ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ
2
DIMANCHE
2 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար.	200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.579 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.579

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՈՉ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՄԸ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐ

— o —

Մառեշալ Գրեչկոյի տեղը գրաւեց իբրեւ Պաշտպանութեան Նախարար Դմիտրի Ուստինով: Այս նշանակումը զարմանք պատճառեց Արեւմուտքի քաղաքական շրջանակներուն, որովհետեւ Պաշտպանութեան նոր նախարարը նախ զինուորական չէ, երկրորդ՝ որովհետեւ Գրեչկոյի կողքին կան երկու փոխ-նախարարներ, երկուքն ալ զինուորական: Մառեշալ Իվան Եակուբովսկի ընդհանուր հրամանատարն է Վարշաւայի Ուխտի ուժերուն, իսկ Զօր. Վիկտոր Կուլիկով սպարապետի պետը խորհրդային բանակին: Այս երկու բարձրաստիճան զինուորականները տարիներէ ի վեր իբրեւ փոխ-նախարարներ գործակցած են Գրեչկոյի եւ, հետեւաբար, ասոնցմէ մէկն ու մէկուն նշանակումը տրամաբանական կը նկատուէր:

Դմիտրի Ուստինով 1965էն ի վեր թեկնածու անդամ է Պոլիտպիւրոյի, մաս կը կազմէ կեդր. կոմիտէի քարտուղարութեան եւ, միեւնոյն ատեն Պաշտպանութեան ճարտարարուեստի նախարար էր: Կը նկատուի բարեխիղճ աշխատող եւ կազմակերպիչ մէկը, որ յաջողած է Խորհ. Միութեան զինուորական ճարտարարուեստը բարձր որակի հասցնել: Արեւմտեան շրջանակներու համաձայն հաւանօրէն զօրավիգ կը կենայ Բրեժնեւի, սակայն այնքան ալ «ջերմ զգացումներ» չունի Արեւելք - Արեւմուտք մերձեցման քաղաքականութեան նկատմամբ:

ՓԵՔԻՆ

ՊԱՅԹՈՒՄ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ԱՌՋԵՒ

— o —

Փեքինի Խորհ. Միութեան դեսպանատան մուտքին զօրաւոր պայթում մը տեղի ունեցած է եւ, համաձայն «Թաս» գործակալութեան, երկու չին պահակներ մեռած են ու «բախտի բերումով խորհրդային դեսպանատան անձնակազմէն ոեւէ մէկը չէ մեռած կամ վիրաւորուած»: Պայթումին լուրը հաղորդեց նոյնպէս Նոր Չին «Թանյիւկ» գործակալութիւնը: Համաձայն այս վերջինին, չին երկու պահակները չեն մեռած, այլ «ծանրօրէն վիրաւորուած են»: Փեքին լուռ կը մնայ եւ դեռ յայտնի չէ, թէ պայթումը ի՛նչ ձեւով եղած է եւ որո՛նք են հեղինակները աչարեկչական արարքին, եթէ իսկապէս նման բնոյթ կը կրէ: Ցամենայն դէպս Մոսկուա բողոք ներկայացուցած է չին իշխանութիւններուն « միջադէպին » դէմ: Վերջին պահուն կ'իմացուէր, թէ « կասկածելի » մէկը ձերբակալուած է:

ԱՓՐԻԿԷ

ՔԻՍԻՆՃԷՐԻ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

— o —

Մ. Նահանգներու Արտաքին նախարարը, որուն համար կ'ըսուի, թէ «պող-պատէ ստամոքս» ունի, անհանգստութիւն ունեցած է իրեն ի պատիւ տրուած ճաշէ մը ետք, Քինշասայի մէջ: Այս պատճառով որոշեց չայցելել Զայիրի տեսարժան վայրերը: Այսուհանդերձ չաբաթավերջին որոշեց այցելել Մոնրովիա, Լիպերիոյ մայրաքաղաքը:

Քինշասայի մէջ եւս Քիսինճէր պարզեց Ուաշինկթընի տեսակէտը, թէ Ռոտեզիոյ իշխանութեան գլուխը պէտք է անցնին սեւերը, որոնք մեծամասնութիւն կը կազմեն: Միացեալ զեկոյցը սակայն յստակ գիծ մը չի նշանակեր Հար. Ափրիկէի Հանրապետութեան մասին: Երկուստեք կը գոհանան ըսելով, թէ «Հարաւ. Ափրիկէի ժողովուրդները ինքնորոշման իրաւունք ունին»:

Ուաշինկթըն տնտեսական կարեւոր օժանդակութիւն պիտի կատարէ Զայիրի. արժէքը 25 միլիոն տոլարի պիտի հասնի:

Քանի մը տողով

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդուի, թէ Սուրիացիք իրենց հակակշռին տակ գտնուող Պաղեստինի Ազատագրութեան բանակի ուժեր ղրկած են Պէյրութի մօտերը, մինչեւ օդակայանի քով, մայրաքաղաքին հարաւը: Դիտերու կարծիքով Սուրիա այս ձեւով կ'ուզէ ճնշում բանեցնել որպէսզի նախագահի ընտրութիւնը կատարուի ճշդուած թուականին: Այսուհանդերձ չատ հաւանական չի նկատուիր:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ մէջ կառավարական տագնապ մը լուծուեցաւ, երբ Ժողովրդական Դեմոկրատ կուսակցութիւնը որոշեց թոյլ տալ իր երկու նախարարներուն՝ մաս կազմել առժամեայ դահլիճին: Կուսակցութիւնը որոշած էր նախապէս քաշել իր երկու նախարարները, որովհետեւ Ընկերվարական կուսակցութիւնը մտադրած է մինակը կազմել նոր դահլիճը եւ այս ձեւով կառավարել երկիրը: Փորթուկալ սկսաւ բանակցութիւններ վարել Ատլանտեան Ուխտի երկիրներուն հետ: Կ'ուզէ ձեռք ձգել զինուորական օժանդակութիւն մը:

ՀՌՈՄԻ մէջ Անգլիոյ եւ Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութիւնները միացեալ զեկոյցով մը ընդգծեցին, թէ իշխանութեան գլուխ գալու պարագային պիտի յարգեն կրօնական եւ քաղաքական ազատութիւնները:

ՖՈՒՐՔԱԹ, Եմտական նախարարը, խորհրդակցեցաւ Խորհրդարանի մեծամասնութեան խմբակցութիւններու նախագահներուն հետ: Խօսակցութեանց ընթացքին պատրաստակամութիւն յայտնեց բարեփոխումներ կատարել «գերարժէք-ներ»ու օրինագիծին մէջ:

ԱՐՔԱՅԻՑ ԱՐՔԱՅԻՆ

Հողակոյտն էր աւերակ
Արքաներու արքային,
Որուն ոսկի գահին տակ
Արքաները կուլային:

Ան պատերազմ միշտ ըրաւ՝
Որ սուրն երբեք չպաղի:
Հողն արիւնի էր ծարաւ,
Ինքը ծարաւ էր հողի:

Գերեզմանէն ծռած վար՝
Ըսի.— «Աշխարհք քող գիտնայ,
Որ բանաստեղծ մ'ընկերվար
Անգութ արքան կը գթայ...

Ըսէ՛, ի՞նչ բան դուն կ'ուզես.—
Շիրիմ կանգնե՞մ քու վըրայ:» —
Ըսաւ.— «Հո՛ղն առ վըրայէս,
Հո՛ղն առ, սիրտըս թեթեւնայ»:

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Ապրիլ 26)

Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Գաբրիէլ Սունդուկեանի ծննդեան 150-ամեակին նուիրուած ձեռնարկներ տեղի ունեցած են նաեւ Վրաստանի մէջ՝ ցուցահանդէսի, ուսումնասիրութիւններու, գիտական աշխատանքներու եւ հայ թատերագրէն մնացած թանկագին առարկաներու հաւաքման գծով:

Թիֆլիսի կեդրոնական գրադարանին մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են հայ թատերագրին երկերը՝ հայերէն, վրացերէն, ռուսերէն անոր անձնական նամակներուն եւ ձեռագիրներուն պատճէնները, լուսանկարները, վրացի անուանի գրողներու, արուեստագէտներու, հանրային գործիչներու կարծիքները Գաբրիէլ Սունդուկեանի մասին եւայլն:

Վրաստանի Թատերական արուեստի Թանգարանի աշխատակիցները՝ իրենց ջանքերով, վերջերս գտած կերպով հարստացուցած են Գ. Սունդուկեանի ֆոնդը: Գտած են մօտ 80 լուսանկարներ, զանազան ներկայացումներու յայտագիրներ, հանրագրեր, գիրքեր, գրախօսականներ: Բոլորն ալ մօտերս ցուցադրութեան պիտի դրուին:

Վրաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Թանգարանը ամբողջացած է Սունդուկեանի պատկանող նոր առարկաներով: Հայ թատերագրին թոռը՝ Թիֆլիսաբնակ տնտեսագէտ Գաբրիէլ Սունդուկեան Թանգարանին նուիրած է իր մեծ հօր եւ մեծ մօր ոսկիէ մատանիները, որոնց վրայ փորագրուած են Գաբրիէլ եւ Սոֆիա Սունդուկեան անունները եւ 1863 Յունիս թուականը: Թանգարանի սեփականութիւնը դարձած են նաեւ թատերագիրին գրասեղանը, գրենական պիտոյքները, կնոջ ձեռքով հիւսուած գորգը, հարսանեկան համազգեստը, անձնական գիրքերը եւայլն:

Ծանօթ է, որ Գաբրիէլ Սունդուկեան բարեկամական կապեր հաստատած էր վրացի բանաստեղծ Ակակի Ծերեթելիի հետ, որ երեք բանաստեղծութիւններ ձօնած է հայ թատերագիրին: Այդ բարեկամական կապը փոխանցուած է երկու գրողներու զաւակներուն՝ հայ թատերագրի թոռան՝ Գաբրիէլ Սունդուկեանի եւ վրացի բանաստեղծի միակ ողջ մնացած հարազատին՝ գրագէտ Պապունա Ծերեթելիի: Այդ երեւոյթին լոյսին տակ Թիֆլիսի «Սովետական Վրաստան» թերթի խմբագրութիւնը կազմակերպած է երկու գրողներու թոռներուն հանդիպումը «Գաբրիէլ Սունդուկեան» տան մէջ, ուր հաւաքուած են հայ թատերագիրին ծոռները, հայ եւ վրացի լրագրողներ: Տեղի ունեցած մտերմիկ զրոյցի ատեն արտասանուած են Ծերեթելիի բանաստեղծութիւնները՝ նուիրուած Սունդուկեանի եւ հատուածներ՝ հայ թատերագիրին լաւագոյն գործերէն: Հանդիպումի ընթացքին նկարիչ Ռուբէն Խանոյեան թատերագիրի թոռան նուիրած է իր քանդակած՝ Գ. Սունդուկեանի եւ Ա. Ծերեթելիի արձանիկը:

×

ԿՈՄԻՏԱՍԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Հետզհետէ կը հարստանան Կոմիտասին նուիրուած Թանգարանին ցուցանմոյշները: Վերջերս ձեռք բերուած ուշագրաւ ցուցանմոյշներէն են՝ Կոմիտասի վարդապետական թիկնոցը, «Հազար ու մի խաղ» ժողովրդական երգարանը, որ Կոմիտասի ու Մանուկ Աբեղեանի խմբագրութեամբ լոյս տեսած է Էջմիածին՝ 1905ին: Երգարանը՝ «Աշուղական երգեր» գրքոյկին հետ միասին, Թանգարանին նուիրած է Կոմիտասին աշակերտած Վաղինակ Ցակոբեան: Կոմիտասի երգչախումբի անդամներէն Արամ Աստուածատրեան Թանգարանին նուիրած է Կոմիտասի 12 հոգեւոր եւ վեց աշխարհիկ երգերու ձայնանիշերը: Այդ երգերը 1927ին ձայնագրած են անգլիացի ճարտարագէտները՝ ելեկտրական գործիքներու միջոցով: Պաքու բնակող Մկրտիչ Յովհաննիսեան նուիրած է 1906-ին Փարիզ լոյս տեսած, հայերէն եւ ֆրանսերէն Կոմիտասի «Հայ քնար» գեղջկական երգերու գիրքը, Եղիշէ Թադէոսեանի նկարազարդումներով:

Աղեքսանդրիայէն Լեւոն Հիւրմիւզ նուիրած է Կոմիտասի Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան վարժարանի ուսուցիչներուն հետ 1911ին գունաւոր լուսանկարը: Վ. Մարտիրոսեան նուիրած է «Մոկաց Միրզա», « Արօրն ու տատրակը », « Գութանի երգը » եւ « Հով արէք » կոմիտասեան երգերու 1912ի ձայնագրութիւնները: Թանգարանը ձեռք բերած է նաեւ «Երեւան» հրատարակչութեան 1930ին տպագրած Կոմիտասի հաւաքածոն, նուիրուած՝ երաժիշտի ծննդեան 60ամեակին: Հաւաքածոյին մէջ ամփոփուած են Կոմիտասի աշակերտներէն եւ բարեկամներէն՝ Սպիրիդոն Մելիքեանի, Վահան Տէր-Առաքելեանի, Մանուկ Աբեղեանի, Դերենիկ Դեմիրճեանի, Նիկողայոս Տիգրանեանի, Փանոս Թերլեմէզեանի, Ստեփան Դեմուրեանի, Մարգարիտ Բաբայեանի յուշերը ուսուցչի մասին: Այս նոր նմոյշները կարելիութիւն կ'ընծայեն այցելուներուն աւելի լայնօրէն ճանչնալու հայ երգի հանճարի կեանքն ու գործունէութիւնը:

×

ՌԷՄ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Լենինականի մէջ բացուած է ցուցահանդէս մը, ուր ներկայացուած են նկարիչ Ռէմ Մանուկեանի գործերը՝ 95 նկար, որոնք կը ներկայացնեն հայրենի բնութիւնը, բանուորներու դիմանկարները եւայլն: Ռ. Մանուկեան նկարչութեան ուսուցիչ է եւ նկարներուն մեծ մասը կերտած է դպրոցական արձակուրդներու օրերուն, տարբեր ժամանակներուն այցելելով Հիւսիսային Կովկաս, Խրիմ, Պաքու, Լենինգրադ, Բայկալ:

Fonds A.R.A.M

ԾՈՎԱՅԻՆ ՈՒԺԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

(Ծ. եւ վերջ)

Այսօր՝ Խորհ. Միութեան նաւատորմիղը համարձակօրէն ասպարէզ կը կարդայ Միացեալ Նահանգներուն: Կարմիր նաւատորմիղի ընդծովեաններու թիւը հինգհարիւրը անցած է, եւ սասնք միշտ կը նորոգուին ամենավերջին զէնքերով:

Եթէ պատերազմ ըլլայ Խորհ. Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ, տրամաբանական է որ վճռական պայքարը տեղի ունենայ ովկիանոսներուն վրայ, եւ ըլլայ գլխաւորաբար ընդծովեաններու միջեւ: Այնպէս որ երկու հսկաները կը ջանան տիրապետել աշխարհի ովկիանոսներուն եւ ծովերուն, մասնաւորաբար անոնց ընդյատակեայ խորքերուն: Եւ մեծ մասով՝ վերջնական յաղթանակը հաւանաբար որոշուի սուզանաւերու եւ հակասուզանաւային ուժերու մարտավարութենէն:

Գիտակցելով այս բոլորին, Խորհրդային Միութիւնը տուած է նոր տարողութիւն մը իր ռազմական ուժին: Հսկայ Խորհ. Միութիւնը — որ կը տարածուի աշխարհի երեսին մէկ վեցերորդին վրայ — գրեթէ ինքնաբաւ է: Այս երկիրը աւանդաբար ցամաքային ուժ եղած է, բայց եւ այնպէս, անիկա այսօր պատրաստած է աշխարհի ծովային երկու ամենամեծ ուժերէն մէկը:

Ճիշդ է որ Խորհ. Միութեան աշխարհագրական դիրքը, ծովային տեսակէտէ, անպատեհութիւններ ունի: Իր հիւսիսային հեռաւոր եւ երկար սահմանը կը գտնուի Սառուցեալ ովկիանոսի սառնամանիքին մէջ: Սկանտինաւեան երկիրները կրնան սեղմել իր Պալթեան նաւահանգիստները, եւ Ճափոն կրնայ ճնշել Վլատիվոստոկի վրայ: Իսկ Թուրքիա իր ձեռքն ունենալով Վոսփորը եւ Տարտանէլը, բանալին ունի Սեւ ծովուն:

Ուրեմն, այս ինքնաբաւ ցամաքային Պետութիւնը ինչո՞ւ դարձած է դէպի ծով: Որովհետեւ գիտէ թէ աշխարհի վրայ համայնավարութիւն տարածելու, եւ աշխարհին տիրապետելու համար, պէտք է նախ տիրապետէ ովկիանոսներուն:

Ասոր հետ մէկտեղ, գիտէ թէ հիւսիսէն եւ հարաւէն խոցելի է Եւրոպա-Ասիա ցամաքամասը քանի որ ընդծովեաններէ կարելի է արձակել սովորական ինչպէս նաեւ հիւլէական հրթիռներ այդ ցամաքամասին վրայ:

Խորհ. Միութենէն դուրս՝ աշխարհի խիտ բնակչութիւն ունեցող մնացեալ մասին իննիսուն առ հարիւրը կը գտնուի ծովէն ոչ աւելի քան հազար մղոն հեռու: Պատերազմի դէպքին՝ պիտի չըլլայ աշխարհի վրայ որեւէ տեղ որ զերծ ըլլայ ծովային յարձակումէ: Այս իրողութիւնը ամէնէն հիմնական փոփոխութիւնը մըտցուցած է ռազմարուեստի մէջ, որովհետեւ հիմա ծովուժը կարելի է տարածել աշխարհի երեսի երեք քառորդին վրայ — որ ջուր է — եւ այդ լայնածիր տարածութենէն կարելի է սպառնալ աշխարհի մնացեալ մէկ քառորդին վրայ, որ ցամաք է:

Ուրեմն, Խորհ. Միութիւնը երկու նըպատակով կ'ապաւինի իր նորաստեղծ, բայց ահարկու, ծովուժին: Նախ՝ իր հողերը եւ իր արբանեակ երկիրները պաշտպանելու համար: Երկրորդ՝ համայնավարական կայսրութիւնը տարածելու, եւ ի վերջոյ՝ աշխարհին տիրապետելու:

Իսկ Միացեալ Նահանգներու ծովային ուժի գործածութեան նպատակը ի՞նչ է: Նախ՝ իր երկիրը պաշտպանել: Երկրորդ՝ Եւրոպան, Ճափոնը եւ ազատ աշխարհի ուրիշ երկիրներ պաշտպանել, միեւնոյն ժամանակ ճնշում բանեցնելով Խորհրդային Միութեան վրայ:

Իրականին մէջ՝ Եւրոպան թերակղզի մըն է: Միայն 550 մղոն հեռաւորութիւն մը կայ Հիւսիսային ծովէն մինչեւ Ադրիական: Միացեալ Նահանգներու գըլխաւոր զինակիցները կը գտնուին արեւմտեան Եւրոպայի մէջ: Հիւսիսային Ատլանտեանի դաշնակից կազմակերպութիւնները (ՆԱԹՕ) արեւելքէն ենթակայ են ցամաքային արշաւանքի, այսինքն՝ Խորհրդային Միութենէն: Ենթակայ են նաեւ ծովային յարձակումի հիւսիսէն, հարաւէն եւ արեւմուտքէն: Այս հանգամանքը ամէնէն կարեւոր նշանակութիւնը ունի ՆԱԹՕի պաշտպանութեան ռազմագիտական նկատառումի կապակցութեամբ:

Որպէսզի ՆԱԹՕի ցամաքային զօրքերը կարենան դիմադրել արեւելքէն — այսինքն՝ համայնավարական երկիրներէն — եկած ցամաքային արշաւանքի մը, անհրաժեշտ է որ Միացեալ Նահանգներու ծովուժը տիրապետէ եւրոպական մեծ թերակղզիին երեք կողմերուն վրայ: Այս նկատառումով՝ գերակշիռ դեր կը կատարէ Միջերկրականը:

Միացեալ Նահանգներու Ատլանտեանի նաւախումբը, որ կեդրոնացած է Միջերկրականի մէջ, իր սաւառնակատար մարտանաւերով եւ ընդծովեաններով — եւ անոնց հիւլէական ռումբերով եւ հըրթիռներով — իր ծովային ուժի գերիշխանութեան տակ առած է ամբողջ Եւրոպան:

×

Ա՛յս է կացութիւնը, եւ խորքին մէջ, այս է պայքարը ընդմէջ Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհ. Միութեան: Երկու տիտանները լիովին կը գիտակցին ծովային ուժի կարեւորութեան:

Գիտեն թէ անցեալին՝ այն ժողովուրդը որ ճանչցած է կարեւորութիւնը ծովային ուժին, եւ զայն հմտօրէն օգտագործած է, դարձած է մեծ ազգ: Գիտեն նաեւ թէ այն ժողովուրդը, որ անտեսած է ծովային ուժի ազդեցութիւնը ընկերային, քաղաքական, տնտեսական եւ ռազմական նուաճումներու վրայ, դատապարտուած է երկրորդական կամ երրորդական ազգի վերածուելու:

Այսօր՝ անջրպետը նոր տարր մը մըտցուցած է միջազգային ռազմագիտութեան մէջ: Բայց եւ այնպէս, ծովային ուժը ամբողջական ուժ է: Այս նկատմամբ է որ ներկայիս երկու հուժկու Պետութիւններ — Միացեալ Նահանգները եւ Խորհրդային Միութիւնը — իրենց ամբողջ կարողութիւնով կը մրցին ծովային գերիշխանութեան տիրանալու:

Խորհ. Միութեան, ինչպէս նաեւ Միացեալ Նահանգներու ղեկավարները վստահաբար լաւ ուսումնասիրած են աշխարհագրութիւն եւ պատմութիւն:

Երկու Պետութիւններու առաջնորդները շատ մը նիւթերու շուրջ համակարծիք են: Բայց մէկ բանի մասին անտարակոյս համաձայն են: Համակարծիք են Թեմիստոկլէսին՝ որ 2457 տարի առաջ ըսած է. «Ան որ կը տիրէ ծովերուն, կը տիրէ ամէն ինչի»:

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԻՆԵԱՆ

ԱՄԻՐԴՈՎԼԱԹ ԱՄԱՍԻԱՑԻ

Ամիրդովլաթ Ամասիացի, անուանի հայ բնագէտ բժիշկը, մատենագիրն ու բառարանագիրը ծնած է Ամասիա, մօտաւորապէս 1420 — 25ին եւ մեռած 1496ին: Շրջած է Արեւելքի երկիրները եւ ծանօթացած է ժամանակաշրջանի գիտութեան: Բժշկութիւն սորված է, հաւանաբար, Միջագետքի կամ Արաբիոյ մէջ: Սորված է յունարէն, լատիներէն, պարսկերէն, արաբերէն, թրքերէն եւ ուսումնասիրած է հին եւ միջնադարեան բժշկագիտութիւնը: Երկար տարիներ ապրած է Կ. Պոլիս, եղած է սուլթան Մուհամմէտ Բ.ի պալատական բժիշկը, կոչուած է «Ճառահպաշի սամատան» (վիրաբուժապետ): Մեռած է Դեկտեմբեր 8ին, Պրուսա:

Ամիրդովլաթ Ամասիացի հայ բժշկական գրականութիւնը հարստացուցած է արժէքաւոր աշխատութիւններով, որոնք կ'ընդգրկեն միջնադարեան բժշկագիտութեան եւ դեղագիտութեան գրեթէ բոլոր ճիւղերը: Աշխատութիւնները գրուած են ժամանակաշրջանի աշխարհաբարով (միջին հայերէնով), կը կրեն փորձնական բժշկութեան կնիքը եւ կ'արտացոլեն միջին դարերու բժշկագիտութեան լաւագոյն երեսներն ու սկզբունքները: Առաջին աշխատութիւնը՝ «Ուսումն բժշկութեան» (1459), նուիրուած է մարդակազմութեան, առողջապահութեան, ախտաբանութեան եւ դեղագիտութեան հարցերուն (Օգուտ բժշկութեան» (1469, հրատարակուած 1940ին) աշխատութիւնը «Ուսումն բժշկութեան»ի վերամշակումն է: Գիրքը ունի երկու մաս. առաջինը՝ մարդակազմութիւն, երկրորդը՝ ախտաբանութիւն, ուր մանրամասն նկարագրուած են հիւանդութիւններու պատճառները, հիւանդութիւններու ախտանիշները, հիւանդին բուժումն եւ խնամքը: Գիրքին մէջ ներկայացուցած է հիւանդութիւններու 209 տեսակներ եւ զանոնք բաժնած է երկու ձեւերու՝ սուր եւ քրոնիկ: Հոգեբուժութեան ասպարէզին մէջ արժէքաւոր են մոլութիւն, ցնորամտութիւն, մելամաղձութիւն, ընկճուածութիւն, անքնութիւն, վերնոտութիւն ախտանիշներու եւ հիւանդութիւններու մասին տուած տեղեկութիւնները: Կանացի հիւանդութիւններէն նկարագրած է դաշտանի շըրջաբերութեան խանգարումները եւ սեռային օրկաններու խոցերն ու ուռուցքները, ամլութեան պատճառները եւայլն, մանկաբարձութեան ասպարէզին մէջ՝ արգանդին կառուցուածքը, դերն ու գործունէութիւնը յղիութեան եւ ծննդաբերութեան ընթացքին: Ամիրդովլաթ շօշափած է նաեւ աշխատանքի, հանգիստի, սնունդի, ամուսնութեան առողջապահութեան կարգ մը հարցեր: Աչքի (հիմնականին մէջ՝ աչքի թաղանդներու) հիւանդութիւններուն նուիրած է քսան գլուխ, քիթ — կոկորդ — ականջաբանութեան՝ 15 գլուխ (վեցը ականջի հիւանդութիւններուն, հինգը՝ քիթի եւ չորսը՝ ըմպանի), նկարագրած է ականջաբորբերը, խլութիւնը, քիթի կծիկները եւ փողպացները:

«Ախտապատին» (1459) աշխատութիւնը բաղկացած է երկու մասէ՝ դեղագործութիւն եւ դեղագիտութիւն (ամփոփուած 25 գլուխներու մէջ): Առաջին մասին մէջ զետեղուած են դեղագիրներ, մանրամասն նկարագրուած են դեղանիւթերու բաղադրութիւնը, քանակը, պահպանման միջոցները: Երկրորդ մասով տրուած են դեղերու անունները, անոնց ազդեցութիւնը մարմնին վրայ, ցոյց տուած են անոնց օգտագործման միջոցները: «Ախտապատին» 23 գլուխը (ծանօթ է «Աղիւսակերպ բառարան» անունով) հայերէն — յունարէն — «ֆրանկերէն» — պարսկերէն դեղաբանական բառարան է, ուր նկարագրուած են դեղերու ֆիզիքաքիմիական յատկութիւնները, դեղերու պատրաստութեան ձեւերը, անոնց ազդեցութիւնը մարմնին վրայ, իւրաքանչիւր դեղին դիմաց յիշատակուած է բժիշկներու (Գաղիանոս, Հեսու, Յունան, Բագրատ, Սահակ, Ֆոլոս) կարծիքները դեղին զօրութեան մասին:

Դեղագիտութեան նուիրուած է նաեւ «Բառք այբունեկան ի վերայ ցաւոցն» (կազմուած է 1468ին) դեղերու անուններու համառօտ բառարանը (26 էջ), որու ձեռագիր տարբերակները կը գտնուին Ե-

ՋՈՐԻ ՄԻՐՈՆ

2.

Ու մի գիշեր մնում էր Մարաթուկի փէշին, լոյս առաւօտի հետ, օրհնանքը թողած, ձի նստում, իջվարում գիւղ: Եւ էլի գնում էր Մարաթուկ՝ սարուորներին բերելու, երբ սանդքարի պնկին նստում էր առաջին եղեամը:

Աշնանը Ընկուզասարից գլտորում էին ընկոյզները, լցւում քարերի գոգը, գըլոգլխկալով կանգնում գիւղի պատերի տակ, թափ առնում, սարալանջով իջնում էին ընկոյզները կաթկթում երդիք ու քիւից: Ցարութ պապը առնում էր մի քանի ընկոյզ, շուռումուռ տալիս, ասում.

— Էս տարի Ընկուզասարի պտուղ խոշոր է:

Յետոյ հազար ծիածան էր խճճւում Ընկուզասարի գլխին, ծառերի տերեւները դեղնում, կարմրում, տերեւները կապոյտ էին դառնում ու որդան, Ցարութ պապը նստում էր կտուրին նայո՛ւմ, նայում էր ու չէր յագենում նայելուց:

— Միրօ, սար կրակ ընկէ — կը վառուի:

Եւ բոցերը ալիքւում էին սարն ի վար, եւ գալարւում, եւ սարի գագաթից մագլցում երկինք: Յետոյ եօթը օր եօթը գիշեր Ծովասարից փչում էր քամին, փերթ-փերթ կրակ պոկում Ընկուզասարի ծառերից, փչում մարում էր հրդեհը, յետոյ եօթը օր եօթը գիշեր քամին ու ընկուզենիները մէջքակռիւ էին տալիս, քամին փախչում էր սարից, մտնում գիւղ, Տերոյի հետ վնգստում երդիքի մօտ: Ու մի նոթոտ գիշեր Ընկուզասարից իջնում, Սեւ սարի արջի պէս փափո՛ւկ փափուկ իջնում, մտնում էր գիւղ եւ մի գիշերուայ մէջ գոտկահար ձիւն էր նըստում: Ցարութ պապը լուսէլուսին դուրս էր գալիս, խաչակնքում ճերմակած աշխարհը, խաչակնքում գոմի դուռը: Բոլէն վիզը երկարում մզզում — բառաչում էր, ձմրան վրայ թափ տալիս գլուխը, ու պապը մօտենում, շփում էր եզին.

— Ձմրան համա՞ր քու սիրտ կը նեղուի, գառ, համբերէ, գարուն կը բացուի:

«Համբերէ գարուն կը բացուի, — մըտքում կրկնեց Զորի Միրօն, — լուսհոգի իմ պապ, պատերազմ է. աշխարք ձմրան մէջ է, փոթորիկի մէջ է... Մարդ է պէտք որ կանգնի աշխարքին սիրտ տայ՝ համբերէ, համբերէ, գարուն կը բացուի... Ի՞նչքան կը քաշի էս ձմեռ... Ձմեռ է, լուսհոգի իմ պապ, ձմեռ է, — Զորի Միրօն կրկնեց, — ձմեռ է...»:

Յետոյ սայլի անիւները Միրոյի մըտքից առան բառը՝ ճռճռացրին, ճռճռացրին, ու Միրոյի աչքերի դիմաց փռուեց իրական մի ձմեռ՝ ճերմակ ու մաքուր, իր Ցարութ պապի մազերի նման ճերմակ ու անարատ...: Երկրի ձմեռն էր...

«Առաւօտ շուտ կ'ելնենք, ձնով կը շըփենք իմ ձեռքեր, սահնակ կը հանենք մարագէն, Խումար մարէն կը բերէր գաւով հալած եղ՝ կը խմենք քանց ջուր...»: Եւ հարեւան Ներսէսի ու Առաքելի հետ քաշում էին սահնակներ, բարձրանում սար...

Ցիտասարից ամրանը կեր տեղափոխելը դժուար էր՝ թփուտ էր, քար ու քարափ էր, ճամբայ ու ճար չկար եւ սարից խոտ ու տերեւ տեղափոխելը ձմեռ օրով էր: Բարդոցից խոտ ու կաղմախի տերեւ էր բարձում՝ կապում — կապկպում, ուսը դէմ արած շարժում սահնակը, ուժ տալիս՝ շարժում, յետոյ սալալանջը քաշում — տանում էր սահնակն էլ, իրեն էլ հետը: Սահնակը թափ էր առնում, թափ էր առնում, դառնում սանձակոտոր ձի, ծփում էր ու ետեւից գգգուած պոչը: Պտտահողմը հասնում — ծեփւում էր խոտին, իր թիկունքին, ասեղնահարում դէմքը, ու պեծպեծում էր աչքադէմի մշուշը...

Ձմրան գիշերը կէս էր լինում, Օհանի ժղլտնից ելնում էին. պապը քայլում էր առջեւից, ետեւից հայրը, ապա հօրեղբայր Սմբատը, հօրեղբայր Նշանը, ապա մեծ եղբայր Զարեհն, յետոյ ինքը, Մանուկը, յետոյ Սեթօն, Վաղարշակը, Կիրակոսը եւ Մուրատը, եւ՝ Պօղէն, եւ Պետրոսը... ժղլտնից դուրս էին գալիս, ու գերդաստանը իծաշարուկ քայլում էր ձեան մէջ տափած արահետով: Ինքը մտքում շարունակում էր հազար անգամ հագցնում քառասուն գոմշի կաշի, Զէնով Օհանին կանչել էր տալիս. «Դաւի՛թ...» — ու ձայնը տանո՛ւմ — գցում էր Դաւթի ականջը մտքով շարունակում՝ Դաւթի աջում շողացնում էր Թուր-Կեծակին, Դաւթին հանում հօրից: Իսկ Պետրոսը ափսոսում էր կիսատ մնացած պատմութեան համար, չէր համբերում մինչեւ միւս իրիկուն, քաշում էր Պօղէի փէշից, վրայ-վրայ հարցնում.

— Պօղէ, ապել, Դաւիթ ինչի՞ ընկաւ հոլի մէջ... Դաւիթ ինչքա՞ն մնայ հոլի մէջ:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(Շար. — 6)

Fonds A.R.A.M

բեանի Մատենադարանը եւ Վիէննայի Մխիթարեան մատենադարանը։ Ամիրդովլաթ Ամասիացի արաբերէնէ թարգմանած է «Գիրք ռամկականը» (1474)։ Դեղագիտական աշխատութիւններէն արժէքաւոր է «Անգիտաց անպէտ»ը (1482, հրատարակուած 1926ին), որ վեցլեզուեան (հայերէն – յունարէն – պարսկերէն – թուրքերէն – արաբերէն – լատիներէն) համադրական բնոյթի բառարան է։ Անոր գրչին կը պատկանի նաեւ «Վասն նրանց հիւանդին, գկենաց եւ զմահուն» աշխատութիւնը, որու միակ օրինակը կը գտնուի Փարիզի Ազգ. մատենադարանը։

Ամիրդովլաթ իր աշխատութիւններուն մէջ ամէնէն խոր եւ բազմակողմանի մշակած է դեղագիտութիւնը, սակայն մեծ տեղ է տուած նաեւ մարդակազմութեան, բնախօսութեան, ախտաբանութեան, դարմանումի, քիթ – կոկորդ – ականջաբանութեան, ջղային, հոգեկան, մորթային, վեներական հիւանդութիւններու եւ առողջապահական հարցերուն։ Ան ծանօթ եղած է բուսական, կենդանական եւ հանքային ծագում ունեցող դեղերուն եւ անոնց բաղադրութիւնը կազմող նիւթերուն։ Օգտագործուող բուսանիւթերը բաժնած է ընտանի եւ վայրի տեսակներու՝ յաճախ նախապատուութիւնը տալով այս վերջիններուն։ Իբրեւ դեղ՝ առաջարկած է օգտագործել կենդաններու օրկանները (տես Օրկանաբանութիւն)։ Մեծ նշանակութիւն տուած է հանքային ծագում ունեցող դեղերուն (արջասպներ, երկաթի, պղինձի եւ այլ մետաղներու աղեր, անդիկ, ծծումբ, ոսկի, արծաթ, ժնդեղ, կապար եւայլն)։ Իբրեւ դեղամիջոց կարեւոր տեղ տուած է կերակուրին։ Ստամոքս – աղիքի հիւանդութիւններու եւ քիչ արիւն ունենալու պարագային առաջարկած է երկաթ պարունակող տարբեր տեսակի պատրաստուկներ։ Ծծումբը քսուկի ձեւով օգտագործած է մորթի հիւանդութիւններ բուժելու համար։ Իբրեւ ցաւազրկող, քնաբեր միջոցներ նկարագրած է զաֆրանը, մանրագորը, մեկոնը։ Ամիրդովլաթ մեզի փոխանցած է աւելի քան հարիւր դեղագիր՝ թոյներու դէմ պայքարելու համար։ Դեղագիրները գրուած են պարզ լեզուով, չունին ծածկագիրներ եւ յատկապէս ընդգծուած են բաղադրիչ նիւթերու չափը, քանակը։

Մարդակազմութեան եւ բնախօսութեան վերաբերեալ տուեալները շարադրուած են «Օգուտ բժշկութեան» աշխատութեան առաջին բաժնին մէջ։ Ամիրդովլաթի աշխատութիւններու հիմը մարդկային մարմնին ամբողջականութեան գաղափարն է, ըստ որուն, բոլոր օրկաններն ու հիւսուածքները, անոնց ձեւը, կառուցուածքը եւ միւս առանձնայատկութիւնները կը նպաստեն ամբողջ մարմնին բնականոն գործունէութեան։ Նկարագրած է սիրտի, թոքերու, երիկամներու, լեարդի, փայծաղի, ստամոքսի, աղիքներու, միզա – սեռային օրկաններու ձեւը, կառուցուածքը, դասաւորումը, դերն ու

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ

ԵՐԳԸ՝ ՇՐԹՆԵՐՈՒՆ ...

— O —

Իմ հեռաւոր հայրենիք
Իմ փառաւոր հայրենիք
Աշխարհներու անձման
Իմ անուշիկ Հայաստան։

Հայ հոգիէն բխած երգին հնչիւնները կը ծորուին Փարիզի ոստիկանական կառքին մէջ։ Քսան հայորդիներու հոգիի ընդերքը ճեղքելով դուրս կը ժայթքեն հայրենակարօտ զգացումներու թարգմանը հանդիսացող հայ երգին բառերը։

Իմ հեռաւոր հայրենիք,
Իմ անուշիկ Հայաստան...

Որքա՜ն քաղցր ու որքան հոգեթով երանգ մը կը զգենուն բանաստեղծին բառերը այս պահուն՝ սա ոստիկանական կառքին մէջ, որ մեզի կը տանի ոստիկանատուն՝ մեր հեռաւոր Հայրենիքը, մեր անուշիկ Արեւմտահայաստանը պահանջած ըլլալնուս համար։

Շաբաթ, Ապրիլ 24, երեկոյեան ժամը 7ն է։ Փարիզի 8րդ թաղամասի ոստիկանատունն ենք։ Հետզհետէ կուգան միւսները՝ 12էն 75 տարիքը ունեցող, հայ պարմանուհին ու մամիկը, հայ պատանին ու հայրերը։ 150 հոգի ենք։ Կը կատարուի ինքնութեան ստուգում՝ ոստիկանութեան կողմէ, ըստ երեւոյթին, առ ի ձեւականութիւն։ Բազմազան հպատակութիւն, ֆրանսացի, ամերիկացի, լիբանանցի, պարսկաստանցի, թուրքիացի, բայց բոլորն ալ՝ Հայեր, ժպիտը՝ դէմքերուն, եւ երգը՝ շրթներուն վրայ։ Փոքրիկ Հայաստան մը դարձած էր ոստիկանատունը, ուր կ'ոգեկոչուէր Ապրիլ 24ը յատուկ ձեւով մը։ Ժամը 9ը անց էր, երբ հրաման կը տրուէր մեզի մեկնելու։ Դուրս կուգանք ոստիկանատունէն, բայց ո՞վ գարմանք՝ հարցը չէր վերջացած։ Դուրսը ոստիկանական կառքերը մեզի կը սպասէին քանի մը տասնեակ ոստիկաններով։ Պարզ էր՝ պիտի առաջնորդուէինք ուրիշ տեղ...։

Ու ծայր կ'առնէր «շքերթը» կառքերուն։ Քսանական հոգի ամէն մէկ կառքին մէջ, քանի մը ոստիկաններու ընկերակցութեամբ, ճամբայ կ'ելլէինք դէպի Վենսէն։

Ու կը հնչէր հայ երգը՝

Վէրքերով լի ջանփիտայ եմ,
Թափառական տուն չունեմ,
Եարիս փոխան զէնքս իմ գրկել,
Մի տեղ հանգիստ քուն չունեմ։

Թէեւ հայ ֆետային այս երգը երգած էր բոլորովին տարբեր պայմաններու մէջ եւ ծիծաղելի պիտի ըլլար համեմատութեան մը մասին մտածելն իսկ, այդուհանդերձ խանդավառ էին հայ տղաքը։ Կ'երգէին բոլորն ալ, առանց քաղաքական եւ դաւանական խտրութեան։ Ֆէտայական երգին կը յաջորդէր Երեւան-էրեբունին, մեր աչքերուն առջեւ պարզելով հայրենիքի մեր մայրաքաղաքին մէջ նոյն օրը պատկերուող տեսարանը, երբ հարիւր հազարաւոր Հայեր կը խոնարհէին Ծիծեռնակաբերդի Ապրիլեան մեր նահատակներու յուշարձանին առջեւ։ Ու այդ պահուն, մենք, Փարիզի ոստիկանական կառքին մէջ կ'երգէինք, որովհետեւ, ինչպէս Սարմէն կ'ըսէր՝ Երգն է միակ բալասանը անդնդախոր ցաւերի։ Մեր համերգը կը խանդավառէր նաեւ մեզի ընկերացող ոստիկանները, որոնք յաճախ կ'ընկերանային հայկական ժողովրդական երգերուն առընթեր ծափերուն։

Համերգը կ'ընդհատուէր Վենսէնի մէջ, ուր «հայ դատապարտեալներս» կը թրխմուէինք սենեակի մը մէջ՝ «պատած երկաթ քարերով»։ Առանձին սենեակներու մէջ կ'արգելափակուէին աղջիկներն ու տղաքը, չափահասներն ու անչափահասները։

Երեկոյեան ժամը 10ին, Վենսէնի անտառներու մէկ անկիւնը գտնուող այս վայրին մէջ սկիզբ կ'առնէր մտորումներու, խորհրդածութիւններու եւ կարծիքներու փոխանակութեանց շարքը։ Ոմանք կ'ափսոսային, որ այդ պահուն զրկուած էին Սալ Փլէյէլի մէջ տեղի ունեցող նահատակաց ոգեկոչման հանդէսէն, ուրիշներ աւելի ուրախ կը զգային որ սրբազան դատի մը համար տարուած պայքարի «զոհեր» էին, իսկ մէկ ուրիշը ցաւ կը յայտնէր անարժանաբար հոն գտնուելնուս համար ու կ'ըսէր. «Երանի բան մը րրած ըլլայինք ու արժանանայինք այս պատիւին»։

Ժամերը կը սահէին ու կէս գիշերին, ոստիկանները ազատ կ'արձակէին բոլորս...։

ԳԱՌՆԻԿ

ՋՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ ԱՊԱԳԱՆ

— O —

Կիրովական քսան տարի առաջ ունէր 40 հազար բնակիչ եւ կը համարուէր քիմիագործներու քաղաքը։ Գրեթէ ամէն ընտանիք անդամ մը ունէր քիմիական հաստատութեան մէջ։ Ներկայիս Կիրովական ունի 130 հազար բնակիչ։ Ըստ վիճակագրական տուեալներու, հինգ տարուան ընթացքին նորածիններուն թիւը պիտի աճի։

Ընթացիկ հնգամեակին նախատեսուած է իրականացնել ընկերային, մշակութային եւ տնտեսական ընդարձակ ծրագիր մը, որուն մէջ մեծ տեղ յատկացուած է Կիրովականի մանուկներուն, որոնց համար կը կառուցուին առողջարանային նոր համալիրներ, հանգստեան տուներ եւ բուժարաններ, ճամբարներ, դպրոցներ, մանկական բուժարան հիմնարկութիւններ եւայլն։ Անոնցմէ շատերը կը կառուցուին Վանաձորի եւ Սոճուտի մէջ։ Հոն կը գտնուի նաեւ պիոներներու պալատը, որ կը սկսի օգտագործուիլ այս տարի։

Նոր հնգամեակին կը շարունակուի բնակարաններու շինարարութիւնը։ Ճարտարապետներ ստեղծած են 250 հազար քառակուսի մեթր ընդհանուր մակերեսով յարմար եւ լուսաւոր բնակարաններով շէնքերու ինքնատիպ նախագիծեր։ Շինարարական աշխատանքներու մէջ կ'օգտագործուին շրջանի ստորերկրեայ «դանձարաններէ» հանուող շինանիւթերը, որոնցմով հարուստ է Կիրովական։ Այդ շինանիւթերը պիտի արտադրէ քարի մշակման գործատունը, որու կառուցման աշխատանքները արդէն սկսած են։ Կիրովականի ապագայ զարգացման ծրագրին մաս կը կազմէ նաեւ քաղաքի արդիւնաբերութեան աճը։ Երկուքէն մինչեւ երկուքուկէս անգամ կ'աւելնան՝ քիմիական հաստատութեան, ճշգրիտ հաստոցներու, «Աւտոմատիկա» քիմիական մանր թելի, ելեկտրարուեստի գործատուներու, թեթեւ արդիւնաբերութեան ձեռնարկութիւններու արտադրութիւնները։

Կիրովականի զարգացման մարզէն ներս կատարուելիք այս փոփոխութիւնները պիտի իրականացուին որակեալ վարիչներու՝ անհրաժեշտ ճիւղերու մասնագէտներու մեծ խումբի մը կազմութեամբ։ Անոնցմէ շատերը ներկայիս կ'ուսանին արհեստավարժ ուսումնարաններու, արուեստանոցներու, Երեւանի մանկավարժական ու բազմարուեստից հիմնարկութիւններու Կիրովականի մասնաճիւղերուն մէջ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ
Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԲԻԱՎԼԻ ԿԻՐՃԵՐԸ

Երբ հագուիլ սկսաւ, անունը պիտի առաջարկէի իրեն որ ուր որ երթար իր հետը երթայի, իր գերին, իր ստրուկը ըլլայի, բայց հագուելէն ետքը քահ-քահ խնդալով ըսաւ՝ «կեանքիս մէջ երբեք այսքան լաւ չէի զուարճացած... ի՜նչ սիրուն կատակերգութիւն էր խաղացածնիս»...։ Ահա այս պատասխանը գիս սառեցուց, տէր իմ։

Այդ կինը սիրային կատակերգութիւն մը խաղացած է եղեր եւ խաղին վերջանալէն յետոյ քթիս խնդալ ու գիս ծաղրել կը սկսէր։ Մէկէն ի մէկ պաղեցայ իրմէն եւ ձգեցի որ երթայ...։

— Անունը չկրցա՞ր հարցնել, հարցուց Ռոլան։

— Ոչ...։

— Անկէ ետքը բնաւ իրեն չհանդիպեցա՞ր, որեւէ տեղ զինքը չտեսա՞ր։

— Ինծի անանկ կուգայ որ գիշեր մը Վենետիկի մէջ իրեն հանդիպեցայ... բայց վստահ չեմ, կարծեմ թէ նմանցուցած էի։

— Վենետիկի՞ մէջ ըսիր։

— Այո, բայց վստահ եմ ան չէր, նմանցուցած էի...։ Վենետիկի մէջ տեսած կինս էմփերիան էր, որ այս կիրճին մէջ տեսած կնոջս շատ կը նմանէր բայց վըստահ եմ որ ան չէր...։ Այո, վստահ եմ որ սխալած էի...։

— Շատ լաւ, շատ լաւ, շարունակէ, ըսաւ Ռոլան մտածել սկսելով։

— Լմնցաւ, տէր իմ։ Միայն սա պիտի ըսեմ որ, Սանտրիկօն այդ օրէն սկսեալ ոխ կապեց ինծի դէմ եւ ատելութեամբ լեցուեցաւ։ Ես իմ մարդոցս վրայ մեծ ազդեցութիւն ունէի եւ ան կը վախնար ինէ։ Բայց վստահ եմ որ ձերբակալուելէս յետոյ Սանտրիկօն գրաւեց իմ դիրքս եւ աւազակապետ եղաւ։ Արդ, եթէ հիմա իր ձեռքը իյնալու ըլլանք, եւ եթէ տեսնէ որ ես ձեզի կապուած եմ, ինծի դէմ կապած ոխը ձեր գլխուն ալ պիտի պայթեցնէ։

— Ըսէ տեսնեմ, այդ Սանտրիկօն ապստամբութեան գիշերը Վենետիկ եկա՞ծ էր... այսինքն իմ ձերբակալութեանս օրը...։

— Այո, տէր իմ, եւ կարծեմ թէ...

— Շարունակէ։

— Ա՜խ, թշուառակա՜նը, այո՛, այո՛, հիմա միտքս ինկաւ...։

— Ի՞նչ...։

— Այո, ձերբակալուած օրս կարծեմ թէ ան ալ զիս հետապնդող զինուորներուն մէջն էր։

— Հը՛, ըսել է այդպէս քեզի դէմ դաւաճանելո՞վ առաւ իր վրէժը։

— Այո, այո, կամաց – կամաց միտքս կ'իյնայ։ Այն օրը զինքը օգնութեան կանչեցի եւ վատ արարածը զիս զինուորներուն ձեռքը ձգելով աներեւոյթ եղաւ... մատնիչը։ Ես ալ անանկ կարծեցի որ ան ալ ինծի պէս ձերբակալուած էր...։

— Կը կարծե՞ս որ Պեմպոյի հետ համաձայնած կամ դաշնակցած ըլլան։

— Ո՛հ, տէր իմ, կեցէք, կամաց-կամաց ամէն բան միտքս իյնալ սկսաւ։ Բանտին մէջ մոռնալ սկսած էի, յիշողութիւնս քնանալ սկսած էր։

— Գիտեմ Սքալապրինօ, բանտը մութ գիշեր մըն է ուր մարդկային իմացականութիւնը կը խաւարի, ըսաւ Ռոլան խեղճուկ ձայնով մը։

— Այո, այո, բայց հիմա որ այլեւս բանտէն ելած եմ, հետզհետէ յիշողութիւնս թարմանալ սկսաւ։ Այո։ Կը յիշեմ, Պեմպօն իմ քովս առաջնորդողը Սանտրիկօն եղաւ...։ Ըսել է այդ երկու մարդիկը իրարու հետ համաձայնած էին...։ Այո, Սանտրիկօն ձեզ Պեմպոյի ծախած էր եւ ատոր փոխարէն ալ՝ Պեմպօ զիս Սանտրիկոյի ծախած...։ Ո՛հ, տէր իմ, որքա՜ն ճարպիկ հարցաքննիչ դատաւոր էք եղեր, քանի մը հարցումով մոռցուած հին պատմութիւնները յիշեցնել տուիք ինծի։

— Է՛հ, Սքալապրինօ, քանի որ այդպէս է եւ քանի որ մինչեւ հոս եկեր ենք, ինչո՞ւ ետ դառնանք հիմա, ըսաւ Ռոլան։ Ընդհակառակն պէտք է Սանտրիկօն գտնենք եւ իրմէ հաշիւ պահանջենք։

— Այո, տէր իմ, այո, իրաւունք ունիք, պատասխանեց Սքալապրինօ։ Պէտք է հաշիւ պահանջենք իրմէն, բայց ան քանի մը հարիւր հոգի ունի իր կռնակը։

— Մենք ալ մեր կռնակը իրաւունքն ու արդարութիւնը ունինք, Սքալապրինօ, գոչեց Ռոլան։

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱՄԱՍԻՈՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Փարիզի Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը այս տարի եւս, ըստ աւանդութեան, հոգեհանգիստ կը կատարէ Մայիս 9, կիրակի օր, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, իր նահատակներու յիշատակին։

Օրուան երգեցողութիւնները կը կատարէ եկեղեցւոյ երգչախումբը քառաձայն, առաջնորդութեամբ Պ. Վ. Փէշտիմալճեանի։ Մեներգները կը կատարէ Օր. Սոնիա Նիկողոսեան։ Յաւարտ պատարագի եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ Միութեան կողմէ կառուցուած Յուշաղբիւրի առջեւ ծաղկեպսակ կը զետեղուի հայրենակիցներու կողմէ։

Այս տարուան հոգեճաշի մասնակցութեան գինն է 50 ֆր.։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի ամէնէն ուշ Մայիս 3 Երկուշաբթի օր տեղերը ապահովել Պ. Նիկողոսեանէ՝

121 Ave. Henri Barbusse
95400 Arnouvile les Gonesse
Tél. : 985-04-46

Ճաշարանին հասցէն՝
LES CENTURIONS
132, Ave. Pierre Semart
95 Villiers le Bel

Ի ՊԱՏԻՒ ՎԵԹԵՐԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒՀԻՆԵՐՈՒ

Վեթերան ընկերուհիներու ի պատիւ, Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղը ճաշ մը կազմակերպած է Շաբաթ, Մայիս 8ին, նախապէս արձանագրուիլ՝ Տիկին Քէշէճեանի մօտ՝ 38, Ռիւ Պէլ-Իմաժ, Վալանս։

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Մայիս 8, Շաբաթ ժամը 20.30ին, Պառ տը լա Կառի մէջ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Զ. Քէշիշեան (Իսի լէ Մուլինօ) 30 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, Մայիս 6, ժամը 21ին՝ սովորական հաւաքատեղին։

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ժողովը Շաբաթ, Մայիս 8, ժամը 20.30ին, Գասպար Իփէկեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ընկերներէն անդամատետրերով ներկայ ըլլալ։

×

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ – ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտոք – Վարուժան կոմիտէներու ժողովը Մայիս 6ին, Հինգշ. ժամը 20.30ին Հայ Տան մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

(Այցելութեան առթիւ)

Տէր եւ Տիկին Հայկազն Մկրտիչեան (Պոսթըն) 50 ֆր. կը նուիրեն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Կուրնոյլի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Մայիս 9ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները։ Կարեւոր օրակարգ։

Grande Soirée Annuelle
DE L'U.J.A. ALFORTVILLE
HOTEL HILTON ORLY
Le samedi 15 mai à partir de 21 heures
Animée par les
ARMENIAN'S SUNSHINES
Partie Artistique :
TRIO ATHENEE
ALAIN KRIKORIAN

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ
Նախաձեռնութեամբ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Առնուվիլ – Սարսէլի մասնաճիւղին
Շաբաթ, Մայիս 8ին, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
Նախագահութեամբ
M. LOUIS PERREIN
Conseiller Général de Val d'Oise
Salle des Fêtes Marcel-Pagnol, Place Victor Hugo, Villiers-le-Bel (Val d'Oise)
Երգիչ ԱՏԻՍ ՀԱՐՄԱՆՏԵԱՆ (Պէյրութէն) իր նուագախումբով
Երգիչ ՊԵՏԻԿ եւ իր նուագախումբը
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ
Pour la réservation des tables :
M. O. Altounian — Tél. : 987-08-73 — Mme Kaldjian, Tél : 208-82-13

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ
Կազմակերպուած աշակերտներու կողմէ
Մայիս 9, Կիրակի ժամը 16.30ին, վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան–Գ. Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ
ԳՐԱԿԱՆ – ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
— Երգ, արտասանութիւն, նուագ — հայերէն թատրոն՝ «ՀՆԱԽՕՍՁԸ»՝ կատակերգութիւն երեք արար
— ֆրանսերէն թատրոն՝ LA TRAGEDIE DEMENTE, en 2 actes
— Ցուցահանդէս՝ աշակերտներու նկարչական գործերուն
— Բաշխում՝ մարզական մետալներու
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄԸ
Կիրակի, Մայիս 9ին, ժամը 11ին
Պատուոյ նախագահութեամբ
ՀԱՅՐ ՊՕՂՈՍ ՎՐԴ. ԱՆԱՆԵԱՆԻ
Ընդհանրական աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան
ԵՒ Պ. ԱՆՐԻ ՎԵՐՆԷՕՅԻ (ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ)
Ժամը 13ին՝ ճաշ, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ լիբանահայ երգիչ ԱՏԻՍ ՀԱՐՄԱՆՏԵԱՆԻ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ
ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ
Մայիս 16, Կիրակի ժամը 16.30էն մինչեւ կէս գիշեր Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ
Հովանաւորութեամբ
ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆԻ
Կը նախագահէ՝ ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Կը խօսի՝ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Խօսնակ՝ Անահիտ Հացագործեան
Հանդէսէն ետք՝ ընտանեկան ճաշ, ուրախ մթնոլորտ
ՔՈՉԱՐԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65
présente
tous les soirs
NORAYR
1er chanteur de l'Orchestre d'Etat d'Arménie
et tous les samedis soir
FERDI
Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.
Fermé le Lundi

ARMÉNIE 1976
Départs chaque mois :
du 8 Mai au 22 Mai
du 12 Juin au 26 Juin
du 10 Juillet au 24 Juillet
du 6 Août au 21 Août
du 22 Septembre au 6 Octobre
du 23 Octobre au 6 Novembre
du 22 Décembre au 3 Janvier 1977
à partir de 2680 fr.
Pour les jeunes de 16 à 35 ans (2 voyages)
du 24 Juillet au 7 Août
du 16 Août au 30 Août
Renseignements et Inscriptions
A PARIS
mondotours
2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64
A LYON
Varoujan Sarkissian
sevan voyages
50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66
Licence Voyages : A. 721.

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
4
MARDI
4 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.580
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.580

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԱՐԻՒՆԱՂԻ ՕՐ ՄԸ ԵՒՍ — 200 ՄԵՌԵԱԼ

Շաբաթ օր որոշուեցաւ յետաձգել նախագահական ընտրութիւնը, ութ օրով, բայց նոյն օրը կռիւները այնպիսի սաստկութիւն մը ստացան, որ բոլորովին կ'անտեսուի այլեւս նախագահի մը ընտրութիւնը։ Շաբաթ եւ Կիրակի 200 մեռեալ կար։ Կը թուի թէ անըմբռնելի կատաղութիւն մը ծնունդ առած է բոլորին մօտ եւ ջարդելու, քանդելու, կործանելու մոլեռանդ տենչ մը կայ։ Շամունի եղբօրորդին, 19ամեայ Էտի Շամունի առեւանգումը Ուրբաթ օր չի կրնար անշուշտ մտքերը հանդարտեցնել։

ՀԱՅ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐԸ ԷԼԻԱՍ ՍԱՐԳԻՍԻ ԿՈՂՔԻՆ

— o —

Ապրիլ 30ի Օռիան – Լը Ժուռ կը հաղորդէ որ հայ երեսփոխանները ժողով գումարած են եւ որոշած են քուէարկել Էլիաս Սարգիսի, նախագահական ընտրութեան առեն։

×

Ընդհանուր մթնոլորտն ալ շատ ողբերգական է եւ ծուղակ այլ օրէ օր աւելի սաստկութեամբ կը յայտնէ իր ընդդիմութիւնը Սուրիոյ դէմ։ Այլեւս չի ծածկեր իսկ թէ Սուրիան կը նկատէ իբրեւ հեղինակը այն միակ օտար դաւին, որ կայ Լիբանանի դէմ։ Կ'ամբաստանէ Դամասկոսը որ իսկական մասնաճիւղ մըն է օտար տեղեկատուութեան սպասարկութեանց այլ խօսքով՝ սերտ կապ մը Սուրիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ։ «Գերագոյն նպատակն է, կ'ըսէ ծուղակ, սուրիական - յորդանանեան համադաշնակցութիւն մը ստեղծել, ընդգրկելով Յորդանան դէտի արեւմտեան ափը եւ որ կը ձգտի խեղդելու Պաղեստինցիները ինչպէս նաեւ լիբանանեան հայրենասիրական շարժումը»։

ԻՏԱԼԻԱ

Ո՛Չ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ, Ո՛Չ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎ

— o —

Մորոյի հրաժարումէն ետք, Իտալիոյ Հանրապետութեան նախագահը ուրիշ ելք չունէր եթէ ոչ լուծել Ազգ. Ժողովը, ինչ որ կը նշանակէ կանխահաս ընտրութիւններ։ Յունիս 20ին է որ տեղի պիտի ունենան այս ընտրութիւնները, որոնք ա՛լ աւելի կը ծանրացնեն երկրին վիճակը։ Ցարդ լիրը 30 առ հարիւր կորսնցուցած է իր արժէքէն եւ տնտեսական տագնապը ծանր է։ Պայքարը շատ սուր է այլեւս համայնավարներու եւ քրիստոնեայ դեմոկրատներու միջեւ։

ՎՐԱՍՏԱՆ

ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԵՐ

Թիֆլիզի մէջ շարք մը եղեռնափորձեր կատարուած են վերջերս։ Ռումբ մը պայթած է, Նախարարաց Խորհուրդին շէնքը վնասուած է ռումբէ մը, կեդրոնական շուկան եւ վարչական բազմաթիւ շէնքեր ծանր վնասներ կրած են հրդեհներու հետեւանքով։ Ըստ Վրաստանէն վերադարձող ճամբորդներու, կը գրէ Ֆիկառօ, այս դէպքերը տեղի ունեցած են Ապրիլի սկիզբը։ Մոսկուայի մէջ երկու տեսակէտ կայ այս եղեռնափորձերուն մասին։ Ա) Ազգայնական տարրերու գործն է — ազգային զգացումը շատ զօրաւոր է Վրացիներուն մօտ եւ օր չկայ որ կուսակցական պաշտօնաթերթը՝ Զարիա Վոստոկա չդատապարտէ «ժամանակավրէպ բարքերը, ծէսերը եւ հաւատալիքները որոնք խորապէս արմատ ձգած են ժողովուրդին մէջ»։ Վրաստան այցելողները վկայ եղած են տեսարաններու ուր բացայայտ կերպով Վրացին ցոյց կուտայ իր արհամարհանքը կամ անտարբերութիւնը Ռուսին նկատմամբ։ Բ) Երկրորդ վարկածն այն է որ այս դէպքերը կրնան պարզապէս գրգռութիւններ ըլլալ։ Ոչ մէկ վիրաւոր եղած է եւ անկարելի չէ որ Մոսկուայի խաղ մը ըլլայ, պահանջելու համար վրացի պատասխանատուներէն որ աւելի խիստ ըլլան բնակիչներուն նկատմամբ։

Քանի մը տողով

ԹՈՒՐՔ ԲԱՆՈՒՈՐ ՄԸ որ Ֆրանսայէն արտաքսուած էր, իր դժգոհութիւնը յայտնելու համար իր ճամբէն շեղել տըւած է Թրքիշ էռլայնզի «Տէ-Սէ 10» մը, որ Պոլիս կը տանէր զինք։ Օդանաւը նախ Մարսէյլ գացած է, ապա Օրլի վերադարձած եւ վերջապէս Ջեքի Էժտէր խօսք հասկցած է։ Կրկին օդանաւ դրուած է դէպի Պոլիս։ Երեք ամիս բանտարկութեան դատապարտուած էր զանազան յանցանքներու համար։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կեդրոնի միութեան երեսփոխան Ալեքսոս Փանակուլիս, որ 1968ին ամբաստանուած էր Փափատոփուլիսի մահափորձին առեն, մեռած է առջի գիշեր կառքի արկածի (?) հետեւանքով։ Սպանութիւնը անկարելի չի նկատուիր սակայն եւ քննութիւն բացուած է։

ՄԱՅԻՍ ՄԷԿԸ աւանդական տողանցքներով ոգեկոչուեցաւ Մոսկուայէն Փարիզ, ուր շուրջ 250 հազար, կազմակերպիչներուն համար եւ 45 հազար ոստիկանութեան, հոգի տողանցեցին Պասթիյէն Օփերա։ Թափօրին գլուխը չկային սակայն Միթերան, Մառշէ։ Կ'ոգեկոչուէր նաեւ Ժողովրդական Ճակատի 40ամեակը։

ԻՍՐԱՅԵԼԻ Նախագահը ի վերջոյ ընչեց Փարիզ կատարելիք իր ոչ-պաշտօնական այցելութիւնը որովհետեւ Ժիսքար մերժած էր զինք ճաշի ընդունիլ։ Իսրայէլի համար այդ ճաշը աւանդութեան մաս կը կազմէ, երբ Պետութեան ղեկավար մը Փարիզէն կ'անցնի, ֆրանսական իշխանութիւնները կ'ըսեն որ օրէնք չէ եւ պարզ ունկնդրութիւն մը՝ բաւարար։

ԱՊՐԻԼ 24Ը ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Հայաստանի ղեկավարները դէպի Ծիծեռնակաբերդ
(Նկար՝ «Հայրենիքի Ձայն»)(*)

Երեւանի առաւօտը ամպոտ է։ Բարակ անձրեւ մը կ'իջնէ, թաց տխրութիւն մը տալով մեր մայրաքաղաքին։ Ոչ մէկ հրաւէր եղած է, ոչ մէկ կոչ բայց ժողովուրդը պէտք չունի որեւէ ազդի։ Գիտէ, կը զգայ ու խուռներամ կը քալէ դէպի Ծիծեռնակաբերդ։ Հրաշալի դիրքի վրայ բարձրացած այս տպաւորիչ յուշարձանը կ'իշխէ Երեւանի սրտին վրայ։ Ու կը քալեմ, նման անհամար ժողովուրդին, անոր հետ ու հազարումէկ մտածումներ կը քրքրեն միտքս։ Երբեք այսքան Հայ չեմ տեսած ու դժուար է զսպել անդիմադրելի յուզումը։ Ամբողջ ժողովուրդ մը, ծաղիկներով ծանրաբեռնուած, կ'երթայ ոգեկոչելու իր նահատակները։ Ճամբու երկայնքին, բազմաթիւ երիտասարդներ, « կարգադրիչ »ի մակագրութեամբ ժապաւէն մը իրենց թեւին, կը հսկեն կարգապահութեան։ Կը քալենք, մինչ անձրեւը կը շարունակէ իջնել, մաղուելով, մինչ կը բարձրանայ Կոմիտասի երգը։ Անմահ Վարդապետ, տե՛ս ժողովուրդդ, ամէնէն փոքր սեւաչեայ սա մանուկէն մինչեւ ծերունազարդ սա պապիկը։ Մէկը՝ ոչ մէկ ջարդ տեսած է, ու մայրիկին ձեռքը բռնած, ծաղիկ մը գրկած, կ'երթայ ինք ալ խոնարհելու նահատակներու առջեւ, որոնց ծանօթ չէ։ Դեռ չէ սորված իր ժողովուրդին լեղի պատմութիւնը եւ աչքերուն մէջ անմեղութիւն կայ։ Վաղը՝ պիտի սորվի, ու աչքերէն անմեղութիւնը պիտի հեռանայ։ Կրկին պիտի գայ Ծիծեռնակաբերդ, այս անգամ գիտակից, յիշելով անմահ Վարուժանը ու անոր հետ երգելով «Եղէգնեայ գրչով երգեցի փառքեր, քեզի ընծա՛յ իմ հայրենիք, — Եղէգնեայ գրչով վրէժ երգեցի...»։ Ծերուկին աչքերուն մէջ անմեղութիւն չկայ։ Ան գիտէ իր ժողովուրդին պատմութիւնը, ապրած է, հաւանաբար, Ապրիլեան սեւ օրերը, ու Վանէն, Սասունէն հասած է Հայաստան, հայրենիք կառուցած է, բայց չէ մոռցած։ Չի կրնար մոռնալ։

Ու կը հասնինք վեր, յուշարձանին։ Բազմութիւնը այնքան մեծ է որ կարելի չէ իսկ քանի մը վայրկեան կենալ ու ամփոփուիլ, հարկ է արագ անցնիլ։ Կամարները ծանրաբեռնուած են ծաղկեպսակներով բայց ինչ որ ամէնէն տպաւորիչ պատկերն է, այն փառաւոր պսակն է, զոր կը կազմեն հազարաւոր ծաղիկներ, շուրջ բոլորը անմար բոցին։ Հոյակապ է տեսարանը։ Ժողովուրդը կը շարունակէ բարձրանալ։ Ու այսպէս է ամբողջ օրը, վաղ առաւօտէն մինչեւ ուշ գիշեր։ Հարիւր հազարաւորներ են, որ կուգան, ոչ միայն Երեւանէն այլեւ ամէն քաղաքէ։ Ամբողջ ժողովուրդ մըն է որ կուգայ հոս, կեդրոնի քարտուղարէն մինչեւ բանուորը, Գերագոյն Խորհուրդի Նախագահէն մինչեւ քարտաշը, վարչապետէն մինչեւ գիւղացիանը, բանաստեղծէն մինչեւ ուսանողը, գիտնականէն մինչեւ մատուցողը, բոլորը, բոլորը անխտիր։ Ու կը կարդանք ծաղկեպսակներու ժապաւէնները.— Սովետահայ գրողներից, Մաճուր Երկաթի գործարանի կոլեկտիվից սուրբ նահատակների յիշատակին, Բիւրականի աստղադիտարան, Աբովեան մանկավարժական ինստիտուտ, Թիւ 56 դպրոց, «Գարուն»ի խմբագրութիւն, Թիւ 47 դպրոց, Թիւ 148 դպրոց, Հանրագիտարան, Համասեբաստահայ վերաշինած, Թիւ 1 տպարան՝ դէ եկ վարդապետ ու մի' խենթենայ, Լոյս եւ հանգիստ ՀՊՆՏԻ, Թիւ 47 դպրոցի 8րդ դասարան, Թիւ 47 դպրոցի 6րդ դասարան, Պոլիկրաֆկոմպինաթ զոհերի յիշատակին, Սփիւռքի եւ հայրենիքի հանրնցիներ, Մեծ Եղեռնի նահատակների յիշատակին հայրենադարձ եւ սփիւռքաբնակ Մուսալեռնցիներից, Մատենադարան, Սփիւռքահայ ուսանողներ, Լեզուի ինստիտուտ, Թիւ 70 դպրոց, եւայլն։ Դանդաղ քայլերով կը հեռանամ, մինչ Կոմիտասի երգը կը շարունակէ խռովել հոգիները։ Ու ո՞ւր կրնամ երթալ հիմա, եթէ ոչ հոն, ուր կը հանգչի Կոմիտաս, ազատն Կոմիտաս, այլեւս խաղաղ հոգիով իր ժողովուրդին մէջ։

Նոյն առաւօտը հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուէր Էջմիածնայ Մայր տաճարին մէջ եւ արարողութենէն ետք, երկխւղածութեամբ բազմութիւնը կը հաւաքուէր Էջմիածնայ պարտէզին մէջ բարձրացած նահատակներուն յիշատակին նուիրուած յուշարձանին առջեւ, մինչ աղօթքը կը բարձրանար առ Աստուած։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) «Հայրենիքի Ձայն» Ապրիլ 28ի իր թիւով այս նկարին տակ կուտար Արմենփրէսի հաղորդած տեղեկութիւնները (տե՛ս «Յառաջ» Ապրիլ 29) եւ նոյն թիւով նաեւ յօդուած մը Վարդգէս Համազասպեանէ։

ԱՐԱՐԱՏ ՅԱՂԹԵՑ

Երեւանի Հրազդան դաշտին վրայ, Կիրակի Մայիս 2ին, Արարատ Օի դէմ 2 կէտով յաղթեց Մոսկուայի Դինամոյին։

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԱԽ ԵՒ ՏԽՈՒՐ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ

Տօնական օրերու եռուզեռ եւ ոգեւորութիւն կը տիրեն Մեսրոպեան վարժարանին մէջ: Հաստատութեան գրասենեակը տենդագին աշխատանքի է լծուած: Վարժարանի, աշակերտութեան, ուսուցչական կազմին, տնօրէնութեան եւ Խնամակալ Մարմնին անունով տասնեակ հազարի հասնող շնորհաւորական քարթեր կ'ուղարկուին Ամերիկա ապրող ազգայիններու Նոր Տարուան եւ Ս. Ծնունդի առթիւ:

Տիրող ոգեւորութիւնը ինծի ալ կը փոխանցուի: Անկիւն մը կեցած՝ լուռ կը դիտեմ ուսուցիչներու եւ աշակերտներու ջերմ ու սրտալի գործակցութիւնը: Հայկական վարժարան է՝ Ամերիկայի հողին վրայ: Անգլերէնին հետ հայ լեզուն ալ կը հնչէ չրթունքէ չրթունք: Ինքզինքս հարազատ միջավայրի մէջ կը զգամ: Հայ մանչերով եւ աղջիկներով լեփ-լեցուն դասարաններ, հայ ուսուցիչներ, հայերէն դասագիրքեր... իմ տունս է ասիկա, «ծննդավայրը հոգւոյս», ինչպէս պիտի ըսէր Վահան Թէքէեան: Քառասուն տարի շարունակ ես ապրած եմ նման միջավայրի եւ դասարաններու օդը շնչելով՝ Պէյրութի Նշան Փալանճեան ճեմարանի հրջափակին մէջ: Լաւ որ Մեսրոպեան դպրոցը կայ իմ բնակած թաղէս քանի մը քայլ անդին: Այլապէս Լոս Անճելըս կոչուող այս անծայրածիր քաղաքին մէջ կորսուած պիտի ըլլայի: Միլիոնաւոր մարդոց եւ օթօներու հեւասպառ վազքը լուռ ամայութեան եւ միապաղաղ անապատի պիտի վերածուէր շուրջս:

— Ի՞նչ կը խորհիք մեր այս ձեռնարկի մասին, հարց կուտայ ինծի վարժարանի երիտասարդ եւ նուիրեալ տնօրէնը Պր. Օննիկ Քէչիչեան:

— Այս ի՛նչ հսկայ աշխատանք է, կը պատասխանեմ մեքենաբար եւ կ'աւելցնեմ.— գոնէ արդիւնք մը կուտա՞յ:

Պր. Քէչիչեան կը ժպտի. անոր դէմքէն անպակաս է ժպիտը: Եթէ մինչեւ անգամ ինք լաւատես չէ խառնուածքով, իր ժպիտը բաւ է լաւատեսութիւն ներշնչելու գործակիցներուն:

— Տայ կամ չտայ՝ մենք այս քարթերը կ'ուղարկենք բազմահազար Հայերու, որպէսզի նախ յիշեցնենք անոնց թէ Մեսրոպեան վարժարան մը գոյութիւն ունի, ապա նաեւ հոգեկան կապ ստեղծենք իրենց եւ մեր հաստատութեան միջեւ:

— Բաւական խոշոր ծախքի տակ կը մտնէք:

— Հոգ չէ, — կը պատասխանէ Քէչիչեան՝ միշտ նոյն լաւատես ժպիտով. — պիտի ցանենք՝ քաղելու համար:

Եւ մեր զրոյցը այնուհետեւ կը դառնայ արտասահմանի մէջ հայ վարժարաններ պահելու բազմապիսի դժուարութիւններուն շուրջ: Նոյն ցաւն է ամէն տեղ: Ու այդ ցաւին մեծագոյնը՝ նիւթական միջոցներու պակասն կը ծագի: Հայ վարժարանները, Միջին Արեւելքի մէջ ըլլան թէ Ամերիկայի, զուրկ են նիւթական մնայուն աղբիւրներէ, չեն վայելեր պետական օժանդակութիւն եւ ամէն տարի առաւել կամ նուազ չափի բացեր կ'ունենան իրենց պիւտճէին մէջ:

— Ի՞նչ կ'ընէք այդ բացերը գոցելու համար:

— Ինչ որ դուք կ'ընէք հաւանաբար: Զոհողութիւններ, անվերջ զոհողութիւններ... ճաշեր, հաւաքոյթներ, հանգանակութիւն: Մեր գլխաւոր աղբիւրը հայ ժողովուրդի սիրտն է, այն սիրտը՝ որ ցամքիլ չի գիտեր եւ կը բացուի ամէն անգամ որ բախենք յանուն Հայութեան եւ անոր հոգեկան արժէքներուն:

— Աշակերտութեան ծնողքները որքա՞ն կը վճարեն:

— Ինչ որ կը ծախսուի իւրաքանչիւր աշակերտի համար, հազիւ կէսը կրնանք գանձել: Այսքանն ալ զոհողութիւն է հայ ծնողքին կողմէ, որովհետեւ իր զաւակը կրնայ բոլորովին ձրի ուսանիլ տեղական վարժարաններու մէջ:

Որքան դժուար է, կը խորհրդածեմ մտովի, հայ վարժարանի վարիչը ըլլալ: Ամբողջ տարին տեսուչը կրթական եւ մանկավարժական իր զբաղումներէն աւելի պիտի ապրի ու գործէ նիւթականի մտահոգութիւններով: Խնամակալ մարմին, հոգաբարձութիւն, ժողովներ, դիմումներ որպէսզի կարելի ըլլայ կաթիլ-կաթիլ հաւաքել եւ ուսուցիչներու համեստ ամսաթոշակները վճարել: Ո՞ր մէկ պետական վարժարանի վարիչներու ուսերուն վրայ կը ծանրանայ այսքան պատասխանատուութիւն:

Մեսրոպեանի տնօրէնը դարձեալ ժպիտով կը դիմաւորէ զիս: Դէմքը կը ճառագայթէ նոր փայլով. յայտնապէս լաւ լուր մը ունի տալիք.

— Գիտէ՛ք, կ'ըսէ, Մեսրոպեանի բարեկամները սկսան մեր Նոր Տարին շնորհաւորել կանխիկ նուէրներով: Արդէն իսկ քանի մը պահարաններ ստացանք:

— Լեցո՞ւն են, կը հարցնեմ անհամբերութեամբ:

— Ուէլ, հինգ տալեր, տասը տալեր... դէշ չէ:

Պր. Քէչիչեանի լաւատես ակնկալութիւնները կը լրացնեմ ես ալ իմ կարգիս խանդավառուելով վարժարանի ուղարկած տասնեակ հազարաւոր քարթերուն եթէ կէսը յաջողի սրտերու դռնակը բանալ չօշափելի նուիրատուութեան մը համար, բաւական է արդէն:

— Քառորդն ալ կը բաւէ, կը շեշտէ տնօրէնը, քառորդն ալ մեծ բան է մեզի համար:

Ուրախ է ան, յուսալից, հաւատաւոր, Ամերիկայի մէջ սկսած ազգային եւ կրթական գարթօնքը հետզհետէ պիտի աճի եւ նուաճէ անտարբեր ու կէս ուծացած բոլո՛ր Հայերու հոգին: Առանց այս զօրաւոր հաւատքին ի՞նչպէս կարելի է արդէն հայ վարժարանի մը ղեկավարութիւնը ստանձնել ամերիկեան հողի վրայ:

Այս անգամ ժպիտ չկայ Պր. տնօրէնի դէմքին վրայ: Զարմանալի է, նոյնիսկ դառնութեան եւ ներքին ցաւի կծկում մը նշմարելի է չրթունքներուն ծայրը: Ձի խօսիր եւ ինծի կ'երկարէ պահարան մը:

— Ի՞նչ է աս, նորէ՞ն լեցուն պահարան ստացաք:

— Ո՛չ, աս ուրիշ բան է, աս մեր ժողովուրդին, եւ մեր գործերուն միւս երեսն է: Կարդացէք պահարանին վրայի արձանագրութիւնը:

Զարմացած կ'առնեմ պահարանը՝ առանց բան մը հասկնալու: Մեսրոպեանի ուղարկած շնորհաւորական քարթի պահարաններէն մէկն է, որու վրայ Հայու ձեռք մը, իր իսկ ձեռագրով արձանագրած է. «Հաճեցէք ուղարկողին վերադարձնել»:

Զարմացած կը նայիմ վարժ անգլերէնով գրուած այդ բառերուն եւ բան չեմ հասկնար: Ինչո՞ւ անծանօթ մեր հայրենակիցը յանձն առած է նման արձանագրութեամբ մը պահարանը կրկին նամակատուփ ձգելու տաղտուկը: Ինչո՞ւ անպայման վերադարձնել: Կրնար քարթը կարդալ, ժպտիլ կամ խոժոռիլ եւ ապա զայն նետել աղբի ամանին մէջ: Նոր Տարուան եւ Ծնունդի շնորհաւորութիւնները վինք չէին դներ որեւէ պարտաւորութեան տակ: Զրի՛ բաշխուած մաղթանք եւ օրհնութիւն՝ հայ վարժարանի մը հայ մանուկներուն կողմէ:

— Չեմ հասկնար, կը բացագանչեմ ջղայնացած: Թող չպատասխանէր, թող մէկ կողմ նետէր, ինչո՞ւ ետ կ'ուղարկէ:

— Պարզ է, կ'ըսէ Պր. Քէչիչեան, իր ժպիտը վերագտնելով, այս Հայը նեղուած է որ հասցէն գտած ենք եւ անցուցած մեր ցանկին վրայ: Ան չուզեր որ նման բաներ կրկնուին եւ ինք օր մը ստիպուի զոհաբերութեան հարկին տակ դտնուիլ: Կամ, պարզապէս չուզեր Հայութեան եւ հայկական կազմակերպութիւններու հետ կապ պահել:

— Ուրեմն աս տեսակնե՞ր ալ կան:

— Դժբախտաբար կան եւ բաւական մեծ թիւով:

— Բայց ասիկա շատ տխուր երեւոյթ է:

— Այո՛, տխուր է, սակայն իրականութիւն:

Տխուր եմ ես ալ: Մտքիս մէջ ուրախն ու տխուրը իրար կը խառնուին: Հինգ տալեր, տաս տալեր եւ ետ ուղարկուած շնորհաւորագիր...

Մեսրոպեանի դասարաններէն մէկուն մէջ մանկապարտէզի փոքրիկներ բարձր ձայնով հայերէն երգ կ'երգեն.

Մենք մանուկներ Հայոց ազգին
Ծագող լոյսին հետ առտուան
Միշտ կենսուրախ եւ ժպտագին
Կ'երթանք դպրոց շարան շարան:

Մ. ԻՇԽԱՆ

ՀԱՅ ՔԵՐԹՈՂՈՒԹԵԱՆ ՍԻՐՈՎ

Զուիցերացի բանաստեղծ Վահէ Կոտէլ սէրը հայ բանաստեղծութեան հանդէպ կը սկսի մանկութենէն, երբ Հայուհի մայրը, որ պոլսեցի էր եւ ունէր հայկական կրթութիւն, կ'արտասանէր Վարուժանի, Մեծարենցի, Սիամանթոյի եւ ուրիշներու գործերը, իսկ հայագէտ հայրը՝ Բոպէր Կոտել, բարձրաձայն ու ներշնչուած կը կարդար Խորենացի եւ Եղիշէ, Նարեկացի եւ Քուչակ:

Կոտել հարազատ կերպով ընդունեցաւ հայ բանաստեղծութիւնը, որ իրեն համար դարձաւ աւիշ ու արիւն, մանաւանդ որ Վահէ օժտուած էր բանաստեղծելու տաղանդով:

Ինքնուրոյն ստեղծագործութեան զուգընթաց, Վահէ Կոտել սկսաւ զբաղիլ նաեւ հայ բանաստեղծութեան թարգմանութեամբ: 1959ին ան ֆրանսախօս ընթերցողներուն հրամցուց Դանիէլ Վարուժանի «Հացին երգը», որ արագ կերպով սպառեցաւ եւ արժանացաւ վերհրատարակութեան: 1965ին լոյս ընծայեց Դ. Վարուժանի հատընտիրը:

Վարուժան փորձաքար էր իրեն համար: Երբ յաղթական դուրս եկաւ իր դժուար աշխատանքէն, սուզուեցաւ դարերու խորքը, գնաց դէպի Նարեկացի եւ Քուչակ, ուզեց իրականացնել այս երկու հսկաները ֆրանսերէնի թարգմանելու տարիներու իր երազը:

1964ին, բանաստեղծ Բիւզանդ Թօփալեանի «Անդաստան»ին մէջ, Վահէ Կոտել լոյս ընծայեց ֆրանսերէն ուսումնասիրութիւն մը՝ «Հայ բանաստեղծութիւնը» նիւթին շուրջ, ուր յատուկ սիրով եւ երկիւղածութեամբ այսպէս գրեց Գրիգոր Նարեկացիի եւ Քուչակի մասին. «Երկար կարելի է խօսիլ Գ. Նարեկացիի, հայ ժողովուրդի մեծագոյն բանաստեղծներէն մէկուն մասին: Գ. Նարեկացի նաեւ համաշխարհային բանաստեղծութեան մեծագոյններէն է: Զարմանալիօրէն մարգարէական, յորդահոս, խորհրդաւոր եւ միաժամանակ նիւթեղէն, մարմնեղէն բանաստեղծութիւն մը, ուր մերթ ընդ մերթ կը զգացուի հայկական հին հեթանոսական ոգին: Նարեկացի օգտագործած է հսկայ բառապաշար մը, որ ներդաշնակ կերպով կը տարածէ իր հրաբուխի նման ժայթքող, հեղեղի պէս գահավիժող զգացումները: Բառապաշար մը, զոր յաճախ դժուար է թարգմանել...»:

Եւ Կոտել, թէեւ հրապուրուած Նարեկացիէ, այսուհանդերձ յետաձգեց թարգմանութիւնը: Գիտցաւ, որ Քուչակի ճամբով կրնայ մօտենալ Նարեկացիին:

Հետեւեցաւ Քուչակին, որուն մասին նոյնպէս հիացումով խօսած էր. «Քուչակի լեզուն գունեղ է, քնարերգութիւնը՝ տաք, բուռն: Ունի Ջրվէժի նմանող

ՋՈՐԻ ՄԻՐՕՆ

2.

Ձմրան գիշերը կէս էր լինում, Ընկուզասարում գայլերը ոռնում էին ու չէին համարձակւում մտնել գիւղ, գիւղի ու գիշերուայ պահակ գլխեղդ շները ձէնձէնի հարայ էին տալիս, Յարութ պապը Շերոյի հաչոցի մէջ ահ էր լսում՝ վիրաւորւում.

— Միրօ, դարուն բացուաւ, չորս-հինգ օչխար կը տանիս Մշոյ դաշտ, գելխեղդ կը բերիս:

Եւ մտքում կիսատ պատմութիւնը, գերդաստանը քուն էր մտնում ու իր հետ պատմութիւնը հասցնում լոյս - առաւօտ: Ամէն մէկը դառնում էր իր գործին, ինքը նորէն ելնում էր սար:

Պատահում էր փոթորիկ էր սկսւում, երկինքն ու երկիրը գալիս էին իրար, աշխարհը դառնում էր մի քայլ, գոչգոչում էին ձորերը: Գիւղ ու տուն դառնալու ճար չկար: Ներսէսի ու Առաքելի հետ մտնում էին բարդոցի մէջ, սպասում: Սպասում էին մի օր, փոթորիկը չէր դադարում, երկու օր, երեք օր բարդոցի մէջ՝ Թիկունք - Թիկունքի, իմացած հէքեաթներն էին պատմում, օր ու դէպք անցած - գնացածից. Մարաթուկի քարայրներից, Ծովասարի եղնիկներից, կէօզալ կաքաւներից, գայլի հետ տուած մահակռուից, արջի ընկոյզ ջարդել - ուտելուց, «չախմախ» հրացանով արջորսից, Տիրամօր վանքի ուխտից և Բերդ պարից եւ Ծօբօրից ու աչքունքի խաղից... Զորս օր սպասում էին՝ դադար չկար, յետոյ կորցնում էին օր ու օրուայ ժամ ու չէին իմանում, թէ որ առաւօտուայ հետ հանդարտուեց սարը... Կարօտած իջնում էին գիւղ, Խումար մարէն, արցունքն աչքերին, կրկնում էր մատաղի խոստումը, Խանդութը հեռուից էր նայում իրեն ու մօտ չէր գալիս, Յարութ պապը գալիս էր խնմնդալով, համբուրում իր ճակատը, ասում.

— Իմ սալան Թոռին փոթորիկ ի՞նչ կ'անէ:

Է՛, երկրի գարո՛ւն... երկրի ամա՛ռ... երկրի աշո՛ւն... երկրի ձմե՛ռ... Ուրի՛շ էր, ուրի՛շ...:

Նորէն Ծովասարից փչում էր քամին, ձեան տակ ջուր էր ընկնում, ծոցուոր ամպերը կախւում էին, Յարութ պապը խաչակնքում էր գարնան առաջին որոտը, Թիկունքը դէմ անում պատին, նոյնը պահանջում Թլոր Պետրոսից:

— Իմ մէջք կանց պատ ամո՛ւր, քանց պատ ամո՛ւր..., — կրկնում էր, նոյնը պահանջում Թլորիկ Պետրոսից:

Սարերից ձնաչերտ էր պոկւում - իջնում, հողի հետ հաւքեր բերում վար, խառնում ձեան հետ, շաղ տալիս փետուրները: Ձեան փլուածքի սուլոցը գալիս - հասնում էր շեմի մօտ իր կոճղին նստած, դարուն սպասող Յարութ պապին:

— Օհօ՛ - հօ՛ - հօ՛, Յուսինի ձէ՛ն... Միրօ, դու ասես Բաբըռթաղին, Գիլօնքին, դու ասես Հաւատքին վնաս չհասցո՞ւց:

Եւ բեկորներ էին պոկւում ծերպերից, դղիրդ - դմբրտոցով իջնում, չմփում հեղեղի մէջ: Այծերը դուրս էին գալիս այրերից, ձորն իջնելու ահ ունենում, խլշտում - փախչում: Ու երկու - երեք օրում, գետինը սեւանում էր, պալան - պալան ծխում, սանդքարի մօտ բուսնում էր ձնծաղիկ, եւ Յարութ պապը կապում էր իր ճօճքը՝ մի ծայրը քաղցրակորիզ ծիրանենուն, մէկը՝ տանձենուն...

Ցուչերը քամել էին Միրոյին, մշուշել էին ուղեղը, եւ նա չփեց ճակատը, զգաց Յարութ որդու ուսի տաքութիւնը, աւելի սեղմուեց որդուն ու կամաց ասաց.

— Յարութ... Աշխարք հող ու ջրից անոյշ բան չկայ: Մարդու ուժ հողի մէջ է: Քանի հող չեն խլէ ոտաց տակէն մարդ անպարտ է, թէկուզ զարկուի՝ անպարտ է, խլեցին՝ գերի է, գառ:

— Ես գնում եմ իմ հայրենիքի պատուի և հողի համար կռուելու, — Յարութը իրենն ասաց, եւ գուցէ քո կորցրածին էլ ետ բերեմ, — աւելացրեց ժպտալով, յետոյ այդ մտքից լըջացաւ:

Ջորի Միրօն լսեց Յարութ որդու խօսքերը, կրկնեց մտքում, ճպճպացրեց աչքերը, ուզեցաւ ինչ-որ ասել, չասաց եւ հոգու խորքում կանգնեց մի հաւատ, ծըփաց երազ մի ցանկութիւն.

«Սովետին պարտութիւն չկայ: Էս կըռուի մէջ յաղթող Սովետն է: Հա՛, յաղթող Սովետն է ու... Ու բարո՛վ-խերով երկրի ճամբէն կը բացուի... էն անոյշ երկրի»:

— Կը մտածի՛մ, կը մտածիմ կ'ելնիմ աշխարքէն, — ձգեց սայլապան Արօն: — Էս աշխարքի մարդիկ ի՞նչ կ'ուզեն իրարէ, իրարու ի՞նչ է տուած, ի՞նչ առնել կ'ուզեն, Յարութ:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(Շար. – 7)

Fonds A.R.A.M

պատկերներ եւ համեմատութիւններու փունջեր»:

1974ին Փարիզի մէջ Վահէ Կոտելի թարգմանութեամբ լոյս տեսան Նահապետ Քուչակի վաթսուն եւ մէկ առաւել աչքի զարնող սիրային տաղերը՝ հայրէնները: Թարգմանիչը կարողացած էր պահել այս բանաստեղծութիւններուն տաղաչափական առանձնայատկութիւնները, Քուչակի լեզուին զուսպ գեղեցկութիւնը, պատկերներու թարմութիւնը եւ գեղեցկութիւնը:

Կոտել սովորական թարգմանիչ չէ: Սիրահարած է հայ բանաստեղծութեան, եւ իր կատարած թարգմանութեան իւրաքանչիւր բառը, տողը զգացումներու քուրայէն անցընելով կը ներկայացնէ. կը յաջողի առոյգ ջերմութիւնը փոխանցել ֆրանսերէն բառերուն: Աւելորդ օգտակար կըլլայ այն, որ ինք թարգմանութիւնները կը կատարէ ուղղակի բնագիրէն, որուն լաւատեղեակ է: Աւելին, ան իր թարգմանած բանաստեղծը չառանձնացներ, կ'ուսումնասիրէ անոր ծնունդ տըւող շրջանը, կը պարզէ կապերը նախորդ հայ բանաստեղծներուն հետ:

1974ին Վահէ Կոտել այցելեց Երեւան, աւելի կատարելագործեց իր հայերէնը, ուսումնասիրեց չատ ձեռագիր մատեաններ եւ հնատիպ գիրքեր: Կը պատրաստուէր թարգմանել Նարեկացիի ստեղծագործութիւնները:

Եւ ահա, վերջերս, Փարիզի Արեւելեան լեզուներու եւ քաղաքակրթութիւններու ազգային հիմնարկութիւնը առանձին գրքոյկով լոյս ընծայեց Գրիգոր Նարեկացիի «Մատեան ողբերգութեան»էն 18 հատուած՝ Վահէ Կոտելի հմուտ եւ ընտիր թարգմանութեամբ:

Նարեկացին առաջին անգամ չէ, որ կը ներկայացուի ֆրանսախօս ընթերցողներուն: Հայկական Վերածնունդի այս մեծ բանաստեղծը ԺԹ. դարու երկրորդ կէսէն սկսեալ ուշադրութիւնը գրաւեց շարք մը արեւելագէտներու եւ հայագէտներու:

Արշակ Չօպանեան, Լիւք-Անտրէ Մարսէլ, Մարք Տըլուզ եւ Ժան-Փիէր Ֆայէն թարգմանեցին «Մատեան»էն հատուածներ, իսկ Հայր Սահակ Քէչիշեան, Պէյրութէն, 1961ին իրականացուց գիրքին ամբողջական թարգմանութիւնը:

Նարեկացի մեծ ընդունելութիւն գտաւ Ֆրանսայի մէջ թէ՛ գրականագէտներու եւ թէ ընթերցողներու կողմէ: Անուանի բանաստեղծ Սէն Ժոն Փերս կարդալով Նարեկացին գրեց. «Ունեցայ հրաշալի բանաստեղծութեան յայտնութիւնը»: Նոյնիմաստ կարծիք յայտնեցին քննադատ Թուսօ, հայագէտ Ֆ. Ֆէյտի եւ ուրիշներ, որոնք Նարեկացին համարեցին համաշխարհային գրականութեան առաջնակարգ բանաստեղծներէն մէկը:

Վահէ Կոտելի թարգմանութեամբ ֆրանսացի ընթերցողը անգամ մը եւս առիթ կ'ունենայ հանդիպելու Նարեկացիի, ծանօթանալու անոր կեանքին: Արդարեւ, Վահէ Կոտել գիրքին յառաջաբանին մէջ մանրամասն պատմած է Նարեկացիին ծնունդ տուող միջավայրը, անոր կեանքի եւ քերթողութեան առանձնայատկութիւնները: «Մատեանը...» սքանչելի կոթող մըն է՝ վեր խոյացած Նարեկի վանքի մեծ տեսլականին կողմէ, գրած է Կոտել: — Ասիկա բոլոր յետագայ ժամանակներուն հասցէագրուած ստեղծագործութիւն մըն է»:

Վահէ Կոտել այս գիրքը ձօնած է Հայաստանի իր բարեկամներուն:

Ան սերտօրէն կապուած է Հայաստանի, հայ ժողովուրդի թէ՛ հնօրեայ, թէ՛ նորօրեայ մշակոյթին եւ գրականութեան հետ: Ասոր ապացոյցն է այն, որ մօտէն կը հետեւի Հայաստանի գրականութեան նորութիւններուն, գրական նոր սերունդի աճին: 1973ին իր թարգմանութեամբ Պրիւքսէլի մէջ առանձին հատորով լոյս տեսան Հայաստանի ինը երիտասարդ բանաստեղծներու շարք մը գործերը:

«Մատեանի...» 18 հատուածներու թարգմանութիւնը Վահէ Կոտելի նոր յաջողութիւնն է եւ անգամ մը եւս ցոյց կուտայ, որ յանձին անոր հայ բանաստեղծութիւնը գտած է ֆրանսագիր թարգմանիչ մը, որ դեռ հայ քնարերգութեան շատ ու շատ գոհարներ կը նուիրէ ֆրանսախօս ընթերցողներուն:

ՇԱՔԷ ՎԱՐՍԵԱՆ

«ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ»Ը ԵՒ ԻՐ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐԸ

— О —

Երբ Ռենսիի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կը պատրաստուի 1979ին իր հիմնարկութեան հարիւրամեակը տօնելու, հաստատութեան մօտալուտ 97րդ տարեդարձը պատեհութիւնը կ'ընծայէ մեզի յարգանքի փունջ մը խօսք նուիրելու այն ազնիւ անձերուն, որոնց շնորհիւ Դպրոցասէրը կրցաւ գոյատեւել եւ հասնիլ իր այսօրուան մակարդակին:

Դպրոցասէրը հիմնուեցաւ 1879ին Պոլսոյ մէջ քանի մը անձնուէր Հայուհիներու կողմէ գլխաւորութեամբ Օրիորդ Թագուհի Պալթազարեանի: Իր սկզբնական շրջանին վարժարանը բոլորեց խանդավառ, երջանիկ եւ փայլուն տարիներ ու տուաւ արդիւնաւէտ հունձքեր: Այս պայծառ արշալոյսին յաջորդեցին սակայն մութ, տխուր եւ փոթորկալից ժամանակներ: Այդ տագնապալի կացութեան առջեւ չյուսահատեցան իր արժանաւոր վարիչները եւ ուխտեցին՝ ի գին ամէն զոհողութեան՝ ապահովել անոր գոյութիւնը:

Առաջին համաշխարհային պատերազմէն յետոյ այս կրթական հաստատութիւնը՝ Թուրքիոյ քաղաքական եւ ընկերային պայմաններուն տակ ճնշուած՝ ստիպուեցաւ լքել Պոլիսը եւ Տիկին Ակիւլինէ Մուրատ - Պօյաճեանի առաջնորդութեամբ դէպի Ֆրանսա իր փշոտ ճամբուն վրայ կարճատեւ կայքեր ունեցաւ. նախ Սելանիկ, ապա Մարսիլիա:

1929ին Դպրոցասէրի համար գրեթէ անհաւատալի հրաշք մը եղաւ իշխանական նուէրը Տիգրան Քէլէկեան Խանի, որ Ռենսիի մէջ իր գնած գեղեցիկ եւ ընդարձակ շէնքը տրամադրեց վարժարանիս Խնամակալութեան: Այս հոյակապ կառոյցին մէջ Դպրոցասէրի աղջիկները գըտան վերջապէս իրենց ապահով, հանգստաւէտ եւ երջանիկ բոյնը:

Քէլէկեան Խանի այս վեհանձն նուիրատուութենէն անմիջապէս յետոյ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը, ու հետզհետէ՝ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը, Պելժիայի Փափազեան Հիմնարկը, Թորոսեան եւ Դերձակեան կտակներու պատասխանատուները, Փարիզի Որբախնամ Տիկնանց Միութիւնը, Անվերսի Տիկնանց Միութիւնը, Լոնտոնի Արզար եւ Պէնլեան Հիմնադրամներու կըտակակատարները եւ այս տարուընէ սկսեալ Փարիզի Աղքատախնամը՝ ամէն տարի Դպրոցասէրին կը յատկացնեն կարեւոր գումարներ, բազմաթիւ աշակերտուհիներու ապահովելու համար հայաշունչ դաստիարակութիւն Հաստատութեան շինիչ մթնոլորտին մէջ:

Այս բարենպատակ հաստատութիւններուն շուտով հետեւեցան քանի մը պատուական ազգայիններ որոնք՝ ինքնաբուխ զգացումներէ մղուած՝ փափաքեցան անհատապէս օգտակար ըլլալ վարժարանիս: Ամէն տարի իրենց բերած նիւթական կարեւոր աջակցութիւնը կը համապատասխանէ ութ աշակերտուհիներու կրթաթոշակին: Վարժարանիս այս ազնիւ բարերարներն են. Մոնթէ Գառլոյէն՝ Պր. Մուշեղ Ծիէրճեան, Փարիզէն՝ Տիկիններ Եսթեր Իչգալացեան, Մարի Եսայեան եւ Պր. Գէորգ Պազըրճեան, Լիոնէն Պ. Պ. Կարպիս Ճնկըրեան եւ Վահրամ Թիրեաքեան:

Դպրոցասէրի ներկայ հաստատուն շէնքը Լուի Ֆիլիփ թագաւորին որսորդութեան տաղաւարը եղած է: Մօտաւորապէս 140 տարիներու հնութիւն ունեցող այս կառոյցը նորոգութիւններու եւ փոփոխութիւններու պէտք ունէր: Այս էական գործին ձեռնարկելու անհրաժեշտութիւնը զգացուեցաւ մանաւանդ 1973ին. այդ իսկ պատճառաւ վարժարանիս Սմանոր հանդէսին կոչ ուղղուեցաւ ներկաներուն որպէսզի անոնք որ կը փափաքին իրենցմէ առ յաւէտ բաժնուած սիրեցեալի մը իյիշատակ յանձն առնել դասարանի մը կամ սենեակի մը նորոգութեան ծախքը, հաճին տեղեկացնել Խնամակալութեան, իրենց այդ բարի դիտաւորութիւնը: Ուրախութեամբ կը տեղեկացնենք ֆրանսահայ մեր պատուական գաղութին թէ չատեր պատասխանեցին մեր կոչին. Նիւ Եորքէն Տէր եւ Տիկին Արա Էօզթէմէլ, Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Պետրոսեան, Կարպիս Զրբաշեան, Համազասպ Մումճեան, Արմենակ Գույումճեան, Արթիւր Հայրապետեան, Տիկին Եսթեր Իչգալացեան եւ դուստրերը, Օրիորդներ Զարուհի եւ Հայկանոյշ Թորոսեան, Մարսիլիայէն ալ Դպրոցասէրի նախկին Աշակերտուհիներու Ընկերակցութիւնը:

Դպրոցին մուտքը, ճաշասրահը եւ ներքին սանդուխները շրջապատող պատերն ալ նորոգուեցան Տիկիններ Եսթեր Իչգալացեանի, Ալիս Գառըճեանի, Թամար Պարպըրոյի, Եսթեր Գասպարեանի, Ալիս Մումճեանի, Սիլվա Գույումճեանի եւ Փարիզի Որբախնամ Տիկնանց Միութեան այս նպատակին համար տրամադրած գումարներով ու զարդարուեցան Գառզուի եւ Ժերանեանի գեղեցիկ վիմանկարներով:

Դպրոցասէրը կը վայելէ նաեւ տեւական աջակցութիւնը հետեւեալ բարեխիղճ եւ համակիր անձնաւորութիւններուն. Տէր եւ Տիկին Վահէ Ջիլինկիրեան, Պօղոս Գէորգեան, Ստեփան Տամլամեան, Սուրէն Գործունեան, Գուրգէն Գործունեան, Թելեմաք Քավէզեան, Տիկիններ Հայկուհի Տամլամեան, Ալիս Մումճեան, Օրիորդ Գոհարիկ Գէորգեան, Պ. Պ. Տոքթ. Ռուբէն Տէր-Դաւթեան, Կարպիս Զրբաշեան: Այս կրթասէր ազգայինները միշտ պատրաստ են իրենց կարողութեան չափով թէ՛ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս օգտակար ըլլալու վարժարանիս, ամէն անգամ որ Խնամակալութիւնս հարկ տեսնէ դիմելու անոնց:

Հոյլ մը վեհոգի բարերարներ ալ Դըպրոցասէրին կտակած են իրենց ամբողջ ստացուածքը, ոմանք իրենց մահէն առաջ, ոմանք ալ յետ մահու. Տիկին Արմենուհի Գըլճեան, Օրիորդ Աղաւնի Փիրփիրեան, Պ. Պ. Բենիամին Փիւրկիւլեան, Հմայեակ Տիւրկէրեան, Նշան Տիրացեան եւ Մինաս Գրիգորեան:

Վարժարանիս բարերարներուն ձօնուած այս գրութեան առթիւ կ'ուզենք նաեւ տեղեկացնել Փարիզահայութեան թէ՝ ամէն տարի վարժարանիս հիմնարկութեան թուականին՝ Մայիս Մէկին մօտաւոր Կիրակին հոգեհանգստեան պաշտօն կը մատուցուի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմնադիրներուն եւ բարերարներուն հոգիներուն համար, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցիին մէջ: Ճշգրիտ թուականը կը հաղորդուի փարիզահայ մամուլով:

Վերջացնելէ առաջ անհրաժեշտ կը նկատենք տեղեակ պահել ֆրանսահայ գաղութը եւ մասնաւորաբար մեր վարժարանին ապագայով հետաքրքրուող կըրթասէր ազգայինները թէ՝ 1975 Յունիս ամսուան մէջ Խնամակալութիւնս պատիւ ունեցաւ ընդունելու ազգային բարերար եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան ցկեանս Նախագահ Պր. Ալեք Մանուկեանի այցելութիւնը մեր կրթական յարկին: Պր. Մանուկեան մեզի հետ չատ մօտէն քննեց դպրոցին այն բոլոր խնդիրները որոնք անմիջական լուծումի կը կարօտէին. անոնցմէ ամէնէն կենսականն էր անշուշտ շէնքին ընդարձակութիւնը՝ աւելի մեծ թիւով աշակերտներ ընդունելու: Յարգելի Նախագահը շէնքին եւ կալուածին մէջ հիմնական փոփոխութիւններու անհրաժեշտութիւնը նկատի ունենալով, Ամերիկա վերադառնալէ ետքը, Հ. Բ. Ը. Միութեան մօտ թարգման կը հանդիսանայ մեր կարիքներուն: Ջերմ շնորհակալութեամբ կը տեղեկացնենք թէ իր նախագահին կողմէ տրուած զեկուցումին իբր արդիւնք, Բարեգործականը նոր շինութիւններու համար Դպրոցասէրի յատկացուցած է շատ կարեւոր գումար մը:

Յուսալից ենք թէ կրթական մեր այս հնաւանդ օճախը շուտով պիտի ընդարձակուի, իրեն ընծայուած նիւթական բազմազան աջակցութիւններու շնորհիւ, եւ աւելի լայն չափով պիտի կարենայ կատարել այն օգտաշատ դերը զոր ունեցած է մինչեւ այսօր իբր աղջկանց միակ գիշերօթիկ հայ վարժարանը ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ:

ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

ՀՌՈՒԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԲԻԱՎԷԻ ԿԻՐՃԵՐԸ

Բայց ահա այս միջոցին հեռուէն աղաղակ մը լսուեցաւ:

Երկու մարդիկը խօսքերնին ընդհատելով ականջնին սրեցին:

Երկրորդ աղաղակ մը յաջորդեց առաջինին, բայց այս վերջինը աւելի խեղդուկ էր:

— Սեւ Քարայրին կողմէն է, ըսաւ Սքալապրինօ:

— Սեւ Քարայրը երթանք ուրեմն:

— Հապա ձիե՞րը:

— Ծառին կապուած են, դարձեալ հոս կը գտնենք: Դուն առջեւ անցիր, որ ճամբայ ցոյց տաս:

Սքալապրինօ առաջ նետուեցաւ, իսկ Ռոլան անոր հետեւեցաւ: Զառիվերէ մը վեր խոյացան:

Այս անգամ աւելի մօտէն երրորդ աղաղակ մը լսուեցաւ:

Հինգ վայրկեան վազելով յառաջանալէ յետոյ Սքալապրինօ յանկարծ կանգ առաւ եւ ձայն չհանելու նշան մը ընելով Ռոլանի, ծառի տերեւներով ու ճիւղերով կազմուած վարագոյր մը մէկ կողմ քաշելով, ներսը պարզուող արտակարգ ու խելքէ միտքէ չանցնող տեսարանը ցոյց տուաւ անոր:

Ռոլան իր ձախ կողմը, դէպի վար, քարայրի մը մութ բերանը նշմարեց որ հաւանաբար Սեւ Քարայրին մուտքն էր: Իսկ աջ կողմը, պզտիկ միջոց մը անդին ժայռերը հատնելով եզերք մը գոյացուցած էին, բարձրադիր եզերք մը որ անդունդի մը վրայ կը նայէր: Այս անդունդին խորը գետ մը կը մռնչէր: Անդունդին եւ քարայրին միջեւ երեսուն պըկաչափ լայնութեամբ տափարակ քարանձաւ մը կար որ երթալով կը նեղնար եւ կը հասնէր մինչեւ Սեւ Քարայրը, իսկ մուտքի կողմէն ալ կը սկսէր Ռոլանի կեցած տեղէն:

Քարայրին բերնին առջեւ, մարդ մը, ժայռի մը վրայ ինքնին բուսած չոճիի մը կապուած էր: Այս մարդուն առջեւ ուրիշ մէկը կար, որ նստած էր եւ սկսուած հարցաքննութիւն մը կը շարունակէր:

Հարցաքննութիւնը կատարող մարդուն ետին, մինչեւ ակռանին զինուած տասնըհինգ հուժկու ստահակներ ոտքի կեցած էին:

Ռոլան երբ կապուած մարդը տեսաւ, սարսռաց:

Իսկ Սքալապրինօ երբ հարցաքննող մարդը տեսաւ, բռունցքները սեղմեց:

Ռոլան Մէսթրի մէջ հանդիպած չատախօս բանաստեղծը ճանչցած էր, այն մարդը որմէ ձիերը գնած էին, իսկ Սքալապրինօ՝ իր թշնամին ճանչցած էր, Սանտրիկօն, զինքը մատնող մարդը:

Սանտրիկօ իր դէմի մարդուն սա խօսքերը կ'ըսէր.

— Է՛, պարոն Արաթիմոս, քեզի պէս մարդու մը կեանքը հարիւր յիսուն հազար ղուրուշ չա՞րժեր: Հարիւր յիսուն հազար ղուրուշն ալ քեզի պէս մեծահարուստի համար դրա՞մ է:

Կալանաւորը, դեփ - դեղին կտրած, դողդղալով, աղաղակ մը արձակեց, այն աղաղակներէն մին, որոնք Սքալապրինօն եւ Ռոլանը հոն առաջնորդած էին:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Տէր եւ Տիկին Արթօ Իտճալ եւ զաւակները Անի եւ Ալեքսան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Քիւքիւթճէյ, այրի Տիկին Աշխէն Տավրան, Տէր եւ Տիկին Ալեքօ Տավրան, Տէր եւ Տիկին Շահան Խիւտավերտի եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Հայկազ Խիւտավերտի եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սահակ Պալապանեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ Գալայիչ, Արման, Ֆինճանեան, Խոկէչիլ, Հիսարլը, Զարդարեան եւ Աթթար ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր, մօրաքրոջ, կեսրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԱ ԻՏՃԱԼԻ

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 2ին իր բնակարանը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեքշաբթի, Մայիս 4, ժամը 15·30ին Մոնմորանսիի Սէն - Մարթէն եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի Կրոլէի գերեզմանատունը:

Կը խնդրուի ցաւակցական այցելութիւն չտալ բնակարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ կատել:

Ըստ ողբացեալին փափաքին կը խնդրուի ծաղիկ չղրկել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան Կեդր. վարչութիւնը, Երիտասարդաց Յանձնախումբը, Վիէնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերով միասին կը բաժնէ խոր սուգը Միութեանս Նախագահին, ցաւակցութիւն յայտնելով Նախագահ Պ. Վ. Պանտիկեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Պանտիկեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Շմաւոն Փափազեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Վահէ Լօրէնեանի եւ զաւակներուն (Տրակինեան), Պ. Յովհաննէս Հրաչեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ֆերտի եւ մայր Աստղիկ Հրաչեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փօլատեանի, այրի Տիկին Արմենուհի Պանտիկեանի, այրի Տիկին Քարմիլէ Շալճեանի եւ զաւակներուն, Շալճեան ընտանիքներուն, Տէր եւ Տիկին Գարեգին Հրաչեանի (Փարիզ) եւ ընտանեկան պարագաներուն, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Հրաչեանի ու Տէր եւ Տիկին Ազգին Սապունճեանի եւ զաւակներուն իրենց կնոջ, մօր, մեծ-մօր, հօրաքրոջ, զոքանչին, խնամիին եւ ազգականին, ողբացեալ՝

ԼՈՒՍԸՆԹԱԳ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆԻ

(ծնեալ Հրաչեան)

մահուան առթիւ:

Այս տխուր առիթով «Վասպուրական սրահ»ի հանգանակիչ մարմինը ստացած է հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպսակի.— Տէր եւ Տիկին Ֆերտի Հրաչեան 400 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Կարապետ Փօլատեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Տաւուտեան, Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Պապայեան, Շալճեան ընտանիք, Շաքարեան ընտանիք, Միրաժեան եղբարք 100ական, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Նազարեան, Տէր եւ Տիկին Միսաք Աւտոյեան, Տէր եւ Տիկին Սիմոն Աւտոյեան 50ական, Մկրտիչեան եղբարք 25 Ֆր.:

×

Տիկին Լուսընթագ Պանտիկեանի մահուան տխուր առիթով, իր ամուսինը Պ. Վարդան Պանտիկեան եւ զաւակները Վասպուրականի Հայր. Միութեան կը նուիրեն 500, «Վասպուրական սրահ»ի ֆոնտին 500 Ֆր.:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

« L'ASSOCIATION SPORTIVE ARMENIENNE »
Organise une

SOIREE DANSANTE

Animée par l'Orchestre des
ARMENIAN'S SUNSHINES
avec la participation des
BALLETS NAIRI — BALLET KAROUN — GROUPE SEVAN
LE 8 MAI DE 20 H. A L'AUBE
Théâtre Municipal, 25 Avenue Victor-Cresson, Issy-les-Moulineaux
BUFFET ORIENTAL

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄԸ

Կիրակի, Մայիս 9ին, ժամը 11ին

Պատուոյ նախագահութեամբ

ՀԱՅՐ ՊՕՂՈՍ ՎՐԴ. ԱՆԱՆԵԱՆԻ

Ընդհանրական աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան

ԵՒ Պ. ԱՆՐԻ ՎԵՐՆԷՕՅԻ (*ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ*)

ժամը 13ին՝ ճաշ, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ լիբանահայ երգիչ ԱՏԻՍ ՀԱՐՄԱՆՏԵԱՆԻ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմնադիրներուն եւ հանգուցեալ բարերարներուն, տնօրէններուն, ուսուցիչներուն եւ սանուհիներուն յիշատակին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 9, Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի:

×

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԱՄԱՍԻՈՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Փարիզի Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը այս տարի եւս, ըստ աւանդութեան, հոգեհանգիստ կը կատարէ Մայիս 9, Կիրակի օր, Առնուվիլի Վարդանայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, իր նահատակներու յիշատակին:

Օրուան երգեցողութիւնները կը կատարէ եկեղեցւոյ երգչախումբը քառաձայն, առաջնորդութեամբ Պ. Վ. Փէշտիմալճեանի: Մեներգները կը կատարէ Օր. Սոնիա Նիկողոսեան: Յաւարտ պատարագի եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ Միութեան կողմէ կառուցուած Յուշաղբիւրի առջեւ ծաղկեպսակ կը զետեղուի հայրենակիցներու կողմէ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Անահիտ Հրաչեանի եւ ընտանիքին իրենց հօրաքրոջ Լուսընթագ Պանտիկեանի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ

Դաշնակահարուհի Յասմիկ Սիւրմէլեանի նուագահանդէսը Մայիս 5ին, Չորեքշաբթի ժամը 21ին՝

Théâtre de l'Ecole Normale Supérieure
45, Rue d'Ulm, Paris (5e)

Յայտագիր.— Մոցարթ, Շոփէն, Ռաւէլ, Շուման եւ Ճէլալեան:

Տոմսերը ստանալ սրահի մուտքին:
Մուտք՝ 12 Ֆ. ուսանողներու՝ 8 Ֆ.

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Մայիս 8, Շաբաթ ժամը 20·30ին, Պառ տը լա Կառի մէջ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Grande Soirée
Annuelle

DE L'U.J.A. ALFORTVILLE
HÔTEL HILTON ORLY
Le samedi 15 mai à partir de 21 heures
Animée par les
ARMENIAN'S SUNSHINES
Partie Artistique :
TRIO ATHENEE
ALAIN KRIKORIAN

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, Մայիս 6, ժամը 21ին՝ սովորական հաւաքատեղին:

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ժողովը Շաբաթ, Մայիս 8, ժամը 20·30ին, Գասպար Իփէկեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ընկերներէն անդամատետրերով ներկայ ըլլալ:

×

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ - ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտոք - Վարուժան կոմիտէներու ժողովը Մայիս 6ին, Հինգշ. ժամը 20·30ին Հայ Տան մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Կռընոպլի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Մայիս 9ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3·30ին, դպրոցի սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Առնուվիլ - Սարսէլի մասնաճիւղին

Շաբաթ, Մայիս 8ին, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Նախագահութեամբ
M. LOUIS PERREIN
Conseiller Général de Val d'Oise

Salle des Fêtes Marcel-Pagnol, Place Victor Hugo, Villiers-le-Bel (Val d'Oise)

Երգիչ ԱՏԻՍ ՀԱՐՄԱՆՏԵԱՆ (Պէյրութէն) իր նուագախումբով

Երգիչ ՊԵՏԻԿ եւ իր նուագախումբը

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ

Pour la réservation des tables :

M. O. Altounian — Tél. : 987-08-73 — Mme Kaldjian, Tél : 208-82-13

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ

կազմակերպուած աշակերտներու կողմէ

Մայիս 9, Կիրակի ժամը 16·30ին, Վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան-Գ. Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ

ԳՐԱԿԱՆ - ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

— *Երգ, արտասանութիւն, նուագ — հայերէն թատրոն՝ «ՀՆԱԽՈՅԶԸ»՝ կատակերգութիւն երեք արար*

— *Ֆրանսերէն թատրոն՝* LA TRAGEDIE DEMENTE, en 2 actes

— *Ցուցահանդէս՝ աշակերտներու նկարչական գործերուն*

— *Բաշխում՝ մարզական մետալներու*

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE
Agence des Invalides
2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55

le meilleur accueil auprès de :

ANAHID BOYADJIAN

pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, անհատական թէ հաւաքական,

մի՛ վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
5
MERCREDI
5 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.581 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.581

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՈՉ ՄԷԿ ԲԱՐԵԼԱՒՈՒՄ

— o —

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ ՆՈՅՆ ՍԱՍՏԿՈՒԹԵԱՄԲ

Օրը հարիւր մեռեալէն աւելի, սաստիկ կռիւներ եւ ոչ մէկ յոյս մերձաւոր լուծումի մը: Ու այսպէս ամէն օր, Լիբանան քիչ մը աւելի կը խրի անդունդին մէջ: Քանի մը օրէն, սկզբունքով, պիտի կատարուի նախագահական ընտրութիւնը: Ճումպլաթի ձախը կողմնակից է Ռեմոն Էտտէի մինչ պահպանողականները եւ Սուրիա (եւ հայ երեսփոխանները) Իլիաս Սարգիսի կողքին են: Խորհրդարանի նախագահը սակայն ըսած է թէ 35 երեսփոխան կայ որ իրենց քուէները պիտի կեդրոնացնեն երրորդ թեկնածուի մը վրայ: Աւելցնենք թէ «Մայրիներու պահապանները» առաջարկած են իրենց թեկնածուն, բանաստեղծ՝ Սայիտ Աքըլ: Կ'ըսուի նաեւ թէ Արաֆաթ կ'ուզէ կրկին տեսնուիլ Սուրիոյ նախագահին հետ, նոր ծրագիր մը ի գործ դնելու համար, Ճումպլաթի եւ Սուրիոյ յարաբերութիւնները բարելաւելու նպատակով:

Պէյրութի մէջ սակայն ծանր զէնքերն ու ռումբերը քարուքանդ կ'ընեն ինչ որ ցարդ քարուքանդ չէ եղած: Ամբողջ գիշերը կռիւները սաստիկ եղած են նաւահանգիստին շրջանը ձախերու եւ աջերու միջեւ: Ձախերը բաւական դիրք գրաւած են բայց չեն կրցած փալանժները տեղահանել իրենց դիրքերէն, կարգ մը մեծ շէնքերու մէջ: Կռիւներ կան նաեւ Զահլէ եւ լեռնային վայրեր:

Պապը նոր կոչ մը ըրած է, քննելէ ետք իր բանագնացներուն սարսափազդու տեղեկագիրը, ուրկէ կը պարզուի որ 300 հազար հոգի հեռացած են իրենց բնակարաններէն, որոնք կռիւներու շրջագօտիի մէջ են, հիւանդանոցները ծանրաբեռնուած են, դեղ եւ արիւն կը պակսի եւ քաղաքը բաժնուած ըլլալով, կարելի չէ Պէյրութի միջոցաւ օգնութիւն ղրկել, որովհետեւ քրիստոնեայ շրջանները չեն ստանար:

Պոսթընի «Հայրենիք»ը կարգ մը լուրեր քաղած է, Ապրիլ 29ին, Մէթր Շաւարշ Թորիկեանէ, որ Ուաշինկթըն գացած է: Այդ լուրերէն կը պարզուի որ հայկ. թաղամասերը զգալի վնասներ կրած են վերջին շրջանին: Հայութիւնը թէեւ միշտ հեռու մնացած է կռիւներէն այսուհանդերձ վրիպած հրագունդերն ու ռմբակները աւեր գործած են: Միայն Պուրճ-Համուտն է ուր բնականոն կեանքը շարունակուած է: Նոր Ատանա եւ Նոր Կիլիկիա թաղերը վնասուած են, 2 հայ մեռած է եւ 30 ուրիշներ ալ վիրաւորուած:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Ապրիլ 29)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՓԱՌԱՏՕՆ

Կիրգիզիոյ մայրաքաղաք Ֆրունզէի մէջ բացուած է խորհրդային շարժանկարի համամիութենական 9րդ փառատօնը: Հայաստան այդ փառատօնին կը մասնակցի չորս ժապաւէններով՝ «Շէկ Ինքնաթիռը», «Սպիտակ ափ», «Աղուէսագիրք» եւ «Հեռաւոր չչակների արձագանգը»:

×

ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ՝ ԱՐԵՒԵԼԱԳԷՏՆԵՐՈՒՆ

Մոսկուայի պետական համալսարանին առընթեր Ասիոյ եւ Ափրիկէի երկիրներու հիմնարկութեան մէջ կազմակերպուած համամիութենական ուսանողական գիտական դասախօսութեան մասնակցած են նաեւ Երեւանի պետական համալսարանի արեւելագիտութեան բաժնի խումբ մը ուսանողները, որոնք կարգ մը նիւթերու շուրջ զեկուցումներ կարդացած են: Դ. Յովհաննիսեանի զեկուցումը՝ «Անտալուզիայի արաբական պոէզիան» նիւթին շուրջ, արժանացած է երկրորդ կարգի մրցանակի: Գնահատուած են նաեւ Վ. Փափազեանի «Բաբիական շարժման գաղափարախօսութիւնը», Շ. Կարամանուկեանի «Եգիպտահայ գաղթօջախը 11-12րդ դարերուն» նիւթերուն մասին զեկուցումները:

×

ԷԴՈՒԱՐԴ ԱԶԱՐԵԱՆ՝ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱԽՈՅԵԱՆ

Դոնի Ռոստովի մէջ (Ռուսաստան) տեղի ունեցած մարմնամարզութեան պատանեկան մրցումները աւարտած են: Մրցումներուն մասնակցած են Խորհ. Միութեան 11 քաղաքներու հաւաքական խումբերը: Խորհ. Միութեան ախոյեանի ոսկէ մետալը նուաճած է 17ամեայ Էդուարդ Ազարեան, իսկ Հայաստանի խումբը հինգերորդ տեղը գրաւած է խմբային դասաւորման մէջ:

×

ՆԿԱՐԻՉ ՅԱԿՈԲ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Նկարիչ Յակոբ Յակոբեանի նկարները Հայաստանի, Խորհ. Միութեան եւ արտասահմանի ցուցահանդէսներուն մէջ արժանացած են բարձր գնահատութեան: Լենինգրադի «Աւրորա» հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է գունաւոր հաւաքածոյ մը (18 հազար տպաքանակով), ուր զետեղուած են արուեստագէտին «Տնային տնտեսուհին», «Դերձակը», «Հանգիստ», «Գարուն», ինչպէս նաեւ Եգիպտոսի եւ Հայաստանի մէջ ստեղծած բազմաթիւ նկարներուն տպագիր օրինակները: Հաւաքածոյին ռուսերէն եւ ֆրանսերէն ներածականին մէջ արուեստաբան Շահէն Խաչատրեան ներկայացուցած է նկարիչին ստեղծագործական կեանքը:

×

ԹԱՄԱՐԱ ՇԱՀՆԱԶԱՐԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅ

Երեւանի արուեստի աշխատողներու տան մէջ մեծարանքի երեկոյ մը տեղի ունեցած է, նուիրուած՝ Կոմիտաս երաժշտանոցի դասախօսներէն Թամարա Շահնազարեանի գործունէութեան 30ամեակին: 75ամեայ արուեստագիտուհին հասցուցած է երգիչներու քանի մը սերունդներ: Իրեն աշակերտած են՝ Գոհար Գալաչեան, Արշալոյս Կարապետեան, Անժելա Յարութիւնեան, Ֆլորա Խորէնեան, Վահան Միրաքեան, Աստղիկ Անդրէասեան - Տէտէեան (Փարիզ), Կարապետ Ջատրեան (Պէյրութ) եւայլն:

×

ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ ԳԻՐՔԵՐ

Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած «Գրքի արուեստ» համամիութենական 17րդ մրցումին, նկարչական եւ բազմագրութեան առաջին կարգի վկայականին արժանացած է Գրիգոր Խանջեանի ձեւաւորած՝ Գ. Էմինի «Սասունցիների պարը» պոէմը («Հայաստան» հրատարակչութիւն): «Գիրք-75» Մոսկուայի միջազգային ցուցահանդէսի վկայականը ստացած է «Հինաւուրց յուշարձանների աշխարհում» գիրքը (լուսանկարները՝ Յարութիւն Երանոսեանի, կազմող՝ Վ. Բալայեան): Հայաստանի հրատարակչութիւններու, գիրքի առեւտուրի պետական կոմիտէի 1975ի «Տարուան լաւագոյն գիրքը» մրցանակը տրուած է Միհրան Սոսոյեանի ձեւաւորած «Նահապետ Քուչակ» գիրքին:

×

ՕՏԱՐԻ ՄԸ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

Պուէնոս - Այրէսի «Սալվաթոր» համալսարանի արեւելեան հետազօտութիւններու հիմնարկութեան տնօրէնը՝ Իսմայէլ Քահանայ Կիլէս, այցելելէ ետք Հայաստան, ներկայացուցած է իր տպաւորութիւնները «Հայ ժողովուրդը կենսուրախ է եւ եռանդով լի, անոր աւանդութիւնները կը նպաստեն Հայաստանի մշակութային զարգացման: Չեմ կրնար չյիշել Հայոց Մատենադարանը, որ համաշխարհային նշանակութիւն ունեցող մշակութային ու գիտական ժառանգութեան գանձարան է»:

Քանի մը տողով

ԼԻՓ վերջնապէս վերջ տուաւ իր գործունէութեան եւ Փարիզի Առեւտրական Սենեակի ատեանն ալ հռչակեց ընկերութեան սնանկութիւնը: Բանուորները սակայն գրաւեցին գործարանը:

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ իշխանութիւնները արգելք հանդիսացան Արաբներու ցոյցի տօնակատարութեան՝ Երուսաղէմի մէջ: Ինչպէս հաղորդած էինք օրին, 30.000 Իսրայելացիներ Ապրիլի կէսերուն, քայլարշաւ մը կազմակերպած էին Թամալայէն Երիքով՝ Այսրյորդանանի «հրէական» նկարագիրը ցոյց տալու համար: Ասիկա առիթ տուած էր բուռն ցոյցերու Արաբներու կողմէ, որոնք առջի օր նմանօրինակ քայլարշաւ մըն ալ իրենք ծրագրած էին: Իշխանութիւնները արգելք հանդիսացան: Երուսաղէմի մէջ ռումբ մը պայթեցաւ եւ երեսուն հոգի վիրաւորուեցաւ: Անհաւասարակշռական արարքին տէր կեցաւ Պաղեստինի Ազատագրութեան ժողովրդական Ճակատը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կեդրոնի միութեան երեսփոխան Ալեքսոս Փանակուլիսի մահը, կառքի արկածի հետեւանքով, վրդովում պատճառած է ընդդիմադիր ճակատին մօտ, որուն համար արկածը կազմակերպուած մահափորձ մըն է: Երեսփոխանին կառքը զարնուած էր այլ կառքի մը, որուն վարորդը՝ Մ. Սթեֆաս, 31 տարեկան, ոստիկանութեան ներկայացած է եւ բացատրած է, թէ եղածը ինքնաշարժի արկած մըն է:

ՔՈԹ Տ'ԻՎՈՒԱՐԻ նախագահը պաշտօնական այցելութեամբ մը Փարիզ ժամանեց եւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ժիսքար տ'Էսթէնի հետ:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ 250.000 տպաքանակով սկսաւ լոյս տեսնել «Էլ Փայիս» օրաթերթը: Հիմնադիրներուն կողմէ կ'որակուի «ազատական եւ անկախ առաջին օրաթերթը երկրին մէջ»:

ԱՊՐԻԼ 24Ը ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ժամը 18.55ը կը մօտենայ ու Երեւանի հեռատեսիլը կը սփռէ Կոմիտասեան մեղեդիներ: Լուսինէ Զաքարեանն է որ կ'երգէ «Օրօր», «Գարուն ա», «Քելէ քելէ» ու յանկարծ, խոր լռութեան մէջ, ամբողջ պաստառը կը լեցուի Ծիծեռնակաբերդի յուշարձանի նկարով: Խօսնակը կը լսուի «Ուշադրութիւն, ուշադրութիւն, թանկագին բարեկամներ, մի քանի րոպէից յետոյ, պահէք լռութեան րոպէ: Որտեղ էլ որ լինես, գլուխդ հպարտ խոնարհիր Եղեռնի անմեղ զոհերի առաջ»: Լռութեան պահն է մինչ պաստառին վրայ կ'երեւի մշտնջենական բոցը: Լռութիւն:

×

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Վերադարձի մեր ճամբուն վրայ քանի մը ժամ կ'անցընենք Մոսկուա: Հոն ալ, քանի մը օր առաջ, Ապրիլ 24ին, ոգեկոչած են մեր նահատակները: Շուրջ տասը հազար հոգի, ամբողջ օրը այցի կացած է Հայոց գերեզմանատունը, մինչ կողքի մատուռը, ուր հոգեհանգիստ կը կատարուէր Ապրիլեան զոհերու յիշատակին, շատ փոքր էր խուռներամ բազմութեան համար: Առաւօտէն գիշեր, Մոսկուայի Հայերը այցի կ'երթային գերեզմանատունը, ուր այդ օրը սակայն, ամէն մէկ շիրիմ դարձած էր նահատակի մը շիրիմը: Հո՛ս Վարուժանն էր, անդին Սիամանթօն, քիչ անդին Զօհրապը, ու ամբողջ գերեզմանատան մէջ կը հանգչէին մէկուկէս միլիոն նահատակներ: Հրաւէրի հարկ չէր եղած, որպէսզի այս բազմութիւնը ուխտի գայ հոս: Ոչ ոք ոչ մէկուն բան մը ըսած էր բայց եկած էին հազարաւորներ, քանի ամէն Հայու սրտին մէջ տեղ գտած է այդ լուռ հրաւէրը, այսօր Ապրիլ 24, «Որտեղ էլ որ լինես, գլուխդ հպարտ խոնարհիր Եղեռնի անմեղ զոհերի առաջ»:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Fonds A.R.A.M

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅԿ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼԽԱՒՈՐ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐԸ

Ա.

Բանաստեղծ եւ կրթական մշակ Վահէ Վահեան վերջերս շահեկան դասախօսութիւն մը տուած է «Սփիւռքի հայ գրականութեան գլխաւոր շրջանները եւ իրագործումները» նիւթին շուրջ, Ուաքըրթաունի մէջ: Ստորեւ դասախօսութիւնը:

×

«Դուք գիտէք, թէ Առաջին Ընդհանուր Պատերազմը տարաւ մեր մտաւորականութեան ծաղիկը, եւ փոքրաթիւ բախտաւորներ միայն կրցան վերապրիլ: Անոնք շարունակեցին գրական իրենց գործունէութիւնը սփիւռքի տարբեր կեդրոններու մէջ ալ: Բայց ես անոնց գրականութիւնը պիտի չառնեմ իբրեւ սփիւռքի արդիւնք, այլ պիտի անդրադառնամ 1920էն ետք յայտնուած դէմքերուն եւ անոնց տուած գործերուն:

«Ճիշդ է, թէ առաջին պատերազմէն անմիջապէս ետք, Պոլսոյ մէջ վերկսաւ, այսպէս, գրական կեանք մը, վերակենդանացման նշաններ ցոյց տուաւ, բայց հազիւ քանի մը տարի անցած վրայ եկաւ քեմալական շարժումը եւ նորէն այնտեղ հաւաքուած մտաւորականները եղան ցանուցիր:

«Արտասահմանի մէջ, մենք, իբրեւ հինէն մնացած մտաւորականներ ունեցանք Զօպանեանը, Ահարոնեանը, Թէքէեանը, Միքայէլ Կիւրճեանը, Շանթը, Օշականը, Ահարոն Տատուրեանը, եւն.: Պոլսոյ մէջ, այդ կարճ ժամանակաշրջանին յայտնուեցաւ նաեւ բացառիկ բանաստեղծ մը· քնարերգակ, սիրուն, մարդկային հոգին երգող բանաստեղծը՝ Մատթէոս Զարիֆեանը, որուն գործը նորէ՛ն ես պիտի չուզէի սփիւռքի արդիւնքին մէջ առնել: Սփիւռքը 1920էն ետք կազմուած եւ բնաշխարհէն դուրս կեդրոններու մէջ ստեղծուած գրականութիւնը կ'ընդգրկէ:

«Առաջին գաղութը, որ քիչ թէ շատ կազմակերպութիւն ունեցաւ՝ Փարիզի գաղութն էր: Վերապրող մտաւորականները մեծ մասամբ Փարիզ հաւաքուեցան եւ, մինչեւ 1922 Պոլսոյ դպրոցներու փակումը կազմուած նոր սերունդն ալ, դեռ իր գրական փորձերը չկատարած՝ անցաւ Փարիզ: Այդ պատճառով էր որ առաջին ուշագրաւ գրական շարժումը եկաւ մեզի Փարիզէն:

«Այնտեղ (Փարիզ) ամէնէն ցայտուն դէմքերն էին Շահան Շահնուր, Վազգէն Շուշանեան, Նիկողոս Սարաֆեան, Բիւզանդ Թօփալեան, Շաւարշ Նարդունի, Զարեհ Որբունի, Պետրոս Զարոյեան, եւայլն: Ասոնց նիւթ կը մատակարարէր, գլխաւորաբար, մեր տարագիր, արմատախիլ, իր բնաշխարհէն խլուած եւ իրեն անծանօթ միջավայրի մը մէջ նետուած ժողովուրդին ապրումը, անոր ճակատագիրը: Հինէն խլուած, նորին հետ անհաշտ, դեռ նորին հաղորդակից չդարձած եւ ահաւոր դառնութեամբ մը լեցուած, — թէ ինչո՞ւ մեր ժողովուրդին վիճակուեցաւ այս ճակատագիրը: Կը տեսնէք, նախ, արմատախիլ մարդու, անիրաւուած մարդու հոգեբանութիւն, եւ յետոյ դառնութիւն մը՝ մարդոց հանդէպ, կեանքին հանդէպ, մեր ճակատագիրը պատրաստող ուժերուն հանդէպ: Եւ իրենց գրականութիւնը ամբողջ արտայայտութիւնն է ասոր:

«Մէկ կողմէն օտար միջավայր, օտար լեզու, օտար բարքեր, միւս կողմէն՝ հեռացում սիրուած բնաշխարհէն: Յետոյ՝ գիտակցութիւնը, թէ ահաւոր բան մը կատարուած է մեր ժողովուրդին վրայ: Անըմբռնելի չարիք մը գործուած է: Ո՞վ ըրաւ, ինչո՞ւ ըրաւ: Նոյնիսկ այդ «ինչո՞ւ»ին որոնումին մէջ, անոնք դացին ծայրայեղութեան եւ քաւութեան նոխազ փնտռեցին: Փնտռեցին մարդիկ, որոնց օձիքէն բռնեն եւ ըսեն, թէ «ինչո՞ւ այս ճակատագիրը մեզի պարտադրեցիք...»: Եւ իրենց նայուածքը դարձաւ իրենց հայրերուն· իրենց նահատակուած հայրերուն, իրենց նահատակուած եղբայրներուն, թէ դուք բան մը պակաս ունէիք ձեր կեանքին մէջ, ձեր հեռատեսութեան մէջ բան մը պակաս կար, ձեր իմաստութեան մէջ բան մը պակաս կար..

«Այս է ընդհանուր ոգին Փարիզի մէջ մշակուած գրականութեան, առաջին տասնամեակի ընթացքին:

«Նոյն շրջանին կարեւոր կեդրոն մը դարձաւ նաեւ Ամերիկան:

«Ամերիկայի մէջ պատկերը հիմնովին տարբեր էր: Այստեղ հասած նոր ուժերը (եթէ թերացում ունենամ՝ ներողամիտ եղէք), որոնցմէ Համաստեղ, Բենիամին Նուրիկեան, Արամ Հայկազ, Անդրանիկ Անդրէասեան, Վահէ Հայկ, Սուրէն Մանուէլեան եւ ուրիշներ, տարբեր կեցուածք մը ունեցան: Անոնք եկած ըլլալով մեծ մասամբ գաւառէն, իրենց հետ բերեր էին այդ գաւառէն պատկերներ, յուշեր, տպաւորութիւններ եւ կը նայէին այդ սուգուած կեանքին ոսկեփոշի մշուշի մը մէջէն, որ անցեալի մէջ սուգուած ամէն բան կը գեղեցկացնէր: Այլեւս կարծես քննադատութիւն չկար· մեր գաւառը իտէալ կեանքն էր: (Մինչդեռ մենք գիտենք թէ այդ գաւառի մէջ ի՛նչ տգիտութիւն կար, ի՛նչ յետամնացութիւն, բարքերու ի՛նչ նախնականութիւն կար: Բայց այդ բոլորը կորսուեցան: Որովհետեւ սուզուած, այլեւս անվերականգնելի աշխարհ մըն էր): Եւ իրենց առաջին շրջանի արտադրութիւնները ոգեկոչումն էին այդ սուզուած աշխարհին: Տեսակ մը անցեալասոյզ, անցեալը պեղող, անցեալը ոգեկոչող գրականութիւն:

«Յետոյ, իրենց նայուածքը դարձուցին նաեւ իրենց անմիջական շրջապատին վրայ: Այդ արմատախիլ, նորէն ուրիշ տեղ նետուած Հայութեան կեանքին վրայ: (Այստեղ ալ գրեթէ նոյնն է պարագան, ինչպէս որ էր Փարիզի մէջ, — եկեր էին մանաւանդ գաւառներէն տարբեր ըմբռնումով՝ կեանքի մասին, տարբեր բարքերով, բարոյական տարբեր հասկացողութիւններով եւ ինկեր էին միջավայրի մը մէջ, որուն լեզո՛ւն իսկ չէին գիտեր: Արդ, կ'ապրէին նոր յարմարումով, յարմարութեան դժուարութիւն ունեցող մարդոց հոգեվիճակը):

«Աւելի ետք՝ ընդլայնեցին շրջանակը, հայկական շրջանակէն ալ դուրս ելան, Հայոց հետ յարաբերութիւն ունեցող օտար շրջանակները առին իրենց գրականութեան մէջ: Եւ ասիկա տեւեց երկար ատեն. աւելի երկար քան Ֆրանսայի մէջ, քիչ առաջուան բնորոշուած ոգիով: Պէտք է ըսել, որ դժուար դուրս եկան գրականութեան այդ հրապուրիչ շրջանակէն:

«Ուրիշ կեդրոններ եղան արաբական աշխարհները: Առաջին հերթին Եգիպտոս, յետոյ՝ Սուրիա, Լիբանան, Պաղեստին եւ, շատ աննշան չափով մը՝ Իրաք:

«Արաբական աշխարհի մէջ գրական սերունդը շատ ուշ երեւան եկաւ շատ մը պատճառներով: Անոնք որոնք դպրոցէ անցեր էին, քիչ թէ շատ երկրորդական ուսում ստացեր էին հայկական վարժարաններու մէջ, արդէն գացեր էին Փարիզ: Սերունդներու շարունակութեան շղթան մէկէն կտրուեր էր, մէկէն փրշրուեր էր: Սերունդներու շարունակութիւն չկար: Հինը նորին կապող մտաւորականներ չկային, դպրոցներ չկային: (Ինչ որ մենք դպրոց անունով կը ճանչնայինք՝ տախտակաշէն պարաֆներ էին, որոնց վրայ փայտէ խաչ մը չինած էին, եւ Կիրակի օրերը եկեղեցի էին, լուր օրերը՝ դպրոց. կը նստէինք գետինը, բարձիկներու վրայ, կը գրէինք մեր ծունկերուն վրայ՝ իբրեւ գրասեղան: Ա՛յս պայմաններով սկսանք):

«Վերապրողները, յիշեալ երկիրներու մէջ, առաւելաբար կիլիկեցիներն էին: Հայախօս շրջաններէն, արեւելեան նահանգներէն վերապրողներուն թիւը չափազանց փոքր էր. անոնք մեծ մասամբ արդէն կոտորածին զոհ գացած էին:

«Կիլիկեցիները մեծ դժուարութիւն մը ունէին.— ծանօթ չէին հայերէն լեզուին: Ստեղծագործութեան համար, մանաւանդ բանաստեղծութեան, եւ առհասարակ ամբողջ ստեղծագործական գրականութեան համար լեզուն արդէն հարթուած դժուարութիւն պէտք է որ ըլլայ: Ինչպէս կ'ըսեն, լեզուին բնազդը մանուկը իր մայրական կաթին հետ պէտք է ծծած ըլլայ, որպէսզի կարենայ անմիջապէս ստեղծագործութեան անցնիլ: Կիլիկեցիները այդպէս չէին: Այդ պատճառով, արաբական երկիրներու մէջ գրական նոր սերունդը ուշ երեւան եկաւ:

«Ձենք կրնար ըսել սակայն, թէ կիլիկեցիները յարմարութիւն չունէին արուեստի, ստեղծագործութեան: Ատոր ալ՝ քեզ փաստը տուած են անոնք երաժշտութեան մէջ փայլելով:

«Առաջին սերունդը որ յայտնուեցաւ 30ական թուականներու սերունդն էր, — Մուշեղ Իշխան, Անդրանիկ Ծառուկեան, Վահէ Վահեան, Եդուարդ Պոյաճեան, Ժագ Յակոբեան, եւայլն: Ասոնց առաջին արտայայտութիւնները եղան բանաստեղծութեան ձեւով: Բանաստեղծութիւն մը, որ սակայն հարազատ է կեանքի այն պայմաններուն, որոնց մէջ աճեցան, — որբութեան զգացողութիւն, արհամարհուած մարդու զգացողութիւն, անտէր մնացած ժողովուրդի զգացողութիւն: Եւ մեր բանաստեղծութիւնը (եթէ տողերուն տակ կարդալ գիտենք), յաջողած է տալ այդ հոգեվիճակը:

«Ես կը չեշտեմ ասիկա, որովհետեւ կարգ մը քննադատներ կը փորձուին եզրակացնել, թէ եթէ սփիւռքի հայ արձակը որոշ չափով արժանի է իր կոչումին, սփիւռքի հայ բանաստեղծութիւնը չհասաւ այդ բարձրութեան:

«Մակերեսային դատում է: Թող իջնեն խորերը, թող պեղեն տողերուն ետին գոյութիւն ունեցող աշխարհը եւ պիտի տեսնեն որ յիշուած անուններու գործերուն մէջ այդ շրջանը կայ իր լրիւ ողբերգութեամբը, իր յուսալքութիւններովը, բայց նաեւ անընկճելի իր կամքովը, ա՛յն կամքով, որով արաբական երկիրներու մէջ ինկած մեր ժողովուրդը գործեց: Այդ ժողովուրդը, հերոսական կամքով մը, օրուան հացը շահելէն ետք, իր վերեւ անձրեւի կամ արեւին դէմ պատսպարան մը ունենալէ եւ իր մերկութիւնը ծածկելէ ետք՝ մտածեց ուսումի մասին: Մտածեց մշակոյթի մասին: Ես կը յիշեմ 1921ին Թատրոն բացինք: Տեւական ներկայացումներ կը տրուէին Հալէպի մէջ: Նոյնը եղաւ Պէյրութի մէջ: Այդ ի՛նչ հերոսք էր, այդ ի՛նչ հաւատք էր, այդ ի՛նչ անընկճելի կամք էր: Ու այդ սերունդին բանաստեղծութեան մէջ կը տեսնէք թէ մէկը եւ թէ միւսը: Ասիկա առաջին շրջանն էր:

«Երկրորդ շրջանը, ըսենք, Փարիզի համար, 1930էն մինչեւ Բ. պատերազմը, իսկ արաբական երկիրներու համար դարձեալ 1930էն մինչեւ 1945, պատերազմի վախճանը: Քիչ քիչ այլեւս մեր ժողովուրդը տեղաւորուեր է, նիւթական պայմանները տանելի դարձեր են, տեղական բարքերուն ծանօթանալ սկսեր է, տեղւոյն ժողովուրդին լեզուն իւրացնելու փորձեր ըրեր ու մասամբ իւրացուցեր է: Հետեւաբար, առաջուան նման խրտչում չկայ շրջապատէն: Հորիզոնի ընդլայնում

ՁՈՐԻ ՄԻՐՕՆ

2.

— Մարդկանց հանգիստ խանգարողները այսպիսի ֆաշիստներն են, — լցուած պատասխանեց Յարութը, — այսպիսի հըրձիգներին աշխարհից պէտք է ջնջել:

— Բերան չէր աւետարա՛ն էր, — ծոր տուեց Արօն:

«Աշխարք ուրիշ բնոյթ ունի, — Զորի Միրօն ինքն իր մէջ մասնակցեց զրոյցին, — ուրիշ բնոյթ ունի, Յարութ, չարհոգի մարդկանց աշխարքի երեսէն ջնջելու ճար ու հնար չկայ, դառ: Աշխարքի մէջ էրկու հոգի մնան, էն մէկ չարհոգի կ'եղնի էն մէկ կռուարար կ'եղնի, էն մէկ ձեռք դնել կ'ուզէ մէկէլի գլխին: Էդ մէկի արուն պղտոր է, էդ մէկի արուն բորենու է: Էդ մէկ Հիթլէրն է, Յարութ: Հիթլէրին արնակից սուլթան Համիտն էր՝ արուն ժառանգեց էնվէրին, Թալէաթին, իր նմաններին: Աշխարքի բնոյթ ուրիշ է, դառ, ուրիշ է ու էդպէսով էլ աշխարք աշխարք է...»:

— Է՛, տնաւեր աշխարք, — կանգատեց Արօն:

— Մարդու ծնուած օրից է էդպէս, — շարունակեց Զորի Միրօն, — մեր էրկիր էդպէս չէ՞ր... Մեր էրկրի էն անո՛յշ հող ու ջրի հետ հանգիստ, խաղաղ ապրել չկար... Թուրք բէկ կը մտնէր չէն, խարջի վրայ խարջ կ'ուզէ, հարս ու աղջիկ եղծել կար, կռիւ - արուն թափել կար... Տղեք կ'առնեն զէնք, կ'ըլվերէն, կը դառնէն սարի ֆիտայի: Եօթ ֆիտայու դէմ սուլթան եօթ բանակ կը հանէր...»:

Զորի Միրօն թողեց՝ նորէն Երկիր դընաց...

3.

«Թիւ տասի՞ն էր, տասնըմէկի՞ն...», — կոտորածից չորս - հինգ տարի առաջ էր, արեւմտցին ասկեարները ոտք ու ձեռք շղթայած երկու ֆիտայու հետ մտան գիւղ: Տղերքին Տիարպէքիր պիտի հասցնէին. դատ ու դատաստանի՝ վերջն էլ գլխատելն էր ու գլխատելը: Բայց ասկեարի համար ֆիտայուն իր սարի վրայ սպանելը, գարկել - սպանել չէ՛ր, ֆիտայուն յաղթել չէ՛ր, չէ՛... Ասկեարին պէտք էր նստել ձի, գիտի ֆիտայուն առնէր մտրակի տակ, քշէր սար ու ձորով, մի ամիս, երկու ամիս, ձիու փոխարէն ֆիտայու բաց ուս ու գլխին բերէր մըտրակը ու սպասել, որ նա դալարուի, դալարուի ու ծուռվից խնդիրք անի.

— Ի սէր Ալլահի, մի զարկէք:

Ասկեարին պէտք էր ոտաբաց ֆիտայուն քշել ձոր ու անապատի միջով եւ սպասել՝ ծունկ ծալի, ղաղար խնդրի: Ասկեարին պէտք էր աղբիւրի մօտ նստել հացի ու սպասել՝ գերին ձեռք մեկնի, ջրի համար լիզի շուրթերը: Ասկեարին պէտք էր... Թո՛ղ խեղճանայ ֆիտային, թո՛ղ խնդրի, ծնկած ու ծուռշլինք պաղատանք անի. չմնայ սարի ֆիտայի: Ու երբ հասնի «Հուքմադի» դուռը, սողալով գնայ Վալու ոտքը, երեսը քսի Վալու ոտքերին, լիզի, յետոյ... Յետոյ մի քանի օր, օրը հազար անգամ, Վալին ասի՝ կեանքդ բաշխում եմ, ֆիտային ժպտայ, ասի՝ գլխատում եմ՝ պաղատանք անի, բաշխում եմ՝ ժպտայ, գըլխատում եմ՝ պաղատի... Ասեն՝ ֆիտայու երդ ասա, կեավուրի պար արի, ասին, ասին... Եւ ասին ես քո ֆիտայի... Յետոյ նո՛ր զարկին գլուխը: Թո՛ւու...:

— Յարութ, — չորս-չոր ձայն հանեց Զորի Միրօն, ու սայլապան Արօն շուռ եկաւ, նայեց, — Յարութ, մարդ սպանելուց էլ հարկ է մարդ մարդ մնայ: Կը սպանիս..., — Միրօն ցաւ զգաց հոգում. պատերազմ գնացող երէկուայ երեխայ որդու հետ արինոտ բառերով է խօսում. անխղճութիւն է: — Կը սպանիս... կը սպանիս, Յարութ, տղամարդի պէս զարկ ճակատին, հոգու հետ խաղ չանես...:

Յարութը յարմար պատասխան չգտաւ ու գլխով արեց թէ՝ հա:

« Արեւմտցին ասկեարներ տղերքին գերի առած մտան գեղ: Մէկ՝ մշեցի Լեւոն էր, միւս՝ սուլուխցի Շահէն...»:

Տղերքին փակեցին ռէս Միհրանի մարագում, մի ասկեար պահակ կարգեցին, միւսները մտան ռէսի տունը: Երբ Լեւոնին ու Շահէնին բերեցին, ինքը կանգնած էր Դաւոյի դրանը: Շղթայակապ, բաց ոտք ու բաց ճակատ՝ անցան - գնացին, ու ինքը ամօթ զգաց, կախեց գլուխը, այդպէս գլուխկախ հասաւ տուն, ասաց՝ ֆիտայի են բռնել, Յարութ պապը խաչակնքեց ու դա իրեն դուր չեկաւ: Յետոյ այդ օրը չնստեց իրիկնահացի, գիշերը կէս եղաւ քուն չեկաւ աչքերին, ելաւ, պատերին քսուելով գնաց... Մարագի կտուրը պռճկեց, քանդեց, իջաւ ներս, արձակեց ֆիտայիների ձեռք ու ոտք...

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(Շար. - 8)

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Արմէնփրէսի թղթակիցը տեսակցու – թիւն մը ունեցած է Առողջապահութեան նախարար Է. Գաբրիէլեանի հետ: Խօսակ- ցութեան նիւթ դարձած է առողջապա – հութեան պատկերը, ցաւերն ու ապագա- յի նպատակակէտերը («Սովհ. Հայաս- տան», Ապրիլ 15):

Մեր Հանրապետութիւնը, դիտել տը – ւած է նախարարը, ներկայիս ունի մաս- նագիտացած բժշկական սպասարկութեան բոլոր տեսակները: Որակեալ բժշկա – կան սպասարկութիւնը գիւղական բնակ- չութեան մատչելի դարձնելու համար ստեղծուած է միջ – շրջանային ցանց մը Լենինականի, Կիրովականի, Ղափանի, Սեւանի, Էջմիածինի, Չարենցաւանի մէջ: Նկատելի կերպով ընդլայնուած է ատամ- նաբուժութիւնը, դեղագործութիւնը:

Առողջապահութեան շրջագիծին մէջ կ'աշխատին մօտ ինը հազար բժիշկներ եւ աւելի քան քսան հազար հիւանդա – պահներ: Բժիշկներու թիւով Հայաստան առաջին տեղերէն մէկը կը գրաւէ Խորհ. Միութեան մէջ՝ տասը հազար բնակիչին, միջին հաշուով, 31 բժիշկ, որ գրեթէ կրկնապատիկն է բազմաթիւ յառաջադէմ երկիրներու բաղդատմամբ: Պէտք է ա- ւելցնել, որ բժիշկներէն 148ը բժշկական գիտութիւններու դոկտորի, 660ը՝ թեկ- նածուի աստիճան ունին, իսկ քսանը փրո- ֆեսէօրներ են: «Ինչպէս կը տեսնէք, ա- ւելցուցած է նախարարը, մենք մեծ ու- ժեր եւ միջոցներ ունինք: Սակայն, պէտք է խոստովանիլ, որ մենք լրիւ չափով չենք օգտագործեր զանոնք, միշտ չէ, որ կ'ապահովենք որակեալ եւ արդիւնաւէտ աշխատանքը»:

Թղթակիցը անդրադարձած է կարեւոր հարցի մը: Այսպէս, Հայաստան հիւան – դանոցներու մահճակալներու թիւով վեր- ջին տեղերէն մէկը կը գրաւէ Խորհ. Մի- ութեան մէջ: Այս այսպէս ըլլալով հան- դերձ, մահճակալներու գործածութեան տեսակէտով Հայաստան նոյնպէս շատ ետ կը մնայ խորհրդային չափանիշէն:

Պատճառները շատ են, պատասխանած է նախարարը: Գլխաւորը՝ հիւանդակառ- քերու սպասարկութեան եւ արագ օժան- դակութիւն ցոյց տալու աշխատանքին շատ անկազմակերպ վիճակն է. այս մար- զին մէջ ամէն տեսակ թերութիւններ կան: Հարցը այն է, որ հիւանդներ ըն- դունելու արձանագրութիւնները հիւան – դանոցներու մէջ կախում ունին պաշ – տօնեաներէն: Ուրեմն ասոնց վիճակուած է ճշդել բուժման ժամանակամիջոցը եւ այլ մանրամասնութիւններ: Ահա թէ ին- չո՛ւ յառաջիկայ հինգ տարիներուն յա- տուկ ուշադրութիւն պիտի դարձուի այս հարցին: Կարելի չէ նաեւ անտեսել այն իրողութիւնը, որ կարգ մը հիւանդանոց- ներ այնպիսի աննախանձելի վիճակի մէջ կը գտնուին, որ հիւանդները յաճախ չեն ուզեր հիւանդանոց մտնել: Նկատելի է, որ շատերու համար, յատկապէս գիւղերու մէջ, տնական պայմանները շատ աւելի լաւ են, քան սահմանափակ միջոցներ ու- նեցող հիւանդանոցները: Ահա թէ ինչո՛ւ յաճախ հիւանդները տան մէջ կը բուժ – ուին: Ասոր հետեւանքով տեղ մը մահ- ճակալը պարապ կը մնայ, իսկ այլ տեղ մը, խախտելով առողջապահական բոլոր պայմանները, խճողումներ տեղի կ'ունե- նան:

Ինչ կը վերաբերի մահճակալներու ընդ- հանուր թիւին ետ մնալուն, ասանց այլ եւ այլի պէտք է խոստովանիլ թէ քիչ կը կառուցուի: Բնականաբար կացութիւնը դարմանելու համար պէտք է շինել ու շի- նել: Այսպէս է, որ ներկայիս կը կա – ռուցին ժամանակակից հիւանդանոցներ, հետզհետէ ազատելով սահմանափակ կա- րելիութիւններ ունեցող, այսպէս կոչ – ուած «գաճաճ» հիւանդանոցներէ:

Թղթակիցը այս առթիւ յիշեցուցած է Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի որո- շումը՝ կարճ ժամանակի մէջ վերցնել այսպէս անուանուած «գաճաճ» հիւան – դանոցները:

Այս հիւանդանոցները ժամանակավրէպ երեւոյթներ են, դիտել տուած է նա- խարարը: Արդարեւ, հակառակ օրուան պահանջին «մենք շարունակում ենք պա- հել – պահպանել սակաւազօր հիւանդա- նոցները, որոնցում մահճակալի բեռնուա- ծութիւնը նորմայից երկու – երեք ան- գամ ցածր էր եւ, որ ամենավատթարն է, բուժումը կատարւում էր պապենա – կան մեթոտներով, որոնք յաճախ յան- գեցնում էին բարդութիւնների եւ ծանր հետեւանքների»:

Նախարարին հաստատումով ժամանա- կը կը պահանջէ ստեղծել այնպիսի պայ- մաններ, որ բուժումը կատարուի որակ- եալ եւ արդիւնաւէտ կերպով: Ահա թէ ինչու հիմա կը կառուցուին մեծ հիւան- դանոցներ՝ օժտուած ամէն յարմարու – թիւններով եւ միջոցներով: Այս ուղղու- թեամբ քանի մը թիւեր ներկայացուցած է նոր հիւանդանոցներու շինութեան մա- սին: Ահա անոնցմէ մէկ քանին՝ ուռուց- քաբանական հիւանդանոցը 450 տեղով, Մալաթիոյ հիւանդանոցին նոր բաժինը գրեթէ 200 մահճակալով, Երեւանի ման- կական հիւանդանոցը 300 մահճակալով, Նոր Արէշի հիւանդանոցը հազար մահ – ճակալով: Հիւանդնոցներ կը հաստատ – ուին նաեւ Թալինի շրջանը 120, Ախուր- եան՝ 240 մահճակալներով:

Ինչպէս կը տեսնուի, հրապարակէն հանուող 10–25 մահճակալնոց թզուկ բու- ժարաններուն տեղը կը գրաւեն աստի – ճանաբար մեծ ու արդիական հիւանդա- նոցները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Հայաստանի պատմութեան թանգա – րանի հնագիտական բաժինը պարբերա – բար կը հարստանայ պեղումներու ըն – թացքին յայտնաբերուած նոր նիւթերով: Վերջին տարիներուն, Հայաստանի հնա- գոյն մայրաքաղաքներէն մէկուն՝ Արտա- շատի պեղումներէն ձեռք բերուած նիւ – թերը լոյս կը սփռեն Հայաստանի հնա- դարեան շրջանի պատմութեան վրայ: Ամէնէն հետաքրքրականը 2րդ դարուն (Ք. Ա.) ստեղծուած կանացի հելլենա – կան մարմարակերտ արձանիկն է, որ աքանչելի է: Ըստ Արտաշատի պեղում – ներու ղեկավար Ակադ. Բաբկէն Առա – քելեանի, արձանիկը հելլենական շրջանի արձանագործութեան լաւագոյն նմոյշներէն է: Գտնուած են նաեւ մեծ թիւով դրամ- ներ եւ այլ իրեր:

Արմաւիրի պեղումներէն վերջերս յայտ- նաբերուած 3րդ–2րդ դարերուն (Ք. Ա.) ստեղծուած թրծուած արձանիկ մը: Նոյն վայրէն պեղուած մեծ թիւով իրեր (կաւէ զանազան անօթներ, սրուակներ) կը բացայայտեն Հայաստանի՝ հելլենա- կան աշխարհի ոլորտին մէջ գտնուիլը եւ անոր սերտ կապերը:

Վերջերս Օշականի պեղումներէն յայտ- նաբերուած են պալատական շինութիւն – ներու մնացորդներ. Թանգարան բերուած են նիւթեր, որոնք լոյս կը սփռեն Նախ- ուրարտական, ուրարտական եւ հնադար- եան շրջաններու վրայ:

Հառիճի պեղումներէն ուշագրաւ են կենդանիներու կաւէ արձանիկները, պաշ- տամունքի առարկաները, գունազարդ խե- ցեղէնը: Թանգարանի թանկագին նիւթե- րէն է Լճաշէնի մէջ յայտնաբերուած ար- ձանիկներու խումբը:

Դուինի պեղումներէն են մեհեանի, տաճարի մնացորդները, իսկ նետա – ալաքներու կաղապարները հնագիտական հազուադէպ նիւթերու թիւին կը պատ – կանին: Հոսկէ պեղուած է նաեւ անօթի մը բեկորը՝ մարտակառքի եւ որսի տե- սարանով: Նման պատկերներ յայտնի են միայն պրոնզէ գօտիներէն: Ասիկա, հա- ւանաբար, պաշտամունքի անօթ եղած է:

Հայաստանի պատմութեան պետական թանգարանը կը հարստանայ ոչ միայն պեղումներու եւ բնումներու միջոցով, այլեւ նուիրատուութեամբ: Դահլիճներէն մէկուն մէջ դրուած են սփիւռքի հայ հայրենակիցներու նուէրներէն յատուկ նմոյշներ, որոնք ստացուած են Փարիզէն, Նիւ Եորքէն, Լոնտոնէն, Հալէպէն, Թո- րոնթոյէն, Դամասկոսէն եւ ուրիշ տեղե- րէն: Ստացուած իրերը հարուստ զարդա- նախշերով գորգեր են, ասեղնագործ ժան- եակներ, ոսկիէ եւ արծաթէ առարկաներ:

ԹԱՄԱՐԱ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ 70ԱՄԵԱԿԸ

Թամարա Պետրոսեան բոլորած է իր 70 տարիքը: Աւելի քան կէս դար ան պարած ու երգած է Խորհ. Միութեան եւ արտա- սահմանի տարբեր երկիրներու բեմերուն վրայ: Թամարա Պետրոսեանի խաղա – ցանկին մէջ տեղ գտած են Խորհ. Միու- թեան գրեթէ բոլոր ազգերուն երգերն ու պարերը: Ան երգած է 16 լեզուով: Հայ արուեստագիտուհին ծնած է Ուզբեկս – տան: Ի գնահատութիւն իր ունեցած գործունէութեան, Թամարա Պետրոսեան արժանացած է Լենինի շքանշանին, մի- ջազգային մետալներու եւ Հայաստանի կառավարութեան կողմէ՝ 17 շքանշաննե- րու եւ մետալներու:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԻՆԵՐԸ

Հայաստանի արդիւնաբերութեան մէջ աշխատողներու 47,8 տոկոսը կին է, գիւ- ղատնտեսութեան մարզին մէջ՝ 49, լու- սաւորութեան ու մշակոյթի մարզին մէջ՝ 63,4, գիտութեան եւ գիտական սպա – սարկութեան մարզին մէջ՝ 43,6: Ճար – տարագէտներու մէկ երրորդը կին է, իսկ բժիշկներու՝ մէկ չորրորդը:

Հայաստան ունի 33 կին ակադեմական, Ակադեմիայի թղթակից – անդամ եւ փրոֆեսէօր, 64 գիտութեան դոկտոր, 1226 գիտութեան թեկնածու: 13 բարձրա- գոյն ուսումնական հաստատութիւններու եւ 63 արուեստի հիմնարկութիւններու մէջ ուսանողներու մօտ կէսը աղջիկներ են:

Խորհրդային Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի Հայաստանի երեսփոխաննե – րէն (39 հոգիէն) 13ը կին է, իսկ Հա- յաստանի Գերագոյն Խորհուրդի 315 ե – րեսփոխաններէն՝ 111ը:

Հայաստանի կիներու կեանքի միջին տեւողութիւնը 76 տարի է: Ասիկա եր – կարակեցութեան բարձր ցուցանմոյշնե – րէն մէկն է համաշխարհային առումով:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (81)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԲԻԱՎԼԷԻ ԿԻՐՃԵՐԸ

— Վսեմաշուք աւազակ, ես այդքան դրամը ո՞ւրկէ պիտի գտնեմ, պատաս – խանեց կալանաւորը ակռաները իրար զարնելով: Ես անկուսի բանաստեղծ մըն եմ, թափառական մը որ դրամին կարե- ւորութիւն չի տար:

— Վսեմաշուք բանաստեղծ, ըսաւ ա- ւազակը հեգնական շեշտով մը: Քարայ – րին մէջ սեղան մը կայ եւ սեղանին վրայ ալ թուղթ, գրիչ եւ մելան: Նամակ մը կը գրէք, կը լմնայ կ'երթայ...: Ազատ էք, կ'ուզէք արձակ բանաստեղծութիւն կ'ուզէք յանգաւոր ոտանաւոր գրեցէք... ընտրութիւնը ձեզի կը ձգեմ:

Ընդհանուր քրքիջ մը յաջորդեց այս բառերուն:

— Լռութիւն, շարունակեց Սանտրիկօ: Ուրեմն նամակ մը պիտի գրէք Վենետի- կի ձեր բարեկամներուն, վսեմաշուք Փեթրոս Արաթիմոս: Ձեր բարեկամները ձեզ այնքան կը սիրեն որ, վստահ եմ որ ձեզ ազատելու համար խնդրածնիդ պիտի տան: Սա ալ կայ որ, Իտալիան մեծ կո- րուստ մը պիտի ունենայ ձեզի պէս մե- ծահամբաւ բանաստեղծէ մը զրկուելով: Բնաւ միտքէս չեմ անցըներ որ պահան – ջուած փրկագինը մերժուի մեզի:

Կալանաւորը սարսափելի աղաղակ մը արձակեց իբր պատասխան:

— Նամակը պիտի գրէք, մեր ձիաւոր- ներէն մէկուն պիտի յանձնեմ զայն, որ ուղղակի Վենետիկ պիտի տանի, շարու- նակեց Սանտրիկօ: Վենետիկ երթալ գա- լու համար չորս օր պէտք է, իբրեւ ա- ռատաձեռն լեռնական չորս օր ալ ձեր բարեկամներուն պայմանաժամ տանք, ե- ղաւ ութ օր: Եթէ մինչեւ յառաջիկայ Հինգշաբթի իրիկուն ժամը իննին հարիւր յիսուն հազար ղուրուշը ձեռքս չանցնի, ցաւով կը յայտարարեմ որ ձեզ իմ ձեռ- քովս դաշունահարելու հաճելի պատիւը պիտի ունենամ:

— Ուրեմն մեռած կրնամ սեպել ինք- զինքս, թոթովեց Փեթրոս Արաթիմոս մարած ձայնով մը:

Ահա ճիշդ այս միջոցին, շրջափակը ե- զերող մացառները ճեղքուեցան եւ մարդ մը երեւցաւ:

Այս մարդը մէկ ոստումով Սանտրիկոյի առջեւ խոյացաւ: Այս անվեհեր մարդը Ռոլանն էր:

Ակնթարթի մը մէջ, Սքալապրինօ, Ռո- լանի ետեւէն ճեղքէն ներս խոյանալով աւազակներուն առջեւ ցցուեցաւ կեցաւ եւ ունեցած ձայնովը պոռաց.

— Առանց ինծի հոս կը զուարճանա՞ք... Կ'երեւի գլխ մեռած կարծեցիք...:

— Սքալապրինօ՛ն, Սքալապրինօ՛ն, կաղկանձեցին բոլոր աւազակները միա – բերան աղաղակ. Սքալապրինօն ո՛ղջ է եղեր...:

Սանտրիկօ Ռոլանը տեսնելուն պէս դա- շոյնը քաշելով յարձակման պատրաստ – ուեցաւ: Բայց երբ Սքալապրինոյի անու- նը լսեց, ընկերներուն կողմը դարձուց նայուածքը եւ տեսնելով որ անոնք իրենց նախկին պետը գտած ըլլալնուն վրայ հրճուիլ սկսած էին, վայրագ խնդուքով մը Սքալապրինոյի վրայ խոյացաւ:

Սակայն մռնչիւն մը արձակելով կանդ առաւ:

Ռոլան անոր վրայ նետուած էր եւ այժմ անոր բռունցքները իր երկաթէ ձեռ- քերուն մէջ առած լեմոնի պէս կը սեղ- մէր ու կը քամէր:

Սանտրիկօ դաշոյնը ձեռքէն ձգեց, պահ մը գալարուեցաւ, ապա ծունկի ինկաւ:

Աւազակները իրենց պետը ազատելու համար Ռոլանը շրջապատեցին, բայց Սքալապրինօ անոնց առջեւն անցնելով մռնչեց.

— Ձեզնէ ով որ քայլ մը առնէ, մէկ հարուածով դժոխք կը ղրկեմ:

Սքալապրինօ յանկարծական շարժու – մով մը թեւերը սօթթեց եւ իր խոշոր թեւերը աւազակներուն ցոյց տուաւ: Բո- լոր աւազակները զարհուրած ետ–ետ քաշ- ուեցան:

Արդէն անոնք Սանտրիկօն շատ չէին սիրեր, եւ երբ իրենց նախկին պետը ե- րեւան ելաւ, մանաւանդ երբ ուժով ան- ծանօթին ոտքերուն տակ անոր գալար – ուիլը տեսան, բոլորովին աչքէ հանեցին զայն:

Այս տեսարանը հազիւ քանի մը բոպէ տեւեց:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Այրի Տիկին Յովհ. Պալանճեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Պալանճեան եւ զաւակը եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենցամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր եւ ազգականին՝

ՅՈՎՀ. ՊԱԼԱՆՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ապրիլ 30ին, 74 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի, Մայիս 6, ժամը 16ին Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին եւ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Բարգէն Ասատուրեան եւ մեծ հայրը Մուրատ Արոյեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց զաւկին եւ թոռան, ծաղիկ հասակին մէջ արկածահար՝

ԱԼԻՇԱՆ ԳԱՄԷՐ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆԻ
(Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի նախկին սան)

մահուան տարելիցին առթիւ, Կիրակի, Մայիս 9ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Փարիզի Ազգատախնամ Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ ընկերակցութեան բարերարուհի՝

ՕՐԻՈՐԴ ԷԼԻԶ ՔԻՊՐԻՃԼԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի Մայիս 9, ժամը 10ին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմնադիրներուն եւ հանգուցեալ բարերարներուն, տնօրէններուն, ուսուցիչներուն եւ սանուհիներուն յիշատակին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 9, Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի:

×

ԱՄԱՍԻՈՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Փարիզի Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը այս տարի եւս, ըստ աւանդութեան, հոգեհանգիստ կը կատարէ Մայիս 9, Կիրակի օր, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, իր նահատակներու յիշատակին:

Օրուան երգեցողութիւնները կը կատարէ եկեղեցւոյ երգչախումբը քառաձայն, առաջնորդութեամբ Պ. Վ. Փէշտիմալճեանի: Մեներգները կը կատարէ Օր. Սոնիա Նիկողոսեան: Յաւարտ պատարագի եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ Միութեան կողմէ կառուցուած Յուշաղբիւրի առջեւ ծաղկեպսակ կը զետեղուի հայրենակիցներու կողմէ:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՕԾՈՒՄ ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ԽՃԱՆԿԱՐԻ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, Մայիս 9, ի ժամ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի օծումը՝ մկրտութեան մատուռի Մկրտութեան խճանկարին, (գործ եւ նուէր Արտաւազդ Պէրպէրեանի, ի յիշատակ իր հանգուցեալ հօր՝ Շահան Ռ. Պէրպէրեանի):

Այս առթիւ կը կատարուի նաեւ հոգեհանգիստ՝ Շահան Ռ. Պէրպէրեանի եւ Պէրպէրեան գերդաստանի բոլոր ննջեցեալներուն համար:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, Մայիս 6, ժամը 21ին՝ սովորական հաւաքատեղին:

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ժողովը Շաբաթ, Մայիս 8, ժամը 20.30ին, Գասպար Իփէկեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ընկերներէն անդամատետրերով ներկայ ըլլալ:

×

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ – ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտոք – Վարուժան կոմիտէներու ժողովը Մայիս 6ին, Հինգշ. ժամը 20.30ին Հայ Տան մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Կռընոպլի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Մայիս 9ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, դպրոցի սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները: Կարեւոր օրակարգ:

Grande Soirée Annuelle

DE L'U.J.A. ALFORTVILLE
HOTEL HILTON ORLY
Le samedi 15 mai à partir de 21 heures
Animée par les
ARMENIAN'S SUNSHINES
Partie Artistique :
TRIO ATHENEE
ALAIN KRIKORIAN

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄԸ

Կիրակի, Մայիս 9ին, ժամը 11ին

Պատուոյ նախագահութեամբ

ՀԱՅՐ ՊՕՂՈՍ ՎՐԴ. ԱՆԱՆԵԱՆԻ

Ընդհանրական աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան

ԵՒ Պ. ԱՆՐԻ ՎԵՐՆԷՕՅԻ (*ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ*)

Ժամը 13ին՝ ճաշ, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ լիբանահայ երգիչ ԱՏԻՍ ՀԱՐՄԱՆՏԵԱՆԻ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Առնուվիլ – Սարսէլի մասնաճիւղին

Շաբաթ, Մայիս 8ին, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Նախագահութեամբ
M. LOUIS PERREIN
Conseiller Général de Val d'Oise

Salle des Fêtes Marcel-Pagnol, Place Victor Hugo, Villiers-le-Bel (Val d'Oise)

Երգիչ ԱՏԻՍ ՀԱՐՄԱՆՏԵԱՆ (Պէյրութէն) իր նուագախումբով

Երգիչ ՊԵՏԻԿ եւ իր նուագախումբը

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ

Pour la réservation des tables :

M. O. Altounian — Tél. : 987-08-73 — Mme Kaldjian, Tél : 208-82-13

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մայիս 16, Կիրակի ժամը 16.30էն մինչեւ կէս գիշեր Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան վասպուրական սրահին մէջ 12 – 14, Ռիւ Սէն Պազիլ

Հովանաւորութեամբ
ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆԻ
Կը նախագահէ՝ ԿԱՐՕ ՓՈԼԱՏԵԱՆ
Կը խօսի՝ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Խօսնակ՝ Անահիտ Հացագործեան

Հանդէսէն ետք՝ ընտանեկան ճաշ, *ուրախ մթնոլորտ*
ՔՈՉԱՐԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Մայիս 8, Շաբաթ ժամը 20.30ին, Պառ տը լա Կառ մէջ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ուսումնասիրացը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հայրենակիցները Կիրակի Մայիս 9, ժամը 15ին, Իսիի Մշակոյթի Տան մէջ, Ռիւ տը լա Տէֆանս, Մխիթար Աբրահօր ծննդեան երեք հարիւրամեակին կազմակերպուելիք հանդէսին մասին:

COSTA-BRAVA

DIRECTION ARMENIENNE
Spécialités franco - espagnoles

La paella — les calamars farcis — la zarzuela

13, Rue de Valenciennes
75010 PARIS
Tél. : 607-54-65

Fermé le Lundi

MELINE et DANIEL
VOUS ATTENDENT

Récital unique DE ADIS HARMANDYAN

ET SON ENSEMBLE

Organisé par l'Union Nationale de l'Eglise Apostolique Arménienne de Lyon, le Dimanche, 9 Mai, à 20 h. 30 à la Salle Rameau.

Billet à l'avance, 295 Rue Boileau

ՃԱՇ - ՀԱՒԿԹԱԽԱՂ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Համախարբերդցիական Միութեան, Մայիս 8, Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 19էն սկսեալ, «Արովեան» Ազգ. Մշակութային Տան մէջ, Քէ Փաժօ թիւ 1, Վիէն:

Սիրով կը հրաւիրենք խարբերդցի հայրենակիցները, նաեւ բարեկամները սոյն հանդիսութեան:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ

կազմակերպուած աշակերտներու կողմէ

Մայիս 9, Կիրակի ժամը 16.30ին, Վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան-Գ. Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ

ԳՐԱԿԱՆ – ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

— *Երգ, արտասանութիւն, նուագ — հայերէն թատրոն՝* «ՀՆԱԽՈՅԶԸ»՝ *կատակերգութիւն երեք արար*

— *Ֆրանսերէն թատրոն՝* LA TRAGEDIE DEMENTE, en 2 actes

— *Ցուցահանդէս՝ աշակերտներու նկարչական գործերուն*

— *Բաշխում՝ մարզական մետալներու* *ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է*

« L'ASSOCIATION SPORTIVE ARMENIENNE »
Organise une

SOIREE DANSANTE

Animée par l'Orchestre des
ARMENIAN'S SUNSHINES
avec la participation des
BALLETS NAIRI — BALLET KAROUN — GROUPE SEVAN
LE 8 MAI DE 20 H. A L'AUBE
Théâtre Municipal, 25 Avenue Victor-Cresson, Issy-les-Moulineaux
BUFFET ORIENTAL

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
6
JEUDI
6 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 170 Ֆ· Վեցամսեայ 90 Ֆ·
Արտասահման Տար· 200 Ֆ· Հատը 1 Ֆ· 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 13·582 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — No 13.582

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Ստորեւ կը հրատարակենք պատճէնը այն նամակին, զոր Պէյրութի «Լիբանահայ Օգնութեան Յանձնախումբը», նշանակուած Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կողմէ, ուղղած է Կաթող· Պատուիրակ Սերովբէ Արք· Մանուկեանի: Այս մանրամասն նամակը լաւագոյնս կը պարզէ լիբանահայ գաղութին վիճակը եւ ցոյց կու տայ նաեւ թէ կարիքը դեռ մեծ է ու մեր գաղութը պարտի շարունակել իր օժանդակութիւնը բերելու:

ՍԵՐՈՎԲԷ ՍՐԲԱԶԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ,
ՓԱՐԻԶ

Սրբազան Հայր,

Առենին հեռագրով տեղեկացուցինք ձերդ սրբազնութեան թէ՝ Ն· Ս· Օ· Տ· Տ· Վազգէն Ա· Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին կողմէ նշանակուած Լիբանանահայ Օգնութեան Յանձնախումբս ստացաւ ձեր կատարած 400·000 ֆրանսական ֆրանքի փոխանցումը, որուն համար շնորհակալ ենք:

Ուրախ ենք նաեւ որ Փարիզէն հեռախօսով, ապա Ս· Էջմիածնի մէջ Յանձնախումբիս յատուկ պատուիրակներ՝ Փրոֆ· Բ· Թովմասեանին և Յ· Ճէրէճեանին հետ տեսակցելով հաստատած էք թէ հանգամանքութեան ազգօգուտ աշխատանքը կը շարունակուի տակաւին: Տեղին է չեշտել թէ ձերդ սրբազնութեան թափած տենդագին ճիգերու շնորհիւ գոյացած գումարներով կարելի պիտի ըլլայ մասամբ հոգալ անյետաձգելի պէտքերը Լիբանանահայ կարօտեալներուն, որոնց թիւը օր ըստ օրէ կ'աճի՝ Լիբանանի դէպքերուն անկայուն եւ աղիտալի զարգացումին հետ:

Արդ, որպէսզի ձերդ սրբազնութիւնը աւելի մօտէն ծանօթանայ լիբանանեան տագնապին յառաջացուցած ողբերգութեան, ստորեւ ձեզի կը ներկայացնենք մէկ համառօտ տեղեկագիրը՝ Լիբանանի քաղաքին տնտեսական եւ ընկերային կացութեան մասին:

Ա) ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ կացութեան ամէնէն յատկանշական զարգացումը պիտի ըլլայ Հանրապետութեան նոր նախագահին ընտրութիւնը, որ կը ծրագրուի կատարել մօտ ապագային, եթէ քաղաքական լուծումը կարենայ ճամբայ հարթել դրահապաններու եւ թնդանօթներու այս խօլ բարդութեան միջեւ: Հանրապետութեան նոր նախագահին ընտրութիւնը թերեւս միակ լոյսը ըլլայ Լիբանանի տագնապին մութ ու անվերջ փապուղիին մէջ:

Բ) ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ գետնի վրայ գործուած աւերը աննկարագրելի է:

Պէյրութի վաճառատուներուն, առեւտրական գրասենեակներուն եւ գլխաւոր հիմնենի շուկաներու 90 առ հարիւրը քանդուած, կողոպտուած եւ հրկիզուած են:

Դրամատուներուն մէկ կարեւոր մասը (թիւով 11) կողոպտուեցաւ եւ հրկիզուեցաւ:

Պէյրութի եւ շրջակայքի գործարաններուն եւ առեւտրական տուներուն 70–80 առ հարիւրը վնասուած, հրկիզուած կամ կողոպտուած են:

Պէյրութի զբօսաշրջիկութեան վայրերու եւ հռչակաւոր պանդոկներու մեծ մասը հրկիզուեցաւ ու քանդուեցաւ:

Պէյրութի նաւահանգիստին երեք քառորդը հրոյ ճարակ դարձաւ: Նաւահանգիստի ուտեստեղէնի եւ հացահատիկի գլխաւոր շտեմարաններ ու մթերանոցները հրկիզուեցան եւ կողոպտուեցան:

Մայրաքաղաքի բնակարաններուն 25–30 առ հարիւրը ամբողջովին կամ մասնակիօրէն քանդուած կամ անգործածելի դարձած են: Այս համեմատութիւնը կը հասնի հարիւր առ հարիւրի լեռնալիբանանի կարգ մը շրջաններուն մէջ, ուր բախումները եղան հրասայլերով եւ թնդանօթներով:

Լիբանանցիներու նիւթական կորուստները կը գնահատուին մօտաւորապէս 40–50 միլիառ լիբանանեան ոսկի:

Հակառակ անոր որ Լիբանանահայութիւնը տխուր դէպքերու ընթացքին որդեգրեց դրական չէզոքութիւն, որ բարձր գնահատուեցաւ բոլորին կողմէն, այսուհանդերձ Հայերը եւս դժբախտութեան բաժին ունեցան ընդհանուր ողբերգութեան մէջ: Հայերուս նիւթական կորուստները, զուսպ գնահատումով կը հասնի շուրջ մէկ միլիառ լիբ· ոսկիի:

Ի դիմաց
ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅ ՕԳՆ· ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ
Ատենապետ
ՅՈՎՀ· ԳԱՍԱՐՃԵԱՆ

Վասն Ատենադպիրի փոխ–Ատենապետ
Փրոֆ· Բ· ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Պէյրութ, 1976 Ապրիլ 13

(Մնացեալը յաջորդով)

ՏԽՐՈՒՆԻ.- ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք որ Մայիս 3ին, Քալիֆորնիոյ մէջ ուր փոխադրուած էր վերջերս, իր մահկանացուն կնքած է ընկ· Խաչիկ Մկրտիչեան:

Մօտ 80 տարեկան, բնիկ մշեցի, ողբացեալը իր ամբողջ կեանքը նուիրած էր իր ժողովուրդին եւ կուսակցութեան եւ անսակարկ ծառայած էր երկուքին: Զինուորագրուած դեռ պատանեկան տարիներուն, կռուած էր ազատագրական կռիւներու ժամանակ: Փարիզ հաստատուելէն ետք ալ միշտ եղած է պատասխանատու դիրքերու վրայ: Անդամ եղած է Հ· Յ· Դ· Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր· Կոմիտէին եւ դիւան Թանգարանի: Հաւատաւոր դաշնակցական միշտ «ներկա՛յ» պատասխանած է ամէն անգամ որ իր մասնակցութիւնը անհրաժեշտ եղած է որեւէ ձեռնարկի:

Քանի մը տարի առաջ, կը հաստատուէր Քալիֆորնիա, ուր կ'ապրէին իր աղջիկներէն երկուքը:

Մեր ցաւակցութիւնները իր այրիին, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ՄԻՇՏ ԿԸ ՍԱՍՏԿԱՆԱՆ

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՋԵԿՈՅՑԸ

Անտրէ Ֆրոսար կը գրէ Չորեքշաբթի առտու Ֆիկարօի մէջ.— «Պահպանողական» ըսուած եւ «յառաջդիմական» ըսուած Լիբանանցիներու ջարդը կը շարունակուի օժանդակութեամբը ջարդողներու որոնք ո՛չ պահպանողական են, ո՛չ յառաջդիմական, ոչ ալ Լիբանանցի»: Արդարեւ խեղագարութիւնը կը շարունակուի հիմնապէս քանդելու համար հրաշալի երկիր մը: Ի՞նչպէս մարդ արարածը կրնայ գազանութեան այս աստիճանին հասնիլ:

Ամէն օրուան պէս դիակները կը դիզուին, հաշուողը ո՞վ է այլեւս, այնքան սովորական է երեւոյթը: Բնակութեան վերապահուած թաղամասերն ալ կրակի տակ են, թերթերը նոր հրադադարի մասին կը խօսին բայց հրազէնները կը տեղան ամէն կողմ: Օդակայանը վնասուած է եւ Էռ–Ֆրանս կը հաղորդէր Երեքշաբթի իրիկուն թէ կը դադրեցնէ իր կանոնաւոր թռիչքներու սպասարկութիւնը եւ օրը օրին կ'որոշէ թռիչքները:

Պէյրութի մէջ հացը կը պակսի, Էշրէֆիէի մէջ շուկայ մը պատրաստուած է ընդյատակեայ, բնակիչները քնատ առտուն կանուխ կ'ելլեն նկուղներէն:

Անդին կը սպասուի Հանրապետութեան նախագահի ընտրութեան բայց հաւանական ալ չէ որ կատարուի: Ժումպլաթ կրկին կը պահանջէ որ Սուրիա քաշէ իր զօրքերը նախքան խորհրդարանական նիստը նախագահի ընտրութեան համար հակառակ պարագային կ'ըսէ ձախ պարագլուխը՝ Շաբաթ օր նիստ չի գումարուիր եւ նախագահին ընտրութիւնն ալ ի մոտոյ չի կատարուիր: Մնաց որ սուրիական մամուլն ալ, մէջն ըլլալով Պաասի բանբերը, կը յարձակին ամերիկացի բանագնացին «խաղաղասէր առաքելութեան» վրայ եւ կը գրեն թէ Պրաուն Պէյրութ վերադարձած է նախագահին ընտրութիւնը խանգարելու համար: Այս առընչութեամբ նորութիւն մը կայ նաեւ հայկ· ճակատի վրայ, որ որոշ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Գրած էինք առջի օր թէ հայ երեսփոխանները որոշած են քուէարկել Էլիաս Սարգիսի համար նախագահական ընտրութեան ատեն (եթէ անշուշտ ըլլայ···): Կը թուի թէ այս դիրքորոշումը խախտած է հայկ· միացեալ ճակատի միասնականութիւնը, որ տարի մըն է այնքան գոհունակութեամբ արձանագրուած էր գաղութէ գաղութ: Արդարեւ, Մայիս 4ի Օռիան - Լը ժուռը հրատարակած է Ռամկավար կուսակցութեան մէկ հաղորդագրութիւնը, զոր մեր կարգին կուտանք նոյնութեամբ եւ ֆրանսերէն, քանի մեզի կը պակսի հայերէն բնագիրը եւ թարգմանութիւնը կրնայ թիւրիմացութիւններ ստեղծել.—

MISE AU POINT DU PARTI RAMGAVAR

Le porte-parole du parti Ramgavar, le quotidien « Zartonk », a publié le communiqué suivant :

« C'est avec peine que nous avons appris, par la voie de la presse, que le Conseil Régional du Parti Tachnak a décidé d'appuyer ouvertement l'élection à la présidence du candidat de défi, M. Elias Sarkis. Ce n'est pas que nous ayons un parti pris quelconque contre qui que ce soit. Mais nous jugeons cette prise de position comme une violation flagrante de l'entente conclue entre les partis arméniens quant à la stricte neutralité à observer par eux dans les événements en cours au Liban.

« La neutralité positive adoptée par les Arméniens du Liban a été hautement appréciée par tous nos frères arabes comme par les cercles internationaux. Même une bonne partie des chrétiens libanais et les Arméniens de la diaspora ont estimé à sa juste valeur notre attitude patriotique.

« Pour nous, il s'agit par-dessus tout de principe. Cet esprit de neutralité positive devait être appliqué à tous nos actes, sans exception aucune, et par tous les bords en cause. Voilà pourquoi nous voyons dans cette nouvelle position Tachnak, en dépit de toutes les garanties données, un désengagement unilatéral, et par conséquent illégal, alors que l'entente arménienne s'était exprimée sans faille, pendant les terribles mois passés, au cours de toutes nos réunions communes.

« Cette déviation subite est d'autant plus grave et intempestive que certaines parties libanaises, qui avaient jusqu'à maintenant participé à la guerre fratricide, cherchent actuellement à éviter le défi quand il s'agit d'élections présidentielles.

« Quelle explication faut-il donc donner de cette conduite du Parti Tachnak, alors que la solidarité du front arménien s'imposait plus que jamais pour l'intérêt supérieur du Liban ? Nous n'en voyons aucun si ce n'est que le Conseil Régional du Parti aurait dû avoir le courage et le patriotisme nécessaires pour résister aux pressions, tant intérieures qu'extérieures ».

Beyrouth, le 3 Mai, 76

×

Առ այժմ որեւէ մեկնաբանութիւն չենք կրնար ընել քանի մեզի կը պակսին մանրամասնութիւններ բայց չեշտելէ թէ ինչ որ ալ եղած ըլլան կողմերու դրդապատճառները, հայկ· ճակատի որեւէ խախտում միայն վնաս կրնայ բերել գաղութի մը որ նոր վէրքերու պէտք չունի:

× Իմամ Մուսա Սատր ընդունած է հայ երեսփոխաններ՝ Մելքոն Էպլիղաթեան եւ Սուրէն Խանամիրեան, որոնց կ'ընկերանար Դաշնակցութեան ընդհ· քարտուղար Յովակ Թիւթէլեան:

Քանի մը տողով

ՆԻԿՈՍԻԱՅԷՆ կը հաղորդեն, թէ Կիպրոսի յոյն ղեկավարները մերժած են Թուրքերու առաջարկը՝ երկու առանձին Պետութիւններ հաստատել Դաշնակցային Հանրապետութեան մը շրջագիծին մէջ: Թրքական առաջարկը յանձնուած էր ՄԱԿի յատուկ խորհրդատուին անցեալ ամիս: Պարունակութիւնը առջի օր հրապարակուած է: Թասոս Փափատոփուլոս, յոյն ներկայացուցիչը միջ–համայնքի խօսակցութիւններուն, դիտել տուած է, թէ թրքական առաջարկը կը բովանդակէ «անընդունելի առաջարկներ եւ պահանջներ»:

ՔՈՐՍԻՔԱՅԻ մէջ Երեքշաբթիէն Չորեքշաբթի լուսնալիք գիշերը 13 եղեռնափորձեր կատարուած են զանազան քաղաքներու մէջ միաժամանակ:

Fonds A.R.A.M

ԱՐԱՐԱՏ, ՍԻՐԵԼԻՍ

— Երեւանեան օրեր եւ ժամեր —

Ես եկայ քեզ տեսնելու, Արարատ սիրելիս, բայց ամէն առաւօտ չգտայ քեզ: Հարկ էր որ առաւօտն ըլլար պայծառ ու քեզ փնտռէի մշուշներու ընդմէջէն, այս անգամ իմ աչքերով, մինչ ցարդ քու անունդ լսած էի քերթուածէ քերթուած, ճառէ ճառ, ու յոգնած էի քեզ տեսնելէ անտաղանդ պաստառներու վրայ: Ձանձրացած էի ամէն տեղ անունդ գտնելով, ֆութպոլի խումբերէն քոնեակի շիշերուն վրայ, գործատուներէն սրճարանները, փողոցներէն տղոց անունները, ամէն տեղ, առանց խղճահարութեան, աժանցնելով անունդ: Յոգնած էի, Արարատ սիրելիս, ու բարկացած:

Եղած էին օրեր, ուր այլեւս անունդ լսել իսկ չէի ուզեր: Ծիծաղելի կը գտնէի այն պաշտամունքը որ մղձաւանջի վերածուած է ամէն Հայու սրտին մէջ: Անօգուտ ու աւելորդ կը գտնէի քեզ, վասնզի ուրիշ ոչինչ բերած էիր քու ժողովուրդիդ եթէ ոչ կարօտ, միայն կարօտ ու կարօտը ի վերջոյ կը սպաննէ:

Հիմա, Երեւան եմ ու Արմենիայի իմ պատուհանէս քեզ կը փնտռեմ, Արարատ սիրելիս, առաջին առաւօտն իսկ: Պահուըտած ես, կը զգամ որ չես ուզեր միշտ երեւիլ քու ժողովուրդիդ, այդ ալ ցաւ մըն է, գուցէ կ'ուզես որ ժողովուրդդ փնտռէ քեզ, գտնէ քեզ եւ մանաւանդ վերագտնէ քեզ:

Արարատ, սիրելիս, ես ուխտի եկայ քեզի, որպէսզի պահ մը, գոնէ պահ մը դադրիմ պատկանելէ այն սերունդին որ Արարատն ունի միայն իր սրտին մէջ, երբեմն ոչ իսկ հոն: Առաւօտ մը, յանկարծ երեւցար, վեհ ու կարծես անտարբեր, բայց ես զգացի քու լուռ տխրութիւնը ու հաւատք ներշնչեցիր ինծի, յոյս ու լոյս տուիր տարագիր Հայու իմ մթագնած հոգիին, ու զգացի թէ նոյնիսկ անզօր, թէկուզ տարագիր նման քու ժողովուրդիդ մէկ մասին, կը հսկես այն միւս մասին վրայ, որ հողն ունի իր ոտքին տակ:

Երեւան, սիրելիս, այսօր Ապրիլ 29ն է: Քանի մը ժամէն պիտի հեռանամ քեզմէ, վերագտնելու համար յաղթական կամարներ որ իմ ժողովուրդիս յաղթանակները չեն երգեր, Սէնի ափը որ ինծի կեանք տուած է, բայց պիտի յիշեմ որ Հրազդանն էր որ ինծի վերածնունդ տուաւ, դեռ քանի մը օր առաջ երբ առաջին անգամ ոտքս կը դնէի Հայաստանի չոր հողին վրայ: Քիչ ետք պիտի մեկնիմ: Երեւանի պատուհանիս առջեւ նստած, կը լսեմ Մայիս մէկի պատրաստութիւնները: Տողանցքի փորձ կը կատարուի: Կարմիր դրօշները տօնական երեւոյթ մը կուտան Երեւանի, աշխատանքի տօնն է որ կը ցնծայ արդէն բայց ես տխուր եմ, Արարատ, սիրելիս: Հազիւ գտայ քեզ, ու պիտի բաժնուիմ. քիչ ետք կը մեկնիմ, ու մեկնիլը քիչ մը մեռնիլ է, անշուշտ: Պիտի վերագտնեմ երկիրը որ արեւ տուաւ ինծի, լպրծուն պողոտաները ուր տարիներ քալած եմ մաշեցնելով տարագիր Հայու իմ ճակատագիրս, ուր քաշքշած եմ արմատախիլ ժողովուրդի իմ յուսախաբութիւններս, երբեմն յուսալքումներս: Որքա՜ն դժուար է Հայ ըլլալ…:

Արարատ, սիրելիս, քեզի, միա՛յն քեզի կը խոստովանիմ: Սէնի ջուրերը թախիծ տուած են սրտիս, կարօտը վառած է հոգիս երբ հեռու եղած եմ, փնտռած եմ Փարիզի կամուրջները: Մի՛ մեղադրեր, յանցաւոր չեմ: Յանցաւոր չեմ եթէ նախ Հիւկօ եւ Վինեի կարդացած եմ, յետոյ միայն Մեծարենց ու Տէրեան, յանցաւոր չեմ եթէ նախ Ժիտ ու Մոնթերլան սիրած եմ, ապա միայն՝ Շահնուր ու Մահարի, յանցաւոր չեմ եթէ…: Բայց տասնեակ տարիներ ետք, տե՛ս, ուխտի եկած եմ քեզի, կարօտով եկած եմ, վասնզի սրտիս խորը, իմ հայրս կրցած է տեղաւորել Արագածն ու Աղթամարը, Անին ու Սեւանը, Մխիթար աբբան ու Խրիմեան Հայրիկը, Թէքէեանն ու Կոմիտասը: Գուցէ եւ, այդ իսկ պատճառով, երբեք կրցած եմ երջանիկ ըլլալ ամբողջովին: Որքա՜ն դժուար է Հայ ըլլալ, ու յաճախ սիրտս եղած է նման էն փլած տներ…:

Արարատ, սիրելիս, քիչ ետք կը մեկնիմ: Այլեւս երբեք պիտի չկարենամ ըլլալ այնպէս ինչպէս էի քեզ տեսնելէ առաջ: Աւելի լա՛ւ: Կարօտ մը պիտի աւելնայ սրտիս մէջ: Աւելի լաւ: Բայց թող որ պատմեմ երեւանեան օրերս, Արարատ սիրելիս:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅԿ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳԼԽԱՒՈՐ ՇՐՋԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄՆԵՐԸ

(Վահէ Վահեանի դասախօսութիւնը)

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Երրորդ շրջանը կը սկսի Համաշխարհային Երկրորդ Պատերազմով:

«Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը գրեթէ քայքայեց Ֆրանսայի հայ մտաւորականութիւնը եւ ցանուցիր ըրաւ: Ոմանք պատերազմի ճակատին վրայ ինկան: Ուրիշներ՝ արգելափակուեցան կամ գերի տարուեցան: Մաս մը, ընդհակառակը(?)... Մաս մը, ընկնք, ինքնաշքացման, հրապարակէն հեռանալու գինեց՝ ուշադրութիւն չգրաւելու համար: Ու Ֆրանսայի հայ գրական շարժումը պատերազմի ընթացքին կասեցաւ:

«Մինչդեռ, արաբական երկիրներու մէջ աւելի աշխոյժ ստացաւ ատիկա: Պատերազմը պատճառ դարձաւ, որ Սփիւռք – Հայրենիք յարաբերութիւններու դուռը բացուի: Այն մեծ Միութիւնը, որուն մէջ էր նաեւ մեր հայրենիքը, երբ պատերազմի մէջ մտաւ, տեսակ մը հերոսապաշտ ոգի տիրեց արտասահմանի գրականութեան մէջ: Այդ ոգին ոչ միայն արաբական երկիրներու մէջ յայտնուեցաւ, այլ նաեւ յայտնուեցաւ Ամերիկայի մէջ:

«Նախ՝ հերոսապաշտութիւն: — Հայ զինուորներու հերոսութիւնները, անոնց սխրագործութիւնը, այսպէս, հայրենիքը մեզմէ բաժնող մէգին, թանձր մշուշին հետզհետէ փարատումը, անօսրացումը: Եւ այդ հեռուէ՛ն, տեսակ մը հանելուկ, տեսակ մը առեղծուած, անբացատրելի երեւցող հայրենիքի մասին ցոլքեր հասան: Եւ մեր գրականութիւնը արտայայտեց ատիկա:

«Ի հարկէ, այդ տեսակ շրջանի մը միայն մեր ժողովուրդին մէջ չէ, ամէն ժողովուրդի մէջ ալ գիտուած է թէ՝ գրականութիւնը կը դառնայ հռետորական, քարոզչական, ջատագովական: Արուեստէ աւելի գաղափարներ, յուզումներ, զգացումներ տարածող գրականութիւն մը: Այդ գրականութենէն քիչ բան այսօր կը վերապրի. ճիշդ այնպէս, ինչպէս պատերազմի ճակատ գացող զինուորներէն քիչեր կը վերադառնան:

«Ուրեմն, այդ պատերազմէն վերադարձած մնայուն գործերուն թիւը շատ քիչ է: Այդ ժամանակի ոգին էր ատիկա: Ապա եկաւ հայրենադարձ շարժումը: Աւելի խանդավառութիւն, երբ ամէն կողմ, այսպէս, նոր երեւոյթ մը կը տիրէր: Արձակը, ինչպէս բանաստեղծութիւնը, գրեթէ այլամերժօրէն նուիրուեցաւ այդ երեւոյթին: Կրնանք այս շրջանը երկարաձգուած տեսնել մինչեւ քառասնական թուականներու վերջը: Անկէ ետք՝ հանդարտեցում: Հաւասարակշռութիւն՝ ընդացողութեան մէջ, մտածողութեան մէջ. աւելի խորացնում: Ընդհանրականէն աւելի անհատականի պեղում, զանգուածէն, բազմութիւններէն աւելի մարդու հոգիին մէջ սուզում, մարդկային զգացումներու որոնում, եւայլն: Այդ շրջանը կ'երկարաձգուի մինչեւ մեր ժամանակները:

«1930էն մինչեւ 40 յայտնուած անուններու վրայ նոր յաւելումներ կատարուեցան: Նոր արձակագիրներ եւ բանաստեղծներ յայտնուեցան: Անոնցմէ ոմանք տակաւին իրենց դիմագիծը ամբողջովին չեն կազմած, ընդհակառակը(?)... չեն կազմած, ընկնք, իրենց հասակովը չեն յայտնուած, բայց կան եւ այսօր գրական հրապարակին իմաստ տուող, գրական հրապարակը աշխուժացնող դէմքեր են: Օրինակի համար, Արամ Արման մը, որ յայտնուելէ քիչ ետք Հայաստան գնաց, սքանչելի խառնուածքով բանաստեղծ մըն էր: Անդրանիկ Թէրզեան մը, որ 19 տարեկան էր երբ ներգաղթեց եւ հրատարակեց բանաստեղծութեան գիրք մը, որ արդէն կ'ըսէր թէ նոր բանաստեղծ մը ծնած էր: Յետոյ Զարեհ Մելքոնեան մը կամ Սմբատ Տէրունեան մը: Այսպէս, նոր անուններ որոնք մեր գրականութեան նոր լեցունութիւն եւ իմաստ տուող դէմքեր են:

Կ'ուզէի յիշատակել անունները նաեւ Անելին, Վահրամ Մավեանին բայց մանաւանդ Եղիվարդին: Եգիպտոսէն՝ Արշամ Տատրեանը, Սարգիս Սահակեանը, Գէորգ Զէքիճեանը, Արսէն Երկաթը: Բայց այս գաղութը փայլեցաւ արուեստի ուրիշ մարզի մը մէջ — նկարչութեան մէջ: Հայկական նկարչութիւնը ոչ մէկ տեղ այնքան անուններու առատութիւն եւ մանաւանդ գործերու արժէք յայտնաբերած է, որքան Եգիպտոսի մէջ:

«Ուրիշ կեդրոն մը եղաւ Պոլիսը: Պոլիսը անշուշտ նոյնիսկ քեմալական շարժումէն ետք շարունակեց իր պլպլացող ջահը վառել մշակոյթի, ընդհանրապէս կրթութեան եւ գրականութեան մէջ ալ: Հիներէն կային Թորոս Ազատեան մը, Մնձուրի մը. աւելցան ուրիշներ՝ Սիմքէշեան, Արեգ Տիրազան, Թէօլէօլեան: Բայց ներկայիս աւելի հրապարակի վրայ անուններ են Զահրատ եւ Խրախունի: Ասոնք ներկայացուցիչ դէմքերն են նորոյթապաշտ շարժումին: Այդ նորոյթա-

ՋՈՐԻ ՄԻՐՕՆ

3.

Արեւ չծագած չոպան Աւէն ձայնը գուժկա՜ն – գուժկան անցաւ տնէ տուն«

— Հէ հէյ հէ՜յ… Գեղ ինչքան տղամարդ կայ հաւաքուի նախրղնա, նախրղնա՜… Հրաման է, հրամա՜ն:

Ասկեարների մեծաւորը կանգնեց ասաց.

— Ով ազատութիւն է տուել փիտայիներին, առաջ գայ:

Մեծաւորը կրկնեց պահանջը: Սպասեց, գնաց – եկաւ, ոտքերը տփեց քարերին, փոշի հանեց, մոլտաց, հայհոյեց, ապա կանգնեց աղբիւրի մօտ թքեց քարին, ասաց.

— Մինչեւ թքիս չորանալը եթէ չպարզուեց՝ կը կոտորենք:

Շարք կանգնած ասկեարները հրացանները պատրաստ պահեցին: Մէկ, երկու, երեք… հաշուեց՝ քսանհինգն էին ու մի Գործվարք գիւղ, երկու – երեք հարիւր տղամարդ՝ տագնապի մէջ: Եղած ասկեարների հետ հաշիւ մաքրելը մի պուտ ջուր էր, բայց ահ ու դող կար՝ գիւղի վրայ բանակ կը գայ «Վազուայ տէրն էլ Աստուած», — անցաւ մտքով ու քաշեց զարրին Դաւոյի թեւը.

— Քեռի Դաւօ, դու հրացան ունիս…

Մնացածը աչքերով խօսեցին: Դաւօն բան ասած թռան ականջին, յետոյ Միհրանը մէջ ընկաւ.

— Դաւօ, չի էղնի. էգուցուայ մասին մտածէ:

Եւ ալիք – ալիք գնաց, եկաւ՝ կը լինի, չի լինի… Ոչ եղաւ, ոչ չեղաւ:

Յետոյ Օհանը կանգնեց Յարութ պապի կողքին, ասաց.

— Յարութ, դու, ես, մի վեց-եօթ էլ մեզ պէս ալեհեր, բացգլուխ էլնինք՝ անինք խնդրանք:

Յարութ պապը հրաժարուեց, Հեթումը համաձայն էր, Սրկէն դէմ էր. Ազամը՝ կողմ, առաջարկութիւնը ալիք–ալիք գնաց–եկաւ՝ խելքամօտ է, խելքամօտ չէ, խելքամօտ է, խելքամօտ չէ… Ու ոչ եղաւ, ոչ չեղաւ:

Էլի նոր միտք, ասկեարները Միհրանի հիւրն են եղել, իրաւունքը ռէս Միհրանինն է, թող սա՝ գուցէ հէնց փիտայիների ընկերներն են սարերից իջել՝ մենք ի՞նչ մեղք ունենք: Միհրանը վիզ չառաւ, Տօնապետը համաձայն էր, Տօնապետին խօսք չհասցրին՝ ճերմակմազ չէ, մէկը ոտք գցեց առաջ եկաւ, պէտք պատճառ գտան, ետ պահեցին ու ասկեարների հետ բանակցելու միտքը համարուեց կողմ գցելու միտք:

Գործվարք գիւղը չեղաւ մի խօսքի, եւ ռէս Միհրանը իրենն ասաց.

— Ջանըմ, որ սխալմունք է արէ, թող խոստովանէ, թուք չորցաւ–կը չորնայ:

Դաւօն որոտաց.

— Քու գլուխ քարն ես զարկէ, ռէս Միհրան:

Եւ Միհրանի ու Դաւոյի խօսքերը ալիքալիք գնաց–եկաւ խոստովանել, չխոստովանել, չխոստովանել, չխոստովանել, չխոստովանել…

Էլ չսպասեց, թէ գիւղը ինչ նոր պատասխան առաջ կը քաշի, կը քաշի ու մի խօսքի չի գայ… Կանգնեց իմբաշեւի ու ասկեարների դիմաց:

— Յարութ, — Ջորի Միրօն դարձաւ որդուն, — մարդկանց ուժ միասնութեան մէջ է, դառ: Կռիւ է կ'երթաս, կը պատահի նեղ վիճակ, շատ կը պատահի, ու վիճակից ելնելու ելք կը փնտռիս. ամէն մէկ իր իմացած կ'ասէ, իր խելքով կը շարժուի ու կը պնդէ թէ՝ ճշմարիտն էս է: Ճշմարիտն էն է, դառ, որ բոլոր մէկի ասածով ոտ փոխին: Էդ թող սխալ էղնի, թէ բոլոր կանգնեցին էդ մէկի թիկունք, սխալ կը դառնայ ճիշդ, դառ:

— Այ հէր, ամէն մէկս հօ մեզ համար չենք կռուելու, ռազմական գործերից հասկացող հրամանատարներ ունենք, — ասաց Յարութ:

— Միրօ, տղէն ճիշդ է, — միջամտեց Արօն:

— Կ'իմանամ, դառ, — որդուն պատասխան տուեց, — պատերազմ, կեանք է, հրամանատար նմանապէս սխալմունք կ'ունենայ: Չելնիք իրար դէմ, — խրատեց որդուն:

— Հօ, հօ՛… էս եզ կը կաղայ, նալպանտ մեխ խորունկ է զարկէ: Վայ, Եգոր, աչքեր կը փոփոցու, անասունի ոտքին չի նայէ, կը խօսայ ու կը զարնէ, քու խիղճ մեռնի, Եգոր, — տրտնջաց Արօն:

Ճօճուալով գնաց սայլը, անիւները քարադլուխ գիւղից պոկուած ճամբով գլորուեցին, գլորուեցին, քարշ տուեցին Ջորի Միրոյի յուշերը, փաթթեցին, տարան..

«Գեղ մի խօսքի չեկաւ: Մշեցի Լեւոնի ու սուլուխցի Շահէնի փոխարէն, որպէս փիտայի, ինձ տարան…»:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(Շար. – 9)

Fonds A.R.A.M

...պաշտութիւնը, իմ համեստ դատումովս, ուղղակի մեր պայմաններուն ծնունդը չէ։ Ֆրանսական դպրոցին Թրքական գրակա-նութեան անցնելէ ետք, ցոլացումն է հայերէնի վրայ։ Ես կը սիրեմ այդ դէմ-քերը, որեւէ կերպով չեմ ուզեր որ ձեր մտքին մէջ կազմուի այն գաղափարը թէ կը նսեմացնեմ զիրենք։ Բայց իմ դատո-ղութիւնս այս է։Այս նորոյթամոլութիւնը (օրինակի համար, կէտադրութիւն չգոր-ծածելը, բանաստեղծութեան մէջ գլխա-գիրին զանցառումը, նախադասութիւն-ները չլրացնելու, իրարու հետ անհաշտ, իրարու հետ հոգեկան ներքին կապ չու-նեցող պատկերներու յարադրութիւնը եւայլն)։ Մարդկային ապրումներու հըս-կայ խառնուրդի մը ծնունդին արտայայ-տութիւնները եղող այդ գրութիւնները, ինծի կը թուի թէ դեռ երկար մարզանք կը պահանջեն, որպէսզի վերածուին ար-ուեստի եւ արժէքի։

«Նման փորձ մը մենք նկատեցինք նաեւ Իրանի Հայութեան մօտ։ Իրանի Հայերը երկար ատեն խզուեցան մեր գրականու-թենէն։ Գիտէք, Րիզա Շահի ժամանակ հայկական դպրոցներ փակուեցան, որոշ ձնշումներ կային, եւայլն։ Բայց երբ դպրոցներ բանալու ազատութիւնը տըր-ուեցաւ, մամուլի ազատութիւն տրուե-ցաւ, այնտեղ ալ աշխուժացում մը վե-րստին երեւան եկաւ։ Այնտեղ ալ կայ նորոյթասիրութիւն։ Այնտեղ ալ նոր ձե-ւերու փորձեր շատ կան։ Ըստ իս, քանի մը հանդուրժելի անուններ կան, բայց իրենք զիրենք փրկող մէկ անուն կայ — Խա-նենցը։

«Հիմա այսպէս, ընդհանուր պարզա-ցում մը ընելէ ետք, կ'ուզէի սփիւռքի հայ գրականութեան իրագործումներուն մասին խօսիլ։ Ի՞նչ իրագործեց, ի՞նչ տուաւ իբրեւ արդիւնք, արժանի՞ է այդ գրականութիւնը իր կոչումին, սփիւռքի հայ գրականութեան անունով ստեղծա-գործութիւններ կա՞ն, եւ անոնք մեր մը-շակոյթին մաս կը կազմե՞ն։ Ի՞նչ չա-փով։ Ի՞նչ արժանիքներով։

«Եթէ մենք միայն 1914ի մակարդակը պահէինք, արդէն հերոսական իրագոր-ծում մը պիտի ըլլար ատիկա։ Բայց իրո-ղութիւնը այն է, որ լեզուի մէջ, սփիւռ-քի լաւագոյնները անոնց լաւագոյննե-րուն հետ կը բաղդատուին եւ երբեմն նոյնիսկ աւելի արժանիքներով կը դառ-նան ցայտուն։ Մեր լեզուի պահպանու-մը, արեւմտահայ այդ սքանչելի, կանո-նաւոր, հնչադեղ, գիտական սկզբունք-ներու վրայ հիմնուած, դարաւոր արեւ-մտեան ճառագայթը իր մէջ խտացնող լեզ-ուի պահպանումը ինքնին հրաշելի երե-ւոյթ էր։

«Վերածնունդէն առաջ մշակուած գրա-կանութեան գլխաւոր ձգտումը քերակա-նութիւնը պահպանել էր, բառամթերքը, յատկաբանութիւնները, պատկերները պահել էր։ Սակայն, ահա, յեղաշրջումը սկսած էր սաղմնաւորուիլ, լեզուական յեղափոխութիւնը սկսած էր կերպարա-նաւորուիլ։

«Ի՞նչ էր սկսած ըլլալ, — Գաւառը արթնցաւ, Վանը, մանաւանդ Փոքր Հայ-քը, Ծոփաց աշխարհը, Խարբերդը, եւ մեր ժողովուրդին դեռ գրականութեան չանցած ըսելու ձեւերը, պատկերները, արտայայտութեան մասնաւոր եղանակ-ները, փոխաբերութիւնները սկսեր էին մուտք գործել այդ գրականութեան մէջ։

«Բայց երբ պատերազմը եկաւ, գա-ւառը ջնջուեցաւ. գաւառայինին հետ՝ գաւառաբարբառն ալ ջնջուեցաւ։ Մեր լեզուն սնուցանող ամէնէն կենսունակ, ամէնէն հիւթալից աղբիւրները ցամքե-ցան։ Հետեւաբար, մենք դիմեցինք դէպի նրբացում, փոխանակ ճոխացումի դիմե-լու։ Այսպէս, արտասահմանեան մեր գրականութիւնը դիմեց դէպի գիտակա-նութիւն, հնչեղագիտութիւն, նրբացում, բայց իր հայեցի արտայայտութիւններէն տուժեց։ Սակայն այդ լեզուն պահե՛լն իսկ հերոսութիւն էր։ Յետոյ, ի՞նչ է դերը, ի վերջոյ, գրականութեան։ Ի՞նչ կ'ընէ գրականութիւնը։

«Գրականութիւնը ժողովուրդի մը ապ-րումներուն սեւեռումն է։ Մեծ յուզում-ներուն, տագնապներուն, յուսախաբու-թիւններուն, դառնութիւններուն, յոյսե-րուն, բաղձանքներուն, սեւեռքներուն արտայայտութիւնը։ Եւ տուաւ այս բո-լորը մեզի մեր գրականութիւնը։ Սա-կայն մէկ բան պակաս է։ Այս գրակա-նութեան մէջ մեծ բացական Եղեռնն է, տեղահանութիւնը եւ կոտորածը։

«Եղա՞ն սեւեռումներ։ Եղա՛ն։ Բայց իր ահաւորութեան մէջ ատիկա զանգուածա-յին գործով մը, կոթողական գործերով չեկաւ։ Որբանոցը եկաւ մեր գրակա-նութեան մէջ, — Վազգէն Շուշանեան, Անդրանիկ Անդրէասեան («Կոտրած թե-ւերով հրեշտակներ»), Ծառուկեան(«Ման-կութիւն չունեցող մարդիկ») եւ ուրիշ-ներ։ Տեղահան մարդու հոգեբանութիւնը, պայքարող մարդու հոգեբանութիւն, յե-տոյ, քիչ քիչ իր պայմաններուն ծանօ-թացած, այդ պայմաններուն հետ հաշ-տուած, իր շրջապատը գննող մարդու հո-գեբանութիւն եւ յետոյ՝ հեռահայեաց, աւելի հեռուները տեսնող, աւելի լայն հորիզոններ սեւեռող։

«Մեր նոր արձակը (նոր երբ կ'ըսեմ, 1950էն ետք եւ պիտի զգուշանամ անուն-ներ տալէ) կը յատկանշուի անով որ՝ պատմելէ աւելի, յստակօրէն պծագրելէ աւելի կ'ախորժի թելադրելէ։ Ցուցնելէ աւելի՝ մտածումի առաջնորդելէ։ Եւ գեղեցիկ երեւոյթ է։ Ո՞ւր պիտի հասնի այդ արդիւնքը՝ չեմ գիտեր։ Այս րոպէին եթէ նոր անուններ ուզէք ինծմէ, արձա-կագիր թէ բանաստեղծ, ես կը վարանիմ ատիկա ընելու։ Բայց եւ այնպէս կը հա-ւատամ թէ մեր ժողովուրդին, նոյնիսկ վտարանդի հատուածին, սփիւռք դար-ձած հատուածին, հայրենիքէն դուրս նետուած հատուածին մէջ ստեղծագործ եռանդը վերջ չէ գտած, ստեղծագործ ե-րակը չէ չորցած։ Եթէ պատահի որ տաս-նամեակի մը մէջ մենք չունենանք ակա-նաւոր բանաստեղծ մը, ատիկա չի նշա-նակեր թէ վաղը պիտի չգայ։ Այս ժողո-վուրդը որքան ատեն որ կ'ապրի, ունի՛ դպրոց եւ կը սորվեցնէ իր լեզուն, ունի՛ ազգային խտէալ, ունի՛ հեռանկար, իր ծոցէն ծնունդ պիտի տայ նոր արժէք-ներու։ Գիտէ՞ք, ազգերու պատմութեան մէջ ալ մեծ բանաստեղծները, գրողները իրենց ուզած ատեն չեն յայտնուած։ Ա-նոնք տեսակ մը գիսաւորներ են, անսպա-սելիօրէն կը յայտնուին։ Մե՛ծ ազգերու մէջ ալ։ 25–50 տարի դատարկութիւն մը կը տիրէ եւ յետոյ յանկարծ ժայթքում մը, փայլատակում մը... Մեր մէջ ալ պիտի գայ, միայն թէ ապրինք։ Ապրի՛նք, դպրոց ունենանք, ազգային իտէալ ու-նենանք, հեռանկար ունենանք»։

Ամփոփեց՝ Ս. ՄԱՃԱՌԵԱՆ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

«ՄԱՀԸ ԱՄԷՆ ՎԱՅՐԿԵԱՆ ՄԵՐ ԳԼԽՈՒՆ ՎԵՐԵՒ...»

Սիրելի «Յառաջ»,

Կը գրեմ քեզի, առանց մասնաւոր նիւթ մը ունենալու։ Պարզապէս կը գրեմ այս դժուարին կացութեան մէջ, երբ նոյնիսկ նամակատունն իսկ չաշխատիր։ Կ'օգ-տուիմ դրացի մարդու մը Սուրիա ճամ-բորդելու առիթէն։ Անոր պիտի յանձ-նեմ նամակս որպէսզի մեր դրացի երկրին նամակատունէն նամակը գտնէ քեզ։

Կը գրեմ պարզապէս, հեռաւոր սիրելի անձի մը հետ խօսած ըլլալու խարկան-քով։ Բանտարկուած ենք տուներու մէջ, հազիւ կրնանք կենսական գնումներու հա-մար մօտակայ թաղերը ելլել, տեսնել քանի մը դրացի ու մօտիկ բարեկամ։ Շուարած ենք։ Տարին անցաւ։ Յետո՞յ։ Յետո՞յ։ Այս ի՛նչ ճակատագիր ունինք եղեր։ Կռուող կողմերը հաշտութիւն կը գոյացնեն, բայց կռիւը չի դադրիր։ Ահաւորագոյն զէնքեր ու պայթիւն։ Վի-ճակ մը որ չի նկարագրուիր։

Ես ալ կրնայի շատերուն նման գլուխս առնել եւ փախչիլ։ Բայց չկրցայ ընել ատիկա, որովհետեւ... ի՞նչպէս ձգեմ շուրջիս այնքան Հայութիւն, Հայու զա-ւակներ, որոնք բոլորովին զուրկ են «փախչելու» միջոցէն։ Ո՛չ փասփոր ունին ոչ ալ դրամ։ Հասկցիր... Կը մնամ այս Սոդոմին մէջ, որովհետեւ մէկ հոգիին հեռանալը ողբալիօրէն կը յուսահատեցնէ շուրջիններս։ Արդեօք ինչո՞ւ այսքան Հայ եմ... Կը նայիմ շուրջս, գեղեցիկ երիտասարդութիւն մը, որ շուարած է, չի գիտեր գլուխը ո՞ւր զարնէ։ Արդեօք դեռ որքա՞ն պիտի տեւէ։ Կը տեսնե՞ս, ուր հասած է տրամադրութիւնս. քեզի կը հարցնեմ... Ի՛նչ երիտասարդ զոհեր տուինք, ի՛նչ անմեղ զոհեր, առանց պատ-ճառի։

Ամերիկացին եկաւ, Ֆրանսացին եկաւ, Իտալացին եկաւ, բոլորն ալ խրատ-խոր-հուրդ կուտան։ Ոչ մէկ արդիւնք։ Իսկ մարդ կոչուած արարածը, քաղաքակըր-թուած այս դարուն, աւելի քան նախնա-կան է, անասնական, ահաւո՛ր։ Գութը մոռցած է, խիղճը կորսնցուցած։ Մի հա-ւատար «քաղաքակրթութիւն» բառին։

Դժուարագոյն օրեր կ'ապրինք։ Մահը ամէն վայրկեան մեր գլխուն վերեւ, չես գիտեր ռումբը ո՞ր վայրկեանին եւ ո՞ւր պիտի պայթի։Որքա՛ն աղօթեցինք Ս. Յա-րութեան այս տօնին, ամբողջ մեծ Պահոց օրերուն։ Ժողովուրդը արցունքով աղօ-թեց։ Աստուած դեռ պիտի ունկնդրէ՞ արդեօք։ Սնունդի պակաս, կենսական պիտոյքներու պակաս, մահ, մահ, մահ։ Ինչո՞ւ այսքան չարչարեցին այս պզտիկ երկիրը. ի՞նչ էր մեր յանցանքը։ Ողջ ենք, բայց հիւանդ։ Որքան ալ պաղա-րիւն մնանք, կարելի չէ չցնցուիլ ամբողջ մարմնով եւ սրտով, եւ հոգիով, երբ այդ հրէշային ուժը պայթի։

Մի ծիծաղիր, եթէ ըսեմ, թէ յոյսս միայն Աստուծոյ վրայ դրած եմ։ Հրաշք մը միայն կրնայ մեզ փրկել։

Խնդրեմ, եթէ կան մարդիկ, որոնք նիւ-թապէս կրնան օգտակար ըլլալ մեր ժո-ղովուրդին, թող չյլանան, որովհետեւ կարիքը ծով է։

ՇԱՀԱՆԴՈՒԽՏ

Պէյրութ, 1976 Ապրիլ 21

ՄԵԾԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Անգամ մը Ալպէր Այնշթայնին կը հար-ցնեն.

— Արդի քիմիագիտութեան մէջ ո՞ր գիւտն է աւելի մեծ ազդեցութիւն գոր-ծած մեր դարուն։

— Կանանց մազերու ներկերը, — կը պատասխանէ աշխարհահռչակ գիտնա-կանը։

×

Իտալացի երաժշտագէտ Ռոսինի կեան-քը վայելող մարդ էր, բայց՝ առողջու-թիւնը քայքայուած։ Օր մը իր բժիշկը կ'ըսէ.

— Ձեր անհանգստութիւններուն պատ-ճառը գինին, կիները եւ երգերն են, պէտք է բոլորն ալ ձգէք։

— Երգերը կրնամ ձգել, կը պատաս-խանէ երաժշտագէտը, այլեւս չեմ եր-գեր, միայն կը գրեմ։

— Այդքանը չի բաւեր, կ'ըսէ բժիշկը։ Ինչպէս ըսի, պէտք է դադրեցնէք միւս-ներն ալ։

— Անկարելի է, կը գոչէ Ռոսինի։ Եթէ գինի չխմեմ կիները տաղտկալի կը թը-ւին, իսկ եթէ կիներէն հրաժարիմ, գինին շատ անհամ կը թուի։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԲԻԱՎԷԻ ԿԻՐՃԵՐԸ

Փեթրոս Արաթիմոս միշտ կապուած վիճակի մէջ, իսկ աւազակները Սքալապ-րինոյէն զսպուած, հիացմամբ կը նա-յէին այդ ուժով անծանօթին որուն ոտ-քերուն տակ Սանտրիկօ ինքզինքը կ'ու-տէր։

Տեսարան մը որուն մէջ բիրտ վարմուն-քը ուժին հլընկերանար, զարմացում կը պատճառէ հանդիսատեսին։ Եթէ Ռոլան բրտօրէն վերաբերուէր Սանտրիկոյի հետ, եթէ ան իր ուժին ապաւինելով գոռոզա-ցած ըլլար, աւազակները առանց ականջ կախելու Սքալապրինոյի միջամտութեան, անշուշտ Ռոլանի վրայ պիտի խոյանային եւ զայն պիտի սպաննէին, բայց Ռոլան առանց որեւէ ճիգի, ձեռքի պարզ շար-ժումով մը իր հակառակորդին վրայ իշ-խած ըլլալու համար հիացման առարկայ դարձաւ։ Ան այժմ աւազակներու համար բացառիկ կարողութիւններով օժտուած գերմարդկային էակ մըն էր, տեսակ մը ուժի աստուած տիտան մը, անպարտելի հսկայ մը։

Ահա այս պատճառաւ, երբ ան Սան-տրիկոն խաղալիքի մը պէս երկու ձեռ-քերովը օդին մէջ բարձրացնելով անդուն-դին առջեւ գնաց եւ իր հակառակորդը վար նետելու պատրաստուեցաւ, ամէն կողմէ հիացման մրմունջներ լսուեցան։ Աւազակները զսպուած էին, զսպուած եւ գերի դարձած։

Սանտրիկօ երբ անդունդին վրայ կախ-ուած ըլլալը տեսաւ, պաղատական ձայ-նով մը գոչեց.

— Շնո՛րհ, շնո՛րհ։

Ռոլան զայն ետ դարձուց, գետին դրաւ եւ կալանաւորին կապերը ցոյց տալով հրամայեց.

— Քակէ սա կալանաւորին կապերը։

Սանտրիկօ արիւնոտ նայուածք մը պը-տըտցուց չորս կողմը։ Պահ մը ուզելով դիմադրել Ռոլանի, ուղղակի անոր աչ-քերուն մէջ նայեցաւ։ Յետոյ, զսպուած եւ յաղթուած, կատաղի շարժումով մը կալանաւորին մօտեցաւ եւ կապերը քա-կեց։

Հազիւ թէ իր կապանքներէն ազատած, Փեթրոս Արաթիմոս իր ազատարարին կողմը վազելով շնորհակալութեան ձե-ւով մը բազուկները անոր երկարեց, բայց Ռոլան կենալու նշան մը ընելով անոր ըսաւ.

— Պարոն, ձեզի ըսելիք ունիմ։ Առ այժմ սա քարայրը մտէք եւ հոն ինծի սպասե-ցէք քանի մը վայրկեան։

— Եթէ ուզէք, քանի մը ժամ, քանի մը ժամ կը սպասեմ եւ ոչ թէ քանի մը վայրկեան, ո՛վ մուսաներու պաշտպան եւ Ապողոնի փրկիչ վեհանձն մարդ։ Մենք այժմ Բիավէի կիրճերուն մէջ չենք գըտ-նուիր, այլ Բառնասոսի գագաթը, ուր աստուածները մարմնչեցան եւ ուր մե-ղուները ծաղկէ ծաղիկ կը թռչկոտին։

Կասկած չկայ որ մեծահամբաւ շատա-խօսը, այլ բառով՝ քերթողը, դեռ պիտի շարունակէր ընթացք տալ իր խանդա-վառուած միտքին ներշնչումներուն... Ե-թէ Սքալապրինօ անոր թեւէն բռնելով առանց որեւէ քաղաքավարական ձեւա-կերպութեան քարայր քշած չըլլար զայն։

Երբ բանաստեղծին քարայր մտնելը տեսաւ, Ռոլան աւազակներուն դառնա-լով բարձրաձայն յայտարարեց.

— Տեսաք ըրածս եւ համոզուեցաք ան-շուշտ թէ ես դեռ ինչե՛ր կրնամ ընել։ Կ'ուզէք իմ դրօշակիս տակ կռուիլ։

— Ամէ՛նքս ալ, ամէնքս ալ, գոռացին բոլոր աւազակները միաբերան։

— Կ'ուզէ՞ք այս թշուառ կեանքէն ա-զատելով հերոսներու կեանքը ապրիլ, կ'ուզէ՞ք մեծ գործեր տեսնել եւ մեծ մարդոց նմանիլ։

— Ամէ՛նքս ալ, ամէնքս ալ, պատաս-խանեցին աւազակները։

— Լաւ։ Ժամադրութիւն կուտամ ձե-զի, կէս գիշերին հոս եկէք։ Հիմա ցըր-ուեցէք։ Կէս գիշերին ձեր բացակայ եղող ընկերներն ալ հետերնիդ բերէք հոս։ Ըսէք անոնց որ մարդ մը եկած է, մարդ մը որ կ'ուզէ հարստացնել զիրենք, աւա-զակը յաղթական զինուորի վերածել։ Դուք, անտեսուած խեղճ չքաւորներ, ա-մէնքդ ալ, ամէնքդ ալ աւազանիներ պի-տի ըլլաք։ Գացէ՛ք, գացէ՛ք եւ կէս գիշե-րին հոս եկէք։

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ԿՈՒՐՆՈՊԼԸ.— Այրի Տիկին Նուարդ Տէր-Կոմսեան, Օր. Օր. Միրանոյշ եւ Մարի Տէր-Կոմսեան, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Ֆերքաթեան եւ զաւակները, սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին՝

ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ-ԿՈՄՍԵԱՆԻ

մահը որ պատահեցաւ Մայիս 2ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի Մայիս, 6, ժամը 16ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայկ Աղապէկեան, Հրանդ Աղապէկ-եան, Գեղանոյշ Աղապէկեան եւ Տիկին Լուիզ Լը Ռուա հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց սիրելի կնոջ եւ հարսին՝ ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ՎԷՐԺՀԱՅՄ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆԻ

(ծնեալ Թորամանեան, 1910–1975)

մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Աղապէկեան, Բաբելեան, Թորամանեան եւ Տատեան գերդաստաններուն համար, Կիրակի Մայիս 9, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

Ցիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

Այս առթիւ Հայկ Աղապէկեան 2000 Ֆր. կը նուիրէ Ազգատախնամին, 200 Ֆր. «Յառաջ»ին, 200 «Աշխարհ»ին։ («Աշխարհ»ի գումարը ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Այրի Տիկին Երանուհի Օնոսեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Օնոսեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Օնոսեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան այս Կիրակի, Մայիս 9, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ-հօր՝

ՏԻԳՐԱՆ ՕՆՈՍԵԱՆԻ

մահուան 15րդ տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Տէր եւ Տիկին Բաբգէն Ասատուրեան եւ մեծ հայրը Մուրատ Աբոյեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց զաւկին եւ թոռան, ծաղիկ հասակին մէջ արկածահար՝

ԱԼԻՇԱՆ ԳԱՄԻՐ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

(Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի նախկին սան)

մահուան տարելիցին առթիւ, Կիրակի, Մայիս 9ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Փարիզի Ազգատախնամ Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ ընկերակցութեան բարերարուհի՝

ՕՐԻՈՐԴ ԷԼԻԶ ՔԻՊՐԻՋԼԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, Կիրակի Մայիս 9, ժամը 10ին։

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմնադիրներուն եւ հանգուցեալ բարերարներուն, տնօրէններուն, ուսուցիչներուն եւ սանուհիներուն յիշատակին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ, Մայիս 9, Կիրակի, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի։

×

ԱՄԱՍԻՈՅ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Փարիզի Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը այս տարի եւս, ըստ աւանդութեան, հոգեհանգիստ կը կատարէ Մայիս 9, Կիրակի օր, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ մէջ, իր նահատակներու յիշատակին։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՕԾՈՒՄ ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ԽՃԱՆԿԱՐԻ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, Մայիս 9, ի ժամ պատարագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի օծումը՝ մկրտութեան մատուռի Մկրտութեան խճանկարին, (գործ եւ նուէր Արտաւազդ Պէրպէրեանի, ի յիշատակ իր հանգուցեալ հօր՝ Շահան Ռ. Պէրպէրեանի)։

Այս առթիւ կը կատարուի նաեւ հոգեհանգիստ՝ Շահան Ռ. Պէրպէրեանի եւ Պէրպէրեան գերդաստանի բոլոր ննջեցեալներուն համար։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Արմենակ Մանուկեան ի յիշատակ Բաբգէն Հորոյեանի կը նուիրեն 20 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

×

Տէր եւ Տիկին Հայկազ Պետրոսեան կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի կայանին 100 Ֆր., Տիկին Անայիս Արապեանի (ծնեալ Սերճանեան) մահուան 6րդ տարելիցին առթիւ։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ժողովը այս Հինգշաբթի, Մայիս 6, ժամը 21ին՝ սովորական հաւաքատեղին։

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ժողովը Շաբաթ, Մայիս 8, ժամը 20.30ին, Գասպար Իփէկեան ակումբը։ Կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ընկերներէն անդամատետրերով ներկայ ըլլալ։

×

ՍԷՆԹ-ԷԹԻԷՆ – ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտոք – Վարուժան կոմիտէներու ժողովը Մայիս 6ին, Հինգշ. ժամը 20.30ին Հայ Տան մէջ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան կեդր. վարչութիւնը Վիէնի եւ Տէսինի մասնաճիւղերով, ցաւակցութիւն կը յայտնեն այրի Տիկին Մենտուհի Սէմէրճեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Օհաննէս Սէմէրճեանի եւ զաւակներուն, փեսաներուն եւ թոռներուն, ընտանեկան պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, խնամիին եւ ազգականին՝ Հայկ Սէմէրճեանի մահուան առթիւ։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Առնուվիլ – Սարսէլի մասնաճիւղին

Շաբաթ, Մայիս 8ին, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Նախագահութեամբ
M. LOUIS PERREIN
Conseiller Général de Val d'Oise

Salle des Fêtes Marcel-Pagnol, Place Victor Hugo, Villiers-le-Bel (Val d'Oise)

Երգիչ ԱՏԻՍ ՀԱՐՄԱՆՏԵԱՆ (Պէյրութէն) իր նուագախումբով

Երգիչ ՊԵՏԻԿ եւ իր նուագախումբը

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ

Pour la réservation des tables :

M. O. Altounian — Tél. : 987-08-73 — Mme Kaldjian, Tél : 208-82-13

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՍԷՆ Մօրիսի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Կիրակի Մայիս 9, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ընկերուհի Խաթուն Յովհաննէսեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռուսումնասիրացը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հայրենակիցները Կիրակի Մայիս 9, ժամը 15ին, Իսիի Մշակոյթի Տան մէջ, Ուր տը լա Տէֆանս, Մխիթար Աբրահօր ծննդեան երեք հարիւրամեակին կազմակերպուելիք հանդէսին մասին։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Կռընոպլի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Մայիս 9ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, դպրոցի սրահին մէջ։ Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

Համախարբերդցիական Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Մայիս 8, Շաբաթ ժամը 20.30ին, Պառ տը լա Կառի մէջ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Récital unique
DE
ADIS HARMANDYAN
ET SON ENSEMBLE

Organisé par l'Union Nationale de l'Eglise Apostolique Arménienne de Lyon, le Dimanche, 9 Mai, à 20 h. 30 à la Salle Rameau.

Billet à l'avance, 295 Rue Boileau

« L'ASSOCIATION SPORTIVE ARMENIENNE »
Organise une

SOIREE DANSANTE

Animée par l'Orchestre des
ARMENIAN'S SUNSHINES
avec la participation des
BALLETS NAIRI — BALLET KAROUN — GROUPE SEVAN
LE 8 MAI DE 20 H. A L'AUBE
Théâtre Municipal, 25 Avenue Victor-Cresson, Issy-les-Moulineaux
BUFFET ORIENTAL

Pélerinage Exceptionnel
SAINTE ETCHMIADZINE
Bénédiction "Sourp Muron"

Festivités pour le 20ème Anniversaire de l'intronisation de Sa Sainteté le Catholicos de tous les Arméniens

DU 22 SEPTEMBRE AU 6 OCTOBRE

Renseignements et inscriptions dès maintenant auprès de :

A PARIS

mondotours

2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

AU SECRETARIAT DE L'EGLISE ARMENIENNE, 15 Rue Jean-Goujon, 75008 PARIS — Tél. : 359-67-03

A LYON — Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հայ Ազգ. Բարեկամական Միութեան վարչութիւնը կուգայ իր սրտագին ցաւակցութիւնները յայտնել Միութեան պատուոյ նախագահ Արամ Պետիկեանի, իր սիրելի փեսային՝ Հայկ Թիւթիւնճեանի (ռազմիկ 29 – 45) դառնակսկիծ մահուան առթիւ եւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման կը նուիրէ 50 Ֆր.։

Grande Soirée Annuelle

DE L'U.J.A. ALFORTVILLE
HOTEL HILTON ORLY
Le samedi 15 mai à partir de 21 heures
Animée par les
ARMENIAN'S SUNSHINES
Partie Artistique :
TRIO ATHENEE
ALAIN KRIKORIAN

ՃԱՇ - ՀԱՒԿԻԹԱԽԱՂ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Համախարբերդցիական Միութեան, Մայիս 8, Շաբաթ, երեկոյեան ժամը 19էն սկսեալ, «Աբովեան» Ազգ. Մշակութային Տան մէջ, Քէ Փաժօ Թիւ 1, Վիէն։

Սիրով կը հրաւիրենք խարբերդցի հայրենակիցները, նաեւ բարեկամները սոյն հանդիսութեան։

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
7
VENDREDI
7 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար.	200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13·583
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.583

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆԸ

Փարիզէն քանի տարի ետք Մարսիլիան ալ կ'ունենայ իր Հայ Մշակոյթի Տունը, որուն հանդիսաւոր բացումը կը կատարուի կիրակի՝ Մայիս 9ին:

Մարսիլիացիք ուշ սկսան, սակայն լաւ գործ տեսան: Հինաւուրց քաղաքի կեդրոնական թաղամասին մէջ տէր դարձան փառաւոր շէնքի մը, որ կոչուած է կազմելու իսկական ժամադրավայր մը Ֆրանսայի երկրորդ մեծ քաղաքի մեր հայրենակիցներուն համար:

Այնտեղ իրենց գրասենեակները պիտի ունենան հայկական բոլոր կազմակերպութիւնները: Վասպուրական սրահը պիտի ծառայէ հանդէսներու եւ զանազան ձեռնարկներու: Միութիւնները պիտի կրնան ժողովներ գումարել սրճարաններու անախորժ միջավայրէն կամ յարմարութենէ զուրկ «ակումբ»ներու մէջ:

Յանդուգն էր ծրագիրը: Յոռետեսներ կը կասկածէին կարենալ իր լրումին հասցնել ձեռնարկը, որ արտակարգ ծախքերու կը կարօտէր: Փորձը ցոյց տուաւ սակայն, որ Մարսիլիոյ մեր հայրենակիցները դիւրաւ յուսահատող չեն: Տան Յանձնախումբը տենդոտ աշխատանքի լծուեցաւ: Կազմակերպեց հանգանակութեան գործը, յոյսը դրած ժողովուրդի օժանդակութեան վրայ:

Շնորհիւ հայրենակիցներու կաթիլ կաթիլ տուած լումաներուն, պետական կարեւոր օժանդակութեան եւ կարգ մը անհատներու եւ կազմակերպութեանց լիառատ նուէրներուն, Մարսիլիոյ Հայ Մշակոյթի Տունը իրականութիւն է դարձած այսօր:

Շնորհաւորութեան արժանի է Տան Յանձնախումբը իր յարատեւութեան եւ անխոնջ աշխատանքին համար: Նախատեսուած ծախքերը շարունակ յաւելում կը կրէին՝ իբրեւ հետեւանք շինանիւթերու օր ըստ օրէական սղութեան եւ աշխատաւորական օրավարձքի բարձրացման:

«Հայ Մշակոյթի Տան» փորձը ցոյց տուաւ, որ Մարսիլիացին ի վիճակի է հրաշքներ գործելու: Կարեւորը հաւատքն է ու կամքը: Հաւատք՝ ինք իր մասին: Իր կարողութեանց ու կարելիութեանց վրայ: Մանաւանդ կամք՝ անյողդողդ ու անսասան՝ յանդուգն ծրագիրներ կազմելու եւ զանոնք յաջողութեամբ գլուխ հանելու, առանց ընկրկումի:

Ֆրանսահայ գաղութի տարեգրութեանց մէջ կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ Մարսիլիոյ հայ գաղութը: ԺԷ. դարուն Լուդովիկոս ԺԳ.ի եւ ԺԴ.ի, Ռիշլիէօի, Մազարէնի եւ Քոլպէրի օրով իր վրայ խօսիլ տուած է հայկական Մարսիլիան: 1673ին ունեցած է հայկ. տպարան, որ տեւած է աւելի քան տասը տարի: 1885ին Մկրտիչ Փորթուգալեան այնտեղ հիմնած է առաջին յեղափոխական թերթը «Արմենիա»:

1922ի Իզմիրի աղէտէն ետք Մարսիլիան եղած է առաջին հանգրուանը հայ գաղթականներուն եւ դարձած հայկական կարեւոր կեդրոն մը՝ օժտուած եկեղեցիներով:

Չէ կրցած սակայն ունենալ հայկական ամէնօրեայ դպրոց մը:

Կը յուսանք, որ «Հայ Մշակոյթի Տուն»ը նախաքայլ մը պիտի ըլլայ դէպի ստեղծումը ամէնօրեայ միջնակարգ հայ վարժարանի մը, որուն անհրաժեշտութեան մասին յաճախ արտայայտուած ենք այս էջերուն մէջ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Քանի մը տողով

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ մթնոլորտը քիչ մը աւելի խաղաղ է եւ ծումպլաթ համաձայնած է որ նախագահական ընտրութիւնը կատարուի Շաբաթ օր: Միաժամանակ կասեցուցած է իր զօրքերու յարձակումները նաւահանգիստի շրջանը գրաւելու համար: Թեկնածուներու կարգին յիշենք նաեւ բանաստեղծ Սայիտ Աքլ (Մայրիներու Պահապաններու կողմէ) որուն գլխաւոր ծրագիրն է Լիբանանէն քշել Պաղեստինցիները: Հաւանական չէ որ մէկ ձայն իսկ ստանայ:

ԱՆՐԻ ՊՈՍՔՕ, բանաստեղծ եւ գրագէտ, որ երգած է գլխաւորաբար Բարձր-Փրովանսը, մեռաւ առջի օր 87 տարեկանին: Իր ամէնէն ծանօթ գործն էր Լը մա Թէօթիմ որ 1945ին կը ստանար Ռընոտօ գրական մրցանակը:

ԺԻՍՔԱՐ յայտարարեց թէ հիւլէական ուժի կողքին, հարկ է զարկ տալ նաեւ դասական զէնքերու քանի բոլոր ճակատամարտները, ներկայիս, դասական բնոյթ ունին:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ չորս ռումբեր պայթած են նիւթական վնասներ հասցնելով միայն: Ռումբերը պայթած են ոստիկանատան, դրամատան, աջակողմեան ուսանողներու կեդրոնատեղիի մը առջեւ: Իզմիրի մէջ ալ ռումբեր պայթած են:

ՊԱԼԹԵԱՆ ծովի խորհրդային նաւատորմի «Ստորոյեվոյ» յածանաւին վրայ, անցեալ Նոյեմբերին ըմբոստութիւն ծագած է: Մօտ 250 նաւազներ, գլխաւորութեամբ քաղաքական սպային, բանտարկած են սպաները եւ նաւը ուղղած են դէպի շուէտական ջուրերը: Սպաներէն մէկը յաջողած է լուր տալ եւ խորհրդային ռազմանաւեր ու օդանաւեր հալածած են անմիջապէս: Ռմբակոծութեան հետեւանքով 50 նաւազ մեռած է, մնացեալը ձերբակալուած ու Ռիկա տարուած են: Լուրը հաղորդեց շուէտական «Էքսփրէսըն» օրաթերթը, իսկ Շուէտի սպայակոյտը որոշ իմաստով հաստատեց, քանի Նոյեմբեր 7ի գիշերը լսած է հեռագրային խօսակցութիւններ խորհրդային ռազմանաւերու միջեւ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿ

ԱՐԱՐԱՏ 1-0 ՅԱՂԹԵՑ ԼՈԿՈՄՈՏԻՎԻՆ

Չորեքշաբթի օր, Մոսկուայի մէջ, ֆութպոլի խորհրդային բաժակի 8րդ աւարտական հանդիպումներու շարքին, Արարատ յաղթեց Մոսկուայի Լոկոմոտիվին 0ի դէմ 1 կէտով երկարաձգումէ ետք: Արդարեւ խաղը վերջացած էր 0–0 եւ երկարաձգումի ատեն է որ Ղազարեան նշանակեց Արարատի յաղթական կէտը:

Այս ձեւով Արարատ կրնայ մասնակցիլ չորրորդ աւարտականներուն:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

(Բ. եւ վերջ)

Գ) ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ գետնի վրայ եւս կորուստները աներեւակայելի համեմատութիւններու հասած են:

Երեք ամիս առաջ, ՄԱԿի գաղթական-ներու բարձր քոմիսէրութեան Ժընեւի գրասենեակը կը տեղեկացնէր թէ Լիբանանի իննամսեայ կռիւներու ընթացքին սպաննուածներու թիւը հասած է 10·000էն 12·000 հոգիի: Այժմ սպաննուածներուն թիւը կը գնահատուի աւելի քան 25·000 հոգի մօտաւորապէս: Կան նաեւ բազմահարիւր «կորսուեալներ», որոնց հետքը չէ գտնուած ցարդ: Վիրաւորուածներու թիւը կը գնահատուի 40·000էն 50·000 հոգի:

Հայերուս մօտ սպաննուածներուն թիւը կը հասնի 350–400 հոգիի. նոյնքանի ալ կը հասնի վիրաւորուածներուն թիւը:

Գործազուրկներու ընդհանուր թիւը կը գնահատուի 150·000 մօտաւորապէս: Հայերուս մօտ գործազուրկներուն թիւը կը հասնի 17էն 20·000ի:

Մէկ կողմէ գործազրկութեան, միւս կողմէ անապահովութեան պատճառաւ 125·000 Լիբանանցիներ գաղթեցին — տակաւին կը գաղթեն — Ամերիկա, Եւրոպա, Ափրիկէ կամ Աւստրալիա իսկ արաբական երկիրներ՝ Սուրիա, Յորդանան եւ Եգիպտոս գաղթած են մօտաւորապէս 80·000 Լիբանանցիներ: Ասոնց մէջ նկատառելի տոկոս կը ներկայացնեն Հայերը եւս:

Բացայայտ է թէ օր ըստ օրէ կ'աւելնայ հայ կարօտեալներու թիւը: Բազմահազար հայ ընտանիքներ կ'ապրին դժընդակ պայմաններու տակ: Ոմանք անգործութեան պատճառաւ օրուան հացի կարօտ են: Ուրիշներ պէտք ունին նաեւ բժշկական դարմանումի: Քիչ չէ նաեւ թիւը անոնց, որոնք կորսնցուցած են իրենց բնակարանն ու խանութը եւ մնացած անտէր:

Այս բոլորին հետ մէկտեղ, բնութիւնը եւս իր բարկութիւնը կը թափէ աղէտեալներու գլխուն: Պուրճ Համմուտի հայաշատ կեդրոնին մէջ տեղատարափ անձրեւները հոգիի եւ ինչքի վնասներ պատճառեցին տասնեակ մը տուներէ ներս:

Քանի մը բարեսիրական կազմակերպութիւններ ամիսներէ ի վեր գործի լծուած են օգնութիւն փութացնելու համար հայ կարօտեալներուն: Միջոցները սակայն շատ սահմանափակ են հասնելու համար աղէտեալներու բոլոր կարիքներուն:

Անբաղդատելիօրէն բարձրացած են գիները անհրաժեշտ սննդանիւթերու եւ վառելանիւթերու պաշարը հետզհետէ կը հատնի երկիրը մատնելով սովի ճիրաններուն: Մարդիկ կամ բարեսիրական հաստատութիւններ իրենց ծախսած գումարները չեն կրնար փոխարինել դրամատուներու — եթէ կողոպտուած փրկուած են — փակ ըլլալուն պատճառաւ: Հետեւաբար, կարգ մը բարեսիրական հաստատութիւններ դադրեցուցին իրենց աշխատանքը երբ աւելի եւս կը շեշտուի հրամայական պահանջը գործազուրկներու օգնութեան:

Նպաստաբաշխ հաստատութիւններու մօտ արձանագրուած ընտանիքներու թիւը կը հասնի 10·000 ընտանիքի, որոնք կը ներկայացնեն մօտաւորապէս 40·000 հոգի: Յանձնախումբիս մօտ միայն մէկ շաբ-

ՏԽՐՈՒՆԻ.- ՅՈՎՀ. ՏԷՎԷՃԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Մայիս 4ին, Պուէնոս – Այրէսի մէջ իր մահկանացուն կնքած է ընկ. Յովհ. Տէվէճեան:

Մօտ 85 տարեկան, ողբացեալը ծնած էր Հալէպ, ապա փոխադրուած Պոլիս, ուր 1911ին կ'աւարտէր Պէրպէրեան վարժարանը, ուրկէ կ'անցնէր իրաւաբանական համալսարան:

Հանրապետութեան օրով, գործօն մասնակցութիւն բերած է ազգային կեանքին եւ եղած նախարարական դահլիճի քարտուղար: Արտասահման հաստատուելէ ետք, ամբողջովին նուիրուած է ուսուցչական ասպարէզի Պուլկարիա եւ Ռումանիա: Ինչպէս իր բախտակից ընկերները, պիտի ձերբակալուէր 1944ի աշնան եւ աքսորուէր Սիպերիա, տասը տարի ճաշակելով տաժանելի կեանք մը արգելափակման կայաններու մէջ: Ազատ արձակուելէն ետք, ընտանիքով կը տեղափոխուէր Արժանթին, ուր եւս պատասխանատու պաշտօններ վարած է կուսակցութեան մէջ: Եղած է նաեւ խմբագիր «Արմենիա» օրաթերթի եւ տնօրէն Խրիմեան վարժարանի:

Գրական շնորհքի տէր, Յովհ. Տէվէճեան, Արմէն Սեւան գրական ծածկանունով, հեղինակն է չափածոյ թէ արձակ էջերու, Սոֆիայի «Մասիս» տարեգիրքին մէջ, ինչպէս նաեւ առանձին հատորներով (Երգեր բանտէն, Բանտարկեալի մը յուշերը, Վերջալոյսի տաղեր եւն.): Քանի մը տարի առաջ, Պուէնոս – Այրէսի մէջ կը կատարուէր իր յոբելեանը:

Իր եւ իր նմաններու մահով, ամբողջ սերունդ մըն է զոր կը թաղենք, սերունդ մը որ ազգ. ոգի բերած էր տարագիր բազմութիւններուն եւ գիր ու գրականութիւն սիրցուցած էր նորահաս սերունդներու:

թուան ընթացքին արձանագրուեցան աւելի քան 21·000 կարօտեալներ:

Պատկերը մռայլ է, այո: Սակայն յուսալքիչ չէ տակաւին:

Հայ ժողովուրդը միշտ պատրաստ եղած է օգնութեան ձեռք երկարելու իր աղէտեալ զաւակներուն: Մենք կը հաւատանք թէ այս անգամ եւս հայ ժողովուրդը պիտի չուշանայ փրկելու Միջին Արեւելքի այս կարեւոր գաղութը, որուն կը սպառնան հիմա մէկէ աւելի վտանգներ:

Այս խրոխտութեան անհերքելի փաստը տուաւ արդէն Ֆրանսայի հայ ազնիւ ու ազգասէր գաղութը, երբ հանգանակութեան ձեռնարկեց անյապաղ, առաջնորդութեամբ Սերովբէ Սրբազան Մանուկեանին, որուն գովելի նախանձախնդրութիւնը ու աշխատանքը ջերմօրէն կը գնահատենք:

Սպասելի է որ միւս գաղութները եւս — մանաւանդ Ամերիկայի հայ գաղութը — իրենց մասնակցութիւնը բերեն լիբանանահայ ժողովուրդի վերականգնումի սրբազան գործին:

Ի դիմաց
ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅ ՕԳՆ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ
Ատենապետ
ՅՈՎՀ. ԳԱՍԱՐՃԵԱՆ

Վաւեր Ատենադպիրի փոխ-Ատենապետ
Փրոֆ. Բ. ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

Պէյրութ, 1976 Ապրիլ 13

Fonds A.R.A.M

ՄԵՐ ՀՈՂԵՐԸ 1976...

Զ.

ԴԵՐՋԱՆ ԿԱՄ ԹԵՐՃԱՆ

Երզնկայէն Էրզրում շուրջ երեք ժամու ճամբայ է. կուպրի գոյութիւնը ամէն տեղ յայտնի չէ թէեւ, սակայն յատուկ դժուարութիւններ չեն ներկայանար ճանապարհորդութեան ընթացքին, որուն հանգըստաւէտութեան թերիները կը լրացնեն պատմական Խաղտեաց (այժմ Գուի տաղ), Մանանաղի, Խաչ եւ Զախչախ լեռներու 2000–2500 մեթր հասնող գագաթներուն անպատում գեղեցկութիւնները:

Դերճան՝ գրեթէ կէս ճամբուն վրայ կ'իյնայ, Բարձր Հայքի այս զոյգ մեծ կեդրոններու՝ Կարինի եւ Երզնկայի միջեւ:

Ներկայ բնակչութիւնն է 4.400 ու նման է աւելի բարձրաւանդակի մը վրայ զետեղուած գիւղի մը՝ քան աւանի: Աչքի զարնող միակ յուշարձանը տասներորդ դարէն մնացած, սելճուքեան Մամա–Հաթունի դամբարանն է:

Տասնիններորդ դարու վերջաւորութեան, Դերճանի եւ շրջակայ 32 հայ գիւղերու մէջ, 700 հայ տուն կային. ինչպէս կը տեսնուի այդ գիւղերը շատ փոքր եւ աննշան էին՝ որոնցմէ յիշատակութեան արժանի են միայն Մամախաթունն եւ Բագառիճ:

Դերջանը Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի առաջին այցելած գաւառներէն եղած է, Ագաթանգեղոսի վկայութեան համաձայն. (էջ 593).

«Ապա փութացեալ հասանէր ի գաւառն Դերջան, զի եւ անդ յառաջեալ լիցի լնուլ զառաքելական քարոզութեանն զարուեստ մշակութեանն, եւ զերծուցանել զնոսա ի զարշելի դիւցական սատանայակիր բարուցն ճիւաղութենէ»:

Գաւառիս եպիսկոպոսներէն կը յիշատակուի ոմն Գինթ կամ Գնիթ իսկ անուանի էին Խլաձորի, Ծակքարի Ս. Դաւիթ, Սրխըը Ս. Թորոսի եւ Գորորի վանքերը:

915 – 16 թուականներուն, աւելի քան տասնուկէս դարեր առաջ, Յովհաննէս կաթողիկոս ուխտագնացութիւն մը կը կատարէ դէպի Բարձր Հայք, եւ ի միջի այլոց, կը գրէ.

«Իսկ իմ չուեալ գնացի ի գաւառն Դերջան. եւ ամսօրեայ աւուրս ինչ ի նմա զետեղեալ, թէպէտ եւ ստէպ ստէպ հրաւիրակն կոչէր սիրալիր կամօք՝ երթալ ի պալատն առ կայսր, (Բիւզանդիոնի), սակայն ես ոչ կամեցայ...: Ապա ըստ ըղձակերտ իմոյս կամաց՝ չոգայ յԱայրն սուրբ, յորում և նախ իսկ սուրբ կինն Մանի(«Մանեայ այրք» կոչուած), եւ ապա զկնի՝ երիցս երանեալ լուսաւորչին մերոյ ի նմա բնակեալ...: Տեսի եւ անդ փոքր ինչ փորուած այրի ի ծործորս քարանձաւի միոյ, դժուարամուտ դրամբք եւ անհամբոյր առ ի բնակել. սակս քարաժեռ խոչորութեանն յորում եւ տէրունեան սեղան ի նմականդնեալ միշտ, Քրիստոսի բնակելոցն ի նմա նուիրականաց պատարագաց: ... Եւ անդ ամենազօր տէրութեանն Քրիստոսի երկրպագեալ՝ չոգայ ի բարեհամ Աղբերիկն...» ապա կը պատմէ թէ ինչպէս ինք. Յովհաննէս կաթողիկոս Հայոց, այն տեղ՝ ուր նախապէս թաղուեր է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցի մը շինել տուած է մեծամեծ հին քարերով եւ կիրով հիւսուած. ապա կը շարունակէ «Տեսի անդ ի ծործորս եւ յամուրս քարանձաւաց՝ բնակեալ արս կուսակրօնս, խարազնազգեացս, գետնախըշտիս, բոկագնացս, խոշորաճաշակս, մըշտամռունչ յաղօթս եւ յաղերսալի պաղատանս. աշակերտք արդար վաստակոց եւ ծնունդք առաքինութեան: Եւ սոքա ոչ թէ բեւս միախուռն ի միասին բնակեալք, այլ ցան եւ ցիր առ սորոտով լերինն կալեալ կսեանս, որք և բազմաշխատ քրտամբք երկոց իւրաքանչիւր ոք զհարկաւոր պէտս մարմնոց վճարէին» (տե՛ս Ալիշան, Հայապատում. Վենետիկ 1901 – էջ 277–8):

ԲԱԳԱՌԻՃ ԿԱՄ ԲԱԳԱՅԱՌԻՃ

Դերջան գաւառի կարեւորագոյն և պատմական աւանն է: Մինչեւ Եղեռն, կը հաշուէր 600 ընտանիք, որոնց երեք քառորդը բաղկացած էր Հայերէ. կար Ս. Յակոբ եկեղեցին եւ ազգային վարժարան մը:

Անցեալին՝ Բագայառիճ Բարձր Հայքի նշանաւոր աւաններէն մին էր, ուր Մեծն Տիգրան կանգնեց Յեփեստոսի կուռքը զոր Արտաշէս Ա. բերած էր Յունաստանէն, շինեց մեհեան մը եւ կանգնեց բագին մը. Ագաթանգեղոս կը գրէ (էջ 593).

«Գայր հասանէր (Ս. Գրիգոր) ի մրհական մեհեանն անուանեալ որդւոյն Արամազդայ, ի գիւղն զոր Բարգայառիճն կոչեն՝ ըստ պարթեւական լեզուին: Եւ զայս ի հիմանց բրեալ խլէին եւ զգանձս մթերեալս աւար հարկանէին եւ աղքատաց բաշխէին, եւ զտեղին նուիրէին եկեղեցւոյ»:

Այսօրուան Բագառիճը, յետամնաց ու աննշան գիւղ մըն է, կորսնցուցած իր բընիկ բնակիչներէն: Գիւղացիները – աւանդութեամբ – կ'ըսեն թէ գիւղի քարաբլուրին արեւելակողմը տակաւին երեւցող հիմերու հետքերը, Տիգրանի բագինին եւ մեհեանին մնացորդներն ըլլան:

ԱՇԳԱԼԷ

Էրզրումէն 55 հզմթր. արեւմուտք, դէպի Տրապիզոն տանող ճամբուն վրայ, երբեմնի հայաշատ այս աւանը, այժմ աւելի ծանօթ է որպէս զինուորական գօտի, Թրքական Գ. զօրագունդին՝ Սով. Միութեան դէմ: Ուր ձմեռը ջերմաչափը մինչեւ նուազ երեսուն եւ աւելի կ'իյնայ իջնել:

1915ի կոտորածներուն, Աշգալէի մէջ միայն 200 Հայեր կ'ապրէին մօտաւորապէս, որովհետեւ բնակիչներուն մեծ մասը նահանջող ցարական զօրքերուն հետ քաշուած եւ հաստատուած էին Ախալցխա (այժմ Վրաստան), հոն հիմնելով Աշկալա գիւղը, ուր այժմ անոնց թիւը 2500 հոգի է:

Աշգալէն ունէր երկու եկեղեցի եւ դըպրոց մը. բարձունքի մը վրայ տակաւին կարելի է նշմարել հին բերդի մը աւերակները:

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԶՏԻԿԵԱՆ

(Շար. 6)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

O

ՏՈՂԱՆՑՔ — ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ ԶԵՏԵՂՈՒՄ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ — ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ժամը 19ին թափօրը կը մեկնէր Փրատօ – Փէրիէի անկիւնէն: Առաջին կարգին կուգար եկեղեցական դասը ու ապա կազմակերպիչ յանձնախումբի անդամները, կազմակերպութիւններու եւ միութիւններու ներկայացուցիչները: Ամբոխը, շուրջ 2000 հոգի, կը հետեւէր աւելի քան երկու հարիւր մեթրի վրայ:

Դէպքը հազուագիւտ է չընդգծելու համար քաղաքական անձնաւորութեան մը ներկայութիւնը, Մարսէյլի երեսփոխան (Իւ. Տէ. Էռ.) Մարսէլ Բիժօլ:

Նոյնպէս յատկանշական էր տեսնել թափօրին գլուխը, ձեռք ձեռքի, Ապրիլեան Եղեռնի սերունդէն վերապրող երէց մը եւ հիւրընկալ Ֆրանսական հողին վրայ նորածիլ սերունդէն մանուկ մը: Այս տպաւորիչ պատկերը ինքնին արդէն յաղթանակ մըն է եւ լաւագոյն պատասխանը ոճրագործ Թուրքին թէ հայ ժողովուրդի յաջորդական սերունդները հաւատարիմ պատմութեան ձայնին, տէր կը կանգնին իրենց իրաւունքներուն:

Արդէն իսկ թափօրին ամբողջ երկայնքին վրայ լայնածաւալ պաստառներ կը բացատրէին օրուան իմաստը՝ դատապարտելով ոճիրը, պահանջելով արդարութիւն եւ հատուցում:

Մինչ թափօրը ծանր գնացքով մը կը յառաջանար, հազիւ խանգարելով պողոտային երթեւեկը որ տրուած ըլլալով օրը եւ ժամը նուազ բանուկ էր քան սովորականին եւ ոստիկանութիւնը օգտուելով անցեալ տարուան փորձառութենէն, ձեռք առած էր համապատասխան միջոցներ, ամբոխէն կը բարձրանային բացագանչութիւններ՝ «Ոճրագործ Թուրքերը» «Թուրք էս–էս», «Մեր հողերը կ'ուզենք» որոնց կը ձայնակցէին ուրիշ շատ շատեր:

Այս ցուցարարները նաեւ պարզած էին պաստառ մը հետեւեալ արձանագրութեամբ. «Ոճրագործը՝ Թուրքը»: Այս ցոյցերը որ այնքան ալ լայն ծաւալ չառին, տեղի տուին պզտիկ միջադէպերու ու նաեւ բախումներու ոստիկանութեան եւ անպատասխանատու ցուցարարներուն միջեւ, սակայն առանց լուրջ հետեւանքներու: Աւելցնենք որ մեծ թիւով ոստիկանական ուժեր, կառքեր շրջապատած էին կանուխէն Թուրքիոյ հիւպատոսարանը որ կը գտնուի Փրատօ ծառուղիին վրայ, հարիւր մեթր հեռաւորութեամբ Հայոց եկեղեցիէն, ուր կը հասնէր թափօրը շուրջ 45 վայրկեան տողանցքէ մը յետոյ:

Այս միջոցին էր որ կը հասնէր Արտաքին Նախկին Նախարար Միշէլ Ժոպէռ որ ներկայ կ'ըլլար հոգեհանգստեան պաշտօնին, որուն աւարտին անձնաւորութիւնները կ'ուղղուէին դէպի Նահատակաց Յուշարձանը, որ կը գտնուի եկեղեցւոյ բակը, անմիջական մուտքին, ուր խուռներամ բազմութիւն մը արդէն իսկ կը սպասէր:

Պաշտօնական ծաղկեպսակը կը զետեղէր Միշէլ Ժոպէռ վայրկեան մը ամփոփուելով եւ խոնարհելով մէկուկէս միլիոն նահատակներու յաւերժ յիշատակին առջեւ:

Ապա ժողովուրդը խռնողոտ կ'ուղղուէր դէպի Փալէ տէ Քոնկրէի սրահը:

Հոս հարկ է չեշտել որ հակառակ զանազան ցուցատախտակներուն, անհրաժեշտ էր յրուել հրապարակի վրայ եղողներուն, դիտողներուն, հետաքրքրուողներուն, մէկ խօսքով օտարներուն, բացատրական թռուցիկներ: Ի վերջոյ մեր նպատակը չէ՞ ճանչցնել աշխարհի 1915ի հայկական ցեղասպանութիւնն ու անոր հետեւանքները: Այս է ամէնէն կարեւորը, եւ ոչ թէ փակ սրահներու մէջ մենք

ՋՈՐԻ ՄԻՐՕՆ

3.

Բշեցին սար ու ձորով, մարակեցին՝ ցաւը շուրթ ու ատամներով ծամեց, կուլ տուեց: Ասկեարները հացի նստեցին, երեսը ջուր տուեց, տեսան, որ չի խըռովում, հաց չպրտեցին, որ աղբի ու հասնի Տիարպէքիր, կորուած հոգով հասնի, սողայ Վալու ոտքերի տակ՝ գոհացում Վալուն, իրենց ասկեարութեան՝ արդարացում:

Երեք օր բանտում պահեցին, յետոյ տարան Վալու մօտ: Վալին ձեռք ու ոտք արձակելու կարգադրութիւն առաւ, նըստելու իրաւունք տուեց: Ինքը դրան չէր սպասում, զարմանք մնաց, մնաց ոտքի վրայ:

— Նստիր, նստիր, — ժպտաց Վալին, — ես քեզ պէս քաջերին սիրում եմ:

«Շնորհակալ եմ, աղա, գոհ ու շնորհակալ եմ, քու բերանով սուրբ աւետարան կը խօսայ», — մտքում հեգնեց ու նստեց:

— Այստեղ ձեր երկրացի մի բարեկամ ունեմ՝ Խութեցի Մխէն: Ճանաչում ես:

Խութեցի Մխէ՞... — Մտքում տարաւբերեց, — Մխէ՞...

— Չեմ ճանչնայ, էֆէնտի:

— Դէ լա՛ւ, մի թաքցրու, ինձանից մի թաքցրու, ես Մխէին սիրում եմ, շատ եմ սիրում, նա իմ լաւ բարեկամն է: Մխէն խնդրել է, որ այսօր հանդիպէք: Մխէի պատուին ես քեզ կ'ազատեմ էլ, Մխէն շատ եմ սիրում:

Վալին ժպտում ու խօսում էր, ժպտում ու խօսում էր, Վալու խինդը ժպիրհ էր, ու ինքը խօսքերին չէր հաւատում, յետոյ Վալին լըջացաւ, առաւ թուղթ ու գրիչ, գիր արեց: Ուրիշ մէկը չկար, եւ միտք ունեցաւ էդ չողոքորթին ըթխեղդանի, առնի մաուզէրը, դուրս գայ: Ինչ կը լինի կը լինի: Միտք արեց, չարժում արեց, Վալին ժպտաց, ասաց.

— Մրօ, վատ–վատ բաներ չմտածես, — տասնոցը մօտեցրեց իրեն, — համբերիր, քո ազատութեան թուղթն եմ գրում: — Ինչ որ խզմզեց եւ մեկնեց.

— Առ ու թռիր, Մխէն դրանը քեզ է սպասում:

Ծի՞շդ էր, սո՞ւտ էր՝ չիմացաւ, միայն թէ Վալին ասում էր գնա, պիտի գնար: Դուրս եկաւ ու...

Է՜, Մխիկ, Մխիկ... Օղորմի քեզ, Մխիկ: Վալու մօտից դուրս եկաւ ու հանդիպեց Մխէին՝ պուճուր – մուճուր, խոփ քթով, պլստան աչքերով, չէկ, պեպէնոտ... Մխէն արագ մօտեցաւ, ձեռքն առաւ ափերի մէջ:

— Իմ հոգին, Միրօ, — ասաւ, յետոյ ձգուեց, համբուրեց, — իմ հոգին, Միրօ, — վրայ տուեց:

Ինքը չիւար մնացել էր: Պիտի ասէր:

«Խութեցի Մխէն դո՞ւ ես... Մխէ, ի՞նչ հասկանանք. Վալու հետ քեզ ի՞նչ բարեկամութիւն... Աստուած վկայ, բան չեմ հասկանայ, — բերանը չէր բացւում:

— Միրօ, իմ հոգին, Միրօ, էս արնոտ տեղէն հեռանանք, նոր զրուցինք:

Մխէն Տիարպէքիրում եօթը տարի պանդխտութեան մէջ, եօթը տարի բեռ էր բարձել – թափել, քնել Ջրաղացում, եօթը տարի ղուրուշ – ղուրուշ հաւաքել՝ դարձել էր տասը քիսայ ոսկի, եօթը տարուայ արիւն – քրտինքը կաշառք տուեց Վալուն: Մխէն՝ ո՛չ բարեկամ, ո՛չ ծանօթ:

Օտար երկրում, օտար քաղաքում, անօրէնների արնոտ աչքի տակ զընդ ու զըրընդ երկաթաշղթան քարշ տուող, գդգդուած չոր ու դլխով երկրացի էր տեսել, արել փրկելու ուխտ եւ փրկեց:

«Միրօ, իմ սրտի մէջ եօթը տարուայ կարօտ կայ, մեր Սասնոյ ձորերով մէկ կարօտ՝ դեղ ու դերդաստանի համար կա՛յ, սար ձորի համար կա՛յ, քար ու ծառի համար կա՛յ... Միրօ՝ մեր երկրի դէլ ու դաղանների, մեր երկրի օձերու համար էլ իմ հոգու մէջ կարօ՛տ կայ... Տեսայ դու էդպէս դերի ու անօգնական, արուն զարկեց իմ գլուխ, իմ աչքեր մըթնեցին...»:

Է՜, Մխիկ, Մխիկ... Գլուխ–գլխի հաւաքուած Գործվարք մի գիւղ՝ դատ ու դատաստանից փրկելու ճար չգտաւ, պանդուխտ Մխէն գտաւ...:

— Լսէ, Յարութ, կարօտ զօրե՜ղ – զօրեղ է, կարօտից զօրեղ բան աշխարք չկայ: Ինչքան հեռանում էս մեր Քարագլուխ դեղից, մեր քողտիկից, մեր ձորից, էնքան քու կարօտ կը մեծանայ: Կարօտի հետ տխրութիւն կը մեծանայ, դառ... Կարօտ տխրութիւն է, անո՛յշ – անոյշ տխրութիւն է: Ու էդ տխրութիւն ... էդ տխրութիւն մեծ բան կը պատճէ, — փիլիսոփայեց Ջորի Միրօն, — մարդու հոգին կը մեծացնէ, մարդու կը դարձնէ աժդահա, հերոս:

Յարութը ցանկութեամբ ժպտաց.

— Հերոսները յատուկ մարդիկ են, այ հէր, Զապաէլի, Բուդեօնու, կամայի պէս մարդիկ: Ես կարո՞ղ եմ հերոս դառնալ:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(Շար. – 10)

Fonds A.R.A.M

…մէջ լսել: Երկրորդը լրացուցիչ մըն է, պայմանաւ որ անշուշտ առաջինը իրագործուի:

×

Փակ մէ Քոնկրէի ընդարձակ սրահը ամբողջովին լեցուած էր ժամը 20.45ին երբ բազմութիւնը յոտնկայս մեծ ամփոփումով, կ'ունկնդրէր Շարլ Ազնաւուրի երգը՝ «Անոնք ինկան»:

Ապա օրուան բանախօսները Միշէլ Ժոպէր, Բժ. Շարլ Խազինճեան եւ Կարօ Յովսէփեան տեղ կ'առնէին բեմին վրայ որուն ածեւ պաստառի մը վրայ արձանագրուած է «1.500.000 Հայեր զոհ 1915ի թուրք ղեկավարներու կողմէ իրահանգուած ցեղասպանութեան»:

Յիշենք որ նոյնպէս իբր բանախօս նախատեսուած եւ յայտարարուած էր, յայտնի փաստաբան՝ Մէթր Փօլ Լոմպառ: Սակայն այս վերջինը իր պաշտօնին հրամայականներու պատճառաւ, բացակայ Մարսէյլէն, ուղղած էր իր ներկայացուցչի միջոցաւ նամակ մը որուն մէջ կ'ըսէր ի մէջ այլոց. «Կ'ողջունեմ հայ ժողովուրդը որպէս արիութեան եւ տոկունութեան ժողովուրդ: Մեր հայ հայրենակիցները դարձած են Ֆրանսացիներուն համար օրինակ մը եւ քաջալերութիւն մը: Օրինակ մը, որովհետեւ ցոյց տուին թէ, ինչ որ ալ ըլլան տագնապի, անձկութեան եւ դժբախտութեան պարագաները, կեանքի մէջ երբեք պէտք չէ հրաժարիլ եւ ինքզինք պարտուած զգալ: Քաջալերութիւն մը, որովհետեւ փաստը տուին թէ արմատախիլ ժողովուրդ մը կրնայ ինքզինքը վերագտնել մեծ ազգի մը մէջ»:

Տիրան Խայիկեան, յանուն Կազմակերպիչ Յանձնախումբին, կը բանար ոգեկոչման արարողութիւնը յիշելով Թալէաթի ահռահռչակ հեռագիրը ուղղուած Հալէպի կուսակալութեան (1915 Սեպտեմբեր 15) եւ որուն բովանդակութեան թարգմանութիւնը, ինչպէս նաեւ այլ փաստացի հեռագիրներու, կը պարտինք հրապարակագիր Արամ Անտոնեանի:

Նոյն Արամ Անտոնեանի գրուածքներէն պիտի յիշէր տասը տարեկան մանչուկի մը քաջութիւնը որ եղերական այդ օրերուն, հակառակ որ Թուրքերը լեզուն կտրած էին, կը սպասէր Տէր Զօրի ճամբուն վրայ աւազներու մէջ ապաստանած տարագիրներու կարաւաններու անցքը որպէսզի անոնց, ձեռքերով եւ շարժումներով հասկցնէ որ պէտք չէր երթալ դէպի Տէր Զօր ուր մահը իրենց կը սպասէր:

Մեկնելով այդ դէպքէն, Տիրան Խայիկեան, պիտի ըսէր որ սրահին մէջ կան անձեր, որոնք կը պատկանին այս մանչուկի սերունդին եւ այսօր հոս են: Յարգանք այդ սերունդին, անոր վերապրողներուն, որոնք այդ զարհուրելի դէպքերէն անցած, պահելով մինչեւ իրենց հաւատքը կը շարունակեն պայքարը մեր նուիրական դատին, ներշնչելով հաւատք եւ վճռականութիւն յաջորդող սերունդներուն:

Ապա, Տիրան Խայիկեան իր խօսքը յատկապէս ուղղելով նախարար Միշէլ Ժոպէրի պիտի ըսէր. «Քիչ առաջ խոնարհեցաք «Անշանաւոր» դարձած Յուշարձանին առջեւ, խոնարհեցաք մէկուկէս միլիոն նահատակներուն յաւերժական յիշատակին առջեւ: Նահատակները ուժի աղբիւրներ են: Այդ ուժը մեր ժառանգն է, ձեր ներկայութիւնը ճշմարտութեան յարգանքն է»:

Օրուան առաջին բանախօսը, Բժ. Շարլ Խազինճեան, Ֆրանսերէնով, դիտել տալէ ետք որ եղեռնը ծրագրուած արարք մըն էր որուն յղացումն ու գործադրութիւնը հրէշային ուղեղներու վճիռն էր վերածելով Հայաստանի լեռնաշխարհը կատարեալ սպանդանոցի մը, պիտի տար Թրքական կառավարութեան հետապնդած երկու քաղաքական նպատակները՝ համթուրանականութիւն, այսինքն ձգտումը Թուրանական բոլոր ժողովուրդներու միացումին Թուրքեւթաթար ընդարձակ կայսրութեան մը հիմնումով եւ Թուրքճուութիւնը (Թիւրքիզմը), այսինքն օսմանեան կայսրութեան այլացեղ բոլոր տարրերու բռնի Թրքացումի ձգտող շարժումը: Այս երկու քաղաքական ծրագիրներու յաջողութիւնը Իթթիհատի ղեկավարներու ռճրածին ուղեղին մէջ, կ'անցնէր անպայմանօրէն Հայութեան ամբողջական բնաջնջումէն: Ապա բանախօսը պիտի ըսէր. «Այս սուգը միայն հայ ժողովուրդի սուգը չէ այլ ամբողջ մարդկութեան: Ժամանակն է ստիպել Թուրքիան որ խոստովանի իր ոճիրը, այլապէս ուրիշներ պիտի շարունակեն հետեւիլ ու ներշնչուիլ իր օրինակէն»:

Շարլ Խազինճեան յիշելով Շարլ Փեկիի տողերը «Ազգ մը միայն սահմանագլուխ եւ Պետութիւն չէ, այլ ամէն բանէ առաջ՝ առաքելութիւն մը», պիտի թուէր հայ ժողովուրդի բերած նպաստը, դարերու ընթացքին, ընդհանուր քաղաքակրթութեան եւ չէշտէր այսօրուան իրականութիւնը վեր առնելով հայրենիքի մէջ կատարուած շինարարական եւ ստեղծագործական աշխատանքը, հայրենիք մը որ միշտ անդամալուծուած է իր Արարատով եւ Թուրքիոյ կողմէ բռնագրաւուած նահանգներով: Այսօր չմոռնալով հանդերձ ցաւի եւ տառապանքի ճիչերը, չենք շարունակեր ողբը, չենք խոնարհեցներ մեր գլուխները, այլ կը պահանջենք արդարութիւն:

Բանախօսը իր խօսքի աւարտին պիտի յայտարարէր. «Մենք Ֆրանսայի քաղաքացիներ, կը պահանջենք այսօր, հանդիսաւորապէս, որ Թուրքիան ճանչնայ 1915ի իր գործած ցեղասպանութիւնը: Կը պահանջենք որ Թուրքիա հրապարակաւ եւ պաշտօնապէս խոստովանի իր ոճիրը: Որքան ատեն որ ճշմարտութեան ձայնը չի յաղթանակեր, այսօրուան Թուրքիան կը մնայ մեղսակից 1915ի դահիճներուն: Համոզուած ենք վերջնական յաղթանակին, թէ ոչ կը մնայ միայն յուսահատիլ մարդկութենէն»:

Ապա խօսք կ'առնէր, հայերէնով, Կարօ Յովսէփեան:

Բանախօսը նախ քանի մը պատկերներով եւ տեսարաններով կը վերադծէր Մեծ Եղեռնի խորապէս ցնցող դէպքերը, որոնց ընդմէջէն այսօր Հայութիւնը ցաւի եւ տխրութեան ապրումներու փոխարէն պէտք է գտնէ վճռակամ կամքի եւ հպարտութեան զգացում, որովհետեւ մեր պատմութիւնը, կեանքը կը շարունակուի եւ սուգը չի կրնար յաւիտեան ըլլալ:

Կարօ Յովսէփեան պիտի թուէր Հայութեան մղած կեանքի պայքարին փուլերը կոտորածի այդ օրերէն մինչեւ այսօր: Սարդարապատի միակամ պայքարէն ծնունդ առնող վարդահեղեղ արշալոյսը, Հայաստանի միջազգային ճանաչումը, արեւմտ. Նահանգներու եւ սահմաններու գծումը, Հայութեան բերած կենսունակութիւնը եւ նպաստը իր բնակած երկիրներուն, այսօր հայրենիքի զարգացումը եւ յառաջդիմութիւնները շնորհիւ իր զաւակներու բազուկին եւ ստեղծագործ ոգիին, այսօր սփիւռքի տոկալու կամքը եւ վճռակամութիւնը ինչպէս նաեւ ընդունակութիւնը որակ աւելցնելու հայերէնի վաստակին եւ իրագործումներուն:

Կարօ Յովսէփեան պիտի անդրադառնար յետոյ ցեղասպանութեան հետեւանքներուն եւ մասնաւորապէս մեր հողային պահանջներուն շուրջ կոչ ընելով հայ ժողովուրդին՝ ըլլալ միակամ եւ հաստատակամ իր ձգտումներուն եւ պահանջներուն մէջ ու երբեք չդադրիլ պահանջելէ, կառուցելէ, ստեղծագործելէ, որովհետեւ այսօր կամ վաղը «մեր հողերը, մեր նահանգները պիտի վերադառնան իրենց միակ իրաւատիրոջ՝ հայ ժողովուրդին»: Այս պիտի ըլլայ պատմութեան վճիռը նոյնիսկ եթէ այսօր Թուրքիան միշտ կ'ուրանայ իր ոճիրը եւ մեծ Պետութիւնները, իրենց կարծեցեալ շահերով, կը մնան լուռ: Վաղը լուռ չեն կրնար մնալ երբ ճշմարտութեան եւ արդարութեան ժամը հնչէ:

Ապա, Կարօ Յովսէփեան, իր խօսքը պիտի ուղղէր մասնաւորապէս երիտասարդութեան ըսելով. «Անդադար պէտք է յարութիւն առնենք մեր նահատակներու անսասան հաւատքէն եւ յոյսով ու վճռակամութեամբ նայինք ու կերտենք մեր ժողովուրդի ապագան»:

Երիտասարդ բանախօսը իր ճառը պիտի վերջացնէր հետեւեալ խօսքերով. «Բոլորս միասին ձեռք ձեռքի, կամք կամքի, սիրտ սիրտի աշխատինք անխոնջ որպէսզի հայ կեանքը եռայ ամենուրեք եւ ռնրագործ ազգը եւ մեղսակից մեծերը խոնարհին եւ ընեն արդարութիւն ու վերհաստատեն իրաւունք, որպէսզի վերաբացուի Հայոց աշխարհի գարունը վսեմ»:

×

Ներկայ անձնաւորութիւններու կարգին յիշենք՝ Ժորժ Քոմիթի՝ Նախկին Նախարար, Տիկին Իվէթ Ֆիւյէ՝ երեսփոխան քաղաքապետին ներկայացուցիչը, Մ. Փիւժոլ՝ երեսփոխան, Իրմա Ռափիւզի եւ Ֆրանքու Ծերակոյտի անդամներ Գ. Լեսիա, Փ. Լիւքա, Կուտարօ, Հ. Ռամփալ, Զաթարա քաղաքապետական Խորհուրդի անդամներ: Նոյնպէս Մէթր Փոնս տը Փոլի՝ տեղական նախագահ Իրաւանց Լիկայի: Առաջին կարգերուն տեղ գրաւած էին Հայ երեք յարանուանութեանց Հոգեւոր Հայրերը:

Նաեւ, Ազգ. Ժողովի նախագահը՝ Խաչիկ Ֆօռ, որուն հետ հաղորդակցութեան մէջ մտած էր Կազմակերպիչ Յանձնախումբը, իր ներկայութիւնը ապահովելու համար, նամակով մը կը բացատրէր իր մերժումին պատճառները եւ կը յայտնէր իր համակրական զգացումները հանդէպ հայ ժողովուրդին:

×

Նախկին նախարար Միշէլ Ժոպէռ ունեցաւ շահեկան ելոյթ մը: Իր ճառը պիտի տանք առանձին:

×

Մարէյլի հայ գաղութը համազգային պաշտամունքով ոգեկոչեց Եղեռնի 61-ամեակը:

Պէտք է չէշտել որ ներկաներուն թիւը, յատկապէս տողանցքին, շատ նուազ էր բաղդատմամբ 60ամեակին: Պատճառներ կան անկասկած: Զանոնք թուելը այս առիթով նպատակայարմար չէ: կը սպասենք:

Ամէն պարագայի տակ, ոչ թէ տասնամեակէ տասնամեակ, կամ հնգամեակէ հնգամեակ պէտք է զօրացնել ճակատը, այլ ամէն տարի, ամէն օր մեր պայքարը պէտք է ըլլայ յարատեւ եւ աննկուն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԴԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՈՒ ՏԱՀԱՊԻ (Արաբ Միացեալ Ամիրայութիւն) մէջ ինքնաշարժի արկածի հետեւանքով մեռած է բանաստեղծ Վահէ Վահեանի տղան՝ Վահրամ Ապտալեան:

ՄԵԾԵՐՈՒ ԿԵԱՆՔԷՆ

Սոկրատի աշակերտներէն մէկը կը հարցնէ իրեն:

— Բացատրեցէք խնդրեմ, ի՞նչպէս է որ ձեզի երբեք տխուր չենք տեսներ: Դուք միշտ լաւ տրամադրութեան մէջ էք:

— Որովհետեւ ես ոչինչ ունիմ կորսնցնելու, — կը պատասխանէ փիլիսոփան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԲԻԱՎԷԻ ԿԻՐՃԵՐԸ

Ռոլան այնպիսի հերոսական պերճախօսութեամբ մը արտասանեց այս բառերը որ, բոլոր աւազակները իր իշխանութեան տակ ինալով զսպուեցան եւ խանդավառուած, առանց մինչեւ իսկ Սանտրիկոյի վրայ նայուածք մը նետելու, սկսան լեռն ի վար իջնել ու հետզհետէ հոս ու հոն ցրուիլ:

Սանտրիկօն ալ հեռանալ ուզեց բայց Ռոլան ձեռքի նշան մը ըրաւ Սքալապրինոյի:

Ասոր վրայ, Սքալապրինօ ձեռքը Սանտրիկոյի ուսին դնելով ըսաւ.

— Դուն կեցիր: Պետերնիս քեզի ըսելիք ունի:

Երբ Սանտրկօ «պետ» բառը լսեց, գլուխը վեր վերցուց. յետոյ, վայրագ քըրքիջ մը արձակելով, անդունդը ցատքելով աներեւոյթ եղաւ:

Սքալապրինօ, ապշահար, անդունդն ի վար կախուեցաւ եւ տեսաւ որ իր թշնամին տարօրինակ դիւրաշարժութեամբ մը զառիթափին վրայ բուսած թուփերուն փաթթուելով սանդուխէ վար իջնող մէկու մը պէս անդունդն ի վար կ'իջնէր:

— Աղէկ որ ձեռքս հրացան ունիմ եղեր, մռլտաց Սքալապրինօ:

Եւ հրացանին փողը անոր ուղղեց, բայց Սանտրիկօ քրքիջ մը եւս արձակելով աներեւոյթ եղաւ:

— Ասիկա գէշ նշան է, մռլտաց Սքալապրինօ: Սատանան հալածեցաւ:

Ռոլան, գլուխը կախած մտածելու վրայ ըլլալով, անցած դարձածը չկրցաւ տեսնել: Շարլ Քէն, Թագաւորը, երբ կայսրութենէն հրաժարեցաւ, խորհրդածութեան մէջ ընկղմեցաւ այնպէս ինչպէս որ այժմ Ռոլան ընկերութենէն դուրս ինալով խորհրդածել սկսած էր:

Վերջապէս ան ինքզինքին գալով մտաւ քարայր ուր այժմ Սքալապրինօ ջահ մը վառած էր:

Սանտրիկոյի բածին պէս այս քարայրին մէջ սեղան մը կար որուն վրայ թուղթ, մելան եւ գրիչներ կային:

Կալանաւորը այս անգամ լոյսին մէջ Ռոլանի դէմքը տեսնելով եւ զայն ճանչնալով, զարմացական աղաղակ մը արձակեց.

— Այո, եթէ չեմ սխալիր, դուք Մեսթրի մէջ իմ երկու ազնուազգի ձիերս գնող օտարականն էք, այնպէս չէ՞, գոչեց ան:

Ռոլան գլխովը հաստատական նշան մը ըրաւ:

— Երանի թէ Բիավէի կիրճերը այցելելու գաղափարէն հրաժարէի, պարոն, շարունակեց Փեթրոս Արաթիմոս: Ունեցածս չունեցածս թալանեցին, գրագիրներս փախան եւ ես ալ մազ մնաց կորստեան պիտի մատնուէի...: Բարեբախտաբար դուք վրայ հասաք եւ Փառնասեան աստուածներու պէս, Տրովադայի քաջերու պէս...

— Բայց ի՞նչ կը կարծէք, կը կարծէք որ ձեզ ազա՞տ պիտի ձգեմ, ընդհատեց Ռոլան:

— Ձեզի պէս վեհանձն ասպետի մը համար ամէնէն վայելուչ վարուելակերպը ատիկա պիտի ըլլայ կարծեմ, կմկմաց Փեթրոս Արաթիմոս դողալ սկսելով:

— Ճիշդ է, բայց ձեզ ազատ արձակելս ձենէ կախում ունի:

— Ըսէք, ո՛վ ազնուազգի ասպետ, ըսէք, ո՛վ դիքերու եւ տիտաններու յաջորդ, ի՞նչ կ'ուզէք որ ընեմ... Աշխարհահռչակ բանաստեղծ Փեթրոս Արաթիմոսի երախտագիտութիւնը պզտիկ բան չէ...:

— Նախ անգամ մը կշռեցէք ձեր կացութիւնը, պարոն Արաթիմոս: Դուք այժմ իմ ձեռքս էք. եթէ ուզեմ, կրնամ ձեզ դարձեալ յանձնել այն մարդոց որոնց ձեռքէն խլեցի: Մտածեցէք անգամ մը որ ձեզ անոնց ձեռքէն խլելով անոնց ամբողջ հարստութիւնը գողցած եղայ...:

— Փառնասեան բոլոր դիցուհիներուն եւ Արէցցոյի բոլոր կոյսերուն իգանդամներուն սիրոյն ըսէք, ի՞նչ կ'ուզէք ինէ, գոչեց ան զարհուրանօք: Դուք ալ ձեր վեհանձնութեամբը կը վախցնէք զիս այնքան, որքան որ այդ աւազակները վախցուցին իրենց սպառնալիքովը:

— Ձեզի հետ դաշնակցութիւն մը կնքել կ'ուզեմ, դաշնագիր մը, պատասխանեց Ռոլան այս վերջին բառերը չեշտելով:

Գերին գլուխը վեր բարձրացուց, իսկ Ռոլան շարունակեց.

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հայկ Աղապէկեան, Հրանդ Աղապէկ-եան, Գեղանոյշ Աղապէկեան եւ Տիկին Լուիզ Լը Ռուա հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտան իրենց սիրելի կնոջ եւ հարսին՝ ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ՎԷՐԹՀԱՅՄ ԱՂԱՊԷԿԵԱՆԻ
(ծնեալ Թորամանեան, 1910–1975)

մահուան տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Աղապէկեան, Բաբելեան, Թորամանեան եւ Տատրեան գերդաստաններուն համար, Կիրակի Մայիս 9, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

×

Այրի Տիկին Վասիլուհի Վրթանէսեան, Տէր եւ Տիկին Ժան-Ժիլ Վրթանէսեան եւ զաւակները եւ Լեւոն Վրթանէսեան եւ աղջիկը հոգեհանգստեան պաշտօն կա-տարել կուտան Կիրակի, Մայիս 9ին, Փա-րիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԺԻՐԱՅՐ ՎՐԹԱՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան Բ. տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի հիմ-նադիրներուն եւ հանգուցեալ բարերար-ներուն, տնօրէններուն, ուսուցիչներուն եւ խնամակալուհիներուն յիշատակին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեց-ւոյ մէջ, Մայիս 9, Կիրակի, հոգեհան-գստեան պաշտօն կը կատարուի:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Գ. Օննիկ Նաշալեան իր կնոջ Մարի Նաշալեանի մահուան 4րդ տարելիցին առ-թիւ հետեւեալ նուէրները կ'ընէ.— 750 ֆր. Դպրոցասէրին, 750 ֆր. Կարմիր Խաչին, 100 Կապոյտ Խաչին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 400 ֆր. «Յառաջ»ին:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՕԾՈՒՄ ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ԽՃԱՆԿԱՐԻ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի, Մայիս 9, ի ժամ պատա-րագի, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի օծումը՝ մկրտութեան մատուռի Մկրտութեան խճանկարին, (գործ եւ նուէր Արտաւազդ Պէրպէրեանի, ի յիշատակ իր հանգուցեալ հօր՝ Շահան Ռ. Պէրպէրեանի):

Այս առթիւ կը կատարուի նաեւ հոգե-հանգիստ՝ Շահան Ռ. Պէրպէրեանի եւ Պէրպէրեան գերդաստանի բոլոր ննջեց-եալներուն համար:

Récital unique
DE
ADIS HARMANDYAN
ET SON ENSEMBLE

Organisé par l'Union Nationale de l'Eglise Apostolique Arménienne de Lyon, le Dimanche, 9 Mai, à 20 h. 30 à la Salle Rameau.

Billet à l'avance, 295 Rue Boileau

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԲԱՑՈՒՄԸ

Կիրակի, Մայիս 9ին, ժամը 11ին

Պատուոյ նախագահութեամբ

ՀԱՅՐ ՊՕՂՈՍ ՎՐԴ. ԱՆԱՆԵԱՆԻ

Ընդհանրական աբբահայր Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան

ԵՒ Պ. ԱՆՐԻ ՎԵՐՆԷՕՅԻ (*ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ*)

ժամը 13ին՝ ճաշ, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, մասնակցութեամբ լիբանանահայ եր-գիչ ԱՏԻՍ ՀԱՐՄԱՆՏԵԱՆԻ

Ճաշին համար արձանագրուիլ՝ Զ. Միլտոնեան 90-90-10
Ա. Վարդանեան 51-29-90

ՄԱՅԻՍ 11էն 24՝ *Մշակութային եւ գեղարուեստական ձեռնարկներ:*
ՄԱՅԻՍ 11, *Երեքշաբթի ժամը 21ին դասախօսութիւն Հայկական ճարտարապետութիւնը, Փրոֆ. Ալփակօ-Նովելլօ*
ՄԱՅԻՍ 14, *Ուրբաթ ժամը 21ին,*
LIZ SARIAN, avec l'orchestre J. BONAL
ՄԱՅԻՍ 17, *Երկուշաբթի ժամը 21ին դասախօսութիւն՝*
Panorama de la Culture Arménienne — Prof. F. FEYDIT
ՄԱՅԻՍ 19 եւ 21, *Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ*
NUITS DE LA QUATRA
avec RAFFI PETROSSIAN, ANNIE ADJEMIAN, CHARLES RENAUD
MANOUK PARIKIAN
ՄԱՅԻՍ 24, *Երկուշաբթի դասախօսութիւն՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը համաշխարհային քաղաքակրթութեան* — Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Ցուցադրութիւն նկարիչներ՝
ALINE ETMEKDJIAN et H. ZAYAN

Հ. Յ. Դ.

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի ընդհ. ժողովը Շաբաթ, Մայիս 8, ժամը 20.30-ին, Գասպար Իփէկեան ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ընկերներէն անդամատետրերով ներկայ ըլլալ:

Grande Soirée Annuelle

DE L'U.J.A. ALFORTVILLE
HOTEL HILTON ORLY
Le samedi 15 mai à partir de 21 heures
Animée par les
ARMENIAN'S SUNSHINES
Partie Artistique :
TRIO ATHENEE
ALAIN KRIKORIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԱԷՆ Մօրիսի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները Կիրակի Մայիս 9, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին ընկերուհի Խաթուն Յովհաննէսեանի բնակարանը: Կարեւոր օրակարգ:

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռուբինեան-ասոց. (?) — *see below*

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ Մուրատ Ռուսմնասիրաց ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հայրենակիցները Կիրակի Մայիս 9, ժամը 15ին, Իսիի Մշակոյթի Տան մէջ, Ռիւ տը լա Տէֆանս, Մխիթար Աբբահօր ծննդեան երեք հարիւրամեակին կազմակերպուելիք հանդէսին մասին:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Կրընոպլի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Մայիս 9ին, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, դպրոցի սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր ընկերուհիները: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մայիս 16, Կիրակի ժամը 16.30էն մինչեւ կէս գիշեր Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ 12 – 14, Ռիւ Սէն Բազիլ

Հովանաւորութեամբ
ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆԻ
Կը նախագահէ՝ ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Կը խօսի՝ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Խօսնակ՝ Անահիտ Հացագործեան

Հանդէսէն ետք՝ ընտանեկան ճաշ, *ուրախ մթնոլորտ*
ՔՈՉԱՐԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ

կազմակերպուած աշակերտներու կողմէ

Մայիս 9, Կիրակի ժամը 16.30ին, Վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան–Գ. Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ

ԳՐԱԿԱՆ – ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

— Երգ, արտասանութիւն, նուագ — հայերէն թատրոն՝ «ՀՆԱԽՕՅՁԸ»՝ կատակերգութիւն երեք արար

— *Ֆրանսերէն թատրոն՝* LA TRAGEDIE DEMENTE, en 2 actes
— *Ցուցահանդէս՝ աշակերտներու նկարչական գործերուն*
— *Բաշխում՝ մարզական մետալներու*

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Առնուվիլ – Սարսէլի մասնաճիւղին

Շաբաթ, Մայիս 8ին, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Նախագահութեամբ
M. LOUIS PERREIN
Conseiller Général de Val d'Oise

Salle des Fêtes Marcel-Pagnol, Place Victor Hugo, Villiers-le-Bel (Val d'Oise)

Երգիչ ԱՏԻՍ ՀԱՐՄԱՆՏԵԱՆ (Պէյրութէն) իր նուագախումբով
Երգիչ ՊԵՏԻԿ եւ իր նուագախումբը
ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԸ

Pour la réservation des tables :
M. O. Altounian — Tél. : 987-08-73 — Mme Kaldjian, Tél : 208-82-13

« L'ASSOCIATION SPORTIVE ARMENIENNE »
Organise une

SOIREE DANSANTE

Animée par l'Orchestre des
ARMENIAN'S SUNSHINES
avec la participation des
BALLETS NAIRI — BALLET KAROUN — GROUPE SEVAN
LE 8 MAI DE 20 H. A L'AUBE
Théâtre Municipal, 25 Avenue Victor-Cresson, Issy-les-Moulineaux
BUFFET ORIENTAL

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

présente

tous les soirs

NORAYR

1er chanteur de l'Orchestre d'Etat d'Arménie

et tous les samedis soir

FERDI

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.
Fermé le Lundi

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
8
SAMEDI
8 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 13·584

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN.
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — 'Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 170 Ֆ·	Վեցամսեայ	90 Ֆ·
Արտասահման Տար· 200 Ֆ·		Հատը	1 Ֆ· 20

51e ANNÉE — Nº 13.584

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՏԱԼԻԱ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՈՒՏԻՆԷ
128 ՄԵՌԵԱԼ, 1000 ՎԻՐԱՒՈՐ

— O —

Հինգշաբթի գիշեր 10ին ատեններ զա- նազան ցնցումներ եղան Եւրոպայի զա- նազան շրջանները: Նոյնիսկ Ֆրանսայի որոշ վայրեր ինչպէս Սթրազպուրկ, Նան- սի զգալի եղած են որոշ ցնցումներ, ո- րոնք սակայն հետեւանք չեն ունեցած: Իտալիան է, Եուկոսլաւիոյ հետ սահ- մանային շրջանը, որ ամէնէն շատ վնաս կրած է թէ՛ մարդկային, թէ՛ նիւթական գետնի վրայ: Ուրբաթ առտու կանուխ զոհերու թիւը հարիւրը կ'անցնէր եւ ա- ւելի քան հազար վիրաւոր կար բայց թի- ւը վերջնական չէր քանի փլատակներու տակ մնացած ողջ թէ մեռած մարդիկ պէտք է ըլլան: Իտալիոյ համար ամէնէն ծանր շարժն է ութ տարի ի վեր երբ Սիկիլիոյ մէջ շարժի հետեւանքով մեծ թիւով զոհեր եղան:

Այս անգամ ցնցումները զգալի եղած են Ուտինէէն զատ, Փատովա, Վերոնա, Վենետիկ եւ շուրջը բայց ոչ մէկ վնաս կայ այդ կողմերը:

Շարժը զգացած են Իտալիայէ եւ Ֆը- րանսայէ զատ նաեւ Պելժիա, Շուէտ, Աւստրիա, Արեւմտեան Գերմանիա:

Վերջին պահուն, Ուրբաթ ժամը 11ին, կը պարզուէր որ մեռեալներու թիւը ար- դէն 128ի հասած է եւ հարիւր ալ անհե- տացած կայ: Գիւղեր կան ինչպէս Ֆոր- կանիա որոնք բոլորովին քանդուած են: Կարգ մը տեղեր բանակը ստիպուած է կամուրջներ հաստատել քանի վայրերը բոլորովին կղզիացած են:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՃՈՒՄՊԼԱԹ ԵՒ ՊՐԱՈՒՆ
ՇԱՏ ԿԸ ՏԵՍՆՈՒԻՆ

— O —

Հաւանական չէր նկատուեր, Ուրբաթ օր որ հակառակ մեղմացած մթնոլորտին, նախագահական ընտրութիւնը կատարուի Շաբաթ:

Ոչ ոք հասկցած է թէ ինչո՞ւ յանկարծ եղբայրական մթնոլորտ մը կը տիրէ հոն ուր 24 ժամ առաջ զիրար կը սպաննէին եւ ինչո՞ւ Ճումպլաթ կակուղցած է եւ կռիւները դադրեցուցած երբ հող կը շա- հէր ժամէ ժամ կռուադաշտին վրայ, նա- խահանգիստը: Կը նկատուի անշուշտ որ վերջին օրերուն, ամերիկացի բանագնա- ցը՝ Պրաուն եւ Ճումպլաթ բազմաթիւ տեսակցութիւններ ունեցած են: Կը կար- ծուի որ Պրաուն կրցած է համոզել Ճում- պլաթը որ քիչ մը ջուր խառնէ գինիին, յայտնած է թէ բարեփոխումներու իր ծրագիրը շատ խելքի մօտ է: Ուրեմն, ակնրկելով «Պրաուն ծրագիր» մը կայ ըստ որուն Սուրիա պէտի քաշէ իր զօրքը Լիբանանէն եւ ասոր փոխարէն Ճումպլաթ պիտի համաձայնի Էլիաս Սարգիսի ըն- տրութեան, որ «Սուրիացի թեկնածու» նկատուած է: Ցիշենք որ ընտրութեան համար, երկու երրորդի մեծամասնու- թիւն մը անհրաժեշտ է, այլ խօսքով 66 ձայն:

Միւս կողմէ Եգիպտոս եւ պաղեստին- եան ղեկավարութիւնը համաձայնութեան եկած են, շնորհիւ մանաւանդ Սաուտի Արաբիոյ միջամտութեան: Արաֆաթի հետ այս համաձայնութիւնը Սատաթի ա- ռաջին քայլը կը նկատուի իր վերադար- ձին արաբական աշխարհէն ներս, այն օրէն երբ համաձայնութիւնստորագրեց Իսրայէլի հետ:

× Պէյրութէն դուրս կռիւները կը շա- րունակուին եւ արուարձաններու եւ ա- րեւմտեան լեռնային վայրերու մէջ առջի օր 66 մեռեալ կար եւ աւելի քան հարիւր վիրաւոր:

Զանազան հիւանդութեանց համաճա- րակի վախ կայ մանաւանդ որ տաքերը կը մօտենան: Այս հիւանդութիւններն են՝ ժանտատենդ, քոս եւ փոլիոմիէլիթ: Ստի- պողաբար պատուաստի արշաւ մը սկսած է ծանր աղէտներու առաջքն առնելու մտադրութեամբ:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ՇՄԻԹԻ « ԱՆԽՈՐՀՈՒՐԴ »
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՒ ՇԻՐԱՔ

— O —

Ֆրանքօ-գերմանական յարաբերութիւն- ները պիտի չվատթարանան բայց եւ այն- պէս վախ կար որ նոյն սիրալիրութիւնը չըլլայ այլեւս Շմիթի յայտարարութիւն- ներէն եւ Շիրաքի պատասխանէն ետք:

Ի՞նչ ըսած էր Գերմանիոյ նախարարա- պետը: Ապրիլ 15ին, Պավարիոյ հեռատե- սիլէն խօսելով, Շմիթ ըսած էր·— Այն երկիրներուն մէջ, ուր ընկերային — դե- մոկրատներն են որոնք կը ղեկավարեն երկար ատենէ, Շուէտ, Աւստրիա, Արեւ- մտեան Գերմանիա, ընկերային յառաջ- դիմութիւն ունին եւ ոչ մէկ նշանակելի Համայնավար կուսակցութիւն… ընդ- հակառակն, կարեւոր Համայնավար կու- սակցութիւններ ունիք հոն, ուր ընկերա- յին կառոյցները պահպանուած են տաս- նեակ տարիներ, Փորթուկալ, Իտալիա եւ որոշ չափով Ֆրանսա, ուր Կօլիզմը իր հետքերը ձգած է»:

Այս ելոյթը պատճառ եղած էր որ Պոնի Ֆրանսայի դեսպանը դիմում մը կատա- րէ եւ Փարիզ ալ կօլիստ երեսփոխան Պի- յոթ հարց կուտար կառավարութեան թէ ի՞նչ եղած է այդ դիմումին արդիւնքը: Սօվանեարկի տեղ Շիրաքն է որ կը պա- տասխանէր, յիշեցնելով թէ տը Կօլի նա- խաձեռնութեամբ է, որ ֆրանքօ-գերման յարաբերութիւնները սերտացած են եւ Գերմանիա դուրս ելած է իր կղզիացու- մէն եւ աւելցուցած թէ Շմիթի չի մնար «այսքան անխորհուրդ յայտարարութիւն- ներ ընել»:

Կը թուի թէ վէճը աւելի չի բարդանար: Գերման Խորհրդարանի բանբերը Տիկին Շլայ ըսած է թէ՝ վարչապետը ոչ մէկ պատճառ ունի փոխելու այն տեսակէտը զոր յայտնած է արեւմտեան Եւրոպայի որոշ երկիրներու ընկերային եւ քաղաքա- կան կացութեան մասին:

Հ· Յ· Դ· Ֆրանսայի Կեդր· Կոմիտէն խոր կսկիծով կը հաղորդէ իր վեթերան ընկերոջ, մարմնի նախկին անդամ՝
ԸՆԿ· ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆԻ
կսկծալի մահը, որ պատահեցաւ Քալի- ֆորնիա:

×

Հ· Յ· Դ· Ֆրանսայի Կեդր· Կոմիտէն կ'ողբայ վեթերան ընկեր, Արմէնիայի նախկին խմբագիր՝
ԸՆԿ· ՅՈՎՀ· ՏԷՎԷՃԵԱՆԻ
մահը:

**ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ**

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 3)

ԼԻՒՍԻ ԻՇԽԱՆԵԱՆ ԼԵՆԻՆԳՐԱԴԻ ՄԷՋ

Ամերիկահայ դաշնակահարուհի Լիւսի Իշխանեան Խորհ· Միութեան կարգ մը քաղաքներու մէջ նուագահանդէսներ տա- լու հրաւէր ստացած է եւ արդէն իսկ իր առաջին ելոյթը ունեցած է Լենինգրադի մէջ, ուր դաշնակահարուհին մեկնաբա- նած է Սկարլաթիի, Մոցարթի, Ալան Յովհաննէսի սոնաթներն ու Կերշուինի « Երկու Փրելիւտ »ը: Նուագահանդէսին ներկայ գտնուած է Հայաստանի Երա- ժիշտներու Միութեան վարչութեան նա- խագահ Էդուարդ Միրզոյեան, որ ըսած է՝ «Լիւսի Իշխանեան ցուցադրեց կատա- րողի իր անուրանալի շնորհքը, աչքի ըն- կաւ երկերի ընթերցման խորութեամբ ու յստակութեամբ, նուրբ տեխնիկայով ու երաժշտականութեամբ »: Ցայտագրէն դուրս՝ Իշխանեան նուագած է նաեւ Կո- միտասի, Տէ Ֆալյայի եւ Շոփէնի գոր- ծերէն քանի մը պատկերներ:

×

« ԱՐԱՐԱՏ » – « ՏՈՐՊԵԴՕ » ԽԱՂԸ (*)

Խորհ· Միութեան ոտնագնդակի ախո- յեանական մրցումներու շարքին «Արարատ» իր հինգերորդ խաղը ունեցած է Մոս- կուայի «Տորպեդօ» ակումբին հետ եւ յաղթած 2–0 արդիւնքով՝ Երեւանի մէջ: Երկու կէտերն ալ նշանակած է Արկադի Անդրէասեան: Առաջին կիսախաղին «Ա- րարատ»ի տղաքը յաճախ կողմերէն արագ ճեղքերով վտանգաւոր վիճակներ ստեղ- ծած են: 43րդ վայրկեանին Մոսկուացի- ներ, իրենց բերդին մօտ, գետին փռած են Գէորգեանը եւ իրաւարարը փենալթի նկատելով՝ Անդրէասեան նշանակած է ա- ռաջին կէտը: Երկրորդ կիսախաղին Նա- զար Պետրոսեանի եւ Ղազարեանի վար- պետութեամբ «Տորպեդօ»ի բերդին մօտ հասած գնդակը դարձեալ Անդրէասեան վերածած է կէտի: Այժմ «Արարատ» 7 միաւորով կը գրաւէ 2րդ տեղը:

(*) Այս խաղին արդիւնքը տուած էինք Մայիս 3ի թիւով: (Ինչպէս մեր մարզասէր ընթերցողները ինքնաբերաբար նկատած էին, Արարատի դէմ խաղացողն էր Տորպեդօ եւ ոչ՝ Դինամօ):

ՏԽՐՈՒՆԻ.-

Հ. ԱՆԴՐԷԱՍ ՖՈԿՈԼԵԱՆ

Վենետիկի մէջ, յետ անողոք հիւան- դութեան, Մայիս 3ին վախճանած է Հ· Անդրէաս Ֆոկոլեան: Ծնած էր 1915ին Թրանսիլվանիա: Դեռ երիտասարդ տա- րիքէն նուիրուած էր Մխիթար Աբբահօր գաղափարականին եւ նուիրումով ծառա- յած իր Ուխտին, իբրեւ անդամ Վենետ- կոյ Մխիթարեան Միաբանութեան: Հը- մուտ հունգարերէնի, բազմաթիւ թարգ- մանութիւններ ըրած է, իր շարս որոնց յիշենք «էկերի աստղերը» զոր «Յառաջ» հրատարակած է իբրեւ թերթօն քանի մը տարի առաջ: Եղած է տեսուչ վանքին ժառանգաւորացին, ուսումնապետ Մու- րատ – Ռափայէլեան վարժարանի, վեր- ջին վեց տարիներուն ընդհ· խորհրդա- կան էր Միաբանութեան վարչութեան: Իր մասնագիտութիւնն էր՝ բնական գի- տութիւնները եւ դասաւանդած է թէ՛ վանքի աշակերտներուն, թէ Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանը:

Ողբացեալ վարդապետը եղբայրասէր ու ընկերասէր բնաւորութեան տէր, սի- րելի դաստիարակն էր իր աշակերտնե- րուն: Նուիրումի մարմնացում, Հայր Անդրէասի մնայուն առաքինութիւնն էր միշտ հասնիլ ու ծառայել, ուր որ պէտք է:

Մխիթարեան նուիրեալ մըն է որ իր աչքերը կը փակէ Ս· Ղազարի խաղաղ մե- նաստանին մէջ, անոյշ յիշատակ մը թող- լով բոլոր անոնց մօտ, որոնք զինք ճանչ- ցած են:

×

Գ· ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ ԹԱՏԵՐԱԽԱՂԵՐԸ
ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ԲԵՄԻՆ ՎՐԱՅ

Մօտ երեսուն տարուան ընդմիջումէ ետք Մռավեան Թատրոնը նորէն բեմ հա- նած է Գ· Սունդուկեանի «Քանդուած օ- ջախ» կատակերգութիւնը: Թատերախաղի առաջին բեմադրութիւնը տեղի ունեցած է 1947 Փետր· 21ին, Ալեքսանդր Աբար- եանի ղեկավարութեամբ: Գ· Սունդուկ- եանի ստեղծագործութիւնները անբաժան մասը կազմած են Մռավեան Թատրոնի խաղացանկին: 1937ին հոն ներկայացուած է «Էլի մէկ զոհ»ը՝ Վարդան Աճէմեանի բեմադրութեամբ: Երկու բեմադրութիւն ունեցած է «Խաթաբալա»ն՝ 1942 – 1943 եւ 1952 – 1953 թատերաշրջաններուն: Նոյն թատրոնին մէջ, 1945 – 1946 թատե- րաշրջանին, ներկայացուած է «Պէպօ»ն՝ Լեւոն Զօհրապեանի ղեկավարութեամբ:

×

ԲԵՄԷՆ ԵՏՔ՝ ՊԱՍՏԱՌԻՆ ՎՐԱՅ

Ժորա Յարութիւնեանի « Ղազարը գը- նում է պատերազմ » թատերախաղը հինգ հարիւր անգամ ներկայացուելէ ետք Երե- ւանի Սունդուկեան Թատրոնի բեմին վը- րայ, ներկայիս շարժանկարի կը վերած- ուի «Հայֆիլմ» հիմնարկութեան մէջ: Թատերագիր եւ բեմագիր Ժորա Յարու- թիւնեանի « Հարսնացուն հիւսիսից » գործն ալ հեռատեսիլի ժապաւէնի վե- րածուած է:

Fonds A.R.A.M

ՄԵՐ ՀՈՂԵՐԸ 1976...

Է.

ԷՐԶՐՈՒՄ - ԿԱՐԻՆ

Անգարայէն Էրզրում երկարող 890 հազարամեթր տարածութիւնը կտրելու համար, նուազագոյն 12 ժամ նկատի ունենալու է, սեփական կառքով եւ առանց կայքի:

Արեւմտեան Հայաստանի մայրաքաղաքին դուռին առջեւն եմ. սիրտս կը տրոփէ յուզումով. Հայ Կարինի բոլոր յիշատակները կը տողանցեն հոգիիս մէջ. խռովքս մեծ է, եւ սա մարդիկը, նիհար այրած դէմքերով, անորակելի տարազներով, աւելի թատերական բեմադրութեան մը համար միայն հոս կը գտնուին կարծես, քան համոզումով: Եթէ Քսենոփոն կրկին անցնէր այս քաղաքէն, որքա՜ն զարմանքով պիտի նկատէր թէ՛ բաց ճակատով վարդերուն, սեւաչուի, ժպտերես մանուկներու եւ օրիորդներու փոխարէն, անհիւրընկալ նայուածքներով, փաթթոցաւոր գլուխներով, նշաձեւ աչքերով մարդիկ եւ կիներ, տեղ գրաւեր են Բարձր Հայքի այս ամէնէն նշանաւոր գաւառի կեդրոնին մէջ, ծովէն 1950 մեթր բարձրութեան վրայ, շրջապատուած հայկական Բարձրաւանդակը պսակող ծի - րանի, Սուկաւետի, Մանանաղեայ լեռներով, ուր ծնունդ կ'առնէ աստուածաշնչական Եփրատը... Ակունք Եփրատայ:

Էրզրում քաղաքն այսօր ունի մօտաւորապէս 110.000 բնակիչ: 1882ի պատրիարքարանի (Պոլսոյ) պատրաստած վիճակագրութիւններու տուեալներուն համաձայն միայն Էրզրումի վիլայէթին մէջ կ'ապրէին 280.000 Հայեր... անցնինք:

Մինչեւ 11րդ դար քաղաքը կոչուած է Կարին եւ կը շարունակուի կոչուիլ՝ Հայերէս: Արաբները զայն ճանչցան բիւզանդական կայսրութեան ատեն եւ շրջանը անուանեցին Արզ-էր-Ռում (Յոյներու երկիր) ուսկից այսօրուան Էրզրումը. բիւզանդական շրջանին կոչուած է նաեւ Թէոդուպոլիս, Թէոդոս կայսրին անունով:

Յայտնի չէ Կարին յորջորջումին ծագումը (*), բայց շատ հին կը թուի եւ հաւանաբար Արմէններու շրջանէն մնացած:

Ստրաբոն Կարինիտիս կը գրէ, իսկ մեր պատմիչները Կարնոյ գաւառ, կամ Կարնոյ աշխարհ կը յիշատակեն բոլոր ակնարկութիւններուն մէջ, հիմնուելով գլխաւոր քաղաքին՝ Կարինի անունին վրայ:

Հայկական Կարինի առաջին յիշատակութիւնը ունինք Ն. Ք. 400 թուականէն, երբ Քսենոփոն հոն կը հանդիպի Խաղտիքէն Տրապիզոն նահանջած ատեն:

Պոմպէոս Հռոմայեցին հոս է որ բախում ունեցաւ Միհրդատ Պոնտացիին հետ: Հայոց սպարապետը Մանուէլ Մամիկոնեան 380ի ատենները, իր հերոս եղբօր Մուշեղի անարդար սպանութեան վրէժն առնելու համար, հրամայեց Հայոց Վարազդատ թագաւորին — որ խաղալիք դարձած էր քմահաճ նախարարներուն ձեռքը, — հեռանալ երկրէն, որուն մերժողական պատասխանին առջեւ, թագաւորական եւ Մանուէլի բանակները Կարինի դաշտին մէջ իրարու դէմ ելան. յաղթական սպարապետը դահընկեց ըրաւ Վարազդատը եւ Հայոց թագաւոր կարգեց Արշակը:

Հայաստանի բաժանումէն վերջ, 387ին, Կարին դարձաւ Յունաստանի եւ հետեւաբար բիւզանդական կայսրութեան արեւելեան սահմաններուն կարեւորագոյն բերդաքաղաքներէն մին:

Եօթնէն տասներորդ դար, բազմաթիւ անգամներ, փոխն ի փոխ իրարմէ խլեցին Արաբներն ու Բիւզանդացիները, ամէն անգամ աւերակոյտերն աւելցնելով:

Տասներորդ դարու վերջին քառորդին, զարմանալի զուգադիպութեամբ հայ անունը կ'իշխէ Պալքաններէն մինչեւ Պարսկաստանի սահմանները, անցնելով Կոստանդնուպոլսէն:

Արդարեւ, Բիւզանդիոնի կայսերական գահին վրայ, բազմած էր Վասիլ (Արշակունին) Մակեդոնացի կոչուած, սերած այն Տարօնցիներէն, զորս Մօրիկ եւ Հերակլ կայսրերը բռնագաղթած էին դէպի Թրակիա: Վասիլ պատերազմի մէջ էր Պուլկարներու հզօրագոյն թագաւոր՝ Սամուէլի (976–1016) դէմ, որ իր կարգին, զաւակն էր Դերջանցի հայ գաղթականի մը եւ կը սպառնար Պոլիսը գրաւել:

Վարդ Սկլերոս՝ հայ անուանի զօրավարը (բիւզանդական կայսրութիւն), դժգոհ իր կայսրէն, մեկնեցաւ Խարբերդ, ուր ինքզինքը կայսր հռչակեց (976): Արեւելեան բանակը, որ մեծ մասամբ Հայերէ կը բաղկանար, անցաւ անոր կողմը: Փոքր Ասիան, գրեթէ ամբողջութեամբ անցաւ հայ զօրավարին իշխանութեան ներքեւ:

Կայսրը Վարդ Սկլերոսի դէմ ղրկեց ուրիշ հայ զօրավար մը՝ Վարդ Փոկաս: Վտանգը մեծ էր եւ Պոլիսը պաշարման պիտի ենթարկուէր, երբ կայսերական գունդերուն կողքին, իբր դաշնակից պատերազմի մէջ մտաւ Տայքի Կիւրապաղատը, Դաւիթ Բագրատունին:

Դաւիթ՝ Անիի Բագրատունիներու երկրորդական ճիւղէն էր, Վրաստանի Բագրատունիներուն նման եւ յարած ըլլալով, Վրացիներու նման, յոյն եկեղեցիին վարդապետական դաւանանքին, ժամանակակից մեր պատմիչները, Ասողիկ եւ ուրիշներ, հակառակ Տայքի եւ առհասարակ բիւզանդական Հայաստանի հայկականութեան, յորջորջած են «Վրացի» կամ «Հոռոմ» պարզապէս անոնց դաւանանքը նկատի ունենալով:

Դաւիթ՝ կայսերական բանակին օգնութեան փութայ 12.000 «վրացահայ» զինուորներով. Վարդ Սկլերոս պարտուեցաւ (979) եւ Դաւիթ որպէս վարձատրութիւն, Տայքի իր իշխանութեան միացուց Բասենի եւ Կարինի գաւառները:

1071ին Մանազկերտի յաղթանակէն վերջ Սելճուքները տիրեցին ամբողջ շրջանին: 13րդ դարուն Կարինի նահանգը անցաւ Մոնկոլներու ձեռքը եւ միայն սուլթան Սելիմ Ա.ի ատեն է որ, 1515ին Օսմանցիները տէր եղան Բարձր Հայքի:

1829 Յունիս 27ին Էրզրում անձնատուր եղաւ Ռուսերուն, պատերազմական պաշարով եւ զէնքերով: Քանի մը ամիսէն Ռուսերը թողուցին քաղաքը, հաշտութեան դաշինքէ մը վերջ:

1878 Յունուար 19ին Սան Ստեֆանոյի դաշնագրով նոյն տարւոյն Փետր. 10ին ռուսական բանակը մտաւ Կարին եւ մնաց եօթն ամիս, մինչեւ Պերլինի վեհաժողովը, երբ քաղաքը կրկին Թուրքերուն վերադարձուեցաւ:

Առաջին աշխարհամարտին, 1914 Հոկտեմբերին ռուսական բանակը կրկին անցաւ Արեւմտեան Հայաստանի սահմանը: Անոր յառաջապահ գունդերը, հայ կամաւորներն էին: Անդրանիկ բռնած էր Ջուղայի գիծը. Դրօ՝ մտաւ Ալաշկերտի դաշտը. Համազասպ՝ արշաւեց դէպի Բասեն, իսկ Քեռի՝ բռնեց Օլթիի գիծը՝ դէպի Էրզրում:

1916 Յունուարին, ռուս բանակը, յետ երկար, անբացատրելի եւ անտրամաբանական յառաջխաղացումներու եւ նահանջներու, մի քանի օրուան մէջ եւեւ եւեւ գրաւեց Էրզրում, Տրապիզոն, Երզնկա, Բաղէշ, տէր դառնալով հայկական բոլոր նահանգներուն:

1917 Հոկտ. 29ին համայնավարները տապալելով ցարը, կազմալուծեցին ճակատները՝ հրահանգ տալով զինուորներուն քաշուիլ ճակատներէն:

1918 Յունուարին Երզնկայէն Բաղէշ (Պիթլիս) գիծը տակաւին Հայերու ձեռքն էր: Կովկասեան ճակատի ընդհ. հրամանատար Նազարբէկեան՝ Անդրանիկի յանձնեց Էրզրումի պաշտպանութիւնը: Անդրանիկ հասնելով Կարին, 20.000 հայ կամաւորական գունդով, խառնակութիւն միայն գտաւ հոն: Տրապիզոնի ճակատը բաց էր եւ Թուրքերը կրնային զինք պաշարել թիկունքէն անցնելով: Ուստի 1918ի Մարտին լքեց Էրզրումը, խտացնելու համար պաշտպանութեան գիծը:

... Եւ այդ չարաշուք թուականէն ի վեր, Բարձր Հայքի մայրաքաղաքը, իր բարձունքէն, ամէն օր կը սպասէ իր հարազատ զաւակներուն վերադարձին...:

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊՋՏԻԿԵԱՆ

(Շար. 7)

(*) 19րդ դարու գրիչի մը վկայութեամբ՝ «Ի պատմագիրս այսպէս ճառի — ստոյգ գրեալ եւ հաւաստին — վասն մերոյս այս քաղաքին: — Այս բարելի քաղաք Կարին — Շինեալ վաղուցյաւուրս հին — Ձեռամբ Կարէն թօգաւորին — Հայկեան տոհմին մեր արքային»:

ԱՂԵՏՆԵՐՈՒ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐ

— o —

Այս յօդուածով առանձնապէս պիտի փորձենք ներկայացնել աղէտներու պատմութեան նուիրուած ոչ միայն հին, այլ եւ քանի մը նոր ժապաւէններ:

Թորա, Թորա, Թորա.— 1941 Դեկտեմբեր 7ը պատմական թուական մը եղաւ Մ. Նահանգներու պատմութեան մէջ: Փըրլ Հարպըրի ամերիկեան կայանին մէջ այդ օր ոչ ոք միտքէն անցուց, թէ մեծ անակնկալի առջեւ պիտի գտնուի: Այդ Կիրակի առաւօտ ամբողջ աշխարհ ցնցեցաւ, երբ ճափոն օդանաւեր յարձակեցան ռազմանաւերու վրայ: Քանի մը ժամ ետք նաւահանգիստը աւերակոյտի վերածուեցաւ: Սակայն մարդիկ պատրաստ գտնուեցան օդային նոր յարձակման մը դէմ: Մարթէն Պալսամի, Ժոզէֆ Քոթընի եւ Սոհ Եամամուրայի խաղարկութեամբ 27 միլիոն տոլար արժած ժապաւէնը ակնառու կերպով ցոյց տուաւ յանկարծական յարձակումին ահռելի մթնոլորտը, երբ նաւեր ու օդանաւեր այրեցան եւ հազարաւոր մարդիկ մեռան: Աւելի քան 300 օդանաւեր քանդուեցան եւ վնասուեցան ու շուրջ 17 նաւեր ընկղմեցան ամերիկեան կայանին մէջ: Յարձակողները կորսնցուցին շուրջ 30 օդանաւ: Ամերիկացի շարժանկարիչներ յաջողեցան պաստառի վրայ հանել այս եղերական պահը՝ առանձին ժապաւէններ պատրաստելով իրարմէ հազարաւոր քիլոմեթր հեռու: Այսպէս, երկու (մէկը՝ ճափոնական, մէկը՝ ամերիկեան) ժապաւէններու կցումով մէջտեղ ելաւ Թորա, Թորա, Թորան:

Հինտենպուրկ.— 1937 Մայիս 6ին Հերց

ՋՈՒՐԻ ՄԻՐՈՆ

3.

— Դըը... դո՞ւ, — Միրօն կմկմաց, մռայլուեց, ապա մէկէն ասաց, — հա՛: Քու կուիւ Հիթլէրի դէմ էս ճամբի համար էղնի, ու ճամբէն հայեացքով շարունակեց, շարունակեց տարաւ, — էս Քարագլուխ դեղի համար էղնի, քու քողտիկ ու ձորի համար էղնի, Յարութ, քու կարօտ ու տխրութեան համար էղնի, ու հերոս կը դառնաս, գառ:

Յետոյ յիշեց Յարութ պապի խօսքերը, որ իրեն էր ասում եւ մտքում աւելացրեց.

«Իմ աւլան, Յարութ»:

— Վայ, մէրիկ, վա՜յ, — հոգոց հանեց սայլապան Արօն, — Միրօ, էս կռիւ ինչքա՞ն կը քաշէ: Մեր Մխիկ 12 տարեկան է, բայց ծննդականի մէջ 14 է գրած, գիւղորհուրդ սխալ է արէ:

— Քու տղի անուն Մխի՞կ է, — հետաքրքրուեց Միրօն:

— Հա, Միխկ է, ծննդականով՝ Մխիթար — ծննդական սխալ է:

— Լաւ անուն է, Մխիկ լաւ անուն է, — կրկնեց Ջորի Միրօն:

«Օղորմի քեզ, Մխիկ...», — մտքում էլի է՛ն իր Մխէն էր...

«Մխիկի հետ Տիարպէքիրից եկանք, խեղդ աշուն էր...»: — Ջօր ու գիշեր քայլեցին, առանց դադար քայլեցին, ձմրան հետ հասան Մխիկենց գիւղը: Մինչեւ Գործվարք երկու օրուայ ճամբայ էր մնացել, բայց շարունակել չեղաւ: Երկրի ձմեռը ուրիշ ձմեռ էր, ուրի՛շ... էապէ՞ս: Մի գիշերուայ մէջ աշխարհը դարձաւ կլպած ձու ու՝ շարունակել չեղաւ. մնաց Մխիկենց տուն: Մնաց ու այդ ձմեռ Թաղավանք գիւղի ժղլտունը գնաց, այդ ձմեռ Թաղավանքում լսեց Թլոր Դաւթի, պառաւի չաղգամներ ու Թուր Կեծակի պատմութիւնը: Թաղավանքցինեըը, ամէն օր մէկը, հիւր տարան իրեն ու Մխիկին:

Մնաց ու սէր գցեց Մխէի քոյր Խանդութին ու Մխիկենց տան մեծ ու փոքրին ու գիւղ Թաղավանքին: Խանդութը... Խանդութը Մարաթուկ սարի եղնիկի պէս զուլալ ու վախուորած աչքեր ունէր, ծուռ նայուածք, որ դիպչում էր իրեն ու փախչում: Ո՛չ, Մխէն ո՛չ Մխէի կին Ալմօն, ո՛չ Մխէի մարէն, ո՛չ ոք չիմացաւ, որ ինքը սէր ունի Խանդութի վրայ: Ու բերան չբացեց, Խանդութի բան չասաց: Մնաց, սէրը մաղմղե՛ց, մաղմղեց, քուն ու արթուն մաղմղեց, երկնքից իջաւ ու լցուեց հոգին ու ելաւ աչքերից թափուեց, եւ անտես չմնաց Խանդութից: Մնաց, գարուն եկաւ, գարնան հետ հասաւ Գործվարք:

Անդարձ էին համարել իրեն ու քար կտրեցին: Գիւղ – գիւղովի աչքալուսանք գնացին – եկան:

Եւ շաբաթ յետոյ եկաւ մէկը՝ գիւղին ու իրեն անծանօթ: Թուրք էր, ասաց. «Իմ անունը Օսման է, — ասաց, — քո մասին լսել եմ, Մրօ, բարով ես եկել, ես քաջ մարդկանց սիրում եմ, ես քո ախպերն եմ Մրօ...»: Առանձին ոչխար մորթեցին, յարգանք – պատուով դրեցին ճանապարհ: Գնաց, էլի եկաւ, էլի ասաւ. «Ես քո ախպերն եմ, Մրօ»: Էլի ոչխար մորթեցին, տուեցին պատիւ ու երբ ճանապարհում էր, գիւղեզրին Օսմանը ժըպտաց, ասաւ.

— Քանի՞ ոսկի տուեցիր գլխիդ համար, Մրօ:

— Ոսկի չտուեցի:

— Հը՛, ես քո ախպերն եմ, Մրօ, ինձ մի խաբիր, Վալին գերուն միայն ոսկով է ազատում, Վալին ոսկու գերի է:

Գնաց, էլի եկաւ, գնաց էլի եկաւ, էլի ու էլի հարցրեց.

— Վալուն ինչքա՞ն ոսկի տուեցիր, Մրօ:

Եւ չհաւատաց, որ ազատումը առանց փրկագնի է եղել:

Խոստովանելուց յետոյ էլ չհաւատաց, որ Մխէն է տուել փրկագինը: Քու անհաւատ կրօնը... Օսման: Էլի կը գար, հա՛ կը գար. աւազակութիւն արեց, բանտարկեցին:

— Միրօ, էս տարի աշուն շուտ կը գայ, — իր կարծիքը յայտնեց սայլապան Արօն, — ես էս սարերին կը նայեմ ու կ'իմանամ. հա՛մ աշուն շուտ կը գայ, հա՛մ ձմեռ: Հարկ է մտածել, — եւ ցածրաձայն, իր համար աւելացրեց, — կռիւ է...:

«Էն տարուայ աշուն անո՜յշ անոյշ էր... Ամէն տարուայ պէս անո՜յշ աշուն...»:

Էդ աշնանը Յարութ պապն ու Խոսմար մարէն գնացին Թաղավանք Խանդութին հարս ուզելու:

Անո՜ւշ աշուն էր... Ու հարսնիքի օրն էր խորոտ:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(11 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

Մորիսըն, Շիքակոյի ձայնասփիւռի կայանի խօսնակը, Նիւ Ճըրզիի մէջ բացօթեայ հաղորդում մը կատարելու պատրաստուեցաւ: Գերման լայնածաւալ ցեփլինը՝ Հինտենպուրկ պիտի ժամանէր: Այդպէս ալ եղաւ, սակայն վայրէջքի պահուն յանկարծ կրակ առնելով բոցերու մէջ կորսուեցաւ: Մարդիկ ապշահար մնացին, աւելի աւելի աչաւոր աղէտ չէին տեսած: Ցեփլինի մէջ տեղ գրաւած 97 հոգիէն 35ը այրելով մեռաւ՝ 13 ճամբորդ եւ 22 անդամ անձնակազմէ: Այս աղէտալի արկածը, որ արձագանգ գտաւ բովանդակ աշխարհի մէջ, այժմ ժապաւէնի նիւթ դարձած է: Գլխաւոր դերակատարներն են Ճորճ Սքոթ եւ Ան Պանքրոֆթ. բեմադիրն է Ռապըրթ Ուայզ՝ «Տհը Սաունտ օֆ միւզիք» եւ «Ուեսթ Սայթ Սթորի» ժապաւէններու բեմադիրը:

Պոմպէայի վերջին օրերը.— Պատմական քաղաքին քանդումը, անոր հրաբուխ լաւաներու տակ թաղուիլը պատկերացնող առնուազն հինգ անխօս ժապաւէններ, բոլորն ալ իտալական, հրապարակ եկած էին արդէն մինչեւ 1926: Այսուհանդերձ, ամերիկեան Պոմպէայի վերջին օրերը խորագրուած ժապաւէնը, պատրաստուած 1936ին, ինչպէս նաեւ 1960ին ամերիկեան-իտալական միացեալ արտադրութիւնը (գլխաւոր դերասանը՝ Սթիվ Ռիվս) լաւագոյնները կը նկատուին: Հանդիսատեսներուն համար ամէնէն հետաքրքրականը ժապաւէնին վերջին 15 վայրկեաններն են, երբ մեհեաններ կը քանդուին: Ամէնուր ահուսարսափ, խելակորոյս վիճակ, հրդեհ, քանդումներ եւ լաւա, որ կը տարածուի Պոմպէյի վրայ, Երկու ժապաւէններն ալ սքանչելի կերպով կը պատկերացնեն տիրող վիճակն ու մթնոլորտը, թէեւ 1936ի ժապաւէնը, սեւ ու ճերմակ, չունի ամերիկեան-իտալական գունաւոր ժապաւէնին առաւելութիւնները:

Յիշելի գիշեր մը.— 1912 Ապրիլ 15ին «Թիթանիք» շոգենաւը Ատլանտեանի ջուրերուն վրայ կը գտնուէր: Անդրանիկ ճամբորդութիւնն էր: Այդ պահուն դժուար էր մտածել, թէ 1503 ճամբորդ ու նաւաստի պիտի խեղդուին քիչ ետք: Ատլանտեանի մշուշին մէջ շքեղ շոգենաւը սառնակոյտի մը վրայ կ'ուղղուէր սխալմամբ: Վտանգին մասին տեղեկութիւններ հաղորդուած էին շոգենաւուն, սակայն ասոնք նկատի չէին առնուած, որովհետեւ հարուստ ճամբորդներու հասցէին քաշուած հարիւրաւոր հեռագիրներ արդէն խճողած էին նաւուն հեռագրական խուցը: Ճամբորդները կ'երգէին, կը պարէին՝ անտեղեակ մօտալուտ վտանգին: Շոգենաւը կը զարնուի սառնակոյտին եւ կը ճարճատի, կը ճեղքուի: Ճամբորդները հոս ու հոն կը գլտորին՝ սրահներու մէջ եւ կամրջակին վրայ: Ջուրը կը բարձրանայ եւ նաւը դանդաղ կը սուզուի դէպի իր գերեզմանը: Միայն 705 ճամբորդ կը փրկուի:

Շոգենաւուն արկածը քանի մը անգամ ժապաւէնի նիւթ դարձած է: Լաւագոյնն է 1956ին պատրաստուած «Յիշելի գիշեր մը» ժապաւէնը՝ Քենէթ Մուրի խաղարկութեամբ: Մեծ աղէտներու պատմութեան նուիրուած «Աչտարակի դժոխքը», «Փոսէյտոնի արկածախնդրութիւնը» ժապաւէններուն նման այս մէկն ալ իրապաշտ գոյներով պատկերացուցած է հազարաւոր մարդոց անյոյս կացութիւնը, սարսափահար վիճակը: Պաստառին վրայ արձանագրուած են ահաբեկ մարդոց վերջին վայրկեանները, մարդիկ, որոնք գիտեն, թէ ինչ ալ ընեն չեն կրնար փախուստ տալ մահէն, որ դարանակալ կը սպասէ իրենց:

Տնօտը (ծովուն ակռաները).— Ամերիկացիները միշտ սիրած են ծովը. շատեր, հեռու շրջաններէ երկար ճամբայ կը կտրեն ծովափ գալու համար, որպէսզի իրենց շաբաթավերջը լողալով ու հանգստանալով անցընեն: Այս նոր ժապաւէնը մէկ ուրիշ օրինակն է հոլիվուտեան հին ձգտումին՝ ներկայացնելու աղէտներ: Այս մէկը կ'ըսէ մեզի, թէ բացի խեղդուելու վտանգէն, այլ վտանգներ ալ կան ծովուն մէջ: Բայց ի՞նչպէս: Այս հարցումին պատասխանը կրնայ զարմանք պատճառել ու նոյնիսկ դայթակղեցնել ձեզ, երբ իմանաք, թէ քսանամեայ աղջիկ մը առաջին զոհը եղած է շնաձուկի մը: Առաջքն առնելու համար նոր վտանգներու՝ ոստիկան սպայ մը փութով կապ կը հաստատէ ծովափի պատասխանատուին հետ՝ թելադրելով որ մարդիկ չլողան: Բայց կարելի՞ է փակել ծովափները յատկապէս ամրան եղանակին: Քննութիւններ կը կատարուին մեռած շնաձուկերու վրայ, իսկ անդին՝ նոր զոհեր կան ամէն օր: Մարդկային էակներ են ասոնք, որոնք անտեղեակ վտանգին, կը լողան ուրախութեամբ եւ յանկարծ յարձակման կ'ենթարկուին շնաձուկին կողմէ, որ կը բզքտէ, կը լափէ ատոնճանաբար իր որսը:

Հանդիսատեսը ականատես կ'ըլլայ սարսռազդեցիկ տեսարաններու: Այս տարօրութեամբ փշաքաղող տեսարաններ հազիւ թէ նկարահանուած ըլլան երբեւիցէ:

Իրականութիւն է, որ հանրութիւնը միշտ հմայքով կը դիտէ աղէտներու ժապաւէնները, որով ասոնք շահաւէտ ձեռնարկներ կը դառնան:

Աղէտները նորութիւններ չեն շարժանկարին համար: Ոչ ալ մեռած նիւթեր կը ներկայացնեն այլեւս:

ՍԵՐԺ ՄՈՄՃԵԱՆ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԱՊՐԻԼ 24Ը ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Այս տարի Իտալիոյ Հայութիւնը սովորականէն տարբեր ձեւով ոգեկոչեց Ապրիլ 24ը: Արդարեւ, ի տարբերութիւն ցարդ կազմակերպուած ապրիլեան սգատօններուն, այս տարուան Մեծ Եղեռնի ոգեկոչումը դուրս ելաւ մշակութային հանդէսի մը սահմաններէն, ստանալու համար չեչտուած կերպով քաղաքական հանդամանք:

Ասիկա, ի հարկէ, շատ դրական երեւոյթ մըն է, քաջալերանքի արժանի: Միւս կողմէն ըմբռնելի չէ թէ ինչու մինչեւ հիմա Իտալիոյ Հայութիւնը չէ ուզած — միւս գաղութներուն նման — քաղաքական բնոյթ տալ Մեծ Եղեռնի ոգեկոչումներուն եւ այս ուղղութեամբ եղած առաջարկներուն լռութեամբ կամ պալութեամբ պատասխանած է:

Բայց վերջապէս, քանի մը երիտասարդներու թափած ջանքերուն շնորհիւ, վերջ տրուեցաւ իրաց այս վիճակին:

Գործունէութեան կեդրոնը այս տարի Հռոմը հանդիսացաւ ուր Իտալիոյ Մարդկային Իրաւանց Միութեան կողքին հիմնուեցաւ հայկական բաժին մը, որ Ապրիլ 24ի առթիւ, կարգ մը Իտալացիներու օժանդակութեամբ Հայ Դատի նուիրուած իտալերէն գրքոյկ մը հրատարակեց «Ինչպի մահ» վերնագրով:

Իսկ Ապրիլ 24ի օրը Հռոմի «Թէաթրօ տելլէ Արթի» թատրոնին մէջ տեղի ունեցաւ բուն ոգեկոչումի հանդիսութիւնը:

Բացումը կատարեց Տիկ. Օուէթթա Աւենաթի, Մարդկային Իրաւանց Պաշտպան իտալական միութեան ղեկավարներէն, որ կարճ եւ շատ գեղեցիկ ճառ մը խօսեցաւ, դրուատելով հայ մշակոյթը եւ համակրանք յայտնելով մեր քաղաքական դատին:

Ապա խօսք առին հայերէնով, Յարութիւն Քէօշկեան եւ իտալերէնով՝ Մելքոն Սուքիասեան որ պատմականն ըրաւ մեր ցեղասպանութեան, 16րդ դարէն մինչեւ այսօր: Մէջ ընդ մէջ հայերէն յեղափոխական երգեր երգուեցան Հռոմի հայ երիտասարդներու երգչախումբին կողմէ: Քանի մը արտասանութիւններ ալ եղան հայերէն եւ իտալերէն:

Ներկաներուն սիրտերը յատուկ յուզումի պահ մը ապրեցան երբ Մեծ Եղեռնէն ճողոպրած Տիկ. Նալպանդի արտասանեց Ահարոնեանի «Յարգանք քեզ» ծանօթ հատուածը: Հանդէսին պիտի մասնակցէր եւ երկու խօսք ըսէր նաեւ ծանօթ հայասէր, ծերունազարդ Արմին Վեկնէր, սակայն նախորդ օրը հիւանդանոց փոխադրուած էր, բաւական ծանր վիճակով:

Վերջաւորութեան ալ ցոյց տրուեցան բազմաթիւ սլայթներ որ ցեղասպանութեան կը վերաբերէին, մեծ հետաքրքրութեամբ դիտուեցան ներկաներուն կողմէ:

Փակման խօսքն ըրաւ Գէորգ Օրֆալեան որ իր եռանդով ու անդուլ նուիրումով, Հռոմի հայ երիտասարդութեան մղիչ ուժը հանդիսացաւ:

Ընդհանուր առմամբ պէտք է ըսել թէ ձեռնարկը յաջող անցաւ, թատրոնը գրեթէ լեցուն էր, Հայերու եւ Իտալացիներու ներկայութեամբ. եկած էին նաեւ քանի մը լրագրողներ ու յոյն-կիպրացիներ: Սակայն հանդէսը շատ երկար տեւեց, առաւօտեան 10ուկէսէն մինչեւ մէկուկէս, շուրջ երեք ժամ, ինչ որ չափազանց է, նման պարագայի մը: Սակայն ներկաները համբերութեամբ, մինչեւ վերջը կեցան. քիչեր միայն կէս ձգեցին ու հեռացան: Ասկէ զատ երգուած յեղափոխական երգերը պէտք եղած մարտական շունչն ու գոռ չեչտը չունէին ու աւելի շատ արդիական պարեղանակներու կը նմանէին քան Փէտայական ռազմերգի:

Հանդէսէն անմիջապէս ետք տեղի ունեցաւ բողոքի ցոյցը, որուն համար նախապէս ոստիկանութենէն հրաման առնուած էր: Մօտաւորապէս 400 հոգի թատրոնէն սկսելով քալեցին շուրջ կէս ժամուան ճամբայ մը, մինչեւ հրապարակ մը ուր ցոյցին վերջ դրուեցաւ:

Ցուցարարներուն առջեւէն ու ետեւէն կը քալէին հինգ-վեց ինքնաշարժներով, բազմաթիւ ոստիկաններ ու սպաներ, որոնք փողոցներու երթեւեկը կը կեցնէին մեր թափօրին տեղ տալու համար:

Ցուցարարները կը կրէին երկու տասնեակ բողոքի պաստառներ ու տախտակներ. առջեւէն կը քալէին երիտասարդները, որոնք անընդհատ հայ յեղափոխական երգեր կ'երգէին:

Ոստիկանութիւնը թոյլ չէր տուած որ Թրքական դեսպանատան առջեւէն անցնէին, այլ հրահանգած էր որ քովընտի փողոցէ մը երթան: Առաւօտեան կանուխէն ալ տասնեակ մը ոստիկան պահակ կեցած էր Թրքական գրօսաշրջիկութեան գրասենեակին քով:

Քանի մը խորհրդածութիւն ալ ցոյցին մասին, որ նորութիւն մըն էր Իտալիոյ Հայութեան համար:

Անկասկած որ լաւ կազմակերպուած էր, բծախնդրութեամբ, օրեր առաջ եօթը հազար տպաքանակով ազդեր հրատարակուած էին, ցեղասպանութեան վերաբերեալ լուսանկարներով:

Ձեռնարկէն ալ երկու օր առաջ Վենետիկի ու Փատովայի հայ ուսանողներէն տասներկու հոգի Հռոմ փութացած էին ու երկու գիշեր անքուն անցուցած Հռոմի տղոց հետ, փողոցէ փողոց շրջելով ազդերը փակցնելու համար: Ուրիշ խումբ մըն ալ բողոքի պաստառներով զբաղած էր:

Իտալիոյ հայ երիտասարդութեան այս Ապրիլեան ոգեկոչումը իր արձագանգն ունեցաւ տեղական մամուլին մէջ Լա Ռեփուպլիքա եւ Իլ Մեսսաճճերօ թերթերը մէկական յօդուած նուիրեցին օրուան ձեռնարկին:

Իլ Մեսսաճճերօ յատկապէս, գուցէ ցոյցէն տպաւորուելով, ռազմաշունչ յօդուած մը հրապարակած էր, ընելեայն Հայերուն վերագրելով Թուրք երկու դեսպաններու սպանութիւնը:

Ա. Ծ.

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԲԻԱՎԷԻ ԿԻՐՃԵՐԸ

— Ես դաղտնի մնացած ձիրքեր ու յատկութիւններ նշմարեցի ձեր մէջ: Ճիշդ չէ՞: Սա ցած ճակատնիդ, սա յարաշարժ յօնքերնիդ, սա մսակեր գազաններու ծնօտներուն նմանող ծնօտներնուդ եւ վերջապէս սա գայլի գլուխի նմանող գլուխներնուդ վրայ ես վայելքի եւ ցանկութեան հզօր ախորժակնիդ կարդացի: Դուք հաճոյքը եւ ցոփ կեանքը սիրող մարդ մըն էք, բանաստեղծ Փեթրոս Արաթիմոս: Արդ, թէ դուք իրաւ ոտանաւոր գրող մըն էք, իրաւ պարզ բանաստեղծ մըն էք, կրնաք երթալ, ազատ էք: Բայց եթէ իրաւ իմ գուշակած մարդս էք, այսինքն գայլ մը որ ընկերութիւնը յօշոտելու կը պատրաստուի, մի երթաք, հոս մնացէք, իրարու հետ կրնանք համաձայնիլ: Ընտրութիւնը ձեզի կը ձգեմ, պիտի երթա՞ք թէ պիտի մնաք:

— Կը մնամ, պատասխանեց բանաստեղծ Փեթրոս Արաթիմոս:

Եւ նոյն յետայն իր դէմքը փոխուեցաւ: Վախկոտ բանաստեղծը այս անգամ գայլ դարձած էր...:

ՓԵԹՐՈՍ ԱՐԱԹԻՄՈՍ

Երկու բառով ջանանք գոյն ու ցոյնք տալ պատմութեանս այս այլանդակ, անիմանալի եւ անմեկնելի դէմքին, որուն շատ մը պատմիչներ ցարդ տուած էին իսկականէն բոլորովին տարբեր գոյն մը անշուշտ ներշնչուելով այն հոյակապ պղնձէ արձանէն զոր քանդակած էր տասնըվեցերորդ դարու համբաւաւոր քանդակագործներէն Սանսովինօ: Այս պղնձէ արձանը, այսինքն Փեթրոս Արաթիմոսի արձանը, մինչեւ այսօր ալ դեռ կը մնայ Վենետիկի Սուրբ Մարկոս եկեղեցիին պահարանին դրան վրայ իբրեւ նախկին սուրբի մը արձանը: Այդ արձանէն դատելով ան երկայնահասակ էր եւ ուժեղ: Երկար թաւ եւ խնամուած սեւ մօրուք մը ունէր, ինչպէս նաեւ խոշոր եւ չեչտուած գլուխ մը: Դէմքը կը նմանէր յանդուգն բախտախնդիրի մը դէմքին, այնպիսի բախտախնդիրի մը որ համոզուած է թէ աշխարհը կը պատկանի անոնց որոնք գիտեն արմուկի խաղ խաղալ, այսինքն դիրք շինելու համար ուրիշներուն դիրքը խախտել:

Ռոլան ուշի ուշով զայն կը դիտէր: Ան քանի մը բառով ճշդած էր Արաթիմոսի նկարագիրը:

Այս երկու մարդոցմէն մին դէմքին վրայ գայլի դիմագիծեր ունէր, միւսը՝ առիւծի դիմագիծեր: Եւ իրաւ ալ, Ռոլան Քանտիանոյի եւ Փեթրոս Արաթիմոսի միջեւ գայլը առիւծէն բաժնող կենդանական եւ մտային տարբերութիւն կար:

— Պարոն, կը խոստովանիմ որ իմ մէջս գտնուող բուն մարդը ճանչցաք. կը խոնարհիմ ձեր հոգեգիտութեան առջեւ, ըսաւ Արաթիմոս իր սովորական բռնազբօսիկ խօսելակերպին վերջ տալով: Ես ալ իմ կարգիս սա ըսեմ ձեզի թէ Մեսթրի մէջ ձեզ առաջին անգամ տեսած վայրկեանէս իսկ մտահոգուիլ սկսայ ձեր անձին վրայ: Դուք ուժեղ ու պատկառելի բան մը ունիք ձեր մէջ որուն ինչ ըլլալը դեռ չեմ գիտեր, բայց սա ալ ըսեմ որ առջի մէկ վայրկեանէն անսահման վստահութիւն ներշնչեցիք ինծի: Ահա ես ալ, ապաւինելով այդ վստահութեան, ձեզի պիտի ըսեմ թէ ո՛վ եմ ես եւ ի՛նչ կ'ուզեմ ըլլալ: Ես անանուն եւ անհամբաւ մարդ մըն եմ, ոչ հարստութիւն ունիմ ոչ ալ ժառանգութիւն կերած եմ. հայր չունիմ, մինչեւ անգամ չեմ գիտեր թէ հայրս գիւղացի՞ մըն էր թէ եկեղեցական իշխան մը. մայրս հիւանդանոցին մէջ մեռած է, իր արհեստակից եւ բախտակից անպատիւ կիներուն միջեւ. գալով ինծի, շատ մը գործերու մէջ մտած եմ, անոնց մէջ կրնամ յիշել գլխաւորաբար սպասաւորութիւն ըրած ըլլալս. այո, մեծատունի մը սենեկապանն էի եւ դեռ սենեկապանի զգեստիս կրակը կոնակս կ'այրէ...

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Տէր եւ Տիկ. Յակոբ Քէօնճեան եւ զաւակները, Պ. Յակոբ Պապիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պապիկեան, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Պապիկեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Երանուհի եւ Օրդ. Իրմա Պապիկեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Պապիկեան եւ զաւակները (Պէյրութ) Տէր եւ Տիկին Արա Պապիկեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Երուանդ Գույումճեան եւ զաւակները (Պէյրութ), այրի Տիկին Հայկանոյշ Աշըրեան (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Վարդան Աշըրեան (Պէյրութ), Տոքթ. Յակոբ եւ Տիկին Գասապեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Եղիեան (Թանատա), Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սէլեան եւ զաւակները (Հալէպ), այրի Տիկին Լուսածին Կէօքճեան (Լոնտոն), Տէր եւ Տիկին Մելվիլ Քրիսթի (Լոնտոն), Տոքթ. Սիսուան եւ Տիկին Կէօքճեան (Ժընեւ), Պ. Զարեհ Պզտիկեան, Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ եւ Ժիրայր Մարգարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բիւզանդ Փոսթոյեան (Նիւ Եորք), այրի Տիկին Վարդենի Փարթամեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ եւ Վարդան Փարթամեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ասատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Նուրեան եւ զաւակները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՅՇ ՓԱՐԹԱՄԵԱՆԻ

(ծնեալ Պապիկեան)

մահը որ պատահեցաւ Ապրիլ 29, 82 տարեկան հասակին։

Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ Ուրբաթ Ապրիլ 30, կէսօրէ ետք ժամը 14ին, իր բնակարանը (46 Պուլվար տէ Կրան–Փէն, Մարսէյլ 10) եւ ապա Սէն–Լու Հայոց Ս. Գէորգ եկեղեցիին մէջ։

Մարմինը ամփոփուեցաւ Սէն – Փիէր գերեզմանատունը (ընտանեկան դամբարանը)։

«ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները Պ. Յակոբ Պապիկեանի եւ ընտանիքին։

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Ճանիկեան իրենց աղջկան ԻՎԷԹԻ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՇԱԼՃԵԱՆԻ ամուսնութեան ուրախ առիթով հետեւեալ նուէրները ըրած են.—

Հայ. Ֆրանսայի Ազգ. Առաջնորդարանին 100 Ֆր., Սէն Ժեռոմի եկեղեցիին 100, Սէն Ժեռոմի Կապոյտ Խաչին 100, Սէն Ժեռոմի Հ. Յ. Դ. Հայաստան խումբին 100, «Յառաջ»ին 100 Ֆր.։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Մատլէն Իւլիւպէեանի եւ զաւակներուն, ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց հօր եւ մեծ–հօր՝ Խաչիկ Մկրտիչեանի մահուան առթիւ։

Այս առթիւ Շրջ. վարչութեան ընկերուհիները, փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Մշակոյթի Տան։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհիներ Զարուհի եւ Ազատուհի Տողրամաճեանի, իրենց ամուսնոյն եւ կեսրայրին՝

ՏԱՃԱՏ ՏՈՂՐԱՄԱՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է Պուլուրիս Սէն Ռաֆայէլ։

Այս տխուր առթիւ Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Գ. Կիւլեան 25ական Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին եւ Փարիզի Մշակոյթի Տան, փոխան ծաղկեպսակի։ Մշակ. Տան գումարը ստանալ «Յառաջ»էն։

×

Աղքատախնամ Ընկերակցութեան վարչութեան նախագահն ու անդամները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Արթին Իտէալի եւ զաւակներուն իրենց մօր եւ մեծ–մօր՝ Տիկին Աննիկ Իտէալի մահուան առթիւ։

Այս առթիւ, Պ. Հրանդ Մարտիրոսեան 100 Ֆր. կը նուիրէ Աղքատախնամին, փոխան ծաղիկի։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

ՄԱՅԻՍ 11էն 24՝ Մշակութային եւ գեղարուեստական ձեռնարկներ։

ՄԱՅԻՍ 11, Երեքշաբթի ժամը 21ին դասախօսութիւն Հայկական ճարտարապետութիւնը, Փրոֆ. Ալփակօ–Նովելլօ

ՄԱՅԻՍ 14, Ուրբաթ ժամը 21ին,
LIZ SARIAN, avec l'orchestre J. BONAL

ՄԱՅԻՍ 17, Երկուշաբթի ժամը 21ին դասախօսութիւն՝
Panorama de la Culture Arménienne — Prof. F. FEYDIT

ՄԱՅԻՍ 19 եւ 21, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ
NUITS DE LA QUATRA
avec RAFFI PETROSSIAN, ANNIE ADJEMIAN, CHARLES RENAUD
MANOUK PARIKIAN

ՄԱՅԻՍ 24, Երկուշաբթի դասախօսութիւն՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը համաշխարհային քաղաքակրթութեան — Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ
Ցուցադրութիւն նկարիչներ՝
ALINE ETMEKDJIAN et H. ZAYAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Մայիս 13ին, Հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը Ցուկէսին Տիկին Փափազեանի բնակարանը՝ 6 Ռիւ Շառլ Միշէլ, Պանեէօ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Grande Soirée Annuelle

DE L'U.J.A. ALFORTVILLE

HOTEL HILTON ORLY

Le samedi 15 mai à partir de 21 heures

Animée par les
ARMENIAN'S SUNSHINES

Partie Artistique :
TRIO ATHENEE
ALAIN KRIKORIAN

DIMANCHE 16 MAI

Inauguration de la rue d'Erévan

à ISSY - LES - MOULINEAUX

PROGRAMME OFFICIEL

— 9 h. — Messe et Requiem en l'Eglise Arménienne, 6 Avenue Bourgain

— 11 h. 15 — Dépôt de gerbes au Monument aux Morts, square de la Mairie.

Formation du cortège avec le concours de la musique de la ville de Chelles

12 h. Arrivée du cortège rue du Plateau — Dévoilage de la plaque « Rue d'Erévan », Minute de silence.

Allocution de M. Raymond Ménand, maire, de M. le Préfet, de Mgr Manoukian et de M. Karagossian.

Exigez
de votre fournisseur habituel
les délicieux

halva lokoum tahin

Bongoût

USINE A St. MENET - 13011 MARSEILLE - TEL (91) 43 12 53 - 43 04 07

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES EN ARMENIE

Prix par personne au départ de MARSEILLE

PRIX 2950 F.

Ces prix comprennent :

- Transport aérien Marseille — Erévan — Marseille
- Transferts aéroport — Hôtel et V. V.
- Logement en chambre double Hôtel 1ère classe
- Pension complète
- Visite Erévan — Etchmiadzin
- Excursions : Sardarabad — Garni — Kégart — Lac Sévan

IMPORTANT : Inscriptions : minimum un mois et demi avant la date de départ

Renseignements et réservations :

toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN

87 La Canebière

13001 MARSEILLE

Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

– ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ –

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
20-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

22 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԷՆ 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Փութով արձանագրուիլ

Renseignements et inscriptions dès maintenant auprès de :

A PARIS

mondotours

2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

AU SECRETARIAT DE L'EGLISE ARMENIENNE, 15 Rue Jean-Goujon, 75008 PARIS — Tél. : 359-67-03

A LYON

Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

Fonds A.R.A.M

ԿԻՐԱԿԻ ՄԱՅԻՍ 9
DIMANCHE 9 MAI 1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
83, Rue d'Hauteville, 75010 Paris

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.585
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.585

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՊՐԻԼ 24Ի ՑՈՅՑԵՐՈՒՆ ԴԱՍԸ

Մեծ Եղեռնի 61րդ տարեդարձը Հայութիւնը թէ սփիւռքի մէջ տօնուեցաւ համազգային համերաշխութեամբ եւ պատշաճ հանդիսաւորութեամբ։ Հայ քաղաքական երեք կուսակցութեանց կազմած միացեալ ճակատը կը շարունակէ ի զօրու մնալ։ Համազգային հանգամանք ներկայացնող հարցերու շուրջ միասնականութիւնը գրաւական մըն է Հայութեան քաղաքական հասունութեան։

Անցեալի փորձերը ցոյց տուին, որ կուսակցական հակամարտութիւնները ո՛չ միայն որեւէ շահ չեն ապահովեր մեզի, այլ ընդհակառակն կը ջլատեն մեր ճիգերը եւ արգելք կը հանդիսանան օգտակար արդիւնքներ ապահովելու։

Այն պահուն, երբ մեր դարաւոր թշնամին օր ըստ օրէ աւելի կը զօրացնէ իր քարոզչական մեքենան եւ պետական միջոցներով կը ջանայ արգիլել Հայ Դատը արծարծելու ուղղութեամբ մեր կատարած ձեռնարկները, առաւել քան երբեք անհրաժեշտ է միացնել բոլոր ուժերը՝ ամրակուռ ճակատ մը կազմելու եւ հաւաքաբար պայքարելու համար։

Ապրիլեան ոգեկոչումներու այս օրերուն ուրախալի էր հաստատել, որ սփիւռքի զանազան երկիրներուն, մանաւանդ Ֆրանսայի մէջ միասնականութիւնը յարգուեցաւ։ Քաղաքական եւ ազգային բոլոր կազմակերպութիւնները ընդառաջ գացին հոգեւոր պետերու հրաւէրին՝ հաւաքաբար ոգեկոչելու համար մեր նահատակներու յիշատակը եկեղեցիներու թէ սրահներու մէջ։

Ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ եւս հայկական նեղ շրջանակէն դուրս ելլելով, Փարիզի Նոթր-Տամ մայր եկեղեցիին մէջ հանդիսաւոր պատարագ մատուցուեցաւ եւ ֆրանսացի ականաւոր հոգեւորական մը՝ Փարիզի արքեպիսկոպոսին օգնական Ծերապայծառ Փէգրիլ՝ պերճախօս քարոզ մը խօսեցաւ, շեշտելով մանաւորապէս յիշողութեան ոգին մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներուն, որոնք ցեղասպանութեան զոհ գացին յանուն ազատութեան եւ յանուն իրենց քրիստոնէական հաւատքին։

Շնորհաւորութեան արժանի է Հայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը, որ Ապրիլ 24ի նախօրեակին հրապարակային հաւաքոյթներ կազմակերպեց փարիզեան երկու հայաշատ արուարձաններու մէջ՝ Իսի լէ Մուլինօ՝ Ապրիլ 21ին եւ Ալֆորվիլ՝ Ապրիլ 22ին։ Երկու հաւաքոյթներուն ալ նախագահեցին Ֆրանսայի ընկերվարական պատասխանատու վարիչներ։

Ապրիլ 24ի ամէնէն ուշագրաւ ձեռնարկն էր անշուշտ զինուորական նուագախումբի եւ հայկական ու ֆրանսական եռագոյններու առաջնորդութեամբ կատարուած տողանցքը Շան զ'Էլիզէի պողոտայէն դէպի Յաղթական Կամար, ուր Անծանօթ Զինուորի յուշատամբանի բոցը կ'արծարծուէր հայ նախկին Ռազմիկներու եւ Դիմադրականներու Միութեան կողմէ։

Ֆրանսական թերթերէն Լը Մոնտ եւ Ֆիկառօ 3000 կը հաշուեն տողանցքին մասնակցողներու թիւը։ Լիպերասիոն, Իւմանիթէ, Քոթիտիէն տը Փարի արձագանգեցին Մեծ Եղեռնի 61ամեակի ձեռնարկներուն եւ մէջբերումներ ըրին — ինչպէս Լը Մոնտ եւ Ֆիկառօ — Հայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբին կողմէ Աժանս Ֆրանս-Փրէսի ուղղուած բողոքի հաղորդագրութենէն։

Հակառակ նախապէս տրուած արտօնութեան, Ներքին նախարարութիւնը վերջին պահուն արգիլած էր Շան զ'Էլիզէի տողանցքը։ Շատ ուշ էր։ Բազմութիւնը՝ խաղաղ ու կարգապահ՝ կը յառաջանար դէպի Էթուալի հրապարակը եւ կը հանդիպէր աւելի քան հազար հինգ հարիւր ոստիկաններու եւ զինուորներու արգելքին։ Կը ձերբակալուէին 150 խաղաղ ցուցարարներ, իբրեւ թէ պաշտպանելու համար Թրքական հիւպատոսարանը։

Ալֆորվիլի քաղաքապետ – երեսփոխան Ժոզէֆ Ֆրանչեսքի, որ Ապրիլ 22ին նախագահած էր Հայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբի կազմակերպած հաւաքոյթին, Ֆրանսական Ազգային Ժողովի Ապրիլ 28ի նիստին գրաւոր հարցում մը ուղղեց Ներքին նախարարին գիտնալու համար թէ ինչո՞ւ արգիլուած էր ցեղասպանութեան յիշատակը ոգեկոչելու խաղաղ ցոյց մը եւ հարցաքննուած էին 150 պարկեշտ քաղաքացիներ։

Նախարար Փոնիաթովսքի շեշտելով հանդերձ, որ հայ ժողովուրդը հին քաղաքակրթութիւն ունի եւ մինչեւ ցեղասպանութիւն տանող ծանր փորձութիւններու է ենթարկուած, եւ թէ յարգանք ունին անոր մշակոյթին ու լեզուին հանդէպ, սակայն պարտաւոր են ապահովել պաշտպանութիւնը իրենց երկրի դիւանագիտական ներկայացուցիչներուն, որոնցմէ մէկը անցեալ Հոկտեմբերին սպաննուեր էր Փարիզի մէջ։

Մեզի կը մնայ առաւել քան երբեք հակազդել Թրքական քարոզչական մեքենային եւ պետական ձեռնարկներուն։ Սաստկացնել հայ արդար Դատի հետապնդման համար միացեալ ճակատով մեր կատարելիք պայքարը՝ յարատեւ եւ անընդհատ, մինչեւ յաղթանակ։

Ա՛յս պէտք է ըլլայ Ապրիլ 24ի ցոյցերուն դասը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՏԱԼԻԱ

ՄՕՏ 700 ՄԵՌԵԱԼ
ԵՒ ԹԻՒԸ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ՉԷ

Ամբողջ գիւղեր որ անհետացած են եւ գիւղակներ որ կը չատնան ժամէ ժամ, այս է Իտալիոյ երկրաշարժին տխուր պատկերը։ Շաբաթ առտու մեռեալներու թիւը արդէն 628 էր եւ վերջնական բնոյթ չունէր։ Մնաց որ դեռ ցնցումներ ալ կան եւ ամէն ինչ վերջացած չէ։ 17 երկվայրկեան բաւած են որ ողբերգութիւնը տուն տեղ ըլլայ Իտալիոյ այս շրջանը։ Մայանօ, Պույա, Ճեմոնա ամէնէն շատ տուժած են։ Նոյն ատեն Միլանօ իսկ ցնցումներ զգացած է եւ որոշ խուճապ ստեղծուած է քաղաքին մէջ։ Հեռատեսիլի յայտագիրը դադրած է։ Իտալիոյ ամէնէն ծանր շարժն է 1930էն ի վեր երբ 1425 մեռեալ կար Նափոլիի արեւելքը։ Այս երկրաշարժին ուժը նոյնն է բաղդատմամբ 1963ին Սկիւպ (Եուկոսլաւիա) պատահածին։ Այս առթիւ մասնագէտները կը շեշտեն թէ սխալ է կարծել թէ Ֆրանսա զերծ է նման աղէտներէ։ Երկրաշարժեր կրնան պատահիլ մանաւանդ Հարաւ. Ֆրանսա եւ ճարտարապետներն ու շէնքի շինութեան ձեռնարկողները նկատի չեն առներ այս կէտը շէնքեր շինելով որոնք ոչ մէկ շարժի կը դիմանան։

Միջին դարէն ի վեր Իտալիոյ մէջ 33 հազար շարժ պատահած է, 4000՝ Զուիցերիա եւ 3000՝ Ֆրանսա։

Մեռեալներէն զատ 2000է աւելի վիրաւոր կայ եւ հարիւր հազար անապաստան։

ՖՐԱՆՍԱ

ՔԻՍԻՆԿԸՐ – ԺԻՍՔԱՐ ՆԱԽԱՃԱՇԸ

Նոր սովորութեամբ աշխարհի մեծերը զիրար տեսնելու համար, սկսած են նախաճաշի նստիլ միասին։ Այսպէս Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարը, առջի օր, նախաճաշի գնաց նախագահ Ժիսքարի։ Եւրոպա, Մերձաւոր Արեւելք, Ափրիկէ եղած են խօսակցութեանց նիւթերը։ Խօսած են մանաւանդ Լիբանանի մասին եւ նկատած թէ հոն, երկու երկիրներու շահերը չեն տարբերիր։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ
ԴԺԳՈՀ ԵՆ ԼԵՀ ՎԱՐՉԱՊԵՏԷՆ

Իւմանիթէ Համայնավար կուսակցութեան դժգոհութիւնը եւ նոյնիսկ վրդովումը կը յայտնէ ի լուր լեհ վարչապետին կարգ մը նպաստաւոր յայտարարութեանց ինչ կը վերաբերի Ֆրանսայի արտաքին քաղաքականութեան։

Այս առընչութեամբ, թերթը կը գրէ. «Ի՞նչպէս ընդունիլ այն վաւերացումը զոր լեհ նախարարապետը կուտայ եւրոպական ամբողջականացման։ Ի՞նչպէս չվրդովիլ այն գովեստներէն որոնք տրուեցան Ժիսքարի իշխանութեան»։ Այս յայտարարութեանց ի պատասխան Շիրաք կը վրդովի, իր կարգին եւ Համայնավար կուսակցութեան յայտարարութիւնները կը գտնէ «հակազգային եւ անվայել»։

× Գործադուլի հրահանգները կը բազմանան, Հինգշաբթի Մայիս 13ի համար։ Երկաթուղիէն եւ Թղթատարէն զատ, կը խօսուի նաեւ ձայն – հեռատեսիլի եւ առողջապահական սպասարկութեանց մասին։

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ՁԵՂԱՒ
ՈՒ ՈՉԻՆՉ ԿԸ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԻ

Յետաձգում մը եւս, ինչպէս կ'ակընկալուէր։ Կը թուի թէ ամէն մարդ ջանք կը թափէ որպէսզի ոչինչ լուծուի Լիբանանի մէջ։ Այս անգամ ալ Սուրիոյ եւ լիբանանեան Ձախի միջեւ եղած խոր տարակարծութիւնն է որ հիմն է տագնապին։ Ծանօթ է որ դրամատան կառավարիչ Էլիաս Սարգիս «Սուրիոյ մարդն է» եւ այս առթիւ կ'ըսուի թէ Սուրիա եւ սուրիացի գործակալներ շատ ուժեղ ճնշումներու ենթարկած են լիբանանեան անձնաւորութիւններ, որպէսզի իրենց հաւանութիւնը տան Սարգիսի։ Կ'ըսուի թէ նոյնիսկ սպառնալիքներ եղած են ու կը յիշուի Խորհրդարանականի մը քիչ մը ձախաւեր արտայայտութիւնը։ Արդարեւ Սոլիման Էլ Ալի ըսած է որ Սարգիսի ի նպաստ պիտի քուէարկէ «մեր սուրիացի բարեկամներուն դիմումին վրայ»։ Էտտէ շնորհաւորած է Ալին իր այս «քաջ եւ անկեղծ» խօսքերուն համար։ Ընդհանուր պատկերը չի դադրիր անշուշտ հակասական ըլլալէ, ինչ որ տարի մըն է բնական պատկերն է Լիբանանի քաղաքական ճակատին։ Այսպէս, Էտտէ որ այսօր Ձախին եւ Պաղեստինցիներու օժանդակութիւնը կը վայելէ, երկար տարիներ ոխերիմ թշնամին էր ֆետայիներուն եւ 1969ին դէմ քուէարկած էր Գահիրէի համաձայնագրին, որ առանձնաշնորհեալ դիրքեր կ'ապահովէր Պաղեստինցիներուն, Լիբանանի մէջ։ Ամէն պարագայի մէջ, կը թուի թէ շատ պայծառատես է եւ դէպքերը իրեն իրաւունք տուին երբ սկիզբէն զգուշացուց Ֆալանժը եւ Շամունի խմբակը, յայտնելով թէ իրենց պայքարը միայն կրնայ զօրացնել Արաֆաթի բարեկամները։ Բայց եւ այնպէս ո՛չ Ձախը, ո՛չ պաղեստինեան ճակատը կը մոռնան որ Էտտէ աջի մարդ մըն է իվերջոյ բայց անկախ է եւ այդ է որ գլխաւորաբար իրեն ի նպաստ է ընդդէմ Սուրիոյ պարտադրած թեկնածուին։ Այս վերջինը Սուրիոյ գործակալ կը նկատուի, այսինքն լռելեան՝ Ամերիկայի։

Պարզ է որ Լիբանան անելէն դուրս չի կրնար ելլել։ Կ'ըսուի թէ Միացեալ Նահանգներու բանագնացը 12 կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը ներկայացուցած է (որ Սուրիոյ ծրագիրն է, սկզբունքով)։ Ըստ ասոր Ֆալանժին տեղի տալով է որ Սուրիա կը քաշէ իր զօրքը եւ Ծումպլաթ իր հաւանութիւնը կուտայ Էլիաս Սարգիսի ընտրութեան։ Պաղեստինցիք կը լռեն եւ Ամերիկա անոնց կը խոստանայ խօսիլ իրենց հետ նախագահական ընտրութենէն (ամերիկեան) ետք։

Շաբաթ առտու, ոչ մէկ լուծումի յոյս կար եւ Ձախը ընդհանուր գործադուլի հրահանգ տուած էր։

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 6)

«ԱՐԱՐԱՏ» – «ԼՈԿՈՄՈՏԻՎ» ԽԱՂԸ (*)

Ոտնագնդակի խորհրդային բաժակի 8րդ աւարտական հանդիպումներու շարքին, «Արարատ» յաղթեց Մոսկուայի «Լոկոմոտիվ»ին 0ի դէմ 1 կէտով։ Անցեալ տարուան հանդիպումներու շարքին երկու խումբերը կը մրցէին կէս-աւարտականին հասնելու համար։ Այս տարուան հանդիպումին Արարատցիները կորսնցուցած են բազմաթիւ կարելիութիւններ կէտեր նշանակելու։ Խաղի 31րդ վայրկեանին՝ Ղազարեան արագ կերպով ճեղքելով Լոկոմոտիվի պաշտպանութեան գիծը, մինակ գտնուած է բերդին առջեւ, բայց չէ կրցած կէտի վերածել։ Խաղի առաջին կէսին Արարատցիներ իրենց յարձակումներով տիրած են մրցակցի դաշտին։ 90 վայրկեանի խաղը ապարդիւն մնալով՝ կէս ժամուան երկարաձգում որոշուած է եւ խաղի 102րդ վայրկեանին է որ Անդրէասեան հեռուէն գնդակը փոխանցած է Գէորգեանին, որ նկատելով դէպի բերդը վազող Ղազարեանը՝ արագ փոխանցումով գնդակը հասցուցած է վերջինիս, որ գլուխի հարուածով մը գնդակը զետեղած է Լոկոմոտիվի բերդէն ներս։ Այս ձեւով Արարատ կրնայ մասնակցիլ չորրորդ աւարտականներուն։ Մայիս 27ին եւ 28ին տեղի կ'ունենան բաժակի 4րդ աւարտական մրցումները։

(*) Այս խաղին արդիւնքը տուած էինք Մայիս 7ի թիւով։

Fonds A.R.A.M

ՄԵՐ ՀՈՂԵՐԸ 1976...

Ը.

ԷՐԶՐՈՒՄ - ԿԱՐԻՆ

Էրզրում երեք գլխաւոր մասերէ կը բաղկանայ. միջնաբերդ, բերդ եւ արուարձան։

Միջնաբերդը, Իչ Գալէ (Թրք.), կառուցուած է բլուրի մը վրայ քաղաքին կեդրոնը։ Բերդը կրկնապարիսպ է որ շրջապատուած էր 72 աշտարակներով բոլորն ալ քանդուած, ինչպէս նաեւ մաս մը ամրութիւններէ։ Պարիսպները ունէին չորս դռներ եւ ոմանց վրայ կային հայկական եւ յունական արձանագրութիւններ։ Նշանաւոր էր, եւ Կարնեցիները լաւ պէտք է յիշեն, Կարմիր խաչը, այդ մեծ կարմիր քարէ խաչքարը, ուր ուխտի կ'երթային աչքի ցաւերու բժշկութեան համար։ Մուզրօ - Սերայ ապարանքին մէջ կար Ս. Խաչի նուիրուած մատուռ մը։ Թօփհանէն հին եւ հոյակապ եկեղեցի մըն էր պարզապէս... իսկ Ս. Ստեփանոս եկեղեցին՝ վերածուած Գուբ - շունլու ճամիի։

Հայերու պարծանքը՝ Ս. Աստուածածին ընդարձակ եկեղեցին էր. կառուցուած քսան սիւներու եւ 14 որմասիւներու վրայ, որուն հարաւը կը գտնուէր քարաշէն փոքրիկ մատուռ մը «Տաճար», ուր կ'ըսուի թէ Եզր կաթողիկոս գումարած ըլլայ միութեան ժողով մը Բիւզանդիոնի եկեղեցիին հետ, եւ այդ պատճառով կը կոչուէր Միաբան Ս. Աստուածածին։ Այդ շրջանակին մէջ կը գտնուէր նաեւ Հայոց ընդարձակ, ծառազարդ գերեզմանատունը ուր կարելի էր 10, 11, եւ 12րդ դարերու տապանաքարերու հանդիպիլ։ Կար տակաւին հայ կաթողիկէներու Ս. Աստուածածին եկեղեցին եւ Յոյներու Ս. Գէորգը։

Ձեռագիրները կը յիշատակեն Ս. Յարութիւն եկեղեցի մը 12րդ դարուն, Ս. Աստուածածին՝ 12րդ դարու կէսին։

Կարին ունէր երկու իշխան նահատակ սուրբեր՝ Սահակ եւ Յովսէփ, որոնց ուխտատեղին Թուրքի մը բնակարանին մաս կը կազմէր եւ անկէ բխած ջուրը, Հայերը Նահատակի աղբիւր կը կոչէին։

1829 Յուլիս 10ին երբ Բասկեվիչ ռուս զօրավարը, իր զօրքերով կը մեկնի քաղաքէն, Կարապետ եպիսկոպոս Հնտուցի եւ Մխիթարեան վարդապետ մը՝ Հ. Եփրեմ Սէթեան, 4000 հայ ընտանիքներու գլուխն անցած, կ'անցնին Կովկաս, եւ կը հաստատուին Ախալցխայի եւ Ախալքալաքի շրջաններուն մէջ։

Էրզրումցի Հայերը ունէին զանազան վարժարաններ, որոնց մէջ անուանի էր Սանասարեան բարձրագոյն վարժարանը, հիմնուած 1881ին Մկրտիչ Սանասարեանցի բարերարութեամբ. ունէր լիսամեայ շրջան եւ կը համապատասխանէր գերմանական միջնակարգ վարժարաններու աստիճանին. 1900ին աշակերտներուն թիւը շուրջ 200 էր, մեծ մասով գիշերօթիկ. ունէր նաեւ արհեստանոց մը՝ օժտուած աշակերտներու համար։

Արծնեան վարժարանը կը գտնուէր եկեղեցւոյ բակին մէջ, յարմար շէնքի մէջ, 533 մանչ եւ 70 աղջիկ ուսանողներով։

Հռիփսիմեանց վարժարանը, վերապահուած աղջիկներու, ունէր 400էն աւելի աշակերտներ։

Մսրեան երկսեռ վարժարանը՝ 450 աշակերտներով։

Ազարեան երկսեռ վարժարանը՝ 250 աշակերտ։

Աղապալեան երկսեռ վարժարանը՝ 125 աշակերտ։

Կարին ունէր, մինչեւ իսկ, աղջիկներու յատուկ արհեստանոց մը որուն աշակերտութեան թիւը օրէ օր կը խոստանար աճիլ...

Ապա բազմաթիւ հայ պատանիներ կը յաճախէին օտար հաստատութիւններ (հին երեւոյթ է եղեր...), ամերիկեան վարժարան եւ որբանոց, մայրապետներու եւ Փրէրներու մօտ։

Կարնեցիները ունէին անուանի ժողովրդական երգիչներ, աշուղներ, որոնք տուներու եւ սրճարաններու մէջ, հայերէն եւ թրքերէն երգեր կը յօրինէին։ 16րդ դարուն անուանի դարձած էր Մախսիւն անունով աշուղը. իսկ Ղունկիանոսի երգերը, մեծ մասով հաւաքուած, եւ խնամքով հրատարակուած են Վենետիկի մէջ։ Ճէպլու կոչուած մասին մէջ, կը բնակէին շուրջ 80 հայ բոշա ընտանիքներ, հայախօս եւ եկեղեցասէր։

Վաճառականութիւնն ու արհեստները Հայերու ձեռքն էին առհասարակ։

Էրզրումէն հեռանալէ առաջ, ի պատիւ հին եւ նոր բոլոր Էրզրումցիներուն, հայկական Բարձրաւանդակի այս ընտիր զաւակներուն, կ'ուզեմ հետեւեալ մէջբերումը կատարել, ժամանակակից մը՝ Մ. Կ. Միրախորեանէն.

«Կարնեցին անծանօթ մը տեսած ատեն կը հետաքրքրուի եւ կը ջանայ ոչ թէ միայն զանծանօթն ճանաչել, այլ նաեւ եթէ կարելի է նորա սրտի եւ մտաց խորհուրդներն իսկ գիտնալ։

«Կարնեցին ունի նոյնպէս գովելի եւ միանգամայն ընդօրինակելի այլ յատկութիւնք, ինչպէս անկեղծութիւն, ում նկատմամբ լինի թող լինի, ընտանեսէր է, պանդխտութեան դիմելն ինչ է չի գիտեր... ամէն ոք կ'ապրի իւր ընտանեաց քով եւ երբ նեղ վիճակի մէջ գտնուի գիտէ սակաւապետ կենօք ապրելով՝ ինքզինքն գոհացնել։

«Առ հասարակ զուարճութիւն կը սիրեն, միայն թէ արհեստաւոր դասերէն ոմանք, որպէս ինձ պատմեցին, երբեմն կը չափազանցեն այդ զուարճասիրութիւնն, որ չի կրնար պախարակելի չնըկատուիլ երբ կը շեղի իւր օրինաւոր սահմանէն։

«Սոքա հայրենի աւանդութիւնք շատ լաւ կը պահեն թէ' ի Վանս ուխտագնացութեամբ, թէ' պահեցողութեամբ եւ թէ' այլովք հանդերձ...։

«Կարնեցի ընտանիք քաջ գիտէ տան շինարարութիւն եւ հեռատեսել ապագայի անակնկալ անբախտութիւնն ներկայի բարեբախտ վիճակի մէջ եւ ըստ այնմ կը տնտեսէ իւր տնական կացութիւնը, յամենայնի պարկեշտ եւ ժիր։

«Տեղւոյս Հայքն ունին խօսից մէջ իրենց յատուկ մասնաւոր նշան մը զոր օրինակ կուզամ կը, կ'երթամ կը, կ'աշխատիմ կը եւայլն. սոյն նշանն, որ ուսեալ մասին մէջ չի տեսնուիր, կը համապատասխանէ Պոլսեցի եղբարց կօբին»։

×

1880ին Կարինի գաւառը 205 հայ գիւղեր կը հաշուէր...։

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԶՏԻԿԵԱՆ

(Շար. 8)

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի

25ՐԴ. ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

— o —

Ֆրանսայի տարբեր խումբերը ներկայացնող «Նոր Սերնդականներ»ու կարոտաջերմ ողջոյնով, Զատկուան տօնական եռօրեային՝ 17 – 19 Ապրիլին (*) պատգամաւորական 25րդ համագումարի բացումը կատարուեցաւ Շաբաթ կէսօրէ ետք, Լիոնի արուարձաններէն «Ռիյէօ պանդոկ»ին մէջ։

Կազմակերպութիւնը ստանձնած էր Սէն Մօրիսի Րաֆֆի խումբը։

Ներկայ եղաւ, ցուցմունքներ կատարեց եւ Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէին բանբերը հանդիսացաւ ներկայացուցիչ՝ Հանրի Փափազեան։ Ներկայ եղան նաեւ ընկերներ՝ շրջանի կոմիտէութիւններէն։

Համագումարի սկզբնական աշխատանքները պատգամաւոր ընկերներուն տեղեկագիրներուն քննարկման վրայ կեդրոնացան։ Տրուեցան յաւելեալ բացատրութիւններ։ Գծուեցաւ ընդհանուր պատկեր մը տարուան մը գործունէութեան։

Պատգամաւորները յայտնեցին իրենց շրջաններուն մտահոգութիւնները եւ որոնեցին խումբերուն կեանքը աշխուժացնող միջոցներ։

Ամփոփելով՝ կը համադրենք ժողովին քննուած հարցերուն եզրակացութիւն-որոշումները։

Ա.— ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ

Նոր Սերունդի խումբերուն գործերը կ'առաջնորդէ կեդրոնական վարչութիւնը, որուն բազմապիսի ծանր աշխատանքներուն թիկունք կանգնելու տրամադրութեամբ, որոշուեցաւ երեքի բարձրացնել շրջանային վարչութեանց թիւը՝ Փարիզ, Մարսէյլ Լիոն, նախապէս հաստատուած կեդրոնական Ֆրանսայի Շրջանային վարչութեան օրինակով։

Փակագիծով մը կը վերյիշենք Միութեան հիմնարկութեան 30ամեակին առիթով կեդր. Ֆրանսայի Շրջանային վարչութեան Լիոնի մէջ կազմակերպած «Հայկական Շաբաթ»ի շքեղ հանդիսութիւնները՝ 1975 Մարտին։

Նշուեցաւ անհրաժեշտութիւնը տեւական կապի պահպանման Կեդրոնական եւ Շրջանային վարչութեանց միջեւ։

Ազգային տարողութեամբ գործունէութեան մշակումի եւ գործադրութեան դերը կը ստանձնէ Կեդր. վարչութիւնը այսպէս.—

ա) Կանոնաւոր եւ բարելաւեալ խմբագրում՝ Նոր Սերունդի ամսօրեայ օրկան «Հայաստան»ի։

բ) Կազմակերպում՝ ամառնային բանակումի։ Բաւարար պլատձէի ապահովումով՝ գնում մնայուն բանակավայրի։

գ) Խումբերու դաստիարակչական կեանքը համակարգելու կոչուած տեսչութեամբ մը վարել կրթական եւ տեղեկատուական խմբական աշխատանքները։

դ) Նոր Սերունդի նկարագիրը եւ կոչումը ծանօթացնող ազգային տարողութեամբ դպրեվանքերու (սեմինէր) կազմակերպում։

Բ. ՕՐԿԱՆ «ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԱՄՍԱԹԵՐԹ

Նոր Սերունդի ամսօրեայ օրկանն «Հայաստան», լոյս կը տեսնէ ֆրանսերէն լեզուով։

Խմբագրական կազմը 1975 Ապրիլէն սկսեալ բովանդակութեամբ աւելի ճոխ, պատկերազարդ եւ առաւել կանոնաւորութեամբ կը հրատարակէ ամսաթերթը։ Նկատելի եղաւ.

ա) Անհրաժեշտութիւնը յօդուածագիր ընկերներու աշխատակցութեամբ զանա-

ՋՈՐԻ ՄԻՐՕՆ

Յ.

Իրիկնապահ էր։ Լեռների վրայ կարմիր հալաւ հագած ամպերի պար կար, Ընկուզասարի փէշին՝ կար։ Զուռնաչի Սմբօն տան կտուրին կանգնած նուագում էր, տղերքը պար էին բռնել, եւ տանն ու կտուրին խմբուած բերանբաց մանկտիք մնացել էին բոլորուած պարի կենտրոնում։

Ներսէսը խմլով ձայնակցում էր զուռնին.

«Սարէն իջան ջուխտմ խոչ
Մէկը ջերմակ, մէկը՝ ոչ.
կարմիր գտդոշ, ջերմակ բոչ...
Հէ-հէ, հէ-հէ, հըհի՜...»

Առաքելը խլում էր խաղի շարունակութիւնը։

«Գոռաւն էրկու դեկերկին
Սըբիք վըր բուդգի ճերճին
Առան փուցխ ու գերդին
Հէ-հէ, հէ-հէ, հըհի՜...»։

— Հըհի՜ ... պարողները միաբերան Առաքելից առնում էին խաղի բառը, Սմբոյի զուռնի շրթից ծորացող մեղեդին ու ձգում էին. հըհի՜...

— Հըհի՜... — շարունակում էին Ընկուզասարն ու Մարաձորը։

Իր կուրծք ու թիկունքին նորափեսի մետաքսէ նշանն էր՝ աշնան գոյն ունէր։ Նշանի վրայ Ընկուզասարի դեղին ու որդանից կար, Ծովասարի կապոյտից, իրենց կտուրի կանաչից, արեւմուտքում պար բռնած ամպերի գոյնից կար եւ աբեղի մի բուռ պեծ։ Եւ Մարաձորի ջրերի պէս գոյները ալի՛ք - ալիք ու փշուր - փշուր ուսից հոսում էին, խաչւում կրծքի վրայ, իջնում՝ դառնում գօտի։ Եւ նշանը աշնան այդ օրուայ փափկութիւնն ունէր եւ տաք ու խանդոտ էր խաղ ու պարի պէս։

Ապրշումէ օր էր եւ գիւղից քսան տղամարդ գնացել էր Թաղավանք Խանդութին հարս բերելու։

— Էկա՜ն... էկա՜ն... — կանչը ծխի պէս ճօթ տուեց, ճիւղաւորուեց գիւղի վրայ, — Հարսանքաւորներ էկա՜ն։ — Ու Մարաձորը ձայն տուեց. «Կա՜ն»։ Գիւղի կենտրոնում ... դեղին դարբին Դաւօն հրացան կրակեց, եւ լեռները համազարկ տուեցին։ Խանդութին բերող ձիաւորներից մէկը պոկուեց, քամու պէս անցաւ գիւղով, բաշի հետ քամուն տուեց ձիու վիզը կապած խաս գլխաշորը, եկաւ փոթորկեց տան շուրջբոլոր, պարը խառնեց, մեծ ու փոքրի կանչերը խառնեց ձիու վրնջոցին, մրրկի պէս պտըտուեց տեղում, պոռթկաց ու էլի դարձաւ... (Օհանի Մանէն ճարպիկ ձիաւոր էր)։ Տղերքը ընդհատեցին պարը, (ուռք (*) առած ելան տանիք։ Ազաբբաշին Ներսէսն էր, տնկեց ուռքն ու կանգնեցին մօտը։ Տղերքի մի մասը շուրջպարիսպ կազմեց, թիկունքներով պաշտպանեց իրենց, միւսները «Քոչարի» բռնեցին կտուրի վրայ եւ սպասեցին։

Թաղէ - թաղ թաւալուեց հարսանիքը, մեծացաւ, դահոլ - զուռնայի ձայնը թաւալուեց, եւ մանկտիք շողերի պէս թաւալուեցին, իրիկնամուտը շաղախուեց ճիչ ու ծիծաղով, աղմուկ աղաղակով, ձիերի վրնջոցով, զուռնայ - դահոլի կանչով, եւ օրը կլոր - կլոր թաւալուեց գիւղի, սար ու ձորի մէջ։ Ծփացող գիւղում ինքը Խանդութն էր որոնում ու գտաւ, ճերմակ ձի նստած, ճերմակ քօղով, ճերմակ - ճերմակ ամպ՝ թաղէ - թաղ սահելով, ցօղելով թաղերը իրեն էր գալիս։ Սահելով եկաւ, եկաւ կանգնեց դըրան դէմի ընկուզենու տակ, հով արեց դըրանը, ցօղ մաղեց ընկուզենու այրուող սաղարթին։ Կտուրից հայեացքով համբուրում էր հայեացքով քաշում էր ճերմակ քօղը. Խանդութին աչքերն էր որոնում, որ ասէր.

«Բարի էկար մեր դուռ, Խանդութ, Թաղավանքից մինչեւ հոս իմ սրտի միջով էկար, Խանդութ»։

Կրակուած նայում էր, ու մոռացել էր ուռքը, Ներսէսը քաշեց փէշից...

«Հակառակորդները» հասել էին կտուրը, «Քոչարին» ընդհատուեց, նուագը չէ։ Նուագի տակ ուռքի համար կռիւ բռնեցին։ Գիւղը քլթքլթում էր Ընկուզասարի փէշին ու Ընկուզասարի փէշ իրենց կտուրի մօտ։ Հարայ-հրոց էր, դահոլի դմփդմփոց էր, զուռնի ծղրտոց, ծափ ու ծիծաղ էր, որոտ ու կանչ էր։ Թաղը թաղեցի «գուլաշչիների» թիկունքին էր ու առանձին - առանձին՝ ընտրած «գուլաշչու»։

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(12 – Շար.)

(*) Ուռք — Նորափեսի դրօշակ։ (Սասունում սովորութիւն է եղել՝ հարսը բերողների եւ նրանց սպասող հարսանեւորների միջեւ, փեսայի տան կտուրին, կատակ-մարտ լինի ուռքի համար)։

Fonds A.R.A.M

գան նիւթեր շօշափող յօդուածներով ճոխացնել բովանդակութիւնը:

բ) Հայերէն լեզուով յօդուածներու հրատարակութեամբ ցոլացնել հայկական կեանքն ու ազգային ձգտումները:

գ) Նոր Սերունդի ձայնն ու կամքը ֆրանսահայ ընտանիքներուն իմանալի դարձնելու մտահոգութեամբ, նշուեցաւ յատուկ բովանդակութեամբ «Հայաստան»ի առաքումը:

դ) Որոշուեցաւ յայտարարութեանց յատուկ բաժին մը բանալ:

Գ. ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՉԱԿԱՆ-ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ

Մայրենի լեզուով բերանացի եւ գրաւոր արտայայտուելու բնական պահանջքն ու ազգային հիմնական պարտականութիւնը ընդգծելէ ետք, խումբերէն ներս հայ լեզուի ուսուցման աշխատանքները պարտաւորիչ դարձնել եւ առաջ տանիլ հնարաւորութեանց ներած չափով:

ա) Հայերէն լեզուի ուսուցիչներու կարիքը զգալով, կը մտածուի յատուկ պլանձէի մը յատկացումով, ապահովել պատրաստութիւնը երեք մակարդակներով հայերէնի — մանկավարժական, լսողա-տեսողական արդի միջոցներու օգտագործումով յատուկ ձայներիզներու, զանոնք տրամադրելի դարձնելով Նոր Սերունդի բոլոր խումբերուն: Լեզուի ուսուցման գծով, օգտագործելի այլ կերպեր են՝ ծանօթացումը ազգային եւ ժողովրդական երգերու եւ այլ նիւթերու:

բ) Հնարաւոր դարձնել խումբերուն, յատուկ գրադարաններու հաստատումը, Հայկ. Հարցի մասին վաւերագրական հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուով գիրքերով եւ աշխատութիւններով: Զանոնք հանրութեան տրամադրելի դարձնել:

գ) Կեդր. վարչութիւնը պիտի ձեռնարկէ գրաւոր դասախօսութեանց խմբագրութեան: Պիտի կազմակերպուին Հայոց պատմութիւնը, Հայաստանն ու Հայկական Հարցը ծանօթացնող ցուցահանդէսներ:

դ) Կեդր. Ֆրանսայի (Լիոնի շրջան) Շրջանային վարչութիւնը կը պատրաստէ եւ մօտ ատենէն կը հրատարակէ Հայոց պատմութեան ֆրանսերէն լեզուով պարզաբանուած եւ պատկերազարդ գրքոյկ մը:

ե) Շրջաններուն մէջ կազմակերպում գրլեվանքերու (սեմինէր) խորհրդածութեան եւ քաղաքական յատուկ պատրաստութեան ջամբումի նպատակով:

Դ. ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան հետ կապերու առաւել սերտացումով գործակցիլ՝ լաւագոյն միջոց զօրանալու: Կուսակցութեան սփիւռքեան գործունէութեան եւ գոյավիճակին ծանօթանալով ճանչնալ անոր նկարագիրը:

ա) Ցաճախակի յարաբերութեանց կապի պահպանումով օժանդակել քոյր եւ մօտիկ կազմակերպութեանց, յատկապէս Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչին:

բ) Սփիւռքի հայ տարբեր գաղութներու երիտասարդական միութեանց հետ հանդիպումներ կազմակերպելու օգտակարութիւնը շեշտուեցաւ:

գ) Ֆրանսական երիտասարդական մշակութային տուներուն մօտենալ, հետեւիլ, աշխատանքներուն մասնակցիլ, միջոց մը Հայութիւնը, Հայաստանն ու Հայ Դատը ծանօթացնելու. նոյն աշխատանքը կարելի է կատարել մեր տղոց միջոցաւ լսարաններէն ներս:

դ) Փոքրամասնութեանց հետ կապ պահել:

Ե. ԱՄԱՌՆԱՅԻՆ ԲԱՆԱԿՈՒՄ

Տարիներէ ի վեր աւանդական դարձած է Նոր Սերունդի բանակումը, որ ամէն տարի Օգոստոս ամսուն երկսեռ երիտասարդութիւն մը կը համախմբէ հայկական ջերմ մթնոլորտի մէջ, զուարճութեան եւ մշակութային կարելիութիւններով:

Աւելի քան երբեք չեշտուեցաւ 150 բանակող ընդունող բանակավայրի մը ծրագրին իրականացման փութացումը:

Ամառնային բանակումին կազմակերպումը կը յանձնուի կեդրոնական Ֆրանսայի Շրջանային վարչութեան:

Զ. ԾՐԱԳԻՐ – ԿԱՆՈՆԱԳԻՐ

Յառաջիկայ պատգամաւորական ժողովին համար կը նախատեսուի բարեփոխումը ծրագիր – կանոնագրի:

Կը ջնջուի երդման արարողութիւնը: Նոր Սերնդականը կ'ունենայ իր անդամատետրը:

Մարզական խաղերու եւ զբօսանքի զանազան միջոցներով յաճախակի դարձնել հանդիպումները ընկերներուն միջեւ:

×

Ընտրուած են Կեդր. վարչութեան եօթը անդամները: Խմբերգուած է «Մշակ բանուոր»ը: Ժողովը փակուած:

Երկուշաբթի երեկոյեան՝ բաժանումի ժամն է: Կարեւոր յանձնառութիւններով եւ առաջադրանքներով իրենց շրջանները կ'ուղեւորուին Նոր Սերնդականները անմոռնելի յուզումով: Պայմաններէն ժառանգուած տագնապով, հայադրոշմ մթնոլորտ մը վերստեղծելու վերանորոգ ոգիով մը կ'երթան իրենց ընկերներուն, կոչով մը՝ իրենց շարքերը ամրապնդելու՝ նոր ընկերներու շունչով յորդուն:

Ջոհաբերման ոգիով սնուցանուող ուխտաւոր պատանիներ՝ Բարի՛ ճանապա՛րհ:

Յ. Պ.

Յ. Գ.— Լիոնի երկու օրաթերթերը «Լը Փրոկրէ» եւ «Տերնիէռ Հէօր Լիոնէզ»ը յաջորդական երեք թիւերով անդրադարձան Նոր Սերունդի պատգամաւորական ժողովի աշխատանքներուն:

(*) Ցապաղած Ապրիլեան ոգեկոչումներու հետեւանքով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 7ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Ապրիլ 27էն 29, Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի նիստերու սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հայաստանի Գրողներու 7րդ համագումարը:

Բացման խօսքը արտասանեց հայ գրագէտներուն երիցագոյնը՝ Գեղամ Սարեան:

Գրողներու Միութեան վարչութեան զեկուցումը կատարեց մարմնին Ա. քարտուղարը՝ Վարդգէս Պետրոսեան: Ցարակից զեկուցումներ կատարեցին Վահագն Դաւթեան, Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան քարտուղարներ բանասիրական գիտութիւններու դոկտոր Լեւոն Մկրտչեան, արձակագիրներ Պերճ Զէյթունցեան, Անահիտ Սահինեան, արուեստագիտութեան դոկտոր Լուիզա Սամուէլեան:

Փակման խօսքը արտասանեց Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար՝ Կարլէն Դալլաքեան:

×

Համագումարէն անմիջապէս ետք գումարուեցաւ Հայաստանի Գրողներու Միութեան վարչութեան լիակատար նիստը: Վարչութեան Ա. քարտուղար վերընտրուեցաւ Վարդգէս Պետրոսեան, երկրորդ քարտուղար՝ Լեւոն Մկրտչեան, քարտուղարներ՝ Մկրտիչ Սարգսեան, Պերճ Զէյթունցեան, Լեւոն Ղարագէօզեան:

×

« ՀԱՅՐԵՆԱԲԱՂՁ ՀՆՉԻՒՆՆԵՐ »ՈՒ 16ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՄԵՐԳԸ

Հայաստանի Երաժիշտներու Միութեան դահլիճին մէջ տեղի ունեցած է «Հայրենաբաղձ Հնչիւններ» համերգներու շարքին 16րդ տարեկան համերգը: Այս համերգներու միջոցով Երեւանի երաժշտասէր հանրութիւնը կը ծանօթանայ սփիւռքի հայ երաժիշտներու ստեղծագործութեան: Ներկայացուած են սփիւռքի հայ քառասունէ աւելի երաժիշտներու 200 երգեր: Համերգի կազմակերպիչը՝ Ցիցիլիա Բրուտեան, իւրաքանչիւր երգի մեկնաբանութենէն առաջ բացատրութիւններ տուած է երգերու հեղինակներու ոճին եւ յատկանիշներուն մասին: Ներկայացուած ստեղծագործութիւններէն են՝ Աւետիս Զամբազեանի «Որդիական սէր» եւ «Մոլլան», Սիրվարդ Գարամանուկեանի «Անտուն գիշերներ» եւ «Ես որ մեռնիմ», Օննիկ Պէրպէրեանի «Լսօր ձեր տուն», Նիկոլ Գալանտէրեանի «Ա՜խ, մարալ» են., ինչպէս նաեւ բազմաթիւ նուագներ՝ երաժշտական զանազան գործիքներով մեկնաբանուած:

[illegible]

Երկուշաբթի, Մայիս 10, ժամը 20.05ին Ֆրանսական Զայնասփիւռի Ֆրանս-Քիւլթիւռ կայանէն կը սփռուի Ժան – Ժաք Վարուժանի Լա Քըռէյ թատերգութիւնը, որ Մայիս 15էն սկսեալ ալ պիտի ներկայացուի Լա Շամայլ խորագրին տակ, Թէաթր Փրէզան (Փորթ տը Փանթէն):

ՀՈՂՎՐՏԻՔ

Մարսէյլի մէջ, Ապրիլ 22ին, իր մահկանացուն կնքեց Տիկին Լուսընթագ Պանտիկեան: Երկու օր ետք ողբացեալին յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սէն Ժեռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցին:

Տիկին Լուսընթագ իր ծննդավայրին՝ Այգեստանի մէջ երջանիկ օրեր ապրելէ եւ ապա իր սերունդին միւս ներկայացուցիչներուն հետ Ապրիլեան հերոսամարտը ու անոր յաջորդող լեղի եւ անոյշ օրերը ճաշակելէ ետք, տասնամեակներ շարունակ, իր ամուսնոյն կողքին, Հայաստանէն մինչեւ Մարսէյլ, հայ կնոջ առաքինութիւններն ու բարեմասնութիւնները ի յայտ բերաւ եւ, նուիրումով ծառայեց իր ժողովուրդին, այս հիւրընկալ ափերուն վրայ:

Մեր տարասփիւռ կեանքին մէջ հայ կինը նախախնամական դեր ստանձնեց ազգապահպանման գետնի վրայ: Ողբացեալը սրտով ու միտքով փարեցաւ այդ նուիրական աշխատանքին միշտ քաջալերելով, այլ մանաւանդ՝ օժանդակելով հայանպաստ աշխատանքներուն: Համեստ՝ իր նկարագրով, գործունեայ՝ իր խառնուածքով, ողբացեալը սիրուեցաւ իր շրջապատէն եւ, ինչպէս կ'ըսեն նմանօրինակ առիթներով, բարի համբաւ ձգեց:

Կը կարծենք, թէ ամբողջական բացատրութիւն տուած կ'ըլլանք, եթէ ըսենք, որ Ապրիլ 24ին հայ մայր մը յանձնեցինք հողին, Հայուհի մը, որ Այգեստանէն Մարսէյլ իր ժողովուրդին ծառայեց՝ իր ուժերուն ներած չափով:

Հանգիստ իր ոսկորներուն:

Ա. ԽԼՈՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (85)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ՓԵԹՐՈՍ ԱՐԱԹԻՄՈՍ

Ահա իմ անցեալս, ահա այն ինչ որ էի. հիմա գանք անոր ինչ որ ըլլալ կ'ուզեմ: Ես մեծ ախորժակով ծնած մարդ մըն եմ, մարդ մը որ ուտելով, վայելելով եւ ունենալով չի կշտանար: Ճակատիս ետին ուղեղ մը ունիմ որուն մէջ իմացականութիւնն ու սրամտութիւնը կ'եռայ ու կը բռնկի: Ի՞նչ, միթէ անարդարութիւն չէ՞, միթէ անհաւասարութիւն չէ՞ մեծատուներու սեղանէն դուրս նետուիլը, միթէ չքաւոր ծնած ըլլալուս համար կեանքի սեղանէն դո՞ւրս պէտք է նետուիմ: Կը տեսնեմ թէ այսօրուան բոլոր մեծ ազաները, բոլոր աւազակները հօրերնուն ժառանգութիւնովը մարդու կարգ անցած, պապենական ստացուածքներու շնորհիւ դիրք գրաւած ապուշներ ու տխմարներ են: Կը տեսնեմ թէ ամէն տիտղոսաւոր, ամէն թագաւոր եւ ամէն վեղարաւոր գլուխ՝ առաւել կամ նուազ ճարպիկութեամբ արմուկախաղ կը խաղայ կեանքի կրկէսին մէջ: Ես տիտղոս չունիմ, թագ ալ չունիմ, վեղար ալ չունիմ, չունիմ, բայց ունենալ կ'ուզեմ:

Արեւին տակ ես ալ իմ տեղս կը պահանջեմ ինէ: Պզտիկ տեղ չեմ ուզեր. գրաւած տեղս մեծ ըլլալու է, մեծ եւ գեղատեսիլ: Մեկուսացած եմ, տկար եմ, անկուտի եմ, բայց կ'ուզեմ ընկերութեան մէջ մտնել, շրջապատուիլ, զօրաւոր եւ հարուստ ըլլալ:

Մեծեր կան, ես ալ անոնց չափ պիտի մեծնամ եւ հասակս ցոյց պիտի տամ ամէնուն: Իշխաններն ու թագաւորները զողացնել կ'ուզեմ: Կ'ուզեմ որ, հարըստութենէ հարստութիւն եւ սերունդէ սերունդ, կայսրերն ու թագաւորները դաշնակցութիւններ կնքեն իմ հետս: Եւ այս հսկայական յատակագիծս գլուխ հանելու համար միայն մէկ զէնք մը ունիմ ձեռքս, զէնք մը ուրիշներու ձեռքին մէջ թէպէտ տկար ու վտիտ, բայց իմ ձեռքիս մէջ հզօր եւ մահացու է... ահա՛ այդ զէնքը:

Փեթրոս Արաթիմոս այս բառերը արտասանած միջոցին սեղանին վրայէն գրիչ մը խլելով ափին մէջ դաշոյնի մը պէս սեղմած, օդին մէջ բարձրացուց:

— Ասով ես շատ մը հպարտ գլուխներ խորտակած եւ շատ ալ իշխաններ խոնարհեցուցած եմ, շարունակեց ան: Ինչպէս որ ուրիշները իրենց սուրովը կը սպաննեն, ես ալ այս զէնքով կը ձաղկեմ, ծաղր ու ծանակ կ'ընեմ եւ բարոյապէս կը սպաննեմ: Գրիչս մելանը կը թաթխեմ, բայց անկէ հոսողը մելան չէ, թոյն է, թոյն եւ արիւն...: Իմ գրիչէս մահ կը կաթի, պարոն, մա՛հ... զրպարտելով, բամբասելով եւ մրոտելով կը մեռցնեմ ես մարդը: Ահա պարոն, ահա իմ ուժս, ահա ահաւոր ուժ մը, օժանդակ ուժ մը որ մեծ ծառայութիւններ կրնայ մատուցանել գիտցողին եւ որուն ոչ ոք կրնայ դիմադրել: Ես մարդիկը չեմ ատեր, այո, չեմ ատեր, բայց ինքզինքս ալ շատ կը սիրեմ, անսահման սէր մը ունիմ իմ անձիս հանդէպ: Իմ մէջս ես մը կայ, սեփական ես մը որուն երջանիկ ըլլալը եւ լաւ օրեր տեսնելը կը ցանկամ, մանաւանդ կ'ուզեմ որ ան նիւթապէս երջանիկ ըլլայ: Ախորժակս յագուրդ ստանալու է, կը հասկնա՞ք: Ես այս աշխարհին մէջ ոչ բարեկամ ունիմ, ոչ թշնամի: Ես ինքզինքս ուրիշ մարդու վրայ չեմ զմայլիր: Երբ մէկը ինծի գայ, նախ կը մտածեմ թէ պիտի կրնա՞մ զայն իմ նպատակիս գործածել, եւ եթէ առոր մէջ հաւանականութիւն տեսնեմ, անմիջապէս գիս ծեծողին հետ կը բարեկամանամ: Երբ մէկը ինծի բարիք ընէ, կը մտածեմ թէ այդ մարդը կրնա՞յ օր մը երջանկութեանս վնասել, եւ եթէ առոր մէջ հաւանականութիւն տեսնեմ, անմիջապէս իր թշնամին կը դառնամ: Ըսել կ'ուզեմ թէ ինծի չարիք հասցնողը կը շողոքորթեմ, իսկ բարիք ընողն ալ տապալելու միջոց կը փնտռեմ: Ահա թէ ես ով եմ եւ ինչ ըլլալ կ'ուզեմ պարոն: Հապա դուք ո՞վ էք եւ ի՞նչ ըլլալ կ'ուզէք:

Ռոլան պատասխան տալու տեղ հարցուց.

— Ինչո՞ւ սակայն ձեր հոգին այսպէս կը մերկացնէք կասկածելի օտարականի մը առջեւ: Ասիկա սխալ քայլ մըն է որ կրնայ արդելք ըլլալ ձեր ծրագրին իրագործմանը:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Էլիզապէթվիլէն Տէր եւ Տիկ. Մկրտիչեան նուիրած են երեք հարիւր ֆր. Իսիի Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ, ի յիշատակ իրենց խնամիին՝ Տիգրան Օննեանի մահուան 15րդ տարելիցին առթիւ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՐՏԱՆ.— Համախորհրդակցական Միութեան անդամական ժողովը, Երեքշաբթի, Մայիս 11, ժամը 15ին, Պ. Ունանեանի բնակարանը, Պիվէռ: Օրակարգ.— պատգամաւորի ընտրութիւն, նամակներու ընթերցում, բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Մայիս 13ին, Հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը Ցուկէսին Տիկին Փափազեանի բնակարանը՝ 6 Ռիւ Շառլ Միշէլ, Պանեէօ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Հրապարակային դասախօսութիւն

«ԱԶԳԻ ՄԸ ԳՈՅԱՏԵՒՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ»

(LA SECURITE REELLE)

Մայիս 15 Շաբաթ, ժամը 20.30ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քառէ

կը բանախօսէ՝

ՓՐՈՖ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՈՒԼՏՈՒՔԵԱՆ

Դասախօս՝ Պէյրութի Հայկազեան Քոլէճի առեւտրական վարչագիտութեան եւ տնտեսագիտութեան բաժնին

Բանախօսութեան աւարտին՝ կարծիքներու փոխանակութիւն:

Մուտքը ազատ է

ՎԵՐՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

Les Alliés sont en Arménie

par C. MAX JACOB

Գին 15 Ֆր.

Կը ծախուի հայ գրավաճառներու մօտ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12–14 ՌԻՒ ՍԷՆԹ'ՊԱԶԻԼ

ՄԱՅԻՍ 11էն 24՝ Մշակութային եւ գեղարուեստական ձեռնարկներ:

ՄԱՅԻՍ 11, Երեքշաբթի ժամը 21ին դասախօսութիւն Հայկական ճարտարապետութիւնը, Փրոֆ. Ալփակօ–Նովելլօ

ՄԱՅԻՍ 14, Ուրբաթ ժամը 21ին,
LIZ SARIAN, avec l'orchestre J. BONAL

ՄԱՅԻՍ 17, Երկուշաբթի ժամը 21ին դասախօսութիւն՝
Panorama de la Culture Arménienne — Prof. F. FEYDIT

ՄԱՅԻՍ 19 եւ 21, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ

NUITS DE LA QUATRA
avec RAFFI PETROSSIAN, ANNIE ADJEMIAN, CHARLES RENAUD
MANOUK PARIKIAN

ՄԱՅԻՍ 24, Երկուշաբթի դասախօսութիւն՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը համաշխարհային քաղաքակրթութեան — Կ. ՓՈԼԱՏԵԱՆ
Ցուցադրութիւն նկարիչներ՝
ALINE ETMEKDJIAN et H. ZAYAN

DIMANCHE 16 MAI

Inauguration de la rue d'Erévan

à ISSY - LES - MOULINEAUX

PROGRAMME OFFICIEL

— 9 h. — Messe et Requiem en l'Eglise Arménienne, 6 Avenue Bourgain

— 11 h. 15 — Dépôt de gerbes au Monument aux Morts, square de la Mairie. Formation du cortège avec le concours de la musique de la ville de Chelles

12 h. Arrivée du cortège rue du Plateau — Dévoilage de la plaque «Rue d'Erévan», Minute de silence.

Allocution de M. Raymond Ménand, maire, de M. le Préfet, de Mgr Manoukian et de M. Karagossian.

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.– Հ.Յ.Դ. Սողոմոն Թեհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Մայիս 14, ժամը 21ին Փարիզի Մշակոյթի Տունը:

ԻՍԻ.— Հ.Յ.Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Հինգշաբթի Մայիս 13, ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ 21 ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՀԱՏՈՐՆԵՐ

—55 մեներգներ եւ զուգերգներ: — Համանուագներ՝ Ա. Հեթանոսական: Բ. Եղերական ա մրցանակ: Գ. Դիւցազնական: Դ. Վերածնունդի: — Դպրոցական. Սենեկային եւ Համանուագային երաժշտութիւն: — Լուսընթագ. պարանուագ երգչախումբով: — Անոյշ գուսաներգութիւն: — Երգախաղեր – Էմմա: Տէր-Գոնեակ: Ղարաբաղի Մելիքներ: — Մեներգներ խմբերգներով: — Մեսրոպեան լեզու. աշխարհական գանթաթ երգչախումբով: ա մրցանակ: — Հայ ժող. եւ աշուղական երաժըշտութիւն. Արաբկիրէն. Տարօնէն. Զմշկածագէն. Շապին – Գարահիսարէն եւ Եղեսիայէն: Ասոնք բոլորը դաշնակի եւ նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

Դիմել՝
ԱԻԵՏԻՍ ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ
1, Allée Erckmann-Chatrian
93110 Rosny sous Bois
Tél. : 875-54-50

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍ 6, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ

44 - 50, Ավընիւ Շարլ Տը Կոլ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի օր մը անցընել:

Մանրամասնութիւնները յետագային — ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Grande Soirée Annuelle

DE L'U.J.A. ALFORTVILLE
HOTEL HILTON ORLY
Le samedi 15 mai à partir de 21 heures
Animée par les
ARMENIAN'S SUNSHINES
Partie Artistique :
TRIO ATHENEE
ALAIN KRIKORIAN

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

sevan-voyages

50, Cours de la Liberté — 69003 Lyon — Téléphone : (78) 60-13-66

ՁԵԶԻ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ 1976

Խմբական մեկնումներ

ՅՈՒՆԻՍ 12 - 26

ՅՈՒԼԻՍ 10 - 24
Կ'ԸՆԿԵՐԱՆԱՅ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 16 - 21

ՕԳՈՍՏՈՍ 23 - ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 5
Կ'ԸՆԿԵՐԱՆԱՅ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՍԵՊՏ. 22 - ՀՈԿՏ. 6

Գին 2850 փրանքէն սկսեալ,

Յատուկ պայմաններ հանգստեան կոչուածներու համար

SPECIAL JEUNES

24 Juillet — 7 Août

16 Août — 30 Août

2680 F.

Ce prix comprend.— Voyage en avion, Hôtel première catégorie, chambre double, pension complète, Excursions.

A PARIS

mondotours

2, rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

ՃԱՇԱՐԱՆ

RESTAURANT EREVAN

ՃԱՇԱՐԱՆ

ԵՐԵՒԱՆ

26, RUE BERGÈRE PARIS 9e

Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ

Մատչելի գիներ

Երկուշաբթի՝ Կարսի տէօնէր
Երեքշաբթի իրիկուն՝ ձիթապտուղ - մանթը
Հինգշաբթի իրիկուն՝ էջմիածնի քէօֆթէ եւ պատուէրի վրայ՝ լահմաճուն ու չի–քէօֆթէ
Ուրբաթ իրիկուն՝ Սու–պէօրէկ
եւ ամէն կիրակի առտու, պատուէրի վրայ՝ խաշ:

Nuitée Dansante

animée par
ADISS HARMANDYAN
avec VATCHE YERAMIAN et son ensemble
DIMANCHE 16 MAI à 21 H.
à l'HOTEL SEVAN *** NN
PERTUIS en PROVENCE
Direction : J. HAIRABIAN
Réservation : (90) 79-19-30

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
11
MARDI
11 MAI
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.586 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.586

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԸ ԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ ԲԱՅՑ...

Հակառակ Ձախի ընդդիմութեան, պայթուցիկ մթնոլորտի մը մէջ, Շաբաթ առտու Լիբանանի Խորհրդարանը ընտրեց Ֆրէնժիէի յաջորդը՝ Էլիաս Սարգիս: Մարոնի քրիստոնեայ, ինչպէս կը պահանջէ Սահմանադրութիւնը, նոր նախագահը, թեկնածուն էր աջին եւ Սուրիոյ: Ստացաւ 66 ձայն ներկայ 68 երեսփոխաններու վրայ (ընդհանուր թիւը՝ 99) բայց քուէարկութիւնը տեղի ունեցած է անսովոր պայմաններու մէջ եւ միայն անոր համար որ Սուրիա կը պահանջէր որ անպայման կատարուի Շաբաթ օր: Երեսփոխանները զինեալ ուժերու պաշտպանութեամբ կը հասնէին Մանսուր պալատը, որ Խորհրդարանի առժամեայ կեդրոնատեղին է: Դուրսը, կռիւները կը շարունակուէին նոյն սաստկութեամբ եւ ընտրութենէն ետք ալ Ճումպլաթի ձախը կը յայտարարէր թէ չընդունիր Սարգիսի ընտրութիւնը: Մնաց որ յայտնի ալ չէ թէ ի՞նչ պիտի կարենայ ընել նոր նախագահը եւ մանաւանդ ե՞րբ պիտի կարենայ գործի անցնիլ, այլ խօսքով՝ ե՞րբ Ֆրէնճիէ իր աթոռը պիտի տայ Սարգիսի:

Առ այժմ, գոնէ երեւութապէս, կը թուի թէ լիբանանեան ձախը պարտուած է քաղաքական ճակատի վրայ մինչ հողին վրայ, յաղթական էր: Արաֆաթ կրկին Դամասկոս գացած էր համոզելու համար Ասատը, որ Սուրիա չէզոք մնայ նախագահական ընտրութեան մէջ, բայց վերադարձած էր ոչինչ ձեռք ձգելով:

×

Էլիաս Սարգիս 52 տարեկան է եւ ամուրի: 1967էն ի վեր կառավարիչն էր Լիբանանի Դրամատան, եւ 1943էն ի վեր, անկախութեան թուականը, ամէնէն երիտասարդ նախագահն է զոր Լիբանան ունեցած է: Համեստ ընտանիքի զաւակ, առաւելաբար ինքնաշխատութեամբ հասած է: Խստակեաց, շատ մօտ չէ քաղաքագէտներուն եւ լրագրողներուն, գրեթէ վանական կեանք կը վարէ:

×

Շաբաթ եւ Կիրակի կռիւները շարունակուած են Պէյրութ եւ լեռները: Պաղեստինեան կազմակերպութիւնը իր հաւանութիւնը տուաւ Սարգիսի ընտրութեան ինչպէս նաեւ բազմաթիւ այլ հոսանքներ: Ճումպլաթ սակայն Ալէյ քաշուած է մինչ հարաւ - Լիբանանի, Սուրի երեսփոխան մը՝ Համուտ Հրապարակաւ յայտարարած է թէ վերջնապէս կը հեռանայ Լիբանանէն:

Քանի մը տողով

ԲՐԵԺՆԵՒ մարեշալի աստիճան ստացաւ: Նոյն պահուն, իր ծննդավայր Դնիեպրոձերժինսկի մէջ բացումը կը կատարուէր իր կիսանդրիին՝ ինչպէս օրէնք է երբ մարեշալի աստիճան կը շնորհուի:

Մոսկուայի կարգ մը քաղաքական դէմքերու համաձայն՝ եղածը կը միտի զօրացնել հեղինակութիւնը Համայնավար կուսակցութեան Ա. քարտուղարին, ուրիշներու համար վերադարձ մըն է «անհատի պաշտամունքին»: Ցաղթանակի 31րդ տարեդարձին առթիւ է, որ Գերագոյն Խորհուրդը որոշեց մարեշալի աստիճանի բարձրացնել Բրեժնեւը:

ՌՈՒՍԱՅԻ առաջին շրջանին իսկ երեսփոխան ընտրուեցաւ Կիրակի օր, Թուռ 56,09 առ հարիւր ձայներու համեմատութեամբ: Նախկին երեսփոխանը որ աթոռը կորսնցուցած էր երբ Փոնփիտուի նախարար եղած էր, յաղթեց ութ մրցակիցներու: Իրեն անմիջապէս կը յաջորդէ ընկերվարականը (21,05), ապա համայնավարը (17,93): Մեծ պարտեալն է բարենորոգիչ թեկնածուն: Այս ընտրութիւնը նաեւ նախաճաշակ մը կուտայ եւ փորձաքար մըն ալ կը նկատուէր ապագայի համար:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ իր բանտին մէջ ինքզինքը կախած է Ուլրիքէ Մայնհոֆ, 42 տարեկան, «Պանտ ա Պատէռ»ի ուղեղը: Պատէռի խմբակը ահաբեկչական արարքներ կը գործէր, սպանութիւն, առեւանգում եւայլն յանուն «յեղափոխութեան»: Կիրակի օր, Փարիզի մէջ, գերմանական հաստատութեանց վրայ գործուած եղեռնափորձերը հաւանաբար կապ ունին եղածին հետ:

ԻՏԱԼԻՈՅ հիւսիսը, հողը միշտ կը շարժի: Վերջին հաշուեկշռին համաձայն, մեռեալներու թիւը 812 էր բայց այս ալ վերջնական չէ եւ կը կարծուի որ հազարը կ՚անցնի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դիւանագէտ մը անբաղձալի (փէրսոնա նոն կրաթա) նկատուած է Թուրք Կիպրացիներու կողմէ եւ չէ կրցած մտնել Կիպրոսի Թրքական գօտիէն ներս: Թրքական ձայնասփիւռը որ լուրը կուտայ, չէ ճշդած թէ ո՞վ էր այդ Ֆրանսացին եւ Կիպրոսի Ֆրանսայի դեսպանն ալ մերժած է բան մը ըսել այդ մասին:

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ շատ ծանր միջադէպեր պատահած են առջի օր Կարլիստներու միջեւ, մէկ մեռեալ կայ եւ բազմաթիւ վիրաւորներ: Ասիկա եղած է Մոնթէխուրա կատարուած ուխտագնացութեան առթեն: Այս ուխտագնացութիւնը կը կատարուի ամէն տարի: Բախումները սկսած են իշխան Սիքսթոյի եւ « օրինապաշտ » կոչուած Կարլիստներու միջեւ, առաջինին նախայարձակումով:

ՖՐԱՆՔՕ-ԱՓՐԻԿԵԱՆ երրորդ վեհաժողովը բացուեցաւ Երկուշաբթի Փարիզի մէջ: Ժողովին նպատակն է զանազան հասարակաց կամ միջափրիկեան հարցերու շուրջ խորհրդակցիլ, մասնաւորաբար համաշխարհային տնտեսական տագնապին, ինչպէս նաեւ Ափրիկէի մէջ խորհրդային տարածման եւ Անկոլայի: 19 երկիրներու պետեր եւ նախարարներ կը մասնակցին այս վեհաժողովին, որու համար ապահովութեան արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են, Վիէննայի փորձառութիւնը դէշ յիշատակներ ձգած ըլլալով:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՖՈՐՏ անգամ մը եւս իր վէթօն օգտագործեց ընդդիմանալու համար ամերիկեան Քոնկրէսին (Խորհրդարան) հակակշռին արտասահմանի տրուելիք զինուորական օգնութեան մասին: Պատրաստուած օրինագիծը կը նախատեսէր որ Քոնկրէսը աւելի մօտէն հսկէ արտասահմանի զինուորական նպաստին: Օրինագիծը, օրինակ տարեկան 9 միլիառ տոլարի կը սահմանափակէր Միացեալ Նահանգներու եւ արտասահմանի միջեւ կնքուելիք պայմանագրերը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Հեռատիպ, Մայիս 6)

ԱԶՆԱՒՈՒՐ ԱԶՆԱՒՈՒՐԻ ՄԱՍԻՆ

« Հայաստան հրատարակչութիւնը » լոյս ընծայած է, 50 հազար տպաքանակով «Ազնաւուր Ազնաւուրի մասին» հայերէն թարգմանութիւնը:

Գիրքը լոյս տեսած է քանի մը տարի առաջ Ֆրանսա, կը ներկայացնէ երգիչին կեանքը, գաղթական հայ ընտանիքի զըրկանքներն ու երազները, եւ այն դժուարութիւնները որոնց յաղթահարած է հասնելու համար հոն ուր հասաւ:

«Ազնաւուրը Ազնաւուրի մասին» գիրքը ֆրանսերէնէ թարգմանած է բեմադիր եւ լրագրող Սուրէն Բուրսալեան, որ ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի քանի մը հաղորդումներ նուիրած է հայ երգիչին եւ մամուլի մէջ ալ յաճախ հրատարակած է Ազնաւուրի բանաստեղծութիւններու թարգմանութիւնները: Շառլ Ազնաւուր 1964ին երգահանդէսներ տուած է Հայաստանի մէջ: Քանի մը տարի առաջ Երեւանի մէջ լոյս տեսաւ իր բանաստեղծութիւններու հաւաքածոն:

×

5000 ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԱՃԱՐԸ

Երկար ատեն է որ գիտնականներ կը փնտռէին Մոխրաբլուրի գաղտնիքը, որ կը գտնուի Արարատեան դաշտին մէջ, հին ժամանակներուն իսկ չորցած Քասախ գետի ափը: Այդ բլուրը հետազօտողներուն ուշադրութիւնը գրաւեց 1927ին, բայց այն ատեն գիտնականները սխալմամբ ենթադրեցին որ անիկա դամբարան մըն է: Գիտնականներու վարկածները ենթադրել կուտային որ Մոխրաբլուրը եղած է հին հողագործական դարաշրջանի մեծ բնակավայր մը: 1970ին Ակադ. Բորիս Պիոտրովսկիի եւ Գրիգոր Արէշեանի ղեկավարութեամբ սկսան հնագիտական աշխատանքները: Պեղումներու արդիւնքները հաստատեցին թէ հին ժամանակ հոն ապրած է մեծ համայնք մը: Մոխրաբլուրը առաջացած է Ք. Ա. երրորդ հազարամեակին, այն ժամանակ առատ ջուր ունեցող Քասախ գետի ափին: Պեղումները ցոյց տուին Մոխրաբլուրցիներու կեանքի ու ապրելակերպի, արհեստներու մէջ անոնց ունեցած յաջողութիւններու բաւական յստակ պատկերը: Գտնուեցան կայծքարէ մանգաղներ, մեծ քանակութեամբ մետաղէ զէնք՝ պրոնզէ տէգեր, ինչպէս նաեւ ձուլակաղապարներ, որոնք հաղուադէպ են Ք. Ա. երրորդ հազարամեակի կէսերուն: Գրեթէ իւրաքանչիւր տան մէջ կային պաշտամունքի իւրայատուկ առարկաներ՝ ցուլերու, շուներու արձանիկներ: Գիտնականներ գտան նաեւ ցուլի պաշտամունքի երեսուն արձան: Վերջին տարիներուն, Գրիգոր Արէշեանի ղեկավարութեամբ աշխատած հնագէտներ յաջողեցան յայտնաբերել հին տաճար մը, որու կեդրոնը գտնուած է աշտարակ մը, որ կառուցուած է առանց մետաղէ գործիքներու օգտագործման մըշակուած քարի մեծ կտորներով: Թէեւ մասամբ քանդուած, այսօր աշտարակի բարձրութիւնը կը հասնի վեց մեթրի: Անոր գագաթը տեղաւորուած է չորս մեթրնոց բազալտէ սալ մը, որ ծառայած է իբրեւ զոհասեղան: Մինչեւ այսօր գիտնականները այդ դարաշրջանի ճարտարապետութեան մասին կը խօսէին նախնական կացարաններու մնացորդներու հիման վրայ, Մոխրաբլուրի տաճարին յայտնուիլը, անկասկած, հարստացուց գիտական պատկերացումները Հայկական Լեռնաշխարհի եւ Հարաւային Կովկասի հին քաղաքակրթութեան մասին: Հնագէտներ պարզեցին որ տաճարը հինգ հազար տարեկան է, այսինքն՝ աւելի հին քան Գառնիի տաճարը, եւ 1800 տարիով աւելի հին է, քան Մուսասիրի ուրարտական գլխաւոր տաճարը: Ասիկա յուշարձանային ճարտարապետութեան ամէնէն հին յուշարձանն է Խորհ. Միութեան հողամասին վրայ:

×

ԱՐՓԻ-ՍԵՒԱՆ ՋՐԱՏԱՐԸ՝ 46.566 ՄԵԹՐ

Մայիս մէկի տօնակատարութիւններու հիման վրայ, Արփի-Սեւան ջրատարի կառուցման աշխատանքները կը ներկայացնեն հետեւեալ պատկերը. կրաձոյլով պատած է 41.663 մեթր, յատակը կրաձոյլով պատած է 19.660 մեթր: Այսպէսով, ջրատարի երկարութիւնը հասած է 46.566 մեթրի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ («Յառաջ», հեռաձայնով).— Կիրակի առաւօտ, արտակարգ խանդավառութեան մէջ կատարուեցաւ Մշակոյթի Տան հանդիսաւոր բացումը, աւելի քան հազար հոգիի ներկայութեան: Ժապաւէնը կտրած է յանուն Աբբահօր՝ Մխիթարեան Միաբանութեան ընդհ. աթոռակալ Հ. Սերովբէ Ազըլեան, որ կարդացած է նաեւ ընդհանրական Աբբահօր շնորհաւորութեան եւ մաղթանքի գիրը: Արարողութիւնը վարած է Կարօ Յովսէփեան եւ յաջորդաբար խօսք առած են նախկին նախարար Ժոզէֆ Քոմիթի քաղաքապետին փոխանորդը՝ Տիկին Իրմա Ռափուզի, որոնք ջատագոված են հայ ժողովուրդի շինելու եւ շարունակելու ոգին: Կարդացուած է նաեւ Աշոտ Մալաքեանի (Անրի Վերնէօյ) որ իր աշխատանքներու բերմամբ չէր կրցած ներկայ ըլլալ, համակրութեան նամակը:

Այս հանդիսաւոր բացումին յաջորդած է ճաշ մը, որու չեն կրցած մասնակցիլ բոլոր փափաքողները եւ շատեր ստիպուած եղած են վերադառնալ: Ճաշը տրուած է ոգեւորիչ մթնոլորտի մը մէջ եւ հաւաքուած է 85.000 Ֆր.:

Մանրամասնութիւնները՝ առանձին:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱԽՈՅԵՆԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԱՐԱՐԱՏ ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ 1 - 2 ԿԱՐՊԱՏՆԵՐԷՆ

Կիրակի օր, Լվովի դաշտին վրայ, Արարատ 1ի դէմ 2 կէտով պարտուեցաւ Կարպատներէն, ախոյենական հանդիպումներու շարքին:

Fonds A.R.A.M

ՄԵՐ ՀՈՂԵՐԸ 1976...

Թ.

ԷՐԶՐՈՒՄ - ԿԱՐԻՆ

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ ՈՒՐԻՇ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԱՅՐԵՐ

ԲԱԲԵՐԴ (Պայպուրդ — Թրք.)

Բարձր Հայքի հնագոյն կեդրոններէն մին, որ կը գտնուի Աչգալէն դէպի Տրապիզոն ճամբուն 75րդ հազարամեթրին վրայ, հիւսիսէն պաշարուած Պոնտական լեռներով եւ հարաւ – արեւելքէն՝ պատմական Սպեր լեռնաշղթայով:

Պայպուրդ, ներկայիս, զինուորական պահեստանոց է, եւ ունի քան հազար բնակիչ: Դարուս սկիզբը, շուրջ 11.000 Հայեր կ՚ապրէին քաղաքին եւ շրջանի գիւղերուն մէջ, բաժնուած 1760 ընտանիքներու. ունէին 36 եկեղեցի, որոնց մեծ մասը շատ հին:

Բաբերդի առաջին յիշատակութիւնը մեզի կ՚աւանդէ Մովսէս Խորենացի եւ կը վերաբերի առաջին դարու վերջաւորութեան, երբ Սմբատ Բիւրատեան «... զերկուս դստերս իւր՝ զՍմբատանոյշ եւ զՍմբատուհի նստուցանէ ի Բայբերդ, արս քաջս թողլով ի վերայ ամրոցին: ... Առաքէ Երուանդ եւ սատակէ զքաջսն ի Բայբերդի, գերեալ զդստերսն Սմբատայ՝ պահէ յամրոցին Անի ոչ վատթարապէս»: (Խորենացի Բ. ԼԷ, ԼԸ):

Շատ հաւանաբար Բաբերդ կալուածն էր Սպեր գաւառի Բագրատունիներու:

12րդ դարուն Աստուածատուր անունով Հայ մը, կը յիշուի որպէս կառավարիչ Բաբերդի: Այս միեւնոյն Աստուածատուրն է որ գրել տուած է Մշոյ Առաքելոց վանքի պատմական ճառընտիրը, որ այժմ կը գտնուի Երեւանի Մատենադարանին մէջ:

14րդ դարուն սկիզբը, Մարքօ – Փօլօն, ոչ միայն կ՚անցնի Բաբերդէն, այլ կը յիշէ նաեւ քաղաքին մերձակայքը գտնուող արծաթահանքը:

1474ին՝ Ճօզէփէ Պարպառօ վենետիկցին, անցնելով Բաբերդէն, կը գովէ անոր ամրութիւնը եւ հոն կը հաշուէ 1500 ընտանիք:

Ուրիշ Վենետիկցի մը՝ Ճեմելլի, 17րդ դարուն նոյնպէս կը հանդիպի Բաբերդ:

14րդ դարուն (1310) մանր ժամանա – կագրութեան մը յիշատակարանին մէջ (տե՛ս Լ. Խաչիկեան էջ 71) «Բաբերդ դղեակ» կոչուած է: Նմանապէս դղեակ անունով յիշուած է ուրիշ յիշատակարանի մը մէջ, գրուած Յովհաննէս Նաղաշէն:

Դաւիթ երէց՝ Աւետարանի մը յիշատա – կարանին մէջ կը գրէ «Գրեցի զսուրբ աւետարանս ի յանառիկ ամրոցիս դղեկապատ քաղաքիս Բաբերդ կոչեցեալ» (Խաչիկեան, էջ 470):

Ճորոխ գետը անցնելով քաղաքէն, երկու մասի կը բաժնէ զայն:

Հայերը ունէին չորս եկեղեցի, բաժնուած հայկական չորս թաղերուն մէջ. Ս. Աստուածածին, Հրեշտակապետք, Աստուածամայր եւ Ս. Յովհաննէս:

Հայկական միակ կանգուն յուշարձանը քաղաքին մէջ, այսօր, հինգերորդ եկեղեցի մըն է, որ վերածուած է «Ուլու ճամիի» եւ միաժամանակ Բաբերդի հնագոյն «մզկիթ»ն է:

Քաղաքին գերեզմանատան մէջ, կարելի է տակաւին կարդալ, հայ դամբարաններու մնացորդներու վրայ, 1437 թուականը...:

Բաբերդի շրջանին երեսուն հայաբնակ գիւղերէն (Լուսհոնք, Բլրակ, Քարաւէ – րակ, Առիւծկայ, Սձտեղ, Գալախոռ, Ս. Թորոս, Բլուր, Աւերակ կամ Էվէրէկ, եւայլն) քանի՞ հատը կանգուն են արդեօք, նոյնիսկ եթէ կանգուն են, ի՞նչ տարբերութիւն... Նոր խոցե՞ր աւելցնել Հայու հոգիիս մէջ. սիրտս պէտք է դիմանայ դեռ գալիք ճամբորդութիւննե – րուն, տակաւին չեմ հասած Հայկական Բարձրաւանդակին սիրտը, Վան, Կարս, Անի, Արարատ...:

ԱՐԾՆ

« Հոյակապ եւ ականաւոր էր (Արծն) ամենայն աշխարհաց իբրեւ զքաղաք, որ ի վերայ լերին կայցէ. եւ ծով եւ ցամաք երկնէր եւ առատանայր կրել ի սմա զզօրութիւն իւր... Նման իմն էր նորահարսն կնոջ, որ գեղոյն վայելչութեամբ՝ ցանկալի զոլ ամենեցուն... Վաճառա – կանք՝ եկեղեցւոյ շինողք եւ զարդարիչք, կրօնաւորաց օթեւանք եւ հանգուցիչք, եւ առ աղքատս ողորմածք եւ դարմանիչք ... փառաւորք եւ օգնողք թագաւորաց: Եւ իբրեւ ակն մի պատուական լուսագեղ պայծառութեամբ փայլէր ի մէջ ամենայն քաղաքաց, ամենեւին գեղեցիկ, ամենեւին զարդարուն »:

Ականատես պատմիչին՝ Արիստակէս Լաստիվերտցիի այս հրաւէրը քայլերս ուղղեցին Արծն, Բարձր Հայքի ամէնէն արեւելեան այս քաղաքը, ուսկից նոյն պարզութեամբ կը նշմարուին Արարատ – եան եւ Տուրուբերան նահանգներուն լեռներուն կատարները:

Արծն՝ գոյութիւն չունի այսօր Թրքական քարտէսներուն վրայ. ինչ տարբե – րութիւն. չէ՞ որ իրեն նման ուրիշ տասնեակ հազար հայ անուններ թրքացած են քմահաճօրէն...

11րդ դարուն այնքան ծաղկած էր հարստութեամբ եւ վաճառականութեամբ, որ Արծնի կը վերագրէին 300.000 բնա – կիչ, 800 եկեղեցիներով, որպէս կառա – վարիչ ունենալով՝ Դաւթուկ անուն քորեպիսկոպոս մը:

Մատթէոս Ուռհայեցի կը յիշէ (Ա. ՀԳ) թէ քաղաքս ունէր « անհամար չափս ոսկւոյ եւ արծաթոյ եւ դիպակաց »:

1049ին քաղաքին հարստութեան համբաւը իր վրայ կը գրաւէ Տուղրիլ Թուրքին աւարառենչ զօրքերը. դարձեալ Ուռհայեցին է պատմողը.

« ... Եւ քաղաքացիքն տեսեալ զզօրս այլազգեացն՝ միաբան ի պատերազմ ելեալ, եւ խմբեցաւ շուրջ պեպերօք քաղաքին սաստիկ եւ ահաւոր պատերազմն. զմեծ ժամս աւուրն զմիմեանս կոտորէին, եւ արեամբ լցան անդաստանքն... եւ ի բազմութենէ անօրինացն ձանձրացան զօրք քաղաքին եւ ի փախուստ դարձան, եւ այլազգիքն սրով յարձակեցան ի վերայ քաղաքին » (անդ.). մեռեալներուն թիւը, կ՚ըսէ Ուռհայեցին, 150.000 էր, որոնցմէ 150 քահանաներ. քաղաքին բոլորն հարստութիւնն ու եկեղեցական սպասները աւարի առնուեցան: Միայն Դաւթուկի հարստութեան համար, կ՚ըսուի թէ՝ « ... 40 ուղտոյ բարձաւ գանձատուն նորա, եւ վեց գլխ եզանց ելանէին ի տանէ նորա »(անդ.):

Բիւրակնեան լեռներու պատմական այս մեծ ոստանը, Արծն, իսկապէս գոյու – թիւն չունէր... երբ հարց տուի մերձակայ Գարա Էրզ եւ Ղուշճի գիւղի բնակիչներուն, ցոյց տալով իրենց բնակա – րաններուն որմերուն մէջ տեղ գտած քանդակազարդ քարեր, հայերէն, յունարէն արձանագրութեանց հետքեր... ամենայն պարզութեամբ պատասխանեցին թէ այս շրջանի բոլոր քարերն ու բլուրները լի են նման քանդակներով եւ արձանագրութիւններով, որովհետեւ ժամանակին «էրմէնի» շատ մեծ քաղաք մըն է եղեր...

ԹՈՐԴՈՒՄ

Էրզրումէն դէպի Արդուին (հիւսիս) ճամբուն 65րդ հազարամեթրին վրայ կը գտնուի Թորդում: Էրզրումէն Արդուին 221 հազարամեթր վտանգաւոր եւ խեղճուկրակ ճամբայ մըն է, որուն միայն առաջին 36 հազարամեթրը կպրապատ է. մնացեալ մասը անգործածելի՝ Նոյեմբերէն Մայիս, տեղացիներու վկայութեամբ եւ ըստ երեւոյթին...:

59րդ հազարամեթրին, Աչգորի լեռնանցքը յաղթահարելէ վերջ, Թորդումի լեռնահովիտը դէմս կը բացուի: Գեղեցիկ է Հայոց Աշխարհը: Ճիշդ այս վայրը կը համապատասխանէր Տայքի Ոքաղէ գաւառին եւ մասամբ մը Բարձր Հայքի Շատգոմք գաւառի վիճակներուն: Մեր նախահայրերը արդարացիօրէն Շատ գոմք (շատ ախոռներ) կոչած են այս շրջանը, որովհետեւ իսկապէս կանանչութեան եւ առատ ջուրերու երկիրն է: Թորդում աւանը բարձրացած է Ճորոխի օժանդակ՝ Թորդում գետի ափին, Հարկեւոր լերան մօտ՝ համանուն բերդին ստորոտը:

Խորենացի կ՚աւանդէ որ Ս. Մեսրոպ հասաւ մինչեւ այս գաւառը, վարդապետելու եւ իր լոյսը տարածելու «կեցեալ յանապատ եւ ի հովանաւոր տեղիսն որ Շատգոմքն անուանեն»:

Գաւառս ունէր 73 հայ գիւղեր, որոնք թէեւ ատեն մը անցան Վրացիներու հովանաւորութեան տակ (հայ Բագրատունիներու անկումէն վերջ, վրացի Բագրատունիներու ծաղկած շրջանին) ինչպէս կը վկայեն բազմաթիւ աւերակ եկեղեցիներու վրացերէն արձանագրութիւնները, բայց անոնք կրած են միշտ հայկական անուններ (ինչպէս՝ Վարդաշէն, Խաչնուտ, Գեղիկ, Նորշէն, Բլուր, Ղազարենց, Ագարակ, Մարգաձոր, Աղբրիկ, Տանքար, Թեւ եւայլն):

Թորդումի բերդը, իր կիսակործան վիճակին մէջ իսկ, սաստիկ տպաւորիչ է, կառուցուած ըլլալով սեպաձեւ ժայռերու կատարին:

Հայերն ու Վրացիները (Վրացահայերը) երկար ատեն միասնաբար բնակած ըլլալով այս նահանգին մէջ, շատ մը ճամբորդներ թեթեւօրէն վերջիններուս կը վերագրեն բոլոր յուշարձաններու (եկեղեցի, բերդ) կառուցումները: Այս մասին աւելի մանրամասն պիտի անդրադառնամ յաջորդաբար. կ՚ուզեմ միայն շեշտել, որ 19րդ դարու վերջաւորութեան, Վրացիներ ամենեւին չէին գտնուեր նահանգին մէջ, եւ կը պատմուի նաեւ թէ շատ մը Հայեր, չտոկալով Թուրքերու անընդհատ հարստահարութիւններուն եւ բռնութեանց, իսլամացած են կանգուածով եւ անդարմանելիօրէն կորսուած:

Թորդում՝ գիւղ մըն է այսօր, աննշան, բայց սիրուն, 1600 մեթր բարձր ծովու մակարդակէն, ուր կը գտնուի զինուորական կայք մը. խոհեմութիւն չէ վերջալոյսին սպասել...:

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԶՏԻԿԵԱՆ

(Շար. 9)

ՍՏԱՑԱՆՔ

LES ALLIES SONT EN ARMENIE
par
MAX JACOB
Paris, 1976

ՋՈՐԻ ՄԻՐՕՆ

3.

— Առաքել, զա՛րկ գետին...
— Պողէ՛, հարամ ուտես, Պո՛ղէ...
— Իսրայէ՛լ, պոկէ՛ քու մէջք...
— Հըյ հէյրա՛ն, Սամիկ, հէյրա՛ն...

Եւ Ընկուզասարը անհանգիստ խշշում էր, Մասրաձորի քարափների մէջ կանչերը կոխ էին տալիս, ջրերի մէջ խեղդում իրար, եւ լեռների վրայ խառնուեց ամպերի պարը:

— Մանէ, քու թիկունք մի՛ տուր, Մանէ՛...:

Բայց Ներսէսը Մանէին զարկեց գետին: Մանէն թռաւ ոտքի, նորից վրայ քշեց, էլի գլորուեց, եւ ձորը ափ հանեց արձագանգ քրքիչը, իսկ Մանէն խանջալը հանեց:

— Մանէ...

Ալեկոծուեց գիւղը, ծփաց, ալիք տուեց եւ որտեղից–որտեղ Յարութ պապը կանգնեց Մանէի ու Ներսէսի արանքում:

— Քու խանչալ կորցրո՛ւ, անիծուած, — գոռաց:

Մանէն կարկամեց:

— Մանէ, — Յարութ պապը ցածրացրեց ձայնը, — Մանէ, լաօ, ես քու ազգ ու տոհմին վատութիւն արած կա՞մ:

Մանէն գլուխը կախեց:

— Ինչի՞ խանչալ կը հանես իմ ուրախութեան վրայ... Ուռքակռիւ է, լաօ, հանաք է, մի խեւանայ, օրմ էլ դու Ներսէսին կը զարկես գետին:

Յետոյ կտուրից դիմեց գիւղին:

— Ժողովուրդ, կը խնդրեմ ձեր սիրտ չմնայ. ուռքակռիւ չը շարունակենք, հերիք է: Ջահէլների մէջ յաղթող ճանաչէք զիս, — կատակի տուեց եւ առաւ ուռքը: Յետոյ բռնեց Մանէի թեւից, Մանէն խռովկան քաշեց թեւը, եւ Յարութ պապն ասաց.

— Աստուած է վկայ, Մանէ, թէ դու Ներսէսի կողքին ու սեղանի վերին գլուխ նստիս, էս ճերմակ մազեր խռով կը մնան քու հետ:

Է՛, անո՛յշ, անոյշ աշուն էր... Խոբոտի՛կ օր ու իրիկուն էր:

Երկինքը բարձր ու կապո՛յտ – կա – պոյտ... Աստղակուտակ կար իրենց երդիքի վրայ... Կարմիր – կանաչ կապած նստել էր քաւոր Սրկէի կողքին: Սրկէն երկար օրհնում էր քաւորթասը... Տղաները դրսում «Քոչարի» էին բռնել...

Ընկուզասարից ընկոյզներ էին իջնում գլո՛ր – գլո՛ր, գալիս երդիքից կաթկթում էին... Մէկը չը լմփաց քաւոր Սրկէի գաւի մէջ: Դարբին Դաւօն ասաց.

— Քաւոր Սրկէ, սար քու խօսքին համամիտ է, էլ խօսալ պէտք չէ, անոյշ խմէ...

Հարսնադովք էին անում ու ինքը քաւոր Սրկէին չէր լսում, ականջ էր պահել հարսնադովքին.

«Չէն ու ջագադ օր քի զանեն, ջըրնդի
մէյդանի նման ը,
Չէն քու երեսն օր քի զանեն, խըլադա
խնձորի նման ը,
Չէն քու ըմքնիրն օր մի զանեն խալամի
քաշածի նման ը,
Չէն քու աչքիր օր քի զանեն բիլորի
շուշի նման ը,
Չէն քու քթիգն օր քի զանեն, սուլթան
սիսեռի նման ը,
Չէն քու պերան օր քի զանեն, ժամդան
խորանի նման ը,
Չէն քու լեզուն օր քի զանեն, բիլբուլի
խուսալ նման ը,
Չէն քու ծըծերն օր քի զանեն, բոստանի
շամամ նման ը,
Չէն քու թեւիրն օր քի զանեն, պամպագի
քուլի նման ը,
Չէն քու մաղնիրն օր քի զանեն, կարդոլի
մոմի նման ը,
Չէն քու նստիլն օր քի զանեն, սարերու
սէյրան նման ը,
Չէն քու քելիլ օր քի զանեն, չօլերու
ջէյրան նման ը,...»

Ականջ էր պահել հարսնադովքին ու դովքի հետ համաձայն էր: Հազար անգամ լսել էր դովքը, հա՛ լսել էր, բայց իրեն թւում էր թէ ինքն է յօրինել, անցած ձմրանը խաղը ինքը յօրինեց Խանդութի մասին, Խանդութի համար...:

Ջորի Միրոյի կնճիռների արանքում մի ապրշումէ բան էր նստել, մի զուրեկան թախիծ: Անցած – գնացած մի անո՛յշ բան դարձել–եկել էր ու ասում էր, Միրօ, օրերից, է՛, էն օրն էլ քոնն է, դու ես ապրել: Եւ նրա ճակատի վրայ ու աչքերի մէջ մի փափո՛ւկ բան կար, ամաչկոտ մի հպարտութիւն՝ արտասու – թեան տամուկ քօղով: Թափի՛շ – թափիշ ճօճւում էր հայեացքը, ու կ՚ուզէր, որ աշխարհը այդ պահին տեսնի իր աչքերը: Ուզում էր, ինչո՞ւ, չգիտէր: Եւ նայեց որդուն: Յետոյ Ջորի Միրօն իրեն բռնեց ... բռնեց յանցանքի մէջ, կախեց հայեացքը: Ախր, որդու կողքին նստած, թոռած արիւն – կռիւ գնացող որդուն, իր ջահէլ օրերի հետ թափառում է:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(13 Շար.)

Fonds A.R.A.M

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԵՒ ԳԱՆԱՏԱՅԻ ՄԷՋ

— O —

Ապրիլ 24ին, երկու հազարէ աւելի Հայեր հաւաքուած են Նիւ Եորքի Սենթրըլ Փարքի ընդարձակ սրահը, ուր տեղի ունեցած է նահատակներու ոգեկոչման հանդիսութիւնը: Բանախօսած է Արա Գարբիէլեան եւ առաջնորդ Գարեգին Արք. Սարգիսեան:

Սենթրըլ Փարքի ոգեկոչման հանդիսութենէն ետք, հսկայ թափօրը կարգապահօրէն գացած է Համըրշէօլտ հրապարակը՝ ՄԱԿի կեդրոնատեղին, ուր տեղի ունեցած են քաղաքական ցոյցերը: Հայ Դատի ½ուէթեան, հայ ժողովուրդի իրաւունքներուն եւ հայկական ցեղասպանութեան պատմական ու քաղաքական բնոյթին մասին խօսած են խորհրդարանական Պիտճի եւ ՄԱԿի յոյն – կիպրական պատուիրակը՝ Ռոսիտիս: Նիւ Եորքի կառավարիչ Ճան Քերի հեռագրով մը ողջունած է Հայերը, իսկ յանուն քաղաքապետութեան՝ Պ. Ազատեան յանձնած է յայտարարագիր մը, որ Ապրիլ 24ը «Հայկական Եղեռնի Օր» կը հռչակէ եւ Նիւ Եորքի բնակիչները կը հրաւիրէր յարգել հայ մարտիրոսներու յիշատակը:

Նոյն օրը, երեկոյեան, ճն. Պի. Սի.ի հեռատեսիլի կայանը 10–15 վայրկեան տեւողութեամբ անդրադարձած է Եղեռնի 61րդ տարեդարձին եւ օրուան հայկական հանդիսութիւններէն ու ցոյցերէն պատկերներ ներկայացուցած է:

×

Ապրիլ 23ին, Պելմոնթի Հայ Սքուլի սրահին մէջ խուռն բազմութեան մը ներկայութեան, ցուցադրուած է «Հայկական Հարցը» շարժանկարի ժապաւէնը: Յանուն Պոսթընի Հ. Յ. Դ. կոմիտէներուն, Կրէկըրի Արապեան յայտնած է թէ այս նոր շարժանկարը պատրաստուած է պատմական վաւերաթուղթերու եւ հայկական ցեղասպանութեան մասին գոյութիւն ունեցող նոյնքան անժխտելի փաստական նկարներու հիման վրայ, միանգամայն ցոյց տալու համար հայ ժողովուրդի յետ եղեռնի վերածնունդն ու կենսունակութիւնը՝ կեանքի բոլոր ճակատներուն վրայ: Երեկոյին խօսած են Արապեան (անգլերէն) եւ Տիրայր Ղարիպեան (հայերէն):

×

Քալիֆորնիոյ Ոգեկոչման Յանձնախումբին կարգադրութեամբ, Ապրիլ 23ին պատկերասփռուած է «Մոռցուած Ցեղասպանութիւնը» շարժապատկերը Լոս Անճելըսի 13րդ կայանէն: Բացումը կատարած է Լոս Անճելըսի քաղաքապետը Թոմըս Պրատլի:

×

ԲՈՂՈՔԻ ՑՈՅՑ՝ ԹՈՒՐՔ ԵՐԳԻ ՈՒ ՊԱՐԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ԴԷՄ

Ապրիլ 25ին, Լոս Անճելըսի մէջ, Փասատենա Սիվիք Սենթրի առջեւ ժողովրդային բողոքի ցոյցեր տեղի ունեցած են: 2000է աւելի հայ ցուցարարներ գրաւած են հանդիսասրահին մուտքի դուռները արգիլելու համար Թրքական երգի եւ պարի խումբին ելոյթը: Ցոյցերը կազմակերպուած են Հ. Յ. Դ.ի եւ ՌԱԿի կողմէ: Ոստիկանական ջոկատներ փորձած են ճեղքել ցուցարարներու «պատը», փորձած են ուժի դիմել: Հրմշտուք եւ բախումներ տեղի ունեցած են եւ ի վերջոյ Թրքական երգի ու պարի խումբին ելոյթը ջնջուած է:

×

ՕԹԹԱՎԱ

Ապրիլ 24ին, Հ. Ե. Դ.ի կազմակերպութեամբ, առաւօտեան ժամը 11էն կէսօրէ ետք ժամը 3, Օթթավայի համալսարանի Մք Տանըլտ սրահին մէջ տեղի ունեցած է յատուկ սեմինար, որուն ներկայ գտնուած են աւելի քան 200 երիտասարդներ Օնթարիոյէն եւ Քեպէքէն: Դասախօսած է Լոս Անճելըսէն Տիրայր Լիպարիտեան: Սեմինարէն ետք ցուցադրուած է «Հայկական Հարցը» շարժապատկերը: Ժամը 3·30ին սեմինարին մասնակցող երիտասարդութիւնը հաւաքուած է Օթթավայի Թրքական դեսպանատան առջեւ: Աւելի քան երկու ժամ, անգլերէն եւ ֆրանսերէն վերտառութիւններ կրող ցուցատախտակներով ցուցարարները իրենց բողոքի ձայնը լսելի դարձուցած են: Յեղափոխական երգերով վերջ գտած է ցոյցը: Ցուցարարները Թրքական դրօշակը այրած են:

ԹՈՐՈՆԹՕ

Ապրիլ 25ին, Թորոնթոյի Նորթըրն Սեքընտէրի Սքուլի սրահին մէջ, Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թեհլիրեան կոմիտէի կազմակերպութեամբ տեղի ունեցած է ոգեկոչման հանդիսութիւն: 1200 Հայեր, զանազան խաւերէ, ներկայ գտնուած են հանդիսութեան: Ներկայ եղած են նաեւ պետական դէմքեր: Օնթարիոյ վարչապետ Ուիլըմ Տէյվիսի կողմէ ելոյթ ունեցած է Օնթարիոյ նահանգի Խորհրդարանի անդամ Լարի Կրոսմըն: Խօսած են Թորոնթոյի քաղաքապետը՝ Քրոմպի, Օնթարիոյ նահանգի Մշակութային Հարցերու նախարար Ռոպըրթ Ուելշի փոխանորդ Լիուք, Խորհրդարանի անդամ Տիկին Քեմպէլ եւ ուրիշներ: Երեկոյի վերջաւորութեան ցուցադրուած է «Հայկական Հարցը» շարժապատկերը:

×

Մոնթրէալի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, Ապրիլ 25ին պատարագ մատուցուած եւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է Ապրիլեան նահատակներու յիշատակին: Նոյն օրը երեկոյեան, Աւետիս Ահարոնեան սրահին մէջ տեղի ունեցած է հրապարակային ոգեկոչման հանդիսութիւնը: Խօսած է Տոքթ. Վազգէն Այգունի:

×

Մոնթրէալի գլխաւոր երեք թերթերը, — «Լը Տըվուար», «Լը Ժուռ» եւ «Լա Փրէս», Ապրիլ 24ի թիւերով արտայայտուած են հայկական ցեղասպանութեան 61րդ տարեդարձին եւ հայկական պահանջներու մասին: «Լը Տըվուար» այս առթիւ հրատարակած է Շարլ Ազնաւուրի «Անոնք ինկան» քերթուածին ֆրանսերէնը, իսկ «Լը Ժուռ»՝ Դանիէլ Վարուժանի «Կարմիր հողը»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 24Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հայ Ազգային Միութիւնը, տեղւոյս բոլոր հայ կազմակերպութիւններուն հետ միասնաբար, կազմակերպեց Ապրիլեան մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու ոգեկոչման հանդիսութիւնները:

Ապրիլ 24ի առաւօտեան, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ մատուցուեցաւ պատարագ եւ կատարուեցան հոգեհանգստեան պաշտօն: Կէսօրէ ետք, պետական թատրոնի մուտքին, տեղի ունեցաւ արիմատուրութիւն, միաժամանակ Ժան – Մարի Գառզու ստորագրեց իր «Ծիպար ցեղասպանութիւն» գիրքը:

Ժամը 17·30ին մեծ թափօրը, կազմուած՝ երէց թէ կրտսեր սերունդէ, անցնելով մեծ հրապարակներէ, պաստառներով ուղղուեցաւ դէպի Փարք Ժուլէ, ուր մեռեալներու յուշարձանին առջեւ դետեղուեցաւ ծաղկեպսակ մը: Ազգային Միութեան նախագահ Տոքթ. Գոհարեան խօսք առնելով՝ հայերէն եւ ֆրանսերէն, ներկայացուց օրուան իմաստը եւ Հայութեան պարտականութիւնը իր նահատակներուն հանդէպ:

Նոյն օրը, երեկոյեան ժամը 9ին տեղի ունեցաւ ոգեկոչման հանդիսութիւնը Վալանսի պետական թատրոնին մէջ, ուր տեղ գրաւած էր հոծ բազմութիւն մը: Ներկայ եղան նաեւ քաղաքապետարանի ներկայացուցիչներ, պետական եւ կրօնական անձնաւորութիւններ:

Հանդիսութեան բացումը կատարեց Տոքթ. Գոհարեան յաւերժացնելով յիշատակը մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներուն, որոնք զոհ դարձան 1915ին՝ Թուրքերու կողմէ կատարուած ցեղասպանութեան:

Օրուան առթիւ պատրաստուած էր գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր մը: Վալանսի բազմանդամ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Օհանեանի, հնչեցուց Մարսէյէզ եւ Փամ փորտաւն երգերը, որոնցմէ ետք յաջորդաբար կատարուեցան արտասանութիւններ, մեներգներ, նուագներ, որոնք արժանացան ներկաներու գնահատանքին:

Օրուան առթիւ բանախօսեց Փարիզէն հրաւիրուած գրագէտ Ժան – Մարի Գառզու, որ ներկայացուց ցեղասպանութեան պատմութիւնն ու դէպքերը, թելադրելով որ ապագային ազգային գործունէութիւնը ըլլայ միասնական կերպով, կազմակերպուած եւ դիւանագիտական հիմքերով: Հայերէն խօսեցաւ պատուելի Մանկիրեան, որ առաւելաբար ազգային եւ կրօնական տեսանկիւնէ մօտեցաւ հարցին եւ յաւերժացուց յիշատակը հայ բիւրաւոր նահատակներու:

Հանդիսութիւնը վերջ գտաւ Վալանսի հոգեւոր հովիւ Ն. Քհնյ. Վարդանեանի Տէրունական աղօթքով:

Ս. ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

ՇԱՒԻԼԻ ԵՐԵԿՈՅԹ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի կազմակերպած հայկ. երեկոյթ – հանդէսը տեղի ունեցաւ Շաբաթ, Մայիս 1, տեղւոյն քաղաքապետարանի սրահին մէջ, որ լեցուած էր ծայրէ ծայր: Եկած էին Շաւիլէն եւ Փարիզէն մօտ 200 Հայեր, որոնց մեծ մասը՝ երիտասարդներ, աշխոյժ եւ կեանքով լեցուն:

Սրահը գեղեցիկ ու ճաշակով զարդարուած էր շնորհիւ մեր երիտասարդ խաչուհիներու աշխատանքին: Երեկոյթը սկսաւ երգիչ Պետիկի երգերով եւ նուագախումբի հնչեցուցած հայկ. նուագներով: Ապա, «Նայիրի» հանրածանօթ պարախումբը, իր լրիւ անդամներով, հայկ. առհմիկ պարերով ներկաներու խանդավառութիւնը հասցուց իր գագաթնակէտին եւ գոհացուց անոնց ազգ. եւ գեղարուեստական ճաշակը:

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան կողմէ ներկայ էր նախագահուհի Տիկ. Հուրի Դատաւորեան, որ խօսք առնելով՝ համառօտ կերպով տեղեկութիւններ տուաւ Կապ. Խաչի գործունէութեան մասին, շեշտելով որ կազմակերպութիւնը իր 16 մասնաճիւղերով կ՚աշխատի մեր համայնքի հայապահպանութեան համար եւ շնորհիւ կայանի, ուր ամէն տարի 300 հայ մանուկներու սրտին մէջ պուտ մը հայկականութիւն կը ներարկուի, մեր մատաղ սերունդը կը սորվի հայ գիրերը եւ հայ երգը:

Խօսք տրուեցաւ նաեւ ընկ. Տիրայր Դատաւորեանի, որ հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով, քաջալերեց բոլոր խաչուհիներու աշխատանքները, շեշտը դնելով կայանի վրայ: Հայկ. երեկոյթ – հանդէսը շատ յաջող անցաւ, գոհունակութիւն պատճառելով բոլորին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (86)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ՓԵԹՐՈՍ ԱՐԱԹԻՄՈՍ

Արաթիմոս ժպտելով պատասխանեց.

— Պարոն, ես շատ շատ ծոյլ մարդ մըն եմ, բառին բուն առումովը ծոյլ եւ հեշտասէր: Այնքան ծոյլ եմ որ, աչքիս խածած պտուղները ուտելու համար սպասուհիներ ունենալ կ՚ուզեմ որպէսզի անոնց իմ մատնանշումիս սպասելու, սիրած պտուղս ուղղակի բերանս դնեն...: Դուք ալ ինծի հետ կը խոստովանիք անշուշտ թէ վերացական բարձր փիլիսոփայութեան մէջ ծուլութիւնը որոշ նպատակ մըն է ուր կը ձգտի մարդկային ընկերութիւնը, այսինքն դէպի նիւթական եւ բարոյական անշարժութիւն: Բան մը չընելու, անգործ ապրելու իրաւունքը վայելելը մարդկութեան համար փառապանծ յաղթանակ մըն է: Ահա ատոր համար է որ կռուող, զօրաւոր եւ հանճարեղ մարդիկը տկարները կ՚աշխատցնեն: Իրաւ, ծոյլ եմ, բայց ինքզինքս հարստացնելու համար պարտաւորուած էի գործիքներս կատարելագործել, չէ՞: Պարտաւորուեցայ տասը տարի շարաչար կերպով աշխատիլ, եւ հիմա այլեւս իմ երկու գործիքներս պատրաստ են: Առաջին գործիքս է խօսքի գիտութիւնը, այսինքն Բանը, որ երբեմն կը փայփայէ, կը դգուէ, կը փառաբանէ եւ երբեմն ալ կը թունաւորէ: Երկրորդ գործիքս է մարդկային դէմքը ճանչնալու գիտութիւնը, այսինքն Գործը, որ հետապնդած երազս պիտի իրականացնէ: Գրիչովս կը գրեմ մարդկային ընկերութեան համար եւ աչքովս կը կարդամ մարդկային նկարագիրը...: Ահա իմ արհեստս:

— Ըսել է իմ դէմքիս վրայ իմ նկարագիրս կարդացի՞ք:

— Այո:

— Ի՞նչ կարդացիք:

— Սա թէ դուք վստահելի անձ մըն էք, վստահելի եւ ուղղամիտ: Անձնուիրութեան խարանը կայ ձեր դէմքին վրայ:

— Խարա՞ն... Ի՞նչ ըսել կ՚ուզէք:

— Ինծի համար անձնուիրութիւնը տեսակ մը տկարութիւն է, արատ մը, վէրք մը: Տեսէք որքա՛ն վստահութիւն ունիմ ձեր վրայ որ, առանց ձենէ վախնալու, ճշմարտութիւնը մերկապարանոց խոստովանեցայ:

— Բանաստեղծ Արաթիմոս, կը խոստովանիմ թէ ձեր ծրագրած յատակագիծը յաջողցնելու միակ յարմար անձն էք, ըսաւ Ռոլան: Բայց ես որ քիչ թէ շատ դէմքի գիծերէ կը հասկնամ իմ գիտցած եղանակովս, պիտի ըսեմ այժմ թէ ձեր ձիրքերուն ու յատկութիւններուն քով կը պակսի այնպիսի յատկութիւն մը որուն անհրաժեշտօրէն պէտք ունիք յաջողելու համար...:

— Ո՞րը, պարոն, ո՞րը, ըսէք, բացագանչեց Փեթրոս Արաթիմոս:

— Քաջութիւնը, պատասխանեց Ռոլան:

— Քաջութի՛ւնը, գոչեց Արաթիմոս դեղ–դեղին կտրելով:

— Այո, պարոն բանաստեղծ, դուք վախկոտ էք եւ վախկոտ ըլլալնուդ համար պիտի չյաջողիք: Երբ մարդս մարդկային ընկերութենէն դուրս կ՚ելլէ անոր դէմ կռիւ բանալու համար, մահը աչքը առնելու է, մահը, որ ըստ ձեր փիլիսոփայութեան, գերագոյն ծուլութիւնն է, այսինքն անհատական գաղափարներու ճշմարիտ անշարժութիւնը:

— Ո՛հ, պարոն, հիմա հասկցայ, հիմա հասկցայ որ դուք մեծ եւ սարսափելի մարդ մըն էք: Մէկ նայուածքով հոգիիս խորքը շափեցիք եւ գիս չփոթութեան մատնեցիք...: Այո, ես վախկոտ եմ, վախկոտ եւ թոյլ բոլոր ծոյլերուն պէս: Աշխարհիկ կեանքի հաճոյքները այնքան կը սիրեմ որ, անոնցմէ զատուիլը միտքս իյնալուն պէս գլուխս դառնալ կը սկսի: Ինքզինքս այս հիւանդութենէն ազատելու համար շատ բան ըրի, բայց չազատեցայ. բուժուելու համար վինուոր արձանագրուեցայ: Մէտիչիսի բանակին մէջ կռուեցայ եւ յառաջապահներուն մէջ խառնուեցայ, բայց անօգուտ...: Միշտ նոյն վախկոտն եմ եւ կը վախնամ միանգամայն որ վախկոտ ըլլալուս համար պիտի չյաջողիմ պատրաստած ծրագրիս մէջ: Թշուառական մըն եմ ես, թշուառական մը:

— Բայց գոնէ կը հաւատա՞ք որ ես վախկոտ չեմ:

— Ոչ միայն վախկոտ չէք, պարոն, այլ նաեւ աշխարհի ամէնէն քաջ մարդն էք:

— Քանի որ այդ հաւատքը ունիք, չէ՞ք ուզեր որ ձեր վախկոտ անձը պաշտպանող քաջ մէկը գտնուի ձեր քով:

— Ի՞նչ ըսել կ՚ուզէք, բացէն խօսեցէք: Չկրցայ լաւ մը միտքերնիդ հասկնալ:

(Շար.)

ՄԻՇԵԼ ԶԷՎԱՔՕ

Fonds A.R.A.M

Տէր եւ Տիկին Մօրիս Ծատուրօֆ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միհրդատ Ալթունեան, Պ. Եդուարդ Կէօվճեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծմօր, քենիին, զոքանչին եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲՈՎԻՋԻ
(ծնեալ Սոֆի Աւետիսեան, էտիրնեցի)

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 8ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Չորեքշաբթի Մայիս 12, ժամը 9·45ին։

Ըստ ողբացեալին փափաքին, մարմինը տունէն ուղղակի գերեզմանատուն (Պուա Քոլոմպ) կը փոխադրուի։ Տան հասցէն է՝ 86, Պուլ. Ռասփայլ, Պուա Քոլոմպ։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Լիւսի Կարապետեան 30 Ֆր. կը նուիրէ իր եղբօր Խորէն Մուրատեանի յիշատակին (մեռած Հարաւ. Ամերիկա)։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Սէն Մօրիսի մասնաճիւղին, Մայիս 16, Կիրակի ժամը 15ին, Սէն Մօրիսի «Սալ տէ Ֆէթ»ի մէջ։

Մասնակցութիւն Լիոնի «Սայաթ Նովա» նուագախումբին։

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւններ, երգեր, երգախառն պարեր եւ զանազան հաճելի անակնկալներ։

Ճոխ պիւֆէ, զանազան աղանդերներ, շամփուրով խորոված։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ընկեր Անդրէ Պաղտասարեան 1000 Ֆր. կը նուիրէ։

×

Տոքթ. Փաթրիք Նազարեան Ապրիլեան տարեդարձին առթիւ 100 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

×

ՎԷՆՍԷՆ.— Տէր եւ Տիկին Նադըրշքարեան 80 Ֆր. կը նուիրեն։

×

ՎԻԷՆ.— Պ. Զաքար Խուկոյեան 30 Ֆր. կը նուիրէ։

×

ՊՐՈՆ.— Տիկին Բազումեան 30 Ֆր.

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Պ. Ա. Մաղաքեան 30 Ֆր.

×

ԼԱ ԿԱՌԷՆ.— Եզնիկեան ընտանիք 30 Ֆր. կը նուիրէ։

×

Պ. Ժան Գէորգեան (Մարսէյլ) 30 Ֆր.

"ՅԱՌԱՋ" կը նուիրեն

Պ. Յովսէփ Տէմիրճեան մէկ տարուան «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Ծովիկ Գասպարեանի (Մարսէյլ)։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Երեցկին Տէր-Պարսամեան 200 Ֆր. կը նուիրէ Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան յանձնախումբին փոխան ծաղկեպսակի Խաչիկ Մկրտիչեանի մահուան առթիւ։ (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

Վ Ա Ս Պ Ո Ւ Ր Ա Կ Ա Ն Ի
ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մայիս 16, Կիրակի ժամը 16·30էն մինչեւ կէս գիշեր Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ 12 – 14, Ռիւ Սէն Պազիլ

Հովանաւորութեամբ
ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆԻ
Կը նախագահէ՝ ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Կը խօսի՝ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Խօսնակ՝ Անահիտ Հացագործեան

Հանդէսէն ետք՝ ընտանեկան ճաշ, ուրախ մթնոլորտ
ՔՈՉԱՐԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

ԺԱՔ ՇԵԼԵԼԷՔԵԱՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՁԵԶԻ ԻՐ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Գին, մարդ գլուխ Մարսէյլէն.—

2.950 Ֆր.

Մեկնում Մայիս 7 — վերադարձ Մայիս 20

ԱՅՍ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԵՆ.—

- Օդանաւային ճամբորդութիւնը՝ Մարսէյլ — Երեւան - Մարսէյլ
- Օդակայանէն պանդոկ երթուդարձերը
- Բնակութիւն երկու հոգինոց սենեակներ, Ա. կարգի պանդոկ
- Ամբողջական փանսիոն
- Այցելութիւններ Երեւան, Էջմիածին
- Պտոյտներ Սարդարապատ — Գառնի — Գեղարդ — Սեւանայ լիճ

ԿԱՐԵՒՈՐ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՄԵԿՆՈՒՄԷՆ ԱՄԻՍ ՄԸ ԱՌԱՋ

Renseignements et réservations :

toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN

87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12–14 ՌԻՒ ՍԷՆԹ'ՊԱԶԻԼ

ՄԱՅԻՍ 11էն 24՝ Մշակութային եւ գեղարուեստական ձեռնարկներ։

ՄԱՅԻՍ 11, Երեքշաբթի ժամը 21ին դասախօսութիւն Հայկական ճարտարապետութիւնը, Փրոֆ. Ալփակօ-Նովելլօ

ՄԱՅԻՍ 14, Ուրբաթ ժամը 21ին,
LIZ SARIAN, avec l'orchestre J. BONAL

ՄԱՅԻՍ 17, Երկուշաբթի ժամը 21ին դասախօսութիւն՝
Panorama de la Culture Arménienne — Prof. F. FEYDIT

ՄԱՅԻՍ 19 եւ 20 Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի
NUITS DE LA QUATRA
avec RAFFI PETROSSIAN, ANNIE ADJEMIAN, CHARLES RENAUD
MANOUK PARIKIAN

ՄԱՅԻՍ 24, Երկուշաբթի դասախօսութիւն՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը համաշխարհային քաղաքակրթութեան — Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Ցուցադրութիւն նկարիչներ՝
ALINE ETMEKDJIAN et H. ZAYAN

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Վարդուհի Մեծմօրեան 100 Ֆր. կը նուիրէ Լիբանանահայերու ի նպաստ (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ին։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 15ին Շաբաթ ժամը 20էն սկսեալ, Գասպար Իփէկեան սրահը 40 Ռիւ Վիքթոր Ֆօժիէ։

Այս առթիւ կը հրաւիրուի բոլոր հայ երիտասարդութիւնը։

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 13 Կիրակի ամբողջ օրը դէպի

DREUX ET ANET SUR EURE
Visite château de Diane de Poitiers et Chapelle Royale

ինչպէս նաեւ շրջակայ պտոյտներ։

Արձանագրութեան համար հեռախօսել Տիկիններ Թադէոսեանի 878-27-35, Հրաչեանի 878-67-38, Արսլանկիւլեանի 734-70-19, Սանոսեանի 645-13-52

Հաւաքատեղի
Square Montholon — Métro Cadet
առաւօտեան ժամը 7ին

Տախքերու մասնակցութիւն, այցելութիւններով միասին՝ 50 Ֆր.։

Է Ս Ա Ե Ա Ն
ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Հրապարակային դասախօսութիւն
«ԱԶԳԻ ՄԸ ԳՈՅԱՏԵՒՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ»
(LA SECURITE REELLE)

Մայիս 15 Շաբաթ, ժամը 20·30ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քատէ

Կը բանախօսէ՝
ՓՐՈՖ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՈՒԼՏՈՒՔԵԱՆ
Դասախօս՝ Պէյրութի Հայկազեան Քոլէճի առեւտրական վարչագիտութեան եւ տնտեսագիտութեան բաժնին

Բանախօսութեան աւարտին՝ կարծիքներու փոխանակութիւն։

Մուտքը ազատ է

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

14 Սէնթ Օնորին տէ Փէրթ

Ծովեզերեայ կայանը կը բացուի Յուլիս 2էն 6–13 տարեկան մանուկներու համար։

Արձանագրութեան համար դիմել Հայ Կարմիր Խաչի կեդրոնատեղին՝

15, Rue Jean-Goujon — 75008 Paris

Երկուշաբթի եւ Ուրբաթ առաւօտները ժամը 10–12 կամ հեռաձայնել 985-36-53

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը, այս Ուրբաթ Մայիս 14, ժամը 21ին Մշակոյթի Տունը։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Մայիս 14, ժամը 21ին Փարիզի Մշակոյթի Տունը։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Հինգշաբթի Մայիս 13, ժամը 20·30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՐՏԱՆ.— Համախորհրդակցական Միութեան անդամական ժողովը, Երեքշաբթի, Մայիս 11, ժամը 15ին, Պ. Ոսկանեանի բնակարանը, Պիվէռ։ Օրակարգ.— պատգամաւորի ընտրութիւն, նամակներու ընթերցում, բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ - Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Մայիս 13ին, Հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը 8ուկէսին Տիկին Փափազեանի բնակարանը՝ 6 Ռիւ Շառլ Միշէլ, Պանեէօ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Grande Soirée Annuelle

DE L'U.J.A. ALFORTVILLE
HOTEL HILTON ORLY
Le samedi 15 mai à partir de 21 heures
Animée par les
ARMENIAN'S SUNSHINES
Partie Artistique :
TRIO ATHENEE
ALAIN KRIKORIAN

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՃԱՇ

ՀԱՅ ՏԻՊԻ ՈՒ ՏԱՌԻ ՄՇԱԿ՝
ՊԱՐՈՅՐ ԷԼԷԿԵԱՆԻ
(Իր ծննդեան 80ամեակին առիթով)
Մայիս 16 Կիրակի, ժամը՝ 13ին
Ճաշարան՝
«AU JARDIN DE THEOPHILE»
139, rue St. Honoré 75001 Paris
métro : Palais-Royal
Ճաշագին 40 Ֆր.

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լիբանանցի բազմաթիւ հայ երիտասարդներ գործ կը փնտռեն հետեւեալ մասնագիտութիւններու մէջ՝ ելեկտրականութիւն, մեքենագիտութիւն, լուսանկարչութիւն եւայլն, եւայլն։

Հետաքրքրուող հաստատութիւններէն կը խնդրուի դիմել Աղքատախնամի գրասենեակը՝ 77 Ռիւ Լաֆայէթ Փարիզ 9րդ կամ հեռաձայնել 878-02-99։

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
12
MERCREDI
12 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C.C.P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.587
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.587

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՅՈՅՍ ԿԱՅ ՈՐ ՆՈՐ ԷՋ ՄԸ ԲԱՑՈՒԻ

Օ

ՀՈՍ ՈՒ ՀՈՆ ԿՌՒԻՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Սուրիա մեծ յաղթականը կը նկատուի Լիբանանի նախագահական ընտրութեան, որ պէտք է նոր էջ մը բանայ երկրին պատմութեան մէջ: Ամէն ոք այլեւս թեթեւցած է բայց նման պարագաներու մէջ անհատն իսկ հրաշքի կը սպասէ: Սուրիա կրկին ձեռք առած է երկրին կացութիւնը եւ սուրիական նոր զօրք ալ մտած է Լիբանան: Պաղեստինեան դիմադրութիւնն ալ տեղեկացուցած է լիբանանեան Ձախին, որ ճնշումի տակ է Դամասկոսի կողմէ, որպէսզի սուրիական զօրքին կողքին դէր խաղայ կռուողներու միջեւ:

Արդարեւ դեռ կռիւները չեն դադրած մանաւանդ լեռնային շրջանները: Կիրակի գիշեր եւ Երկուշաբթի բախումները աւելի սաստկացած են թէեւ չփումները կը շարունակուին խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար: Ձումպլաթ այլեւս լքուած է Արաֆաթէն, որ ստիպուած էր «ընդունել» Սուրիան թէ Ձումպլաթը եւ Ֆրէնժիէն խոտէ իսկ առաջիններէն եղաւ, խրատեւութեամբ շնորհաւորելու Սարգիսը, մաղթելով որ յաջողի իր առաքելութեան մէջ:

Ամէն պարագայի մէջ ինչ կարգադրութիւն որ ալ ըլլայ, կայ քանդուած քաղաք մը, որ տարիներու պէտք ունի վերականգնելու համար: Վերջին չաբաթներուն ալ աւելի մեծ եղած է աղէտը եւ ականատեսները կը վկայեն որ հին Պէյրութը բոլորովին չկայ: Աւերակ է ամէն կողմ, ամբողջ առեւտրական կեդրոնին մէջ, միայն մէկ խանութ մնացած է, քանի մը արմաւենի կայ տակաւին Ալլենպի ու Ֆրանսէ ու Ֆիկառոյի թղթակիցը կը յիշէ կողոպտուած եւ դառնացած խանութպանի մը խօսքը՝ «Այս քաղաքը այլեւս բանի չի ծառայեր, հոգին կորսնցուցած է»:

Քանի մը տողով

ՆՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէսի պակասի դէմ դնելու համար, որոշուեցաւ պահք բռնել Հինգշաբթի օրը, այլ խօսքով «առանց մսի օր» հռչակել Հինգշաբթին:

ՓԱՐԻԶ արտադրող երկիրներու տնտեսական նախարարներու ժողով մը բացուեցաւ Փարիզի մէջ, մասնակցութեամբ 13 նախարարներու: Ապահովութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են (2500 ոստիկաններու հսկողութիւն): Ինչպէս ծանօթ է, անցեալ Յունուարին որոշուած էր 800 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն մը յատկացնել թերաճ երկիրներու: Փարիզի այս ժողովը կը գրաւի օժանդակութեան կերպերու սահմանումով:

Իզմիրի մէջ Հայեր ալ ձերբակալուած են

Օ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (Մայիս 6) կը տեղեկանանք թէ Թուրքիոյ մէջ վերջին շրջանին ձերբակալուած «անիշխանականներու» կարգին կան նաեւ երկու երիտասարդ Հայեր: Ստորեւ Պոլսոյ թերթերուն տուած մանրամասնութիւնները, որոնք կը տարբերին մէկ թերթէն միւսը.—

Իզմիր (Ա. Գ.).— Ոստիկանութիւնը շարունակեց իր հետապնդումը ԹԻՔՔՕ կազմակերպութեան դէմ (Թիւրքիյէ Իշճի Քէօյլիւ Գուրթուլուշ Օրտուսու), եւ Իզմիրի մէջ ձերբակալեց հայ երիտասարդ մը, որ նախագահը կը նկատուի այդ կազմակերպութեան: Հայ երիտասարդին անունն է Երուանդ Թիւզին, Իսթանպուլի Գիտական Ֆաքիւլթէի ուսանողներէն էր, եւ Իզմիր եկած էր վերջին դէպքերու զարգացումին հետեւելու համար: Քաղաքական ոստիկանութիւնը տեղեկացած էր թէ Երուանդ Թիւզին ղեկավարներէն է այս շարժումին, Իզմիրի մէջ գտած էր անոր հետքը եւ զայն ձերբակալած Գարապաղլարի կողմը, տան մը մէջ: Երուանդ Թիւզին յանձնուեցաւ Պետական Ապահովութեան Ատեանի ընդհանուր դատախազութեան: Իր հարցաքննութեան ընթացքին հայ երիտասարդը յայտնեց թէ կապեր ունի արդարեւ ԹԻՔՔՕի հետ եւ կը շարունակէ ուսանիլ: Իր դէմ ձերբակալման հրամանագիր ելաւ եւ բանտ ղրկուեցաւ:

Ձերբակալեալներու մաս կը կազմէ նաեւ երկրորդ հայ երիտասարդ մը, որուն անունն է Միհրան Սամուէլեան եւ որ գործաւոր մըն է: Անոր դէմ ալ ձերբակալման հրամանագիր ելաւ եւ այս կերպով ԹԻՔՔՕի ձերբակալեալ անդամներուն թիւը 12ի բարձրացաւ: Քննութիւնները առաջ կը տարուին:

Այս դէպքերէն զատ, Եգէական համալսարանէն 29 ուսանողներ յանձնուեցան ընդհ. դատախազութեան: Ոստիկանութիւնը մինչեւ առտու հարցաքննեց զանոնք, բայց չկրցաւ վճռաբար ճշդել թէ որո՞նք են իրենց ընկերները դաշունահարողները: Փորէն ծանրապէս վիրաւորուած է ուսանողներէն Րամազան Գուզկուն:

ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ ՄԷՋ

Քաղաքիս մէջ եւս շարունակուեցան ուսանողական դէպքերը, Գալաթասարայի Երկրաչափական Ակադեմիային մէջ վիրաւորուեցան ուսանողներէն Ալի Գանիքլ եւ Ապտուլլահ Ուզուն: Վարժարանը փակուեցաւ մինչեւ Մայիս 11:

Վերի տեղեկութիւնները գրս արտատպեցինք «Մարմարայ»էն իբրեւ աղբիւր ունին թրքական մամուլի գործակալութիւնը: Նոյն դէպքին շուրջ Մայիս 7ի «Ժամանակ»ը կուտայ այլ մեկնաբանութիւններ.—

«Հիւրիյէթ»ի ստացած տեղեկութեան համաձայն հայ ահաբեկչական կազմակերպութիւն մը երեւան հանուած է: Առջի օր ձեռք անցած հայազգի Երուանդ Թիւզին պնդեց որ ԹԻՔՔՕի հետ չի գործակցիր: Քսանամեայ Երուանդ Թիւզին որ Տխարպագըր, Մարաշի Սիիրթ եւ Էրզրում նահանգներուն մէջ երկու ընկերներուն հետ «քննական» շրջապտոյտ մը կը վերադառնար հարցաքննուելէ յետոյ մարդորսութեան թափ տրուեցաւ եւ կէս գիշերին գործողութեան ձեռնարկուելով Միհրան Սամուէլեան անուն Հայ մը եւս ձերբակալուեցաւ: Միհրան որ վեց ամիս առաջ Իզմիր եկած էր եւ որեւէ գործ չէր ըներ, հարցաքննուելէ յետոյ պետական ապահովութեան ատեանին կողմէ, ձերբակալուեցաւ: Մասնաւոր ոստիկան. ջոկատներ վերջին մէկ շաբթուան ընթացքին ձերբակալեցին երկու հարիւր քսան հոգի, որ հարցաքննուեցան, 55 աղջիկ, երեքը հայ, 18 ձերբակալուեցան: Հայկ. ծագումով Օրհան Պագըր, Երուանդ Թիւզեան ու Միհրան Սամուէլեան խոստովանեցան որ հրամանները կը ստանան իսթանպուլաբնակ անձէ մը որու ինքնութիւնը կ՚անգիտանան:

Միւս կողմէ Ֆրանքֆուրթի նահանգային ընդհ. դատախազ Տիկ. Վալքէտ զգացուց յայտնութիւն մը ընելով ծանուցեց որ գերման ոստիկանութիւնը վերջին տարիներու մեծագոյն միջազգային զէնքի մաքսանենգութիւնը երեւան հանած է: Մայնի մէջ Թուրք 6 հոգի ձերբակալուած են: Տիկին Վալքէտ յայտնեց որ Վիէննայի դեսպանին սպանութեան համար օգտագործուած 9 մ. մ.նոց ատրճանակը այս ցանցին կողմէ ծախուած է: Ցանցին Թուրքիոյ բաժանմունքին պետը Հասան անուն Թուրք մըն է: Հասան 1969էն ի վեր Գերմանիա կը բնակի որոշ գործով մը չի զբաղիր, ամէն շաբթու Թուրքիա կուգայ ճոխ կեանք մը կ՚ապրի Մերսէտէսէս ինքնաշարժի սիրահար է:

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Հեռատիպ, Մայիս 6)

ԳՈՐԳԵՐՈՒ ՆՈՐ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

Հայաստանի Թեթեւ Արդիւնաբերութեան նախարարութեան գեղարուեստական Խորհուրդի գնահատանքին արժանացած են «Հայգորգ» գործատան 13 նոր տեսակի գորգերը: Ասոնք «Լոռի», «Երեւան», «Սեւան», «Զուարթնոց», «Շիրակ» եւ այլ գորգերու նոր տարբերակներ են, որոնք աչքի կը զարնեն գոյներու գեղեցիկ համադրումով:

×

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Արտասահմանեան երկիրներու հետ բարեկամութեան եւ մշակութային կապի Հայկական Ընկերութեան դահլիճին մէջ ցուցադրութեան դրուած են՝ Մհեր Աբեղեանի, Արա Պէքարեանի, Մինաս Աւետիսեանի, Սուրէն Սաֆարեանի, Յակոբ Յակոբեանի, Սարգիս Մուրադեանի, Արմինէ Կալենցի եւ ուրիշներու գեղանկարչական այն գործերը, որոնք ներկայացուած են արտասահմանի ցուցահանդէսներուն մէջ:

×

ԱԼ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸ

Երաժիշտ Ալեքսանդր Յարութիւնեանի թաւջութակի եւ նուագախումբի համար գրած Պոէմը հնչած է Երեւանի «Հայհամերգ» սրահին մէջ: Նուագախումբը ղեկավարած է Դաւիթ Խանջեան, թաւջութակի բաժինը մեկնաբանած է Մեդեա Աբրահամեան: Պոէմը, ինչպէս նաեւ հայ երաժիշտին միւս գործերը բարձր գնահատած են մասնագէտ երաժշտագէտները: 56ամեայ հայ երաժիշտին գործերը ծանօթ են Հայաստանի եւ արտասահմանի մէջ: Ալ. Յարութիւնեան հեղինակն է «Սայաթ – Նովա» օփերայի, «Հայրենիք» առեղծի (կանտատ), «Ասք հայ ժողովրդի մասին» երգի եւ նուագախումբի պոէմի, նուագներու՝ դաշնակի, ջութակի եւ այլ գործիքներու համար գրուած, երգչախումբի, սենեկային նուագախումբի, երաժշտական թատրոնի համար գրուած բազմաթիւ գործերու: Ալ. Յարութիւնեան մասնագիտական ուսումը ստացած է Երեւան եւ Մոսկուա: Ուսուցիչները եղած են Քրիստափոր Քուշնարեան, Կ. Սարաջեան, Հենրիխ Լիտինսկի: Երաժիշտին գործերը կը մեկնաբանուին՝ բացի Խորհ. Միութեան տարբեր քաղաքներէն, նաեւ Արժանթինի, Ամերիկայի, Ֆրանսայի, Չեխոսլովաքիոյ, Լեհաստանի, Պուլկարիոյ եւ այլ երկիրներու մէջ:

ԸՆԿԵՐՈՋ ՄԸ ՄԱՀԸ

Օ

Քիչերէն էր որ առաւելապէս կ՚ապրէր ու կը սնանէր մեր կուսակցութեան դրոշմած գաղափարականով: Հանապազօրեայ տուայտանք, մերթ ազգային, մերթ կուսակցական բնոյթ ունեցող հարցերուն նկատմամբ, ահա՛ կեանքը ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեանի: Իր ծննդավայր Մուշէն մինչեւ Հայաստան եւ յետոյ Ֆրանսա, նուիրումով եւ անսակարկ ծառայեց մեր դատին: Զեմ յիշեր որ բացակայ եղած ըլլայ ժողովի մը: Եթէ պատահէր, անկասկած տառապողը ինքը կ՚ըլլար: Կուսակցութիւնը իրեն համար կեանքի կանոն մը եղաւ եւ այդ կանոնին օրէնքներուն հաւատարիմ մնաց մինչեւ իր վերջին ժամը: Քանի քանիներ իրեն պէս, ապրեցան յոյսով, լաւագոյն ապագայի մը հեռանկարով: Կեանքը պայքար մը եղաւ երազները իրականութեան վերածելու, բայց աւա՜ղ երազը տեւեց յամառօրէն երբ կեանքը կը սահէր, սահեցաւ: Ընկեր մը եւս հողին յանձնեցինք եւ ալ պիտի չլսենք իր ձայնը, բացակայ պիտի մնայ մեր առօրեայ մտահոգութիւններէն: Կ՚ըսեն որ մահը վերջին հանգիստն է մարդուն: Հաւանաբար ո՛չ անոնց համար որոնց գործը կիսատ մնաց: Այս պատճառաւ ալ դառն է, չատ դառն, կորուստը պայքարի այդ սերունդին որ լման կեանք մը ապրեցաւ Հայութեամբ բայց աւաղ առանց Հայաստանի:

Նոր սերունդ էինք երբ ճանչցանք ընկեր Խաչիկը միշտ պատնէշին վրայ: Միջին սերունդ եղանք ականատես ըլլալու համար իր կսկծալի մահուան: Յիսունըհինգ տարի անընդհատ, ապրեցաւ պայքարելով նոյն դրօշին ներքեւ ու անոր հաւատարիմ: Իր մարմինը կը հանգչի հիմա Քալիֆորնիոյ հողին վրայ: «Հողը թեթեւ ըլլայ»... բայց ի՞նչպէս: Մուշէն Քալիֆորնիա տանող ճամբան անբնական շաղկապը եղաւ տարագիր Հայութեան եւ հայրենիքին միջեւ:

Ճիշդ է որ բոլոր ճամբաներն ալ Հռոմ կը տանին: Կարեւորը սակայն տեղ հասնիլն է:

Իր թարմ շիրիմին առջեւ մաղթենք որ նուիրեալներու պայքարը, սերնդաբար հոմանիշ չդառնայ հայրենիքէն հեռու ապրելու ու դատապարտուած՝ անհանգիստ շիրիմ մը աւելցնելու օտարութեան մէջ: Թափառական ըլլալը բնական վիճակ մը չէ որ տեւականացնենք: Կարօտով ապրիլն ալ լուծում մը չէ: Հին երգի մը նման կարօտն ալ կը մաշի երբ բաժանումը կ՚երկարի:

Այս նոր բացուած փոսին առջեւ, որ այնքան կը յուզէ մեր սիրտերը, ոչ մէկ բառ կրնայ ամոքել մեր մորմոքը: Դաշնակցական զինուոր մը եւս յանձնեցինք օտար հողին: Հող մը որ անկասկած ծանր, չատ ծանր պիտի ըլլայ իրեն համար:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Fonds A.R.A.M

ՄԵՐ ՀՈՂԵՐԸ 1976...

Ժ.

ԷՐԶՐՈՒՄ - ԿԱՐԻՆ

ԲԱՐՁՐ ՀԱՅՔԻ ՈՒՐԻՇ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՎԱՅՐԵՐ

ՍՊԵՐ — ԻՍԲԻՐ

Էրզրումէն կ'առնեմ Աչգալէի ճամբան. 19 հազարամեթր կարելէ վերջ կը թեքիմ աջ, ուղղուելով դէպի Ոխվէ. 140րդ հազարամեթրին դէմս կը ցցուի հոյակապ բերդ մը, մասամբ կործանած, թառած բարձր ժայռի մը վրայ: Գիւղը, 2000ի մօտ բնակչութեամբ, կը տարածուի բերդին ստորոտը:

Իսպիր՝ պատմական Հայաստանի Սպերըն է, Բարձր Հայքի գաւառներէն մին, Ճորոխի հովիտին մէջ, որուն կեդրոնն էր Սպեր աւանը, համանուն գետակին եւ Ճորոխի միացման կէտին վրայ կառուցուած:

Հ. Ղուկաս Ինճիճեան կը գրէ. «Զի որդիք Նոյի որովհետեւ յելանելն ի տապանէն՝ բնակել սկսան ի շրջակայս Մասիս լերին, անդ առ սակաւ սակաւ բազմանալով՝ որդիք Յեկտանայ սփռիլ սկըսան ի Մասեաց, այսինքն է ի Մասիս լեռնէ, մինչեւ բազմանալով եկին հասին ի լեառն Սիպերայ որ է Սովբերայ»:(Հնախօսութիւն Հայաստանեայց, Ա. էջ 55):

ԱՐԾԱԹԻ

Էրզրումէն Արդուինի երկարող ճամբուն վրայ պէտք է գտնուի Արծաթի, ինչպէս ցոյց կուտայ ինծ 1849ի Ալիշանի պատրաստած Պատմական Հայաստանի մանրագնին քարտէսը: Նոյն անունով ոչինչ կը գտնեմ ձեռքս անցած նորագոյն օտար հրատարակութիւններու մէջ...այնուհանդերձ տեղին մերձաւորութիւնը (շուրջ 30 հազարամեթր Էրզրումէն) քայլերս կ'ուղղեն դէպի Արծաթի...:

Ճանապարհը նեղ է, քարոտ, վտանգաւոր եւ ընդհանրապէս կը հետեւի երագաւազ Ճորոխի ընթացքին. 30էն 40 հազարամեթր արագութեամբ հազիւ կարելի է յառաջանալ. աջին - անդին ցրուած եկեղեցիներու աւերակները միայն հետիոտն կարելի է այցելել:

Ճամբորդութիւնը կը տեւէ մէկ ժամ. կը գտնուիմ աղքատ գիւղի մը առջեւ, փայտով եւ կղմինտրներով կառուցուցուած. քարաշէն եկեղեցիի մը աւերակները ինծի ըսել կուտան թէ սա՛ է Արծաթին, հին եւ անուանի գիւղը Բարձր Հայքի Կարինի գաւառին, Տումլու լերան ստորոտը. չեմ սխալած:

Դիրքը բարձր է եւ ջուրերը՝ առատ: Տեղահանութենէն առաջ գիւղը ունէր 70 տուն (50 հայ կաթողիկէ, 10 առաքելական եւ 10 թուրք). իւրաքանչիւր տան մէջ կը բնակէին 3, 4 նոյնիսկ 5 ընտանիքներ:

Ղազար Փարպեցի (ծն. 454) կը պատմէ թէ 483 թուին Մուշեղ Մամիկոնեան եւ Ներսեհ Կամսարական, Մեծն Վահանի զինակիցները, մոլորելով կը դեգերէին այս կողմերը:

Ամէն պարագային, ինծի այնպէս կը թուի, թէ այսօրուան այս աննշան եւ կորսուած գիւղը, փայլուն անցեալ մը ունեցած է, երբ Բագրատունիներուն կալուածն էր ամբողջ գաւառը. վկայ են աջ ու ձախ ցրուած բազմաթիւ խաչքարերը, յաճախ շատ գեղեցիկ եւ քանդակազարդ անհամար քարի բեկորները:

Ս. Նշան եկեղեցիին հետքերը գտնել անհնարին կ'ըլլայ, գուցէ սա քարաշէն փայտածածկ խոշոր շէնքն է որ անորակելի է, այնքան ձեւափոխուած յաւելումներով:

Ս. Աստուածածինը, որ հայ կաթողիկէներու մայր տաճարն էր, մնացած է աւերակ. մէկ մեթր հաստ որմերը կ'ազդակեն անոր հնութիւնը. 22 մեթր երկայնք եւ 11 մեթր լայնք մը ունի մօտաւորապէս. 6 հաստաբուն սիւներու բեկորները նկատելով, կարելի է պատկերացնել անոր գմբէթին կարեւորութիւնը որուն հետքն իսկ մնացած չէ: Բազմաթիւ խաչքարերէն մէկուն վրայ կը կարդացուի տակաւին 1750 թուականին նուիրատուի մը արձանագրութիւնը...:

«Արծաթի գիւղն նշանաւոր է նաեւ — կը գրէ Հ. Ս. Էփրիկեան (Բնաշխարհիկ բառարան, էջ 302) — իւր կոնակը բարձրացած լեռնակի բարձանց վրայ գըտնուած Ս. Լուսաւորիչի վանքովն, որ մեծ ուխտատեղի է Կարնոյ Կաթողիկեայ Հայոց: Ի հնումն սա բաւական մեծ եւ շէն վանք մը եղած կը թուի, իսկ այժմ մնացած է միայն փոքրիկ եկեղեցի մը Ս. Լուսաւորիչ անուամբ, որուն շուրջը կը տեսնուին հինաւուրց շէնքերու հիմերն ու քարերը»: Իսկ այսօր, արդեօք, մնա-ցա՞ծ էր նոյնիսկ այդ «փոքրիկ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին»... չկրցայ ստուգել:

ԱԽԱԳ ՎԱՆՔ
ԿԱՄ ԹԱԴԷՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈՑ

Արդեօք ի՞նչ վերջ ունեցաւ Օշին Թագաւորի մագաղաթեայ սքանչելի Աստուածաշունչը որ կը պահուէր Բարձր Հայքի, Անի - Կամախ գաւառի, այս պատմական վանքին մէջ...:

Հետաքրքրութիւնս արդիւնք չի տար. տեղացիները խորհուրդ չեն տար երթալու հոն՝ ուր «աւերակէն զատ բան չկայ» ... եւ սակայն Աւագ վաճքը կամ Թադէոս Առաքելոցը մինչեւ աղէտալի թուականը, Սեպուհ լեռներու աւագ ուխտատեղին էր...:

Աւանդութեան համաձայն, հիմնուած 35 թուին, Ս. Թադէոս առաքեալին կողմէ. ունէր հարուստ գրադարան մը:

Վանքի եկեղեցիներէն Ս. Աստուածածինը կէս դար առաջ կանգուն էր տակաւին, ուր կը գործէր ձմեռնային վարժարան մը, շրջանի Հայութեան համար ... անցնինք:

Հ. ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊՉՏԻԿԵԱՆ

(10 Շար.)

L'Avenir est au peuple patient[*]

Discours de Monsieur Michel Jobert, ancien ministre des Affaires Etrangères, prononcé à Marseille le 24 Avril 1976, à l'occasion du 61ème anniversaire du deuil national arménien.

Chers amis, vous qui m'accueillez si bien ce soir, dans cette date cruelle et importante pour vous, mais il en est d'autres aussi dans l'histoire de l'Arménie.

Il y a quinze jours, il faisait très beau temps au petit matin, il y avait du soleil, c'était comme vous l'avez dit tout a l'heure presque le mois d'Avril, presque le retour de la vie le long des berges de l'Euphrate, du Tigre. Au loin, tandis que l'avion remontait vers l'Europe, on voyait le mont Ararat dans ses neiges, on apercevait le lac de Van. Je savais le rendez-vous que nous avions, et, je voyais sous mes yeux ce paysage où tant d'histoire a défilé, où tant de gloires, tant de peines, tant de meurtres existent, et, je me disais que nous étions peu par rapport à cette éternité, sauf si nous avions la certitude, chacun en nous, a tout moment, d'avoir le sentiment de notre propre dignité.

Oui, vous avez eu la gentillesse de rappeler ce qui n'était de ma part, ni héroïque, ni téméraire, mais simplement décent à un moment où vous souhaitiez souligner ce qui dans votre continuité d'hommes et de peuple vous paraissait important. J'ai en effet accueilli les uns et fermé mes oreilles aux autres, et, je crois que même les peupliers qui devaient cacher aux yeux des passants le monument que vous avez érigé ne sont toujours pas plantés.

A vrai dire, nous sommes tour à tour victimes du silence de ce que l'on nomme la conscience universelle, qui de temps en temps s'élève, et, qui souvent met des jours et des années à s'éveiller et à se manifester et parfois ne sait pas lontemps se maintenir. Eh bien, nous avons la chance et aussi la malchance de vivre dans un siècle où l'information peut jouer son rôle et dire à l'humanité entière quelles sont les plus belles de ses facettes et quelles sont celles qu'elle ne doit pas oublier, parce que celles-là doivent faire honneur et on a le droit de les regarder en face.

Je n'ai aucune gêne vis à vis des faits, et, ces faits, ce soir, c'est vous, rassemblés ici. C'est le passé douloureux que vous représentez. Ce sont les massacres qui ont existé. C'est aussi ce que vous apportez à la communauté française. Voilà les faits. Et, il n'y a aucune gêne non plus pour personne à considérer les victimes et leur souvenir. Et, je crois que la grandeur des peuples est d'admettre, de reconnaître et ensuite de méditer ce qui dans leur histoire a pu être faible, abus de la force et finalement lâcheté par rapport à l'Humanité. A vrai dire, ce qui nous importe à nous Français, nous l'oublions c'est vrai parfois, mais nous savons le reconnaître, et parfois dans notre collectivité se lève un ou plusieurs qui avec éclat rappelle que le rôle de la France est depuis bien des années de dire, de redire, et de plaider pour la Liberté des peuples.

Je n'ai aucun scrupule à dire ce soir, qu'au cours des dernières années la France l'a fait avec un éclat particulier, et avec une voix éclatante, prononcée par une silhouette altière, que cette voix là ne se dissipe pas dans la complaisance, dans le brouhaha des conversations internationales, dans les conciliabules des diplomates.

Nous tous aujourd'hui, à l'abri des difficultés, connaissant la paix depuis longtemps, vous ayant accuillis, nous étant souvent nourris de votre concours, de votre génie, de votre intelligence, de votre activité, nous avons ce devoir de plaider

ՋՈՐԻ ՄԻՐՈՆ

3.

«Ցարութ աչք դրած ունի՞...» մտածեց:

Ունի՞... Միրոյի աչքերում պահ առաջուայ դուրեկան թախիծից բան չմնաց:

«Թէ կոււ է կ'երթայ, տարիք վինուորի է... ունի»:

Մինչեւ հիմա ինչո՞ւ չի հարցրել:

Եւ Ջորի Միրօն տարաւ - բերեց այդ միտքը, արտ ու կալում տեսած աղջիկներին մտքում տարաւ - բերեց: Ո՛չ մէկը... ոչ մէկը է՜ն Խանդութին նման չէր եւ Ցարութի աչք դրած աղջկան չգտաւ ու դարձաւ որդուն հարց տուեց. ցածրաձայն, որ Արօն չլսի:

— Ցարութ, գառ, քու նամկներ ո՞ւմ աղջկան կարդալ տամ... Քեզ ո՞վ նամակ գրէ:

Ցարութ շիկնեց, եւ Միրոյի սիրտը թպրտաց՝ ունի՛: Մի փշուր ուրախութիւն ունեցաւ, մի փշուր կարօտ՝ Թիկունքում մնացած Քարագլուխ գիւղի համար: Ցարութ ամչկոտ ժպտաց, նայեց սայլապան Արոյի կողմ, կամաց ասաց.

— Նամակները Մակէի Հայկուշին կարդալ տուր, հայրիկ:

— Միրօ, իմ սիրտ կը վկայէր, որ էս տարին չար է, — ասաց Արօն ու պատասխան չառաւ:

«Մակէն երկիրի ո՞ր գեղից է, — մտածեց Միրօն. թէ չսխալւում՝ Նիջէն... Գեղի մէջ Մակէի ձէն լոող չի էղէ... Աղջիկ նմանապէս հալալ կաթնակեր կ'եղնի...»:

— Ասա՝ ինչի՞ց, Միրօ, էս տարի գարուն չկա՛մ-չկամ էկաւ:

— Հա, գառ, — Միրօն գլուխը մօտեցրեց որդուն, — իմ սրտով է, քու նամակներ կարդալու Մակէի աղջկայ մօտ կը տանիմ... Իմ սրտով է:

— Կը յիշի՞ս, Միրօ, կոտորածի տարին նմանապէս գարուն չկա՛մ ու չկամ էկաւ, — շարունակեց Արօն:

Այս անգամ կէս ու պռատ լսեց Արոյի խօսքերը:

— Արօ, քու սիրտ չմնայ, իմ միտք ուրիշ տեղ էր:

— Իմ սիրտ կը վկայէր, որ տարին չար է, — կրկնեց Արօն, — գարուն չկամ էկաւ: Փորձած է՝ կոտորածի տարին նմանապէս գարուն չկամ էր:

— Հա՛, Արօ, ճշմարիտ է, քու խօսք ճշմարիտ է, - ծանր-ծանր ասաց Ջորի Միրօն, — կոտորածի տարին գարուն ուշ բացուաւ... Կոտորածի գարնան նմանապէս Գերմանացու մասին մեր Երկրի մէջ խօսք ու զրոյց շատ կար, — ցածրացրեց ձայնը՝ կէսը պատասխան էր Արոյին, կէսը՝ մտածմունք...:

Լինէր ու յիշողութիւնից դուրս գայ[ին], մի կում շնչի պէս, մի կում շնչի հետ պոկուած գնային մռայլ յուշերը՝ լինէին երազի պէս, գոց աչքով տեսած ու փուչ: Ե՛ւ էսօրը լինէր երազ, ե՛ւ Արոյի խօսքերը, ե՛ւ էս ճամբէն, ե՛ւ սայլի ճռճռոցը եւ աշխարհի պատերազմը, ե՛ւ Ցարութիւ կռիւ գնալը, ե՛... Եւ կոտորածի գարունը լինէր երազ, գոց աչքով տեսած ու փուչ:

Ջորի Միրօն աչքերը փակեց օրօրուեց:

« Ջէ՛, մարդու կեանք աշխարքի համար երազ է, իր համար՝ կեանք: Մոռացուած օրեր կը դառնան երազ, մնացող՝ կեանքն է... Էս օրուանից ու կոտորածի գարնանից փախնել չի էղնի, չէ՛, մոռանալ չի էղնի... Ու երազ չկայ իմ օրերի մէջ: Էն գարուն չեղնէր, թէ էն գարուն չեղնէ՛ր...»:

— Միրօ, էս եղ մեղք է. մի ոտ բոբիկ, միւսի մէջ՝ մեխ կայ, — ասաց սայլապան Արօն, բայց Ջորի Միրօն չլսեց...

4.

«Կոտորածի տարին գարուն ուշ բացուաւ: Մի գիշեր անձրեւ մաղեց, ջուր ընկաւ ձան տակ, ձորեր հեղեղով լցուան, գետերն սեւցաւ, բայց...»: Մի առաւօտ աչք բացեցի՝ Ընկուզասարը էլի ճերմակել էր: Ձմեռն էլի՞ գնաց, էլի եկաւ, էլի գնաց, էլի եկաւ...

— Թո՛ւ, — Ցարութ պապը նայում էր ձիւնոտ երկնքին, անորոշ թքում, յետոյ, — մեղա՛յ քեզ, Աստուած, — խօսքը ետ էր առնում: Յետոյ, ամէն գարնան պէս, գարուն եկաւ, ամէն գարնան պէս պապը փափախն ու ելակը գցեց ալիւրի ամբարի ետեւը, կանգնեց ծաղկած ծիրանենու տակ: Յետոյ, մի լուսէլուսի, երբ ծիրանենին դեռ ծաղկաթափ չէր եղել, երբ Ընկուզասարի գլխին ամէն գիշեր եղեամ էր իջնում, Խումար մարէն այդ տարուայ առաջին դաղձապուրն էր եփել, երբ... Լուսէլուսին Ցարութ պապը դուռը բացեց, կանգ առաւ շեմին, ձայնեց.

— Խումար, հա՛րս...

Խումար մարէն չտապ նստեց անկողնում, չապիկի բաց օձիքը բերեց իրար:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(14 — Շար.)

Fonds A.R.A.M

toujours, partout pour le droit de toute collectivité même si celle est minuscule, même si aux yeux de certains elle apparaît négligeable au regard de la raison d'Etat. Nous avons le devoir de plaider pour elle, pour sa survie et pour son éclat.

Et pourquoi ? Parce que la richesse du monde n'est pas dans l'uniformité, et le bonheur de l'homme n'est pas dans l'uniformité. Il est, je l'affirme, et vous le voyez bien par vous-même, il est dans l'effort de se distinguer les uns des autres. Cet effort vous, Arméniens, vous l'avez commencé très tôt dans l'histoire, et vous l'avez payé fort cher. D'autres avant moi ont dit très bien combien vous pouviez non pas être le chagrin, mais aussi le chagrin qui élève l'âme, le chagrin qui fortifie la résolution, et finalement la jeunesse qui clame ses réalités, sa vigueur, son droit d'apporter aux progrès de l'humanité sa part.

Vous avez préservé votre culture, et, ce combat là est après bien des années douloureuses, un mérite **incommensurable** que vous vous rendez à vous-même bien sûr, peuple arménien, mais **un mérite** incommensurable que vous rendez à la collectivité internationale en maintenant le témoignage de ce vous avez été, de ce que vous avez représenté, et en affirmant ce que vous pouvez être et ce que demain vous représenterez toujours.

Ceux qui se tournent vers votre langue, votre culture, votre musique, votre poésie, éclatées aux quatre coins de l'univers, tout cela témoigne de la vivacité de votre peuple et de ce qu'il peut, rassemblant en si peu d'individus tant de talents qui ne valent que parce qu'il y a la résolution et le fougeux désir de vivre, où que ce soit, et, peut-être un jour là-bas.

Vous avez trouvé depuis bien des siècles, bien des années, et, spécialement après la tragédie de 1915, un accueil qui je crois vous a été fraternel dans bien des pays du monde, et, qui vous a permis d'allumer ici et là les lampes de votre civilisation et le cri de votre culture. Ces pays d'accueil, je ne crois pas qu'il en est, qui puissent se plaindre d'avoir accueilli en son sein des Arméniens. Et, pour nous Français, nous nous en orgueillissons de votre présence, et même, je dirai de vous savoir le cœur aussi français et toujours aussi arménien.

Car, c'est cela, je crois, la richesse d'une nation qui se veut moderne, c'est qu'elle palpite par tant de cultures et d'âmes différentes, qu'elle en est riche à tous moments, à tous instants, et par toutes les bouches qui parlent pour elle. Et c'est cela l'avenir que je souhaite à mon pays, c'est d'être composite comme il l'est. Ce vieux peuple français, fait de tant d'autres peuples, toujours la terre d'accueil sur laquelle on peut s'épanouir, et sur laquelle on puisse toujours dans la Liberté, s'exprimer, donner son avis, bâtir et servir d'exemple.

A la France, à aucun moment, vous avez marchandé votre talent, et, à aucun moment vous avez marchandé votre sang, et, je suis sûr qu'elle s'en souvient, et, quand je vous vois si bien rassemblés, ici dans cette ville de Marseille, dans cette communauté nationale que nous formons, quand je vois combien vous êtes au cœur de toutes nos activités, je me dis que ce fût dans votre malheur, un jour heureux, le moment où vous êtes venus trouver chez nous l'accueil que vous attendiez.

Ce droit à la différence qui pour moi est le droit à la richesse, je crois que ce n'est pas qu'en France qu'il faut le rechercher et le faire prévaloir, c'est dans le monde entier. Nous n'avons à être les clients de personne. Nous n'avons aucunement à nous réfugier dans des certitudes fabriquées d'ailleurs. Nous avons en nous-mêmes assez de profondeur, assez de distinction, assez de force et de résolution, assez de caractère pour, même si nous sommes une nation moyenne, ce dont je ne me persuade jamais, pour affirmer que nous pouvons même moyens être beaucoup, et, en tous cas, refuser toute formule préfabriquée qui nous est imposée et imposée à titre de clients, de client qui n'a d'autre liberté que d'accepter les marchandises et les idéologies qu'on lui adresse, et d'autre liberté que de louer les politiques qu'on lui impose où les politiques qu'il s'impose, parce qu'à un moment il n'a pas su voir où était la vérité nationale, la vérité du devenir national. A vous, recrus de tant d'épreuves qui savez le prix de l'effort, la lutte dans le dénuement, je sais que je ne parle pas en vain. Et du confort qui est le nôtre aujourd'hui, je fais appel à la résolution que vous avez manifestée en d'autres circonstances, et, qu'aujourd'hui dans le calme, ici, vous manifestez pour affirmer que vous ne terminerez pas votre voyage ici, seulement dans la collectivité française où dans la collectivité soviétique, ou dans la collectivité américaine, ou en bien d'autres lieux, ce voyage vous le continuerez dans votre résolution.

La France peut, la France doit avec vous aussi continuer son voyage dans la résolution, quoiqu'il arrive, et je dirai surtout si c'est désagréable.

Au monde des partages celui qui s'est imposé en 1945 et qui porte ses effets toujours aujourd'hui, et qui, pour certains a été aussi cruel que le monde des partages qui s'est imposé à vous en 1920 et en 1923. A ce monde des partages, nous devons opposer notre lucidité et notre résolution.

Nous devons dire non à un monde qui veut se répartir les idéologies, les intérêts, et essayer de faire prévaloir un ordre quel qu'il soit, l'un qualifié de libéral, l'autre qualité de collectif. Mais c'est un ordre qui n'a pas été délibéré dans la totale liberté des peuples à toujours disposer d'eux-mêmes.

Et pour nous Français, nous devons nous souvenir de cela. Et pour ceux qui ont la responsabilité de la conduite des affaires pensez que ce n'est jamais dans l'alignement sur une politique extérieure que la France trouvera le chemin de son talent, mais au contraire dans l'affirmation d'un monde fait de l'équilibre de plusieurs pôles aussi diverses que possible, et, où précisément les petits peuples, les faibles que vous avez cités tout à l'heure, les faibles puissent avoir une chance d'apporter ce concentré de réflexions, cette soif de devenir, cette expérience de la douleur aussi, faire éclater l'Humanité en un bouquet de fleurs, et non laisser deux fleurs vénéneuses monter à l'horizon, et peut-être recouvrir de leur ombre ceux qui veulent leur différence, leur droit d'exister.

En votre présence, si j'ai un souhait à faire, en ma qualité de citoyen français, c'est que jamais le visage de la France à cet égard ne devienne trop indistinct, que jamais la voix de la France ne soit pas entendue dans le monde, qu'elle oublie de s'élever dans les grandes circonstances, et votre épreuve a été une grande circonstance que bien des occidentaux ont oubliée.

Le rôle de la France dans le monde, pays moyen où pays grand, PEU IMPORTE, ou petit pays, peu importe, encore c'est dire contre vents et marées ce que d'autres peuples attendent d'elle. C'est à dire un certain langage de dignité, et, peut-être si possible de décrire les voies d'une meilleure justice entre les pays et les peuples. Pour ces pays, pour ces peuples d'aujourd'hui, on voit bien tout ce qui peut obérer leur avenir, et peut-être simplement l'ordre économique qui s'est bâti au cours de ces dernières années, et qui recèle en lui, quelque soit les améliorations passagères ou les satisfactions que l'on peut prendre ici où là, un avenir de tension. Je crois que mon pays s'honorerait tous les jours, votre pays s'honorerait tous les jours de dire et de redire, même s'il doit être vaincu, même si on doit lui faire entrer un certain nombre de paroles dans la gorge, ce qu'il estime être bon non pas pour un camp, non pas pour un autre, mais pour l'ensemble de la communauté internationale. C'est ça la voix de la France.

Vous tous ce soir, en vous remerciant encore de l'accueil que vous me faites, je voudrais rappeler un mot qui était familier dans la bouche d'un homme que j'ai bien servi, et que d'autres ont servi aussi, que Monsieur Joseph Comiti a bien connu, et qui répétait pour son propre pays, c'est vrai, mais pour beaucoup d'autres, « l'avenir est au peuple patient ».

Eh bien, vous, vous avez fait la preuve d'une infinie patiente. Vous vous êtes dit au milieu des épreuves, que le temps un jour vous donnerait raison, le temps allié à votre ténacité. Et, rien ne m'a paru plus réconfortant, tout à l'heure que d'entendre des voix jeunes dire qu'il ne s'agit pas seulement de se lamenter, de commémorer, voire d'exister, voire d'être heureux ici, qu'il s'agit aussi de tenir, de s'épanouir et de penser un jour que pour vous aussi, comme pour moi il y a quinze jours, les neiges du Mont Ararat brilleront au mois d'Avril.

(*) *Le titre est de la Rédaction*

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԻՒՆԽԷՆ

Շաբաթ, Ապրիլ 24ին, Միւնխէնի հայ ակումբը լեփ–լեցուն էր։ Եղեռնի 61ամեակին առթիւ Պաւարիոյ Հայ Գաղութի վարչութիւնը կազմակերպած էր Յուշի երեկոյ։ Պէտք է նշել որ թէեւ այս տարի յատուկ հրաւէրներ չէին ղրկուած գաղութի անդամ – անդամուհիներուն, այդուհանդերձ եկած էին բոլորը։

Հանդիսականները իրենց տեղերը գրաւելէ ետք, բեմ բարձրացաւ Ալիս Մաբուխեան, որ ինչպէս միշտ, կրքոտ, յուզիչ եւ ոգեւորիչ բառերով խօսեցաւ հայկական ցեղասպանութեան մասին, առանց ազալու եւ ողբալու, այլ պահանջողի դերին մէջ ան յեղափոխականի ոգին փոխանցեց ներկաներուն։

Այնուհետեւ, վարչութեան նախագահ Լ. Պետրոսեանի հրաւէրով խօսք առաւ էդուարդ Յովհաննիսեան եւ անդրադարձաւ մեր ներկայ եւ ապագայ խնդիրներուն, խօսեցաւ անցեալ եւ ներկայ հերոսներու մասին։

Մինչեւ ուշ գիշեր, կը լսուէին հայկական եւ յեղափոխական երգեր Միւնխէնի հայ ակումբէն։

Ռ. Յ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (87)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ՓԵԹՐՈՍ ԱՐԱԹԻՄՈՍ

— Սա ըսել կ'ուզեմ թէ Վենետիկ պիտի երթաք, այնպէս չէ՞ : Բայց ձեր ըսածին չափելով, սա եզրակացութիւնը կը հանեմ թէ նպատակներնուդ հասնելէ առաջ չատերու ատելութիւնը ձեր վրայ պիտի հրաւիրէք : Ո՞ւր պիտի կրնաք գըտնել ձեր երջանկութիւնը եւ ի՞նչպէս, երբ այն կինը որուն անկողինը պիտի կիսէք, ձեր քնանալուն պիտի սպասէ ձեզ խեղդելու համար, երբ ձեր սպասաւորը իր զգեստին տակ դաշոյն մը պիտի պահէ ձեզ սպաննելու համար եւ ձեր խածնելիք պտուղը իր մէջ թոյն պիտի պարունակէ ձեզ թունաւորելու համար : Ի՞նչ կ'արժէ ձեզ անցուած այնպիսի երջանկութիւն մը ու բարօրութիւն մը զոր պիտի չկրնաք վայելել :

— Դուք չատ հեռատես մարդ մըն էք եղեր, պարոն, եւ կը տեսնէք այնպիսի բաներ որոնք ես տեսնել չէի ուզած :

— Բայց եթէ դուք քովերնիդ ունենաք մէկը որ գիչեր ցերեկ կը հսկէ ձեր վրայ, երբ այդ մարդը իր վրայ առնէ ձեզի ձեռք երկարողները հեռացնել ձեր քովէն, եթէ ան հսկէ ձեր տունին չուրջը եւ ձեր ըմբոշխնելիք գեղեցկութիւններուն վրայ, այսինքն մէկ խօսքով դուք եթէ ձեր քով ուրիշ Արաթիմոս մը ունենաք, քաջ եւ արթուն Արաթիմոս մը, այն ատեն խընդիրը բոլորովին կը փոխուի ․․․ :

— Ո՛հ, այն ատեն, ես այլեւս պիտի չդողամ, պիտի չվախնամ եւ իմ դրիչիս պարսաւն ու փառաբանութիւնը ազատօրէն պիտի սփռեմ աշխարհի չորս հովերուն :

— Ահա իմ առաջարկածս ալ աս է, կ'ընդունի՞ք :

— Բայց զգուշացէք որ պարապ տեղը չյուսադրէք զիս :

— Դուք դիմագէտ էք մարդկային հոգին դէմքին գիծերէն կը կարդաք․ անգամ մը երեսս նայեցէք եւ պիտի հասկընաք թէ պարապ խօսք չէ ըրածս :

— Այո, այո, կը հասկնամ, կը հասկընամ, դուք մեծ մարդ մըն էք եւ ըսածնիդ պիտի ընէք :

— Է՛հ, ուրեմն, այս վայրկեանէն սկըսեալ աշխարհի մէջ եւ ոչ մէկ բանէ պէտք չէ որ վախնաք : Գացէք, առանց որեւէ վախի Վենետիկ գացէք եւ հոն կերտեցէք ձեր ճակատագիրը․ ես ձեր եւ ձեր տան վրայ պիտի հսկեմ : Անձամբ կամ չուքովս, միշտ ձեր քովը պիտի ըլլամ : Ձեր թշնամիները իմ թշնամիներս պիտի ըլլան եւ զանոնք այժմէն իսկ դատապարտած եմ :

— Բայց ատոր փոխարէն ի՞նչ պիտի պահանջէք ինէ, որովհետեւ ասանկ ծառայութիւն մը դիւրաւ չի վարձատրուիր : Ես Ֆրանսայի թագաւորին կրնամ ոտանաւոր մը գրել, Իտալիոյ կայսրին քերթուած մը ձօնել եւ վստահ եմ որ անոնք դոհ պիտի մնան իմ գրածներէս եւ առատաձեռնօրէն պիտի վարձատրեն զիս : Բայց ձեզի, ձեզի ի՞նչ կրնամ տալ, ինչո՞վ կրնամ փոխարինել ձեր ըրածը երբ գիտեմ թէ դուք Ֆրանսայի թագաւորէն եւ Իտալիոյ կայսրէն աւելի մեծ եւ աւելի վեհ էք ․․․ :

— Այս օրուընէ սկսեալ դուք իմ հովանաւորութեանս տակն էք եւ ես ամէն բան պիտի ընեմ ձեր ծրագրին յաջողելուն ի նպաստ, դուք ալ, ատոր փոխարէն եթէ կ'ուզէք իմ պաշտպանութիւնս վարձատրել, պիտի պահանջեմ ձենէ որ չորս մարդոց հետ մտերիմ բարեկամ ըլլաք, բայց սրտակից բարեկամը, հասկցա՞ք, այնպիսի բարեկամ մը որ ձենէ ոչ մէկ բան ծածկեն եւ ամէն վայրկեան ձեզ իրենց քովը ունենալ ուզեն, մէկ խօսքով, վըստահելի բարեկամ մը որմէ մարդ որեւէ գաղտնիք չի պահեր :

— Վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ, արդեօք ի՞նչ ձիւն պիտի տեղայ այդ մարդոց գլխուն :

— Կ'ընդունի՞ք :

— Կ'ընդունիմ, պատասխանեց Արաթիմոս այն առասպելական գեհենապարտներուն պէս որոնց կեանքը մահուան դաչինքով մը գրաւի դրուած է :

Եւ ոտքի ելլելով աւելցուց․

— Հիմա այդ չորս մարդոց անունը տուէք :

— Աւագ հաւատաքննիչ Տանտոլօ, պատասխանեց Ռոլան :

— Շատ լաւ : Ցետո՞յ :

— Պատրիարք Պեմպօ :

— Իսկ յետո՞յ :

— Վենետիկի զօրաց ընդհանուր հրամանատար զօրավար Ալթիէրին :

— Իսկ չորրո՞րդը :

— Վենետիկի դուքս Ֆոսքարին :

— Զօրս աստուածներ, մինչեւ Փեթրոս Արաթիմոս բանաստեղծական չեչտով մը : Նմա փառք, յաւիտեանս, ամէն :

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար․)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Մկրտիչ Քէօլէեան, զաւակներն ու թոռները կը ծանուցանեն թէ հոգեհան-գստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կի-րակի, Մայիս 16, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ-մօր՝

ՄԱՐԿՐԻԹ ՔԷՕԼԷԵԱՆԻ
(ծնեալ Ճերահեան)

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

×

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը, ընկերակցութեամբ մահացած նախագահ-ներու հոգիներուն համար, հոգեհանգստ-եան պաշտօն կատարել կուտայ, Կիրակի Մայիս 16 ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն:

Վերոյիշեալ անձնաւորութիւններուն յի-շատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներ-կայ գտնուիլ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ընկ. Խաչիկ Մկրտիչեանի *մահուան առթիւ, Նուպար Նիկողոսեան 300 Ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի օղաի. կայանին (ստանալ «Յառաջ»էն:*

Նոյն տխուր առթիւ, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Փափազեան 100 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՃԱՇ

ՀԱՅ ՏԻՊԻ ՈՒ ՏԱՌԻ ՄՇԱԿ՝
ՊԱՐՈՅՐ ԷԼԷԿԵԱՆԻ
(*Իր ծննդեան 80ամեակին առիթով*)
Մայիս 16 կիրակի, ժամը՝ 13ին
ճաշարան՝
« AU JARDIN DE THEOPHILE »
139, rue St. Honoré 75001 Paris
métro : Palais-Royal
ճաշագին 40 ֆր.

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՎԻԼ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը, այս Ուրբաթ Մայիս 14, ժամը 21ին Մշակոյթի Տունը:

ՓԱՐԻԶ.– Հ.Յ.Դ. Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Մայիս 14, ժամը 21ին Փարիզի Մշակոյթի Տունը:

ԻՍԻ.— Հ.Յ.Դ. Զաւարեան Կոմիտէի ժողովը այս Հինգշաբթի Մայիս 13, ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքավայրը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12–14 ՌՈՒ ՍԷՆԹ'ՊԱԶԻԼ

ՄԱՅԻՍ 11էն 24՝ *Մշակութային եւ գեղարուեստական ձեռնարկներ:*

ՄԱՅԻՍ 14, *Ուրբաթ ժամը 21ին,*

LIZ SARIAN, avec l'orchestre J. BONAL

ՄԱՅԻՍ 17, *Երկուշաբթի ժամը 21ին դասախօսութիւն՝*
Panorama de la Culture Arménienne — Prof. F. FEYDIT

ՄԱՅԻՍ 19 եւ 20 *Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի*

NUITS DE LA QUATRA
avec RAFFI PETROSSIAN, ANNIE ADJEMIAN, CHARLES RENAUD
MANOUK PARIKIAN

ՄԱՅԻՍ 24, *Երկուշաբթի դասախօսութիւն՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը համաշխարհային քաղաքակրթութեան — Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ*
Ցուցադրութիւն նկարիչներ՝
ALINE ETMEKDJIAN et H. ZAYAN

Grande Soirée Annuelle

DE L'U.J.A. ALFORTVILLE
HOTEL HILTON ORLY
Le samedi 15 mai à partir de 21 heures
Animée par les
ARMENIAN'S SUNSHINES
Partie Artistique :
TRIO ATHENEE
ALAIN KRIKORIAN

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 15ին Շաբաթ ժամը 20էն սկըս-եալ, Գասպար Իփէկեան սրահը 40 Ռիւ Վիքթոր Ֆօժիէ:

Այս առթիւ կը հրաւիրուի բոլոր հայ երիտասարդութիւնը:

Pélerinage Exceptionnel

SAINTE ETCHMIADZINE

Bénédiction "Sourp Muron"

Festivités pour le 20ème Anniversaire de l'intronisation de Sa Sainteté le Catholicos de tous les Arméniens

DU 22 SEPTEMBRE AU 6 OCTOBRE

Renseignements et inscriptions dès maintenant auprès de :

A PARIS

mondotours

2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

AU SECRETARIAT DE L'EGLISE ARMENIENNE, 15 Rue Jean-Goujon, 75008 PARIS — Tél. : 359-67-03

A LYON Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մայիս 16, կիրակի ժամը 16.30էն մինչեւ կէս գիշեր Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ 12 – 14, Ռիւ Սէն Պազիլ

Հովանաւորութեամբ
ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆԻ
Կը նախագահէ՝ ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Կը խօսի՝ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Խօսնակ՝ Անահիտ Հացագործեան

Հանդէսէն ետք՝ ընտանեկան ճաշ, *ուրախ մթնոլորտ*
ՔՈՉԱՐԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՄԹԻ ՏԱՆ «ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ» ՍՐԱՀԻ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿ

Յովհաննէս Հրաչեան եւ զաւակները 4000, Տէր եւ Տիկ. Վարդան Պանտիկեան եւ զաւակը Դաւիթ Պանտիկեան, Տէր եւ Տիկ. Ալեքսան Պապայեան եւ մայր Աշ-խէն Հրաչեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Աշխէն Հրաչեան, Տէր եւ Տիկին Ֆերտի Հը-րաչեան 3000ական, Տէր եւ Տիկ. Միսաք Աւտոյեան, Տէր եւ Տիկ. Սիմոն Աւտոյ-եան եւ զաւակը Յակոբիկ իր զաւկին Վար-դանի յիշատակին 1500ական, Օրդ. Քրիս-տինէ եւ եղբայրք Շաքարեան եղբայր-ներ եւ թոռներ իրենց ծնողաց, փոխան հոգեհանգիստի եւ եղբօր Բարգէնի յի-շատակին, Տիկին Վարդուհի Հացագործ-եան եւ զաւակները իր ամուսնոյն Յով-հաննէսի յիշատակին, Մկրտիչեան եղ-բայրներ իրենց հօր Երուանդի յիշատա-կին, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Նազարեան եւ զաւակները 1000ական, Տէր եւ Տիկ. Րաֆֆի եւ Սօսի Նազարեան եղբայրներ 800, Տէր եւ Տիկ. Եղիա Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկ. Անդրէ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկ. Էմէ–Ժաքլին Փարող Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկ. Հմայեակ Հիւսեան, Տէր եւ Տիկ. Վարդգէս Աւիկեան, Տէր եւ Տիկ. Մանուկ Մանուկեան ոէս, Տիկին Նուարդ Հացա-գործեան եւ Ադամեան ընտանիքներ 500-ական, Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Հիւսեան 300, Տէր եւ Տիկ. Գուրգէն Փանոսեան 200 Ֆր.:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. Վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կեդրոնական Ֆրանսայի մաս-նաճիւղերը՝ Լիոն, Տէսին, Վալանս, Վիէն, Կռընոպլը, Սէն Մօրիս, Երկու-շաբթի Մայիս 17 ժամը 15ին, Լիոնի եկեղեցիին կից սրահին մէջ: Շրջ. Վար-չութենէն ներկայ կ'ըլլան երեք ընկերու-հիներ:

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մաս-նաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Մայիս 13ին, Հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը Ցուկէսին Տիկին Փափազեանի բնակարանը՝ 6 Ռիւ Շառլ Միշէլ, Պանեէօ:

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Նիքոլա (Պոլիս) Գէորգեան կամ Մնացականեան: Հայրը՝ Գրիգոր Կրիշա: Մայրը՝ Վերկուշ: Քոյրերը, Մարկօ, Սեդա Լենա: Անհետացած Մինսկի ճակատամարտին, բայց կ'ըսուի թէ 1947ին տեսնուած է Մարսիլիա, ուր կ'ապրի ((անունը փոխած):

GABINTZ
33, Bd. Baudin — 94200 IVRY

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Սէն Մօրիսի մասնաճիւղին, Մայիս 16, Կիրակի ժամը 15ին, Սէն Մօրիսի «Սալ տէ Ֆէթ»ի մէջ:

Մասնակցութիւն Լիոնի «Սայաթ Նովա» նուագախումբին:

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւններ, երգեր, երգախառն պարեր եւ զանազան հաճելի անակնկալներ:

Ծոխ պիւֆէ, զանազան աղանդերներ, շամփուրով խորոված:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

présente

tous les soirs

NORAYR

1er chanteur de l'Orchestre d'Etat d'Arménie

et tous les samedis soir

FERDI

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.
Fermé le Lundi

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
13
JEUDI
13 MAI
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.588 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.588

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՊՈԼԻՎԻՈՅ ԴԵՍՊԱՆԸ ՍՊԱՆՈՒԵՑԱՒ

Երեքշաբթի օր, Փարիզի մէջ եւ հազիւ 200 մեթր տարբերութեամբ այն վայրէն, ուր Հոկտ. 24ին սպաննուած էր Թուրք դեսպանը, կը սպաննուէր Պոլիվիոյ դեսպանը՝ Ջենթանօ Անայա: Քիչ ետք, անծանօթ մը կը հեռաձայնէր մամուլի Ֆրանսական Գործակալութեան յայտնելու համար թէ մահափորձին պատասխանատուութիւնը կը պահանջեն «Չէ Կեվառա միջազգային գումարտակները»: Իբրեւ յաւելեալ մանրամասնութիւն կ'ըսուի թէ դեսպանը, 1967ին հրամանատարն էր Սանթա Քրուզի 4րդ միաւորին, որ պատասխանատուն է Չէի սպանութեան, նաեւ ինք պաշտպանած է Պոլիվիոյ գերագոյն Ատեանի պատճառաբանութիւն - ները ազատ ձգելու Լիոնի Կեսթափոյի պետը՝ Պարպի:

Որքան ալ տրամաբանական ըլլայ այս վարկածը, կարելի չէ նաեւ անտեսել որ Ջենթանօ առենէ մը ի վեր լաւ չէր իր երկրին մենատիրական իշխանութիւննե - րուն հետ եւ իր դեսպանութիւնը տեսակ մը աքսոր էր: 1973ին հրաժարած էր զինեալ ուժերու հրամանատարի պաշտօնէն, բողոքելու համար Գնդ. Սեկիշի մահուան դէմ, հաւանաբար պատահած չարչարանքի տակ: Ուրեմն կրնայ նաեւ անկարելի չըլլալ որ Պոլիվիոյ իշխանու - թիւնները կազմակերպած ըլլան այս մահափորձը, զայն քօղարկելով «ձախս - պաշտ» երեւոյթի մը տակ:

Պարզ է սակայն թէ Փարիզը ընտրուած է իբրեւ մայրաքաղաք ահաբեկումի: Տեղական կերպով 5000 ոստիկան կը հսկեն եւ 400 միայն՝ դեսպաններու պաշտպա - նութեան վրայ: Այս սպանութեան առթիւ, Ֆրանս - Սուար կը վերյիշէր Թուրք դեսպանին մահափորձը, որու պատաս - խանատուութիւնը պահանջած էին Էռճան եւ «Հայկ. Ազատագրական Բանակը»:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 10)

«ԱՐԱՐԱՏ - «ԿԱՐՊԱՏՆԵՐ» ԽԱՂԸ (*)

Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի ախոյենական մրցումներու շարքին՝ «Արարատ» իր 6րդ խաղը ունեցաւ Լվովի «Կարպատներ»ուն հետ: Լվովի ակումբը միշտ դժուար մրցակից մը եղած է Երեւանցիներուն համար: «Կարպատներ»ը խաղացած են առանց աւելորդ «ճիգերու», պաշարիւն եղած են, սակայն հետզհետէ սկսած է լարուած վիճակ մը ստեղծուիլ, մինչեւ որ 37րդ վայրկեանին Լվովցիներ նշանակած են առաջին կէտը: Խաղի երկրորդ կէսին դարձեալ Լվովցիներն են որ նշանակած են կէտ մը, մինչ Արարատցիներ հետզհետէ զօրացնելով իրենց յարձակումները, շնորհիւ Ղազարեանի կրցած են կէտ մը նշանակել, խաղին արդիւնքը դարձնելով 1-2 ի շահ «Կարպատներ»ու: Ներկայիս «Արարատ» 7 միաւորով կը գրաւէ 5րդ տեղը: Յաջորդ մրցումը՝ Օդեսայի «Չերնոմորեց»ի հետ, Մայիս 16ին՝ Երեւանի մէջ:

(*) Այս խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Մայիս 11ի թիւով:

×

ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԳԻՒՏԸ

Խորհ. Միութեան Նախարարաց Խորհուրդի գիւտերու եւ յայտնագործութիւններու պետական կոմիտէն գնահատած է խումբ մը հայ մասնագէտներու գիւտը: Անոնք ստեղծած են լաքի ստացման նոր եղանակ մը: Կամոյի գործատան հետ միասին Երեւանի Բազմարուեստից Հիմնարկութեան մշակած եղանակը կարգ մը առաւելութիւններ ունի: Այս եղանակով ձեռք բերուած լաքը կարելի է կիրառել ուրակեալ մեկուսիչ թաղանթի արագ գարդարման համար: Գիւտին հեղինակներն են հիմնարկութեան դոցենտ Ա. Յովհաննիսեան, Լ. Կիրակոսեան, Ռ. Խաչատրեան, Գ. Բաղդասարեան, Ա. Ներսիսեան:

×

ԱՐՏԱՇԷՍ ՅՈՒՆԱՆԵԱՆԻ ԱՐՈՒԵՍՏԸ

Արտաշէս Յունանեան նկարազարդման գործերու շարք մը ստեղծած է՝ Տանթէի «Աստուածային կատակերգութիւն»ի մոթիվներով: Ան տասը տարի առաջ սկսած է աշխատիլ այդ շարքին վրայ, ուսումնասիրած է Պոթիչելլիի եւ ուրիշ վարպետներու ծանօթ նկարազարդումները: Յունանեանի գործերուն հիմք կը ծառայեն ազգային ճարտարապետութիւնը եւ երաժշտութիւնը: Իր գործերէն են «Հայկական եկեղեցական ճարտարապետութիւնը», «Միջնադար», «Պատարագ» նկարներու շարքերը: Քսան տարուան ընթացքին ան հազարէ աւելի գործեր ստեղծած է դեղանկարչութեան, գրքի նկարազարդման, թատերական ձեւաւորման մարզերուն մէջ: Արտաշէս Յունանեան թոռն է 19րդ դարու Գիւմրեցի ծանօթ աշուղ մարտիրոսի: Վերջերս ան աւարտած է «Մարդկային հոգիի դիմանկարը» գործերու շարքը: Շուտով տեղի կ'ունենայ ցուցահանդէս, ուր կը ներկայացուին հին դարերու եւ արդի շրջանի հայ անուանի գիտնականներու, գրողներու, դերասաններու, երգիչներու դիմանկարները:

×

ԶՕՐԱՅՐ ԽԱԼԱՓԵԱՆԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ

«Հայաստան» հրատարակչութիւնը լոյս ընծայած է Զօրայր Խալափեանի «Մեռնող յառնող» վէպը եւ երկու վիպակները: «Մեռնող յառնող» վէպով հեղինակը անդրադարձած է գրականութեան հետաքրքրական նիւթերէն մէկուն՝ ժողովրդական բանահիւսութեան եւ զայն հաւաքողներուն մասին: Գրքին մէջ լայն տեղ յատկացուած է հայկական ժողովրդական բանահիւսութեան անցեալի եւ ներկայի հաւաքողներու կատարած աշխատանքներու: Ներկայացուած է այսօրուան յաջողութիւնները, մասնաւորապէս ներկայացուած են Հայաստանի մեծադոյն կառոյցը՝ հիւլէական ելեկտրակայանը եւ անոր աշխատաւորները: 43ամեայ Զօրայր Խալափեան 24 տարեկանին աւարտած է Երեւանի պետական համալսարանի բնագիտական - ուսողագիտական ճիւղը եւ վեց տարի աշխատած է իբրեւ ճարտարագէտ Երեւանի ձեռնարկութիւններէն մէկուն մէջ: Առաջին վիպակը՝ «Հեղեղ», հրատարակած է 32 տարեկանին եւ գրաւած գրական շրջանակներու ուշադրութիւնը: Այնուհետեւ ան լոյս ընծայեց «Երիցուկի թերթիկները», «Որտեղ էիր, մարդ Աստծոյ» վիպակները: Զ. Խալափեան գրած է նաեւ թատերախաղեր՝ «Հրաշք երախան», «Օբօրոցային», որոնք բեմադրուած են Լենինգրադ, Լիթվանիա եւ Էստոնիա:

×

ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ՝ ԲԱՐՁՐԱԲԵՐՁ ԴԱՇՏԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Հայաստանի գիւղատնտեսութեան մեքենայացման եւ ելեկտրականացման գիտահետազօտական հիմնարկութեան աւընթեր կառուցուած է փորձնական գործատուն մը, որ պիտի արտադրէ հիմնարկութեան ճարտարարներու նախագիծերով ստեղծուած արդիական մեքենաներ: Հայաստանի լեռնային շրջանները կը գրաւեն հողամասի 84 տոկոսը: Քարքարոտ հողերը, որոնք կը գտնուին ծովու մակերեսէն աւելի քան 1500 մեթր բարձրութեան վրայ, գիւղատնտեսութեան համար օգտագործելու առեն յատուկ միջոց կը պահանջուի: Ահա այդ միջոցի ստեղծման նուիրուած է նոր հիմնարկութիւնը: Գիտնականներ եւ ճարտարարներ հետեւողական կերպով կ'ընդլայնեն հետազօտութիւններու շրջանակը:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆ ԼԱՒԱՏԵՍ Է

Մինչ լիբանանեան յառաջդիմական ուժերը եւ սուրիական ուժերը շատ բուռն բախումներ կ'ունենային Տրիպոլիս, ամերիկացի բանագնացը մամուլի ասուլիս մը կուտար իր լաւատեսութիւնը յայտ - նելու համար, ինչ կը վերաբերի խաղա - ղութեան եւ եղբայրութեան վերահաս - տատման Լիբանանի մէջ: Երբ լրագրող մը հարցուցած է թէ ինչո՞ւ ձախ եւ աջ պիտի համախմբուին Սարգիսի շուրջ, քանի ձախը դատապարտեց ընտրութիւնը, որու չմասնակցեցաւ, Ամերիկացին պատասխանած է «Պարզապէս բնազդով, հիմա այն վիճակին մէջ են որ կ'անդրադառնան թէ ոչ յաղթական եւ ոչ պարտեալ կայ հոս: Անկարելի է զինուորական յաղթանակ տանիլ»:

Ամէն պարագայի մէջ տարուան մը կռիւներէ ետք, լիբանանեան հակասութիւնները հոն հասած են, որ ձախը ձախին դէմ կը կռուի, այսինքն լիբանանեան ձախ ուժերը իրենց դէմ ունին սուրիական եւ պաղեստինեան (Սայքա) ուժերը: Երեքշաբթի օրուան մեռեալներու թիւը 49 էր միայն Պէյրութ:

Քաղաքական ճակատի վրայ, կը թուի թէ ձախը քիչ մը մեղմացուցած է իր դիրքը եւ որոշած է գործակցիլ Սարգիսի հետ եթէ իր դրած որոշ պայմանները ընդունուին.— Ա) Պահպանել պաղեստին - եան դիմադրութիւնը եւ նուիրագործել զինեալ պայքար տանելու անոր իրաւունքը: Բ) Լիբանանէն քաշել տալ սուրիական զօրքը (15.000): Գ) Պահպանել հանրային ազատութիւնները: Դ) Կլոր սեղանի մը շուրջ բերել բոլոր կուսակցութիւնները, որոշելու համար քաղաքական հիմնական բարեփոխումները: Ե) Մերժել արտօնութիւն տալ որեւէ օտար զինեալ ուժի մուտքին Լիբանան, արաբական, օտար թէ միջազգային:

Ցիշենք թէ Ֆրէնճիէ դեռ չէ ըսած թէ ե՞րբ իր աթոռը պիտի փոխանցէ:

Քանի մը տողով

ԴԱՏԱՒՈՐԻ ՄԸ տեղափոխութիւնը Մարսէյլէն հիւսիսային Ֆրանսա կրկին մէջտեղ դրաւ քարիւղի գայթակղութիւնը: Ծանօթ է որ ամէն ինչ սկսած էր 1971ին երբ Ռոժէ Պօտուրեան դատի կը դիմէր քարիւղային ընկերութեանց դէմ «ապօրինի համաձայնութեան եւ համախմբման համար շուկայէն հեռացնելու համար մրցակիցները»: Առջի օր երբ քարիւղային շրջանակներու լաւատեղեակ թերթ մը կը գրէր թէ քարիւղային ընկերութիւնները վերջնապէս պիտի «ճերմակ երես ելլեն», Տէֆէռ կը յայտնէր իր վրդովումը, ըսելով թէ դատաւոր Ջեքալտի, որ Մարսէյլի մէջ կը զբաղէր այդ հարցով եւ երեւան հանած էր գայթակղութիւնը, տեղափոխուած է:

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Երիտասարդ Թուրքեր կ'ուզեն Այա Սոֆիան կրկին մզկիթի վերածել

ԽՄԲ.— Պոլսոյ թերթերէն կ'արտատպենք այս լուրը, ի պէտս զարգացեալ այն լաւատեսներուն, որոնք կը խորհին թէ Թուրքը կը փոխուի, Թուրքը փոխուած է եւ նոյնիսկ յառաջդիմած եւ այս ընողները՝ երիտասարդ են ու համալսարանի ուսանող...

Թուրք Ազգ. Ուսանողական Միութեան պատկանող 150 երիտասարդներ Ուրբաթ, Մայիս 7ին, կէսօրին մօտ մտան Այա Սոֆիա եւ Ուրբաթի նամազը առին, եւ պահանջեցին որ Այա Սոֆիա վերստին մզկիթ ըլլայ եւ հոն իսլամական արարողութիւններ տեղի ունենան:

Ինչպէս կը յիշուի, կառավարական որոշումով Այա Սոֆիան թանգարանի վերածուած էր 1934ին: Ուրբաթ երիտասարդներ երբ նամազ առին Այա Սոֆիայի մէջ, ոստիկանութիւնը չմիջամտեց եւ արգելք չեղաւ:

Ազգայնական երիտասարդները Ուրբաթ առտու թերթերուն հեռաձայնեցին եւ յայտնեցին թէ «նամազ պիտի առնեն» Այա Սոֆիայի մէջ: Աւելի վերջ խումբ առ խումբ մտան Այա Սոֆիա այն պահուն երբ զանազան երկիրներէ եկած զբօսաշրջիկներ թանգարան մտած էին: Երիտասարդները իրենց գրպաններէն կրօնական վերտառութիւններ հանեցին, եւ նամազ առնելէ վերջ՝ անշշուկ ցրուեցան: Նամազի պահուն զբօսաշրջիկներն ալ նոյնքան անշշուկ հեռացան:

Ազգ. Ուսանողական Միութեան անդամներէն Ահմէտ Էսքիմուս, որ Դպրականութեան Փաքիւլթէի Ուսանողական Միութեան նախագահն է, մամլոյ ասուլիս մը սարքեց եւ յայտնեց թէ իրենց նպատակն է Այա Սոֆիան վերստին աղօթատեղի ընել եւ իբր մզկիթ բանալ ժողովուրդին: Այս նպատակով է որ ազգայնական ուսանողութեան ներկայացուցիչները նամազ առին: Յիշեց այս առթիւ Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտի խօսքը.— Աստուծոյ հրեշտակներուն, իմ եւ ամբողջ մարդոց անէծքը թող ըլլայ անոնց վրայ, որոնք Այա Սոֆիան մզկիթէ դուրս տարբեր նպատակի մը կը յատկացնեն:

Fonds A.R.A.M

ԱՐԱՐԱՏ, ՍԻՐԵԼԻՍ

— Երեւանեան օրեր եւ ժամեր —

Բ.

Խթում է։ Երեւանեան առաջին օրս կը զուգադիպի Յարութեան տօնին ու բախտը պիտի ունենամ մեր պատարագը լսելու Էջմիածնի Մայր տաճարին մէջ։ Երբ երեկոյեան, կաթողիկոսարանի կառքը մեզ կ'առաջնորդէ Էջմիածին, յափշտակութեամբ կը դիտեմ չուրջս, մինչ վարորդը կը բացատրէ. «Ձեր ձախին՝ գինիի գործատունն է, աջին՝ քոնեակի, քիչ անդին տեսէք Հրազդան մարզադաշտը»։ Անուններ, որոնք տարիներ տողանցած են աչքիս առջեւ, յանկարծ իրականութիւն կը դառնան։ Ամէն օր երբ Երեւանի հեռատիպի փորձերը կը կարդամ, փորձած եմ երեւակայել ինչ որ կայ բառերուն ետին։ Այսօր, վերջապէ՛ս, բառերուն ետին եմ։ Կառքը կը սուրայ ու աջիս աչքիս կը զարնէ ցուցատախտակ մը՝ «Մուսա լեռ» եւ քիչ մը հեռուն՝ բարձունքին վրայ կը տեսնեմ յուշարձանը որ կը կառուցուի։ Ինչ որ ամէնէն ուշագրաւն է արդէն, իրարու յաջորդող շինութիւններն են։ Ամբողջ քաղաքը կը նմանի մեծ շինարանի մը։ Բաղդատութեան միջոց չունիմ, քանի առաջին անգամն է, որ կուգամ բայց ընկերակիցս որ 1957ին եկած է առաջին անգամ, կը կրկնէ յաճախ. «Ասիկա չկար, այս ալ չկար, ոչ ալ այս միւսը...»։ Ու կը հասկնամ թէ ի՛նչ հսկայ աշխատանք կատարուած է տարիներու երկայնքին։ Շատ պարզ բան մը կատարուած է.— Հայրենիք մը կառուցուած է։ Թէկուզ ամէն ինչ գեղեցիկ չէ, թէկուզ բոլոր լրացումները կատարեալ չեն, բայց շինուած է։ Արդիականութիւնը ու քաղաքներու խճողումները վնասած են ճարտարապետութեան աշխարհի բոլոր քաղաքներուն մէջ։ Բայց երբ Էջմիածին չհասած, աջիս կը տեսնեմ, թէեւ քիչ մը հեռուէն, Ս. Հռիփսիմէն, կը յիշեմ մէկ չսիրած գրողիս, Սաշա Կիթրիի խօսքը, որ կը վերաբերէր Վատիկանի Սիքստեան մատուռին՝ «Կարելի է միայն ծունկի գալ»։ Արդարեւ, մանաւանդ երբ աւելի ուշ մօտէն ալ տեսնեմ, ուրիշ ընելիք պիտի չգտնեմ Հռիփսիմէի համար՝ հարկ է ծնրադրել ու լռել։ Ածականները պահել ուրիշներուն։

Հասած ենք Էջմիածին ու Մայր տաճարէն առաջ, կ'առաջնորդուինք նոր եւ շքեղ վեհարանը, ուր մեզ կ'ընդունի Կաթողիկոսը՝ Ամենայն Հայոց։

Մեծ՝ իր պարզութեան մէջ։ Քսան տարի առաջ, Զինքը տեսած եմ առաջին անգամ Օրլի ու այսօր, վերջապէ՛ս, Ի՛ր Տան մէջ։ Ուրախ եմ, լսելու իրեն՝ «Առաջին անգամ, Վեհափառ, Ձեզի խոստացած էի Հայաստան գալ, ու ահա, թէեւ յապաղումով, խոստումս կը կատարեմ»։ Յապաղումս չի զարմացներ Կաթողիկոսը, որ ծանօթ է անոր ակամայ պատճառներուն։ Պիտի զարմացնէ ուրիշներ, անոնք որ չեն գիտեր թէ ի՛նչ կը նշանակէ հայերէն օրաթերթ հրատարակել, Փարիզ, երկու հոգիով։ Երբեմն ինքզինքս մեղաւորի վիճակին մէջ իսկ պիտի զգամ։ Բայց, մեղաւոր չեմ, Արարատ, սիրելիս, վասնզի եկայ, ուշ եկայ, բայց կարեւորը այն է որ եկա՛յ։

Ժամն է Ընթերցուածին ու Պատարագին, ու կ'ուղղուինք Մայր տաճար, Կաթողիկոսին առաջնորդութեամբ։ Եկեղեցին լեցուն է, մեծ ու պզտիկ խճողած են ամէն կողմ։ Ժամերգութիւնը կը լրանայ ու վարդապետը կը կարդայ Դանիէլի Գիրքը։ Ցստակ առոգանութեամբ, ականջս կը լեցնէ հրաշալի գրաբարով։ Թաղուած հազարամեակ մտածումներու մէջ, ներկայ եւ բացակայ միաժամանակ, կը հետեւիմ արարողութեան։ Աջիս՝ երգչախումբը, ուր կը տեսնեմ Լուսինէ Զաքարեանը եւ պատարագը կը սկսի։

Եկմալեանի պատարագն է, որ կ'երգուի հարազատութեամբ եւ հաւատարիմ կատարելութեամբ։ Լուսինէ Զաքարեանը շատ յաճախ բախտն ունեցած ենք լսելու Փարիզ, բայց հո՛ս պէտք է լսել զինքը։ Տարօրինակ ապրումով մըն է որ կ'երգէ։ Երգ չէ արդէն, աղօթք է ու կը թուի թէ ուրիշ աշխարհ մը կը գտնուի, երջանիկ է ու հեռո՛ւ, շատ հեռո՛ւ մեզմէ։

Յաջորդ առաւօտ Զատիկ է, ու կրկին կաթողիկոսարանի կառքը մեզ կը բերէ Էջմիածին։ Բազմութիւնը շատ աւելի մեծ է, թէեւ երկինքը ամպոտ։ Կը պատարագէ՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը։ Լուսինէ Զաքարեանէն զատ կայ նաեւ Գոհար Գասպարեանը, բայց նոյն բանը չէ։ Եւ հոս, ձայնի գեղեցկութիւնն ու զօրութիւնը խնդրոյ առարկայ չեն։ Մեր պատարագը փայլի պէտք չունի, ատիկա լաւ կը զգայ Լուսինէ Զաքարեանը եւ կրկին ինք է, որ պիտի յուզէ զիս, մինչ երգչախումբը անգամ մր եւս լաւագոյնս կ'արժեցնէ Եկմալեանը։ Կողքիս է Սիլվա Կապուտիկեան եւ քիչ ետք միասին կ'երթանք Վեհարան։ Նախապէս սակայն հարկ է դուրս ելլել Մայր տաճարէն, ճեղքել բազմութիւնը, անոյշ հայ մամիկներ, որ կ'ուզեն անպայման իրենց Կաթողիկոսին աջը համբուրել, աւելի երիտասարդներ, որ իրենց մանկիկը կ'երկարեն որպէսզի Կաթողիկոսը իր ձեռքը դնէ տղուն ճակտին։

Վեհարանին վայելուչ սրահը լեցուն է։ Զատիկ է ու հիւրեր կան։ Արդէն իսկ, «տպաւորութիւններս» կ'ուզեն։ Նոր եկած եմ, ամէն ինչ նոր է ինծի համար։ Ամերիկացի պրօսաշրջիկ չեմ արդէն որ տպաւորութիւն ունենամ ու կը փորձեմ կատակել. «Առ այժմ միայն օդէն դըժգոհ եմ, այն ալ ձեզմէ կախում չունի...» ու կը ստանամ աւելի սրամիտ պատասխան մը՝ «Պէտք է իմանաք, Տիկին Արփիկ, թէ շատ բան մեզանից կախում չունի...»։

Ճաշի ժամն է ու կը հաւաքուինք Կաթողիկոսին չուրջ։ Բաւական հիւրեր կան, կրօնական Հարցերու նախարարին տեղակալը, Սիլվա Կապուտիկեան, Էջմիածնի խմբագրապետը՝ Ա. Հատիտեան, նկարիչ Գրիգոր Խանջեան, Փրոֆ. Մելիքսէթեան, տնօրէնը Զարենց Գրականութեան ու Արուեստի Թանգարանին, բազմաթիւ այլ անձնաւորութիւններ ու երկու Ֆրանսահայերս՝ Կարպիս Ջրբաշեանն ու ես։ Կաթողիկոսը կ'ողջունէ մեզ, կը յիշէ թէ «Յառաջ»ի ընթերցող եղած է դեռ Պուքրէշէն, պատերազմէն առաջ, կ'ոգեկոչէ Շաւարշին յիշատակը, վաստակաւոր մըտաւորական և մեծ հայրենասէր ու պարզ է՝ կը յուզուիմ։ Որքան պիտի նախընտրէի, որ Շաւարշը ըլլար հոս, ինք որ այնքան ուրախութեամբ կարդացած էր Հայաստան ճամբորդութեան առաջին ազդը, 1956ի ամառը երբ ինք սիրտը կը բուժէր Օվերնէր։ Հազիւ քանի մը ամիս ետք, հրաժեշտ կուտար կեանքին, կարօտը սրտին։ Ես կ'ուզէի ունենալ ի՛ր աչքերը, անոնցմով տեսնելու համար Հայրենիքը։ Իր աչքերը լեցուած էին հայրենի աշխարհով, ծանօթ էր Տարօնի ու Կարինի, շնչած էր Երեւանի օդը, ինք պէտք է տեսնէր իր հին երազներուն նոր ճամբաները, մինչ ես...։ Ես առաջին անգամ կը տեսնէի հայրենի լեռներն ու ձորերը, իմ աչքերս ցարդ լեցուցած էին Սէնն ու երբեմն Միջերկրականը, Սաքրէ-Քէօրն ու երբեմն Ալպեանները, հին երազներ չկային իմ սրտիս խորը։

Արարատ, սիրելիս, որքա՛ն կ'ուզէի որ ի՛նք տեսնէր քեզ։ Յանկարծ կը լսեմ կրկին Կաթողիկոսը՝ «... Մտաւորական աղջիկ է, տպաւորութիւններ չի կրնար ունենալ, միայն ապրումներ կրնայ ունենալ...»։

Որքա՛ն ուրախ եմ, որ գուշակած է զիս։ Այո՛, միայն ապրում կրնամ ունենալ, նոր եւ ինծի անծանօթ ապրումներ...։ Ու ապրում մըն ալ կ'աւելնայ երբ Սիլվա Կապուտիկեան, բնիկի հարազատութեամբ կ'երգէ «Տըլէ եաման»...

×

Իրիկունը կը սկսի իջնել երբ կը վերադառնանք Երեւան, ուր պահ մը կը հանդիպինք Ս. Սարգիս եկեղեցին, որ դեռ նորոգութեան մէջ է, բայց բաց է։ Սիլվա Կապուտիկեան չուզեր որ ժամանակ կորսնցնեմ, ու նոյն իրիկունը կը տանի զիս Թատրոն։ Միակ ներկայացումը որ կայ այդ օրը, Պարոնեանի «Արեւելեան ատամնաբոյժն» է, որուն արեւմտեան հով մը փորձած է տալ Հրաչեայ Ղափլանեան։ Սիլվա Կապուտիկեան կը զգայ որ կը տառապիմ ջարդուփշուր եղած արեւմտահայերէնէն, բայց ոչինչ, գաղափար մը կ'ունենամ «Ղափլանեանական» ոճէն։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Շար. 2)

(*) Ա. մասը տես՝ «Յառաջ», Մայիս 6

ԲԷԳԼԱՐ ԱՄԻՐՋԱՆ

Երեւանի մէջ լոյս տեսած է Ալեքսանդր Թադէոսեանի «Բէգլար Ամիրջան» խորագիրը կրող գիրքը, զոր հրատարակած է Հայկական Թատերական Ընկերութիւնը։

Անուանի պարիթոն Բէգլար Ամիրջանեան, կամ ինչպէս յետագային զինք կոչած են՝ Ամիրջան, ծնած է Թիֆլիս, պղնձագործ արհեստաւորի մը ընտանիքին մէջ։ Փոքր տարիքէն հրապուրուած է երգ ու տաղով եւ արդէն Ներսիսեան դպրոցին մէջ ուսման տարիներուն աչքի զարկած է իր բնատուր երաժշտական հակումներով։

Դպրոցը վերջացնելէ ետք Բ. Ամիրջան կը զբաղի խմբավարութեամբ, նոյն ատեն հանդէս կուգայ իբրեւ մեներգիչ։ 1886ին Պետերբուրգէն Թիֆլիս կը ժամանեն երաժիշտ Մակար Եկմալեան եւ Պետերբուրգի հայ համայնքի հեղինակաւոր դէմքերէն մէկը՝ որպէսզի ձայնեղ երիտասարդներ ընտրեն Պետերբուրգի հայկական եկեղեցւոյ երգչախումբին համար։ Ընտրեալներուն մաս կազմելով Բ. Ամիրջան կը մեկնի Պետերբուրգ, ուր արժանանալով երաժիշտներու գնահատանքին՝ աշխարհահռչակ նկարիչ Յ. Այվազովսկիի եւ անուանի երաժիշտ Ա. Ռուբինշտայնի թելադրութեամբ կ'ընդունուի տեղւոյն երաժշտանոցը։

«Բէգլար Ամիրջան» գիրքը ընդարձակ էջերով կը ներկայացնէ արուեստագէտին ունեցած գեղարուեստական գործունէութիւնը, անոր տուած երգահանդէսները Պետերբուրգի սրահներուն մէջ եւ շնորհիւ իր գեղեցիկ ձայնին ձեռք բերած համբաւը։

1891 Օգոստոսին Բ. Ամիրջան կը մեկնի Միլան, ուր կ'աւարտէ Երաժշտանոցը եւ տարի մը երգահանդէսներ կուտայ Իտա-

ՋՈՐԻ ՄԻՐՕՆ

4.

— Խումար, հարս, դէշ, շատ դէշ երազ տեսայ... Խումար, հարս, էլ էս լուսոյ Աստծուն մատաղ խոստացի։

Յետոյ պապը ամէնքին, տան մեծ ու փոքրին պատուիրեց.

— Քոչեր, առանց Աստծու էսօր քելք չանիք։

Լուսէլուսին բոլորը ոտքի ելան եւ մէկէն ամէնքին թուաց, թէ գիշերը չար երազ են տեսել։ Ինքը բաց ուս ու կրծքով կանգնեց դրան դէմի ընկուզենու տակ, նայեց հիւսիս, հարաւ, արեւծագի կողմ, արեւմտացի, ամպուզամպ էր։ Մարաթուկի գլխին սեւ ամպ կար, Ծովասարին՝ կա՛ր, տան թիկունքի Ընկուզասարին՝ կա՛ր... Ամպերի գզվռտոց էր։

— Կարկուտ կը գայ, Միրօ, — Յարութ պապը սարսռացող հայեացքը երկնքից բերեց ցած, — ծառերին ճիւղ ու ծաղիկ չի մնայ. իմ սիրտ վատ կը գուշակէ։

Պապը այդ առաւօտ թարս ու չխտակ էր հագել տրեխները, մտամոլոր հասաւ այգու կողքով անցնող առուի մօտ, լուացուեց, լուաց բահը, աղօթաքարի մօտ ծնկեց աղօթքի, եւ պապի շուրթերը դողում էին, իրար չէին գալիս աղօթաբառերը ու Աստծոյ փէշ բռնած ձեռքերը դողում էին։ Այդ առաւօտ առաջին անգամ նկատեց, որ պապը ծե՛ր ու ծեր է, ճի՛պ-ճերմակ։ Խղճաց պապին ու մէկէն մտքով անցաւ. պապին մի բան չպատահի՞... Ախր, ապու պապերը թէ սարում չեն սպանուել, թէ ձնահոսքը չի քշել-կորցրել, թէ Անդոկայ ձորում կայծակը չի զարկել – դարձրել մի բուռ մոխիր, թէ մնացել, ապրել են, մի օր շունչ են փչել՝ միամի՛տ, խաղա՛ղ։ Մէկը թիկունքը ծառին յենած է գնացել, մէկը քնել ու մնացել է քնած... Ամէն մէկը իր ձեւով է գնացել աշխարհից, ամէնքն էլ իրար նման՝ Ընկուզասարի ծառերի պէս կամ տապալուել են կամ խաղա՛ղ մեռել։ Ախր, հէնց ինքը, Յարութ պապն է պատմել.

«Իմ Կրկէ պապ առաւօտ ելաւ, լուացուաւ, իր աղօթքն արաւ, կերաւ հաց, ասաց էսօր մարդ գործի չերթայ, ասաց Յարութ, արէ դանակ, մաքրէ իմ երես, դրկեց իմ փոքր տղին՝ անունով Կրկէ, նստեց սանդքարի քով, խաղ արաւ իմ տղի հետ ու... քանց ճրագ փչիս... Իմ պապ Կրկէի շունչ փչել մա՛րդ չիմացաւ։ Իմ հօր՝ նմանապէս, իրիկուն հանդից եկաւ տուն, կերաւ-խմեց, ասեց-խօսեց, լուցաւ՝ չկար...»։

Ամպոտ առաւօտ էր, Յարութ պապը դող ընկած աղօթք էր անում, ինքը տան դիմացի ընկուզենու տակ կանգնած նայում էր. տխրել էր, որ օրն ամպոտ է, գուցէ կարկուտ գայ... որ Յարութ պապը ծե՛ր, ծեր է եւ գուցէ... Խղճում էր Յարութ պապին եւ դրանից էր տխրել. պապը էլ ճօճք չի բարձրանայ, ճօճքը կը մնայ դատարկ, պապը իր աղօթաքարին չի մօտենայ, աղօթաքարի շուրջբոլոր կ'աճի խոտ, կը ծածկի աղօթաքարը։

Նոթոտ առաւօտ էր եւ այդ առաւօտ առաջին անգամ ափսոսաց, որ աշխարհում երկիրն ու երկինքը թողնել, գնալ կայ։ Ինչո՞ւ կայ։ Ախր, Յարութ պապը Սասնոյ սարերն ու ձորերը թողած ո՞ւր գնայ, մեղք է Յարութ պապը, ինչո՞ւ գնայ...

Հօրեղբայր Նշանը անցաւ իր մօտով, ասաց.

— Միրօ, պրծի-արի, մենք գնացինք, — կորեկի արտը ցանքի գնացին։ Հօրեղբայր Նշանի ճակատն էլ օրուայ պէս ամպոտ էր։ Սեթօն ու Պետրոսը հորթ ու գառ քշեցին, բարձրացան Ընկուզասար, Խումար մարէն ձայն էր տալիս.

— Միրօ, արի հաց կեր...

Խանդութը... Խանդութը այդ առաւօտ տանը չէր. շաբաթ առաջ Մխէն գաթով եկել էր։

— Խնամ Յարութ, մարէն կը խնդրէ միրաւունք տաս՝ Խանդութին շաբաթ միերկու դարձ տանինք, — տարել էր։

Առաւօտ էր, ամէն մէկն իր բան ու գործին, ինքը կանգնել էր ընկուզենու տակ, նայում էր պապին, մտել էր դըլուխն ու դուրս չէր գալիս. էսօր Յարութ պապը աշխարհից կը թողնի, կ'երթայ... Ու սիրտը ցաւում էր. ինչո՞ւ էրթայ, իր այգին թողած ո՞ւր էրթայ... Մնայ, մա՛նր, մանր փոր անի ծառերի տակ, յոգնի՝ մէջքը տայ ծիրանենուն, ծաղկաթերթեր կաթկթան գլխին ու կորչեն ճերմակ մազերի մէջ։ Մի շիւղ առնի ձեռքը, շուռումուռ տայ ոտքերի մօտ խլվլացող որդը ու հազար անգամ մտածածը էլի մտածի.

— Հողի տակի որդ էս ի՞նչ կենդանի է. կը կտրես՝ արուն չի էնի։

Աւէն թող կանչի իր շներին եւ՝ Աւէի ձայնը, եւ՝ շների հաչոցը գա՛ն պապի ականջն ընկնեն ու մատնագոլ, գոլ ու լուռ օդում պապը լսի նաեւ մեղրաճանճի բզզոցը։ Այսպէս թող լինի ու աշխարհից չը թողնի էրթայ Յարութ պապը։ Ո՞ւր էրթա...

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(Շար. – 15)

Fonds A.R.A.M

մոյ տարբեր քաղաքներու օփերայի սըբեմներուն մէջ: 1895ին կը հրաւիրուի Մուզզի Լաբրունեայի օփերայի խումբին մաս կազմելու եւ նոյն տարին կը մեկնի Մոսկուա: Նախքան մեկնիլը, Ամիրջան Մխիթարեաններու կողմէ կը հրաւիրուի Ս. Ղազար: Այդ առթիւ, իր ինքնակենսագրականին մէջ հետեւեալը կը գրէ. «... Պատարագէն ետք ներկայացայ Միաբանութեան եւ Հ. Ղեւոնդ Ալիշանին: Անոնք փափաքեցան իրենց մեծ դահլիճին մէջ լսել զիս՝ թէ՛ օփերայի արիաներ եւ թէ հայկական ազգային երգեր: Ես ուրախութեամբ կատարեցի իրենց փափաքը, երգեցի «Դեւ» օփերայէն արիան, «Ֆաուսթ»էն աղօթքը եւ մեր ազգային երգերէն «Ձայն տուր, ով ծովակ»ը, «Ի ննջմանէ արքայական»ը »:

Եւ այսպէս, Ամիրջան Մոսկուայի նոր հիմնուած Թատրոնին մէջ իր առաջին ելոյթը կ'ունենայ՝ Կունոյի «Ֆաուսթ» օփերայի մէջ Վալենթինի դերով: Ամիրջան ելոյթ կ'ունենայ նաեւ «Այտա» օփերայի մէջ: Իր արուեստին մասին մեծ գնահատանքով կ'արտայայտուի ժամանակակից մամուլը եւ Մոսկուայի երաժշտասէր հանրութիւնը: Այս յաջողութեան շնորհիւ ան կը հրաւիրուի Մոսկուայի Մեծ Թատրոնը, ուր ունեցած ելոյթներու մասին «Տեատրալնիէ Իզվեստիա» թերթը՝ 1891 Ապրիլ 8ի թիւին մէջ գրած է. «Ամիրջանի սկիզբը միանգամայն յաջող էր: Արուեստագէտը յափշտակութեամբ խաղաց ու երգեց եւ շատ հաճելի թուեցաւ հանրութեան: Ամիրջան, անտարակոյս, անհրաժեշտ ուժ պիտի ըլլայ մեր օրինակելի թատրոնի խումբին համար»:

Նշեալ գրքին մէջ լայն տեղ յատկացուած է տաղանդաւոր արուեստագէտի շրջագայութեանց նկարագրութիւններուն: Գրքին հեղինակը կը նշէ, որ Մոսկուայի Մեծ Թատրոնին եւ Պետերբուրգի Ժողովրդային Տան օփերային մէջ աշխատելէ զատ, Ամիրջան օփերային թատերաշրջաններ ըրած է կամ համերգներով հանդէս եկած Պերմի, Իրկուտսկի, Կազանի, Սարատովի, Քիեւի, Խարքովի, Օտեսայի, Տոնի - Ռոստովի, Վորոնեժի, Սամարայի, Ռիկայի, Թիֆլիսի, Պաքուի, Կեդրոնական Ռուսիոյ, Ղրիմի եւ Հիւսիսային Կովկասի բազմաթիւ ուրիշ քաղաքներու մէջ:

Բէկլար Ամիրջան ելոյթներ ունեցած է ռուսական երգարուեստի անուանի ներկայացուցիչներու հետ, ինչպէս՝ Ֆ. Շալիապին, Լ. Սոպինով, Մետէա եւ Նիկոլա Ֆիգներ, Լ. Տոնսքո եւ բազմաթիւ ուրիշներ:

Հայ ծանօթ երգիչներէն ու երաժիշտներէն՝ Ամիրջանի ընկերները եղած են՝ Ն. Պապայեան, Ա. Կոստանեան, Ն. Շահլամեան, Յ. Նալբանտեան, Ն. Ղորղանեան եւ ուրիշներ:

Ամիրջան, ուր որ ալ գտնուէր, բնաւ չէր մոռնար հայրենի երգերը եւ անոնց կատարումը կը համարէր իր սրբազան պարտականութիւնը: Անոր համերգներուն յայտագիրներուն մէջ՝ ռուսական դասական եւ արեւմտա - եւրոպական օփերային աւելի քան յիսուն դերերէն զատ, միշտ ալ մեծ տեղ գրաւած են հայկական ժողովրդական երգերը, հայ հեղինակներու ստեղծագործութիւնները, գուսանական երգերը: Տարբեր ժամանակներուն անոր երգացանկին մէջ տեղ գտած են «Կռունկ»ը, «Արաքսի արտասուքը», Պաղտասար Դպիրի «Ի ննջմանէ արքայական»ը, Սայաթ - Նովայի «Զիս ասում»ը, Ջիվանիի «Պաղ աղբիւրի մօտ»ը, Կոմիտասի «Ծիրանի ծառը», Ալ. Սպենդիարեանի «Ալ վարդ»ը եւայլն: Ամիրջան տեւական շփում ունեցած է Կոմիտասի, Կարա-Մուրզայի, Եկմալեանի, Ռոմանոս Մելիքեանի, Սպիրիդոն Մելիքեանի եւ ուրիշներու հետ:

Բէկլար Ամիրջան գնահատելի եւ թանկագին աւանդ թողած է հայ երաժշտութեան արուեստի պատմութեան մէջ եւ իր արժանի տեղը ունի այդ արուեստի մեծ վարպետներու շարքին:

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ՄԵԾԱՐԱՆՔ

Ի ՊԱՏԻՒ

ԲԱՆԱՍԷՐ — ԹԱՐԳՄԱՆԻՉ — ԻՐԱՆԱԳԷՏ
ՄԻՀՐԴԱՏ ԹԻՐԵԱՔԵԱՆԻ

Հաճոյքն ունինք հայ հասարակութեան հաղորդելու թէ Թէքէեան Մշակութային Միութեան նախաձեռնութեամբ մեծարանքի հանդէս մը պիտի սարքուի ի պատիւ բանասէր, իրանագէտ եւ թարգմանիչ Պր. Միհրդատ Թիրեաքեանի: Հաւաքոյթը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Մայիս 16ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2.30ին, Կիւլպէնկեան մշակութային կեդրոնին մէջ, Նիւ Եորք, հովանաւորութեամբ Ամերիկայի Հայոց առաջնորդ Տէր. Թորգոմ Արք. Մանուկեանի:

Գնահատելով արժանաւոր մեծարեալին կէս դարու իմացական վաստակն ու հանրային ծառայութիւնները, յայտագիրին իրենց յարգանքի ու սիրոյ բաժինը պիտի բերեն ծանօթ գրողներ եւ մտաւորականներ՝ Պ. Պ. Անդրանիկ Փոլատեան, Սուրէն Մանուէլեան, Յակոբ Ասատուրեան եւ Տոքթ. Գրիգոր Մագսուտեան:

Պր. Թիրեաքեան ծնած է Պոլիս, 1885ին, անուանի բժիշկ, ծանրագլուխ ազգային գործիչ եւ ներհուն հայկաբան Տոքթ. Յարութիւն Թիրեաքեանի յարկին ներքեւ: Քանի մը տարի յաճախած է տեղւոյն Ֆրանսական դպրոցը եւ ապա՝ Թեհրանի ամերիկեան վարժարանը, Իրան, ուր հաստատուած էր իր հայրը իբր արքունի բժիշկ: Մանկութեան ուսուցիչը եղած է իր մեծանուն հայրը, որ իրեն ներշնչած է գրաբարին եւ հայ մատենագրութեան սէրը ու պարսկական գրականութեան ճաշակը: Յետագային երախտագէտ զաւակը խմբագրած ու հրատարակած է իր հօր անտիպ գործերը, — Սաատիի «Կոլեստան»ը, «Արիահայ Բառարան»ը եւ այլ արժէքաւոր երկեր:

Աւելի քան յիսուն տարի Պր. Թիրեաքեան ծառայած է հայ գիրին, մամուլին եւ հանրային ու մշակութային կեանքին: Յարդ լոյս ընծայած է պարսիկ եւ աշխարհահռչակ բանաստեղծ Ֆիրդուսիի «Շահնամէ»ն (տաղաչափեալ հատուածներ), եւ «Միտքի շողեր» հատորը, որ գրական, պատմական, բանասիրական եւ ազգային բնոյթով ուսումնասիրութիւններու եւ յօդուածներու ընտիր ժողովածու մըն է: Ունի նաեւ հրատարակելի այլ գործեր: Ան կանոնաւոր կերպով աշխատակցած է ամերիկահայ թերթերու եւ բանասիրական հանդէսներու, — Պայքարի, Հայաստանի Կոչնակի, Յուշարար-Միութիւնի, Լրաբերի, Նոր Օրի, Հայաստանեայց Եկեղեցիի, Անահիտի, Բազմավէպի եւ Հանդէս Ամսօրեայի, ինչպէս նաեւ՝ հայրենի պարբերականներէն՝ Լրաբերի, Պատմա-բանասիրական Հանդէսի, եւայլն:

Ան 1919էն ի վեր կը բնակի Նիւ Եորք եւ իր գործօն ու կշռաւոր մասնակցութիւնը կը բերէ մեր ազգային, մշակութային եւ կրթական յանձնախումբերուն ու շարժումներուն: Պր. Թիրեաքեան մեծապէս խանդավառուած է Հայաստանի հրաշալի վերելքով եւ մօտիկ կապ հաստատած՝ հայրենի մշակութային հաստատութիւններու հետ, մասնաւորաբար Մեսրոպ Մաշտոցի անունը կրող Ձեռագրաց Մատենադարանին, ինչպէս նաեւ հօրը եւ իր հարուստ արխիւները նուիրած՝ Գրականութեան եւ Արուեստի Թանգարանին:

Լիայոյս ենք որ հայ մամուլը եւ մտաւորականները, սփիւռքի թէ հայրենիքի մէջ, գոհունակութեամբ պիտի ողջունեն այս նախաձեռնութիւնը եւ համակրանքի ու գնահատանքի ջերմ արտայայտութիւններով իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն մեծարանքի այս հանդէսին որ կը սարքուի արժանի վաստակաւորի մը, — բանասէր, իրանագէտ, թարգմանիչ եւ հմուտ մտաւորական Միհրդատ Թիրեաքեանին:

ԿԱՐԳԱԴԻՐ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Նիւ Եորք, 1976 Ապրիլ 19

Յ. Գ.— Այս առթիւ կը խնդրուի նամակ, ողջոյնի գիր, յօդուած եւ այլ կարգի առաքում կատարել հետեւեալ հասցէին.—

TEKEYAN CULTURAL ASSOCIATION
P. O. Box, 350, Lenox Hill Station
New Kork, NY 10021, U.S.A.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԹԵՀՐԱՆ

Ուրբաթ, Ապրիլ 23ին, Թեհրանի Ս. Սարգիս եկեղեցւոյ բակին մէջ, տեղի ունեցած է հայկական ցեղասպանութեան 61րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը: Առաւօտեան ժամը 8էն սկսած է ժողովուրդի երթը դէպի եկեղեցի: ժամը 9.30ին մատուցուած է պատարագ, մինչ բակին մէջ հաւաքուած բազմահազար Հայեր հետեւած են արարողութեան:

Բազմութեան մէջ յատկանշական եղած է ներկայութիւնը աշակերտութեան, սկաուտներու, ուսուցիչներու, տնօրէններու:

Պատարագի աւարտին՝ եկեղեցւոյ բակին մէջ, կատարուած է հոգեհանգստեան պաշտօն, բիւրաւոր նահատակներու Յուշարձանին առջեւ, որմէ ետք խօսած է Թեհրանի Հայոց առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեան, ազգային մարմիններու եւ Թեմական Խորհուրդի կողմէ Տոքթ. Ժիրայր Կարապետեան եւ յանուն Հ. Յ. Դաշնակցութեան Տոքթ. Սամսոն Ստեփանեան:

Պաշտօնական յայտագրի աւարտին, ներկայ բազմահազար Հայեր սկսած են կոչեր ընել, յեղափոխական երգեր երգել, որոնց մէջ յատուկ խանդավառութիւն ստեղծած է Թեհրան գտնուող երգիչ Լեւոն Գաթրճեան, որ իր կարգին երգած է հայրենասիրական եւ մարտական երգեր: Օրուան յայտագիրը ընթացած է կարգապահութեամբ:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Կեդր. Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է 10.000 ֆր.ի գումար մը Պ. Սուրէն Ալեքսանեանէն ի մասնաւորի Մշակոյթի Տան նորակազմ գրադարանի կահաւորման ծախքերուն համար:

Պ. Սուրէն Ալեքսանեան կը կատարէ այս առատաձեռն նուէրը ի յիշատակ իր կնոջ Գոհարիկ Ալեքսանեանի:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ
Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԱՒԱԳ ՀԱՒԱՏԱՔՆԻՉԸ

Պիտի դառնանք Վենետիկ եւ պատմութեան թելը ձեռք պիտի առնենք այն փոթորկոտ օրէն, ուր Ռոլան նկուղին խորը Սքալապրինոյի տեղը գրաւելով մահուան դիրկը նետուելու համար դահիճին գալուն կը սպասէր:

Փոթորիկը ամբողջ Վենետիկը տակնուվրայ ըրած էր. պետական երեք մարտանաւեր Լիտօ նեղուցին մէջ ընկղմած էին, հարիւրաւոր տափանաւեր իրարու զարնուելով ջարդ ու փշուր եղած էին, Հառաչանքի Կամուրջը չանթահար ըլլալով փլած էր եւ հրդեհը մասամբ պալատին հաղորդուած:

Մեծ Ջրանցքին վրայ հոյակապ պալատ մը կար որ մասամբ աւերուած էր. ահա այս պալատին մէջ կը բնակէր Տանտոլօ, աւագ հաւատաքննիչը, տեսակ մը ոստիկանապետ կամ հանրային ապահովութեան տեսուչ:

Քանի մը ամիս ետ երթալով, փոթորիկին գիշերը ներս մտնենք այդ պալատէն:

Սպասաւորները իրենց սենեակը քաշուած էին: Պալատին քարափին առջեւ աւագ հաւատաքննիչին չորս չքեղ տափանաւերը կապուած էին:

Դուրսէն դիտող մը անանկ պիտի կարծէր թէ պալատին մէջ ամէն ոք քունի մէջ էր: Հակառակ ատոր, մարդ մը, առտուան ժամը չորսին դեռ արթուն էր: Այդ մարդը աշխատութեան սենեակի նըմանող լայն սենեակի մը մէջ դանդաղօրէն կ'երթեւեկէր:

Աւագ հաւատաքննիչն էր ան, Լէոնորի հայրը, որ զառամած ծերունիի մը երեւոյթը ստացած էր:

Մազերը ճերմակ-ճերմակ եղած եւ երեսին վրայ խորունկ ակօսներ բացուած էին:

Քանի՞ ժամէ ի վեր Տանտոլօ այդպէս ծանր քայլերով կորաքամակ կը պտըտէր սենեակին մէջ:

Կ'երեւի թէ երկար ժամեր անցած էին, որովհետեւ յոգնած էր եւ ծունկերը կը դողային:

Յանկարծ կանգ առաւ, ձեռքը ճակտին տարաւ, բաներ մը մռլտաց, յետոյ, լռելեայն, դարձեալ պտըտիլ սկսաւ:

Պահ մը երթեւեկելէ յետոյ, լսելով որ շանթ մը կուգար իր պալատին տանիքին կը զարնուէր, կանգ առնելով մռլտաց.

— Մռնչէ փոթորիկ, սուլէ հով, շանթահարէ զիս... բայց գիտցած եղիր որ, ինչ որ ալ ընես, պիտի չկրնաս խեղդել հոգիիս մէջ մռնչող փոթորիկը:

Պայթիւն մը լսուեցաւ, պատի մը ճեղքուելուն շառաչիւնը արձագանգ տուաւ. կայծակ իջած էր պալատին վրայ:

— Ինչո՞ւ շանթը իմ գլխուս չի տեղար, ինչո՞ւ եղած տեղս չեմ շանթահարուիր, մռլտաց այս անգամ Տանտոլօ յանկարծ կանգ առնելով:

Ճրագ մը առաւ եւ պալատին ետեւի կողմի սրահները պտըտիլ սկսաւ: Այսպէս հասաւ գետնայարկի ընդունելութեանց սրահը: Դանդաղ քայլերով կահ-կարասիներուն առջեւէն անցաւ, յետոյ, ձեռքի ճրագը սեղանի մը վրայ դնելով աթոռի մը վրայ նետեց ինքզինքը:

— Այս գիշեր ալ մինչեւ առտու անքուն անցուցի, բայց այս անգամ բարձր ձայնով մը: Ոտքի կ'ելլեմ, կը քալեմ, ներսս խօսող մարդը մտիկ չընել կը ջանամ, բայց անկարելի է, որովհետեւ լսած հեղձամղձուկ հեծկլտուքներս փոթորիկին աղմուկէն ալ չխեղդուեցան...: Ա՜խ, սա ներքին ձայնը... Հոնկէ, հոնկէ ուր խեղճ տղան յուսահատութեան մէջ կը տառապի...: Երբ դքսութեան պալատը կ'երթամ, կը վախնամ անցնելու այն սրահէն ուր վերջին անգամ տեսայ զինքը: Երբ տափանաւ մտնեմ, կը դողամ որ մի գուցէ նաւավարը Հառաչանքի Կամուրջին տակէն անցընէ զիս... Կը տանջուիմ, կը տանջուիմ: Վեց տարի անցաւ, վեց տարի՛: Ինծի պէս փառամոլի մը աղջիկը սիրած ըլլալուն համար վեց տարի չարչարուեցաւ խեղճ երիտասարդը:

Ապա չորս կողմը նայուածք մը պտըտցնելով փսփսաց.

— Ի՞նչ բանի կը ծառայէ այս ճոխ բնակարանը, ի՞նչ ընեմ այս պալատը երբ հանգիստ չեմ, երբ քունը աչքէս փախած է: Աւելի լաւ չէ՞ր Օլիվոլօ կղզիի իմ խեղճուկ տունս: Իմ նախահայրս Իտալիոյ անկախութիւն տալու համար իր կեանքը վրայ տուաւ, մինչդեռ ես ուրիշներու անկախութիւնը կը խլեմ: Տանտոլօներու անունը ե՛ս աղտոտեցի, արիւնով լուացի:

Սեղանին վրայ մանրանկար մը կար, Տանտոլօ առաւ զայն եւ անյագօրէն դիտեց:

— Աղջի՛կս, թոթովեց:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Տար.)

Fonds A.R.A.M

Այրի Տիկին Զարուհի Տողրամաճեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Տողրամաճեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր եւ ազգականին՝

ՏԱՃԱՏ ՏՈՂՐԱՄԱՃԵԱՆԻ

(Պրուսա – Մեծ Նոր Գիւղցի)

մահը որ պատահեցաւ Մայիս 1,ին յետ երկարատեւ հիւանդութեան, 79 տարեկանին։

Թաղումը կատարուած է Մայիս 3ին, Սէն Ռաֆայէլի գերեզմանատունը ընտանեկան շրջանակի մէջ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Կիրակի, Մայիս 16, Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ Օրիորդներ Վարդուհի Փիլիկեանի եւ Շաքէ Կիւլեանի խնդրանքով հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի հանգուցեալ

ԷԼԻԶ ՍԵՊՈՒՀԵԱՆԻ

յիշատակին։

Ի յուշ ողբացեալի բարեկամներուն եւ ծանօթներուն։

×

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը, ընկերակցութեան մահացած նախագահներու հոգիներուն համար, հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ, Կիրակի Մայիս 16 ժամը 10ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, 15 Ռիւ Ժան Կուժոն։

Վերոյիշեալ անձնաւորութիւններուն յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութիւնը իր ալեփառ հայրենակից Խաչիկ Մկրտիչեանի մահուան տխուր առթիւ, կը վշտակցի հանգուցեալին բոլոր պարագաներուն եւ կը խոնարհի իր թարմ շիրիմին առջեւ։

Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը յատկացնէ 250 Ֆր. Լիբանանի աղէտեալներուն եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ին։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

×

Կռընոպլի Հայ Ազգ. Միութիւնը կ'ողբայ իր կազմակերպութեան հիմնադիր անդամներէն Երուանդ Տէր-Կոմսեանի մահը եւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկին Նուարդ եւ Օրիորդներ Սիրանոյշ եւ Մարի Տէր-Կոմսեանի։

×

Սեբաստիոյ Դիւրայի Հայրենակցական Միութեան Վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Պ. Շ. Պալեանի եւ ընտանիքին իր մօր՝ Տիկին Ա. Պալեանի մահուան առթիւ։

Նոյն տխուր առթիւ Տէր եւ Տիկ. Միրիճան Շիրվանեան 20 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջին»։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՎԻԼ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի։

ՆՈՒԷՐ

Ազգանոյշ Գոնչէկիւլեան իր հիւանդութենէն ապաքինման առթիւ 100 Ֆր. կը նուիրէ Հայ Արիներու Միութեան, 100 Ֆր. Կապ. Խաչի Պանեէօ-Քաշանի մասնաճիւղին եւ 80 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Կեդր. Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է կարեւոր քանակութեամբ հայերէն եւ ֆրանսերէն գիրքեր իր նորակազմ գրադարանին համար։ Նուիրատուներն են՝ Օր. Հերմինէ Միքաճեան (Նիս), Տիկ. Զարուհի Նշանեան (Քան) եւ Տիկին Տօնչէրի (Նիս)։

Grande Soirée Annuelle

DE L'U.J.A. ALFORTVILLE

HOTEL HILTON ORLY

Le samedi 15 mai à partir de 21 heures

Animée par les

ARMENIAN'S SUNSHINES

Partie Artistique :

TRIO ATHENEE

ALAIN KRIKORIAN

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 15ին Շաբաթ ժամը 20էն սկսեալ, Գասպար Իփէկեան սրահը 40 Ռիւ վիքթոր Ֆօժիէ։

Այս առթիւ կը հրաւիրուի բոլոր հայ երիտասարդութիւնը։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Շալիկօ Կիրակոսեան կը փնտռէ իր եղբայրը Մարտիրոս Երուանդի Կիրակոսեան, ծնած 1918ին Կիրովականի շրջան Դէթէդ գիւղ (Ալերէքսի)։ Կը կարծուի որ Ֆրանսա է։ Գրել եղբօրը 3րդ մաս Սվերդլովի փողոց 89, Կիրովական, Հայաստան (Խորհ. Միութիւն)։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Սէն Մօրիսի մասնաճիւղին, Մայիս 16, Կիրակի ժամը 15ին, Սէն Մօրիսի «Սալ տէ Ֆէթ»ի մէջ։

Մասնակցութիւն Լիոնի «Սայաթ Նովա» նուագախումբին։

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւններ, երգեր, երգախառն պարեր եւ զանազան հաճելի անակնկալներ։

Ճոխ պիւֆէ, զանազան աղանդերներ, շամփուրով խորոված։

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ի նպաստ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

Շաբաթ, Յունիս 12ին երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Գեղեցիկ տեսարանի մը մէջ Պուա տը Պուլոնեի, Սէն գետին եզերքը, առագաստանաւ – ճաշարանի մէջ

LE VIEUX GALLION

40, Allée du Bord de l'Eau, face à l'hippodrome de Longchamp, Paris 16

Parking

Մասնակցութեամբ Տէտէեան նուագախումբին եւ Մարթէն Եուրկանս երգիչին

Սահմանափակ տեղերու պատճառաւ արձանագրուիլ անյապաղ, դիմելով երգչախումբի անդամներուն կամ հեռաձայնելով հետեւեալ անձերուն՝

JOSEPH BOGHOSSIAN — 720-90-13 (heures de bureau)
644-69-47

Mr et Mme ZAHREDJIAN — 738-27-92 27-92

Mlle KELEK — 878-93-00 (heures de bureau)

Mr SIKARCIAN — 985-27-44

Մուտք եւ ճաշագին 200 ֆր.

DIMANCHE 16 MAI

Inauguration de la rue d'Erévan

à ISSY - LES - MOULINEAUX

PROGRAMME OFFICIEL

— 9 h. — Messe et Requiem en l'Eglise Arménienne, 6 Avenue Bourgain

— 11 h. 15 — Dépôt de gerbes au Monument aux Morts, square de la Mairie. Formation du cortège avec le concours de la musique de la ville de Chelles

12 h. Arrivée du cortège rue du Plateau — Dévoilage de la plaque « Rue d'Erévan », Minute de silence.

Allocution de M. Raymond Ménand, maire, de M. le Préfet, de Mgr Manoukian et de M. Karagossian.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. Վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կեդրոնական Ֆրանսայի մասնաճիւղերը՝ Լիոն, Տէսին, Վալանս, Վիէն, Կռընոպլը, Սէն Մօրիս, Երկուշաբթի Մայիս 17 ժամը 15ին, Լիոնի եկեղեցիին կից սրահին մէջ։ Շրջ. Վարչութենէն ներկայ կ'ըլլան երեք ընկերուհիներ։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները Մայիս 13ին, Հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը 8ուկէսին Տիկին Փափազեանի բնակարանը՝ 6 Ռիւ Շառլ Միշէլ, Պանեէօ։

Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը, այս Ուրբաթ Մայիս 14, ժամը 21ին Մշակոյթի Տունը։

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Մայիս 14, ժամը 21ին Փարիզի Մշակոյթի Տունը։

ԻՍԻ.— Հ.Յ.Դ. Զաւարեան Կոմիտէի ժողովը այս Հինգշաբթի Մայիս 13, ժամը 20.30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքավայրը։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Վ Ա Ս Պ Ո Ւ Ր Ա Կ Ա Ն Ի ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ

61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մայիս 16, Կիրակի ժամը 16.30էն մինչեւ կէս գիշեր Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ 12 – 14, Ռիւ Սէն Պազիլ

Հովանաւորութեամբ

ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆԻ

Կը նախագահէ՝ ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Կը խօսի՝ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

Խօսնակ՝ Անահիտ Հացագործեան

Հանդէսէն ետք՝ ընտանեկան ճաշ, ուրախ մթնոլորտ

ՔՈՉԱՐԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

COSTA - BRAVA

DIRECTION ARMENIENNE

Spécialités franco - espagnoles

La paella — les calamars farcis — la zarzuela

13, Rue de Valenciennes
75010 PARIS
Tél. : 607-54-65

Fermé le Lundi

MELINE et DANIEL
VOUS ATTENDENT

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՃԱՇԸ

Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը՝ Յունիս 13ին, Կիրակի ժամը 13ին կազմակերպած է մեծ ճաշ մը, ի նպաստ Լիբանահայ աղէտեալներու

HOTEL SEVAN

Avenue de Verdun — 84120 PERTUIS

(Piscine chauffée)

Տոմսերու համար հեռաձայնել.—
50–27–39 կամ 91–24–98

ՀԱՅԿ ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ
Հայկանոյշ Միութեան
Ուրբաթ, ժամը 20.30ին
Մէզոն տէ Ժէօն տիւ Ռէնսի
65, Ալէ տիւ Ժառտէն Անկլէ
Լը Ռենսի

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Մայիս 22ին

ԼՈՒՍԱՐՁԱԿՈՒՄ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Արնույշներու Օջախն խումբը կը ներկայացնէ իր պատրաստած տիափոզիթիվներու կազմաւորումը՝

ՀԱՅԿ. ՀԵՏՔԵՐ ՓԱՐԻԶ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

հայերէն բացատրութիւններով եւ հայկական երաժշտութեամբ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 21ին, Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ՝

118, Rue de Courcelles, Paris 17e
Métro Courcelles

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ

ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՃԱՇ

ՀԱՅ ՏԻՊԻ ՈՒ ՏԱՌԻ ՄՇԱԿ՝

ՊԱՐՈՅՐ ԷԼԷԿԵԱՆԻ

(Իր ծննդեան 80ամեակին առիթով)

Մայիս 16 Կիրակի, ժամը՝ 13ին

Ճաշարան՝

« AU JARDIN DE THEOPHILE »

139, rue St. Honoré 75001 Paris

métro : Palais-Royal

Ճաշագին 40 ֆր.

DANS LE CADRES DES MANIFESTATIONS DU CONGRES DES ELUS LOCAUX DE TRADITION ARMENIENNE

UN GRAND BANQUET

sera donné le Dimanche 16 Mai à 13 h. au théâtre municipal

25, Ave. Victor Cresson — Issy

Participation 100 F.

Il reste encore quelques places disponibles

Réservation : 770-07-25

Imprimé sur les Presses du JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
14
VENDREDI
14 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.589
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.589

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԱ՛ՌՔ ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻՆ

(Հերոսամարտի 61րդ տարեդարձին առթիւ)

— O —

Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան կեդրոնական վարչութիւնը, հաւատարիմ տարիներու աւանդութեան, այս Կիրակի, Մայիս 16ին՝ Մարսիլիոյ մէջ կ'ոգեկոչէ յաղթական հերոսամարտի 61րդ տարեդարձը:

Այս տարուան տօնակատարութիւնը մասնաւոր նշանակութիւն մը կը զգենու անոր համար, որ տեղի կ'ունենայ նորաբաց Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ, որուն բարեզարդման համար կեդրոնական վարչութիւնը նուիրած էր յիսուն հազար ֆրանք:

Տարիներէ ի վեր Վասպուրական սրահ մըն ալ կայ Պէյրութի Նշան Փալանճեան Ճեմարանին մէջ, յատկացուած դասախօսութեանց եւ հրապարակային հաւաքոյթներու:

Արտասահմանի մէջ չէ միայն, որ Վանեցիք կ'ուզեն անմահացնել իրենց դիւցազնական հայրենիքին յիշատակը: Քանի մը տարի առաջ ճարտարապետ Ջիմ Թորոսեան յղացած էր նախագիծը Վանի հերոսամարտը յաւերժացնող կոթողի մը, որ պիտի կանգնուէր Էջմիածին – Հոկտեմբերեան մայրուղիի եզրին, դէպի Սարդարապատի յուշարձանախումբը տանող ճամբուն վրայ, Արարատեան դաշտի պարարտ մէկ հատուածին մէջ:

Շնորհաւորելի են Վասպուրականի զաւակներն ու անոնց շառաւիղները, որ հայրենիքի թէ սփիւռքի մէջ կ'ուզեն անմոռանալի պահել իրենց պատմական ծննդավայրի պաշտելի յիշատակը:

×

Մեծ Եղեռնի դաժան օրերուն, երբ դահիճը անպատիժ կ'իրագործէր ցեղասպանութեան իր դիւային ծրագիրը, զինեալ ինքնապաշտպանութեան դիմելու հնարաւորութիւն ունեցան շատ քիչ շրջաններ միայն:

Այդ քիչերէն ամէնէն ծաւալուն ու երկարատեւ դիմադրութիւն ցոյց տուող վայրերն եղան Վասպուրականն ու Մուսա Լեռը:

Չէյթունէն վերջ հայ ազատագրական շարժումներու օրօրան էին եղած Վասպուրականն ու Տարօնը:

Դահիճը ծրագրեց ամէնէն առաջ «մաքրագործել» յեղափոխական նկատուած շրջանները:

Հազիւ սկսած էր ռուսեւթուրք պատերազմը, երբ ռազմաճակատ դարձաւ կովկասեան ճակատը: Ռուս զօրքերը 1914 Նոյ. 19ին մտան Թրքական սահմաններէն ներս: Կը յառաջանային երկու ճակատէ, — Պաթումէն եւ Ուրմիոյ լիճի շրջանէն: Մէկ ամսուան մէջ կը գրաւէին հայաբնակ բազմաթիւ շրջաններ, Ալաշկերտ, Պաշքալէ, Սարայ, Պայազէտ, եւայլն:

Դեկտեմբերին Թրքական հակայարձակումը նահանջի կը ստիպէր ռուսական բանակը, որուն կը հետեւէին պարպուող շրջաններու հայ գիւղացիները: Կը սկսէր Թրքահայերու գաղթը դէպի Կովկաս՝ տխուր պայմաններու տակ: Կը կոտորուէին Արդուին – Արտահանի շրջանի հայ գիւղերը:

1914ի Դեկտեմբերէն մինչեւ 1915ի գարունը Թուրքերը սանձարձակ կը ջարդէին Վասպուրականի շրջանի անպաշտպան հայ գիւղերը, նախապէս զօրակոչի ենթարկելով երիտասարդները: Գաղթական բեկորներ կ'ապաստանէին Վան:

Արիւնարբու կուսակալ Ճէվտէթ շրջանի գիւղերը մաքրագործելէ ետք ծրագրեց հաշուեյարդարի ենթարկել Վասպուրականի մայրաքաղաքը:

«Ո՛չ» պատասխանեց Վանեցին, որ զէնքի փարեցաւ եւ միասնական ոգիով կազմակերպեց քաղաքամէջի եւ Այգեստանի կրկնակ ճակատներու ինքնապաշտպանութիւնը, տարրական միջոցներով: Թշնամիի թնդանօթներուն եւ արդիական զէնքերով սպառազինուած տասնեակ հազարաւոր կանոնաւոր զինուորներուն դէմ Վանեցին ունէր իր հայրենի հողն ու ընտանեկան բոյնը պաշտպանելու աննկուն կամք եւ գերագոյն զոհողութեան ոգի:

Անհամար դիւցազնական դրուագներով հարուստ է Վասպուրականի հերոսամարտը, որ տեւեց շուրջ մէկ ամիս — 1915 Ապրիլ 7/20էն Մայիս 4/17: Մինչ անարգ թշնամին պարտուած՝ ամօթահար նահանջի ճամբան կը բռնէր, ռուսական բանակն ու հայ կամաւորները յաղթական մուտք կը գործէին Վան, գերագոյն աստիճանի հասցնելով ժողովուրդին խանդավառութիւնը:

Յաղթական կռիւներ կը մղուէին նաեւ Շատախի եւ Փեսանդաշտի շրջանին մէջ:

Կը կազմուէր Վասպուրականի հայկական ժամանակաւոր կառավարութիւնը, նախագահութեամբ Արամի: Վերածնունդի շրջան մը կը սկսէր: Վէրքերը կը դարմանուէին: Ու մինչ կը կարծուէր թէ վերջնական էր յաղթանակը, երկուքուկէս ամիս չանցած՝ Յուլիս 18ին (Հ. Տ.) ռուսական բանակը կը քաշուէր Վանէն, իբրեւ թէ խուսափելու համար Թրքական վտանգէն:

Սուտ ահազանգ էր Թուրքերուն Պիթլիսի եւ Մուշի կողմերէն յառաջանալուն մասին տարածուած լուրը: Եւ սակայն խուճապի մատնուած Վանեցին կ'որոշէր գաղթել դէպի Կովկաս:

Պատմութիւնը կ'ըսէ.—

«Սոսկումով լսեց Վանեցին գաղթի որոշումը: Եւ կսկիծը սրտում, ապուշ կտրածի պէս հնազանդուեց դառն ճակատագրի անողոք ծաղրին: Ալջաւազն ու Արճէշը գաղթել էին, ռուսական զօրքերը յետ էին քաշուել, Վանում եղած զօրքը շուտով շարժուելու էր. եւ Բերկրիի գիծը 3 օրից յետոյ փակուելու էր ահա՛ այս լուրերը յաջորդում էին միմեանց արագօրէն և գաղթը դարձնում խուճապային:(Ա-Դօ, Մեծ Դէպքերը Վասպուրականում 1914–1915 թուականներին, Երեւան, 1917 էջ 470):

Յաղթական հերոսամարտէն 61 տարի ետք, այսօր մեծ յուզումով կը կարդացուին Վանեցիներու գաղթի սրտաճմլիկ պատմութիւնները: Հայրենասէր հեղինակը չի քաշուիր մեղադրելէ ցարական Ռուսիան, որ կ'ուզէր «Հայաստանը առանց Հայի»: (Լոբանով – Ռոստովսկիի պատմական խօսքը):

Այս բռնագաղթէն ետք Վանեցիներ պիտի վերադառնային իրենց ծննդավայրը, զոր վերջնապէս պիտի լքէին 1918 Մարտ 28ին, երբ Վէհիպ փաշայի Թրքական բանակները կը յառաջանային դէպի Արեւելեան Հայաստանի սիրտը եւ կանգ պիտի առնէին Սարդարապատի առջեւ:

Վանի հերոսամարտը անմոռանալի փայլուն էջ մը աւելցուց Հայոց ազատագրական շարժումներու տարեգրութեանց մէջ:

Փա՛ռք Վասպուրականին:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԿՌԻՒՆԵՐԸ ԿԸ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԻՆ ԲԱՅՑ ՉԵՆ ԴԱԴՐԻՐ

— O —

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԱՋԸ ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ՈՒԶԷ

Ոչինչ կարգադրուած է Լիբանանի մէջ, ուր կռիւները չեն դադրիր այլ միայն տեղ կը փոխեն ու մեռեալները միշտ կը բազմանան: Չորեքշաբթի օր Տրիպոլիսի մէջ շատ ծանր բախումներ տեղի ունեցած էին պաղեստինեան Սայքայի (Դամասկոսի հակակշռին տակ) ուժերուն եւ լիբանանեան ձախի միջեւ, մինչ Պէյրութի մէջ Պաղեստինցիները իրարու մէջ կռուած են այսինքն Սայքայի ուժերը Արաֆաթի Ֆաթհին դէմ, որոնց կողքին էին այս անգամ Ճումպլաթի մարդիկը: Գալով Ճէմայէլի, սուրիական բանակի միջամտութիւնը կ'ուզէ վերջ տալու համար քաղաքացիական պատերազմին:

Կորս կրկին Պէյրութ կ'երթայ ֆրանսական կառավարութեան կողմէ, բայց ի՞նչ օգուտ ունի:

Ֆիկառոյի տուած տեսակցութեան մը մէջ, Ճումպլաթ միշտ անզիջող է: Կը շեշտէ թէ հակասուրիացի չեն եւ կ'ուզեն բոլոր երկիրներու բարեկամն ըլլալ բայց Սուրիա կ'ուզէ ձեռք դնել Լիբանանի վրայ եւ այդ պատճառով դիրք փոխած է եւ սկսած է Մարոնիներուն օժանդակել: Ասոնք, միշտ ըստ Ճումպլաթի, հոգատարի մը պէտք ունին, ատենին Ֆրանսան էր, հիմա՝ Սուրիան: Սարգիսը կրնայ ընդունելի մէկն ըլլալ, բայց հարկ եղած պատմական տարողութիւնը չունի այսպիսի կացութեան մը համար: Ձախ պարագլուխին համար պէտք է արաբականացնել պայքարը բայց կ'ըսէ Ճումպլաթ «մնացած ձախը, մանաւանդ Համայնավար կուսակցութիւնը չհետեւեցաւ ինծի որովհետեւ Մոսկուա վճռապէս կը հաւատար «Սուրիա – լիբանանցի յառաջդիմական – պաղեստինեան դիմադրութիւն՝ երրեակին, առանց տեսնելու թէ արաբական աշխարհի իր վերջին բերդը՝ Սուրիա կասկածելի գինակից մըն է»:

× Լիբանանեան ձայնասփիւռին համաձայն Խորհ. Միութեան նախագահը՝ Պոդգորնի շնորհաւորած է Էլիաս Սարգիսը, իր ընտրութեան առթիւ:

× Փրակայի մէջ շուրջ հարիւր արաբ ուսանողներ գրաւած են Սուրիոյ դեսպանատունը, բողոքելու համար սուրիական միջամտութեան դէմ Լիբանան:

× Իրաքի Արտաքին նախարարը արաբ դեսպաններուն առջեւ խիստ կերպով դատապարտած է Սուրիան իր միջամտութեան համար:

× Լիբանանի Համայնավար կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի քարտուղար եւ Քաղաքական Բիւրոյի անդամ Քարիմ Մրուէ Փարիզի մէջ ընդունուած է ֆրանսական Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնատեղին եւ խօսակցութիւններ ունեցած է պատասխանատուներու հետ:

Յ. Կուժունիի մահը

— O —

Չորեքշաբթի օրուան Օրիան – Լը Ժուռէն կ'իմանանք թէ Պէյրութի մէջ մեռած է Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան նախագահ՝ Յարութիւն Կուժունի (Ճէրէճեան):

Մանրամասնութիւններ կը պակսին իր մահուան պարագաներու մասին, բայց քանի մը տարիէ հիւանդ էր: Բնիկ Հաճընցի, ողբացեալը որ 60 տարեկան չկար, եղած է խմբագիր հնչակեան պաշտօնաթերթ՝ Արարատի, իր նախաձեռնութեամբ նաեւ կրթական մարզի մէջ բաւական աշխատանք տարուած է, գըլխաւորաբար Սահակեան վարժարանի առընչութեամբ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Հինգշաբթի, Մայիս 13, Հաճըն Թաղամասի Ս. Գէորգ եկեղեցին:

Քանի մը տողով

ՊՈԼՍՈՅ մէջ, վարչապետը Տէմիրէլ բացումը կատարեց իսլամական ժողովին եւ անդրադառնալով Պաղեստինցիներու պայքարին, զայն նմանցուցած է «Թուրք կիպրացի մահմետական համայնքին ճնշումին եւ ողբերգութեան»: Տէմիրէլ աւելցուցած է.— «Բոլորովին համոզուած ենք որ ոչ խաղաղութիւն, ոչ ալ արդարութիւն կրնան ձեռք ձգուիլ ցորչափ կ'անտեսուին պաղեստինցի ժողովուրդին եւ Թուրք կիպրացի համայնքին ճնշումն ու տառապանքը տարիներու ընթացքին»: 400 պատուիրակներու առջեւ (41 ազգ) Տէմիրէլ ըսած է նաեւ թէ Թուրքիա դէմ է «ցեղային խտրականութեան Ափրիկէի մէջ, յարձակման եւ հողային կցումի արաբական հողերու Մերձաւոր Արեւելքի մէջ եւ նաեւ Ս. Երուսաղէմի կանոնագրի փոփոխութեան բռնի ուժով, աշխարհը դնելով կատարած իրողութեան առջեւ»: Գուցէ պարզապէս Տէմիրէլ նման խօսքերով (խաղաղութիւն, արդարութիւն, Թուրք Կիպրացիներու ճնշում, ցեղային խտրութեան ընդդիմութիւն եւ մանաւանդ՝ հողային կցումի) կ'ուզէ ցոյց տալ թէ Թուրքը, շատ մը արժանիքներու կողքին, նաեւ իւմուռ ունի...:

ՄԻՒՆԻԽԻ ՊԱՅԵՐՆԸ, ինչպէս կը ըսպասուէր 0ի դէմ մէկ կէտով պարտութեան մատնելով Սէնթ – Էթիէնը Կլազկոյի մէջ, յաջորդաբար երրորդ տարին ըլլալով տիրացաւ Եւրոպայի ախոյեան ակումբներու բաժակին: Ամբողջ Ֆրանսան ուրիշ «հոգ» չունէր Չորեքշաբթի օր քան այս մրցումը, որու համար հարկ տեսնուած էր նոյնիսկ ջնջել Ազգ. Ժողովի նիստը:

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ տեղափոխուած դատաւորին — Չեքալտիի — հարցը քաղաքական բնոյթ առաւ եւ Ազգ. Ժողովին մէջ Լըքանիւէ ճշդեց թէ ենթակային կը մնայ ենթարկուիլ եւ երթալ Հազպրուք, ուր դատախազ նշանակուած է, այսինքն յառաջացում ունի: Չեքալտի կը մերժէ եւ պատիժի կը սպասէ, ինչպէս սպառնաց նախարարը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ նախնական ընտրութիւններուն Ֆորտ կը շարունակէ հող կորսնցնել բաղդատմամբ իր կուսակից՝ Ռիկընի:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին նախարար Չաղլայանկիլ յայտարարած է որ շուտով Թուրքիոյ մէջ Պաղեստինի Ազատագրութեան Կազմակերպութեան գրասենեակ մը կը բացուի:

Fonds A.R.A.M

ՎԱՆԸ ԿԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԻ

(ԻՆՔՆԱՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

1915 Ապրիլ 5ին, Կիրակի առաւօտ, Վանի հայ քաղաքական – հասարակական կուսակցութիւններու ներկայացուցչական խորհրդակցական ժողովը՝ քննութեան առնելով Վանի Հայութեան համար ստեղծուած բացառիկ ծանր կացութիւնը եւ գնահատելով կատարուած ու ժամ առ ժամ զարգացող դէպքերը, որոնք այլեւս ոչ մէկ կասկած կը թողնէին, թէ Թուրք կառավարութիւնը որոշած է բնաջնջել Վանի Հայութիւնը անխնայօրէն, կը վճռէ կազմակերպել ժողովրդական ինքնապաշտպանութիւն՝ ընտրելով Վանի Հայ Ինքնապաշտպանութեան Զինուորական Մարմին, եւ անոր տրամադրել կուսակցութիւններու նիւթական եւ բարոյական բոլոր միջոցները:

Փոխադարձ համաձայնութեամբ, Զինուորական Մարմնի պաշտօնական անդամներ կ'ընտրուին Գրիգոր Բուլղարացի (Դաշնակցական), Կայծակ Առաքել (Դաշնակցական) եւ Արմենակ Եկարեան (Ռամկավար): Երեքն ալ յեղափոխական զինուորական հարուստ անցեալով, փորձառու, յարգուած եւ քաջարի ռազմիկներ:

Զինուորական Մարմնին իբրեւ օժանդակ կը կազմուին յարակից մարմիններ եւս — Տեղեկատու Դիւան եւ Զինաբաշխ Մարմին:

Զինուորական Մարմնի եւ անոր յարակից օրգաններու, ինչպէս նաեւ Վանի հերոսամարտի ամբողջ բարոյական ղեկավարութիւնը, սակայն, կ'իյնայ Արամին, որ այդ օրերուն, մասնաւորապէս Իշխանի եւ Վռամեանի կորուստէն ետք, կը մնար բնական ընտրեալ առաջնորդը Վասպուրականի պայքարող Հայութեան:

Զինուորական Մարմինը, իր կազմութեան առաջին իսկ վայրկեանէն, կը նուիրուի յեղափոխական դիմադրութեան դժուարին աշխատանքին: Առաջին հերթին Բուլղարացի Գրիգորի կողմէ կը խմբագրուի եւ Զինուորական Մարմնի կողմէ ստորագրուելով ինքնապաշտպանութեան դիրքերը՝ ղեկավարներուն եւ խմբապետներուն կը ղրկուի հետեւեալ շրջաբերական հրահանգը.—

«ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐ
Շրջանապետներուն, Խմբապետներուն եւ Զինուորներուն

«Ինքնապաշտպանութեան Մարտիկներ,

«Մեր նամարդ թշնամիի անհանդուրժելի պահանջներուն տեղի տալը անկարելի ըլլալով եւ մանաւանդ դաւն փաստերով համոզուած ըլլալով, որ նա իր հայաջինջ դիւային ծրագիրը անպայման իրագործել կ'ուզէ, ուստի, հակառակ մեր խաղաղասիրական ջանքերուն եւ զգացումներուն, պարտաւորուեցանք ակամայ կռուի ասպարէզ դուրս գալ, պաշտպանելու համար մեր ազգային գոյութիւնը, չխնայելով մեր արեան վերջին կաթիլը:

«Այս ահաւոր կռուէն յաղթական դուրս գալու համար կը յանձնարարենք մեր մարտական խումբերուն, կէտ առ կէտ հետեւիլ մեր հետեւեալ հրահանգներուն.

«1.— Մեր կռուի ընդհանուր ծրագիրը պաշտպանողական է, սակայն, երբ անհրաժեշտ համարուի աւելի նպատակայարմար դիրքեր ձեռք բերել եւ թշնամին ահաբեկել, պիտի հետեւինք թշնամին հալածելու ուղղութեան:

«2.— Շրջանապետը պարտաւոր է ենթարկուիլ Զինուորական Մարմնին՝ խմբապետը՝ շրջանապետներուն եւ խումբերը՝ խմբապետներուն:

«3) Ամէն զէնք ունեցող զինուոր կամ զէնքի տակ մտնողը, ինքնագլուխ բնաւ հեռանալու չէ խումբէն: Հրամանով, առժամապէս կամ ընդմիշտ, խմբէն հեռացողը, պարտաւոր է իր զէնքը անպայման խմբապետին յանձնել, բոլոր փամփուշտներով միասին:

«4.— Կռուի պարագային առաջին պարտականութիւնն է փամփուշտները խնայելով գործածել: Գնդակ արձակել միմիայն այն ատեն, երբ թշնամին կ'երեւի եւ երբ վստահ ենք, որ գնդակը նպատակի մը կը ծառայէ:

«5.— Խումբ մը կրակ բանալու է իրեն անմիջապէս ենթակայ եղող թշնամիի վրայ, իսկ ուրիշ խումբի մը աւելի ենթակայ եղող թշնամիին վրայ ի զուր տեղ կրակելու չէ:

«6.— Խումբ մը իրաւունք չունի առանց շրջանապետի գիտութեան իր դիրքը փոխելու, ինչպէս նաեւ շրջանապետը առանց Զինուորական Մարմնի գիտութեան՝ իր շրջանը:

«7.— Քնանալու է պատրաստ վիճակով, առանց փամփշտակալները արձակելու կամ հագուստը հանելու:

«8.— Պահակները անխափան, ամէն րոպէին հսկելու են: Պէտք է հետազօտել եւ լրտեսել թշնամիի դիրքերը իսկ անոր շարժումները անմիջապէս տեղեկագրել Զինուորական Մարմնին:

«9.— Արբեցութիւնը խստիւ արգիլուած է:

«10.— Եթէ խումբի անդամները, կամ խմբապետը, կամ շրջանապետը պարտազանց գտնուին, կամ ըմբոստանան իրենց մեծաւորին դէմ եւ մանաւանդ դասալիք ըլլան, անպատճառ պիտի պատժուին:

«11.— Պատիժները կ'ըլլան նայած յանցանքի թեթեւութեան կամ ծանրութեան՝ յանդիմանութիւն, զինաթափում, բանտարկութիւն, ծեծ կամ զինուորական ամենախիստ պատիժ...

«Սոյն հրահանգները խմբապետները պարտաւոր են կարդալ, բացատրել իրենց խումբերուն եւ գործադրութեանը հսկել:

«Օ՜ն ուրեմն, ընկերներ, դէպի գործ...

«Բարեւներով՝

ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ»

5 Ապրիլ, 1915, Վան–Այգեստան

Մինչդեռ Վանի հայ քաղաքական – հասարակական կուսակցութիւնները, միահամայն համերաշխ ու համագործ, կը լծուէին բացառաբար Հայութեան ռազմական պաշտպանութեան գործին, անդին, ինքը, ժողովուրդը, զինուորական աշխատանքները Դաշնակցութեան եւ միւս կուսակցութիւններուն վստահած, առանց թելադրանքի կամ որեւէ վարչական պահանջի, կը կազմէր դիմադրութեան ուրիշ նոյնքան կարեւոր ճակատ մը, թեւ ու թիկունք հանդիսանալով իր հարազատ կուսակցութիւններուն եւ կեանքի կոչելով Հայթայթիչ Յանձնաժողով անուան տակ զօրաւոր հիմնարկութիւն մը, նպատակ ունենալով հոգալ ինքնապաշտպան մարտիկներու առօրեայ տնտեսական բովանդակ ծանր եւ ստիպողական կարիքները:

Զինուորական – յեղափոխական գործերէ անտեղեակ, նոյնիսկ անոնցմէ խուսափող մարդիկ էին, որ կանգնած էին Հայթայթիչ Յանձնաժողովի գլուխը: Հաւաքաբար, քով քովի եկած, վերահասու ծանր վտանգին ու վտանգը դիմագրաւելու նոյնքան ծանր զոհողութեան, անոնք զգացեր էին կենսական պահանջը նիւթական – տնտեսական ամէն միջոցներով օգնութեան հասնելու ինքնապաշտպանութեան մարտիկներուն: Իրենց գործունէութեան կեդրոնն ընտրած էին Այգեստանի կեդրոնական թաղերէն, Նորաշէնի հրապարակէն, քիչ վար Սուջեան Գէորգի տունը: Ինքը, տանտէրը, գործի նախաձեռնողը, հոգին ու ղեկավարն էր, ժողովրդական դէմք մը եւ գրեթէ միշտական անդամ թաղականական, աղքատախնամ եւ նման մարմիններու: Սուջեանին հաւասար աշխոյժ եւ զոհաբերութիւն ցոյց կուտային նաեւ Հայթայթիչի միւս բոլոր անդամները՝ Սիմէոն Շիրոեան (անկուսակցական), Յակոբ Ժամագործեան (Ռամկավար), Սահակ Շէկօեան (Դաշնակցական), Հմայեակ Դարբինեան (Դաշնակցական), եւայլն, բոլորն ալ առեւտրականներ, բայց ազգային – հասարակական գիտակցութեամբ լեցուն եւ մեծ մասամբ սաները 96ի եւ անկէ առաջ Մ. Փորթուգալեանի հասարակական դաստիարակչական դպրոցի:

Հայթայթիչ Յանձնաժողովը, ինքնաբերաբար, արդէն իսկ ձեռնարկած էր մատակարարման գործին: Հաւաքած էր ցորեն, ալիւր, շաքար, քարիւղ եւ նման բազմաթիւ ու բազմատեսակ կենսամթերքներ, նաեւ մսացու կենդանիներ՝ ինքնապաշտպանութեան մարտիկներու համար: Կը մտածէին հագուստի, կօշիկի եւ այլ դիւրութիւններու մասին: Նորաշէնի հրապարակի մէկ փուռը իրենց տրամադրութեան տակ առած էին՝ ինքնապաշտպանութեան մարտիկներուն ամէնօրեայ հաց հայթայթելու համար: Հայթայթիչը սկսած էր նաեւ դրամական հանգանակութեան: Եւ Վանի հասարակութիւնը, ինքնաբերաբար, առանց որեւէ կոչի եւ հրահանգի, կը մասնակցէր Հայթայթիչ Յանձնաժողովի հանգանակութեան եւ բոլոր ձեռնարկներուն՝ իր ամբողջ հոգիով: Նոյն Հայթայթիչը, Զինուորական Մարմնի կազմութենէն ետք, ինքզինք կը դնէր անոր վերին հսկողութեան տակ:

Նոյնպէս, առանց որեւէ հրահանգի եւ ինքնաբերաբար, կը կազմուէր Հայ Ինքնապաշտպանութեան Կարմիր Խաչը, վիրաւոր փոխադրողներու, հսկողներու, վիրաբոյժներու, հիւանդապահներու, սպասաւորներու առանձին խումբերով: Բոլոր խումբերը համապատասխան դասաւորումներով բաշխուած էին ինքնապաշտպան դիրքերու յարմարութեամբ: Արդէն ընտրած էին քանի մը տուներ՝ իբրեւ հիւանդանոցներ՝ քաղաքի համեմատաբար ապահով թաղերուն մէջ: Հասարակութեան մէջ, ով որ անձնական դեղարան կամ դեղ ունէր՝ սիրայօժար տրամադրած էր Կարմիր Խաչին: Հաւաքուած էին մեծ քանակութեամբ մահճակալներ, սպիտակեղէններ եւայլն: Կարմիր Խաչը ունէր իր յատուկ դրօշը՝ կարմիր խաչ՝ գլխարկներու կամ թեւերու վրայ: Գործի հոգին էր երիտասարդ բժիշկ մը, Տոքթ. Սանփանի (Խոսրով Զիթճեան), իրեն աջակից ունենալով ժողովրդական բարեխիղճ բժիշկ մը՝ Տոքթ. Խաչիկ, ինչպէս նաեւ դեղագործ Արմենակ Վովոնիկեան:

Կարմիր Խաչի գործնական աշխատանքները կը վարէր ճարտար վիրաբոյժ մը՝ Կարապետ Թորգոմեան (Դաշնակցական), որ երկար տարիներ ծառայած էր Ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ: Ամերիկեան միսիոնար Տոքթ. Աշըր սիրալիր էր դէպի նորակազմ Կարմիր Խաչը եւ տրամադրութիւն յայտնած էր հարկ եղած օժանդակութիւնը չխնայել: Փաստօրէն Հայկական Կարմիր Խաչի տրամադրութեան տակ էին ամերիկեան հիւանդանոցն ու դեղարանը:

Կարմիր Խաչի մասնակցողներու մեծագոյն տոկոսը պատանիներ էին, դպրոցական տղաներ: Ով երկար թախանձանքներէ յուսահատ զէնք մը չէր կրցած ճարել, ստիպուած վազեր էր հոս, համարնական աշխատանքին որեւէ կերպով լծուելու համար: Անփորձներ, նոյնիսկ անճարակներ էին, դպրոցական խեղճ ու կրակ պատանիներ, բայց հրդեհը լափած էր բոլորն ալ ու նետեր էր ազգային հաւաքական ինքնապաշտպանութեան հնոցին մէջ:

Հիւանդապահներու մեծ մասը օրիորդներ էին, ուսուցչուհիներ՝ իրենց աշակերտուհիներու հետ, որոնցմէ ոմանք նոյնիսկ եկած էին սեփական տունէն փախչելով, որպէսզի ամէն գնով եւ որեւէ կերպ մասնակցին ինքնապաշտպանութեան մեծ կռուին...:

ՕՆՆԻԿ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

ԶՈՐԻ ՄԻՐՕՆ

4.

Ու մէկ էլ զգաց, որ իր տխրութեան մէջ կարօտ կայ՝ ամէն – ամէնի համար, ինչը Յարութ պապը պիտի թողնի էրթայ: Ու մէկէն թուաց, այդ պահին ինքը Գործվարքում չէ, տան դէմի ընկուզենու տակ կանգնած չէ՝ հեռո՜ւ, հեռու, դարբին Դաւոյի Պետոյի հետ, Տիարպէքիր պանդխտութեան գնացել, Պետոյի նման պանդուխտ է, եօթ տարի է չի տեսել Սասունը, գիւղ Գործվարքը, Յարութ պապին, Խումար մարէին եւ՝ Խանդութին եւ՝ տան մեծ ու փոքրին, եօթ տարի է Մարաթոր չի մտել, չի՛ ելլել Ցիրդասարը, եւ՝ Ընկուզասարը, ե՛ւ Մարութուկը, ե՛ւ Ծովասարը, ե՛ւ Դաւթի բերդին ու Դաւթի ձիերի մսուրքին շատ է կարօտել, «Մարաթուկա Թոփին» սարից գլոր – գլոր իջնող ընկոյզներին, Ս. Կարապետի ուխտին եւ հինգ ու վեց օր հղաղարող փոթորիկներին, ե՛ւ գայլի ոռնոցին, ե՛ւ Օհանի պատմութիւններին, ե՛ւ ձնահոսքին, ո՛ւ ամպին, ո՛ւ շանթին, փլուող ծերպերին... Ինքը այդ ամէնից եօ՛թ, եօթ սար հեռու է, պանդուխտ է եւ ուզում երգել պանդուխտի երգը.

«Կռունկ, ուստի կուգաս,
ծառայ եմ ձայնիդ»...»:

Յանկարծ... յանկարծ կրակոց լսեց...

— Օ՜ֆ... — Զօրի Միրօն քակուեց, ափերով ծածկեց դէմքը:

— Ի՞նչ եղաւ, հայրիկ, — անհանգիստ հարց տուեց Յարութ որդին:

— Իմ գլուխ կը պտըտուի, գառ...

— Հայրիկ, դու ի զուր եկար, ասի էլ. Ղարաբուռունից յատուկ ճանապարհող ունենք, մեր շրջանի կոմսոմոլի քարտուղար ընկեր Եղիշը մինչեւ Փոթի մեզ ճանապարհելու է:

«Կրակոցի ձէն էկաւ...»:

— Միրօ, դու իմ խօսք փորձէ, չարբաթ գլխի համար շատ լաւ է: Շաքար ունի՞ս:

«Կրակոց – տրակոց չտեսաւ, Ներքին թաղ իրարանցում ընկաւ...»:

Յարութ պապը աչքերը իջեցրեց կրծքից, տարակուսած շուրջբոլորը նայեց: Կրակոց – տրաքոցը չտեսաւ, չտեսաւ: Ծի՛չն ու ծղրտոցը: Ներքին թաղի մի կտուրից ծխոտ բոց պոռթկաց եւ իրենց այգու ցանկապատի մօտ ասկեարներ... ասկեարներ երեւացին... Տո՞ւն վառուեց, ասկեարնե՞ր երեւացին... Տո՞ւն վառուեց, ասկեարնե՞ր երեւացին ... աչքերի՞ն է այդպէս երեւում... Չէ՛, երազ է... Գիշերը խառնիխուռն երազ էր տեսել, արթնացել էր չէր յիշում... Գիշերուայ երազը այդպէս էր ու կար... Ափերով զոցեց աչք ու ականջ, բացեց, չփեց ճակատը... Չէ՛, կրակոց կա՛ր, իրարանցում կար, Ներքին թաղում ծուխ ու բոց կար, այգու պատաշարից այս կողմ ասկեար կար... Թէ ասկեարն է գիւղ մտել, ուրեմն... Աչք դիպցրեց Յարութ պապին. Ծուաձորի պռնկի մարդակերպ քարի նման էր՝ ծնրած, լուռ, հանդարտ:

— Միրօ, արի հաց կեր, — ներսից էլ լսեց Խումար մարէի ձայնը եւ նորից ամէն ինչ իրական դարձաւ... Ներսում Խումար մարէն է, հօրեղբայր Սմբատի կինը, հօրեղբայր Նշանի կինը, մեծ եղբայր Զարէի կինը, հարսներ՝ իրենց բան ու գործի, հաց ու թացի հետ, մանչեր՝ իրենց օրօրոցների, զանգուլակների, քու ու երազների հետ...

Քայլ արեց պապի կողմ, կանգնեց, շուռ եկաւ քայլեց դէպի տան դուռը, յիշեց, որ մարագում խանչալ կայ՝ դարձաւ: Մինչ պատից կախ էր՝ չկար, մարագում լուսամութ էր, շօշափեց՝ չկար, խառնեց, շաղ տուեց խոտն ու տերեւը՝ չկար, չկա՜ր... Ու յիշեց... Հօրեղբայր Սմբատը խանչալը երէկ արտ էր բերել արօրի մաճն էր կոկում: Յիշեց, կատաղեց, հայհոյեց հօրեղբայր Սմբատին, իրեն, պապին, աշխարհին, յետոյ մարագի անկիւնից խլեց արօրի մաշուած խոփը, դուրս եկաւ, դուրս եկաւ... Մարագից դուրս եկաւ...

— Օհօ՛, կայնի՛... Միրօ, քիչ դադար առնենք, — ասաց սայլապան Արօն:

— Չէ՛, — որոտաց Զօրի Միրօն, եւ դարմացրեց Արոյին:

— Քշէ՛, — ասաց Միրօն եւ աչքերը լայնացա՜ն, լայնացան, արիւնոտուեցին, այդպէս ու զայրացած նայեց Արոյին, կրկնեց, — քշէ՛:

— Հօ, հէյրան, հօ, — Արօն խռոված ասած եզներին, էս մարդ խեւ է, ինքն իրեն ասաց:

— Քշէ՛:

Զօրի Միրոյին պէտք էր գոռալ, որոտալ, մռնչալ, փնչալ, Փչչալ... Ախր... փնտռեց խանչալը, չգտաւ, փնտռեց չգտաւ, ափլփեց՝ չգտաւ ու... չի գտնում մինչեւ հիմա:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(16 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԸ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԱԾ

(ՀԱՅԿԱԿԱՆ առժամեայ կառավարութիւն)

Վանի Հայութիւնը ամսուան մը տաժանքին, այլ հերոսական գուպարէ ետք, 1915 Մայիս 3ին, առաջին անգամ ըլլալով իր դարաւոր ստրկակական կեանքին մէջ, կը շնչէր ազատութեան կենարար օդը։

Մայիս 5ի երեկոյեան, առաջին անգամ Վան կը մտնէր հայ կամաւորական հեծելագունդը՝ առաջնորդութեամբ Դաշնակցական Խեչոյի եւ ռուս գնդապետ Օգոլի։ Նոյն օրը ուշ գիշերին, Դրօ եւս իր մարտիկներով Վան մուտք կը գործէր։ Մայիս 6ին կուգար ռուս բանակին, որուն հրամանատարը՝ Զօր. Նիկոլայեւ հետեւեալ հեռագիրը կը յղէր զօրաբանակի կեդրոնին.— «Շնորհիւ զինուած հայ ժողովուրդին եւ ղեկավարութեամբ ռուսահպատակ Արամի, Վանը մէկ ամիս պաշտպանուեցաւ եւ երեք օր առաջ միայն Հայերը գերակշռեցին ու Թուրքերը սկսան նահանջել։ Քաղաքը այրած է. ազատ են մնացեր քանի մը հայկական թաղեր եւ ռուսական հիւպատոսարանը։ Քաղաքին մօտեցած պահուն Թուրքերէն գրաւուած վեց թնդանօթներով տեղի ունեցաւ ողջոյնի թնդանօթաձգութիւն։ Հայերը ինծի յանձնեցին բերդին բանալիները։ Ժողովուրդը եւ Վանի պաշտպանները եպիսկոպոսին եւ հոգեւորականներու առաջնորդութեամբ կազմակերպեցին հանդիսաւոր ցոյցեր։ Ժողովուրդը եւ քաղաքի պաշտպանները շքերթ կազմած կ'աղաղակէին կեցցէներ եւ ծաղիկներ կը սփռէին...»։

Մայիս 7ին, Արամ ռուս բանակի հրամանատարութեան կողմէ կը նշանակուի Վանի եւ շրջակայ գաւառներու կառավարիչ։

Մայիս 8ին հայ ժողովուրդին ուղղուած կոչով մը Արամ կը յայտարարէր ի մէջ այլոց.— «Ռուս զօրքերու հրամանատարը, գեներալ Նիկոլայեւ, գնահատելով Վասպուրականի հայ ժողովրդի հերոսական ջանքերը՝ Թուրք կառավարութիւնը անզօր դարձնելու իր ազգասպան քաղաքականութեան մէջ եւ հաւանելով հայ ժողովուրդի կուլտուրական ձգտումները, բարեհաճեցաւ 7 Մայիս 1915, թիւ 16 մասնաւոր հրամանագրով ինծ նշանակել քաղաքի եւ շրջանի կառավարիչ եւ կազմակերպել նոր գործը իր բոլոր ճիւղերով։

«Այսօր արդէն կազմակերպուեցաւ ոստիկանական, դատական, գիւղատնտեսական, գաղթականական, քաղաքապետական եւ այլ վարչութիւններ։

«... Ներկայ պատմական պատասխանատու օրերուն մէջ հայ ժողովուրդը միայն մէկ նշանաբան պիտի ունենայ.— համախմբուիլ ամբողջ եռանդով կառավարութեան շուրջը, վերակազմակերպելու համար կեանքը քաղաքի եւ շրջանի մէջ, արժանի ըլլալու համար քառորդ դարէ աւելի մղուած պայքարին մէջ ինկած հերոսներու յոյսերուն եւ յիշատակին հանդէպ, բարձր պահելու համար հայ ազգի կուլտուրական պաշտօնի դիտակութիւնը Փոքր Ասիոյ այս ծայրագաւառին մէջ»։

×

Ստորեւ, ընդհանուր գիծերու մէջ, կը ներկայացնենք Վասպուրականի հայկական կառավարութեան կազմն ու դիմագիծը.

1) Նահանգային Խորհուրդ.— Կառավարութեան բարձրագոյն օրէնսդիր մարմինը, որուն պարտականութիւններուն մէջ կը մտնէր քննել եւ վաւերացնել նահանգին ընդհանուր պիւտճէն, հսկել պաշտօնէութեանց եւայլն։

2) Նահանգային Վարչութիւն.— Նահանգի գլխաւոր գործադիր մարմինն էր։

3) Տնտեսական Մարմին.— Նահանգի տնտեսական, եկամուտի գործերու վարիչ մարմինը։

4) Քաղաքապետական Վարչութիւն.— Քաղաքապետարանի մը իրաւասութիւններն ու պարտականութիւնները ունէր։

5) Կրթական Տեսչութիւն.— Կը վարէր նահանգին կրթական գործը։

6) Երկրագործական Մարմին.— Առաջադրութիւնն էր զարգացնել երկրագործութիւնը՝ հայթայթելով երկրագործական նոր գործիքներ։ Նպատակ ունէր փոխառութիւն կատարել գիւղացիներուն տնտեսապէս օժանդակելու համար։

7) Առողջապահական Մարմին.— Պարտականութիւն ունէր ապահովել քաղաքի մաքրութիւնը, հսկել՝ նահանգի առողջապահութեան պայմաններու վրայ։

8) Առեւտրական Մարմին.— Պէտք է զարգացնէր վաճառականութիւնը եւ արդիւնաբերութիւնը նահանգին մէջ, ինչպէս նաեւ լուծէր առեւտրական բնոյթի վէճերը։

9) Ոստիկանական Տեսչութիւն.— Պահպանել ժողովուրդին անդորրութիւնը։

10) Դատական Կազմ.— Բաղկացած էր Հաշտարար, Հարցաքննիչ եւ շրջանային դատարաններէ, ընդհանուր դատախազութենէ եւ դատարանի որոշումները գործադրող պաշտօնէութենէ։

11) Գաւառային Վարչութիւն.— Այս մարմինը Շրջանային Վարչութեան մէկ բաժինն էր եւ կը վարէր գաւառներու ու կեդրոնի կառավարութեան յարաբերութեանց գործերը։

12) Գաւառապետութիւններ.— Վասպուրական կը բաժնուի 14 մեծ ու փոքր գաւառներու, որոնք կը կառավարուէին գաւառապետներով։ Գաւառներն էին՝ Շատախ, Գաւաշ, Արճէշ, Ալջաւազ, Հայոց-Ձոր, Բերկրի, Արտամետ, Շահրաղի, Ալիւր (Թիմար), Զանիկ (Թիմար), Արճակ, Խօշաբ, Մոկս եւ Նորդուզ։

Ոստիկանութեան թիւը բոլոր գաւառներու մէջ կը հասնէր 360ի, որուն կէսը հեծեալ էր։

Հայկական ժամանակաւոր կառավարութիւնը կը պատրաստէ իր ելեմուտքի նախահաշիւը՝ Մայիսէն Դեկտեմբեր։ Ընդհանուր գումարն էր 178.340 ռուբլի, որ պիտի հայթայթուէր կալուածներու, վաստակի, արդիւնաբերութեան, կրթական, դատական դրոշմաթուղթերու, քաղաքապետական տուրքերով։ Մօտաւորապէս նոյն գումարը կը նախատեսուի իբրեւ ծախք պաշտօնէութեան ամսական, խնամատարութիւն, առողջապահութիւն են.։

Հայկական կառավարութիւնը Վասպուրականի մէջ 70 օրուան կեանք կ'ունենայ։

Ռուսական բանակի յանկարծական նահանջով շրջանի Հայութիւնը կը հարկադրուի լքել տուն-տեղ ու հեռանալ հայրենիքէն...։

ՔԱՂՀԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐ ՎԱՆԻ ՄԷՋ

Ա.

1850 – 1860 թուականներու ազգային զարթօնքը գաւառի ոչ մէկ քաղաքի մէջ այնքան զօրաւոր եղած է, որքան Վասպուրականի մէջ, կեդրոն ունենալով Վանը, Վարագայ վանքը։

Հիմնադրուած են շարք մը ընկերութիւններ, միութիւններ, տպարան։

Լուսաւորական, կրթական շարժումը շարունակուած է մինչեւ ռուս – թրքական պատերազմի խանդավառ օրերը, վերագարթնումի ոգին հասցնելով իր գագաթնակէտին։ Ցոյց տալու համար, թէ ազգային պոռթկումի թափը այդ օրերուն ի՛նչ աստիճանի հասած էր, թուենք փաստ մը։

1879ին Վանի մէջ հիմնուած է «Ցառաջդիմական Միութիւնը», որու նպատակներն եղած են կազմակերպել ուխտագնացութիւններ, հանդէսներ, երեկոյթ – ցերեկոյթներ, թատերական ներկայացումներ, խրախճանքներ։ Այս ձեռնարկներուն միջոցաւ աշխատանք կատարուած է, որ ժողովուրդին մարտունակութիւնը բարձրանայ, անոր հայրենասիրական զգացումները գօտեպնդուին։

Միութիւնը ունեցած է «Զինակիր» խումբը, որ դաշտահանդէսներու, սահմանադրական տօնակատարութիւններու օրերուն հսկած է կարգ ու կանոնին։ Հ. Երամեան նկարագրելով դաշտահանդէս մը, որուն մասնակցած են 20.000 հոգի, գրած է. «Զինակիր ընկերութիւնը յատուկ համազգեստով եւ հրացաններով, ի ձայն փողոյ եւ թմբուկի, հանդիսաւոր մուտք գործեց շրջափակին մէջ եւ ահա ամէնքը, մեծ ու պզտիկ, կը ծափահարեն եւ կոկորդալիր կը պոռան. «Կեցցէ՛ Զինակիր ընկերութիւնը»։ Հանդէսի ընթացքին եւ ամբողջ գիշերը ու քաղաք վերադարձին՝ ատրճանակի ու հրացանի պայթիւններուն կ'արձագանգէին մօտակայ լեռները եւ հրաձգութիւններով արձակուած փամփուշտներով մթութիւնը կը լուսաւորուէր»։

Թատրոնը Վանի մէջ համընթաց քալած է ազգային – ազատագրական ոգեշնչումին հետ։

Թատերական առաջին փորձերը տեղի ունեցած են Մշոյ Ս. Կարապետի եւ Վանի Վարագայ վանքերը, յատկապէս Բարեկենդանի եւ Վարդանանց տօնի օրերուն։

Ներկայացումները կազմակերպողները եղած են Մեսրոպ Քհնյ. Փափազեան եւ ուսուցիչներէն Սարգիս Գնունի, որոնք հեղինակած են թատերախաղեր եւ զանոնք բեմ հանած են աշակերտական ուժերով։ Ս. Գնունի իր յուշերուն մէջ վըկայած է յետագային, թէ «Մ. Խրիմեանի շնորհիւ Մշոյ Ս. Կարապետ եւ Վարագայ վանքի մէջ եւս եղան թատերգութեան հանդէսներ, եւ մենք եւս Վանի մէջ տասը տարի շարունակ ներկայացմունք տալու յաջողեցանք յօգուտ ուսումնարաններու»։

Վանի թատերական կեանքի առաւել վաւերական փաստերը կապուած են գրագէտ, մանկավարժ Տիգրան Ամիրճանեանի անունին հետ, որ 1865ին Պոլսոյ մէջ դիտելէ ետք «Արեւելեան Թատրոն»ի ներկայացումները, խանդավառ տրամադրութեամբ ինքն ալ գրած էր երկու ողբերգութիւն, մէկը Վարդանանց պատերազմի մասին, միւսը՝ Տրդատ Թագաւորի։

1867ին վերադառնալով Վան աշակերտական ուժերով եւ սիրողներու մասնակցութեամբ քանի մը անգամ իր թատերախաղերը բեմադրած է՝ հայրենասիրական ընտիր հատուածներով։ Վարդանանց պատերազմի նուիրուած թատերախաղին երգերէն մէկ քանին Վանեցիները երկար տասնամեակներ երգած են ամբողջ Վասպուրականի մէջ։

1872ին Վարագայ վանքին մէջ լոյս տեսած է Ամիրճանեանի «Ողբերգութիւն մեծին Վարդանայ» եւ «Տրդատ» երկերը, իսկ 1873ին՝ «Ուսեալ պանդուխտը», որ նոյնպէս քանիցս բեմադրուած է. ունեցած է երաժշտական հատուածներ, որոնց հեղինակը եղած է թատերագիրը։

Հետաքրքրութիւն ստեղծած է անոր «Կիկօ Մրտօ» զաւեշտը, գրուած՝ ժողովրդական բարբառի առատ օգտագործումով։ Այս զաւեշտին մէջ ցուցադրըուած է գիւղական հարսնիք մը՝ գեղջկական երգերով եւ հարսանեկան պարերով։ «Կիկօ Մրտօ»ն յաճախ ներկայացուած է Վանի մէջ, մինչեւ Ի. դարու սկիզբները, միշտ ստեղծելով ուրախ եւ խանդավառ մթնոլորտ։ «Ամիրճանեան ինքը կը կատարէր փորձերը եւ կը վարժեցնէր — գրած է Երամեան — Բարեսիրացի եւ Խնամատարի ուրոյն կամ խառն խումբերը՝ նոյնիսկ «Կիկօ Մրտօյի» գեղջկական պարերուն մէջ, ինք յօրինեց թէ՛ պարերգներու եւ թէ «Ուսեալ պանդուխտի» մօր եւ կնոջ երգերու եղանակները։ ... Բարեսիրաց եւ Խնամատարը յաջորդաբար ներկայացուցին Ամիրճանեանի բոլոր թատերական գործերը եւ Վանի հայ ժողովուրդը մեծ հետաքրքրութեամբ կը խռնուէր Ս. Յակոբի կամ Յիսուսեանի վարժարանական սրահները, որ ըստ կարելւոյն թատերասրահի կը վերածուէր։ Արդիւնքը կը պատկանէր ընկերութեան եւ ինքը՝ Ամիրճանեան, ոչ հեղինակի եւ ոչ ռեժիսէօրի վարձք կը պահանջէր։ Իր այս գործերն ամբողջ 30-35 տարի, 1910ական թուականները, Վանի հայ թատրոնի գլխաւոր զարդերը պիտի կազմէին։

Իգական դերերը անշուշտ կատարած են տղաքները, բայց «Ուսեալ պանդուխտի» կնոջ դերը համարձակած է ստանձնել Օր. Սաթենիկ Կոպարեան։ Երամեանի վկայութեամբ «Ներկայացումը կը հովանաւորէին Ռուսաց դեր – հիւպատոս Կոստանդ Կամսարական եւ Անգլիացւոց դեր-հիւպատոս Հարիւրապետ Բէյլթըն։ Ասոնց հրաւէրով ներկայ էին նոյն օրերը Վան գտնուող կայսերական քոմիսէր Եուսուֆ փաշա եւ Սարգիս Աղաբէկեան, ինչպէս նաեւ Երզնկայի Դ. զօրաբանակի հրամանատար Միւշիր Սամի փաշա՝ նշանաւոր իր դաժանութեամբ։ ... Ներկայ էին նոյնպէս կուսակալ Հասան փաշան ու զինուորական հրամանատարը՝ իրենց բարձրաստիճան պաշտօնեաներով եւ պարսկական հիւպատոսը։ Աւելորդ է ըսել, որ եկած էին բոլոր հայ երեւելիները, ինչպէս հասարակութենէն մեծ բազմութիւն մը, որով Յիսուսեան վարժարանի ընդարձակ սրահը չափազանց նեղ կուգար։ Բեմադրութիւնն անցաւ շատ յաջող եւ «Ուսեալ պանդուխտի» մօր եւ կնոջ երգերը արտասուք խլեցին նոյնիսկ կուսակալ Հասան փաշայի աչքերէն։ Սրահին կամարները յաճախ կը թնդային խօլական ծափերով։ Կամսարական կը վկայէր, որ դերասաններէն ոմանք ռուսական բեմերու վրայ իսկ պիտի կրնային ծափեր խլել»։

Երանելի՛ ժամանակներ, որ այնքան կարճ տեւեցին եւ վերջ գտան ռուսական բանակի հեռացումով։

Համիտեան բռնապետութեան ամէնէն դաժան տարիներուն ալ չեն դադրած թատերական ներկայացումները Վանի մէջ, մերթ դպրոցներու մէջ, մերթ ժողովրդական հանդէսներու ժամանակ ցուցադրուած են թատերախաղեր, անշուշտ ոչ ազգային, հայրենասիրական բովանդակութեամբ, այլ թարգմանական կատակերգութիւններ, զաւեշտներ, երբեմն ալ կենցաղային բնոյթի գործեր։

1902ին բացուած Հայկազեան կեդրոնական վարժարանի սաներէն մէկը գրած է. «Երկրորդ թէ երրորդ տարին էր, որոշ չեմ յիշեր, կեդրոնականի աշակերտներս Շէյքսփիրի «Վենետիկի վաճառականը» կը ներկայացնէին թրքերէն լեզուով։ Ես Լանսլոտ Գոփոյի դերը ստանձնեցի, իսկ դասընկերս՝ կապուտաչեայ Լեւոնը՝ Ճեսիկայի իգական դերը ստանձնեց եւ աղջկայ տարազը հագած շատ յաջող խաղաց իր դերը, գերազանցելով իսկական աղջիկները։ Շատերը չհաւատացին»։

1906 – 1908ի Համիտեան բռնապետութեան տարիներուն գաղտնի ներկայացուած են՝ Յ. Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկանները», Գ. Սունդուկեանի «Գիշերուայ սաբրը խէր է» եւայլն։ Այդ ներկայացումները կազմակերպողներէն Մ. Միրաքեան պատմած է մեզի, թէ խաղի ամբողջ ընթացքին յատուկ ժամապահներ հսկած են դուրսը, որպէսզի Թուրքերը չիմանան, թէ ներսը ինչ կը կատարուի։

Գ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻՆ

Հայրի՛կ, Հայրի՛կ, քո հայրենիք
Վասպուրական մեր աշխարհ
Վարդի փոխան քեզ փուշ բերաւ,
Ցաւերդ դառան բիւր հազար։

Մայիսն եկաւ սոխակներով,
Վարդի բըփիկ դրներց
Փոխան բըփի փըշեր գտաւ
Լալահառաչ ձայն հանեց։

Հայրիկն ասաց. «Իմ հայրենեաց
Փուշն անոյշ է քան զվարդ
Եւ այն փշոց մէջը դարձեալ
Կ'որոնեմ ես սիրուն վարդ։

«Այն սայրասուր փըշերն ամէն,
Փունջ կապեցէ՛ք շար ի շար,
Թողէ՛ք գլխիս պսակ կապեն,
Որուն ճակատս է յօժար»։

Հայրի՛կ, հայրի՛կ, քո սուրբ ճակատ
Արիւն արցունք են, ո՛հ միշտ,
Փթթեալ վարդից կարմի՛ր թերթեր
Կը պսակեն փառօք զարդ։

Որքան ստոր դաւեր լարեն
Սեւակուռ ազռաւներ
Չէ կարելի արծիւն իւր բարձր
Դիրքիցն յերկիր վար բերել։

Հ. ՃԱՆԻԿԵԱՆ

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Օր. Օր. Ժաքլին եւ Ազաւնի Մարանկոզեան, Պ. Արման Մարանկոզեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Մայիս 16, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝
ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՄԱՐԱՆԿՈԶԵԱՆԻ
մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ընկ. Խ. Մկրտիչեանի մահուան տխուր առիթով Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» եւ «Ս. Թէհլիրեան» խումբերը փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան:

ՄԽԻԹԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻԻ

ԾՆՆԴԵԱՆ 300ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին:

Կրօնական բաժին Մարսէյլի մայր եկեղեցւոյ մէջ, կը նախագահէ ՑԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Մայիս 16, Կիրակի առաւօտ: Սկիզբ ժամերգութեան 8·30, պատարագ 10·30:

Յետ պատարագի ծաղկեպսակի զետեղում եկեղեցւոյ յուշարձանին վրայ ի յիշատակ բազմահազար Սեբաստահայ նահատակաց:

×

ՃԱՇ Սէնթ Անթուանի Սեւանայ Լիճ ճաշարանին մէջ:

Գեղարուեստական պատշաճ բաժին:

Ճաշին մասնակցողները տոմսերը կրնան ապահովել հետեւեալ հասցէներէն.—

Ճաշագին 50 փր.

Chélelekian, *Voyages Wasteels*,
87, La Canebière
Tél. : 50-89-12
H. Yeno, *Ciné-Photo*
21-23, Allées Léon-Gambetta
Tél. : 62-44-57
K. Minassian, 12, Bd Ararat,
St--Jérôme — Tél. : 66-18-45
Déli-Ghazarian Tél. 51-29-27
Baboyan Tél. 60-62-50
Sevana-Lidge,
128, Route Nationale, St- Antoine
Tél. 51-03-34 et 51-07-48

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՃԱՇ

ՀԱՅ ՏԻՊԻ ՈՒ ՏԱՌԻ ՄՇԱԿ՝
ՊԱՐՈՅՐ ԷԼԷԿԵԱՆԻ
(Իր ծննդեան 80ամեակին առիթով)
Մայիս 16 Կիրակի, ժամը՝ 13ին
ճաշարան՝
« AU JARDIN DE THEOPHILE »
139, rue St. Honoré 75001 Paris
métro : Palais-Royal
Ճաշագին 40 փր.

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Մայիս 22ին

ԼՈՒՍԱՐՁԱԿՈՒՄ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Աբենոյշներու Օշական խումբը կը ներկայացնէ իր պատրաստած տիափոզիթիվներու կազմաւորումը՝
ՀԱՅԿ. ՀԵՏՔԵՐ ՓԱՐԻԶ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ
հայերէն բացատրութիւններով եւ հայկական երաժշտութեամբ, Շաբաթ Մայիս 15, ժամը 21ին, Ալեք Մանուկեան սրահին մէջ՝
118, Rue de Courcelles, Paris 17e
Métro Courcelles

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը, այս Ուրբաթ Մայիս 14, ժամը 21ին Մշակոյթի Տունը:

ՓԱՐԻԶ.– Հ.Յ.Դ. Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ, Մայիս 14, ժամը 21ին Փարիզի Մշակոյթի Տունը:

ԻՍԻ.— Հ.Յ.Դ. Զաւարեան Կոմիտէի ժողովը այս Հինգշաբթի Մայիս 13, ժամը 20·30ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքավայրը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊԱՆԵԽՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ խումբի ժողովը Չորեքշաբթի, Մայիս 19, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն Մօրիսի ընկերները, այս Ուրբաթ Մայիս 14, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ
ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
61ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մայիս 16, Կիրակի ժամը 16·30էն մինչեւ կէս գիշեր Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան վասպուրական սրահին մէջ 12 – 14, Ռիւ Սէն Պազիլ

Հովանաւորութեամբ
ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆԻ
Կը նախագահէ՝ ԿԱՐՕ ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Կը խօսի՝ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Խօսնակ՝ Անահիտ Հացագործեան

Հանդէսէն ետք՝ ընտանեկան ճաշ, ուրախ մթնոլորտ
ՔՈՉԱՐԻ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. Վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ կեդրոնական Ֆրանսայի մասնաճիւղերը՝ Լիոն, Տէսին, Վալանս, Վիէն, Կռընոպլը, Սէն Մօրիս, Երկուշաբթի Մայիս 17 ժամը 15ին, Լիոնի եկեղեցիին կից սրահին մէջ: Շրջ. Վարչութենէն ներկայ կ'ըլլան երեք ընկերուհիներ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՃԱՇԸ

Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը՝ Յունիս 13ին, Կիրակի ժամը 13ին կազմակերպած է մեծ ճաշ մը, ի նպաստ լիբանահայ աղէտեալներու

HOTEL SEVAN
Avenue de Verdun — 84120 PERTUIS
(Piscine chauffée)

Տոմսերու համար հեռաձայնել.—
50–27–39 կամ 91–24–98

DIMANCHE 16 MAI

Inauguration de la rue d'Erévan

à ISSY - LES - MOULINEAUX

PROGRAMME OFFICIEL

— 9 h. — Messe et Requiem en l'Eglise Arménienne, 6 Avenue Bourgain

— 11 h. 15 — Dépôt de gerbes au Monument aux Morts, square de la Mairie.

Formation du cortège avec le concours de la musique de la ville de Chelles

12 h. Arrivée du cortège rue du Plateau — Dévoilage de la plaque « Rue d'Erévan », Minute de silence.

Allocution de M. Raymond Ménand, maire, de M. le Préfet, de Mgr Manoukian et de M. Karagossian.

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ԵՒ ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Սէն Մօրիսի մասնաճիւղին, Մայիս 16, Կիրակի ժամը 15ին, Սէն Մօրիսի «Սալ տէ Ֆէթ»ի մէջ:

Մասնակցութիւն Լիոնի «Սայաթ Նովա» նուագախումբին:

Աշակերտներու կողմէ արտասանութիւններ, երգեր, երգախառն պարեր եւ զանազան հաճելի անակնկալներ:

Ճոխ պիւֆէ, զանազան աղանդերներ, շամփուրով խորոված:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՀԱՄԵՐԳ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթ. Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց

Նախագահութեամբ
ՀԱՅՐ ԽՈՐԷՆ ՏԻԼԻՋԵԱՆԻ
Տնօրէն
Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի

«ՆԱՅԻՐԻ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ
ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ
Մեներգ՝ Տիկին ԱՍՏՂԻԿ ՏԷՏԷԵԱՆ
Կիրակի Մայիս 23, ժամը 16·30ին
au Collège Samuel - Mouradian
26, Rue Troyon — Sèvres
Տոմսերը ապահովել սովորական հասցէներէն:

Grande Soirée Annuelle

DE L'U.J.A. ALFORTVILLE
HOTEL HILTON ORLY
Le samedi 15 mai à partir de 21 heures
Animée par les
ARMENIAN'S SUNSHINES
Partie Artistique :
TRIO ATHENEE
ALAIN KRIKORIAN

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 15ին Շաբաթ ժամը 20էն սկսեալ, Գասպար Իփէկեան սրահը 40 Ռիւ Վիքթոր Ֆօժիէ:

Այս առթիւ կը հրաւիրուի բոլոր հայ երիտասարդութիւնը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12–14 ՌԻՒ ՍԷՆԹ'ՊԱԶԻԼ

ՄԱՅԻՍ 11էն 24՝ Մշակութային եւ գեղարուեստական ձեռնարկներ:

ՄԱՅԻՍ 17, Երկուշաբթի ժամը 21ին դասախօսութիւն՝
Panorama de la Culture Arménienne — Prof. F. FEYDIT

ՄԱՅԻՍ 19 եւ 20 Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի
NUITS DE LA QUATRA
avec RAFFI PETROSSIAN, ANNIE ADJEMIAN, CHARLES RENAUD
MANOUK PARIKIAN

ՄԱՅԻՍ 24, Երկուշաբթի դասախօսութիւն՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը համաշխարհային քաղաքակրթութեան — Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Ցուցադրութիւն նկարիչներ՝
ALINE ETMEKDJIAN et H. ZAYAN

Exigez
de votre fournisseur habituel
les délicieux
halva lokoum tahin
Bongout
USINE A St. MENET - 13011 MARSEILLE - TEL (91) 43 12 53 - 43 04 07

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
15
SAMEDI
15 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.590

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51e ANNÉE — N° 13.590

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ԴԱՏԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՇՐՋԱՆԻՆ

— Օ —

Ա.

1920 – 1945

Ի՞նչ կը նշանակէ «Հայ Դատ»:

Երկու տեսակէտ կարելի չէ ունենալ այս մասին: Շատ պարզ է անոր սահմանումը:

«Հայ Դատ» կը նշանակէ ամէն բանէ առաջ, գերազանցօրէն հողային հարց: Հայկական բռնագրաւուած հողերու վերամիացումը մայր հայրենիքին:

Այս սահմանումը կուտանք անոր համար, որ այս օրերս Փարիզի մէջ կարգ մը հայ կազմակերպութիւններ կը ձգտին «Հայ Դատ»ը մերկացնել իր հիմնական նպատակէն, նսեմացնել անոր բուն դերը, զայն սահմանափակելով «հայկական ցեղասպանութիւնը ճանչցնելու եւ դատապարտել տալու» աշխատանքի ծիրին մէջ միայն:

Առանց երթալու հեռուները եւ քննելու Հայկական Հարցի ծագումն ու զարգացումը ԺԹ. դարուն, ըսենք անմիջապէս, որ ժամանակակից շրջանի Հայ Դատը ծնունդ առաւ այն օրը, երբ հարուածի եւ նիւթին զոյգ հարուածներու արտառո՞ւչ գործակցութեամբ վերջ տրուեցաւ անկախ Հայաստանի Հանրապետութեան գոյութեան, 1920 Դեկտեմբեր 2ին:

Այդ թուականէն սկսեալ բռնագաղթի ենթարկուած Հայութեան ուսերուն վրայ ինկաւ Հայ Դատի հետապնդման դըժուարին գործը:

Հայութեան ազգային – քաղաքական պահանջներուն հարազատ արտայայտիչ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր քաղաքական կամքին՝ Հայաստանի Հանրապետութեան ներկայացուցչութեան միջոցաւ ամէն առիթ չզլացաւ արծարծելու համար Հայկական Դատը միջազգային դիւանագիտութեան առջեւ եւ իր ներկայացուցիչներու խողովակով նաեւ՝ Ընկերվարական Միջազգայինի պարբերական համագումարներուն մէջ:

Հայ Դատի հետապնդման իբրեւ հիմ կը ծառայէր 1920 Օգոստոս 10 Սեւրի դաշնագիրը՝ ստորագրուած Հ. Հ. Պատուիրակութեան կողմէ՝ յանուն Հայաստանի Հանրապետութեան ժողովրդավար կառավարութեան: Անոր մաս կը կազմէր 1920 Նոյեմբեր 22ի իրաւարարական վճիռը, որով նախագահ Ուիլսըն կ'առաջարկէր «Հայաստանի Հանրապետութեան միացնել Վանի, Պիթլիսի, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի նահանգներուն որոշ մասերը՝ Սեւ ծովի վրայ նաւահանգիստով մը:

Միջազգային այս երկու փաստաթուղթերն են, որ ցարդ հիմ կը կազմեն հայկական պահանջներուն:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան հանդէպ ընդդիմադիր դիրք բռնող կուսակցութիւններ՝ Սոց. Դեմոկրատ Հնչակեան եւ Ռամկավար – Ազատական՝ 1920էն 1945՝ ամբողջ քառորդ դար պայքարեցան այս դաշնագրին եւ վճռագրին դէմ, «արկածախնդրութիւն» հռչակեցին Հ. Յ. Դաշնակցութեան ձեռնարկները Հայ Դատի հետապնդման առընչութեամբ:

«Հայաստանասէր»ի պիտակ զգեցած այս կուսակցութիւններն ու իրենց համախոհները կը պաշտպանէին կրաւորական այն տեսակէտը թէ Հայաստանի խորհրդայնացումով միանգամ ընդմիշտ լուծուած է Հայկական Հարցը: Իրենք «անելիք» չունէին:

Այս կէտին մէջ անոնք կը հետեւէին Խորհրդային Հայաստանի այդ օրերու պատասխանատու դէմքերէն (գործավար) Արտաշէս Կարինեանի, որ Թիֆլիզի Մարտակոչ թերթին մէջ, առանց այլեւայլի մակդիր մըն ալ աւելցնելով, կը գրէր թէ «Հայկական չարաշուք հարցը վերջնապէս լուծուած է»:

Հարկ եղաւ սպասել ամբողջ 25 տարի, մինչեւ որ Հայաստանէն մինչեւ սփիւռքի հայաստանասէր շրջանակները հիմնական հոգեփոխութեան ենթարկուին եւ «Հայ Դատ»ի մասին 1920էն ի վեր Հ. Յ. Դաշնակցութեան հետապնդած ուղիղ ճամբուն միանան:

Քաղաքական ուղղութեան եւ մտայնութեան այս յեղակարծ փոփոխութեան ահազանգը հնչեց Հայաստանէն, ուր գացեր էին Ֆրանսայի պատմագամաւորները 1945ի ամառը՝ Գէորգ Զ. կաթողիկոսի ընտրութեան առթիւ: Իրենց վերադարձին, էջմիածնի ուխտաւորները աւետաբեր լուրեր էին բերեր՝ Հայ Դատի բարւոք լուծման առընչութեամբ: Անոնք խորապէս համոզուեր էին, որ «հանճարափայլ»ը խոստացեր էր ընդարձակել Հայաստանի սահմանները: Հրահանգ ստացեր էին Երեւանի պատասխանատու վարիչներէն՝ Փարիզի մէջ կազմելու «Թըրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբ» մը՝ մասնակցութեամբ հայկական բոլոր հոսանքներու, առանց խտրութեան:

Շուտով կազմուեցաւ այդ Յանձնախումբը, նախագահութեամբ Գաղթականական զոյգ մարմիններու՝ «Հայ Գաղթականաց Խորհուրդ»ի (շարունակութիւնը Հ. Հ. Պատուիրակութեան) եւ «Հայ Գաղթ. Կեդր. Յանձնախումբ»ի (նախկին Ազգ. Պատուիրակութիւն):

Նախ քան այս Յանձնախումբին կազմութիւնը՝ 1945 Մայիս 28ին այս վերջինները միացեալ Յուշագրով մը դիմած էին օրուան հինգ Մեծերուն (Մ. Նահանգներ, Խ. Միութիւն, Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա եւ Չինաստան), պահանջելով Սեւրի դաշնագրով Հայերուն խոստացուած հողերուն միացումը Խորհրդային Հայաստանին:

Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը իւրացուց այս Յուշագրին մէջ յայտնուած մտքերը եւ իր բոլոր քաղաքական դիմումներուն իբրեւ հիմք ընդունեցաւ Սեւրի դաշնագրին 88րդ եւ 89րդ յօդուածները:

Ուրեմն Հայ Դատ գերազանցօրէն կը նշանակէր հողային խնդիր:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՈՉ ՄԷԿ ԲԱՆ ԼՈՒԾՈՒԱԾ Է

ԵՒ ԵՐԿՈՒ ՆԱԽԱԳԱՀ ԿԱՅ

Հարցը հաւանաբար մէկ թէ երկու նախագահ ունենալուն մէջ չէ այլ մէկ պատասխանատու մը գտնելու, որ ձեւ մը գտնէ ի վերջոյ վերջ տալու այս խելագարութեան որ ամբողջ երկիր մը քարուքանդ ըրաւ:

Բայց սկիզբէն յայտնի էր որ ղեկավարները շատ են բայց Պետութիւն չկայ: Այսօր Սուրիա կը վարուի Լիբանանի հետ ինչպէս իր մէկ գաւառին եւ այդ ալ չփրկեց երկիրը: Երկու նախագահ կայ եւ ոչ մէկ պատասխանատու: Ֆրէնճիէ քաշուելու համար պայման կը դնէ որ հանդարտութիւնը վերահաստատուի եւ արդէն ոչ մէկ բան իրեն կը ստիպէ որ աթոռը յանձնէ Սեպտեմբեր 23էն առաջ, երբ կը վերջանայ իր պաշտօնավարութեան շրջանը:

Կռիւները սաստիկ են եւ այլեւս ամէն կողմ միշտ նոյնները չեն որ իրարու հետ կը կռուին: Եթէ դեռ կան տեղեր ուր կռիւները մահմետականի եւ քրիստոնեայի միջեւ է, կան նաեւ տեղեր ուր պաղեստինցի զանազան ուժեր, սուրիական ուժեր եւ լիբանանեան ձախ ուժեր կը կռուին: Վերջապէս կը կռուին եւ ինչպէս ըսած էինք քանի մը շաբաթ առաջ, հասկնալի միակ բանը որ կայ այն է որ բան մը կարելի չէ հասկնալ:

Վերջին 48 ժամուան մէջ զոհերու թիւը 350 կը նկատուի որոնց մէջ 96 մեռեալ: Ամէնէն կատաղի բախումները տեղի ունեցած են Ռաֆայայի շրջանը մայրաքաղաքին հիւսիս – արեւելքը: Տրիպոլիսի մէջ ալ սուրիացի հազար զինուոր ղըրկուած է կարգն ու կանոնը պահպանելու համար: Ծումպլաթ դէմ է այս միջամտութեան եւ զայն դատապարտած է:

Քանի մը տողով

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ կառավարութիւնը տապալեցաւ համայնավարներու պատճառաւ, որոնք մերժեցին անուղղակի տուրքերու 2 առ հարիւր յաւելումը, զոր շատ քիչ գտան: Վարչապետը ուրեմն համախմբան կառավարութեան հրաժարականը տուաւ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդանաւաշինութեան ընկերութիւններ փոխանակութեան համաձայնագրեր պիտի ստորագրեն Իրանի հետ: Ըստ այդ համաձայնագրերու Իրան քարիւղը զինուորական օդանաւերով պիտի փոխանակէ: Թեհրանէն հասած լուրերու համաձայն՝ «Պօյինկ», «Նորթրոփ» եւ «Ճեներըլ Տինամիք» ընկերութիւնները ներկայիս «նախնական խօսակցութիւններ» կ'ունենան Իրանի կառավարութեան հետ: Միւս կողմէ, հաստատուեցան շրջան ընող այն լուրերը, որոնց համաձայն 1974 Յուլիսի ֆրանքօ-իրանեան համաձայնագիրներու ծիրին մէջ Իրան խոստացած էր մէկ միլիառ տոլարի յատկացում մը Ֆրանսական դրամատան, առ այդ արդէն 700 միլիոն վճարած էր, սակայն 200 միլիոնը ետ քաշած է տնտեսական դժուարութիւններու պատճառով: Արդարեւ, Իրան 1976ի պիւտճէին մէջ 2,4 միլիառ տոլարի բաց ունի:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ կառավարութիւնը ազգայնացուցած է մասնաւոր դպրոցները: Այս որոշումը առաւելապէս կաթոլիկ թեմական դպրոցներուն կը վերաբերի, աըրուած ըլլալով որ Ալժերիոյ մէջ ֆրանսացի հոգեւորականներ իրենց դպրոցներուն մէջ կը դաստիարակեն մօտ 40 հազար աշակերտներ: Ազգայնացումը ի զօրու կը դառնայ յառաջիկայ ուսումնական տարեշրջանէն սկսեալ եւ դպրոցական շէնքերն ալ Պետութեան սեփականութիւնը կը դառնան:

ՍՈՒՐԻՈՅ նախագահը Հաֆէզ էլ Ասատ Յունիսի կէսերուն Փարիզ կուգայ: Ինչպէս ծանօթ է, Մարտ 15էն 18 պիտի գար, սակայն յետաձգած էր Լիբանանի դէպքերուն հետեւանքով:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ Ընկերվարական կուսակցութեան ղեկավարը Սոարէս, ժամ-լոյ ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարած է, որ կուսակցութիւնը զօրավիգ կը կենայ Զօր. Ռամալօ Էանէսի իբրեւ նախագահական թեկնածու:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԵՌ ԼԱՒ ՈՐ ՉԵՆ ՅԱՂԹԱԾ...

Հաւանաբար Հայերէն զատ միայն Ֆրանսացիները կան, որ կրնան որեւէ պարտութիւն «քարոյական յաղթանակի» վերածել կամ առնուազն «պատուաբեր պարտութեան»:

Արդարեւ ի՜նչ խանդավառ ընդունելութիւն եղաւ Սէնթ – էթիէնի ֆութպոլի խումբին, առջի օր: Աւելի քան հարիւր հազար հոգի համախմբուած Շան զ'էլիզէ ողջունելու համար « հերոսները », այսինքն տղաք որոնք չէին կրցած Ֆրանսայի ապահովել յաղթութեան բաժակը, ան – շուշտ անբախտութեան պատճառաւ...:

Պարտութիւնները միշտ քախտի պակասէն կուգան, ամէն մարդ գիտէ այս իրողութիւնը:

Որքան ալ արդարանալի նկատուի ամբողջ ժողովուրդի մը իրարանցումը, ի վերջոյ լաւ է անդրադառնալ թէ եղածը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ կլոր գնդակի մը ճակատագիրը: Բայց օրերէ ի վեր է որ ինչ որ *մաս – մետիա* կը կոչուի այլեւս, այսինքն՝ մամուլ, ձայնասփիւռ եւ հեռատեսիլ պայմանաւորեցին ամբողջ ամբոխ մը, եւ այն աստիճանի որ, ամէնէն պառաւ կինը որ ֆութպոլին ինչ ըլլալը չէր գիտցած դեռ, չէր կրնար համարձակիլ մըրցումը չդիտել հեռատեսիլէն...:

Ու Հանրապետութեան Նախագահը կը ստիպուէր ժամ մը սպասել, որպէսզի «կանանչները» հասնին:

Գուցէ ոմանք խորհին թէ մենք ալ նոյն *հիմերին* կը ցուցաբերենք Արարատի մրցումներու առթեն: Ճիշդ է, բայց մեր «տէրտը» ուրիշ է, «Արարատ» մեզի համար, մանաւանդ Սփիւռքի համար, միայն գնդակի մը հարց չէ: Ան զէնք մըն է, որ կը ծառայէ հայկ. ոգեւորութիւն բերելու արմատախիլ զանգուածներու եւ մեզի համար, նման բոլոր զէնքերը կարեւոր են: Բայց նոյնը չէ Ֆրանսացիին պարագան, որ իսկապէս չափը այնքան կորսնցուց որ մտածել տուաւ՝ դեռ լաւ որ չեն յաղթած:

ՇԱՀԷՆ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 10)

ԵՐԵՒԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԸ՝ 50 ՏԱՐԵԿԱՆ

Երեւանն է խօսում... Այս բառերը առաջին անգամ լսուեցան 1926ին, երբ հիմնադրուեցաւ հայկական ձայնասփիւռի կայանը: Իր գոյութեան 50 տարուան ընթացքին մեծ յառաջդիմութիւն արձանագրած է Հայաստանի ձայնասփիւռը: Օրուան մէջ երեք յայտագիր կը սփռէ՝ 37,5 ժամ հաղորդումներով: Հայաստանի բնակչութեան տրամադրութեան տակ կը գտնուի 650 հազար ձայնասփիւռ: Հայաստանի ձայնասփիւռի ալիքները կը տարածուին ոչ միայն հայրենիքին մէջ, այլեւ անոր սահմաններէն դուրս Մերձաւոր Արեւելքէն Եւրոպա եւ Ամերիկա, հայրենիքին լուրերը հաղորդելով սփիւռքի Հայերուն: Այս տարի Հայկական հեռատեսիլի կայանը կը դառնայ քսան տարեկան: Հեռատեսիլն ալ օրական երեք յայտագիր կը պատկերասփռէ՝ 24 ժամ հաղորդումներով: Հայրենի բնակչութիւնը ունի 270 հազար հեռատեսիլ:

Fonds A.R.A.M

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Աւելի քան տարի մը առաջ՝ փետրուարի վերջերը, հայահոծ գաղութի մը տասնամեակներու երազը ձեւ ու մարմին առնելու հունին մէջ կը դրուէր: Արդարեւ, Մարսէյլի Հայութիւնը հիմնարկէքը կը կատարէր իր Տան, որ պիտի կոչուէր Հայ Մշակոյթի Տուն:

Անցած են տասնեւչորս ամիսներ եւ, ահա, Կիրակի Մայիս 9ին, խուռներամ բազմութիւն մը՝ մօտակայ ու հեռաւոր շրջաններէ, եկած լեցուցած է Բանըպլէնի մերձ գեղեցիկ շէնքը: Ցաջորդական սեռունդները պատկերացնող Հայեր գրաւած են առաջին յարկը, երկրորդը՝ մըկրտուած Վասպուրական չքնաղ անունով, Տան յարակից սենեակները, որոնք իբրեւ հաւաքավայր կոչուած են կարեւոր դեր կատարելու միութիւններու եւ կազմակերպութիւններու, առանց որեւէ խտրականութեան:

Շէնքին մուտքի դրան վրայ արձանագրուած հայերէն եւ ֆրանսերէն վերտառութիւնը՝ Հայ Մշակոյթի Տուն, կ՚ընդգծէ բնոյթն ու նկարագիրը այս չքեղ կառոյցին: Եւ արդէն առաջին քայլէն հայ այցելուն կը զգայ, թէ այլեւս «օտար» վայրէ մը փոխադրուած է հարազատ միջավայր մը, որ թէ ինք կը գտնուի իր Տան հիւրասէր յարկին տակ:

Այցելուին համար ինչ որ կայ հոն իբրեւ իրագործում՝ յամառ, անզիջող կամքի մը արտայայտութիւնն է, արդասիքն է շինարար աշխատանքի մը: Ան կը զգայ, կ՚ըմբռնէ — հաւանաբար նաեւ գիտէ — թէ քանի մը նուիրեալներ կամ՝ ինչպէս սովորաբար նման առիթներով կ՚ըսուի՝ «խենթեր» ճամբայ են ելած մերկ ձեռքերով տարիներ առաջ ու աստիճանաբար խտացած շարքերով յաջողած են վեր բարձրացնել Մարսէյլի Հայոց Տունը: Եւ ինչ որ խանդավառ երեւոյթ է, ան է, որ հայատրոփ գաղութը այս ափերուն գիտցած է առաջին իսկ օրէն զօրավիգ կանգնիլ շինարար ձեռքերուն՝ բարոյական ու նիւթական զոյգ ճակատներու վրայ:

Ու այսօր այն ինչ որ կը պարզուի մեր աչքին առջեւ՝ գեղեցիկ, այլ մանաւանդ հրապուրիչ կառոյց մըն է: Ցղացումն ու ճաշակը համընթաց քայլ են նետած թէ՛ արտաքին, թէ ներքին յարդարանքին մէջ:

×

Առաւօտ է, ժամը 11: Դուրսը՝ երկինքը միշտ մռայլ է: Անձրեւը կը տեղայ շարունակ, առանց դադարի: Հայր Սերովբէ Վրդ. Ագըլեան, Ընդհանրական Աթոռակալ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան, ընդհանուր ծափերու մէջ կը կտրէ շէնքին մուտքի ժապաւէնը:

Այսպէս, կը կատարուի հանդիսաւոր բացումը Հայ Մշակոյթի Տան:

Պաշտօնական հիւրերն ու հրաւիրեալները ապա կ՚առաջնորդուին «Վասպուրական» սրահ, ուր Կարօ Ցովսէփեան կ՚արտասանէ բացման կարճ խօսքը հրաւիրելով Հայր Սերովբէ Վրդ. Ագըլեանը, որ Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան Ընդհանրական Աբբահօր Հայր Պօղոս Վրդ. Անանեանի սրտաբուխ խօսքերը փոխանցէ ներկաներուն:

Ցաջորդաբար խօսելու կը հրաւիրուին Ժիրայր Շալճեան՝ Տան Ցանձնախումբի կողմէ, Կարպիս Ցակոբեան, որ Հ. Յ. Դ. Ֆրանսայի Կեդր. Կոմիտէի ողջոյնի խօսքը կը կարդայ, գրագէտ Կ. Փօլատեան, նախկին նախարար Ժոզէֆ Քոմիթի եւ ծերակուտական Օր. Իրմա Ռափուզի՝ ներկայացուցիչը երեսփոխան – քաղաքապետ Կասթոն Տէֆէրի:

Հանդիսութեան ներկայ էին հայ եւ ֆրանսացի պաշտօնական անձնաւորութիւններ, «Յառաջ»ի կողմէ Ժիրայր Միրիճեան եւ շուրջ հազար հոգի:

Հանդիսութեան կը յաջորդէ քոքթէյլը, ապա՝ ճաշը:

Հայ Մշակոյթի Տան բացման հանդիսութեան բոլոր մանրամասնութիւնները կը տրուին առանձին թղթակցութեամբ:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

«ՄԱՏԼԷՆՆ ԱՊՐՈՒՄ Է ՓԱՐԻԶՈՒՄ»

ԽՄԲ.— Ստեփան Ալաջաջեանի լոյս ընծայած «Մատլէնն ապրում է Փարիզում» («Հայաստան» հրատարակչութիւն) հատորին մասին գրախօսական մը ստորագրած է Արամայիս Տոնոյեան՝ «Սովետական գրականութիւն» ամսագրի Ապրիլի թիւին մէջ: Կուտանք գրութիւնը արեւմտահայերէն:

«Ես փորձել եմ նայել մարդկանց աչքերին, ինչպէս մարդը մարդուն է նայում ազնիւ խոհերով». այսպէս կը գրէ Ստեփան Ալաջաջեան իր լոյս ընծայած «Մատլէնն ապրում է Փարիզում» հատորին մէջ:

Օտար ափերուն վրայ դեգերող Հայութեան մեծ մասին ճակատագրի հարցը հայ կեանքի ամէնէն ցաւալի եւ ամէնէն տագնապալի հարցերէն է, որուն կ՚անդրադառնայ հեղինակը հայապահպանման գործին զօրավիգ կենալու փափաքով:

Հատորին երեք մասերը (պատմուածքներ, «Զարմանալի Հայաստան» հրապարակագրական էջերը եւ «Մատլէնն ապրում է Փարիզում» վիպակը) անբաժան միութիւն մը կը ստեղծեն, ծառայելով գրողի հետապնդած խաղաղութեան, ազատութեան եւ բարեկամութեան գաղափարներու պաշտպանութեան:

Ցատկանշական է հատորի առաջին իսկ պատմուածքը՝ «Մայրական աչքեր»: Առաջին համաշխարհային պատերազմի թոհուբոհին մէջ հինգ տարեկան Գեւօ կը կորսնցնէ մայրը, որբ կը թափառի Եւրոպայի եւ Ասիոյ շատ մը երկիրները եւ 40 տարի ետք կը գտնէ հարազատ մայրը Երեւանի մէջ: Թափառական մարդու ճակատագիր. ամէն մէկ երկիր, ուր ապրած է ան, իր անունը փակցուցած է Գեւոյին. Ճորճ, Ժորժ, Խորխէ...

« — Իսկ մայրիկը ի՞նչպէս էր կանչում ինձ », — հեռաւոր Չիլիէն Երեւան, մօր գիրկը վերադարձի ճամբուն վրայ, օդանաւին մէջ կը մտածէ 45ամեայ Խորխէ – Գէորգ:

« Այո, այո, արեան աչքերով է տեսնում իր որդուն, սրտի ու յուշերի աչքերով, արիւնով, սրտով, յիշողութեամբ ... Ո՞վ գամեց իր աչքերը այդ թխադէմ մարդուն, ի՞նչը, Աստուած, ծանօթ թուաց իրեն. ինչ–որ գի՞ծ, երա՞նգ, դիմամասնի՞կ, ինչ–որ... ինչ–որ... Մի ճիչ բարձրացաւ վերնայարկերը տանող առաջին սանդխամուտի վրայ, սրահում ալիքուեց բազմութիւնը, ճեղքուեց ու մի սեւազգեստ մարմին ընկաւ Խորխէի յաղթարաղուկ թեւերի մէջ.

— Գեւօ, որդի...»:

Արեւի ու լոյսի խորհրդաւոր հիմն է «Տալիքը» պատմուածքը: «Արեւը օրհնութիւն է, եւ եթէ աշխարհը ծաղիկ է, ապա նրա վարսանդը արեւն է»: Անհայրենիք է Տատուր: Հրաշքն է զինք փրկած եաթաղանէն, ու ան կ՚ատէ ամպն ու խաւարը, կը ձգտի արեւի ջերմացնող լոյսին: Խաւարն է զինք զրկած իր ծնողներէն, հարազատներէն, առօրեայ աշխարհի վայելքներէն, եւ ան արեւագոյն իր ոսկէ փոքրիկ շղթայի հետ, զոր ժառանգած է սպաննուած մօրմէն, կ՚ապաւինի միայն արեւի կենարար ճառագայթներուն: Պատմուածքի կարճ տողերու ընդմէջէն արեւի ու լոյսի կարօտ Տատուրի ճիչն է որ կը լսուի, խորհրդանշելով իր նմաններուն ճակատագիրը:

Ազգապահպանման նիւթն է որ կը շօշափուի «Պատռուած օրագիր», «Մայրիկի համար», «Աթէնքում» եւ կարգ մը այլ պատմուածքներու մէջ:

«Երկու կեանք» պատմուածքին մէջ Ստ. Ալաջաջեան պարզ, անպաճոյճ ոճով կը ստեղծէ համաշխարհային Բ. պատերազմին մասնակցող զինուորի՝ Արիստի ամբողջական կերպարը, որ երկար ատեն կը մնայ մարդու յիշողութեան մէջ:

Ռազմաճակատի ընկերներուն՝ Հայտարի, Տանիլոյի եւ ուրիշներու կեանքի գնով ստորաբաժանումը կը յաջողի ազատագրել գիւղը: Արիստ կը մտնէ տուն մը:

«Ներսում, պատի տակ, դէմ առ դէմ տեսաւ մի ահաւոր, աստուածատուր մարդու, կրակելու եւ յօշոտելու պատրաստ: Սեւացած դէմքով մի մարդ, ահաւոր մօրուքով, վայրենի հայեացքով: Մարդը չռել էր աչքերը ու սարսափից հեւում էր: Այդ նա էր թշնամին, ճիշդ այդպէս էր պատկերացրել նրան, գզգզուած, ահաւոր, դիւային այդպիսի մօրուքով ու դէմքով, աչքերի մէջ տագնապ, դէմքի վրայ՝ քարացած ատելութիւն, շրթերի, բեխի ու մօրուքի թաւամազով պատուած, մի գարշելի էակ, մի հրէշ, մի ճիւաղ...»:

Ցափշտակութեան մէջ ըլլալով, չի յիշեր՝ ի՞նք է որ կրակած է «թշնամի»ին վրայ, թէ «թշնամին» իր վրայ: Ցետոյ կը պարզուի, որ ինք կրակած է եւ հայելիին մէջ, ինչպէս հեղինակը կ՚ըսէ, «սպաննել իր լքուած էութիւնը»:

Հատորին մէջ զետեղուած քանի մը պատմուածքներ, որոնք նուիրուած են առօրեայ կեանքի տարբեր նիւթերուն, ունին հետաքրքրական կառուցուածք, գրուած են ջերմութեամբ: Ցիշենք՝ «Զարներ», «Գուրգուրանք», «Ես որոնում եմ նրան», «Քարաբերդ», «Գնացին աշխարհը փոխելու», «Բաճկոնը»:

«Զարմանալի Հայաստան» բաժնի նիւթերը ժամանակին մամուլի մէջ տպագրուած ակնարկներ ու հրապարակագրական էջեր են, ինչպէս՝ «Կովկասի երգը», «Աւետեաց երկիր Հայաստան», «Մեծ վերածնունդը» եւ «Պատգամ եւ ուխտ»:

«Մատլէնն ապրում է Փարիզում» վիպակը կը շօշափէ յետ պատերազմեան շրջանի Ֆրանսական կեանքի տարբեր դրուագները: Մամա Բոթանի՝ Մատլէնի, կերպարը կ՚ամբողջանայ պատմական բարդ դէպքերու, աշխատանքի համար Փարիզ բերուած տարբեր ազգերու ներկայացուցիչներու հետ ունեցած յարաբերութիւններու մէջ:

Գեղեցիկ են փարիզեան նկարագրութիւնները. «Փարիզը շարժւում էր, պտտւում, փախչում, լողում, շարժւում - լողում, փոթորկւում – լողում, սահում, սահում – սայթաքում, ետ դառնում ու յորդում, հեղեղում ու իր մէջ վերցնում ամէն ինչ՝ է՛ւ լոյս, է՛ւ մարդ, մարդակերպ դիծեր, մեքենաներ, խանութներ ու աղճատում, այլանդակում, նետում այնպիսի յորձանուտի մէջ, որ կոչւում է Փարիզ, այնպիսի չնաշխարհիկ ու տանջալից երազի մէջ, որ կոչւում է Փարիզ, յետոյ հեղեղը հանդարտւում է, դառնում մի տաճար, մի աշտարակ, մի բլուր, Սէն–Տընիի ու Փիկալի նեղլիկ նրբանցքներ, Լուվր է դառնում, Օփերա, Կրանթէաթր...»:

Ստեփան Ալաջաջեանի «Մատլէնն ապրում է Փարիզում» հատորը կը խօսի գրողի տաղանդի եւ կարելիութիւններու մասին:

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՏՈՆՈՅԵԱՆ

ՋՈՐԻ ՄԻՐՈՆ

4.

Թուր ու թվանքի դէմ ելաւ խոփով, մթնցած շպրտեց թխսկանին կրակող ասկեարի վրայ՝ չդիպաւ, դիպաւ – ջարդեց դրան կշտանոցը ու դռնից ներս վիրաւոր հազար–հազար թխսկանի ճիչ ու ծղրտոց կար, գալար – գալար փետուրներ, ոտատակ ճխլուած խատուտիկ ճտեր, հացատան դռնից ներս թոնրի բոցերի մէջ թպրտացող թխսկան կար ու երդիքը խուփ էր ու... ու ինքը ուզում էր վազեր, ներս մտներ, հասան... Հասան թիկունքից ռնեցին եւ մէկը կանգնեց դէմը ժպտաց.

— Մրօ՜... Մրօ՜...

Օսմա՞նն է... Օսմա՞նը... Չէր հաւատում, չէ: Հազար անգամ Խումար մարէի ձեռքի հացն ու թացը կերած Օսմա՞նը, Խումար մարէից գործած գուլպան հագած Օսմա՞նը, Խումար մարէից հազար շուրթ օրհնանք առած Օսմա՞նը...

— Մրոյին չսպանէք, Մրօն լա՛ւ կեավուր է, — ասաց:

Ձեռքերը ոլորած էր թիկունքին, ու ոտքով խփեց Օսմանին, սա ետ–ետ գնաց, գլորուեց, ծուռ ժպտաց ու կրկնեց.

— Մրոյին չսպանէ՜ք... Մրօն լա՛ւ կեավուր է, — ու ծառից կապելու կարգադրութիւն առաւ: Դիմադրում էր, քաշքշում էին՝ թեւերից, մազերից,ականջներից: Ասկեարների դերին էր, թամբելու ձին, ասկեարների մաթելու եղն էր: Կապկպեցին ընկուզենուց ու կապկպելու ժամանակ տեսաւ... տեսաւ, որ Ցարութ պապը դեռ կայ՝ ծնրած իր աղօթաքարին, լուռ, անշարժ, համր ու անշարժ՝ Տուաձորի պռնկի մարդակերպ քարի նման: Շունչը փչել, գնացե՞լ էր պապը: Ու մէկ էլ տեսաւ, ու տեսան ասկեարները. Ցարութ պապը շարժուեց, ոտքի կանգնեց, բահն ուսեց, արեց քայլ:

Ասկեարներն իրար նայեցին, մէկը կրօն հայհոյեց, շարժուեց, բայց յապաղեց ու ահով ետ նայեց: Պապի մազերը ճերմակից ճերմակ էին, ձնարուքի պէս ճերմակ ու խռոված հայեացքը կախ քայլում էր՝ ծա՛նր – ծանր ու համաչափ:

Նայում էր Ցարութ պապին ու ձայն չէր հանում, չէր կարող եւ չէր ուզում: Թւում էր, թէ պապը անցուդարձին անտեղեակ է, ո՛չ ասկեար է տեսել՝ այգու ցանկապատի վրայ, այգու մէջ, տան չեմին կանգնած, ո՛չ լսել հարս ու հարսնուկի, թոռ ու ծոռի ճիչ ու ծղրտոց, ո՛չ դուռ ու երդիք բռնած ծուխն է տեսնում, ո՛չ իրեն «սալան Միրօ» թոռին՝ մատաղացու դառ: Ցարութ պապը քայլեց, ծա՛նր–ծանր քայլեց, ասկեարը ետ–ետ գնաց. պապը ասկեարի դէմով անցաւ, սա ուզեց թիկունքից խփել, էլի յապաղեց: Պապը այգի մտաւ. ջուրը դարձրեց, հայեացքը տարաւ պճպճացող ջրի հետ, գլորուած մի քար դրեց տեղը՝ պատաշարին, ու սկսեց փորել: Ասկեարները իրար էին նայում, բոլորի աչք ու հայեացքում ահ կար: Ահ կար, ու ինքը ուզում էր ծիծաղել, ուզում էր ասել.

— Օսման, քու հաւատը... Աստուած չէ՛, վախ մի ունենայ, երկնքէն չի՛ իջէ, վախ մի ունենայ՝ իմ Ցարութ պապն է, քեզ համար ոչխար մորթած քո «ապօն» է, գնա սպաննէ:

Ասկեարները նայում էին իրար, ահ ու դողով նայում, խըլլտում էին, յետոյ իրար առաջ հրելով գնացին, կանգնած այգու դրան մօտ, ոտք կախ գցելով, իրար առաջ հրելով այգի մտան, աչք ետ գցելով, ոտք կախ գցելով հասան Ցարութ պապի մօտ:

— Գեավո՛ւր...

Ձայն հանեց մէկը եւ ձայնեց սիրտ առած էլի ձայն հանեց:

Պապը անծպտուն մնաց, չնայեց, շարունակեց փորել...

Ուրիշ օր այդ ժամանակ արեւը մի պարան ճամբայ էր կտրել, այդ օրը չկար: Մարաթուկի գլխին սեւ ամպ կար, Տովասարին՝ կար, երկնքում ամպերը դէզ վրտում էին, գիւղում կրակոց – տրաքոց էր, իրարանցում էր, ծուխ ու մուժ էր, կրակ ու բոց էր, գիւղի գելխեղդ շները ոռնում – կաղկանձում էին, ինքը կապկպուած էր ընկուզենուն, Ցարութ պապը այգին էր փորում...

— Գեավո՛ւր...

Ցետոյ... յետոյ մի խզակոթ իջաւ Ցարութ պապի գլխին... Պապն ընկաւ, գլուխը բարձրացրեց նայեց տան կողմ, իրեն նայեց, ասկեարները էլի զարկեցին ու պապի դէմքը թաղուեց հողի մէջ, մնաց...

Ապա Օսմանը եկաւ, նստեց իր դիմաց, նստեց, ժպտաց, ոսկէ խաչով ոսկէ շղթան հանեց, փաթաթեց մատին: Մեծ հարսի խաչն էր... ու ինքը ատամները սեղմեց, ծամեց թեւ ու թիկունքի ուժը, կոկորդ տրաքեցնող որոտը կուլ տուեց, Ցարութ պապի օրինակով Ցարութ պապի համբերութիւնը առաւ շուրթերի արանք ու մնաց:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(17 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէն.— Ապրիլեան Եղեռնի 61րդ տարեդարձին առթիւ, Ապրիլ 25ին, առաւօտեան մատուցուեցաւ պատարագ եւ կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն: Պատարագեց եւ քարոզեց Գեղամ Ծ. Վ. Զաքարեան (Լիոնէն): Հոգեհանգստեան արարողութեան աւարտումէն ետք ժողովուրդը ուղղուեցաւ դէպի Վիէնի Ապրիլ 24 փողոցը, ուր ծաղկեպսակ մը զետեղուեցաւ: Երկրորդ ծաղկեպսակ մըն ալ զետեղուեցաւ տեղահանուածներու եւ զինադադարականներու Յուշարձանին առջեւ:

×

Կէսօրէ ետք, ժամը 4ին, քաղաքապետարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ապրիլեան Նահատակներու ոգեկոչման հանդէսը, զոր կազմակերպած էր Հայ Ազգային Միութեան վարչութիւնը:

Հանդէսին բացումը կատարեց Արման Ովսաննեան, որ անդրադառնալէ ետք օրուան իմաստին, խօսեցաւ Հայ Ազգային Միութեան կատարած գործերու մասին: Օրուան առաջին բանախօսն էր Մէթր Ստեփան Վանէսեան (ֆրանսերէն) որ կարճ պատմականը ընելէ ետք հայկական ցեղասպանութեան, նշեց որ տակաւին ոճիրը կը մնայ անպատիժ: «Կը մաղթենք, ըսաւ ան, որ ապառնեան ծարաւ ունեցող ժողովուրդներ միանան յիշելու եւ յիշեցնելու համար Հայոց պատմութեան արիւնալի այս էջը ներկայ սերունդին եւ հրաւիրեն միջազգային ատեանները քննելու հարցը եւ գործադրելու մարդու իրաւանց յայտարարութեան տրամադրութիւնները»:

Հանդէսին ընթացքին գործադրուեցաւ գեղարուեստական յայտագիր մը, բաղկացած՝ երգերէ, արտասանութիւններէ, նուագներէ եւ ուղերձէ մը, զոր կարդաց Տիկին Մակի՝ կոչ ընելով սիրել մեր մշակոյթը, սորվիլ մեր մայրենի լեզուն եւ պահել մեր ազգային աւանդութիւնները:

Հանդէսի երկրորդ բաժնին մէջ, Վիէնի քաղաքապետ Լուի Մէրմայի ներկայացուցիչը (քաղաքապետը չէր կրցած ներկայ ըլլալ) Պ. Կէֆիէ բեմ բարձրանալով ըսաւ. «Վիէնի քաղաքապետարանը եւ իր քաղաքապետ – երեսփոխանը ձեր կողքին են այսօր եւ ի՞նչպէս կրնայ չըլլալ, երբ այս առտու իսկ դուք կ՚ոգեկոչէիք տարագրութիւնը: Դաժան եւ ողբերգական զուգադիպութիւն մը, արդարեւ, որ ողբերգութեան մէջ կը միացնէ երկու ժողովուրդներ, երկու քաղաքակրթութիւններ, որոնք պատմութեան

Ժան-Մարի Գառզու գաւառը

O

«Հայ Հասարակութիւն Սէն – Շամոնի» Երիտասարդաց Միութեան խնամեալ կարգադրութեամբ՝ Սէն Շամոնի Ֆրանսական Մշակութային Տան սրահներուն մէջ, Մարտ 26ին տեղի ունեցաւ երիտասարդ գրագէտ Ժան–Մարի Գառզուի չահեկան դասախօսութիւնը, ստուար բազմութեան մը ներկայութեան:

Ժան–Մարի Գառզու բանախօսութեան առաջին մասը տրամադրեց իր գրած «Տիպար ցեղասպանութիւն մը» հատորին, որուն իրականացման համար ներշնչուած եւ քաջալերուած էր իր մօտիկ բարեկամներուն անկեղծ յուշմունքներէն ու անոնց հեռատես առաջարկներէն: Ապա պահ մը ծանրացաւ Հայութեան անցեալին վրայ որ տեսած էր իր ամբողջ գոյութեան ընթացքին միայն զուլում, սարկութիւն, ջարդ եւ տարագրութիւն: Երիտասարդ եւ խանդավառ գրագէտին փափաքին ընդառաջելով՝ ներկաներուն կողմէ եղան հարցումներ, որոնց պատասխանեց ամենայն հանդարտութեամբ եւ կշռուած արտայայտութեամբ, գոհացում տալով բոլորին:

Գրեթէ երկու ժամ ելոյթէն վերջ՝ հայասէր եւ հայածնունդ Ժան–Մարի Գառզու — որդին տաղանդաւոր նկարիչ, փորագրիչ եւ վիմագիր հանրածանօթ Գառզուի (Գառնիկ Զուլումեան) — վարանումի չմատնուեցաւ հրապարակաւ տալու գործնական ուղղութիւններ ներկաներուն, մանաւանդ նորահաս հայ երիտասարդութեան, որպէսզի անոնք իրենք զիրենք նախ զգային որպէս իսկական Հայեր արտասահմանի իրենց ապրած երկիրներուն մէջ եւ միաժամանակ քրտնաթոր ջանքեր չխնայէին հայկական մեծ Դատին վերապահուած սրբազան աշխատանքներուն նկատմամ: Աւելցուց նաեւ թէ իւրաքանչիւր Հայու արդիւնաւէտ գործունէութիւնը, օգտակար արարքը մասնաչափ մը աւելի պիտի յառաջացնէ Հայութեան սրբազան Դատին, հայկական արիւնաթաթախ հողաչերտը վերադառնելու անմար գաղափարին: Հուսկ ուրեմն ինքնավստահ հեղինակութեամբ եւ սուր չեշտով վերջ տուաւ իր խօսքերուն սրտաբուխ պատգամով մը՝ գոյատեւենք, ապրինք ու պայքարինք հաւատքով ու յոյսով...:

տարբեր շրջաններուն հաւասարապէս կրած են ողբերգութիւնը իրենց մորթին վրայ: Ի՞նչ ըսել Ներքին նախարար Փոնիաթովսքիի վերաբերումին մասին, որ արգիլել կուտայ իր ոստիկանութեան միջոցով խաղաղ ցոյցերը, զորս կազմակերպած էիք Փարիզի եւ Լիոնի մէջ: Ֆրանսայի ներկայ կառավարութիւնը կ՚ուզէ երաշխաւորե՞լ բարբարոսութիւնը կամ արտաքին ճնշումի՞ մը տեղի կուտայ եւ կամ կը վախնա՞յ: Հարկ կա՞յ ըսելու որ մենք կը դատապարտենք այսպիսի վերաբերում մը: Եւ որքա՛ն գնահատելի էր ձեր խորհրդանշական այն ժեսթը, զոր ցոյց տուիք այս առաւօտ, ծաղկեպսակ մը զետեղելով Դիմադրականներու յուշարձանին առջեւ»:

Օրուան վերջին խօսողն էր Առլէն Փափազեան (հայերէն), որ անդրադառնալով հայկական հողերուն՝ վերլուծական եւ խորհրդանշական պատկերներով այսպէս արտայայտուեցաւ. «Պահ մը եթէ մեր աչքերը պտըտցնենք Հայոց քարտէսին վրայ, անկասկած մեր տեսողութեան առջեւ պիտի պարզուին հողամասեր, որոնք օժտուած են բազմաթիւ եւ բնատուր գանձերով եւ բարիքներով: Այդ հողամասերը կը կոչուին Հայաստան, զոր երբ պեղենք, քրքրենք, անո՛յշ եւ յուզիչ յիշատակներ կը խուժեն մելամաղձոտ մեր հոգիները, որոնք, այսօր օտար ափերու պայմաններուն ենթարկուելով, նախկին ջերմութիւնը կորսնցուցած են»: Այնուհետեւ բանախօսը ոգեկոչելէ ետք Աւարայրէն մինչեւ «Վարդահեղեղ Արշալոյս»ը երկարող ժամանակաշրջանի հերոսամարտներն ու խիզախումները հայ քաջերու՝ աւելցուց.— «Հաւատարիմ ըլլանք մեր նահատակներու պատգամին եւ անյողդողդ հետեւինք անոնց սրբազան կտակին»:

Ժամը 6ին վերջացաւ հանդէսը: Ներկաներ թողուցին սրահը իրենց հետ տանելով Ապրիլեան նահատակներու պատգամն ու անոնց սրբազան կտակին հետեւելու վճռականութիւնը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Սրտանց մաղթելի է որ Ժան – Մարի Գառզու աւելի մանրակրկիտ սերտէ եւ հասուննայ, հարստանայ.— քանի դեռ երիտասարդ է,— պատմագրական եւ անցեալի հայ կեանքին, անոր պատմութեան գաղտնիքներով, գիտելիքներով եւ կանգ չառնէ գոհանալով միայն իր առաջին գործով այլ՝ ստեղծէ, կեանք տայ ողջ աշխարհին ճանչցնող, Հայ Դատը պաշտպանող, ազգասիրութեան տաքուկ շունչը սփռող պատուական հատորներուն:

Գովելի է որ Միութեան կարգադիր Յանձնախումբը կարելին ի գործ դրած էր որպէսզի Ժ–Մ. Գառզուի նուիրուած ազգամշակութային այս շինիչ երեկոյթին փառաւորումը կատարուէր բացառիկ շուքով:

Յետ դասախօսութեան, քաղաքէն դուրս՝ փայտաշէն եւ հնազարդ ճաշարանի մը մէջ մտերմիկ հիւրասիրութիւնը տեւեց մինչեւ լոյս առաւօտ ի պատիւ Տէր եւ Տիկին Ժան – Մարի Գառզուի, մասնակցութեամբ երեք տասնեակ մը երկսեռ երիտասարդներու:

ՄԱՆՈՒԷԼ ՀԷԼՎԱՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԹԷՆՔ

Ապրիլեան Եղեռնի 61րդ տարեդարձի հանդիսութիւնը տեղի ունեցած է Մայիս 5ին, Աթէնքի «Ալիք»ի թատերասրահին մէջ, կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Յունաստանի Հայ Դատի Յանձնախումբին: Ներկայ եղած է աւելի քան հազար հոգի: Ներկաներու մէջ գտնուած են յարանուանութեանց պետերը, քահանաներ եւ Նիքէայի երեսփոխանը՝ Պ. Ներանծիս:

Հանդիսութեան բացումը կատարած է օրուան նախագահը Արա Մանկոյեան: Գեղարուեստական պատշաճ յայտագրի մը գործադրութենէն ետք բեմ հրաւիրուած է յոյն երեսփոխանը Ներածիս, որ իր խօսքին մէջ շեշտած էթէ հայկական հարցը դադրած է լոկ ազգային տարողութիւն ունեցող կնճիռ մը համարուելէ եւ դարձած՝ քաղաքակրթութիւնը շահագրգռող խնդիր մը: Օրուան բանախօսը եղած է Յակոբ Պալեան, որ ներկայացուցած է տարաշխարհի Հայութեան դիրքը մեր Դատին հանդէպ եւ այդ առթիւ տարուած աշխատանքները: Հանդէսը վերջացած է «Մենք ծնուել ենք պայքարի մէջ» երգով:

×

Ապրիլ 29ին, Աթէնքի մէջ տասնեակներով հայ երիտասարդներ հարիւր հազարաւոր թռուցիկներ ցրուած են, պատրաստուած՝ Հ. Յ. Դ. Յունաստանի Հայ Դատի Յանձնախումբին կողմէ: Թռուցիկները կը պարզէին Հայերու պահանջը ցեղասպանութեան ճանաչումին եւ դատապարտումին՝ ՄԱԿի կողմէ: Աթէնքի առաւօտեան թերթերը արձագանգ եղած են այս երեւոյթին:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղի վարչութեան որոշումով եւ Սկաուտական Խորհուրդի գործադրութեամբ, Ապրիլ 17ին նշուած է «Գայլիկին Օր»ը: Ակումբը լեցուած է ծնողքներով եւ հայ ու արաբ սկաուտներով, որոնք հիացած են՝ գայլիկներու (եօթնէն վար տարիք ունեցող) խմբական կանչերու, կոչերու եւ կենդանի պատկերներու կողքին, նաեւ հայերէն ու արաբերէն արտասանութիւններուն ի լուր: Սկաուտական Խորհուրդը ծրագրած է սկաուտներուն ժողովները վերածել լուրջ աշխատանքի պահերու: Սկաուտ եւ այլ երիտասարդ տղաքը հիմնած են Հայ Ազգասիրած Երիտասարդական Միութիւնը եւ իրենց առաջին իսկ ժողովին որոշած են Հայկական Հարցի քարոզչութիւնը դարձնել իրենց Միութեան խաչալը:

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԱԽԱԳ ՀԱԽԱՏԱՔՆՆԻՔԸ

Յետոյ, մանրանկարը տեղը դնելով, սեղանէն հեռացաւ:

— Ո՛հ, ի՞նչ պիտի ընեմ եթէ օր մը կասկածիլ սկսի, մրմնջեց աճապեկած: Եթէ օր մը աղջիկս դէմս ցցուելով երեսս ի վեր «վա՛տ, Ռոլան Վէնետիկէն մեկնած չէ: Ռոլան բանտին մէջ կը հեծէ» պոռայ, ի՞նչ պիտի ընեմ:

Լռեց եւ երկիւղալի նայուածքով մը շուրջը նայեցաւ:

Շշուկներ լսուեցան:

Սպասաւորները իրենց պաշտօնին գլուխը անցնիլ կը սկսէին, առտու եղած էր:

— Արդեօք ըսածներս լսեցի՞ն, մրմընջեց Տանտոլօ:

Դուրս ելլելով մէկ երկու սրահ մտաւ եւ աչքէ անցուց, բոլորն ալ պարապ էին:

Դարձեալ հիւրասրահ մտաւ, վարագոյր մը վերցուց եւ դուրս նայիլ սկսաւ:

Ժամը առտուան եօթն էր: Փոթորիկը դեռ կը շարունակուէր. արեւը նոր ծագիլ սկսած էր, տխուր ու մելամաղձոտ լոյս մը պատած էր ամէն կողմ: Բարափները ամայի էին: Մեծ Ջրանցքին մէջ տափաններ իրարու զարնուելով կ՚օրօրուէին:

Հեռուէն, աջ կողմէն, կարմիր ճառագայթ մը կ՚իջնէր երկինքէն վար:

Տանտոլօ նայուածքը այն կողմը ուղղելով մըլտաց.

— Կարծես թէ դքսութեան պալատը բոցերու մէջ է:

Բայց աչքերը շուտ հեռացուց այդ կողմէն եւ ակռաներուն տակէն մըլտաց.

— Ինչո՞ւս պէտք: Թող ամէն բան այրի, բռնկի, միայն թէ իմ մէջս ապրող դժոխքը մարի:

Բայց յանկարծ դեփ–դեղին կտրեցաւ: Դիմացը, իր աչքերուն առջեւ բան մը տեսած էր որուն վրայ կեդրոնացուց իր նայուածքը:

— Ո՛հ, անկարելի, անկարելի է, խելքիս պիտի դայ, չի կրնար ըլլալ, սխալ տեսած եմ, կակազեց ամբողջ մարմնովը դողալով:

Եւ թաւիշէ ծանր վարագոյրը թող տուաւ ձեռքէն:

Մեծ Ջրանցքին մէջ երկու գլուխներ տեսած էր, երկու գլուխներ որոնք ջուրին տակէն դուրս կ՚ելլէին եւ որոնց ետեւէն երկու մարդիկ կը տեսնուէին:

Այս մարդոցմէն մին իր տափանաւերէն մէկը կը մտնէր եւ տափանաւը փոթորկոտ ծովուն մէջ ճամբայ բանալով առաջ կը սուրար:

Տանտոլօ այս զառանցական տեսարանին առջեւ ինքզինքը կորսնցնելով գետին փռուեցաւ:

Միայն անուն մը թռաւ բերնէն, սարսափելի անուն մը:

.

Երբ Տանտոլօ ինքզինքին եկաւ, տեսաւ որ սպասաւորներէն մէկ քանին զինքը անկողին փոխադրելէ յետոյ իր արթըննալուն կը սպասէին:

Անկողինէն ելաւ եւ խօսքը անոնց ուղղելով ըսաւ.

— Իրար մի՛ անցնիք, գլուխս դարձաւ եւ վար ինկայ: Զիս առանձին ձգեցէք:

Սպասաւորները դուրս ելան:

Տանտոլօ սեղանի մը առջեւ նստաւ, գլուխը ձեռքերուն մէջ առաւ եւ փըսփսաց.

— Ի՞նչ պիտի ընեմ հիմա...: Արդեօք ան ի՞նչ պիտի ընէ իր կարգին:

Պաղէն սառած մէկու մը պէս սկսաւ դողալ:

Այո, տեսածը երազ չէր, ճշմարտութիւնն էր, իրողութիւնը:

Ծովուն մէջէն գլուխնին դուրս հանող երկու մարդոցմէ մին Ռոլանն էր:

Եթէ անմիջապէս վճռական որոշում մը չտար, կորսուած էր:

Բայց այս միջոցին սպասաւոր մը ներս մտնելով ըսաւ.

— Վսեմաշուք տէր, Նորին Վսեմութիւն Վենետիկի զօրաց ընդհանուր հրամանատար զօրավար Ալթիէրին անմիջապէս ունկնդրութիւն մը կը խնդրէ ձեր վսեմութենէն:

Ալթիէրի ներս մտաւ:

Տանտոլօ մեծ ճիգով մը իր անտարբերութիւնը գտնել ջանաց:

— Խիստ կարեւոր նոր լուր մը առի քիչ մը առաջ, խօսք առաւ Ալթիէրի ներս մտնելուն պէս: Ռոլան Քանտիանօ բանտէն փախեր է:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. Ալեքս Մանուկեանի իր հօր՝ Յովհաննէս Մանուկեանի մահուան տխուր առթիւ:

×

Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկին Մարիամի, ընկ. Ալեքս Մանուկեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր ու ազգականին՝ Յովհաննէս Մանուկեանի մահուան առթիւ:

×

ԼԻՈՆ.— Հ.Յ.Դ. Վարանդեան կոմիտէն կ'ողբայ իր հիմնադիր և հաւատաւոր ընկերներէն, Խաչիկ Մկրտիչեանի կորուստը և իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալի այրիին, զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն:

×

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի բոլոր ընկեր – ընկերուհիները, Նոր Սերունդի Սեւան խումբի ընկեր – ընկերուհիները եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի ընկերուհիները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեանի մահուան առթիւ ողբացեալին ընտանիքին:

×

Կապ. Խաչի Կռընոպլի վարչութիւնը՝ կազմակերպութեան անունով, ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Նուարդ Տէր-Կոմսեանի եւ Օրիորդներ Սիրան ու Մատ Տէր-Կոմսեանի, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Երուանդ Տէր-Կոմսեանի մահուան տխուր առթիւ:

ՁԱՊԷԼ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

իր մահուան Գ. տարելիցին առթիւ
(1973 Մայիս 15)

Զարուհի Թորոսեան կ'ընէ հետեւեալ նուէրները.—

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին 50, Աղքատախնամին 50, Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցիին 50, Հայ Ուսանողներու Օժանդակ Մարմնին 50, Որբերու Օգն. Տիկնանց Միութեան 50, Կապոյտ Խաչին 50, Կարմիր Խաչին 50, «Յառաջ»ի բարգաւաճման 50, «Աշխարհ»ի բարգաւաճման 50 Ֆր.: (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ընկերուհի Հռիփսիկ Գ. Իփէկեանի մահուան առիթով, փոխան ծաղկեպսակ հետեւեալ նուէրները եղած են Համազգայինի Նշան Փալանճեան ճեմարանին (Պէյրութ).— Տէր եւ Տիկին Պօղոս Արզումանեան (Մարսէյլ) 200, Տիկին Արաքսի Քիւփէլեան (Մարսէյլ) 200, Տիկին Փերուզէ Կօշկակարեան (Վալանս) 100, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Մուրատեան 100:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ.— Այրի Տիկին Մարիամ Մա-
հաննէս Մանուկեանի մահուան առթիւ:
նուկեան, Պ. Ալեքս Մանուկեան, Պ. Շահէն Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Մանուկեան եւ զաւակը, Տիկին Սիրվարդ Մանուկեան եւ աղջիկը, Օր. Գեղուհի Մանուկեան եւ ազգականները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով ու ծաղկեպսակներով մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր ու ազգականին՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, որուն թաղումը կատարուեցաւ Մայիս 8ին, Տէսինի գերեզմանատունը:

×

Այս տխուր առթիւ, Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկ. Ալեքսի ձեռամբ հազար Ֆր. Մանուկեան ընտանիքի բոլոր անդամներուն կողմէ, նուիրուած տան նորոգութեան:

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ խումբի ժողովը Չորեքշաբթի, Մայիս 19, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. Վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Կեդրոնական Ֆրանսայի մասնաճիւղերը՝ Լիոն, Տէսին, Վալանս, Վիէն, Կռընոպլը, Սէն Մօրիս, Երկուշաբթի Մայիս 17 ժամը 15ին, Լիոնի եկեղեցիին կից սրահին մէջ: Շրջ. Վարչութենէն ներկայ կ'ըլլան երեք ընկերուհիներ:

ՁԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 13 կիրակի ամբողջ օրը դէպի

DREUX ET ANET SUR EURE
Visite château de Diane de Poitiers et Chapelle Royale

ինչպէս նաեւ շրջակայ պտոյտներ:

Արձանագրութեան համար հեռախօսել Տիկիններ Թաշճեանի 878-27-35, Հրաչեանի 878-67-38, Արսլանկիւլեանի 734-70-19, Սանոսեանի 645-13-52

Հաւաքատեղի
Square Montholon — Métro Cadet
առաւօտեան ժամը 7ին

Ծախքերու մասնակցութիւն, այցելութիւններով միասին՝ 50 Ֆր.:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
– ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ –
ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
20-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

22 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԷՆ 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Փութով արձանագրուիլ

A PARIS

mondotours

2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

AU SECRETARIAT DE L'EGLISE ARMENIENNE, 15 Rue Jean-Goujon, 75008 PARIS — Tél. : 359-67-03

A LYON

Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Զուիցերական իրաւավիճակ

ԼՕԶԱՆ

Համեւրոպահայ բացառիկ օրեր Լօզանի եւ Ժընեւի մէջ՝ հայրենի հիւրերով
ՅՈՒՆԻՍ 18 ԵՒ 19

Միութեան Եւրոպայի Շրջանակին Պատգամաւորական ժողովին առթիւ որ տեղի պիտի ունենայ իր երկրորդ օրանին՝ Լօզանի մէջ՝ 1924

Հովանաւորութեամբ Եւրոպայի Կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ՝ Փարիզէն

Նախագահութեամբ Միութեան նախագահ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ՝ Տիթրոյթէն

Պատուոյ ներկայութեամբ Արտասահմանի հետ Մշակութային Կապի նախագահ ՎԱՐԴԳԷՍ ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆԻ՝ Երեւանէն

Ա.- ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ 70ԱՄԵԱԿԻՆ՝ 1906–1976

Ուրբաթ երեկոյ, Յունիս 18 ժամը 20.30ին Ժընեւի համալսարանին մեծ հանդիսասրահը

(UNIVERSITE II, 24 Rue du Général Dufour — GENEVE auditoire JEAN PIAGET)

Գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցին անուանի արուեստագէտներ՝
Երեւանէն երգչուհի ԼՈՒՍԻՆԷ ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Միւնիխէն երգիչ ԶԱՒԷՆ ԹԱՇՃԵԱՆ
Փարիզէն դաշնակահար ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

Բ.- ՄԵԾ ՃԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Լօզան – փալաս պանդոկի շքեղ սրահներուն մէջ
(LAUSANNE-PALACE HOTEL, 9, Grand Chêne)

Շաբաթ, Յունիս 19, ժամը 19.30էն մինչեւ առաւօտ

մասնակցութեամբ Փարիզի հայ անուանի ժողովրդ. երգչուհի ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ

Պարահանդէսը պիտի ոգեւորէ Փարիզէն ժամանող
« THE ARMENIAN'S SUNSHINE »

Ժիրայր ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ եւ Ռոպէր ՓԱՓԱԶԵԱՆ խանդավառ նուագախումբը՝ եւրոպական թէ հայկական կտորներով

Ճաշագին՝ 50 Զ. Ֆ. առանց խմիչքի)
40 Զ. Ֆ. 20էն վար երկսեռ երիտասարդութեան համար

Այս հանդիսութիւններուն ներկայ պիտի ըլլան, պատգամաւորներէն զատ, հիւրեր Եւրոպայի բոլոր երկիրներէն, Միջին Արեւելքէն եւ Մ. Նահանգներէն: Փափաքողներ եւ սենեակ ապահովելու համար կը խնդրուի դիմել ուղղակի Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Գրասենեակը՝ հեռաձայն (21) 28-20-86, ժամը 9-12 եւ 14-18, հեռագրի հասցէ՝

UGAB, Chemin Cap 3, LAUSANNE (SUISSE)

Է Ս Ա Ե Ա Ն
ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Հրապարակային դասախօսութիւն
«ԱԶԳԻ ՄԸ ԳՈՅԱՏԵՒՄԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ»
(LA SECURITE REELLE)

Մայիս 15 Շաբաթ, ժամը 20.30ին Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, Մէթրօ Քատէ

Կը բանախօսէ՝
ՓՐՈՖ. ՄԿՐՏԻՉ ՊՈՒԼՏՈՒՔԵԱՆ
Դասախօս՝ Պէյրութի Հայկազեան քոլէճի առեւտրական վարչագիտութեան եւ տնտեսագիտութեան բաժնին

Բանախօսութեան աւարտին՝ կարծիքներու փոխանակութիւն:

Մուտքը ազատ է

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
Լ Ո Ն Տ Ո Ն

Օթոքառով Քալէ եւ Ռամսկէյթ ճամբով, Ուրբաթ Մայիս 21էն Կիրակի Մայիս 23: Հաւաքուիլ Ուրբաթ Մայիս 21ին ժամը 22ին Քաֆէ Քիւրվէօր (Կառ տիւ Նոռ), ժամանում 6ին Քալէ եւ մեկնում Հովերլօյտ Նաւով: Լոնտոնի պտոյտ, այցելութիւն տեսարժան վայրերու եւ վերադարձ Կիրակի Փարիզ, ժամը 22ին առտեններ:

Մասնակցութիւն 195 ֆր.
(կանխավճար 75)

Դիմել՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

Հայ Մշակոյթի Տունը
17, rue Bleue 75009 Paris
Tél. 324 14 96 (le matin)
824 63 89 (de 14 à 19 h)
Association sans but lucratif régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏՈՒԱՐ ՃԷՁԻՐԵԱՆ
Ընդհանուր Պատուիրակ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12–14 ՌԻՒ ՍԷՆԹ'ՊԱԶԻԼ

ՄԱՅԻՍ 11էն 24՝ Մշակութային եւ գեղարուեստական ձեռնարկներ:

ՄԱՅԻՍ 17, Երկուշաբթի ժամը 21ին դասախօսութիւն՝
Panorama de la Culture Arménienne — Prof. F. FEYDIT

ՄԱՅԻՍ 19 եւ 20 Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի
NUITS DE LA QUATRA
avec RAFFI PETROSSIAN, ANNIE ADJEMIAN, CHARLES RENAUD
MANOUK PARIKIAN

ՄԱՅԻՍ 24, Երկուշաբթի դասախօսութիւն՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը համաշխարհային քաղաքակրթութեան — Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Ցուցադրութիւն նկարիչներ՝
ALINE ETMEKDJIAN et H. ZAYAN

Fonds A.R.A.M

ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ
16
DIMANCHE
16 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար.	200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.591 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.591

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ԴԱՏԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՇՐՋԱՆԻՆ

— o —

Բ.

ԹՐՔԱՀԱՅ ԴԱՏԻ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ (1945 - 1947)

Փարիզի Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը երկու տարիէն քիչ մը աւելի կեանք ունեցաւ՝ 1945 Յուլիսէն 1947 Հոկտեմբեր 24:

Այդ շրջանին՝ յոյսեր ու յուսախաբութիւններ իրարու յաջորդեցին:

1945 Յուլիս 17էն Օգոստոս 2 Փոցտամի մէջ գումարուեցաւ երեք Մեծերու ժողովը (Ստալին, Թրումըն, Չըրչիլ): Այնտեղ է, որ Ստալին իր երկու զինակիցներուն ներկայացուց Մոսկուայի ծանօթ պահանջները Թուրքիայէն — Կարսի եւ Արտահանի վերատացումն ու հակակշիռ Վոսփորի ու Տարտանէլի նեղուցներուն վրայ: Այս վերջին պահանջը պատճառ դարձաւ, որ Թրումըն եւ Չըրչիլ մերժեն խորհրդային պահանջները: Նեղուցներու բանալին տիրանալով, Խ. Միութիւնը «ազատական ծով»ի պիտի վերածէր Միջերկրականը, ինչ որ անընդունելի էր Միացեալ Նահանգներուն եւ Մեծն Բրիտանիոյ համար:

Այս առաջին ձախողութիւնը չառ ճնշիչ էր Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբին համար, որ պահ մը մեծ յոյսերով էր օրօրուած: Յանձնախումբը յուսահատեցաւ սակայն: Խորհրդային խորհրդաւոր աղբիւրներէ նոր յոյսեր կը ներշնչուէին: Շատ չանցած Մոսկուա պաշտօնապէս կը ծրագրէր սփիւռքէն դէպի հայրենիք ներգաղթ կազմակերպել: Հայաստանի բնակչութիւնը պէտք է աւելնար, որպէսզի Ստալին իրաւունք ունենար անոր սահմաններու ընդարձակման համար պահանջ ներկայացնելու:

Յանձնախումբը լայն ատենանաչափի վրայ հանրագրութիւն մը կազմակերպեց, պատուիրակներ ղրկեց մինչեւ գաւառները եւ 40.000 Հայերու ստորագրութիւն հաւաքեց հողային պահանջի մասին Յուշագրի մը համար, որ ներկայացուեցաւ այդ օրերուն Փարիզի Ծերակոյտի շէնքին (Լիւքսէնպուրկի պալատ) մէջ գումարուած Խաղաղութեան ժողովին:

Ֆրանսերէն եւ հայերէն գրքոյկներ հրատարակուեցան Յանձնախումբին կողմէ: Հայերէնէն հինգ հարիւր օրինակ ղրկուեցաւ Հայաստան, ուր մարմին առած էր «Սահմանային» հարցերով զբաղող Յանձնախումբ մը, կառավարութեան կողքին:

Խ. Միութեան Արտաքին Նախարար Մոլոտով խոստացեր էր Յանձնախումբին կողմէ պատուիրակութիւն մը ընդունիլ: Այդ առթիւ որոշուեցաւ իրեն նուիրել ոսկի գրիչ մը եւ մատիտ մը, 42.000 Ֆր. արժէքով: Մոլոտով երբեք չբարեհաճեցաւ ընդունիլ խոստացուած պատուիրակութիւնը: Սակայն, ողբալի՛ երեւոյթ, Յանձնախումբին կողմէ Համբարձում Մարմարեան՝ ընկերոջ մը հետ՝ Օրլիի օդակայանը երթալով, մեկնումի վայրկեանին, ոտքի վրայ Մոլոտովին յանձնեց ոսկի մատիտն ու գրիչը, — վասն ոչնչի...:

Նոր յուսախաբութիւն:

Յանձնախումբը Նէօյեիի մէջ խորհրդային դեսպան Պոկոմոլովին ի պատիւ տուաւ ճաշ մը, որուն չուղեց, որ մասնակցի Դաշնակցական փոխ-նախագահը, սարկամտական անարդարանալի նկատումներով: Ժամերով խօսեր են դեսպանին հետ սրտէն - ձորէն, սակայն ո՛չ մէկ խօսք Հայ Դատի եւ հողային պահանջներու մասին:

Յուսախաբութիւն մըն ալ այս:

Հակառակ բոլոր աննպաստ հանգամանքներուն եւ յաջորդական յուսախաբութեանց, Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը անվհատ շարունակեց իր աշխատանքները: Իր կողքին կազմեց «Թրքահայ Դատի բարեկամ Ֆրանսացիներ»ու մարմին մը, որուն կ'անդամակցէին ծանօթ անձնաւորութիւններ— նախկին նախարար, երեսփոխան, զօրավար, հրապարակագիր, պատմագէտ, ձայնասփիւռի խմբագիր, եւայլն:

Սալ Վակրամի մէջ կազմակերպուեցաւ հրապարակային մեծ հաւաքոյթ մը, ուր ծանօթ դէմքեր խօսեցան, շեշտը դնելով Հայ Դատի եւ հողային պահանջներու արդարութեան վրայ:

Դժբախտաբար ո՛չ մէկ արդիւնքի յանգեցան Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբի ձեռնարկները: Ուրիշ «անելիք» մնացած չըլլալով, Յանձնախումբը վերջին տարուան իր բոլոր ճիգերն ու հանգանակած գումարները յատկացուց Հայաստանի տեսարժան վայրերն ու ականաւոր դէմքերը ներկայացնող պատկերազարդ հատորի մը հրատարակութեան եւ ցուցահանդէսի մը կազմակերպութեան:

Յանձնախումբը ինքնաբերաբար լուծուեցաւ, երբ Խ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակ Վիշինսկի ՄԱԿի Լէյք Սըքսէսի 1947 Հոկտ. 24ի ընդհ. ժողովին մէջ խօսքն ուղղելով Թուրքիոյ պատուիրակ Սէլիմ Սարփէրի (նախկին դեսպան Մոսկուայի), յայտարարեց, որ «Կարսն ու Արտահանը կը պատկանին Վրաստանի, ու եկած է ժամանակը, որ անոնք վերադարձուին իրենց բուն տէրերուն»:

Ճիշդ այդ օրերուն Նիւ Եորքի մէջ կը գումարուէր «Հայաստանասէր»ներու «Ազգային Խորհուրդ»ի համագումարը, նուիրուած Հայ Դատին: Այդ առթիւ Գէորգ Զ. կաթողիկոս դաշնակից Մեծերուն ուղղած էր իր ծանօթ Յուշագիրը:

Վիշինսկիի զգայացունց յայտարարութիւնը յորդեցուց բաժակը: Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբին պէս քայքայուեցան նաեւ «Ազգային Խորհուրդ»ները:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱԴԱԴԱՐ ՄԸ

— o —

Կը կարծուի որ 30րդ հրադադարն է բայց այլեւս ոչ ոք վստահ է թիւին շուրջ եւ մեծ կարեւորութիւն մըն ալ չունի:

Այս նոր հրադադարը ի զօրու պէտք է ըլլար Շաբաթ ժամը 0էն սկսեալ, ինչպէս յայտարարեց վարչապետ Քարամէ, շեշտելով թէ բոլոր կողմերը որոնք ներկայացուած են զինուորական խառն կոմիտէին մէջ, համաձայնած են: «Յոյսս զօրաւոր է, կ'ըսէ Քարամէ, որ այս անգամ հրադադարը վերջնական բնոյթ ունի եւ բնականոն կեանքը պիտի վերադառնայ մեր երկիրը»:

Մինչ այդ կռիւները կատաղի բնոյթ առած են եւ վերջին 48 ժամուան ընթացքին 250 մեռեալ կար: Ամէնէն բուռն ռազմադաշտն եղած է Տրիպոլիս, ուր պաղեստինեան սուրիամէտ Սայքայի ուժերը եւ պաղեստինեան Ազատագրական կազմակերպութեան ուժերը բախում ունեցած են իրաքասէր Պաաս կուսակցութեան ձախերուն հետ: Կռիւին ընթացքին Ֆաթհի չորս անդամներ սպաննուած են եւ 12 ուրիշներ ալ վիրաւորուած: Ասոր վրայ Արաֆաթ հրահանգած է իր ուժերուն քաշուիլ քաղաքէն եւ դիրք բռնել հիւսիսային Լիբանան:

Քաղաքական ճակատի վրայ ալ կացութիւնը փայլուն չէ: Ֆրէնճիէ կը բազմացնէ իր նախապայմանները քաշուելու համար: Այսպէս իր հակակշիռը վայելող ձայնասփիւռի կայանը, ըսած է աւելի իրիկուն, ի մէջ այլոց թէ տագնապի որեւէ կարգադրութեան համար պէտք է որ նախ պաղեստինեան գաղթակայաններ տեղափոխուին երկրին հարաւը: Նախագահ Ֆրէնճիէ ըսած է նաեւ թէ իր քաշուիլը կախում պիտի ունենայ ապահովութեան այն միջոցներէն, որոնք ձեռք պիտի առնուին Սուրիացիներու հետ միասնաբար խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար երկրին մէջ: Մեծ յոյսեր կան նաեւ Կորսի առաքելութեան վերաբերեալ: Կ'ըսուի թէ Ֆրանսացին «տեւական» կարգադրութեան մը համար շարք մը միջոցներու ծրագիրը կը տանի հետը:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 10-13)

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ ՑԱՏՔԻ ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ

Վազքն իր ցատք, ոստիւն հին հայերէնի մէջ ունեցած նշանակութեամբ պահպանուած է միայն Սուէտիայի բարբառին մէջ՝ վազել արտայայտութեամբ: Վազքը՝ հին ժամանակ, հեռաւորութեան վրայ ոստումի իմաստ ունեցած է: Ընդունուած է ցատքելիք տարածութիւնը փակցնել, որպէսզի իյնալու պարագային վնաս չգոյանայ: Ցատքի երկարութիւնը չափած են ցատքը տեղի ունենալէն անմիջապէս ետք:

Հայ մատենագրութեան մէջ յիշուած են հայ եւ օտար նշանաւոր ցատքողներու անուններ: Ցիշենք Քիոնէս Լակոնացին, Աքիլլէսը, Տրդատ եւ Վարազդատ Արշակունիները: Վարազդատ Արշակունիի վերաբերեալ շատ ուշագրաւ տողեր ունի պատմահայր Խորենացի: Իր «Հայոց պատմութիւն» գիրքին մէջ կը կարդանք. «Վարազդատ Արշակունի երիտասարդ էր տարիքով, սրտոտ, յաղթահասակ, զօրաւոր, լի ալիութեան բոլոր գործերով եւ շատ հմուտ նետաձգութեան մէջ: Յունաստանի Էլիտա նահանգի Պիսա քաղաքին մէջ տեղի ունեցած բռնցքամարտի մրցումներուն յաղթեց, այնուհետեւ Հելլադացիներու Արեգ քաղաքին մէջ կէս օրուան մէջ քանի մը առիւծ սպաննեց, որուն համար ողիմպիական հանդէսի ըմբշամարտերու խաղերուն մէջ փառք վաստակեցաւ եւ յարգանք: Այն քաջագործութիւնները, որ ան կատարեց Լանկովարդներու ցեղին դէմ, կը համարձակիմ ըսել, թէ հաւասար էին Տրդատի գործերուն... Անգամ մըն ալ Դալմանդիի դժուար անցնելիք տեղերուն մէջ հանդիպեցաւ օտար աւազակներու, հետապնդեց զանոնք, որոնք Եփրատ գետի նեղ մասին կամուրջէն անցնելով՝ կամրջափայտը գետը նետեցին իրենց ետեւէն, իսկ ան հասնելով՝ ցատքեցաւ Եփրատի վրայէն, աւելի քան Լակոնացի Քիոնէսի ցատքը, որ քսաներկու կանգուն եղած է. հոս նոր Աքիլլէս մը հանդէս եկաւ Սկամանդրոս գետի վրայէն ցատքելու ատեն: Աւազակները անոնցմէ սարսափած, զէնքերը նետեցին եւ անձնատուր եղան»: Քիոնէս Լակոնացիի եւ Աքիլլէսի մասին մեր մէջ իմացած են յոյն գրականութենէն եւ հայերէն հնագոյն թարգմանութիւններէն, որոնցմէ են Եւսեբիոս Կեսարացիի «Ժամանակագրութիւն»ը, «Աղեքսանդր Մակեդոնացիի վարքը», Հոմերոսի պոէմներու հատուածներու թարգմանութիւնները:

×

ՀԻՆ ՎԱՐՊԵՏՐՈՒ ԺԱՌԱՆԳՆԵՐԸ

Սեւանայ լիճի մօտ կատարուած պեղումներու ընթացքին գտնուած են արծաթէ մանեակ մը, նրբակերտ զարդանախշով եւ դրուագազարդ գօտի մը, որոնք հնագիտական մեծ արժէք կը ներկայացնեն: Պեղումները կատարուած են Երեւանի 8րդ գեղարուեստական արհեստավարժ ուսումնարանի ուսանողներու կողմէ, ղեկավարութեամբ իրենց ուսուցչին: Այսպիսի հնագիտական արշաւանքներ յաճախ կը կատարուին Հայաստանի մէջ, որոնց ընթացքին յայտնաբերուած նիւթերը կը ճոխացնեն Հայաստանի պատմութեան թանգարանը: Կիրառական արուեստի հին հայ վարպետներու կերտած իրերը այսօր կարելի է տեսնել Հայաստանի պատմութեան թանգարանին մէջ, ինչպէս նաեւ Մոսկուայի, Լենինկրադի, Լվովի եւ ուրիշ քաղաքներու թանգարաններուն մէջ:

×

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ՝ ՌՈՒՍԵՐԷՆ

Մոսկուայի մէջ լոյս տեսած է Սիլվա Կապուտիկեանի ռուսերէն հատորը «Հաւատարմութիւն» խորագրով: Գիրքը բաղկացած է «Կեսեւ չափանակենիներ տակ», «Ժողովրդական մոտիվներ» բաժիններէ եւ խառն բանաստեղծութիւններէ: «Հաւատարմութիւն» հատորը կ'արտացոլացնէ բանաստեղծուհիի քնարերգութեան ստեղծագործական նուաճումները, անոր հարուստ բանաստեղծական աշխարհը: Հատորին մէջ զետեղուած ստեղծագործութիւնները թարգմանած են բանաստեղծներ Ե. Եւտուշենկօ, Ե. Մորից, Մ. Սովետով եւ ուրիշներ: Հատորը Սիլվա Կապուտիկեանի 18րդ գործն է որ ռուսերէնի թարգմանուած է:

Քանի մը տողով

ՄԻԹԵՐԱՆ ճաշի ընդունեցաւ Խորհ. Միութեան Փարիզի դեսպանը: Ընկերվարական շրջանակներու համաձայն, ճաշը մաս կը կազմէ կուսակցութեան Ա. քարտուղարի ունեցած յարաբերութիւններուն՝ Փարիզի օտար դեսպաններուն հետ: Մարտ 18ին ալ ճաշած էր ամերիկեան դեսպանին հետ:

ՔՐԵՏԻ ԼԻՈՆԷԻ դրամատան ընդհանուր տնօրէնը սպաննուեցաւ Ուրբաթ, օրցերեկով, կեդրոնատեղիին առջեւ, երբ իր կառքէն վար կ'իջնէր: Ոճրագործը, որ անիշխանական մը կը նկատուի, անձնասպան եղաւ:

Fonds A.R.A.M

ԱՐԱՐԱՏ, ՍԻՐԵԼԻՍ

— Երեւանեան օրեր եւ ժամեր —

Գ.

Սփիւռքահայութեան հետ Մշակոյթի Կապի Կոմիտէն ալ հասցէ մըն էր ցարդ: Այսօր շէնք մըն է, գրասենեակներ: Ամէն ինչ, ամէն օր, մարմին կ'առնէ այլեւս: Վարդգէս Համազասպեան մեզ կ'ընդունի, զարմանք յայտնելով, Հայաստան գալու իմ «յանկարծակի» որոշումիս համար ու կը փորձէ Զրբաշեանին վերագրել գիս «համոզած» ըլլալու պատիւը: Գուցէ չանդրադառնար թէ իր վերագրումը երկուքիս համար ալ վիրաւորական է: Եթէ հարկ է մէկը – ան ալ հայերէն թերթի մը պատասխանատուն – համոզել որպէսզի Հայաստան երթայ, վա՜յ մեզ…

×

Լենինի պողոտային խորը կը բարձրանայ Մատենադարանը: Հեռուէն արդէն պատկառանք կը պարտադրէ ու երբ կը մօտենամ, կը տեսնեմ թէ մեզ դիմաւորողը ուրիշ մէկը չէ եթէ ոչ՝ Մեսրոպ Մաշտոց, որու արձանը կը բարձրանայ ճիշդ կեդրոնը:

Մատենադարանի տնօրէնը՝ Լեւոն Խաչիկեան ունի մեծ մտքի մարդոց պարզութիւնը: Իր գործակիցներուն հետ, կը գուրգուրայ ամէն մէկ ձեռագրի վրայ: Մատենադարանը իր կեանքն իսկ է, բացայայտ է այս իրողութիւնը: Փոխ – տնօրէնը՝ Բ. Չուգասզեան գիս կ'առաջնորդէ սրահէ սրահ, մասունքէ մասունք:

Ձեմ նկարագրեր Մատենադարանը: Այնքան խօսուած ու գրուած է անոր մասին եւ միշտ կը գրուի ձեռնհաս գրիչներու կողմէ, որ ես ոչինչ կրնամ ըսել: Կրկին ապրումն է որ գիս կը յուզէ: Ամբողջ հայ մշակոյթն է որ կը տողանցէ աչքիս առջեւ ու ամէն մէկ ձեռագիր ունի նաեւ ի՛ր պատմութիւնը, այնքան նման իր ժողովուրդին պատմութեան: Վերջապէս առիթն ունիմ տեսնելու «Մշոյ Ճառընտիրը՝ որու հոս հասնիլը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ խորհրդանիշն իսկ տեղահան ժողովուրդի մը եղեռնապատումին: Այլեւս, հոս, գտած է իր վերջին հանգիստը, բաղմած ուրիշ հազարաւորներու կողքին: Աւելի քան 10.700 ձեռագիր, ամէնէն հարուստը մեր մշակոյթի կեդրոններուն:

Մատենադարանը հպարտութիւնն է հայ ժողովուրդին եւ հիացման առարկան միւս բոլոր ժողովուրդներուն: Հայոց քաղաքակրթութեան վկայարանն է:

×

Արարատ, սիրելիս, այսօր քեզ բնաւ չտեսայ: Գուցէ քէն ըրած ես: Ապրիլեան օրեր են, 24ը հեռու չէ եւ հաւանաբար սովորականէն աւելի ցաւ ունիս:

Ապրիլ 24էն առաջ, կ'ուզեմ տեսնել Ծիծեռնակաբերդի յուշարձանը: Այսօր, ոչ ոք կայ եւ այս ամայութիւնն ալ ուրիշ խորհուրդ մը ունի: Կը խորհիմ թէ մեր անշիրիմ նահատակները շիրիմ մը ունին հո՛ս, ամէնէն խորհրդանշական շիրիմը:

Օրերն ու ժամերը կը սահին անսովոր արագութեամբ: Կ'ուզեմ շատ բան տեսնել բայց կը խուսափիմ նաեւ միտքս խըճողելէ ու թռուցիկ ակնարկներ նետելէ: Կը նախընտրեմ ժամանակ տալ ամէն բանի եւ հրաժարիլ անպայման ամէն ինչ տեսնելէ: Կարելի ալ չէ արդէն:

Պատմութեան Թանգարանը որ հարուստ է եւ տպաւորիչ, այս օրերուն ունի նաեւ տարազներու ցուցահանդէսի բաժին մը, որ այլապէս չահեկան է: Պատկերասրահէն ետք, կը հանդիպիմ նաեւ Սեվրի յախճապակիներու ցուցահանդէսը, ինչպէս Փարիզէն խոստացած էի Սեւրի Ձեռարուեստանոցի տնօրէնին:

Պատկերասրահին մէջ, դիպուածը մեզ դէմ առ դէմ կը դնէ նկարչուհի Արմինէ Կալենցի հետ, որու մաս մը գործերը ցուցադրուեցան Փարիզ: Կ'այցելենք իր բընակարանը եւ մանաւանդ իր ամուսնոյն, ողբացեալ Կալենցի աշխատանոցը, որ յիշատակի թանկագին թանգարանի մը բընոյթն ունի: Արտայայտիչ պաստառներ վկաներն են նկարիչին մեծ արուեստին: Կը դիտենք նաեւ Արմինէ Կալենցի նոր գործերը, ի պատրաստութիւն աշնան կատարուելիք իր ցուցահանդէսին:

Նոյն օրը եղայ նաեւ Չարենց գրականութեան ու արուեստի թանգարանը, ուր տնօրէն Փրոֆ. Մելիքսէթեանի կողքին, Տիկին Գոհար Աղնաւորեան կը գուրգուրայ բոլոր դիւաններուն վրայ: Ամէն օր արտասահմանէն կը հասնին նոր դիւաններ: Մեռնողները շատցած են ու Հայաստան ծարաւն ունի սփիւռքի մտային հարստութեանց: Լաւ դասաւորուած են բոլոր նամակներն ու փաստաթուղթերը, բայց ապահովութեան պակաս մը կը նկատուի որ չի կրնար չմտահոգել: Ցոյս կայ որ մերձաւոր ընդարձակում մը աւելի ամուր հնարաւորութիւններ ընծայէ, անհրաժեշտ է նաեւ որ այս կարեւոր կեդրոնը ունենայ փոթոքոփիի արդիական գործիք մը, որպէսզի բնագիրները չօգտագործուին եւ պահպանուին:

Տիկ. Գոհար Աղնաւորեանի կը յայտնեմ թէ Սփիւռքահայ Կոմիտէին յանձնած եմ Գրիգոր Վահանի դիւանները, ինչպէս յանձնարարած էր տարաբախտ թատերագիրը, վերջին անգամ հիւանդանոց մըտնելէ առաջ ու նաեւ կարգ մը թուղթեր Շահնուրին վերաբերող: Ուրախ է, քանի ամէն մէկ թուղթ մասունք է իրեն համար:

×

Կրկին Կաթողիկոսարանի կառքն է որ մեզ կ'առաջնորդէ նախ Էջմիածին, ուր կ'այցելեմ հին վեհարանը, ապա դէպի Հայկաշէն, ուր գրեթէ լրացած է Կաթողիկոսարանի նորակառոյց ամարանոցը, որու գլխաւոր նուիրատուն է ամերիկահայ հարիւրամեայ Հայկ Գավուքճեան: Ճամբու ընթացքին, կը տեսնեմ Բիւրականը, զոր պիտի այցելենք յետադային:

Այսօր նաեւ մօտէն տեսայ Հռիփսիմէն: Բայց խօսեցայ արդէն իր մասին եւ ըսելիք չկայ: Այս գոհարը վկայ մըն է հայ ճարտարապետութեան հանճարին: Ու մնացած է անեղծ ու դիմացած է ու տոկացած: Ի՞նչպէս: Գայանէի շուրջ բոլորը գերեզմաններ են, հոս Րաֆֆիի Խենթը, կաթողիկոսներ ու նաեւ թարմ շիրիմ մը՝ տիրամայրը:

×

Կ'ուզեմ, պարզ է, այցելել Արմէնփրեսի, որ ամէն օր մեզ կը հասցնէ Հայաստանի լուրերը: Տնօրէնը բացակայ է, բայց մեզ կ'ընդունին տեղակալներն ու Տիկին Վիքթորիա Գրիգորեանը, որ գըլխաւոր պատասխանատուն է սփիւռքի տրուած լուրերու բաժնին: Կ'այցելեմ գրասենեակները, ուր նայիրեան աղջիկներ արագ – արագ կ'աշխատին: 112 հոգիէ բաղկացած է անձնակազմը: Ի՞նչպէս խոստովանիմ « Ցառաջ »ի անձնակազմին թիւը…: Մէկ յարկ վար «Գարուն»ի խմբագրութիւնն է ու Տիկին Քէշիշեան կ'երկարէ «Գարուն»ի Մարտի թիւը, որու կողքը Գառզուի մէկ վիմագրութիւնն է:

Ժամերը կը շարունակեն սահիլ: Այսօր տեսայ նաեւ Զուարթնոցէն մնացած քարերն ու փլատակները: Աչքերը պէտք է գոցել ու երեւակայել Զուարթնոցը, որ չկայ: Յետոյ կ'երթանք Սարդարապատ:

×

Կրկին Կաթողիկոսարանի կառքն է որ մեզ կը տանի այսօր այլապէս չահեկան պտոյտի մը: Ուջան հայկ. սիրուն եւ հարազատ գիւղ մըն է, ուր համախմբուած են Սասունցիներ: Հոս, արդիականութիւնը չէ հասած եւ առանձնատուները մասնաւոր հմայք մը ունին: Անդրանիկի արձանին առջեւ եմ ու իր խիստ նայուածքը գիս կը խռովէ: Գործը դեռ կէս մնացած է ու հերոսը հանգիստ չէ, ոչ հոս, ոչ ալ մանաւանդ **Փէռ–Լաշէզ**, ուր դեռ կը մնայ իր մարմինը, տարագիր, նման իր ժողովուրդին մէկ մասին: Տեղացիները հետաքրքրութեամբ կը դիտեն մեզ, իրենց աչքերուն մէջ ամբողջ պատմութիւն մը կայ: Հայ գիւղացին է, առողջ ու հարազատ, կարծես Տարօնի պատմագիրքէն դուրս ժայթքած: Զրոյցի ընթացքին, յանկարծ կը պարզուի, որ Սասունցիներու այս աշխարհին մէջ կորսուած է 101 տարեկան Վանեցի մը…: Ոգեւորուած Զրբաշեանի մը հետ է որ կ'երթանք տեսնելու այս « ախոյեանը », ցած սենեակի մը մէջ կծկուած ու շրջապատուած հարսներով ու թոռներով: Մարդը հաճոյքով կը պատմէ հին օրերէն ու երբեմն գէշ տեսակէն կը վիրաւորուի երբ Կ. Զրբաշեան կ'ընդմիջէ հարցնելով. «Բայց դուք յիշո՞ւմ էք…»:

Ուջանէն կ'անցնինք Օշական: Ժողովրդական հետաքրքրական տիպար մըն է տեղւոյն քահանան: Քիչ մը շատախօս, բայց շատ «Փոլքլորիկ»: Մաշտոցի գերեզմանը շատ կը փայլի: Իտալական վարդագոյն նոր մարմարը որ փոխարինած է նախորդ շիրմաքարը շատ չի խօսիր սրտիս: Կարծես չէ յարմարած մեծն Մեսրոպի:

×

Կը վերադառնանք Էջմիածին, ուր Կաթողիկոսը մեզի վերապահած է հաճելի անակնկալ մը: Կը ճաշենք ճարտարապետներու յանձնախումբին հետ: Վարպետներ Ցարութիւնեան, Արզումանեան, Զաթըրեան, Ալթունեան եւ ուրիշներ, սիրայօժար կերպով իրենց թանկագին օժանդակութիւնը կը բերեն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, որ շինարար կաթողիկոսն է Հայոց: Ինչե՜ր շինուած են, ու ինչե՜ր վերաշինուած ի՛ր օրով:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Շար. – 3)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐ ՎԱՆԻ ՄԷՋ

— Օ —

Բ.

Թատերական շարժումին մէջ ակնառու դեր կատարած է Արտաշէս Սոլախեան: Իր կրթութիւնը ստացած էր Վանի ծանօթ Երամեան վարժարանը, ուր համիտեան բռնապետութեան տարիներուն, գաղտնի մասնակցած է թատերական ներկայացումներու: Սահմանադրութեան հռչակումէն ետք դարձած է կեդրոնական դէմք մշակութային կեանքին մէջ, կազմակերպած է թատերախումբ, որ գործած է քանի մը տարի, դառնալով գաւառական միակ թատերախումբը Արեւմտեան Հայաստանի մէջ: Գրած է քանի մը թատերախաղ: որոնք բեմադրուած են Վանի մէջ: Դեռ 1906ին, այսինքն Սահմանա-

ՋՐԻ ՄԻՐՈՆ

4.

— Մրո, քո փրկագինը ինչքա՞ն էր, — հարց տուեց Օսմանը:

Հա՛, փրկագինը…

— Մրո՛, էն տարին Վալուն քանի՞ ոսկի տուեցիր:

Ցարութ պապի դէմքը չէր երեւում, ճերմակ մազերի մէջ կարմիր կար, ծաղկաթերթեր էին կաթկթում պապի ճերմակ ու կարմիր գլխին, տունը խուլ տընքում էր, ինքը կիպ–կապուած էր ընկուզէնուց, Օսմանը նստած էր դիմացը, ծնկներին թուր ու թվանք, Ֆըռֆըռացնում էր Մեծ Հարսի ոսկէ խաչով ոսկէ շղթան, ժպտում էր եւ ասում.

— Մրո, ոսկիների տեղն ասա, կեանքդ քեզ փէշքէշ…

Օսմանը ժպտում հարց էր տալիս, ինքը սուս էր մնում, հարց էր տալիս՝ լուռ էր: Օսմանը հարցրեց, ինքը թքեց անօրէնի դէմքին, Օսմանը թեւով սրբեց դէմքն ու էլի ժպտաց:

— Մրո, թքից վնաս չկայ: Անխելք գեավուր: Խելքդ հաւքի մինչեւ գամ:

Օսմանը թողեց դարբին Դաւոյի տան կողմ գնաց, իսկ աչքադէմի մնացողը թպրտացող գիւղն էր: Թպրտաց, թպարտաց, թպարտաց…

— Վիզ կտրած թխսկան էր, — պատառ յիշողութիւն ձայն առաւ Ջրի Միրոյից:

— Միրո, — չուռ եկաւ սայլապան Արօն, — Աստուած սիրես, քու սիրտ հանգիստ պահէ: Կռիւ աշխարքի համար է, չէ՞ մինակ քու:

Միրոն պատասխան չտուեց, աչքն ու ճակատն էր շփում:

«Էս տնաշէնի մարդ Ջուր տանէ ուր բերան, մնացէ», — սրտներեց Արօն:

— Միրո, քու տնամերձ էս տարի ի՞նչ է ցանած:

— Գարի:

— Ես ցորեն ցանի՝ փոշման եմ, գարին օգուտ է, բերք շատ ունի, — յետոյ նայեց սարի կողմ, — երկու օր է Բուղութի գլխին ամպ կայ, վատ նշան է: Թէ կարկուտ էլ էկաւ, պրծանք:

« … Ու կոտրածի առաջին օր էրկէր կարկուտ եկաւ », — կտրածը կցեց Միրոն: Ցուշերը սայլի ճռռոց էին, մէջքակոտր ճամբայ, յուշերը ուրդը պոռտած Ջուր էր, գնում էր պղտոր – պղտոր ու դէմն առնող չկար: Միրոն էր ու՝ անուժ:

«Կոտորուքսից երկինքի սիրտ ելած էր … Ջէ՛, երկինք դարդակ է… Գոռուն – գոչուն ընկաւ երկինք, կարկուտ էկաւ, ծառերից գոդ – գոդ ծաղիկ թափաւ, ծառեր ճուղակոտոր էղան…»:

Հողը քըքըւում էր, գիւղի գելխեղդ շները ոռնում – կաղկանձում էին, գզվռտում իրար: Շխրտալով կարկուտ էր թափւում: Ուզում էր, որ կարկուտը գիւղի գլխից հաւաքուէ՜ր, հաւաքուէր ու դար իր վրայ ու խփէր ցրիւ տար իր անճար գլուխը: Մի հատիկ կարկուտ դիպաւ գլխին, ու ինքը գոռաց:

— Ջա՛րկ, զա՛րկ, զա՛րկ…

Գոչեց ու փակեց աչքերը: Ցետոյ սարերը ճերմակեցին, այգում ծաղիկ չմնաց, բզիկ – բզիկ եղան ծառերը, Ցարութ պապի ճերմակ ու կարմիր գլուխը ծածկուեց հողի փղձկոցով, պապը ցեխակոլոլ դարձաւ ո՛ւ Ցարութ պապի վրայ, ե՛ւ թպրտացող գիւղի, ե՛ւ սար ու ձորի, ե՛ւ աշխարհի վրայ սպիտա՛կ – սպիտակ սարսուռ իջաւ:

Շէրօն կանգնեց կտուրին ոռնաց, իջաւ, ականջները ցից – ցից, պտըտուեց Ցարութ պապի շուրջբոլոր, հոտոտեց, փըշաքաղուեց, կաղկանձեց, դունչը ցցեց երկինք, յետոյ եկաւ, կանգնեց իր դիմաց՝ հաչա՛ց, – հաչա՛ց, կատաղած հաչա՛ց, թաւ – կրծքով զարկեց իր կրծքին, շուռ եկաւ, հասաւ առուին, գլուխը թաղեց Ջրի մէջ, դուրս բերեց, կլանչելով թափ տուեց, կաղկանձեց, ոռնաց ու պոկուեց ու գնաց Ֆիդասարի կողմ: Ցետոյ ոռնոցը խո՛ւլ, խուլ ընկաւ ականջը: Շէրօն Մասրաձորում էր: Մէկ էլ հեռո՛ւ, հեռուից լսեց՝ Ֆիդասարից էր, ականջ պահեց, ուզեցաւ մէկ էլ լսել Շէրոյի ձայնը, չլսեց, պահեց՝ չլսեց, պահեց՝ չլսեց, հասկացաւ, որ Շէրօն էլ չի՛ գայ, էտ չի՛ գայ ու անարցունք լաց եղաւ Շէրոյի համար…

Գիշերը պատանքեց գիւղը: Երկինքը դարձաւ սե՛ւ, սե՛ւ, սեւերես ու սեւերես երկնքում՝ մի բուռ ճերմակ ամպ, թիկունքին Օսմանի սրի կեռ ծայրի նման մի կտոր լուսին: Գիշերը եկաւ, գիշերուայ հետ ագռաւների վոհմակը, ու յամրացած գիւղը լցուեց կռինչներով: Գիւղում ինչքան ծառ կար՝ սեւսաղարթ էր: Ցետոյ ագռաւները իջան ծառերից՝ կտցեցի՛ն, կտցեցի՛ն, կտրեցի՛ն… Ցետոյ Օսմանը եկաւ ու կանգնեց դիմացը, մթան մէջ պսպղացին աչքերը, մթան մէջ ծուռ ժըպտաց:

— Մրո, ոսկիների տեղը յիշեցի՞ր…

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՑԵԱՆ

(18 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

...դրութենէն երկու տարի առաջ, ներկայացուած է անոր «Ընտանիք» թատերախաղը, որուն նիւթը դպրոցական կեանքն էր:

Սոլախեան իր խումբով 1907ին բեմադրած է «Պեպօ»ն, ինք ստանձնելով Պեպոյի դերը, Աբրահամ Բրուտեան՝ Զիմզիմովի: Կնոջական դերերը կատարած են այրերը:

Երեմեանի մահէն ետք, կաթողիկոսական ընտրութիւններուն մասնակցելու պատրուակով, հեռացած է Վանէն, Վրթանէս Փափազեանի հետ գացած է Թիֆլիս, հոն ծանօթացած է Ա. Շիրվանզադէի, Գ. Սունդուկեանի, դերասանուհի Սիրանոյշի եւ ուրիշ ականաւոր արուեստագէտներու: Ասոնք նկատելով Սոլախեանի ընդունակութիւնները՝ քաջալերած ու խորհուրդ տուած են, որ թատերախաղեր գրէ: Թիֆլիսի մէջ, Սիրանոյշի արտօնութեամբ եւ աջակցութեամբ մասնակցած է խումբի փորձերուն, ծանօթացած է բեմական ու բեմադրական արուեստին, լսած է օգտակար խորհուրդներ եւ երբեմն ալ փոքր դերերով երեւցած է քանի մը ներկայացումներու մէջ:

Այսպիսի պաշարով եւ մեծ տպաւորութիւններով վերադարձած է Վան ու նուիրուած թատերական գործին:

1909ին Սանդուխտեան դպրոցին ի նպաստ ներկայացում մը կազմակերպելու առաջարկ ստացած է: Ընդունած եւ բեմադրած է Նուժէն - Սմբատովի «Դաւաճանութիւնը»: Սոլախեան առաջարկած է իգական սեռի դերերը յանձնել կիներու. առաջարկը նախ տհաճութեան պատճառած է, սակայն սահմանադրական խանդավառ օրերուն, երբ կիներ իրենք ազատախոհ ճառեր կ'արտասանէին, դժուար չէ եղած գտնել կին դերակատարներ: Զէյնապի դերը տրուած է ուսուցչուհի Հեղինէ Ատոմեանի: Գայեանէի դերը ստանձնած է Կալիփսէ անունով օրիորդ մը, որ յետագային ամուսնանալով Ս. Սոլախեանի հետ, դարձած է անոր օգնականը թատերական գործին մէջ: Կալիփսէ արեւմտահայ առաջին դաւառացի կինը եղած է, որ յանդգնութիւնը ունեցած է բեմ ելլել կանոնաւոր ներկայացումներ տուող թատերախումբի մը մէջ: Սոլախեանի այդ ներկայացումը Վանի մէջ, համարուած է երեւոյթ:

«Դաւաճանութիւն»էն ետք, նոյն 1909 թուականին, խումբը բեմադրած է Վ. Հիւկոյի «Էռնանի»ն: Էռնանիի գլխաւոր դերը կատարած է Ս. Սոլախեան:

Այս երկու ներկայացումներէն առաջինը՝ «Դաւաճանութիւն»ը արձագանգ գտած է նաեւ կեդրոնական մամուլին մէջ: 1909 Դեկտեմբեր 2ին Վանէն ուղարկուած թղթակցութեան մը մէջ կը կարդանք. «Նոյեմբեր 21-28ի շաբթուն կեդրոնական վարժարանի սրահին մէջ չորս անգամ ներկայացուեցաւ «Դաւաճանութիւն» ստամամ ի նպաստ Սանդխտեան վարժարանի: ... Ներկայացումը ընդհանրապէս շատ յաջող անցաւ, դերասաններ, մանաւանդ կիներ, յաջող էին իրենց դերերուն մէջ, զորս ներկաները գնահատեցին ծափերով եւ ծաղկեփունջերով: Ամէն ներկայացման ալ սրահը լեցուած էր երկսեռ հանդիսականներով, որոնց մէջ կային զինուորականներ ալ... Դեկտեմբեր 5էն սկսեալ Երամեան վարժարանի մէջ ալ պիտի ներկայացուի «Դամոկլեան սուր» թատերգութիւնը եւ «Պաղտասար աղբար» կատակերգութիւնը ի նպաստ նոյն վարժարանի: Տոմսերը այժմէն ծախուած են»:

Վերոյիշեալ թարգմանական թատերախաղերէն ետք Սոլախեան ներկայացուցած է Շիրվանզադէի «Կործանուածը», որ նոյն տարին բեմադրուած էր Պոլիս, Աբելեան - Արմէնեան թատերախումբի ուժերով: Ասոր յաջորդած է «Չար ոգին»: Գիժ Դանիէլի դերը կատարած է Ս. Սոլախեան, Մանուշակի դերը՝ կինը:

Քանի մը ներկայացումներ ալ տուած է յաջորդ տարի, այսինքն՝ 1911ին, բայց նոյն յաջողութիւնը գտած չէ, եւ ասիկա առաջին առթիւ այն պատճառով, որ Սոլախեան, տեղի տալով իր հնչակեան ընկերներու առաջարկին, բեմ հանած է Փարամազի «Ծուղուպրիստներ»ու նման՝ տրամաթիկ տեսակէտէ թոյլ գործեր: Ասիկա դաս եղած է իրեն: 1912ին ներկայացուած է «Խաթաբալա» կատակերգութիւնը:

Այս ներկայացումներով հետաքրքրուած են նաեւ թուրքերը, որոնք խնդրած են թրքերէն թատերախաղեր ներկայացնել: Պետական պաշտօնեաներու առաջարկով «Արիւնի աւետարանը» թարգմանուած է թրքերէն եւ ցուցադրուած: Ներկայ եղած են առաւելաբար թուրքեր, սակայն փորձը անյաջող եղած է, դերասան - դերասանուհիներու անվարժ թրքերէնին պատճառով, ինչպէս բացատրած են ականատեսները:

Սոլախեանի թատերախումբին ամէնէն բեղուն տարին եղած է 1913ը, այսինքն առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրեակը: Կրկնուած են շարք մը թատերախաղեր, որոնց մէջ նաեւ «Օթելլօ»ն, որ ցուցադրուած է թրքական դպրոցի օգտին, Լուսաւորութեան նախարարութեան ներկայացուցիչին խնդրանքով:

Թատերախումբը 1914ը դիմաւորած է մեծ ծրագիրներով, խաղացանկին մէջ լայն տեղ տալով Շիրվանզադէի, որուն «Նամուսը» կ'ուզէր անպայման ներկայացնել թրքերէն: Թատերախաղը թարգմանած է Մարտիրոս Նալպանտեան, կատարուած են նախապատրաստական աշխատանքներ, սակայն վերահաս պատերազմը խափանած է ամէն բան:

Այսպէս վերջ գտած է Սոլախեանի թատերախումբին գործունէութիւնը, որ ընդմիջումներով, տեւած է հինգ տարի, Վանի մշակութային կեանքին մէջ կատարելով նկատելի դեր:

Գ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Փարիզի Հայ Ուսանողներու Տան

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Վերջապէս հետաքրքրական գործունէութիւն մը տեղի ունեցաւ Փարիզի Հայ Ուսանողներու Տան մէջ: Մայիսի առաջին երեք օրերուն, քանի մը հայ երիտասարդ արուեստագէտներ իրենց գործերը ցուցադրեցին հոն: Այսպիսի ցուցահանդէսներուն մէջ կարեւորը անպայման որակը չէ, այլ կը բաւէ տեսնել թէ տակաւին երիտասարդներ կան, որոնք քաջութիւնը ունին արուեստով զբաղելու՝ աշխարհի մը մէջ ուր արուեստագէտին ներկայութիւնը հետզհետէ նուազ ընդունելի եւ տանելի կը դառնայ ընկերութեան մէջ:

Իրենց գործերը ներկայացնող ութ արուեստագէտներն էին՝ Շանթ Աւետիսեան, Գոհարիկ Ղարիպեան, Ռուբէն Նաճարեան, Խերպէկեան, Ցարութիւն Գալայճեան, Պէթի Ճերանեան, Միրիամ Մաթէոսեան եւ Քոքօ Մոմճեան: Քանի մը տողերու մէջ անկարելի է խօսիլ ամէնուն մասին, հետեւաբար պիտի գոհանանք անոնցմէ երեքին անդրադառնալով:

Շանթ Աւետիսեան, անկասկած, ամէնէն աւելի յառաջացածն է իր գծագրական փնտռտուքին մէջ: Փոքր տարիքէն, Եգիպտոսի մէջ, իր տաղանդը ի յայտ եկած է. ապա անցած է Քանատա, ուր իր արուեստին մէջ հմտացած է հետեւելով Մոնթրէալի Գեղարուեստից վարժարանի դասընթացքին: Աւետիսեան կը կրէ ազդեցութիւնը ամերիկեան արդի արուեստի հակումներուն, մասնաւորապէս Անտի Վարոլի փոփ արուեստին, այս մասին կը վկայեն արդէն այն գործերը, զորս ցուցադրած է ան: Պէտք է չեշտել նաեւ որ ան իր անձնական դրոշմը դրած է այդ հակումին խորքը:

Գոհարիկ Ղարիպեան, Իրանէն, ճարտարապետութեան ուսանողուհի է: Նկարչութիւն կ'ընէ իբրեւ սիրող, իր ցուցադրած մոնոթիփերը ցոյց կուտան որ պէտք է լրջօրէն մտածէ արուեստի մասին: Եթէ նկատելի է որ տակաւին կը պակսի իրեն միտումը գեղարուեստական փնտռտուքը, մտածումի միութիւնը, այդուհանդերձ պէտք է ըսել որ ան օժտուած է գեղարուեստական խոր զգայնութեամբ մը:

Ռուբէն Նաճարեան Պէյրութէն է. Փարիզի մէջ կը հետեւի զարդարուեստի ճիւղին: Կանուխէն երեւան եկած է իր տաղանդը: Դժբախտաբար քիչ գործ ցուցադրած էր՝ իւղաներկ մը եւ երկու փոքր գծագրութիւն, բայց այդ քիչն ալ մեծ յոյս կը ներշնչէ, որ ան լաւ արուեստագէտ մը պիտի ըլլայ:

Ի վերջոյ, Հայ Ուսանողներու Տան ցուցահանդէսին մասնակցող երիտասարդ արուեստագէտները արժանի են քաջալերութեան:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՓԱԹԱՆԵԱՆ

ԴԷՄՔԵՐ ԵՒ ԴԷՄՔ

(ԳՈՂՈՒԹԷ ԳՈՂՈՒԹ)

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ մեռած է, Հայաստանի Հանրապետութեան բանակի սպայ, ընկ. Բագրատ Եղիազարեան: Ծնած է Նախիջեւան՝ 1892ին, ուսումը ստացած է ծննդավայրին մէջ, ապա Թիֆլիսի Կամմերչեսկի դպրոցը, զոր աւարտելէ ետք մտած է Թիֆլիսի զինուորական դպրոցը: Համաշխարհային Ա. պատերազմին ընկեր Եղիազարեան հրահանգ ստանալով կը մեկնէր Սարիղամիշ, ստանձնելով զինուորական պահեստապետի պաշտօն, որուն շնորհիւ ընկերը օգտակար կը հանդիսանար հայկական այն խումբերուն, որոնք Երեւանի զանազան շրջանները կ'երթային զէնք բերելու: Ռուսական մեծ յեղափոխութեան պատճառով, ռուսական զօրամիները քայքայուելով, անմիջապէս կը կազմակերպուէին հայկական խումբեր - գունդեր, հայկ. ռազմաճակատը պաշտպանելու համար: Այդ խուճապի օրերուն ընկ. Բագրատ Եղիազարեան կը մտնէր հայկական գունդերու մէջ եւ հետապնդող թրքական զօրագանց ուժերուն դէմ անընդհատ կռիւներով, կը նահանջէր մինչեւ Կարսի անկումը եւ կը մասնակցէր նաեւ Արգինայի մեծ կռիւին, որ տեղի ունեցաւ Սարդարապատի ճակատամարտէն առաջ: Ընկեր Եղիազարեան մնաց հայկական բանակին մէջ, մասնակցելով շրջանային կռիւներուն մինչեւ թրքական վերջին պատերազմը եւ Հայաստանի խորհրդայնացումը: Ջեկայի կողմէ ձերբակալուելով կը նետուէր Երեւանի բանտը եւ հազիւ կ'ազատէր սպանութենէ՝ շնորհիւ Փետրուարեան ժողովրդային ապստամբութեան: Այնուհետեւ ընկ. Եղիազարեան հրահանգ ստանալով կը մեկնէր Ախտայի ռազմաճակատը, ուր 35 օր ձիւնապատ լեռներուն մէջ պայքարելէ ետք, նահանջող ուժերու հետ ինք ալ Զանգեզուրի վրայով կ'անցնէր Իրան եւ կարճ ժամանակ մը Թաւրիզ մնալէ ետք կը տեղափոխուէր Թեհրան:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԷՐԶՐՈՒՄ (Կարին) քաղաքին Հայոց պատմութիւնը եւ աւանդութիւնները (անգլերէն): Հեղինակ՝ Հրաչ Դասնապեան, 1975 (Ամերիկա):

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԱՒԱԳ ՀԱՒԱՏԱՔՆՆԻՉԸ

— Ի՞նչ, բանտէն փախե՞ր է, բայց դուն խե՞նթ ես ի՞նչ ես, խելքի՞դ եկաւ, գոչեց Տանտոլօ բանէ մը տեղեակ չըլլալ ձեւացնելով: Վենետիկի բանտէն փախչի՞լը դիւրի՞ն բան է:

— Գիտեմ թէ դժուար է, բայց ինչ որ ըսի իրողութիւնն է, ըսաւ Ալթիէրի իր սովորական խաւարակուռ ձայնով: Այս առտու աւագ Սքալապրինօն պիտի դըլխատէին: Երկուքը միասին փախան: Ռոլանի նկուղէն գետնափոր ճամբայ մը երեւան ելաւ ուրկէ Սքալապրինոյի նկուղը կ'երթուէր: Կ'երեւի թէ երկուքը իրար գտած եւ իրարու հետ միաբանած են: Հառաչանքի Կամուրջին վրայ դահիճը նշմարեր է որ գլխատուելու գացող մարդը Սքալապրինօն չէ եղեր: Իրականութեան մէջ ան Ռոլանն էր...:

— Անհաւատալի բան, անհաւատալի:

— Այո, անհաւատալի է, բայց իրողութիւն, շարունակեց Ալթիէրի: Անկէ վերջն է որ ամէնէն սարսափելի դէպքը պատահած է, Սքալապրինօ գլխուն վրայ խոշոր քար մը առած Հառաչանքի Կամուրջը մտած է, այս քարով, կամուրջին վրայի պատուհանը ջախջախած է: Երկուքը մէկէն վար ցատքած են: Ահա ինչ որ պատմուեցաւ ինծի: Այս բաները տեսած են նաեւ պահակ զինուորները, դահիճը եւ քահանան: Բոլորն ալ նոյն բանը կրկնեցին: Հիմա կարեւորը ան է որ Ռոլան ազատած է...:

— Ազատա՞ծ...

— Այո, ազատած... Եւ ես ալ հիմա եկայ հարցնելու ձեզ, Լէոնորի հօրը, մեր ոստիկանութեան պետին թէ ի՞նչ պիտի ընէք...:

Տանտոլօ սարսռաց:

Նորէն նոյն հարցումը. ի՞նչ պիտի ընէր... եւ այս անգամ իր խիղճը չէր որ գաղտնօրէն իրեն կ'ուղղէր այդ տաժանելի եւ անպատասխան հարցումը, մարդ մը կեցած էր դէմը, մարդ մը որ իր աղջկանը ամուսինն էր, իր փեսան, Ռոլանի նշանածը խլողը:

— Եթէ այս լուրը ձենէ ուրիշ մէկը բերած ըլլար, իրաւ որ պիտի չհաւատայի, թոթովեց Տանտոլօ: Շշմեցայ մնացի:

— Այո, այո, սխալ քայլ առինք, պէտք չէր գայն ողջ ձգելու վեհանձնութիւնը ցոյց տայինք...: Ինչ որ է, եղածը եղած է: Հիմա դարմանին վրայ մտածենք: Այս գործը ձեզի կը վերաբերի Վենետիկի ոստիկանապետը դուք էք. քաղաքը տակն ու վրայ ըրէք, Լիտօ նեղուցը փակել տըւէք, վերջապէս պէտք եղած զգուշական միջոցները ձեռք առէք որ փախստականը ձեռքէ չելլէ... ապա թէ ոչ բացէ ի բաց կրնամ յայտարարել թէ Ռոլանի եւ մեր միջեւ մահուան կռիւը բացուած է: Գործի սկսինք, պարոն աւագ հաւատաքննիչ, գործի սկսինք եւ կարելի եղածին չափ շուտ:

Այս բառերուն վրայ, Ալթիէրի ոտքի ելաւ, պահ մը մտածկոտ, ոտքի վրայ մնաց, ապա հրաժեշտ առաւ:

— Վստահ եղիր որ մինչեւ երկու օր փախստականները դարձեալ շղթայուած իրենց նկուղը պիտի վերադարձուին, վերջացուց Տանտոլօ իր փեսին դուրս ելլելէն առաջ:

Ալթիէրի մեկնեցաւ:

— Այո, պէտք է եւ անհրաժեշտ է այս երկրորդ ոճիրը գործել, մըլտաց Տանտոլօ երբ առանձին մնաց: Եւ սարսափելին հոն է որ ես պիտի ձերբակալել տամ Ռոլան Քանտիանօն, ես... իր աներհայրը...:

Տանտոլօ ժամ մը անցուց իր զգացումները եւ մտածումները դասաւորելու համար: Յետոյ, իր աշխատութեան խուցը մտնելով, հրամայեց որ ոստիկաններու պետը իրեն ղրկեն:

— Դուրսն է եւ ձեր հրամանին կը սպասէ, վսեմաշուք տէր, պատասխանեց քարտուղարը:

Ոստիկաններու պետը կանչուեցաւ:

— Պարոն, անցած դարձածէն լուր ունի՞ք, հարցուց աւագ հաւատաքննիչը:

— Այո, վսեմաշուք տէր, երկու բանտարկեալներ փախած են: Անոնցմէ մին այս առտու պիտի գլխատուէր: Ատոր համար, եկած էի ձեր հրամանները ստանալու:

— Մանրամասնօրէն ամէն բան պատմէ տեսնեմ, ըսաւ Տանտոլօ:

Եւ մինչդեռ ոստիկաններու պետը փախուստի դէպքը ըստ կարելւոյն համեմելով կը պատմէր, աւագ հաւատաքննիչը իւրովի այսպէս կը մտածէր:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Համակիր օրիորդ մը Փարիզէն 50 Ֆր, Մինաս Ճապուրեան, Սէն-Շամոնէն 20:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէի ընկերները 1000 Ֆր. կը նուիրեն Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան ընկ. Խաչիկ Մկրտիչեանի մահուան առթիւ:

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԽՕ - ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ խումբի ժողովը Չորեքշաբթի, Մայիս 19, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին:

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՀԱՄԵՐԳ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթ. Պատրիարք Եւրոպայի Հայոց

Նախագահութեամբ
ՀԱՅՐ ԽՈՐԷՆ ՏԻԼԻՉԵԱՆԻ
Տեսուչ
Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի

«ՆԱՅԻՐԻ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ
ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Մեներգ՝ ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ ՏԷՏԷԵԱՆ
Կիրակի Մայիս 23, ժամը 16.30ին
au Collège Samuel - Mouradian
26, Rue Troyon — Sèvres
Տոմսերը ապահովել սովորական հասցէներէն:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Երեւանէն ազգականները կը փնտռեն Միքայէլեան Հայկ Աւագին: Ծնած 1916ին Դիլիջան: Հայրը՝ Միքայէլեան Աւագ Ստեփանի: Տղան Արմէն անդամ է Մարսիլիոյ Չրագնդակի խումբին:
Տեղեկացնել «Յառաջ»ի:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ «ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆ» ՍՐԱՀԻ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՆԵՐՈՒ ՑԱՆԿ

Տէր եւ Տիկին Նորայր (Աստո) Հացագործեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Միրաքեան, Պ. Խաչիկ Մխիթարեան, Պ. Մանուէլ Օհաննէսեան, Պ. Միհրան Տէր-Պօղոսեան 200ական, Տէր եւ Տիկ. Վարդան - Մարիժան Տէր-Կարապետեան, Տէր եւ Տիկ. Ժորժիկ Հացագործեան, Տէր եւ Տիկ. Աւետիս Բարէեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Տաւուտեան, Տէր եւ Տիկ. Ալեքսան Պապայեան (Զիլէքեանի Թաղման առթիւ), Տէր եւ Տիկ. Վրոյր Շալճեան, Տէր եւ Տիկ. Տաճատ Շալճեան, Տէր եւ Տիկ. Ռուբէն Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Շահբազեան, Տէր եւ Տիկին Վանիկ Միրաքեան, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Կարսեան (Քան, Լա Պոքա), Տիկին Մարիամ Մանուկեան (իր ամուսնոյն յիշատակին) 100ական, Տէր եւ Տիկին Ռուբէն Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Թովմաս Աստուրեան 50ական:

Տէր եւ Տիկին Գարեգին Հրաչեան (Փարիզ) 1000 Ֆր, Տէր եւ Տիկին Ազգին Սապանջեան (Փարիզ) 500, Տէր եւ Տիկին Ժանօ - Վարդուշ Տէր-Կարապետեան 300, Տէր եւ Տիկին Հրաչ Մարտիրոսեան 200, Պ. Ժանօ Հէքիմեան 250 Ֆրանք:

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ
ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ
Շաբաթ, Յունիս 12ին երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ լոյս
Գեղեցիկ տեսարանի մը մէջ Պուա տը Պուլոնիի, Սէն գետին եզերքը, առագաստանաւ - ճաշարանի մէջ

LE VIEUX GALLION
40, Allée du Bord de l'Eau, face à l'hippodrome de Longchamp, Paris 16
Parking

Մասնակցութեամբ Տէտէեան նուագախումբին եւ Մարթէն Եուրկանս երգիչին
Սահմանափակ տեղերու պատճառաւ արձանագրուիլ անյապաղ, դիմելով երգչախումբի անդամներուն կամ հեռաձայնելով հետեւեալ անձերուն՝

JOSEPH BOGHOSSIAN — 720-90-13 (heures de bureau)
644-69-47
Mr et Mme ZAHREDJIAN — 738-27-92 27-92
Mlle KELEK — 878-93-00 (heures de bureau)
Mr SIKARCIAN — 985-27-44

Մուտք եւ ճաշագին 200 փր.

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Բարձրագոյն Մեծաւորաց հրահանգով եւ պատկան իշխանութեանց հաւանութեամբ՝ Հռոմի Լեւոնեան հայ վարժարանի կողմէ հիմնուած Լիոնի

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Սեպտեմբեր ամսոյն իր դռները պիտի բանայ այն հայ պատանիներուն որոնք կ'ուզեն օր մը օգտակար հանդիսանալ հայ ազգին եւ հայ եկեղեցւոյ:

Նարեկեան հիմնարկութեան նպատակն է՝ Ֆրանսայի դպրոցական յայտագրին առընթեր՝ ջամբել աշակերտներուն քրիստոնէական եւ հայեցի կրթութիւն մը:

Մանրամասնութեանց համար դիմել՝ Նարեկեան Հայ Կաթողիկէ վարժարանի տեսուչ
ԳԷՈՐԳ ՎՐԴ. ԶԱՊՊԱՐԵԱՆ
Père Georges Zabbarian
Collège St. Grégoire de Narek
38 route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or
Lyon — Tél. : 47-28-65

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE
Agence des Invalides
2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55

le meilleur accueil auprès de :
ANAHID BOYADJIAN
pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, անհատական թէ հաւաքական,

մի' վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր
ԱՆԱՀԻՏ ՊՈՅԱՃԵԱՆ
լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

sevan-voyages
50, Cours de la Liberté — 69003 Lyon — Téléphone : (78) 60-13-66

ՁԵԶԻ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ
Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն 1976
Խմբական մեկնումներ
ՅՈՒՆԻՍ 12 - 26

ՅՈՒԼԻՍ 10 - 24
Կ'ԸՆԿԵՐԱՆԱՅ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 6 - 21

ՕԳՈՍՏՈՍ 23 - ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 5
Կ'ԸՆԿԵՐԱՆԱՅ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

ՍԵՊՏ. 22 - ՀՈԿՏ. 6
Գին 2850 փրանքէն սկսեալ,
Յատուկ պայմաններ հանգստեան կոչուածներու համար
SPECIAL JEUNES
24 Juillet — 7 Août
16 Août — 30 Août
2680 F.

Ce prix comprend.— Voyage en avion, Hôtel première catégorie, chambre double, pension complète, Excursions.

A PARIS

mondotours
2, rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12-14 ՌԻՒ ՍԷՆԹ'ՊԱԶԻԼ

ՄԱՅԻՍ 11էն 24՝ Մշակութային եւ գեղարուեստական ձեռնարկներ:

ՄԱՅԻՍ 19 եւ 20 Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի
NUITS DE LA QUATRA
avec RAFFI PETROSSIAN, ANNIE ADJEMIAN, CHARLES RENAUD
MANOUK PARIKIAN

ՄԱՅԻՍ 24, Երկուշաբթի դասախօսութիւն՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը համաշխարհային քաղաքակրթութեան — Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Ցուցադրութիւն նկարիչներ՝
ALINE ETMEKDJIAN et H. ZAYAN

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՔ ՕՐ ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ
Յունիս 5, 6 եւ 7

Հայ Կարմիր Խաչի ծովահայեաց օդափոխութեան կայանին մէջ
Ծովային զբօսավայր Սէն Մարքուֆ կղզիին շուրջ:

Այցելութիւններ Շաթօ տը Գրէօյի եւ Համաշխարհային Բ. պատերազմի Նորմանտիի ցամաքահանման տեսարժան վայրերը եւ զոհուած ամերիկահայ զինուորներու շիրիմները: Գերեզմանօրհնէք ըստ պատահման:

Սովորական ճոխ սեղան եւ հայաշունչ մթնոլորտ երեք օրուան ընթացքին շամփուրով խորոված Կարմիր Խաչուհիներու կողմէ եւ կասկարած ձուկ: Օթոքարը որ Կարմիր Խաչի տրամադրութեան տակ պիտի դնուի երեք օր, կը մեկնի, 5 Յունիս, Շաբաթ առաւօտ, ժամը 8ին:
Ժամադրավայր Սքուար Մոնթոլոն:

Արձանագրուիլ Կարմիր Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել 985 36 53
Ծախքերու մասնակցութիւն 200 Ֆր,

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԼՈՆՏՈՆ

Օթոքառով Քալէ եւ Ռամսկէյթ ճամբով, Ուրբաթ Մայիս 21էն կիրակի Մայիս 23: Հաւաքուիլ Ուրբաթ Մայիս 21ին ժամը 22ին Քաֆէ Քիւրվէօր (Կառ տիւ Նոռ), ժամանում 6ին Քալէ եւ մեկնում Հովերլօյտ նաւով: Լոնտոնի պտոյտ, այցելութիւն տեսարժան վայրերու եւ վերադարձ կիրակի Փարիզ, ժամը 22ին առենները:

Մասնակցութիւն 195 փր.
(կանխավճար 75)

Դիմել՝

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
Հայ Մշակոյթի Տունը
17, rue Bleue 75009 Paris
Tél. 324 14 96 (le matin)
824 63 89 (de 14 à 19 h)
Association sans but lucratif régie par la loi du 1-7-1901
ԷՏՈՒԱՐ ՃԷԶԻՐԵԱՆ
Ընդհանուր Պատուիրակ

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
18
MARDI
18 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.592
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.592

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅ ԴԱՏԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՇՐՋԱՆԻՆ

— O —

Գ.

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՅՍՕՐ

1947ի Հոկտեմբերեան հիասթափութենէն ետք Հայ Դատը համազգային չափանիշով հետապնդելու փորձերը վերջ գտան: Մեծամեծ յոյսերով ճամբայ էր ելած Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը 1945ի ամառը: Յաղթական դաշնակիցներու պատասխանատու շրջանակներէն արժանահաւատ եւ յուսադրիչ հաւաստիքներ տրուած էին մեզի թէ Հայկական Հարցն ալ միջազգային դիւանագիտութեան սեղանին վրայ պիտի դրուէր, երբ քննուէին երկրորդ աշխարհամարտէն ծագած քաղաքական խնդիրները:

Աշխոյժին յուսադրուած էինք, հայրենիքէն սփիւռք: Ոգեւորուած էր նոյնիսկ օտար ապաղերու տակ ծնած ու հասակ նետած հայ նոր սերունդը, որ այդ օրերուն զարթօնքի շրջան մը սկսաւ ապրիլ: Տոգորուած ազգային զգացումներով, մեր երկսեռ երիտասարդները կազմակերպուեցան բոլորուելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան շուրջ:

Խաբուսիկ խանդավառութեան կարճատեւ այդ օրերէն մեզի իբրեւ ժառանգ մնաց Ֆրանսայի մէջ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը, որ իր գոյութիւնը կը պահէ դեռ: Աւելի քան երեսուն տարիներու ընթացքին հազարաւոր հայ երիտասարդներ ու աղջիկներ անցան անոր շարքերէն թրծուելով հայկականութեան հետ:

1948ի սկիզբը ստեղծուեցաւ ճիշդ այն կացութիւնը, որ գոյութիւն ունէր 1920էն 1945: Հայ Դատի հետապնդումը դարձեալ ծանրացաւ միայն Հ. Յ. Դաշնակցութեան ուսերուն:

Ստալինի մահը 1953 Մարտ 9ին աւելի ծանր կացութիւն պիտի ստեղծէր Հայ Դատին համար: Կրեմլին բացէ ի բաց պիտի հրաժարէր հող պահանջելէ Թուրքիայէն: Արտաքին գործավար Մոլոտով, Ստալինի մենատէրին մահուընէն երեք ամիս չանցած, 1953 Մայիս 30ին ծանուցագիր մը կ'ուղղէր Անգարայի կառավարութեան, յանուն Հայաստանի եւ Վրաստանի, յայտարարելով, որ Խորհրդային Միութիւնը հողային ո՛չ մէկ պահանջ ունի Թուրքիայէն:

Այս ծանուցագիրը կազմեց պատմական թուական մը: Մոսկուայի արտաքին քաղաքականութիւնը հարուածի իր հարեւանին հանդէպ ճշգուեցաւ վերջնապէս եւ անփոփոխ կը մնայ դեռ: Խրուշչեւ իր խորքին Կրեմլինի պալատին մէջ ընդունելով Թուրք երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու պատուիրակութիւն մը իր ներկայութեան, բերանացի կրկնեց, ինչ որ Մոլոտով գրաւոր հաստատեր էր պաշտօնապէս: Հող պահանջողը Ստալինն էր, բայց, հիմա որ անիկա չկայ, հետեւաբար եւ բնականաբար...:

Խրուշչեւի յաջորդներն ալ նոյն հաւաստիքները տուին Հանրապետական Թուրքիոյ վարիչներուն: Ծանօթ են Պոդգորնիի, Կոսիգինի եւ բոլշեւիկ ուրիշ պատասխանատու վարիչներու նոյնիմաստ յայտարարութիւնները Թուրքերուն՝ Անգարայի թէ Մոսկուայի մէջ:

Երեւան Ամենայն Հայոց կառավարութիւն չէ: Խոր. Միութեան արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ ալ բնաւ ձայն չունի: Ո՛չ միայն իրաւունք չունի հող պահանջելու Թուրքիայէն, այլ նոյնիսկ չի կրնար բերան բանալ Լեռնային Ղարաբաղի, Նախիջեւանի եւ այլ ներքին սահմաններու սրբագրութեան մասին:

Անտարակոյս հայրենասէր են Խորհ. Հայաստանի վարիչները, ինչպէս հաստատեցինք 1945-47՝ Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբի գործունէութեան օրերուն: Սակայն կաշկանդուած են՝ հասկնալի պատճառներով:

Սփիւռքը 1948էն 1965 հանդարտութեան շրջան մը բոլորեց Հայ Դատի առընչութեամբ:

Մեծ Եղեռնի Վաթսունամեակը կարեւոր անկիւնադարձ մը կազմեց՝ երբ հայ քաղաքական երեք կուսակցութիւններ — Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, Ս. Դ. Հնչակեան եւ Ռամկավար Ազատական — միացեալ ճակատ կազմեցին, հաւաքաբար ոգեկոչելու համար մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներու յիշատակը եւ միասին հետապնդելու Հայ Դատը:

Համերաշխութեան ոգին վարակեց նաեւ հայ բազմութիւնները ամենուրեք: 1965ի Ապրիլ 24ին աւելի քան 100 հազարաւոր երկսեռ հայ երիտասարդներ Հայաստանի մայրաքաղաքի պողոտաները թնդացուցին «Մեր հողե՛րը, մեր հողե՛րը» գոչելով:

Ուրեմն Հայաստանի նոր սերունդին համար եւս Հայ Դատ կը նշանակէր հողային պահանջ:

Սփիւռքի զանազան երկիրներուն մէջ Յիսնամեակին առթիւ ի յայտ եկած ազգային զարթօնքն ու Հայ Դատը վերարծարծելու եւ հետապնդելու համար ըստեղծուած համերաշխական ոգին զարգացաւ անխափան եւ Վաթսունամեակին հասաւ իր բարձրագոյն աստիճանին:

Նոր սերունդը ամէն կողմ տէր դարձած է այժմ Հայ Դատին եւ կարելին կը փորձէ հնարաւոր բոլոր միջոցներով արծարծելու համար զայն: Տարադրի մեր ներկայ պայմաններուն մէջ վերջին ծայր քաջալերական եւ յուսադրիչ է այս երեւոյթը:

Ամէն կողմ կազմուած են Հայ Դատի Յանձնախումբեր, որոնք գործի լծուած են: Հրապարակային հաւաքոյթներ ու ցոյցեր կը կազմակերպեն եւ զանազան հրատարակութիւններով միջազգային հանրային կարծիքին կը ծանօթացնեն Հայկական Հարցը, միաժամանակ անարգութեան սիւնին գամելով ցեղասպան ազգը:

Յիսնամեակէն ի վեր տեղի ունեցած փորձերը հաստատեցին, որ Թուրքերը ո՛րքան կ'ազդուին ամէն կողմ համերաշխութեան ոգիով կատարուած մեր հաւաքական ձեռնարկներէն: Եւ ի զուր կը փորձեն արգիլել զանոնք:

Այս երեւոյթն իսկ կը թելադրէ մեզ անվհատ ու անընդհատ աշխարհին յիշեցնել մեր արդար պահանջները, մինչեւ յաղթանակ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԿԻՐԱԿԻ ՄԸ

— O —

150 ՄԵՌԵԱԼՆԵՐՈՒ ՄԷՋ՝ ԷՏՈՒԱՐ ՍԱԱՊ՝ ԽՄԲԱԳՐԱՊԵՏ «ՕՐԻԱՆ - ԼԸ ԺՈՒՌ»Ի ԵՒ ԹՂԹԱԿԻՑ «ՄՈՆՏ»Ի

— O —

Ոչ ածական մնացած է այլեւս, ոչ ալ միրտ, որակելու համար ինչ որ կը կատարուի Լիբանանի մէջ: Հրադադար մը (30րդ, 31րդ) ի զօրու էր Շաբաթ ժամը 0էն, նոյն օրը մեռեալներու թիւը 65 էր, իսկ Կիրակի, սեւ Կիրակի մը, 150 մեռեալ կար որոնց մէջ՝ Էտուար Սաապ: 47 տարեկան, քրիստոնեայ լիբանանցի այս լրագրողը ամէն օր Մոնտի էջերէն հարազատ պատկերը կուտար օրուան տագնապին: Խմբագրապետն էր նաեւ Օրիան-Լը Ժուռի: Կը սպաննուի «կորսուած գնդակէ» մը, ինչպէս կ'ըսուի հիմա չկորսուած գնդակներու համար, երբ իր կառքով կ'անցնէր քրիստոնեայ գօտիէն մահմետական գօտի, իրեն հետ էր ուրիշ լրագրող մը, Նիւ Եորք Թայմզի թղթակիցը՝ Հէնրի Թէյնըր: Իրենց կառքը կանաչ գծին վրայ էր, որ փողոցը կը բաժնէ երկու գօտիի երբ գնդակ մը եկած մտած է Սաապի գլուխը, որ մեռած էր արդէն երբ զինքը փոխադրած են Պայրի հիւանդանոցը:

Ամբողջ օրը սարսափ տիրած է քաղաքին մէջ, ռումբերու զոհ գացած են սինեմա մը, վնասուած է հիւանդանոց մը, ուր հիւանդներ եւ հիւանդապահուհիներ մեռած են: Շաբաթ եւ Կիրակի 215 մեռեալ կար եւ աւելի քան 400 վիրաւոր: Երկուշաբթի առաւօտ, մահմետական երեսփոխան մը կը պահանջէր որ Ֆրէնճիէ «դահընկէց» ըլլայ եւ Պետութեան դէմ դաւի յանցանքով դատուի:

× Օրիան - Լը Ժուռ կը հաղորդէր առջի օր թէ ռումբեր ինկած են նաեւ Զոքաք-էլ-Պլաթի հայկ. ակումբին վրայ, մեծ վնասներ պատճառելով: Ժամբորդներէ առնուած լուրերու համաձայն, հայկական բազմաթիւ հաստատութիւններ վնասուած են վերջին շրջանին, ատոնց կարգին՝ Հայկազեան վարժարանը, Ալեք Մանուկեան կեդրոնը և ճեմարանը (տարրալուծարանը):

× Ֆալանժներու համաձայն Կիրակի օրուան սաստկացումը մահմետական Ձախին գործն է, որ կ'ուզէ ձախողեցնել Արաֆաթի առաքելութիւնը ի Դամասկոս:

× Կիրակի օր վնասուած էին նաեւ Ֆրանսական եւ զուիցերական դեսպանատուները:

ՊՈԼՍՈՅ ԺՈՂՈՎԸ

— O —

Պոլսոյ մէջ վերջ գտաւ իսլամական ժողովը, որ կը համախմբէր 42 Արտաքին նախարար: Ժողովը խստօրէն դատապարտեց Ֆրանսան իր « գաղթատիրական » քաղաքականութեան համար եւ պահանջեց որ առանց նախապայմանի անկախութիւն շնորհուի Մայոթի: Այս պահանջը դնողներու կարգին է Թուրքիա, որու վարչապետն ալ յայտարարած է թէ իր երկիրը չի կրնար հանդուրժել հողային գրաւում եւ ցեղային խտրականութիւն... (որեւէ մեկնաբանութիւն աւելորդ է անշուշտ): Ժողովին նախագահը, որ Կինէի պատուիրակն էր, շեշտած է թէ այս ժողովին ծնած է «իսլամ աշխարհի նոր գիտակցութիւն մը»: Պատուիրակները քննած են նաեւ Լիբանանի կացութիւնը: Ինթէրնէշընըլ Հէրըլտ Թրիպիւնի թղթակցին համաձայն ժողովին Պոլիս գումարուիլը — օսմանեան կայսրութեան նախկին մայրաքաղաք — կը փաստէ Թուրքիոյ աշխատանքները աւելի սերտ կապեր հաստատելու եւ ամբողջական իրաւունքով անդամ դառնալու, ինչ որ չէր ցարդ: Այս յանկարծակի հետաքրքրութիւնը զոր Թուրքիա կը ցուցաբերէ իսլամական աշխարհին նկատմամբ, կուգայ մանաւանդ Կիպրոսէն, ուր բնակչութեան 20 առ հարիւրը Թուրք է եւ Անգարա համաշխարհային հանրային կարծիքի առջեւ առանձնացած է Կիպրոսի հարցին մէջ եւ համակրութիւն կը փնտռէ: Ժողովը կրկնեց նախորդ բանաձեւը, որ Իսրայէլ պէտք է արտաքսուի ՄԱԿէն: Բանաձեւ մըն ալ կ'ըսէ թէ Պաղեստին պէտք է անկախ Պետութիւն ըլլալու իրաւունք ունենայ եւ Իսրայէլ պարպէ գրաւած հողերը:

ԱՐԱՐԱՏ 4-0 ՅԱՂԹԵՑ ՉԵՐՆՈՄՈՐԵՑԻ

Կիրակի օր Երեւանի Հրազդան մարզադաշտին վրայ, Արարատ Օի դէմ չորս կէտով յաղթեց Օտեսայի Չերնոմորեցին:

Արարատի առաջին կէտը նշանակեց Ղազարեան, երկու յաջորդները՝ Գալայճեան եւ չորրորդը՝ Միրզոյեան:

Այս մրցումը մաս կը կազմէ ախոյենական հանդիպումներու շարքին:

Քանի մը տողով

ՄԻԹԵՐԱՆ յստակ կերպով ճշդեց ընկերվարականներու դիրքը Թաղապետական ընտրութեանց համար, Տիժոնի իրենց արտակարգ համագումարին ատեն: Ընկերվարականը կրնայ զինակցիլ միայն ու միայն ձախի թեկնածուի մը հետ, ուրիշ որեւէ զինակցութիւն (կեդրոն) պատճառ կ'ըլլայ որ առանց իսկ դատուելու, ենթական կուսակցութենէն արտաքսուի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դատաւորները բացառիկ նիստ գումարեցին եւ որոշեցին գործադուլի դիմել եթէ Արդարութեան նախարարը գործադրէ իր սպառնալիքը եւ պատժէ Ջեքալտին, որ կը մերժէ իր նոր պաշտօնին գլուխն անցնիլ: Այս որոշումը աննախընթաց է Ֆրանսայի դատական պատմութեան մէջ (այսինքն 1789էն ի վեր) եւ հակօրինական է բայց սենտիքայէն զատ ալ, ատենակալներ որոնք չափաւոր նկատուած են նոյն դիրքը կը բռնեն:

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՀԱՅ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒ

10ՐԴ ՑԱՆԿ

Մարսէյլի եւ շրջակայքի Յանձնախումբ (ցանկ)	230.000
Փարիզի եկեղեցին (ցանկ)	2.170
Կապոյտ Խաչի Պուլվ Օտոյի մասնաճիւղ	1.000
Տ. եւ Տ. Եանեկեան, Ալֆորվիլ	500
Մանուկեան, Քէչիչեան - Քիպիլեան (200ական)	400
Զերչեան (Պեսէժ)	300
Տարօն - Տուրուբերանի Հայր. Միութիւն	250
Տէր եւ Տիկին Զաւէն Եկաւեան	150
Օր. Պօղոսեան, Տիկին Զատիկեան Տիկին Մեծմօրեան (100ական)	300
Տիկին Արիստաքէսեան	50
Գումար	235.120
Նախորդ գումար	675.659
Ընդհ. գումար	910.779

Fonds A.R.A.M

Հ. ԱՆԴՐԷԱՍ ՖՈԿՈԼԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(1915 – 1976)

——— Օ ———

Գիտէի որ անողոք հիւանդութիւնը, վայրկեանէ վայրկեան կրնար խլել իր կեանքը. ամէնէն աւելի ինք կը զգար իր մէջ կատարուող հոսքը դէպի վախճան: Դեռ քանի մը ամիս առաջ էր, երբ ցոյց տալով իր ափը, ուր բոյն դրած էր մահաբեր ալին, զարմանալի խաղաղութեամբ կ'ըսէր. «Անկէ է, վերջս մօտ է», ու կը շարունակէր իր վանական խուցի առանձնութեան մէջ, դասաւորումը ստորէներուն, միջատներուն եւ բոյսերուն, Ս. Ղազարի գիտական թանգարանի այդ հազուագիւտ հարստութեան, որոնց մասնագէտն էր դարձած, տարիներու մեղուաջան իր աշխատանքով եւ անընդմէջ դասախօսութիւններով, Մուրատ – Ռափայէլեան վարժարանի եւ Ս. Ղազարի ընծայարանի մեծ ու փոքր աշակերտներուն: Ցետ պատերազմեան սերունդի բոլոր վանականներս ալ «անցած էինք իր ձեռքէն»:

Հ– Անդրէաս Վրդ. եղած էր մեր առաջին ուսուցիչը Հայաստանի աշխարհագրութեան, շնորհիւ իրեն էր որ ծանօթացած էինք մեր տասնըհինգ նահանգներուն, լեռներուն, գետերուն, քաղաքներուն եւ մանաւանդ սիրած էինք ամէն նիւթ որ ինք կ'ուսանէր, որովհետեւ սիրած էինք զինք՝ մեր դաստիարակը. այնքան պարզ էր, այնքան բարի, ազնիւ եւ եղբայրասէր, որ դէմքին վրայ միշտ կը պահէր կուսական լոյսն ու անմեղութիւնը. ոչինչ կրնար մերժել, նոյնիսկ ամենափոքրին. եթէ ուզածնիս գիրք մըն էր, յաջորդ պահուն կ'ունենայինք, եթէ գծագրութիւն էր (որովհետեւ օժտուած էր այդ ուղղութեամբ) մանուկի մը պէս կը նստէր ժամերով մեր կողքին ու կ'առաջնորդէր մեր անփորձ ձեռքերը. ժամերը միշտ շուտով կ'անցնէին իրեն ներկայութեան, որովհետեւ սրամիտ էր եւ զուարճախօս եւ իր հռչակաւոր բառախաղերով, ամէնուս պատանութիւնը դրոշմած էր. մեր ամէնէն մեծ բախտը կ'ըլլար, երբ չարաթական պտոյտներուն զինք ունենայինք որպէս առաջնորդ. Լիտոյի ամայի ծովափի երկայնքին կը քալէինք ժամերով եւ մեծ երջանկութիւն էր, եթէ յաջողէինք հազուագիւտ ոստրէ մը գտնել իրեն նուիրելու. կ'ըսէր անոր գիտական անունը, կը բացատրէր սեռն ու տեսակը, աւելցնելով միշտ թէ վանքի հաւաքածոն քանի նմոյշ ունէր այդ ոստրէէն:

Հայրենիք երբեք չէր եղած, ոչ ալ հայկական հոծ գաղութ մը տեսած էր. իր ծննդավայրը եղած էր Թրանսիլվանիան եւ հայրենիքը՝ Ս. Ղազար, ուր անցուց իր ամբողջ կեանքը: Կը ճանչնար ուէէ մէկէ մը աւելի, անոր ամէն մէկ անկիւնը, վերջին 40 տարիներու շինութիւններուն մէջ, ամէն տեղ ներկայ է իր ձեռակերտ աշխատանքին մասնակցութիւնը: Գծած էր եկեղեցւոյ բեմին յատակի երկրաչափական հայկական մոթիֆները, դասաւորած էր տպարանի գրենական վիթխարի շտեմարանը, կատարած էր թանգարանին եւ գրադարանին ելեկտրական լուսաւորումը, ամէն վայրկեան գործիք մը ունէր ձեռքը՝ պատրաստ բան մը նորոգելու, եւ զարմանալիօրէն միշտ խուցն էր, մատնատիպին առջեւ, նոր դասագիրքի մը պատրաստութեամբ կամ հունգարահայ նոր հեղինակի մը գործին թարգմանութեամբ տարուած: Ս. Ղազարի ոգին կազմող վանականներէն էր Հ. Անդրէաս. հարազատ զաւակը իր մեծ հիմնադրին:

Վենետիկի եւ շրջակայ գիւղերու մէջ, ամէնքը կը ճանչնային զինք. «Իլ պուօնօ փատրէ Անտրէա» — բարի Հ. Անդրէասը. ամէնուն բան մը տուած էր իրմէ, առանց փոխարէնը ակնկալելու. իր բնածին եղբայրասիրութեան, օծում մը տուած էր քրիստոնէական վառ հաւատքով: Որքա՜ն ջերմ լոյս կ'իջնէր աչքերուն, երբ յաջողած ըլլար որեւէ աջակցութիւն մը բերել թշուառ պարագայի մը մէջ:

Հ. Անդրէաս ոչ եւս է... գրեթէ անհաւատալի կը թուի:

Կը նմանի տունի մը անհրաժեշտ կարասիին, որ դուռը բանալուդ՝ մեկնա՜ծ կը գտնես... ու կը զգաս պարապութիւն մը:

Ս. Ղազար, երկա՜ր ատեն, պիտի չկարենայ ընտելնալ այդ պարապին. բայց Աստուծոյ նուիրուած հոգիներուն մէջ տխրութիւնը եւ ընկճումը իրաւունք չունին տեղ գրաւելու — վաստակեցաւ եւ արդ հանգչի — արդարներու քունով, որովհետեւ իր բարի կեանքովն ու օրինակելի մահովը, տիպար Մխիթարեան վանականի իր ոգիէն, բարերար ճառագայթումներ սփռած է ամբողջ սերունդի մը վրայ, որ եղաւ մերինը, 1950էն ի վեր:

Խունկ եւ աղօթք թարմ շիրիմիդ, սիրելի Հ. Անդրէաս:

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԶՏԻԿԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐ ՎԱՆԻ ՄԷՋ

——— Օ ———

(Գ. եւ վերջին մաս)

Թատերական ներկայացումներ տուած են նաեւ ուրիշներ: Յիշատակութեան արժանի են Միհրան Միրաքեանի փորձերը: Բեմական առաջին քայլերը ըրած է բռնապետական շրջանին, Թարգմանչաց վարժարանին մէջ բեմադրած է Տ. Ամիրճանեանի «Կիկօ Մրտօն», Սունդուկեանի «Գիշերուայ սաբրը խեր է» կատակերգութիւնը, Պարոնեանի «Մեծապատիւ մուրացկանները»: Միրաքեան իր բեմական գործունէութիւնը շարունակած է նաեւ Օսմանեան Սահմանադրութենէն ետք: Ահարոնեանի «Արցունքի հովիտը» թատերախաղին մէջ կատարած է Ասլանի դերը:

Վանի մէջ մշակութային մեծ երեւոյթ եղած է Զարիֆեանի այցը՝ 1911ին: Երեք ամիս տեւած այդ ներկայացումները թատերական հարուստ կեանք մը ստեղծած են, որով կ'արժէ քիչ մը աւելի խօսիլ այս մասին: Բարեբախտաբար ինքը՝ Զարիֆեան, այս ուղղութեամբ յուշեր գրած է:

Ներկայացումները տեղի ունեցած են Երամեան դպրոցի սրահը, որ միշտ լեցուն եղած է, մանաւանդ երիտասարդներով: Զարիֆեան Վանի մէջ բեմադրած է տասը թատերախաղ՝ «Զար ոգի», «Պաղտասար աղբար», «Արցունքի հովիտը», «Անմեղ մեղաւորներ», «Անյայտ կինը», «Միթրա Էֆրոս», «Թոյլերը եւ ուժեղները», «Ժան Ռուլ», «Ոճրագործի ընտանիքը», «Շերլոկ Հոլմս»:

« Վանում մնացինք երեք եւ կէս ամիս, գրած է Զարիֆեան իր յուշերուն մէջ, անմոռանալի են այդ օրերը: Վանեցոց ցոյց տուած համակրանքն ու յարգանքը արտակարգ էր: Ես երբեք չեմ մոռանայ այն մեծ խնջոյքը, որ տուեց մեր մեկնելուց առաջ: Խանդավառ ճառերին վերջ չկար: Հարիւրաւոր ստորագրութիւններով ծածկուած մի ուղերձ տուեց մեզ, եւ մի արծաթէ հոյակապ պսակ, պատրաստուած վանեցի ոսկերիչների նուրբ արհեստով եւ խմբի բոլոր անդամների անունները վրան արձանագրուած»:

Ապա նոյն հիւթեղ ոճով պատկերացուցած է շրջակայ գիւղերու Հայերու հետաքրքրութիւնը ներկայացումներուն հանդէպ. «Մի օր էլ տաք քէֆից յետոյ, կառապաններս լաւ կարմրած թռանք ձիերը եւ արշաւեցինք լեռների ուղղութեամբ... բաւական հեռացել էինք, երբ յանկարծ մեր ճամբան կտրեցին 8 – 10 ձիաւոր Քրդեր եւ հրացանները մեր կողմը ուղղելով՝ պահանջեցին որ կանգնենք: Ես սարսափեցի ու սմքեցի թամբի վրայ: Մտածում էի, թէ շան սատակ պիտի լինինք ու զոհ պիտի դառնանք վայրենի Քրդերին: Գինովութիւնս մէկէն անցաւ: Քրդերի առաջնորդը առաջ եկաւ եւ հայերէն հարցրեց, թէ «Ով է ձեզանից դերասանապետ Զարիֆեան»: Անունս որ լսեցի, էլ աւելի վախեցայ ու մնացի լուռ: Քուրդը նորից հարցրեց, այս անգամ աւելի խրոխտ ու, կարծես, սպառնական ձայնով: Ես կմկմալով պատասխանեցի. «Ես եմ»: Քուրդը էլ աւելի բարձր ձայնով ասաց. «Այդ ի՞նչ բարոյական օրէնքով դու երեք ամիս է քաղաքը ներկայացումներ կուտաս, իսկ գիւղերը անտես արած ես...»:

Պարզուած է, որ քիւրտ կարծուած մարդիկը Հայ են: Զարիֆեան ծիծաղած, շունչ առած է ու բացատրած թէ ինք յանցաւոր չէ, մեծ սիրով գիւղացիներուն համար ալ ներկայացումներ կուտայ, եթէ անհրաժեշտ, գէթ տարրական յարմարութիւնները ստեղծուին: Որոշած են ներկայացումներ տալ: Տախտակներով բեմ սարքած եւ սաւաններով ալ վարագոյր պատրաստած են:

«Մինչ այստեղ բեմն էր պատրաստւում, միւս կողմից սկսեց հաւաքուել «ունկնդիր հասարակութիւնը». ոտքով ու սայլով, ջորիներով ու երգ ու պարով ամէն կողմից գալիս էին գիւղացիք իրենց ընտանիքներով՝ հետները բերելով ոչխար, հաւ եւ ամէն տեսակ ուտելիքներ ու խմիչքներ: Ինձ համար էլ նուէրներ էին բերել՝ ոչխար, կարագ, պանիր եւայլն: Շուտով ամէն տեղ բռնեցին սայլերը: Սկսուեց կերուխումը, երգն ու պարը, ճիշդ ուխտի օրերի նման»:

Այս խանդավառ մթնոլորտին մէջ երեք օր շարունակ, թէ՛ ցերեկները եւ թէ գիշերները ներկայացումներ տուած են գիւղական բնակչութեան համար: Բեմադրուած են Ա. Աբելեանի «Մարուող ճրագները» եւ Ա. Ահարոնեանի «Արցունքի հովիտը»:

Վանի մէջ հայերէն ներկայացումները շարունակուած են մինչեւ առաջին համաշխարհային պատերազմի նախօրեակը: Մարսէյլի «Արմենիա» թերթին մէջ կը կարդանք. «Տարեվերջը եղաւ մանաւանդ բազէս ներկայացումներու եղանակ մը: Հետզհետէ ներկայացուեցան «Ձեռները վեր» (հեղ. Փարամազ) ի նպաստ Գումտակճեան օրիորդական դպրոցի, «Իտալին օգնաժամը» (Արտ. Սոլախեանի) ի նպաստ Երամեան վարժարանի: Վերջերս ալ յօգուտ «Աշխատանքի տան» ներկայացուեցաւ «Հրէուհին»: Ցայժմ եղածներէն շատ շատ աւելի յաջող էր վերջինս, որու մէջ դեր ունէին Իշխան (հրեայ Եղիազար), Օր. Ս. Խրիմեան (հրէուհի Հռաքէլ), Լեւոն Օհանեան (կարդինալ): Հակառակ տեղացող արդելարիթ ձիւնին, ամբողջ սրահը լի էր բազմութեամբ: Արդիւնքը բաւարար»:

1914ի ձմեռը Վանի մէջ մեծ պատրաստութեամբ բեմադրուած է «Մեղեան», դարձեալ Սիրանոյշի խաղացանկէն:

Գ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

«Ամփոփուած «Ուրուագիծ արեւմտահայ թատրոնի պատմութեան» Գ. հատորէն:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՋՈՐԻ ՄԻՐՈՆ

4.

Ո՛չ առաւօտ լինէր ու Ցարութ պապը իջնէր ճօճքից, աղօթք անէր, փոր անէր, ո՛չ Խումար մարէն խմոր հունցէր – վառէր թոնիր, ո՛չ Խանդութը հացի կապոց պատրաստէր՝ մէկը արտ գնացողների, մէկը սար գնացողների, ո՛չ Ցարութ մանչը արթնանար ու խաղ անէր օրօրոցի զանգակների հետ, ո՛չ... ոչի՜նչ, ոչի՜նչ ... Այդ պահի իր երազն ու ցանկութիւնը մէկ էր՝ ձեռք ու ոտք ազատ լինէր, ճանկէր Օսմանի կոկորդը, սատկացնէր, շպրտէր մի կողմ, մօտենար առուին, քար ու ճիմով քերէր – լուացէր ձեռքերը, թողնէր գնար:

Ու միտք դրեց. խաբել... խաբել – ազատել ձեռք ու ոտք:

— Օսման...

Ասաց ու կատաղութեան վրայ եկաւ կատաղութիւն, որ լեզուն պտըտեց, տըւեց Օսման անուն: Թուաց, թէ ինքը Միրօն չէ՝ Օսմանի ասած, Օսմանի «ախպեր Մրօն» է, ինքը վախկոտ է, վախկոտ է. դող ունի շլինքի համար եւ Օսմանի ձեռքից, գերդաստանը սրի քաշած ձեռքից, շունչ ու կեանք է խնդրում: Եւ Օսմանին խեղդելու նոր մոլուցք ունեցաւ, գիւտուեց եւ նորէն կանգնեց խաբել – ձեռք ու ոտք ազատելու մտքին:

— Օսման, հա հարց ու փորձ ես արէ, հա պատասխան եմ տուէ. իմ փրկագին Մխէն բաշխեց: Մխէն կճուճով ոսկի ունի, կճուճից էլ շատ, պահած տեղ կ'իմանամ, հանինք թաղավանք, կճուճ ոսկին քեզ:

— Գեաւուր, միտքդ խաբե՞լն է, ձեր ոսկիների տեղը ցոյց տուր, ձե՛րը:

— Մենք չունինք, Աստուած, գետինք՝ չունինք, սպանես էլ չունինք, Մխէն ունէ:

— Անխելք գեաւուր, Մխէն ոսկիները քեզ համա՞ր է պահել... Թաղավանքում հիմա ոսկի՞ մնացած կը լինի:

— Կա. ոսկու տեղ ինձնէ ու Մխիկից զատ մարդ չիմանայ: Ես ու Մխէն Մուշ քաղաք էրթալու, դուքան բացելու պայման ունինք: Տարուց աւել է Մխիկ նորէն Դիարբեքիր պանդխտութեան է գնացէ... Ոսկու տեղ ես կ'իմանամ:

Ցօրինում – խաբում էր, ինքն էլ չիմանալով թէ ինչպէս, յօրինում – խաբում էր ու նկատեց, որ Օսմանը թուլանում է ու նկատեց, որ... Օսմանին խեղդելու իր մոլուցքը թուլացել է եւ զգուեց իրենից, ինքն իր դէմ ելաւ ու պոռաց.

— Օսման, ես քո կրօն... ոսկի չկայ, սպանէ ինձ, քու աւերին գնա:

Օսմանը ժպտաց, ձայն տուեց – կանչեց, չորս – հինգ ասկեար եկան, խանչալներով կտրատեցին իր կապերը, յետոյ ոտքերը ազատ թողեցին, կապեցին ձեռքերը:

— Մրօ, գնացինք...

Քայլ արեց ու կարծես նոր զգաց, որ Ցարութ պապը այլեւս քայլ չի անի: Քիչ առաջ, ընկուզենուն կապկպուած, մի քիչ կար ու մի քիչ չկար, մի քիչ նման էր Ցարութ պապին ու մի քիչ տարբեր, մի քիչ նման էր գլխատուած տանն ու գերդաստանին ու մի քիչ տարբեր, ծառին կապկպուած շնչում – սպասում էր ու չգիտէր թէ ինչի: Հիմա... հիմա Օսմանի առաջն ընկած պիտի տուն ու գնից հեռանայ, պիտի բարձրանայ Ընկուզասարը, պիտի քայլեն, գնան ու իբր... իբր յարմարեցնի պիտի եւ... եւ սպանի Օսմանին, որ իբր... իբր Օսմանի առջեւից քայլել – գնալը, գերի – գերի, գլուխ – կախ, խելօք ու գլուխկախ գնալը իր շունչն ու գլուխը փրկելու համար չէ, այլ Օսմանին սպանելու, վախկոտութիւն չէ վրէժ է: Ե՛ւ քայլ արեց ե՛ւ քայլի մէջ տեսաւ դաւաճանութիւն՝ դէմ այդու ու Ցարութ պապի, սար ու ձոր ընկած Շերոյի, Ընկուզասարի ու իրենց սալալանջ կտուրի, տանը շուռ եկած օրօրոցների ե՛ւ հացի տաշտի, ե՛ւ... եւ...

Քայլ արեց ու... պի՜րկ – պիրկ շուռ եկաւ, գլխով խփեց Օսմանի կրծքին, գլորեց: Օսմանը ընկաւ եւ ընկած տեղից ասաց.

— Էդ գեաւուրին չսպանե՛ք:

Շուռ եկաւ միւսին՝ ասկեարը խոյս տըւեց, ինքը երեսն ի վար ընկաւ... Ցետոյ քաշքշուկ եղաւ, ինքը, մահը աչքն առած, ոտքով, կրծքով, գլխով խփում էր, կըծում էր ու դրա մէջ ամօթ տեսաւ, որովհետեւ չեց չկծել: Չէր ուզում քայլ անէր Օսմանի հետ, չէր ուզում թողնել – հեռանալ եւ ինչքան չէր ուզում, Օսմանը այնքան համոզւում էր, որ ոսկի կայ ու հա զգուշացնում էր.

— Չսպանէք էդ գեաւուրին:

Քաշքշուք եղաւ, ծեծկռտեցին ու չիմացաւ ինչպէս հեռացրեցին տուն ու դռնից ու ինքը վերջին անգամ չնայեց Ցարութ պապին ու աչք չգցեց դռնից ներս, գիշերով քաշքշեցին Ընկուզասարն ի վեր, Ընկուզասարն ի վար գլորեցին, տարան:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(Շար. – 19)

Fonds A.R.A.M

ՍԱԹԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 70ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՍՐՏԱԲՈՒԽ ԵՐԳԵՐՈՒ ՎԱՐՊԵՏԸ

Երաժշտական արուեստին ամէնէն պարզ, ամէնէն տարածուած ու մատչելի ձեւն է երգը: Ուրեմն այնպէս պէտք է յօրինել, որ ան տարածուի ժողովուրդի սրտին, հոգիին մէջ, դառնայ անոր կեանքի անբաժան մասը: Ժողովուրդը միշտ խոստապահանջ եղած է երգի նկատմամբ, որովհետեւ ինքը ստեղծելու բնածին շնորհքը ունի:

Ժողովուրդի սիրած, անոր հոգիին մօտ երաժշտական այս ձեւն ալ դարձաւ Աշոտ Սաթեանի ստեղծագործութեան տարերքը: Եւ այդ գեղեցիկ սեռին միջոցով երաժիշտը հարազատօրէն արտայայտեց իր ժողովուրդին ներաշխարհին բնորոշ կողմերը, անոր նուիրական զգացումները, խոհերը: Աւելին, ան նկարագրեց հայրենի երկիրը, անոր ինքնատիպ բնութիւնը: Սաթեանի երգերը զարմանալի ուժով ունկնդիրին կը հասցնեն Հայրենի ժողովուրդին ու երկրին բոյրն ու հմայքը: Անոր երգերը ունկնդրելով նորէն ու նորէն կը հմայուիս քու ժողովուրդիդ իմաստութեամբ, հոգիին գեղեցկութեամբ, լաւատեսութեամբ:

Ամէնէն հետաքրքրականը այն է, որ այսպիսի գործեր ստեղծող երաժիշտը բնաւ չէ օգտագործած բուն ժողովրդական մեղեդիները: Սակայն կրելով անհատականութեան զօրաւոր կնիքը՝ անոր երգերը խորապէս ժողովրդական են:

Աշոտ Սաթեան այն երջանիկ երաժիշտներէն էր, որուն բնութիւնը օժտած էր մեղեդիական անսպառ ձիրքով, երեւակայութեամբ: Բնածին այդ շնորհքը ան օգտագործեց մեծ վարպետութեամբ: Անոր ինքնատիպ մեղեդիները միաժամանակ աչքի կը զարնեն ազգային ցայտուն երանգաւորումով: Ստեղծագործական ամբողջ գործունէութեան ընթացքին, մեկնելով ժողովրդական ակունքներուն հաւատարիմ մնալու սկզբունքէն, խորապէս ուսումնասիրելով հայ ժողովրդական երաժշտութեան բազմազան ճիւղերու առանձնայատկութիւնները, արուեստագէտը խոր զգացումով ան իր արուեստին մէջ արտայայտեց հայ գիւղական, քաղաքային երգերուն, գուսանական ու հոգեւոր երաժշտութեան, ինչպէս նաեւ տաղի արուեստին բնորոշ շունչն ու ոգին:

Աշոտ Սաթեան՝ կարենալով միշտ ու որոնկատ կարդալ բանաստեղծութիւնը, իր իւրաքանչիւր մեղեդին անմիջականօրէն կը բխեցնէր բնագիրէն, զոր կ'ըմբռնէր բծախնդրութեամբ, միշտ ձգտելով համնիլ երաժշտութեան եւ խօսքի միասնութեան:

Նրբազգաց արուեստագէտը կը զգար ժամանակը, անոր շունչն ու պահանջը:

Մեր ոգեշունչ ու վեհ դարաշրջանի հիանալի արտացոլումն են Սաթեանի խըրոխտ ու հրայրքով լեցուն քայլերգները, որոնք բազմաթիւ անգամներ հնչելով՝ ոգեւորած, ուժ են տուած ժողովուրդին եւ հաստատ կերպով մտած են անոր երաժշտական կեանքին մէջ:

Յիշենք, թէ ինչպիսի ներգործօն ուժ ունեցաւ պատերազմի տարիներուն ստեղծած Սաթեանի «Մարտիկի երգը», որ նուրբ ու մեղմ գոյներով կը հաղորդէ մօրը, հայրենի տունը կարօտցած ռազմիկին ապրումները:

Բազմազան են երաժիշտին շօշափած նիւթերը, բայց բոլորն ալ կապուած են մարդու կեանքին, առօրեային եւ ձըգտումներուն եւ երազներուն հետ:

Յատուկ ոգեւորութեամբ Սաթեան կը գովէ մեր ժողովուրդի աշխատանքի սխրանքները: Ստեղծագործական նոր թափով ու եռանդով աշխատանքը ցայտուն կերպով արտայայտելու համար ան կը փնտռէր ու կը գտնէր արտայայտութեան նոր միջոցներ, խինդ ու եռանդ արտայայտող կշիռ, ոգեւորող ու ներշնչող մեղեդի:

Մարդկային յոյզերով ապրող եւ ոգեւորուող արուեստագէտը յատուկ սիրով կը ստեղծէր քնարական երգերը: Մեղեդիական բազմազան հնարքներով, խոր զգացումով ան կ'արտայայտէր մարդու ապրումները, սէրը, թախիծը, երազն ու ներշնչումը: Անսահման քնքշութեամբ համակուած են «Սիրոյ երգը», «Արդեօք գիտե՞ս դու» երգերը:

Ա. Սաթեանի տաղանդը, ստեղծագործական ճաշակը վառ արտայայտութիւն ստացան նաեւ շարժանկարի երաժշտութեան մարզին մէջ: Երաժիշտի ստեղծագործութեան գլուխ գործոցը դարձան անոր «Արարատեան հովտի երգերը» եւ «Լեռների երգերը» շարքերը: Ասոնց մէջ հիանալի կերպով բացայայտուած են Սաթեանի արուեստին ցայտուն գիծերը՝ առնականութիւնը, պայծառ զգացումը, խոր լաւատեսութիւնը եւ մեղմ քնարականութիւնը:

Աշոտ Սաթեանի ինքնատիպ ու ժողովրդական արուեստը կ'ապրի ժողովուրդին մէջ, ժողովուրդին հետ:

ԱՐԱՔՍԻԱ ՍԱՐԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԳԱՀԻՐԷ

Ապրիլեան Եղեռնի 61րդ տարեդարձի ոգեկոչումը Գահիրէի մէջ տեղի ունեցած է Ապրիլ 25ին, մասնակցութեամբ հայ յարանուանութեանց կրօնական պետերուն եւ բոլոր մշակութային ու մարզական ակումբներու ներկայացուցիչներուն: Ատաւօտեան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մայր տաճարին մէջ պատարագած եւ քարոզած է Եգիպտոսի Հայոց առաջնորդ Ներսէս Ծ. Վրդ. Բաղուճեան: Պատարագէն եւ հոգեհանգստեան պաշտօնի կատարումէն ետք Հելիոպոլսոյ Նուպարեան Ազգ. վարժարանը հոգեճաշ մը տրուած է Ազգային Իշխանութեան կողմէ: Նախագահած է Քաղաքական Ժողովի ատենապետ Ջէնչեանեան, որ իր բացման խօսքին մէջ ծանրացած է Թրքական խժդժութեանց վրայ ու շեշտը դրած՝ գաղութին չինիչ միասնականութեան վրայ: Խօսք առած է Հայ Կաթողիկէ համայնքէն Հ. Յովհ. Վրդ. Ահմարանեան եւ պատկերացուցած է ազգերու պատմութեան մէջ աննախընթաց Մեծ Եղեռնին թշնամիին գործած անլուր դաժանութիւնները:

Գործադրուած է գեղարուեստական պատշաճ յայտագիր մը, ներկաները յոտընկայս երգած են «Հայ ապրինք, եղբարք»ը, որմէ ետք Ներսէս Ծ. Վրդ. Բաղուճեան խօսած է Ապրիլ 24ի խորհուրդին մասին, նշելով անոր ծրագրուած ըլլալու հանգամանքը եւ հակառակ այդ փորձութեան հայ ժողովուրդի արդի կենսունակ վիճակը:

Հոգեճաշը վերջ գտած է Գերապայծառ Ռ. Եպսկ. Պայեանի աղօթքով:

ՀՈՂԱՐՏԻՔ

ՏԷՍԻՆ.— Մայիս 8ին այս օտար հողին յանձնուեցաւ Տէսինի յարգելի ազգայիններէն Յովհաննէս Մանուկեան, իր 78 տարեկանին: Հայու դառն ճակատագիր:

Յովհաննէս Մանուկեան ծնած էր Սեբաստիոյ շրջանը: Մեծ Եղեռնի թրքական սպանդէն հրաշքով ճողոպրած, Ֆրանսայի մէջ կանուխէն բազմանդամ ընտանիք մը կազմելէ ետք երկար տարիներու տքնաջան աշխատանքով տնտեսական բարւոք վիճակ մը ապահոված էր ու կ'ապրէր երջանիկ եւ ահա մահը կը զգետնէ զինք: Նախկին Դաշնակցական, ուղղամտօրէն ու եռանդով կատարած է իր կուսակցական բոլոր պարտականութիւնները եւ մինչեւ իր մահը պահած է իր կուսակցութեան գաղափարները: Մօտէն հետեւած է նաեւ ազգային շարժումներուն: Մանաւանդ նիւթապէս ու բարոյապէս կ'օժանդակէր նորահաս սերունդի հայեցի դաստիարակութեան նուիրական գործին:

Տէսինի իր օրինակելի կեանքը եւ իր տիպար հայրենասիրութեան գործօն տըւեալները երաշխիքներ են որ իր յիշատակը անշէջ մնայ մեր սրտերուն մէջ:

Յարգանք իր թարմ շիրիմին:

Գ. Պ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆԻՆ «ԲՈՒՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՂԻՒՍԱԿ»Ը

Մոսկուայի «Սովետսկայա Ռոսիա» թերթին մէջ յօդուած մը լոյս տեսած է Ակադ. Արմէն Թախտաջեանի աշխատանքներուն մասին: Ակադեմականը, պատասխանելով իրեն եղած այն հարցումին, թէ որքան ծաղիկներ կան աշխարհի վրայ, ըսած է. «Հազարաւոր եւ հազարաւոր ծաղկազգիներ եւ հարիւր հազարաւոր տեսակներ»: Բուսաբան գիտնականի համոզումով, աշխարհի վրայ գտնուող բազմահարուստ ծաղկաստանը սերած է բոյսերու խումբէ մը, գուցէ եւ ծաղիկէ մը: Այս վարկածը օգնած է գիտնականին «կէտ առ կէտ» դասակարգելու բազմազան բուսական աշխարհը: Դասակարգման աղիւսակներու մէջ բուսական աշխարհի մեծ խումբերու վերադասաւորումը կատարուած է, նկատի առնելով ժամանակակից գիտութեան բոլոր նուաճումները:

×

«ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ»

Պատմական յուշարձաններու պահպանման հայկական ընկերութիւնը հրատարակած է «Անմահութեան յուշարձաններ» պատկերազարդ գիրքը: Հեղինակն է՝ Խորհ. Միութեան լրագրողներու միութեան անդամ Ի. Էլլարեան, որ տեղեկութիւններ տուած է նաեւ յուշարձաններու եւ կոթողներու մասին, որոնք կառուցուած են համաշխարհային Բ. պատերազմի հերոսներու յիշատակին: Գիրքին մէջ զետեղուած են 200 յուշարձաններու լուսանկարներ:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒՀԻՆ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Յառաջդիմութիւնը քաջալերող Միջազգային Ընկերութիւնը (Société d'Encouragement au Progrès) ոսկէ մետալով պատուած է Հայ Կարմիր Խաչի նախագահուհին Տիկին Թագուհի Թէսիէ տիւ Քրօ - Գօլօլեան, որ Հարաւային Ֆրանսայի Վիկան քաղաքին մէջ հիմնած է Սէվէններու Թանգարանը եւ ներկայիս անոր վարիչ-տնօրէնն է:

Ֆրանսայի Թանգարաններու ընդհանուր վերակացութիւնը Ցեղաբանութեան տիպար Թանգարան մը (Musée Pilote d'Ethnologie) կը նկատէ Տիկին Գօլօլեանի այս հիմնարկութիւնը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՏՈՐ... ԱՌԱԳ ՀԱՒԱՏԱՔՆՆԻՉԸ

— Եւ հիմա պէտք է որ ես ձերբակալեմ զինքը: Ոհ, ծովէն դուրս ելլող սա երկու գլուխները որոնք թշնամական նայուածքով մը դէպի երկինք կը նայէին... Ժամանակը կ'անցնի... Ո՞վ գիտէ թէ հիմա Վենետիկէն չեն հեռացած...:

Լռութիւն տիրեց:

— Շարունակէ, ըսաւ Տանտոլօ:

— Լմնցուցի, տէր իմ: Եւ հիմա ձեր հրամաններուն կը սպասեմ:

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, թոթովեց Տանտոլօ ինքզինքին գալով:

— Սա, թէ պարոն հաւատաքննիչը կ'ուզէ՞ այս գործին մէջ ինծի լիազօրութիւն տալ:

— Ո՞ր գործին մէջ:

— Երկու փախստականները գտնելու...

— Այո, լիազօրուած ես, միայն թէ պէտք է ժամէ ժամ բոլոր պատահածները մանրամասնօրէն տեղեկացնես ինծ, պատասխանեց Տանտոլօ: Ծանրակշիռ դէպքի մը առջեւ կը գտնուինք: Այդ երկու փախստականները շատ վտանգաւոր մարդիկ են: Սա ալ չմոռնամ հարցնելու թէ զիրենք կը ճանչնա՞ս:

— Մէկը Սքալաբրինօն է, ասկէ վեց տարի առաջ բռնած էինք զինքը:

— Իսկ մի՞ւսը:

— Միւսն ալ Ռոլան Քանտիանօն է:

— Գնա, գնա եւ աչքդ չորս բաց: Եթէ հետքերնին գտնես, անմիջապէս տեղեկացուր:

.

— Այս խօսակցութենէն երեք օր յետոյ, իրիկուն մը, սենեկապանը աւագ հաւատաքննիչին սենեակը մտնելով ըսաւ թէ լրտես մը եկած էր եւ հետը տեսակցիլ կ'ուզէր:

Աւագ հաւատաքննիչը զայն անմիջապէս իր քով առաջնորդելու հրաման տուաւ: Լրտեսը ներս մտնելով խոնարհեցաւ:

Եկողը վտանգաւոր մարդ մըն էր, ցած ու ստորին արարած մը. դէմքէն, մանաւանդ ցած ճակատէն ու ապակիացած աչքերէն յայտնի էր անոր ինչ ըլլալը:

— Տէր իմ, Սքալաբրինօ եւ Ռոլան Քանտիանօն իմ ձեռքիս տակ են, խօսք առաւ ան խոնարհութիւն մը եւս ընելով:

— Պատմէ տեսնեմ, ի՞նչ գիտես իրենց մասին, հարցուց Տանտոլօ դէմ-դէմին կտրելով:

Պիտի խնդրէի սակայն որ մատուցած ծառայութիւնս յառաջիկային չմոռցուի, գիտել տուաւ լրտեսը սակարկութեան սկսելով: Վենետիկի ոստիկանութիւնը քաղաքը տակն ու վրայ ըրաւ, բայց որեւէ հետք չկրցաւ գտնել:

— Հոգ մի ըներ, չի մոռցուիր: Սկսէ:

— Պատմելիքս պարզ դէպք մըն է, խօսք առաւ լրտեսը: Ես Սքալաբրինօն առաջուընէ կը ճանչնայի, Ճուանա անունով սիրուհի մը ունէր ան որուն տունը կը բնակէր: Բանտէն փախչելուն լուրը առնելուս պէս Ճուանայի տունը գացի եւ դուրսէն լրտեսելով Սքալաբրինոյի ձայնը լսեցի:

— Հապա մի՞ւսը:

— Ռոլան հոն չէր, բայց կասկած չկայ որ դուրս ելած էր: Մենք հիմա երթալու Սքալաբրինօն եւ իր սիրուհին բռնելու ենք. ատ երկուքը կը կապենք, սենեակ մը կը թխենք, եւ երբոր Ռոլան տուն դառնայ, ան ալ կը բռնենք:

— Այո, այդպէս ընելու է, մռլտաց Տանտոլօ:

Բայց սարսռաց:

— Բայց տէր իմ, սասանկ առիթներ ինծի պէս մարդոց ամբողջ կեանքին մէջ հազիւ մէկ անգամ կը հանդիպին, շարունակեց լրտեսը: Եթէ մեր լրտեսապետին պատմէի եղելութիւնը, գիս դաշունահարելով ծով պիտի նետէր եւ այս առիթէն օգտուելու համար ինքը պիտի ներկայանար ձեզի եւ պիտի ըսէր թէ փախստականները ինքը գտած էր:

— Ուրեմն մեծաւորի բան մը չըսի՞ր:

— Ոչ, տէր իմ, ինէ եւ ձենէ ուրիշ ոչ ոք գիտէ այս գաղտնիքը:

— Եկուր ուրեմն այդ տունը ինծի ցոյց տուր, հրամայեց Տանտոլօ ոտքի ելլելով:

— Ամենայն սիրով, տէր իմ, ըսաւ լրտեսը:

Տանտոլօ քովի սենեակը անցնելով վերարկու մը նետեց ուսերուն, ապա լրտեսին քով դարձաւ:

Երկուքը մէկէն պալատէն դուրս ելան:

— Տէր իմ, նաւավարնիդ կանչե՞մ, ըսաւ սենեկապանը:

— Պէտք չկայ, պատասխանեց Տանտոլօ:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Հայրենակից Խաչիկ Մկրտիչեանի յիշատակին Պետրոսեան, Քնեազեան ընտանիք 200 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

×

Արժանթիէօյէն այրի Տիկին Յովսէփ Թէրզեան 50 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին, Տիկին էլմաս Տէփանեանի *մահուան առթիւ :*

×

Տէր եւ Տիկին Ժ. Գարաճեան, փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆր. կը նուիրեն Ալֆորվիլի Կապ. Խաչին Տիկին Արուսեակ Նալպանտեանի *(ծնեալ Քալփաքեան) մահուան առթիւ :*

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Մատլէն Իւլիւպէկեանի, իր հօր՝ խաչիկ Մկրտիչեանի *մահուան առթիւ :*

Նոյն առիթով մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Քէօլէեանէ եւ Պ. Յակոբ Սերոբեանէ 100ական ֆրանք :

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Մատլէն Իւլիւպէեանի եւ իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց հօր՝ խաչիկ Մկրտիչեանի *մահուան առթիւ :*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները .— Յովհաննէս Պալանճեանի *մահուան առթիւ՝ Ոսկերիչեան եւ Սարաֆեան ընտանիք 100, Տիկին Վեհանոյշ Պասմաճեան, Պր. Սիմոն Թէրզեան 50ական, Պր. Կարապետ Աբրահամեան 30 :*

×

Տէսինի եկեղեցւոյ վարչութիւնը ստացած է Մանուկեան ընտանիքի կողմէ՝ Յովհաննէս Մանուկեանի *յուղարկաւորութեան առթիւ հազար Ֆր. :*

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՃԱՇԸ

Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը՝ Յունիս 13ին, Կիրակի ժամը 13ին կազմակերպած է մեծ ճաշ մը, ի նպաստ լիբանահայ աղէտեալներու

HOTEL SEVAN
Avenue de Verdun — 84120 PERTUIS
(Piscine chauffée)

Տոմսերու համար հեռաձայնել .—
50–27–39 *կամ* 91–24–98

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12–14 ՌԻՒ ՍԷՆԹ'ՊԱԶԻԼ

ՄԱՅԻՍ 11էն 24՝ *Մշակութային եւ գեղարուեստական ձեռնարկներ :*

ՄԱՅԻՍ 19 եւ 20 *Չորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի*

NUITS DE LA QUATRA
avec RAFFI PETROSSIAN, ANNIE ADJEMIAN, CHARLES RENAUD
MANOUK PARIKIAN

ՄԱՅԻՍ 24, *Երկուշաբթի դասախօսութիւն՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը համաշխարհային քաղաքակրթութեան — Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ*
Ցուցադրութիւն նկարիչներ՝
ALINE ETMEKDJIAN et H. ZAYAN

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Մայիս 22, յիշատակ է աշխարհազօրաց եւ Զօրավարացն Հայոց, որք կատարեցան ի հերոսամարտին Սարդարապատի 1918 ամի, վասն հաւատոյ եւ հայրենեաց :

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի եւ հոգեհանգիստ կը կատարուի :

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ Վալանսի հայ հաւատացեալները Շաբաթ Մայիս 22, երեկոյեան ժամը 18.30ին մատուցուելիք հոգեհանգստեան պաշտօնի, Սարդարապատի հերոսներու անմահ յիշատակին, հայրենիքի ազատութեան նահատակուած հերոսներու հոգւոյն համար :

ՁԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ, Մայիս 29, իր վեթերան ընկերուհիներու համար դէպի Թուարի :

Օթոքառը կը մեկնի Մայիս 29, կէսօրէ վերջ ժամը 14ին, Փլաս Լէոն Պլում, Իսի : Վերադարձ ժամը 19ի առեններ :

Ճշդապահ ըլլալ :

×

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 13 Կիրակի ամբողջ օրը դէպի
DREUX ET ANET SUR EURE
Visite château de Diane de Poitiers et Chapelle Royale
ինչպէս նաեւ շրջակայ պտոյտներ :

Արձանագրութեան համար հեռաձայնել Տիկիններ Թադէոսեանի 878–27–35, *Հրաչեանի* 878–67–38, *Արսլանկիւլեանի* 734–70–19, *Սանոսեանի* 645–13–52

Հաւաքատեղի
Square Montholon — Métro Cadet
առաւօտեան ժամը 7ին

Ծախքերու մասնակցութիւն, այցելութիւններով միասին՝ 50 Ֆր. :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները ընդհ. ժողովի, Հինգշաբթի Մայիս 20, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Ե. Հիւսիսեան սրահը, Ռիւ Ֆավանքին, Վալանս : Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

×

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը Կիրակի, Մայիս 23, առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Օրակարգ տեղւոյն վրայ :

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՀԱՄԵՐԳ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթ. Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց

Նախագահութեամբ
ՀԱՅՐ ԽՈՐԷՆ ՏԻԼԻՉԵԱՆԻ
Տեսուչ
Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի

«ՆԱՅԻՐԻ»
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ
ԳԷՈՐԳ ԵԱՆԳԷԿԵԱՆԻ
Մեներգ՝ Տիկին ԱՍՏՂԻԿ ՏԷՏԷԵԱՆ
Կիրակի Մայիս 23, ժամը 16.30ին
au Collège Samuel - Mouradian
26, Rue Troyon — Sèvres
Տոմսերը ապահովել սովորական հասցէներէն :

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԽՕ – ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Արծիւ խումբի ժողովը Չորեքշաբթի, Մայիս 19, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՅԻՍ 28Ը

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի, Շաբաթ Մայիս 22, երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ, Սալ տէ Ֆէթի *մէջ, Վալանս :*

Կը նախագահէ ընկերուհի
ԺԱՆԷԹ ԽԱՉԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ, մեծ պարահանդէս, մասնակցութեամբ Կռունկ *նուագախումբին :*

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, Մայիս 29ին, Մշակոյթի Տան *մէջ :*

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ 21 ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՀԱՏՈՐՆԵՐ

—55 *մեներգներ եւ զուգերգներ :* — Համանուագներ՝ *Ա. Հեթանոսական : Բ. Եղերական* ա *մրցանակ : Գ. Դիւցազնական : Դ. Վերածնունդի : — Դպրոցական. Մենակային եւ Համանուագային երաժշտութիւն : — Լուսընթագ. պարանուագ երգչախումբով : — Անոյշ զուսանրգութիւն :* — Երգախաղեր – *Էմմա : Տէր-Գոնեակ : Ղարաբաղի Մելիքներ : — Մեներգներ խմբերգներով : — Մեսրոպեան լեզու. աշխարհական գանթաթ երգչախումբով :* ա *մրցանակ : — Հայ ժող. եւ աշուղական երաժշտութիւն. Արաբկիրէն. Տարօնէն. Զմշկածագէն. Շապին – Գարահիսարէն եւ Եղեսիայէն : Ասոնք բոլորը դաշնակի եւ նուագախումբի ընկերակցութեամբ :*

Դիմել՝
ԱՒԵՏԻՍ ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ
1, Allée Erckmann-Chatrian
93110 Rosny sous Bois
Tél. : 875-54-50

Ա Ղ Ք Ա Տ Ա Խ Ն Ա Մ Ի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍ 6, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ
44 – 50, Ավընիւ Շարլ Տը Կօլ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի օր մը անցընել :
Մանրամասնութիւնները յետագային ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ԳԱՐՆԱՆ, ԱՄՌԱՆ ՈՒ ԱՇՈՒՆԻՆ

TRANSTOURS organise

Բ. ճամբորդութիւն՝ ՅՈՒԼԻՍ 10էն 25 ԼԵՆԻՆԿՐԱՏ – ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ
գին՝ 2900 ֆրանք

1976 ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն 21, ՄՈՍԿՈՒԱ – ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2900 ֆրանք
1976 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10էն 25 — ՄՈՍԿՈՒԱ-ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2850 ֆ.
1976 ՀՈԿՏ. 8էն 23 — ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՐԵՒԱՆ — Գին՝ 2450 ֆրանք

ՕԳՈՍՏՈՍԻՆ և ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԻՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ԽՈՒՄԲԵՐ՝ ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

Երթուդարձ օդանաւով : «Արմենիա»յի կամ «Անի»ի մէջ, առաջին կարգի սպասարկութեամբ :

Կը գործադրուի հայրենի տեսարժան վայրերու այցելութեան լրիւ յայտագիրը

Արձանագրութեանց համար դիմել՝

TRANSTOURS, 22 rue du 4Septembre — 75002 PARIS — Tél. 742-77-40
ուր կարելի է ներկայանալ Կ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ, ամէն Երեքշաբթի եւ Ուրբաթ կէսօրէ ետք ժամը 15էն 18 :
ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել Զ. ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆԻ՝
11, rue du Bassin — SAINT-JULIEN — Tél. 93-04-90 et 08-31-55
ՎԱԼԱՆՍ՝ դիմել Ն. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ — ԱԼՖՈՐՎԻԼ՝ դիմել Յ. ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կը շարունակէ իր կազմակերպած դասախօսութեանց շարքը նուիրուած Հայոց պատմութեան եւ մշակոյթին սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը

Ուրբաթ 21 Մայիս

ԲԱՆԱԽՕՍ

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊԶՏԻԿԵԱՆ

« ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ» ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ սրահին մէջ, 118, Ռիւ տը Գուրսէլ 75017 *ՓԱՐԻԶ, ժամը 21ին :*

Նիւթ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայերը Անիի անկումէն վերջ — Ռուբէն իշխան եւ Կիլիկիա — Ռուբինեան իշխաններ — Լեւոն Բ. Մեծագործ թագաւոր Կիլիկիոյ — Հայեւֆրանսական յարաբերութիւնները — Թեր եւ դէմ կուսակցութիւններ — Հեթումեանները — Լուսինեանները

ԾԱՆՕԹ.— Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան հարց – պատասխանի ձեւին *տակ :*

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
19
MERCREDI
19 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ.		Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ.		Հատը	1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.593 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — No 13.593

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ԺԻՍՔԱՐ ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ ՀԱՍԱՒ

— O —

Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը, կինը, Արտաքին նախարար՝ Սովանեարկ եւ շքախումբը Ուաշինկթըն հասան երեք ժամէն եւ ժամի տարբերու – թիւնն ալ այն արդիւնքը կուտար, որ մեկնելով Փարիզէն ժամը 13ին, Ուաշինկթըն կը հասնէին 10ին, այսինքն մեկնած ժամէն երեք ժամ առաջ: Այս ճամբոր – դութեամբ, Քոնքորտ պէտք է փաստէր նաեւ թէ այնքան ալ աղմուկ չըներ եւ կրնայ ապահովել առեւտրական երթեւեկութիւնը առանց շատ անհանգստացնե – լու Ամերիկացիները:

Ժիսքար, որ Ամերիկա կ'երթայ երկրին անկախութեան 200ամեակին առթիւ, կը տեսնուի սակայն ղեկավարներու հետ, որոնց դիրքը բաւական խախուտ է: Արդարեւ, նախապատրաստական ընտրու – թիւններու ընթացքին, Ֆորտ օրէ օր հող կը կորսնցնէ ի նպաստ Ռիկընի եւ երբ Երեքշաբթի երեկոյեան ճաշի հիւրն ըլլայ Ֆրանսայի Նախագահին, դեսպանատան մէջ, շատ հաւանական է որ «խելքը ուրիշ տեղ» ըլլայ, այսինքն Միչիկընի ընտրութեանց արդիւնքին, քանի Միչիկընը իրեն համար փորձաքարն է որ ճակատագրական է: Միւս կողմէ, Քիսինկէր ամէն օր կը յայտարարէ թէ նոյնիսկ եթէ Ֆորտ ընտրուի, ինք կը քաշուի: Ուրեմն Ֆրանսայի ղեկավարը կը տեսնուի մարդոց հետ, որոնք քանի մը ամիսէն կրնան միայն պարզ քաղաքացիներ ըլլալ, թէկուզ «նախկին նախագահ»ի կամ «նախկին նախարար»ի մխիթարական որակումով:

Ժիսքար Ուաշինկթընի օդակայանէն Սպիտակ Տուն կը փոխադրուէր թռանով եւ հոն է որ կ'ընդունուէր նախագահ Ֆորտի կողմէ: Ինք իսկ իր թարգմանն ըլլալով, Ժիսքար իր քանի մը խօսքերը կը կրկնէր անգլերէն:

Գլուխ գլխի առաջին խօսակցութիւն – ներէ ետք, ճաշ մը կը տրուէր ի պատիւ Ֆրանսայի Նախագահին, նոյն երեկոյեան:

Ժիսքար Ֆրանսայի 4րդ նախագահն է որ Ամերիկա կ'երթայ: Իրմէ առաջ պաշտօնական այցելութիւններ կատարած են Զօր. տը Կոլ (երկու անգամ), Վ. Օրիոլ եւ Փոմփիտու:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՄԻՇՏ ՆՈՅՆ ԽԵԼԱԳԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

— O —

Ուրիշ ոչ մէկ հաստատում կարելի է ընել Լիբանանի մասին եթէ ոչ ըսել ու կրկնել որ խելագարութեան հովը որ կը փչէ ամիսներէ ի վեր չէ դադրած և իրաց այս կացութեան մէջ, մասնաւոր պատ – ճառ մըն ալ չկայ որ դադրի: Ի վերջոյ պարզ է որ շահ ունեցողներ կան այս պատմութեան մէջ եւ միայն զէնք ծախողները պէտք չէ ըլլան: Ոչ մէկ ատեն, ոչ մէկ տեղ, ոչ մէկ մարդ խելագարութիւնը հոս հասցուած է: Եւ մարդիկ կը շարունակեն դիտել, երբեմն երբեմն խրատ ու խորհուրդ տալ, մանաւանդ զէնք հայթայթել որպէսզի սպանդը շա – րունակուի: Վերջին երեք օրերու ընթացքին 500 էր մեռեալներու թիւը, ասոնց մէջ նաեւ անմեղ երախաներ, որոնք կը կարծէին թէ կրնան խաղալ որովհետեւ մանուկ են, անգիտանալով թէ իրենք մանկութիւն չունեցողներու մաս կը կազմեն: Ռումբեր կ'իյնան պաղեստինեան մանկապարտէզին վրայ ու 10 երախաներ այլեւս երբեք պիտի չխաղան եւ երեսուն ուրիշներ, վիրաւոր, միշտ պիտի յիշեն թէ մարդը գազան է:

Երեքշաբթի օր, Դամասկոսէն Պէյրութ կը վերադառնար Արաֆաթ, որու կ'ընկերանայ Լիբիոյ վարչապետը՝ Ապտէլ Սալամ Ճալուտ, որ պիտի փորձէ միջնորդի դեր խաղալ սուրիական ուժերու մէկ կողմէ եւ ձախ–լիբանանեան եւ պաղեստինեան ուժերու միջեւ միւս կողմէ:

×

Միայն Երկուշաբթի օրուան համար մեռեալներու թիւը 207 էր եւ վիրաւոր – ներու թիւը՝ 340: Ռումբ ինկած է ամէն կողմ, Տորայի Սէն–Ժոզէֆ հիւանդանոցին եւ շուրջը: Կռիւները տարածուած են նաեւ Պուրճ – Համուտ:

×

Էտուար Սաապի մահը մեծ կորուստ մը կը նկատուի ոչ միայն լիբանանեան մամուլին այլեւ ընդհանրապէս լրագրու – թեան համար: Ծնած Սուրիա, շրջանաւարտ Ցիսուսեաններէն, իրաւագիտու – թեան լիսանսը առած էր Պէյրութի Սէն–Ժոզէֆ համալսարանը: Արտաքին քաղաքականութեան խմբագիր եղած էր Անխոն Թերթի եւ նաեւ Տիգրան Թոսպաթի Լը Սուարին 1954էն 1957:

× Մեռեալներու կարգին Մայիս 17ի Օռիանն – Լը Ժուռ կը յիշէ, Տորայի մէջ, Օհաննէս Թոքալեանը:

Քանի մը տողով

ԱՅՍՐԵՈՐԴԱՆԱՆԻ մէջ շատ ծանր է կացութիւնը եւ խարայելացի զինուորներն ալ բաւական «ջղային»: Մթնոլորտը լարուած է մանաւանդ երիտասարդ աղջկան մը՝ Լինա Նապուլի սպանութեան հետեւանքով: 18ամեայ, զաւակը պաղեստինցի կչիռ ունեցող ընտանիքի մը, Լինա սպաննուած է զինուորի մը կողմէ երբ չէր իսկ մասնակցեր ուսանողական ցոյցին, որ տեղի կ'ունենար Կիրակի: Իսրայելացիք իրար անցած են, զինուորական կառա – վարիչը ներողութիւն խնդրած է բայց այս ամբողջը «ակարութիւն» նկատուած է Արաբներու կողմէ եւ աղջկան յուղարկաւորութիւնը շատ լարուած մթնոլորտի մէջ անցած է: Միջադէպերը կը շարունակուին: 18 տարեկան արաբ ուսանող մը եւս սպաննուած է:

ՕՌՈՌ Թերթին դէմ երկու եղեռնափորձեր կատարուած են Կիրակիէն Երկուշաբթի լուսնալիք գիշերը: Նիւթական վնասները մեծ են:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 13)

ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻՆ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի Արուեստի հիմնարկութեան մէջ տեղի ունեցած է գիտական նստաշրջան մը, նուիրուած՝ Հայաստանի մշակոյթի եւ արուեստի հարցերուն: Արուեստի հիմնարկութիւնը այս նստաշրջանը կազմակերպած է Մոսկուայի արեւելքի ժողովուրդներու արուեստի պետական թանգարանի համագործակցութեամբ: Նիստերու ընթացքին քննութեան ենթար – կուած են հին եւ միջնադարեան, ինչպէս նաեւ ժամանակակից արուեստի զանազան հարցեր: Նստաշրջանի բացումը կատա – րած է Արուեստի հիմնարկութեան տնօ – րէնը Ռուբէն Զարեան: Հայ գիտնականներու կողքին հետաքրքրական զեկու – ցումներ կարդացած են Մոսկուայէ, Լենինգրադէ եւ այլ քաղաքներէ հրաւիր – ուած արեւելագէտներն ու հայագէտները: Լենինգրադի Ռեպին Գեղարուեստական Ակադեմիայի դասախօս եւ արուեստաբան Ե. Ռազդուլսկայա ներկայացուցած է ֆրանսահայ անուանի արուեստագէտ Գառզուի նկարչական սկզբունքները: Նոյն արուեստաբանը հրատարակած էր 1974ին ուսումնասիրութիւն մը, «Գառզուի դի – մանկարները» խորագրով, համամիութենական արուեստաբանական հաւաքածոյի մէջ:

×

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԵՐԸ ՊՈՒԼԿԱՐԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԱԾ

Պուլկարիոյ մէջ « Համաստեղութիւն » մատենաշարով լոյս տեսած է խորհրդահայ արձակագիր Զօրայր Խալափեանի «Ո՞րտեղ էիր, մարդ Աստծոյ» վէպը պուլկարերէն: Թարգմանիչն է պուլկա – րահայ «Երեւան» թերթի խմբագիրը՝ Յակոբ Օրմանճեան, որ վերջին երկու տարիներուն պուլկարերէնի թարգմանած է նաեւ Հրանտ Մաթէոսեանի «Նարնջագոյն զամբիկը» եւ Վարդգէս Պետրոսեանի «Դեղատուն Անի» գործերը:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ կռիւներ եղած են փողոցները ոստիկանութեան եւ ծայրայեղ ձախ տարրերու միջեւ, 15 մեռեալ կայ:

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ մէջ 13 մեռեալ եւ 56 վիրաւոր կար, Կիրակի օր եւ միտքերը չեն հանդարտիր: Մեռեալներու 4ը ոստիկան են: Բողոքականները յարձակած են կաթողիկէներու պառի մը վրայ, ուր հինգ հոգի մեռած է եւ 53 հոգի ալ վիրաւորուած:

ԺՈՐԺ ՄԱՌՇԷ «պատասխանի իրաւունք» կ'ուզէ հեռատեսիլի Ա. կայանէն, ուրկէ Ներքին Նախարար Փոնիաթովսքի ամբաստանած էր Համայնավար կուսակցութիւնը եւ Մառշէն իբրեւ «կաշառա – կեր» եւ խոստացած որ մանրամասն տեղեկագիր մը պիտի հրապարակէ կուսակցութեան ելմտական մեթոտներուն մա – սին թաղապետական թէ ազգային ճակատի վրայ:

ԸՍՏ ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ

ՀԱՅԵՐ ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻՆ ԵՂԵՐ...

— O —

Մայիս 9ի Հիւրրիյէթը «Հայկ. կազմակերպութիւնները զինեալ յարձակումի կը պատրաստուին, արտասահմանի թուրք դիւանագէտները զգուշութեան հրաւիր – ուեցան» խորագրին տակ կը գրէ.—

«Հայկական գաղտնի կազմակերպու – թիւնը որ հիմնուած է ահաբեկչական նկատումներով, կը պատրաստուի զինեալ յարձակումներու, գործակցելով յոյն ահաբեկչական կազմակերպութիւններու հետ: Այս մասին արտասահմանի թուրք դիւանագէտներուն ազդարարուեցաւ ըզ – գոյշ ըլլալ, Ապահովութեան ընդհանուր տնօրէնութեան եւ Արտաքին նախարարութեան կողմէ: Ապահովութեան ուժերը երկու ամիսէ ի վեր կ'աշխատէին այս մասին եւ պատրաստած էին մանրամասն տեղեկագիր մը, «Հայաստանի Ազատա – գրական Կազմակերպութեան» մասին, ո – րուն կեդրոնը Պէյրութ է: Իր զէնքերը կը ստանայ Ամերիկա բնակող մեծահարուստ հայ ընտանիքներէ, եւ Թրքական իշխա – նութիւնը ճշդած է այդ զէնքերուն տե – սակը եւ ցուցանիշը: Հայկական գաղտնի բանակը կը գործակցի նաեւ Էօքա Բ.ի հետ եւ սերտ յարաբերութիւն կը մշակէ Թուրքերու թշնամի Յոյներու հետ:

Հայկական զինեալ ուժերը յառաջիկայ ամիս կրնան ձեռնարկել իրենց յարձա – կումներուն եւ այս պարագան յանձնուած է արտասահմանի Թուրք դիւանագէտներու ուշադրութեան»:

Փարիզի հայկ. ցոյցերուն առթիւ

Ընկերվարական շաբաթաթերթը՝ «Լ'Իւնիոն», Մայիս 14–20ի իր թիւին (205) մէջ կ'անդրադառնայ հայկ. ցոյցերուն, որոնք տեղի ունեցան Ապրիլ 24ին ու կը գրէ.—

DES HABITUES DE LA REPRESSION

« Vraiment, les Arméniens de Paris exagèrent. Non seulement la France éternelle consent à ce qu'ils commémorent le génocide de 1915 dont ils ont été victimes, mais encore ils ont le toupet de se plaindre parce que Michel Poniatowski les a un peu brutalement fait disperser — et, pour certains d'entre eux, conduire au poste — à la dernière manifestation commémorative, qui se déroulait pourtant dans le calme et la dignité.

Dans une question écrite, Jean Poperen vient de demander s'il fallait « conclure de ces mesures policières que le gouvernement français veut qu'il soit désormais interdit de protester contre le sort imposé par le gouvernement turc au peuple arménien et d'exprimer son soutien à la revendication par ce peuple au droit à son existence nationale ».

Ի ՆՊԱՍՏ ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Լիբանանահայ աղէտեալներու Կեդր. Յանձնախումբը կը հաղորդէ թէ Մայիս 10էն եւ 14էն պաշտօնապէս փոխադրած է 270.000 Ֆր. եւ 230.000 Ֆր.: Այս երկու վերջին փոխանցումներով, փոխադրուած ընդհանուր գումարը կը հասնի 900.000 ֆրանսական ֆրանքի:

Fonds A.R.A.M

ԱՐԱՐԱՏ, ՍԻՐԵԼԻՍ

— Երեւանեան օրեր եւ ժամեր —

Դ.

Ապրիլ 24 : Սեւ արեւը մեր ժողովուրդին ու մեր պատմութեան : Մով բազմութեան հետ կը բարձրանանք Ծիծեռնակաբերդ : Բարակ անձրեւ մը կ'իջնէ, քիչ մը տրտմութիւն տալով խրաւազրկուած Հայոց սրտերուն : Բոլորին ձեռքը ծաղիկներ, գոյնզգոյն : Ուխտի օր է : Արարատը այսօր, բնաւ չերեւիր իր ժողովուրդին : Ի՞նչպէս երեւի :

Ու մեր սիրտը նման՝ էն փլած տներ, Ծիծեռնակաբերդէն եաք, ուրիշ ո՞ւր կրնանք երթալ եթէ ոչ՝ Կոմիտասին : Իր անունով մկրտուած Այգիին մէկ անկիւնը, ծառերու մէջտեղ փոքրիկ գերեզ - մանատուն մը կայ : Հոն է Վարդապետը ու շուրջը՝ հայ մշակոյթի ծառաներ :

Շիրիմէ շիրիմ կը կարդամ անուններ՝ Ա. Իսահակեան, Թորոս Թորամանեան, Լէօ, Թամանեան, Վրթ. Փափազեան, Երուանդ Լալայեան, Յովհ. Յովհաննիսեան, Մարտիրոս Սարեան, Ստեփան Զորեան, Վահրամ Փափազեան, Շիրվանզադէ, Աբելեան, Հրաչեայ Ներսիսեան ու Վահան Տէրեան :

Բայց Վահան Տէրեան հոս չէ, ոչ ոք գիտէ թէ ո՞ւր է մարմինը, հոս միայն շիրմաքար մը կայ, սեւ, պարզ շիրմաքար մը, յիշեցնելու համար քերթողը, որու կարծես երգը կը լսեմ .—

«Իմ գերեզմանին դուք չմօտենաք,
Հարկաւոր չէ ինձ ոչ ծաղիկ, ոչ սուգ.
Ցանկարծ կը զարթնի ջերմ լալու փափաք
Սիրտըս չի գտնի ոչ մի արտասուք :

Իմ գերեզմանը թող լինի հեռւում
Ուր մահացել են շշուկ, երգ ու ձայն.
Թող շուրջըս փռուի անանց լռութիւն
Թող ինձ չյիշեն, թող ինձ մոռանան :

Իմ գերեզմանին դուք չմօտենաք...» :

Կը հեռանամ :

×

Յաջորդ օրն ամբողջ պիտի անցընեմ Սիլվա Կապուտիկեանի հետ ու հաճելի անակնկալներ իրարու պիտի յաջորդեն :

Առաջին յառաջացած է արդէն, երբ կը հասնինք Գիւմիշի ջրելեկտրակայանը, որ երրորդն է Երեւանի վեց կայաններէն : Սիլվա Կապուտիկեանի ներկայութիւնը կը բաւէ որպէսզի բոլոր դռները բացուին : Որքան սրտապնդիչ է այս երեւոյթը, որ պիտի կրկնուի բազմիցս ամբողջ օրուան երկայնքին : Ուր որ երթայ, ուր որ մտնէ սրտբաց ընդունելութիւն է :

Հո՛ս, կը պատուեն հայ Գիրի սպասարկուն, կը պատուեն բանաստեղծը մինչ այլուր պատիւի արժանանալու համար, նախընտրելի է «ճարտարարուեստի բանաստեղծ» ըլլալ... :

Կապուտիկեան կը հարցնէ թէ արդեօք Ֆրանսայի մէջ հիտրօելեկտրակայան այցելա՞ծ եմ : Կը խոստովանիմ թէ մտքէս ալ չէ անցած : Բայց հոս տարբեր է : Հայաստանի վերելքին կոթողներ են նման իւրաքանչիւր շինութիւն ու հարկ է տեսնել : Մուտքին, զարմացած հաճոյքով մը կը նկատեմ ամբողջ պատ մը զարդարուած մեր դասական գրագէտներու նկարներով :

Մեկնումի պահուն, կ'իմանանք թէ քովնտի սրահը քիչ յետոյ հարսնիք կայ : Ու կ'որոշենք մնալ, իբրեւ անկոչ հարսնեւորներ : Արդարեւ քիչ եաք կը հասնին հարս ու փեսայ ու հրաւիրեալներ եւ մենք ալ տեղ կ'առնենք : Ընդհանրապէս հարսնիքները շաբաթ օր տեղի կ'ունենան բայց հարսին եղբայրը իր բաժակաճառին մէջ պիտի տայ բացատրութիւնը.— «Երէկ Ապրիլ 24 էր, սուգի օր էր : Երէկ մեր սրտերը տխուր էին : Ու այսօր հարսնիք կ'ընենք...» :

Ու բաժակաճառերը իրարու կը յաջորդեն, խանդավառ խօսքեր կ'ընէ նաեւ Սիլվա Կապուտիկեան, մաղթանքներով լեցուն ու կը շարունակենք մեր թափառումները, գիւղէ գիւղ : Կիրակի է, հոսհոն երիտասարդներ ու մանուկներ չէնցուցած են ամէն տեղ : Ամէն քայլի տուն մը կը հրաւիրուինք ու անմիջապէս սեղանները կը լեցուին... :

×

Վերադարձի օրերը կը մօտենան ու տեսակ մը խուճապի կ'ենթարկուիմ երբ կը գիտակցիմ թէ ինչե՛ր չեմ տեսած :

Հայաստանի նկարիչներուն գործերուն քիչ ծանօթ ենք Ֆրանսա ու յաճախ արտասահմանեան ցուցահանդէսներու համար ընտրութիւնները լաւ չեն կատարուիր : Ուրախ եմ որ Կալենցներէն զատ, առիթ կ'ունենամ նաեւ այցելելու Գրիգոր Խանջեանի եւ Յակոբ Յակոբեանի աշխատանոցները :

Գր. Խանջեանը ճանչցած էի Փարիզ, երբ կ'ընկերանար Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, անցեալ Յունիսին : Այցելած է բազմաթիւ երկիրներ ու ճոխ է իր հորիզոնը : Ամէն մէկ երկիր առիթ տուած է արուեստագէտին որ իր ոճը տայ քաղաքներու, բնանկարներու, տեսարաններու :

Յակոբ Յակոբեան, Եգիպտոսէն Հայաստան, նոր արտայայտութիւններ տըւած է իր պաստառներուն, որոնց ամէն մէկը կը վկայէ թէ նկարիչը ամէն բանէ առաջ արուեստագէտ է եւ տէր յուզող խառնուածքի մը :

×

Կոմպոզիտորներու նախագահ Եդ. Միրզոյեանի առաջնորդութեամբ է որ կ'այցելենք « Հայաստանի կոմպոզիտորներու չէնքը » : Ներկայանալի դրամենականներ, չքեղ դահլիճը որու խորը Մարտիրոս Սարեան գծագրած է պատկերալից որմնանկար մը : Սրահի մը մէկ անկիւնը կ'ողեկոչուի Կոմիտասի յիշատակը : Հոն վարպետ Արամ (Աստուածատուրեան) վերարտադրած է յիշողութեամբ Կոմիտասի սենեակը :

Էջմիածնայ մօտ ալ կայ Կոմիտաս թանգարանը, ուր կը հաւաքուին ինչ որ կապ ունի վարդապետին հետ : Շատ հարուստ չեն այդ տեսակէտով եւ ծարաւն ունին յիշատակներու թէ փաստաթուղթերու, որոնք ճոխացնեն իրենց հաւաքածոն :

×

Այցելութիւններուս զուգէ ամէնէն սրտիս մօտն է սա դպրոցը, որ կը կրէ Դանիէլ Վարուժանի անունը եւ ուր կ'ուսանին 973 աշակերտներ : Տեսչութեան տեղակալ Տիկինէն զատ, մեզ կ'ընդունի նաեւ վարժարանին նախկին տեսուչը, որ ներկայիս կը պաշտօնավարէ Լուսաւորութեան Նախարարութեան մէջ՝ Սարգիս Նափուճեան : Դասարանէ դասարան տողոց եւ աղջիկներու տաքուկ աչքերը ապագայ կը խոստանան : Թեքումով (*) դըպրոց չէ, այս մէկը, այլ հարազատ Հայկ. դպրոց : Հայերէնի դասարանը մանաւանդ, ոգեւորիչ է : Սա պատին վրայ Վահան Տէրեան կը պատգամէ. «Լեզուն ժողովուրդի հոգու, բնաւորութեան արտայայտիչն է, ժողովրդի հոգին է», քիչ անդին Իսահակեանն է որ կ'երգէ. «Դու պիտի հնչես, յաղթական, իմ հին հայ լեզու, քաղցր ու սրտաբուխ» :

Պատերը կը զարդարեն Վարուժանի յիշատակը վառ պահող նկարներ, թուղթեր, գիրքեր : 89 թիւ այս դպրոցը կը գտնուի Շահումեանի շրջանը, որ բնակուած է առաւելաբար Սեբաստացիներով : Գոյութիւն ունի 40 տարիէ եւ 1600 շըրջանաւարտ տուած է ցարդ : Ասոնց 60 առ հարիւրը ստացած է բարձրագոյն կրթութիւն ու նետուած գիտական, մանկավարժական, ուսուցչական ասպարէզ :

Երբ պիտի մեկնինք, ցերեկ է ու խումբ-խումբ աշակերտ - աշակերտուհիներ դասարաններէն կ'ելլեն : Ոչինչ կայ այնքան ոգեւորիչ, որքան այս տղաքը, որոնց խոստումը իրենց վառ աչքերուն մէջ է, ժողովուրդի մը ապագան, վասնզի անոնք կ'ըսեն մեզի՝ Վաղը :

×

Երեքշաբթի, Ապրիլ 27 է արդէն : Երկու օրէն վերջ կը գտնեն երեւանեան օրերս : Սիրտս նեղ է, այսօր : Առաջին բացուե-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 7ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

o

Ա.

ԽՄԲ.— Հայաստանի գրողներու 7րդ համագումարին Գրողներու Միութեան վարչութեան զեկուցումը կատարած է վարչութեան Ա. քարտուղարը՝ Վարդգէս Պետրոսեան :

«Սով. Հայաստան» օրաթերթի Ապրիլ 28ի թիւէն քաղելով կը ներկայացնենք զեկուցումին այն բաժինները, որոնք կը բնութագրեն հայրենի գրականութեան վերջին հինգ տարիներու պատկերը, ինչպէս նաեւ այժմու վիճակը :

«...Սովետահայ գրականութիւնն այսօր ներկայացնում է մի մեծ ընտանիք, որտեղ կողք - կողքի ստեղծագործում են

ցաւ Հայաստանի գրողներու 7րդ համագումարը ու արդար եւ բնական փափաքս արտայայտած էի ներկայ գտնուելու գէթ կէս ժամ, մէկ օրեւէ նիստի, բացման կամ այլ : Ինծի համար բացառիկ պատեհութիւն էր միախմբուած տեսնել Հայաստանի 300է աւելի գրողները, բայց... : Բայց, չարժանացայ այդ պատիւին : Հաւանաբար հարկ էր որ առնուազն Ֆրանսահայ Գրողներու Միութեան անդամ ըլլայի մուտքի վիզա ստանալու համար, ու պարզ է չէի, քանի, ի՞նչ մեղքս պահեմ, գրող չեմ, այլ միայն խմբագիրը օրաթերթի մը, որու անունը թէեւ «Յառաջ» է բայց... «յառաջդիմական» չէ : Անցնինք : Ու քանի չկրցի տեսնել Հայաստանի ողջ գրողները, որոշեցի երթալ տեսնել մեռած գրագէտները : Հոկայ գերեզմանատան խորը գտայ շիրիմնք, շիրիմէ շիրիմ, ու պահ մը մնացի Դաշտենցի հետ, ու պահ մը մնացի Մահարիի հետ ու անոնք, վստահ եմ, չանհանգստացան իմ ներկայութենէն :

Երեկոն կ'իջնէր, երբ կը հեռանայի : Տխուր էի, կրկին կ'անձրեւէր, քիչ անդին մարդ մը կը թաղէին, երգով ու նուագով, կուլային նաեւ : Զորս կողմս չըքե՛ղ, քիչ մը շատ չքեղ շիրիմներ, եւ տխուր կը քալէի, զուգէ պուտ մըն ալ դառնացած, Արարատ, սիրելիս, բայց մա՛նաւանդ, շատ տխուր :

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Շար. - 4)

(*) Հայկական եւ ռուսական դպրոցներէն զատ, վերջերս հաստատուած են նաեւ « թեքումով ֆրանսական », « թեքումով անգլիական » եւայլն դպրոցներ, ուր նախապատուութիւն կը տրուի այդ լեզուներուն :

ՁՈՐԻ ՄԻՐՈՆ

4.

Ասկեարները ուժասպառ էին, իրեն դադրել չկար. ոտքով, կուրծք ու գլխով խըփում էր՝ ում պատահէր, դիպնէր, չդիպնէր, ու գլուխը դիպաւ հրացանի... Եւ գիշերը մթնե՛ց, մթնե՛ց, մթնե՛ց...

Ուշքի եկաւ, արեւ էր : Զիմացաւ իր տեղը : Ապա գլխացաւ զգաց, Օսմանը կանգնեց դիմացը :

— Ո՞նց ես, Մրօ, — ժպտաց, — ասլան տղայ ես : Ես քեզ սիրում եմ... Ուզում էին սպաննել, չթողեցի : Մինչեւ Թաղավանք օր ու կէսի ճամբայ է, հասանք՝ քեզ ազատութիւն : Ոսկի էլ կը տամ, Մրօ, դու ասլան տղայ ես...

Արեւ էր, սար ու ձոր՝ ծխոտ, կարծում էր ամպաղոլ է, Ջարդուխուրդ էր, մարած : Ալարկոտ մի թմրութիւն էր իջել մարմին ու հոգուն : Օսմանի խօսքերը լըսում էր ու չէր լսում, Օսմանը իր թըշնամին էր կամ իր ծանօթը, լինէր-չլինէր ինքը պիտի այդպէս փլուէր, անմիտ նայէր երկնքին :

Յետոյ հեռո՛ւ - հեռուից կրակոց լըսուեց, ծխահոտ առաւ ու չիմացաւ ինչպէս անցաւ թմրութիւնը, ըմբոստութիւնը դարձաւ ետ եկաւ, թեւ ու թիկունքին՝ ուժ, աչքերի մէջ կրակ ընկաւ ու կրակ աչքերով իմացաւ, որ դիմացը Օսմանն է ու Օսանը :

— Մրօ, ե՛լ, ուշ է :

Զէ՛, խաբել է հարկաւոր անօրէնին, — անցած օրուայ միտքը տարաւ - բերեց, թէ չէ ասկեար ընկերները ալան-թալան են անում, սա ինչքա՞ն պիտի համբերի, կը թրխկացնի, կ'երթայ...

— Ինձ ինչքա՞ն ոսկի բաժին կը տաս, Օսման :

— Մի քիսա, Մրօ, ալլահը վկայ, մի քիսա կը տամ :

— Կճուճ ոսկուց՝ քիսա՞ :

Օսմանի առաջն ընկած քայլեց, ու քիսա-քիսա աւելացրեց իր «բաժինը», դարձրեց տասը քիսա եւ տասը անգամ Օսմանի յոյսը մեծացաւ. կողք-կողքի քայլեցին : Հնարեց, ուսով գլուխը քորեց. Օսմանը ձեռքերն արձակելու սխալմունք կ'ունենայ : Զէ : Հնարեց.

— Ոտաց ճամբի պէտք ունիմ, — ասաց :

Ձեռքերն արձակելու փոխարէն Օսմանը մօտ եկաւ տաքատն արձակելու եւ... գլխով չփփացրեց Օսմանի քունքին, մէկ էլ խփեց, Օսմանը երերաց, ձեռքը տաբաւ խանչալին, ինքը ոտքով հասցրեց - գլորեց ու ծունկ ծալեց կոկորդին... :

— Ցարութ, — Զորի Միրոն դարձաւ որդուն, — ո՛չ քու պապն է սուտ խօսէ, ոչ քու պապի պապ, ոչ ես, ոչ դու, դառ : Սուտ խօսալ անուժ մարդու գործ է : Բայց կռուի մէջ սուտ խօսք ասել, ստախօսութիւն չէ, թէ դրանից քու ընկերոջ վնաս չէ, վնաս թշնամուն է՝ արա, ամօթ չէ, հոգի ներկել չէ : Էդ էլ իր ձեւի կռիւ է, դառ :

Ցարութը գլխի էլ չընկաւ թէ ինչ սուտ խօսելու մասին է խօսքը, բայց մի բան պատասխանել պէտք էր :

— Լաւ, հայրիկ, — ասաց : Յետոյ չգիտես ով անցաւ - դարձաւ մտքում եւ աւելացրեց, — սուտ խօսելը անազնուութիւն է :

— Ցարութ, Թագաւոր նմանապէս սուտ կը խօսի, — վիճեց Զորի Միրոն : — Երկիր օսմանցու Թագաւորի կողմէն Հայերին ազատութեան հրաման էղաւ : Էղաւ, ժողովուրդ թեւ չառաւ, թռաւ, մարդիկ իրենց մանչերու անուն կնքեցին Ազատ, սարերու անուն՝ Ազատ, բայց ազատութիւն սո՛ւտ էր, Հայերին խաբել էր, միտ - մի՛տ - միամիտ պահել էր : Խաբեցին ու էլան կոտորեցին անզէն ժողովուրդ, աւերեցին էրկիր, ու դարձանք թափառական, դառ :

— Օսմանցին հաւատ ու հաւատարմութիւն չունէր, — իր խօսքն ասաց Արօն :

— Գերմանացու Թագաւոր սուտ չխօսա՞ց, Միրօն խօսքը շարունակեց Ցարութ որդու համար, — Սովետի հետ չկռուելու պայման ունէր : Աշխարքի աչաց դէմ Թագաւորական խօսք արեց ոտատակ, կռուի էլաւ : Էլ ինչի՞ քու հօր սխալ կը հանես, ի՞նչի կ'ասես սուտ խօսալ չի կարելի, այ հեր : Չի կարելին խօսք է, դառ, աշխարքի բնոյթի հետ մէկտեղ բան չունէ, կեանքի մէջ ամէն ինչ կը պատահի :

Ցարութը պատասխան չունէր :

— Լաւ, հայրիկ, — ասաց ու մտածեց, — հայրիկը ի զուր հրաժարուեց լիկկայանից. աւելի շատ բան կ'իմանար :

— Միրօ, — սայլապան Արօն դիրքը յարմարեցրել էր երկար զրոյցի, — քու կարծիք ի՞նչ է. էս կռուի մէջ Թուրք Գերմանացո՞ւ թիկունք կը պահէ, թէ մեր :

— Թուրքիան չէզոք Պետութիւն է, — Ցարութը պատասխան տուեց, — բայց ասում են՝ մեզ օգնելու միտք ունի :

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(20 - Շար.)

Fonds A.R.A.M

գրական տարբեր սերունդներ : Շարունակում է ստեղծագործել հայ քնարերգութեան ամենանուրբ վարպետներից մէկը՝ Գեղամ Սարեանը : Քաղաքացու, դրողի եւ գիտնականի անհանդիստ կեանքով է ապրում Վախթանգ Անանեանը, որ քով իր վերջերս ընթերցողի սեղանին բոլորովին «Հայաստանի կենդանական աշխարհ» գրքի 5րդ հատորը : Եռանդով ու ոգեւորութեամբ ստեղծագործում է մեր ամագրող արձակագիր Հմայեակ Սիրաս, որի «Հայրենի աշխարհ» վէպը նուիրուած մեր ժողովուրդի պատմութեան ամենադրամատիկ ժամանակներին, արժանացաւ մամուլի եւ ընթերցողների ջերմ գնահատութեանը : Արձակագիր Յարութիւն Մկրտչեանը աւարտեց իր եռագրութիւնը՝ «Անյայտ զինուորի յիշատակարանը» որի նիւթը նորագոյն մեր պատմութեան ամենաբախտորոշ ժամանակն է : Պատանեկան խանդավառութեամբ շարունակում է ստեղծագործել Սարմէնը, որի ծննդեան 75ամեակը նշեցինք օրերս : Ակտիւօրէն ստեղծագործում են Գարեգին Բեսը, Սուրէն Այվազեանը, Վալտեր Արամեանը, Սուրէն Վահունին, Վահան Գրիգորեանը, Արշաւիր Դարբնին, Աղաւնին :

Մեր գրականութեան լաւագոյն էջերից է Պարոյր Սեւակի պոէմը, որն յագեցուած է Ի. դարի վեհութեամբ ու տագնապներով :

Անցեալ տարի Հանրապետութեան պետական մրցանակով պսակուեց մեր երկու խոշոր բանաստեղծների՝ Յովհ. Շիրազի եւ Համօ Սահեանի վաստակը :

Անցած ժամանակաշրջանում սովետահայ գրականութիւնը արժէքաւոր նոր գործերով հարստացրին Մարօ Մարգարեանը, Սիլվա Կապուտիկեանը, Սերօ Խանզադեանը, Մկրտիչ Սարգսեանը, Հրաչեայ Յովհաննիսեանը, Վահագն Դաւթեանը, Անահիտ Սահինեանը, Մուշեղ Գալշոյեանը, Գրիգոր Տէր–Գրիգորեանը, Ստեփան Ալաջաջեանը, Հրանտ Մաթեւոսեանը, Յովհաննէս Մելքոնեանը, Նորայր Ադալեանը, Ռաֆայէլ Արամեանը, Արիգ Աւագեանը, Աղասի Այվազեանը, Խաժակ Գիւլնազարեանը, Գրիգոր Քէշիշեանը, Ռուբէն Յովսէփեանը, աւելի երիտասարդ սերնդի մի շարք ուրիշ արձակագիրներ՝ Վահէ Պօղոսեանը, Ալեքսան Մեխակեանը, Գրիգոր Ջանիկեանը, Ռաֆայէլ Ղազանչեանը իրենց պատմուածքներով գրականութիւն են բերել նոր հերոսներ, հետախուզել մարդկային հոգեբանութեան նոր շերտեր :

Ուշագրաւ ստեղծագործութիւններով են հանդէս եկել Ռազմիկ Դաւոյեանը, Զարզանդ Դարեանը, Բաղիշ Յովսէփեանը, Սաղաթէլ Յարութիւնեանը, Զօրայր Խալափեանը, Պերճ Զէյթունցեանը, Բագրատ Ուլուբաբեանը, Գէորգ Արշակեանը, Վիկտոր Բալայեանը, Կարէն Սիմոնեանը, Վահագն Գրիգորեանը, Մանուկ Մնացականեանը, Լուդվիգ Դուրեանը, Արամայիս Սահակեանը : Նրանց ստեղծագործութիւնները կենսական նիւթի եւ բառի դիմադրութեան յաղթահարման տարբեր մակարդակներ են նշանաւորում, բայց ընդհանուր երեւոյթը սովետահայ գրականութեան նոր որակի հաստատումն է :

Սովետական արձակի գլխաւոր ուղղութիւնը բնութագրւում է արդիականութեան այրող հարցերի գեղարուեստական համարձակ մարմնաւորման փորձերով, նոր հերոսների, նոր թեմաների հանդէս գալով, իսկ հիմնական տենդենցը՝ կենսական նիւթի խորքերը թափանցելու ձգտումն է, գրական պրոֆեսիոնալիզմի նկատելի աճը : Արձակում նկատելի տեղ ունի նաեւ մեր հեռաւոր եւ մօտիկ պատմութեան գեղարուեստական պատկերացումը (Խաժակ Գիւլնազարեանի «Նաանին», Հայկ Խաչատրեանի «Տիգրան մեծը» եւ «Արտաւազդը», Զարզանդ Դարեանի «Այս հին աշխարհը», Վլադիմիր Յարութիւնեանի «Վայոց Ձորը») :Սակայն երբեմն հրապարակ են գալիս վէպեր, որոնցում պատմական նիւթերը անհրաժեշտ գեղարուեստական մարմնաւորում չեն ստանում : Հարկ է նշել, որ պատմագիտութիւնը պարտաւոր է գիտական, մարքսիստական մեկնաբանութիւն տալ մեր ժողովրդի պատմութեան մի շարք կարեւորագոյն հանգոյցներին, որը եւ կարող է գեղարուեստական մարմնաւորման ճշգրիտ ճանապարհի վրայ դնել գրողին :

Վերջին հինգ տարիները հանդիսացել են բանաստեղծական նոր շերտերի, հոգեբանական խորացումների, նոր հորիզոնների որոնման տարիներ : Այդ ժամանակաշրջանում հանդէս է եկել բանաստեղծների մի նոր սերունդ : Սակայն գրականագիտութիւնն ու գրական մամուլը առայսօր շարունակում են զբաղուել համարեա միայն աւագներով : Մինչդեռ լուրջ վերլուծութեան եւ գրականագէտի բարձր խօսքի է սպասում ուշագրաւ բանաստեղծների մի ստուար ջոկատ, որի շարքումն են Լ. Դուրեանը, Վ. Կարենցը, Շ. Թորոսեանը, Ե. Սահակեանը, Ն. Միքայէլեանը, Ս. Խարազեանը, Ա. Խաչունցը, Ա. Սահակեանը, Մետաքսեն, Թ. Բոլորտչեանը եւ ուրիշներ : Մամուլն ու գրաքննադատութիւնը անշուշտ չեն շրջանցել այս հեղինակներին : Սակայն բացակայում է մի կարեւոր բան. մեր արդի պոէզիայի ընդհանուր խճանկարին ի՞նչ գոյն են բերել նրանք, ի՞նչ բնորոշ առաւելութիւններ ու թերութիւններ ունեն, զարգացման ի՞նչ հեռանկար :

Շատ է խօսուել աւանդների իւրացման եւ զարգացման մասին, յատկապէս վերջին տարիներին, երբ պոէզիա մուտք գործեց երիտասարդական մի նոր սերունդ, ինչպէս ասում են՝ առանց դուռը թակելու : Եթէ աւելի անկողմնակալ նայենք երեւոյթի խորքը, այս սերնդի լաւագոյն ներկայացուցիչները ընդամէնը ձգտում են նորովի մօտենալ նիւթի մատուցման աւանդական ձեւերին եւ ընդլայնել բանաստեղծական ժանրերի տարողունակութիւնը : Հարկաւոր է անընդհատ լայնացնել այն երակը, որով մեր այսօրուայ պոէզիան իր լիցքերը պիտի ստանայ ժամանակից : Սովետահայ պոէզիայի վարպետները նախ եւ առաջ աչքի են ընկնում լայնախոհութեամբ, ինտերնացիոնալ հորիզոններով, քաղաքացիական բարձր պաթոսով : Մեր պոէզիան պէտք է կարողանայ խուսափել մանրաթեմայնութիւնից, սեփական փոքրիկ ցաւը համաշխարհային ողբի վերածելու ճիգերից :

Մեր պոէզիայում գնալով նուազում է այսպէս կոչուած «հայերգութեան» երակը : Աշխարհագրական եւ պատմական նուիրական անունների, մեր ժողովրդի ունեցած եւ չունեցած առաքինութիւնների չափածոյ գովքը չէ, որ պիտի դառնայ պոէզիայի գլխաւոր երանգը : Հայ բանաստեղծը նոյնպէս դրամատիկ եւ հերոսական Ի. դարի զաւակն է, զաւակն է սովետական լայնածաւալ երկրի եւ նրա ստեղծագործութեան մէջ բանաստեղծական ճշմարիտ արձագանգ պիտի ստանան մեր դարի վեհութիւնն ու տագնապները :

(Շար.)

ՄՈՒՐԱՏ - ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ

ՆԱԽԿԻՆ ԱՇԱԿԵՐՏՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔՈՅԹԸ

— o —

Մայիս 9ին, Մ. Ռ. Ն. Աշակերտներու նորընտիր նախագահը Պր. Կասպարեան Յարութիւն, գեղեցիկ գաղափարը ունեցեր էր, ժամը 13ին, հաւաքելու վարժարանի ճաշարանին մէջ սեղանի շուրջ, բազմաթիւ նախկին աշակերտներ իրենց ընտանիքներով, ներշնչուած անտարակոյս իրենց հիմնադրին՝ Մ. Պէշիկթաշլեանի հոգիէն՝ գոյացնել եղբայրութիւն եւ սէր իրարու հանդէպ :

Ճաշի ընթացքին, վաստակաւոր եւ երկար տարիներու նախագահը, Պր. Վահրամ Պարկիրճեան, վարձատրեցին Միութեան պատուոյ նախագահի տիտղոսով եւ թանկագին նուէր մը յանձնելով :

Փութով ջերմ մթնոլորտ ստեղծուեցաւ. հինէն քաղցր էջեր բացուեցան, զանազան յուշեր մէկը միւսին յաջորդեցին. բանախօսութիւններ եւ գաղափարներու փոխանակութիւններ ընդլայնեցան մինչեւ ժամը 15·30, յետոյ Դիւանը նստաւ ժողովի յօրինելու նոր ծրագիրներ այս եւ յառաջիկայ տարուան համար :

Նուրբ հայեցողութեամբ հաւաքոյթին հրաւիրուած էր նաեւ Ծնողաց Միութեան նախագահուհին իր տեղակալով :

Ժամանակը կարճ եկաւ, որովհետեւ վարժարանի ուսանող աշակերտներ կազմակերպած էին հայ մշակոյթի հանդէսը որուն ներկայ եղան նախկինները քաջալերելով իրենց փոքր եղբայրները :

Մենք յոյսով ենք որ այս մտաւոր աշակերտներու դարաւոր Միութիւնը պիտի շարունակէ, զանազան մարզերու մէջ, իր արդիւնաշատ գործունէութիւնը ըլլալով համայնքին լուսաւոր առաջնորդներ եւ եղբայրութեան ու սիրոյ օրինակներ :

Ամէն յաջողութիւն եւ ամուր յարատեւութիւն :

ՆՐԲՈՒՆԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՊՈՒԷՆՈՍ – ԱՅՐԷՍ

Հայ Կեդրոնի վարչութեան գլխաւորութեամբ, Համագաղութային Տօնախմբութեան Յանձնախումբի նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ տեղւոյն բոլոր ազգային կազմակերպութիւններուն, տեղի ունեցած են Ապրիլեան Եղեռնի ոգեկոչումները :

Ուրբաթ, Ապրիլ 23ին, գիշերը ժամը 9էն սկսեալ՝ հսկումի արարողութիւն մը տեղի ունեցած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մայր տաճարին մէջ : Նախագահած եւ քարոզած է Բաբգէն Արք. Ապատեան, վեր առնելով Ապրիլեան նահատակներու պատգամը եւ ընդգծելով Հայ Դատի անժամանցելի բնոյթը : Յանձնախումբի անունով խօսած է Կարպիս Մալխասեան : Հոգեհանգստեան պաշտօնի կատարումէն ետք Ապրիլեան Յուշարձանին առջեւ, յանուն Արժանթինի հայ գաղութին ծաղկեպսակներ զետեղուած են :

Շաբաթ, Ապրիլ 24ի առաւօտեան պատարագ մատուցուած է : Ներկայ եղած են մեծ թիւով դպրոցական աշակերտներ, սկաուտներ եւ հոծ բազմութիւն մը : Ժամը 11ին, պատարագ մատուցուած է նաեւ Գաթետրալի մէջ, ուր պատարագած է Հայ Կաթողիկէ համայնքի առաջնորդը՝ Հ. Կղեմէս Վրդ. Մալճեան, որ քարոզած է նաեւ սպաներէն : Պատարագէն ետք տեղի ունեցած է քայլարշաւը՝ Գաթետրալէն մինչեւ Սան Մարթին հրապարակը : Ճամբու ընթացքին բազմաթիւ ցուցարարներ բռնած են պաստառներ, որոնց վրայ գրուած էին արդարութիւն պահանջող խօսքեր : Սան Մարթինի Յուշարձանին առջեւ, արժանթինեան քայլերգէն ետք, խօսած է Ալպերթօ Ճէրէճեան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԱԽԱԳ ՀԱՒԱՏԱՔՆՆԻՉԸ

Եւ իր տափանաւերէն մին մտնելով Լրտեսին ըսաւ.

— Թիավարել սկսէ :

Լրտեսը հարստանալու զայրող մարդու մը աճապարանքովը թիերը ձեռք առնելով սկսաւ նաւը առաջ մղել :

— Դէպի Լիտօ նեղուցը քշէ, հրամայեց Տանտոլօ :

— Բայց, տէր իմ, երթալիք տեղերնիս Լիտոյի նեղուցին կողմը չէ :

— Հոդ չէ, դուն հոն քշէ : Նեղուցին մէջ բան մը պիտի քննեմ :

Լրտեսը հնազանդեցաւ : Տանտոլօ Լըրտեսին քովը նստած կը մտածէր : Մութ գիշեր մըն էր : Ջրանցքներուն մէջ լռութիւն կը տիրէր : Տանտոլօ քանի մը անգամ աչքը վեր վերցնելով լրտեսին նայեցաւ :

— Հասանք, տէր իմ, ըսաւ յանկարծ լրտեսը :

— Ծովեզերքէն հեռացիր, նեղուցին բերանը քշէ, հրամայեց Տանտոլօ :

Տափանաւը պետական նաւերուն եւ բեռամբարձ առագաստանաւերուն մէջէն ճամբայ բանալով առաջ խաղաց : Երբ ծովեզերքը եւ շրջակայ նաւերը անտեսանելի դարձան, Տանտոլօ ըսաւ.

— Կեցուր եւ թիերդ ձգելով քովս նստէ :

— Ո՛հ, տէր իմ, ես արժանի չեմ ձեր քովը նստելու, կակազեց լրտեսը զարմանահար :

— Չես մտիկ ըրէ, խօսք առաւ Տանտոլօ, վստա՞հ ես որ քենէ ուրիշ մարդ Ռոլան Քանտիանոյի գտնուած տեղը չի գիտեր :

— Բացարձակապէս վստահ եմ, տէր իմ :

— Լաւ : Հիմա զիս մտիկ ըրէ : Եթէ քենէ տեսածդ մոռնալ պահանջեմ... ի՞նչ պիտի ընես... :

— Չհասկցայ, տէր իմ :

— Այսինքն Սքալապրինօն եւ Ռոլան Քանտիանօն տեսած ըլլալդ մոռնալու եւ զանոնք չմատնելու համար ի՞նչ կը պահանջես...

— Բայց, տէր իմ... :

— Շատ մի խօսիր, եթէ քեզի հազար ղուրուշ տալու ըլլամ, բերանդ կը կղպե՞ս :

— Բայց այս տեսակ գաղտնիք մը... տէր իմ... ատանկ չնչին գումարով մը եւ ծանր պատասխանատուութիւն : Մտածելու եմ, տէր իմ, մտածելու եմ :

— Մինչեւ ե՞րբ... :

— Մինչեւ վաղը առտու... : Ո՞ւշ է...

— Ոչ, սիրելիս, ուշ չէ... եւ հիմա մինչեւ յաւիտեանս գնա մտածէ... թըշուառական... գոչեց Տանտոլօ :

Եւ վերարկուին տակէն դաշոյն մը քաշելով, մինչեւ կոթը անարգ լրտեսին կուրծքը մխեց... :

Լրտեսը առանց բերանը բանալու գետին փլաւ :

Լուսնի լոյսով Տանտոլօ պահ մը սպաննած մարդուն տժգոյն դէմքը դիտեց : Մէկը սպաննած ըլլալուն համար որեւէ սարսուռ չունեցաւ :

Ծովեզերքը մարդ մարդասանք չկար :

Տանտոլօ մարմինը վեր վերցնելով կամաց մը նաւակէն դուրս սահեցուց : Ջուրը ճեղքուելով կուլ տուաւ լրտեսին դիակը :

Յետոյ, թիերը ձեռք առնելով տափանաւը առաջ քշեց :

Երբ պալատէն ներս մտնելով ինքզինքը անկողին նետեց, աւաղ հաւատաքննիչը ակռաներուն տակէն մռլտաց.

— Ռոլան Քանտիանոյի ունեցած խղճի պարտքս վճարեցի : Է՛հ, թերեւս այս անգամ պիտի կրնամ հանգիստ քնանալ :

ՍՐՏԻՆ ՍՈՒԳԸ

Ալթիէրիի պալատը Տանտոլոյի պալատէն հազիւ երկու հարիւր քայլ անդին էր : Այս երկու պալատներն ալ միեւնոյն գիծին վրայ էին :

Անցողակի կերպով յիշենք հոս թէ՝ Էմփերիայի պալատը, ծովուն միւս եզերքը, երկու աղնուականներուն պալատին մէջտեղը կը գտնուէր, այսինքն դիմացի կարգը, այնպէս որ, եթէ Էմփերիա իր պալատին պարատափը ելլելով ձախ կողմի դիմացի եզերքը դիտելու ըլլար, Տանտոլոյի տան մէջ անցած դարձածը կը տեսնէր, իսկ եթէ աջ կողմի եզերքը դիտելու ըլլար, Ալթիէրիի տան մէջ անցած դարձածը կը տեսնէր :

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Մեզմէ կը խնդրուի ծանուցանել թէ
ՊԱՊԷ ԴԱԻԻԹԵԱՆ
Պոլէնէն (Վօքլիւզ) իր մահկանացուն կնքած է 75 տարեկանին իր տղուն Ժորժ Դաւիթեանի բնակարանը, Իսթր, 1976 Մայիս 3ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Օր. Օր. Ժաքլին եւ Աղաւնի Մարան–կոզեան, Պ. Արման Մարանկոզեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով կամ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր՝
ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Ա. ՄԱՐԱՆԿՈԶԵԱՆԻ
մահուան առթիւ եւ աջօթակից եղան անոր մահուան քառասունքին հոգեհան–գստեան պաշտօնին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհիներ Վիքթորիա եւ Շաքէ Պէնկեանի, իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր մահուան առթիւ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՃԱՇԸ

Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը՝ Յունիս 13ին, Կիրակի ժամը 13ին կազմակերպած է մեծ ճաշ մը, ի նպաստ Լիբանահայ աղէտեալներու.

HOTEL SEVAN
Avenue de Verdun — 84120 PERTUIS
(Piscine chauffée)

Տոմսերու համար հեռաձայնել.—
50–27–39 *կամ* 91–24–98

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Մայիս 22, յիշատակ է աշխարհազօրաց եւ Զօրավարացն Հայոց, որք կատարեցան ի հերոսամարտին Սարդարապատի 1918 ամի, վասն հաւատոյ եւ հայրենեաց։

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի եւ հոգեհանգիստ կը կատարուի։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ Վալանսի հայ հաւատացեալները Շաբաթ Մայիս 22, երեկոյեան ժամը 18·30ին մատուցուելիք հոգեհանգստեան պաշտօնի, Սարդարապատի հերոսներու անմահ յիշատակին, հայրենիքի ազատութեան նահատակուած հերոսներու հոգւոյն համար։

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

Համբարձման առթիւ, Պօմոնի Կապոյտ Խաչի դպրոցին գրօսապտոյտը դէպի Շաթօ տ'Անոնի։

Մեկնում օթոքառով Մայիս 27, Հինգշաբթի ժամը 8ին, Պօմոնի եկեղեցիին առջեւէն։ Կը հրաւիրուին աշակերտները, իրենց ընտանիքով եւ բարեկամները։

Մանրամասնութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար տեղեկանալ Պր. Թիւթէլեանէ, Պօմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ, մինչեւ Մայիս 25, ամէն առաւօտ ժամը 9–12, իսկ Զորեքշաբթի ամբողջ օրը։ Հեռաձայն 93–13–50։

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Jeune fille, libanaise, connaissant très bien français, anglais, arménien, 2 ans d'expérience bancaire — comptabilité. programmation NCR.
Tél. : 878-02-99

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12–14 ՌԻՒ ՍԷՆԹ'ՊԱԶԻԼ

ՄԱՅԻՍ 11էն 24՝ *Մշակութային եւ գեղարուեստական ձեռնարկներ։*

ՄԱՅԻՍ 19 եւ 20 *Զորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի*
NUITS DE LA QUATRA
avec RAFFI PETROSSIAN, ANNIE ADJEMIAN, CHARLES RENAUD
MANOUK PARIKIAN

ՄԱՅԻՍ 24, *Երկուշաբթի դասախօսութիւն՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը համաշխարհային քաղաքակրթութեան* — Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Ցուցադրութիւն նկարիչներ՝
ALINE ETMEKDJIAN et H. ZAYAN

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Վասիլ Խերոյեանէ 100 Ֆր. Արմենակ Թուրիկեանի մահուան առթիւ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները ընդհ. ժողովի, Հինգշաբթի Մայիս 20, երեկոյեան ժամը 9ին, Հ. Բ. Ը. Միութեան Ե. Հիւսիսեան սրահը, Ռիւ Ֆավանթին, *Վալանս։ Բոլոր անդամներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։*

×

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը Կիրակի, Մայիս 23, առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Օրակարգ տեղւոյն վրայ։

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՀԱՄԵՐԳ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթ. Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց

Նախագահութեամբ
ՀԱՅՐ ԽՈՐԷՆ ՏԻԼԻՉԵԱՆԻ
Տեսուչ
Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի

«ՆԱՅԻՐԻ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ
ԳԷՈՐԳ ԵՍԱՆՊԷԿԵԱՆԻ
Մեներգ՝ ՏԻԿԻՆ ԱՍՏՂԻԿ ՏԷՏԷԵԱՆ
կիրակի Մայիս 23, ժամը 16·30ին

au Collège Samuel - Mouradian
26, Rue Troyon — Sèvres

Տոմսերը ապահովել սովորական հասցէներէն։

Հ. Յ. Դ.

ՊԱՆԵԽՕ – ՔԱՇԱՆ.— *Հ. Յ. Դ. Արծիւ խումբի ժողովը Զորեքշաբթի, Մայիս 19, ժամը 21ին սովորական հաւաքատեղին։*

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի, Շաբաթ Մայիս 22, երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ, Սալ տէ Ֆէթի *մէջ, Վալանս։*
Կը նախագահէ ընկերուհի
ԺԱՆԷԹ ԽԱՉԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժինէն վերջ, մեծ պարահանդէս, մասնակցութեամբ Կոռւնկ *նուագախումբին։*

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ – ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Յունիս 27, Կիրակի

Կազմակերպուած վարժարանի Ծնողաց *Միութեան եւ նախկին աշակերտներու խանդավառ գործակցութեամբ։*
ՕՐ ՄԸ ԱՄԲՈՂՋ
Երգ, պար, ուրախութիւն
Ազգ. հարազատ մթնոլորտ եւ խոհանոց
Յաջորդով մանրամասնութիւններ։

ՀԱՅԿ· ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

CABOURG
(Ծովափը)

Կազմակերպուած էսաեան Սանուցի *կողմէ Հինգշաբթի, Մայիս 27, ամբողջ օրը։*

Ճամբու ընթացքին՝ Լիզիէօ, Տօվիլ։ Մեկնում Կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվէօրի առջեւէն ժամը ճիշդ 7ին։ Վերադարձ 23ին
Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 50 Ֆր.
Ուսանողներու՝ 30 Ֆր.

Արձանագրութեան համար հեռախօսել Պր. Ասլանեանի 842–08–57

Ա Ղ Ք Ա Տ Ա Խ Ն Ա Մ Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍ 6, Մոնմօրանսիի Հանգստեան Տան դաբաստանին մէջ
44 – 50, Ավընիւ Շարլ Տը Կօլ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի օր մը անցընել։
Մանրամասնութիւնները յետագային — ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Pélerinage Exceptionnel

SAINTE ETCHMIADZINE

Bénédiction "Sourp Muron"

Festivités pour le 20ème Anniversaire de l'intronisation de Sa Sainteté le Catholicos de tous les Arméniens

DU 22 SEPTEMBRE AU 6 OCTOBRE

Renseignements et inscriptions dès maintenant auprès de :

A PARIS

mondotours

2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

AU SECRETARIAT DE L'EGLISE ARMENIENNE, 15 Rue Jean-Goujon, 75008 PARIS — Tél. : 359-67-03

A LYON — Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

LES VENDREDIS DE LA QUATRA

INVITATION

LE VENDREDI 21 MAI A 21 H.

TRIO QUATRA

Manoug PARIKIAN
Charles RENEAU
Raffi PETROSSIAN

MOZART — BEETHOVEN —MENDELSSOHN

MUSÉE GUIMET 6 PLACE D'IÉNA PARIS 16
PLACES NON NUMÉROTÉES OUVERTURE DES PORTES A 20 H 30

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
20
JEUDI
20 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.594 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.594

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 13–17)

«ԱՐԱՐԱՏ» – «ՉԵՐՆՈՄՈՐԵՑ» ԽԱՂԸ (*)

Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի ախոյեանական մրցումներու շարքին, «Արարատ» 4-0 արդիւնքով յաղթած է Օդեսայի «Չերնոմորեց» խումբին: «Հրազդան» մարզադաշտին վրայ, գրեթէ ամբողջ խաղը վարած է 29ամեայ Նիկոլա Ղազարեան, որ անակնկալ գրոհներ կազմակերպելով յաճախ առիթներ ունեցած է մրցակիցի բերդին մօտ գտնուելու, սակայն խաղի 21րդ վայրկեանին է միայն որ Յովհաննիսեան անկիւնէն դէպի բերդին մօտ ղրկած է գնդակը, Քերոբեան զայն փոխանցած է Ղազարեանին, որ գլխու հարուածով մը զետեղած է «Չերնոմորեց»ի բերդին մէջ: Խաղի երկրորդ կէսին, 19ամեայ Ռոպեր Խալաչեան, որ նոր անդամ մըն է խումբին մէջ, 53րդ վայրկեանին կէտ մը կը նշանակէր ի շահ Արարատի: Արարատցիներ շարունակելով իրենց յարձակումները՝ 78րդ եւ 80րդ վայրկեաններուն, Խալաչեանի եւ Միրզոյեանի շնորհիւ երկու կէտ եւս նշանակած են, խաղին արդիւնքը դարձնելով 4-0: Այսպէսով, «Արարատ» ներկայիս 9 միաւորով կը գրաւէ առաջին տեղը՝ ախոյենական ցանկին վրայ:

×

Խորհրդային բաժակի քառորդ եզրափակիչ մրցումներուն, «Արարատ» Երեւանի դաշտին վրայ կը խաղայ Մոսկուայի «Բանակայիններ»ու հետ՝ Յունիս 12ին:

(*) Այս խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Մայիս 18ի թիւով:

×

ԶԱՐՈՒՀԻ ԴՈԼՈՒԽԱՆԵԱՆԻ ՀԱՄԵՐԳԸ

Երեւանի «Հայհամերգ» սրահին մէջ համերգ մը տուած է անուանի երգչուհի Զարուհի Դոլուխանեան, 1500 հոգիի ներկայութեան: Երգչուհիի երգացանկին մաս կազմած են հայ, ռուս եւ եւրոպական դասականներու գործերը: Զ. Դոլուխանեան Երեւանի մէջ առաջին անգամ ելոյթ ունեցած է 1939ին, Ռիմսկի-Կորսակովի «Թագաւորի հարսնացուն» օփերայի բեմադրութեան մէջ, Հայկանոյշ Դանիէլեանի կողքին: Համբաւանոթ երգչուհին ցարդ 1750 համերգ տուած է Խորհ. Միութեան տասնեակ քաղաքներու, Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Ամերիկայի մէջ: Իր տուած համերգներու երգացանկին վրայ կան 200 երգեր որոնց շարքին ներկայ են համաշխարհի եւ հայ ուրիշ հեղինակներու գործերը:

×

ՀՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Մայիս 18ին Երեւանի մէջ բացուած է հնագարեան մշակոյթի պատմութեան մասնագէտներու միջազգային համաժողովը որ կը տեւէ հինգ օր: Այս առթիւ «Արմէնփրէս»ի թղթակիցը տեսակցութիւն մը ունեցած է Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի արեւելագիտութեան հիմնարկութեան տնօրէն Գագիկ Սարգսեանի հետ, որ հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է. «Աւելի քան 20 տարիէ գոյութիւն ունի ընկերվարական երկիրներու հնագարեան աշխարհի պատմութեան մասնագէտներու միջազգային միութիւնը, որուն անդամ են Խորհ. Միութեան, Լեհաստանի, Արեւելեան Գերմանիոյ, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ գիտնականները: Միջազգային այս կազմակերպութիւնը, որ ծանօթ է «Էյրենէ» («Խաղաղութիւն») անունով, երկու տարին անգամ մը ժողովներ կը կազմակերպէ, ուր կը քննուին զեկուցումներ եւ հաղորդումներ հնագարեան պատմութեան եւ մշակոյթի հրատապ խնդիրներու մասին: Նախորդ համագումարը տեղի ունեցած էր Դուբրովնիկ (Հարաւ. Սլավիա) քաղաքը, ուր որոշուած էր յաջորդը գումարել Երեւանի մէջ: Ութ երկիրներու գիտնականները Երեւանի մէջ կը քննարկեն մօտ 250 զեկուցում եւ հաղորդում, կը ծանօթանան Հայաստանի հնագարեան մշակոյթի յուշարձաններուն: Համագումարին կը մասնակցին հայ գիտնականներէն՝ ակադեմականներ Ս. Երեմեան, Գ. Ջահուկեան, Բ. Առաքելեան, Վ. Զալոյեան, Ս. Արեւշատեան եւ ուրիշներ:

×

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՓԱՌԱՏՕՆԸ ՖՐՈՒՆԶԷԻ ՄԷՋ

Խորհրդային Կիրգիզիոյ մայրաքաղաք Ֆրունզէի մէջ տեղի ունեցած համամիութենական շարժանկարի փառատօնին գլխաւոր մրցանակը տրուած է «Երբ գալիս է Սեպտեմբերը» ժապաւէնին, որուն բեմադրիչն է Էդմոն Քէօսէեան: Գլխաւոր դերակատարն է Արմէն Ջիգարխանեան, որ խաղացած է նաեւ «Եռանկիւնի» ժապաւէնին մէջ, ուր կերտած դերին կերպարին համար ան արժանացած է վերջերս պետական մրցանակի:

×

ԿԻՐՈՎԱԿԱՆԻ ՀԱՍՏՈՑՆԵՐԸ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ ՄԷՋ

Կիրովականի հաստոցներու գործատունը Դամասկոսի միջազգային տօնավաճառ ղրկած է պտուտահան նոր տեսակի խառատային հաստոց: Նոյն մեքենաներէն ղրկուած է նաեւ Արեւելեան Գերմանիա:

×

Գ. ԽԱՆՋԵԱՆԻ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՄԷՋ

Պուլկարիոյ մէջ լոյս տեսած է Գ. Խանջեանի գծանկարներու հաւաքածոն, ուր ներկայացուած են արուեստագէտին 15 գործերը: Հաւաքածոյին մէջ գրութիւններ ալ կան, որոնք նուիրուած են Խանջեանի ստեղծագործական արուեստին:

×

ՌՈՊԵՐ ԱՄԻՐԽԱՆԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՆԵՐ

Երեւանի « Հայհամերգ » սրահին մէջ երեք հազար երաժշտասէրներ ծափահարած են երաժշտական երեկոներու ընթացքին Ռոպեր Ամիրխանեանի գործերը: Հայաստանի նուագախումբերն ու ճագի երիտասարդ երգիչները մասնակցած են Ռ. Ամիրխանեանի գործերու մեկնաբանութեան նուիրուած երեկոներուն: Ռ. Ամիրխանեան, ըստ Երեւանի երաժշտական շրջանակներու, իր սերունդին ամէնէն ծանօթ եւ տաղանդաւոր երաժիշտներէն է: 36ամեայ արուեստագէտը իր երաժշտական ուսումը ստացած է Երեւանի դպրոցներէն մէկուն մէջ, ապա անցած է Երաժշտանոց, ուր Փրոֆ. Եդուարդ Միրզոյեանի աշակերտած եւ 1969ին աւարտած է: Ռ. Ամիրխանեան հեղինակ է համանուագի, դաշնակի, բալլադի եւ այլ բազմաթիւ երաժշտական ստեղծագործութիւններու: Մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելեն Ամիրխանեանի գրած երգերը, զորս կը մեկնաբանեն Ռայիսա Մկրտչեան, Ռուբէն Մաթէոսեան եւ ուրիշներ: Ան հեղինակն է նաեւ 15 շարժանկարներու երաժշտութեան, ինչպէս՝ «Հեղնար աղբիւր»ի, «Հայրիկը»ի, «Լքուած հէքեաթների կիրճը»ի եւայլն: Ռ. Ամիրխանեան արժանացած է բազմաթիւ շքանշաններու:

×

«ՈՒՐԱՐՏՈՒ» ԿԱՀՈՅՔԸ ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ՄԷՋ

Պուէնոս Այրէսի մէջ բացուելիք ցուցահանդէս – տօնավաճառի հայկական տաղաւարին մէջ ցուցադրութեան պիտի դրուի երեւանեան մակնիշը կրող « Ուրարտու » կահաւորման նմոյշը, որ երեք սենեակնոց բնակարանի համար նախատեսուած կահոյք մըն է:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՄԵՐՁԱՒՈՐ - ԱՐԵՒԵԼՔ

ԼԻԲԱՆԱՆ — Ի՞ՆՉ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ՝ ՄԵՌԵԱԼՆԵՐ

Լիբանան կը շարունակէ ամէն օր քիչ մը աւելի սահիլ անդունդին մէջ եւ ոչ մէկ ելք կը տեսնուի քանի օրէ օր քիչ մը աւելի զինուած են բոլորը ու մանաւանդ ներկայիս՝ ծանր հռետանին եւ հրասայլեր խսկական պատերազմական դաշտի վերածած են քաղաքը: Ի՞նչ նորութիւն, ոչ ուրիշ բան քան մեռեալներ, մեռեալներ, որոնց թիւը ոչ ոք գիտէ այլեւս եւ հիւանդանոցներու մահատուները լեցուն են անծանօթ դիակներով: Մեծ հիւանդանոցներէն մէկը այլեւս տեղ ալ չունի դիակներուն համար:

Քաղաքական ճակատի վրայ, վերջին յոյսը՝ Լիբիոյ վարչապետն էր որ կայծակի արագութեամբ այցելութիւն մը կատարեց Դամասկոս – Պէյրութ: Իր առաքելութեան գլխաւոր նպատակն էր հաշտեցնել Սուրիան եւ լիբանան. ձախն ու Պաղեստինցիները: Կը թուի թէ Սուրիա կ'ուզէ յետ-քայլ ընել եւ վերադառնալ իր «հին սէրերուն» այսինքն Արաֆաթի եւ Ճումպլաթի բայց, պարզ է, միջնորդի պէտք ունի քանի ո՛չ Արաֆաթ, ոչ Ճումպլաթ այլեւս վստահութիւն ունին, քանի նոյն Սուրիան էր որ օրին մէկը զիրենք լքեց եւ սկսաւ քրիստոնեայ աջը պաշտպանել: Ճալուտ, Լիբիոյ վարչապետը, փորձած է ուրեմն համոզել Արաֆաթն ու Ճումպլաթը, որ ինք երաշխաւոր կ'ըլլայ Սուրիոյ լաւ տրամադրութիւններուն մասին եւ թէ նախագահ Ասատ բնաւ դէշ տրամադրուած չէ ոչ լիբանանեան ձախին ոչ ալ պաղեստինեան դիմադրութեան նկատմամբ եւ անցած – դարձածին բացատրութիւնն ալ այն է որ նախագահ Ասատի սխալ տեղեկութիւններ տուած են Պէյրութ ղրկուած իր բանագնացներն ու սպաները (որոնք կրնան «հաշուեցոյց»ն ալ վճարել, ի հարկին): Այս ամբողջը փաստելու համար ալ Սայքաճ (որ ուղղակի ենթակայ է Սուրիոյ) որ քանի մը շաբաթէ բուռն ճակատամարտի անցած է յառաջդիմական – մահմետականներուն դէմ, զէնքերուն ուղղութիւնը փոխած է եւ սկսած է կրակել ... քրիստոնեայ աջին վրայ: Բայց նոր հարց մը կը ծագի: Ի՞նչ պիտի ընէ քրիստոնեայ թեւը, որ հոգւով – մարմնով այլեւս Սուրիոյ յանձնուած էր, երբ վերսկսի հին սիրաբանութիւնը Սուրիոյ եւ իր «բնական» զինակիցներուն միջեւ:

Լիբիա, ամէն պարագայի մէջ, վստահեցուցած է թէ զօրավիգ է լիբանանեան ձախին:

× Կռիւները կը շարունակուին Պէյրութ եւ Լեռնալիբանան նոյն սաստկութեամբ: Պուրճ – Համուտ ալ բախումները կը շարունակուին եւ առջի օր ութ դիակ գտնուած է:

× Զորեքշաբթի օր Ռիատի մէջ ժողովի կը նստէին Սուրիա, Եգիպտոս, Քուէյթ:

ԱՅՍՐՅՈՐԴԱՆԱՆ

ԵՐՐՈՐԴ ԱՐԱԲ ՄԸ՝ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Այսրյորդանանի մէջ, այսինքն Իսրայէլի գրաւած հողերուն, մթնոլորտը միշտ լարուած է: Արդէն երկու արաբ մեռեալները բաւական ծանր կացութիւն մը ստեղծած էին երբ ցոյցի մէջ վիրաւորուած պաղեստինցի երիտասարդ մըն ալ մեռաւ, երեքի հասցնելով զոհերու թիւը:

Իսրայելեան իշխանութիւնները շատ խիստ հրահանգներ տուած են, որպէսզի ոստիկանները զսպեն իրենք զիրենք եւ կրակեն միայն «օրինաւոր ինքնապաշտպանութեան» պարագային: Նոր միջադէպերու առաջքն առնելու համար լուսարգել հաստատուած էկարգ մը քաղաքներու մէջ: Այս ամբողջը կրնայ նաեւ պատճառ ըլլալ որ Իսրայէլ քաղաքական տագնապ մը ունենայ:

ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

ԺԻՍՔԱՐԻ ՃԱՌԸ և ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

— O —

Քոնկրէսին առջեւ խօսած ճառով է որ Ֆրանսայի Նախագահը ուզեց առաւելաբար ճշդել Ֆրանսայի քաղաքականութիւնը: Ինչ կը վերաբերի Ատլանտեան Ուխտին, Ֆրանսա կրնայ օժանդակել, բայց հարց չկայ որ վերադառնայ զինուորական զինակցութեան մէջ: Միացեալ Նահանգներու համար ալ միացած, անկախ եւ բարգաւաճ Եւրոպա մը լաւագոյն ընկերն է: Ժիսքար շեշտը կը դնէ նաեւ ազատութեան վրայ, որ յառաջդիմութեան հոգին իսկ է եւ զայն պէտք է պաշտպանել:

Նոյն իրիկունը Ֆրանսական դեսպանատան շէնքին մէջ, ու նաեւ պարտէզը լարուած հսկայ վրանի մը տակ է որ Ժիսքար կ'ընդունէր Նանագահ Ֆորտը: Պիտի կարենար նաեւ «բարի» լուրեր տալ իր պաշտօնակիցին երբ կը հասնէին Ֆորտի ի նպաստ, Միչիկընի նախապատրաստական ընտրութեանց արդիւնքները:

ՎՐԻՊԱԿ

«Փարիզի հայկ. ցոյցերու առթիւ» լուրին մէջ ընկերվարական չարաթաթերթին անունը պէտք է ըլլայ՝ Իւնիթէ («Յառաջ» Մայիս 19, Ա. էջ):

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 7ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Օ

Բ.

Անդրադառնալով թատերագրութեան հարցերուն Վ. Պետրոսեան դիտել տուած է, թէ այս բնագաւառին մէջ թատերագիրները աւելի համարձակ քայլերով կը մօտենան օրուան կարեւոր հարցերուն եւ թատրոններու խաղացանկին մէջ աւելի նկատելի տեղ կը գրաւեն ինքնուրոյն թատերախաղերը: Ճանչցուած անուններու կողքին՝ Գ. Տէր-Գրիգորեան, Ալ. Արաքսմանեան, Ա. Պապեան, Ա. Շահինեան, Ժ. Յարութիւնեան, երեւան եկած են նոր անուններ՝ Ս. Յարութիւնեան, Զ. Խալափեան, Պ. Զէյթունցեան, Յովհ. Մելքոնեան:

Ճշմարիտ եւ խրախուսելի համարելով, որ մեր դրամատուրգիան եւ թատրոնները անմիջապէս արձագանգում են ժամանակի խնդիրներին («Նիւրնբերգեան վերջաբան», «Եկէք, անկեղծ խօսենք», «Ժառանգորդները», «Փորձութիւնը», «Դատաւորը», «Հարսնացուն հիւսիսից», «Հայր Տօնապետի մենախօսութիւնը», «Արիւթեան բարձունքը» եւայլն), պէտք չէ մոռանալ, որ հէնց այդ խնդիրների գեղարուեստական – բեմական արմատաւորումը պահանջում է աւելի մեծ վարպետութիւն: Կեանքի ճշմարտութիւնից մինչեւ արուեստի ճշմարտութեան հասնելը երկար, դժուարին, յաճախ ցաւատանջ մի ճանապարհ է, բայց հէնց այդ ճանապարհին են քննութիւն բռնում գրողի տաղանդը եւ քաղաքացիական նկարագիրը:

Տեղաշարժեր կան նաեւ կինօ – դրամատուրգիայի ասպարէզում: Վերջին տասնամեակի լաւագոյն ֆիլմը՝ «Եռանկիւնին», որ ստեղծուեց տաղանդաւոր արձակագիր Ագասի Այվազեանի սցենարով, «Մենք ենք, մեր սարերը» ֆիլմի յաջողութիւնը, որի գրական հիմքը վաղուց արժանացել է բարձր գնահատանքի, վկայում են, որ կինոյում նոյնպէս գրողը պիտի ասի վճռական խօսք, որ առանց գրական տաղանդաւոր հիմքի անհնար է մտածել կինեմատոգրաֆիայի նոր նուաճումների մասին: Ուրախալի է, որ կինօ են մուտք գործում նոր, շնորհալի անուններ (Ռուբէն Յովսէփեան, Մանուկ Մնացականեան): Դա ստեղծագործական յուսադրող բարեկամութիւն է:

... Նախորդ տարիների նման բուռն զարգացում է ապրել նաեւ գրականագիտութիւնը: Շարունակւում են խորութեամբ ուսումնասիրուել հայ գրականութեան պատմութեան եւ տեսութեան մի շարք կարեւոր բնագաւառներ:

Քննադատը պէտք է ունենայ կեանքի, ժամանակի նկատմամբ իր յստակ դիրքորոշումը: Գրախօսել՝ նշանակում է գրողի հասարակական, քաղաքական, փիլիսոփայական, գեղագիտական հայեացքներին համադրել կամ հակադրել սեփական հայեացքները, նշանակում է ունենալ այն հարցերի սեփական պատասխանները, որ հետաքրքրում է գրողին: Եւ այստեղ է, որ պէտք է դրսեւորուի նաեւ գրախօսողի քաղաքացիականութիւնը, մի յատկանիշ, որ քննադատութեան մէջ պէտք չէ դառնայ հրապարակախօսութեան ժանրի մենաշնորհը: Բայց ահա, որովհետեւ խօսքի արժէքազրկման վարընկէց հոսանքը գրական միւս ժանրերի հետ մէկտեղ իր մէջ է առել նաեւ քննադատութիւնը, առատօրէն լոյս են տեսնում գրախօսութիւններ, որոնք ոչ ընթերցողին են օգնում կողմնորոշուելու կեանքի եւ գրականութեան բարդ հարցերում, ոչ էլ գրողին՝ գիտակցելու իր արժանիքներն ու թերութիւնները:

Կ'ուզենայինք համագումարի ուշադրութեանը ներկայացնել այսպիսի մի թուաբանութիւն: 1971 – 1975 թուականներին «Հայաստան» հրատարակչութեան, Գիտութիւնների Ակադեմիայի, Երեւանի պետական համալսարանի հրատարակած աւելի քան հարիւր անուն գրական-քննադատական, բանասիրական գրքերից միայն 12ն են վերաբերում յետ-պատերազմեան գրականութեան խնդիրներին, ընդորում, դրանցից չորսը մեր ճանաչուած քննադատների՝ մամուլում հրատարակուած յօդուածների հաւաքածուներն են: Բնակա՞ն է արդեօք այս յարաբերութիւնը: Մենք պիտի խնդրենք մասնաւորապէս Ակադեմիայի գրականութեան Ինստիտուտին, որը այս տարիներին մի շարք մեծարժէք ուսումնասիրութիւններ է հրատարակել մեր հին ու նոր ժամանակների գրականութեան հարցերին նուիրուած, աւելի մեծ ուշադրութիւն հանդէս բերել արդիական գրականութեան պրոբլեմներին նկատմամբ: Այս գործին իր ակտիվ մասնակցութիւնը պէտք է բերի նաեւ Երեւանի պետական համալսարանի սովետահայ գրականութեան ամբիոնը:

... Մանկական գրականութեան գլխաւոր խնդիրներից մէկն է՝ այսօրուայ պատանուն նախապատրաստել վաղուայ կեանքի, մեծ կեանքի համար, նրա մէջ սերմանել կոմունիստական բարոյականութեան ազնիւ գծեր: Դա պիտի անել բարձր տաղանդով, իմացութեամբ, պոէտիկ, հրաժարուելով շաբլոնից, բառափուչիկներից, որ ծակւում եւ պայթում են կեանքի առաջին գնդասեղի հպումից: Հարկաւոր են մանկապատանեկան խելօք գրքեր, որովհետեւ դրանց կարեւորագոյն խնդիրներից մէկը պատանուն գիտելիք, ինֆորմացիա հաղորդելն է: Ցաւօք, այս առումով քիչ մխիթարական բան կայ սովետահայ մանկապատանեկան գրականութեան մէջ: Համարեա չկայ գեղարուեստական – իմացական ժանրը, որը պատանուն գիտելիքներ տայ երկրի, Հանրապետութեան, գիտութեան եւ տեխնիկայի այսօրուայ պրոբլեմների մասին: Ո՞րտե՞ղ է այն գիրքը, որ պիտի պատանիներին ներկայացնէր, օրինակ, երկրի, Հանրապետութեան իններորդ հնգամեակը: Մի՞թէ հէնց այսօրուանից պիտի չսկսել գրել 10րդ հնգամեակի մասին: Չէ՞ որ տաղանդաւոր գրողի ձեռքի տակ թուերը թեւեր կը ստանան, առօրեայ թուացող գործերի մէջ կը բացախի հէքեաթի զարկերակը: Տաղանդաւոր գրչի տակ ջրատարի շինարարութիւնը կը դառնայ նորօրեայ առասպել, ոսկի որոնողների առօրեան՝ հէքեաթի գոյներ կը ստանայ:

Յատկապէս մանկա-պատանեկան գրականութեան հարցերում մեր հրատարակչութիւնը հաւանօրէն պէտք է իբրեւ օրէնք կիրառի գրողին ստեղծագործօրէն չահագրգռելու, նրան յուշելու, տրամադրելու, յաճախ պարզապէս նրան ստեղծագործական պատուէր տալու պրակտիկան: Պիտի հեղինակներ որոնել գիտնականների, մասնագէտների մէջ, որոնցում քիչ չեն նաեւ գրական նրբին զգայողութեամբ օժտուած մարդիկ: Պէտք է օգտագործել նաեւ գիտնականի եւ գրողի համագործակցութիւնը, նրանց համահեղինակութիւնից կարող են ծնուել հրապուրիչ, խելօք եւ հաւաստի գրքեր:

ԲԱՑՈՒՄ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

(ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

Ա.

Հ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԱԳԸԼԵԱՆ

կը կտրէ ժապաւէնը, իր աջին՝
Կարօ Յովսէփեան ձախին՝ Իրմա Ռափուցի

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յառաջ) — Կիրակի, Մայիս 9, 1976:

Ազգային փառքի եւ հպարտանքի օր մը բովանդակ Մարսէյլի Հայութեան համար:

Հոծ բազմութեան մը, շուրջ հազար հոգի, եւ օտար թէ հայ բազմաթիւ անձնաւորութիւններու ծափողջիւններու տարափին մէջ, հեռատեսիլի, շարժանկարի եւ լրագրող – լուսանկարիչներու գործիքներուն շլացուցիչ լուսարձակներուն տակ, Հ. Սերովբէ Ագըլեան, ներկայացուցիչը

ՋՈՐԻ ՄԻՐՈՆ

4.

— Է՛, Յարութ, Յարութ, — տնքաց Ջորի Միրոն, — դու Թուրքին ճանաչ չես, դառ: Կեանքի մէջ Թուրք այլադդի թիկունք պահած չէ: Չի՛ էղէ ու չի՛ էղնի: Քու ափի մէջ ձուածեղ պատրաստէուր, կերաւ – պրծաւ կ'ասի վառած էր:

— Միրօ, Ռսի հող դուրա՞ն – դուրան է, գաղթի ժամանակ տեսայ՝ ո՛չ սար, ո՛չ ձոր: Դուրան տեղ կռուել դժուար է՝ ճակատ բաց է:

— Ռուս առիծ կռուող է, — պատասխանեց Միրօն եւ շարունակեց մտքում.

«Համ դուրան տեղ, համ սար ու ձորի մէջ՝ առիծ կռուող է: Կոտորածի ժամանակ Ռուս քշե՛ց հասաւ Մուշ ու առաջ էրթալ կ'ուզէր: Նիկոլի վիզ կոտրուի, քանց կոտրուաւ. Նիկոլէն չթողեց. զօրք ետ չկանչէր՝ Ռուս կը հասնէր Տիգրանակերտ ու Դիարբէքիր»:

— Միրօ, էրկրի բնութիւն, մեր էրկրի սարեր կռուի համար շատ յարմար են, — խօսքն առաջ տարաւ Արօն, — Պոլէի Մջօն, իր ախպեր Արշակի հետ, դիրք բռնեցին սարի վրայ. էրկու-երեք հարիր ասկարի դէմ կռիւ տուին: Կռուա՛ն, կռուա՛ն, կռուա՛ն... Արշակ զարկուաւ, Պոլէ Մջօն մնաց՝ կռուա՛ւ, կռուա՛ւ, կռուա՛ւ... Պոլէ Մջոյի պատմութիւն կ'իմանա՞ս, Միրօ:

— Կ'իմանամ, — մռայլ պատասխանեց ու շարունակեց մտքում.

«Տալւորիկցի Սնջոյի պատմութիւն կ'իմանա՞ս, Արօ... Չես իմանայ որ ինձնէ զատ մարդ չի իմանայ: Գեարմավցի Մանուկի պատմութիւն կ'իմանա՞ս, Արօ, սուլուխցի Իշխանի պատմութիւն կ'իմանա՞ս, դաշտադէմցի Առաքելի, Յակոյի Արթենի պատմութիւն կ'իմանա՞ս... Է՛, տալւորիկցի Սնջօ, գեարմավցի Մանուկ, սուլուխցի Իշխան, Յակոյի Արթէն, դաշտադէմցի Առաքել, լուս իջնի ձեր հոգուն, տղէք... էրկու ցերեկ ու էրկու գիշեր, էրկու գիշեր ու էրկու ցերեկ ծանօթ էղանք, կողք – կողքի մնացինք, բայց ձեզնէ մօտ ընկեր չունեցայ: Չի՛ եղէ ու չի՛ էղնի: Ձեզմէ յետոյ մնացի առանց ընկեր տղէք: Օր է՞ն օրուանից ժամանակ է անցէ, էն օր սպիտակ մազ չունէինք, էսօր սեւն է՝ թաք ու թուք, գործվարքցի Միրօն դարձաւ քարադլխեցի Ջորի Միրօ, դուք մնացիք ձեր անուան տէր, մազ չճերմակցիք – մնացիք՝ տղէք ... Լուս կաթայ էն բարձրիկ սարին ու ձեր հոգուն, տղէք...»:

Իծաձորում հանդիպեցին: Բարեւ – Աստծոյ բարին չեղաւ, ձեռք մեկնել սեղմել չեղաւ, հարցուփորձ չեղաւ: Զորսն էին՝ անծանօթ, խոժոռ աչքունքով, ճակատներով մռայլ եւ սեղմուած շուրթերով եւ, ինչպէս ինքը՝ մէկից խլած թուր ու թուանքով: Ինքը դրանցից մէկն էր, տալւորիկցի Սնջօն էր կամ գեարմավցի Մանուկը, սուլուխցի Իշխանն էր կամ թէ՝ Յակոյի Արթէնը, նրանցից մէկն էլ, առանձին – առանձին ամէն մէկն էլ՝ ինքն էր՝ գործվարքցի Միրօն: Եւ մէկմէկու միմիանց աչքի մէջ տեսան: Յետոյ իրեն թուաց, թէ մեղապարտ է, ամօթ մեղք ունի չլինելու, մեղք ունի այլ մարդուն չսազող: Նոյնը տղերքի աչքերի մէջ տեսաւ՝ առանձին – առանձին, ու նստեցին գլուխկախ, պարտուա՛ծ – պարտուած: Անուն գիւղանուն բաշխեցին իրար, կնճռի վրայ կնճիռ նստեց վիրաւոր գիւղանունների հետ, տնքոցի հետ ելաւ տնքոց: Ապա եւ միտք ունեցաւ դառնայ Գործվարք, հողը դնի Յարութ պապին, տուն մտնի, տուն մտնի... Եւ ուշք ու մտքով չկարողացաւ տուն մտնել... Մինչեւ էսօր՝ չի կարող...

— Ո՞ւր, Միրօ, — Սնջօն էր:

— Գործվարք կ'երթամ... Թաղվանք կ'երթամ, — գոռաց:

— Էրթալ քու կամքն է, Միրօ... Թըվանք տանել՝ չէ: Մենք ընկեր ունինք, լուր բերելու է գնացէ, էկաւ, կ'ելնինք սարդիրք կը բռնինք: Թվանք թող, էրթալ քու կամքն է:

Ինքն ու Սնջօն աչք-աչքի կանգնեցին: Սնջոյի աչքերը ասում էին.

«Միրօ, դու թուլհոգի ես»:

Իր աչքերի մէջ պատասխան ունէր.

«Քու կողմից սխալմունք է»:

«Գլուխ փրկելու կ'երթաս»:

«Գերդաստան թաղելու կ'երթամ, իմ կին ու էրեխէն գտնելու կ'երթամ»:

«Դու վրէժ չունի՞ս առնելու»:

«Ու վրէժի համար կ'երթամ»:

«Թվանք տուր, նոր գնա»:

«Չէ՛»:

«Թվանքով դուրս չես էլնի»:

«Կ'ելնիմ»:

Ինքն ու Սնջօն աչք-աչքի կանգնեցին, կանգնեցին, ոչ ինքը աչք թարթեց, ոչ Սնջօն... Անճար կատաղութիւնից ճաք էին տուել, կանգնել իրար դէմ:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(21 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան ընդհ. Աբբահայր Գերյծ. Պօղոս Անանեանի, կը կտրէր խորհրդանշական ժապաւէնը եւ հանդիսաւորապէս մուտք կը գործէր Մեսրոպեան տառերով զարդարուած շէնքի մայր դռնէն ներս:

Պաշտօնապէս կը կատարուէր բացումը Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան:

Առաջին յարկի ընդարձակ, լուսաւոր, գեղեցկօրէն զգեստաւորուած, ճաշակով կահաւորուած եւ արդիական սարքաւորումներով օժտուած Վասպուրական սրահին մէջ է որ տեղի ունեցաւ պաշտօնական բաժինը այս հանդիսաւոր բացման:

Անկարելի եղաւ բոլոր ժողովուրդը տեղաւորել հոն: Մէկ մասը միայն եւ այն ալ ոտքի, բախտը ունեցաւ դիտելու: Միւս մասը հետեւեցաւ հանդիսութեան շնորհիւ շէնքի զանազան բաժիններուն մէջ տեղաւորուած բարձրախօսներուն:

Բեմին վրայ, Հ. Սերովբէ Ազըլեանի ...ալը տեղ գրաւեցին Մարսէյլի երեսփոխան – քաղաքապետի ներկայացուցիչը՝ ծերակուտական Օր. Իրմա Ռափիւցի եւ նախկին նախարար Ժ. Գոմիթի, ինչպէս նաեւ օրուան խօսողները:

Կարօ Յովսէփեան վարեց հանդիսութիւնը բանալով զայն հետեւեալ խօսքերով. «Այսօր, Մայիս 9, 1976, Մարսէյլի Հայութիւնը կ'ապրի պատմական օր մը: Հանդիսաւոր բացումը Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան կ'արձանագրուի որպէս ազգ. տարողութեամբ ձեռնարկ եւ տեղ կը գրաւէ այս գաղութի բացառիկ, պատուաբեր եւ ազգանպաստ իրագործումներու շարքին: Մշակոյթի Տունը փառաւոր պսակումն է վեց տարիներու յարատեւ, երբեմն սպառիչ, յաճախ դժուարին բայց միշտ խանդավառիչ աշխատանքի մը»:

Առաջին խօսողը եղաւ Մխիթարեան Միաբանութեան ընդհ. Աթոռակալ Հ. Սերովբէ Ազըլեան, որ նախ կարդաց, այս բացառիկ առիթով, հեռագրուած Հայրապետական պատգամը Միաբանութեան ընդհ. Աբբահայր Հ. Պօղոս Անանեանի, որուն պատուոյ նախագահութիւնը կը վայելէր այս ձեռնարկը:

«Սուրբ Մեսրոպի հայրենաշունչ հոգին յաւէտ ցոլայ համայն Հայութեան վրայ եւ արդիւնաւոր ազնիւ ջանքերն հայապահպանման սփիւռքի դարաւոր կեդրոնին փառապանծ Մարսիլիոյ օրհնութեամբ Ամենակալին եւ լուսանորոգ Մխիթարի պայծառ օրինակով: Փառք ու պատիւ անմահ հայ մշակոյթին»: (*Վենետիկ, Մայիս* 7, 1976):

Ապա Հ. Սերովբէ Ազըլեան արտասանեց իմաստալից ճառ մը. կուտանք իր ճառէն քանի մը կէտեր:

«Հայ ժողովուրդը երկու տուն ունի, առաջինը իր եկեղեցին է, ուր ան կ'օրհնէ իր փառաւորէ եւ կը միանայ իր ստեղծողին:

Երկրորդը իր մշակոյթին տունն է, ուր ան իր մտքին եւ սրտին ազնիւ յատկութիւնները, գեղեցիկի եւ կատարեալի պայծառ տեսութիւնները կը մշակէ եւ կը հաղորդէ սերունդէ սերունդ:

Մարսիլիոյ Հայութիւնը, իր անխոնջ ճիգերով, այսօր մեր երկհազարամեայ փառապանծ մշակոյթին այս շքեղ տաճարին բացումը կը կատարէ, նուիրելով զայն ՀԱՄԱՅՆ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ, անխտիր:

Իսկապէս պատմական եւ վսեմ գործ եւ գաղափարական՝ որ ոսկէ օղակով կը կապուի մեր անցեալի մեծութիւններու միաձոյլ շղթային:

Այսօր, հայ մշակոյթի այս հոյակապ տան հանդիսաւոր բացումը, Մարսիլիոյ եւ շրջակայքին հայ հարազատ եւ պանծալի գաղութին գովելի յաղթանակն է: Անտարակոյս, օրինակ եւ խթան պիտի ըլլայ, նոր սերունդներուն, նոր եւ կատարեալ տեսլականներով, շղթայուելու ադամանդեայ օղակներով՝ իրենց հայրերուն անմահ մշակոյթին:

Փառք հայ հանճարին»:

Բացման այս հանդիսութիւնը նոյնպէս կը վայելէր պատուոյ նախագահութիւնը Անրի Վերնէօյի (Աշոտ Մալաքեան): Բացակայ գործի հրամայականներու հետեւանքով, այսուհանդերձ Անրի Վերնէօյ ղրկած էր համակրանքի նամակ մը ուր կ'ըսէր. «Մշակոյթի Տան բացման առթիւ կ'ուղղեմ ձեզի ջերմ եւ սիրալիր մտածումներս: Անջնջելի յիշատակներով կապուած կը մնամ Մարսէյլի եւ անոր հայկ. գաղութին ուր ապրած եմ ամբողջ երիտասարդութիւնս: Հաւատացէք անկեղծութեանս, եթէ ըսեմ որ շատ կը ցաւիմ ձեր մէջը չըլլալուս այսօր: Սակայն մտածումով ձեզի կը միանամ: Հպարտանքով քննեցի Մշակոյթի Տան յատակագիծները: Հոյակապ է: Պիտի ձգէք հայ երիտասարդութեան անմահ գործիք մը: Կը մաղթեմ ու վստահ եմ որ հայ երիտասարդութիւնը պիտի գործածէ զայն վսեմութեամբ:

Տղաք, բարի ճանապարհ:

ԱՇՈՏ ՄԱԼԱՔԵԱՆ

Ժողովուրդը ջերմ ծափահարութիւններով ողջունեց այս սրտագին խօսքերն ու մաղթանքները:

Յետոյ խօսք առաւ Մշակոյթի Տան Յանձնախումբի անդամ Ժիրայր Շալճեան: Ներկայ բազմութիւնը երկարատեւ ծափահարութիւններով գնահատեց իր կատարած հոյակապ աշխատանքը, անսակարկ նուիրումը եւ ամէն կարգի զոհողութիւնները: Ժիրայր Շալճեան գծեց ձեռնարկին պատմականը: Շէնքը գնուած է 1970ին, շնորհիւ գաղութի սրտաբուխ եւ առատաձեռն նուիրատուութիւններուն: Կառուցման եւ վերանորոգման զանազան ծրագիրներու ուսումնասիրութիւններէն յետոյ հարկ եղած է երկարատեւ, համբերատար ճիգեր, զոհողութիւններ յանձն առնել, կատարել, ձեռք ձգելու համար շինութեան արտօնագիրը պատկան իշխանութիւններէն, ու ապա գտնել համապատասխան նիւթական միջոցներ, աղբիւրներ: Այս լուռ շրջանին է որ շատեր սկսած են տարակուսիլ: Շինութեան աշխատանքները սկսած են Յունուար 1975ին: Հոս դժուարութիւնները յաջորդած են դժուարութիւններուն, բայց յանձնախումբը միշտ հաստատակամ եւ վճռակամ, խանդավառ շունչով եւ հաւատքով շարունակած եւ իրագործած է ծրագիրը: Կառուցման ծախքերուն իրենց կարեւոր նպաստը բերած են Երիտասարդութեան եւ Սփորի ենթանախարարութիւնը եւ Պուշ տիւ Ռոնի Ընդհ. Խորհուրդը, իսկ կահաւորման համար Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը: Սակայն մնացեալ տասնեակ միլիոններու համար (հ. ֆ.), յանձնախումբը միշտ դիմած է հայ ժողովուրդի ազնիւ հոգիին, ազգ. սուր գիտակցութեան եւ երբեք յուսախաբ չէ եղած, այլ միշտ քաջալերուած ու վստահ է, համոզուած է որ մեր հայրենակիցները պիտի շարունակեն աջակցիլ, գուրգուրալ որպէսզի նիւթական պէտքերը, ծախքերը փակուին:

Ժիրայր Շալճեան թուեց, բացատրեց շէնքին զանազան բաժինները ու ապա ըսաւ. «Մշակոյթի Տունը բաց է անոնց, որոնք կը փափաքին. կը մաղթենք որ ինչպէս այսօր, ան միշտ ըլլայ կեանքով լեցուն, որովհետեւ այսօր իսկ կը սկսի նոր հանգրուան մը»:

Յետոյ խօսք առաւ Ֆրանսայի Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը Կարպիս Յակոբեան, որ ըսաւ ի մէջ այլոց.

«Հայ ըլլալու, Հայ մնալու, Հայ ընելու եւ Հայ պահելու առաջադրութիւնն է որ նաեւ այս հիմնարկութեան առաջնահերթ նպատակը պիտի ըլլայ անշուշտ:

«Իբրեւ այդպիսին ալ ան անտարակոյս, կեդրոնատեղին պէտք է դառնայ բոլոր անոնց, որոնք իրենց երակներուն մէջ հոսող արեան հաւատարիմ են, կը գիտակցին մեր ժողովուրդի արժէքներուն եւ արժանիքներուն, եւ իրենք զիրենք կը համարին զինուորեալները կամ ուխտաւորները՝ մեր անցեալին հարազատ շարունակողները ըլլալու եւ մնալու կոչումով:

«Ֆրանսահայ տուներուն երկրորդ բառը՝ «մշակոյթ» եւս պարզ որակում մը չէ: Անիկա բնորոշումն է այն ստեղծագործութիւններուն, որոնք մեր ժողովուրդին հետ քալած ու աճած են՝ հակառակ բոլոր ձեւի եւ գոյնի արհաւիրքներուն: Հայ մշակոյթ, կամ ճարտարապետական, երաժշտական, գրական, թատերական, նկարչական եւ այլ ճիւղերու համադրոյթ մը որ իր պատուաբեր դիրքն ու դերը ունի համաշխարհային մշակոյթին մէջ:

«Հետեւաբար նա եւ այս յարկէն ներս եւ նաեւ այս յարկին միջոցով իր անունին առաջին երկու բառերուն լծորդութիւնն է —հայ մշակոյթ— որ առանցքը եւ իմաստը պիտի կազմէ իր գոյութեան:

«Ֆրանսահայ նման հիմնարկութիւններուն երրորդ բառը՝ «տուն» իր կարգին նիւթեղէն կամ ճարտարապետական կառոյցը չի բնորոշեր: Հայաստանի պետական գոյութեան ընթացքին, «տուն» որակումը ունեցած է լայն իմաստ եւ բովանդակութիւն: «Տուներ» էին Կամսարականները, Մամիկոնեանները, Բագրատունիները տարածական իմաստով:

«Սեփական եւ անկախ տուն ունենալու պայքար մըն է մեր ամբողջ պատմութիւնը: Նաեւ այժմ, ինչպէս Հայաստանի մէջ, մեր պատմական հողերուն փոքր մէկ մասին վրայ, նոյնպէս եւ արտասահմանի մէջ, իր ընդհանրական իմաստովը հայ տունին վերակառուցման դժուարին բայց նուիրական գործին լծուած ենք մինչեւ այն երջանիկ օրը, երբ սփիւռքեան մեր նիւթեղէն տուներէն ներս անվթար պահուելիք մեր մտաւոր ու հոգեկան «տուները» կը տանինք մեր բարգաւաճող հայրենիքէն ներս՝ իրականացնելով մեր քաղաքական հիմնական առաջադրութիւնը — ամբողջական հայրենիք՝ ամբողջական Հայութեամբ»:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԳՈՐՏՈՊԱ

Շաբաթ, Ապրիլ 24ի առաւօտեան, Գաթետրալի մէջ պատարագ մատուցուած է, ներկայութեամբ շուրջ 1500 հոգիի: Արաբ եւ ասորի եկեղեցիներու հոգեւոր պետերը ներկայ եղած են պատարագին զոր մատուցած է Կարդինալ Բրիմաթէսթա եւ իր քարոզով անդրադարձած է հայ ժողովուրդի քրիստոնէական եւ ազատասիրական ոգիին: Ժամը 12.30ին, Սան Մարթինի հրապարակին վրայ հաւաքուած աւելի քան 2000 հոգիի ներկայութեան, տեղի ունեցած է Յուշարձանին ծաղկեպսակ զետեղելու արարողութիւնը: Խօսած են՝ Գորտոպայի Գաղութահայ Միութեան ատենապետ Տոքթ. Ալֆրետօ Օհանեան, Էռնեսթօ Կաիկեան եւ Նորայր Պահլաւունի (Թեհրանէն): Երեկոյեան «Պազըրճեան» ազգ. սրահին մէջ տեղի ունեցած է յուշահանդէս: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը, խօսած է Նորայր Պահլաւունի եւ փակման խօսքը ըրած է Տաթեւ Ծ. Վ. Ղարիպեան: Ապրիլեան նահատակներու ոգեկոչման հանդիսութիւններուն արձագանգած են ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի կայանները: Հայկական ձայնասփիւռի ժամը յատուկ յայտագիր մը նուիրած է Ապրիլ 24ին: Ի յարգանս հայ նահատակներուն, քաղաքին բոլոր հայ խանութներն ու աշխատանոցները գոցուած են այդ օր:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԱՒԱԳ ՀԱՒԱՏԱՔՆՆԻՉԸ

Եթէ մարդկային զգացումները իրենց մէջ չափագիտական գիծ մը ունեցած ըլլային այնպէս ինչպէս որ գիծերը իրենց չափագիտական արժէքը ունին, մեր վէպին երեք գլխաւոր դէմքերուն այսպէս խորհրդաւոր եղանակով մը իրարու միանալու դիպուածին մէջ եռերական համաչափութիւն մը պիտի գտնէինք:

Դիպուածը եռանկիւն մը գծած էր, որուն մէկ ծայրը Լէոնորը նստած էր, միւս ծայրը՝ Տանտոլօն, իսկ երրորդ ծայրը՝ Իմփերիան:

Ալթիէրի Տանտոլոյի հետ ունեցած խօսակցութենէն յետոյ ուղղակի իր պալատը դարձած էր:

Այս պալատը, հակառակ դուրսէն ճոխ երեւնալուն, ներքնապէս տարբեր արդուզարդով պաճուճուած էր, այնպիսի արդուզարդով մը որ ընտանեկան եւ ընկերային ըլլալէ բոլորովին հեռու է: Պատերազմական աւարներ կը տեսնուէին ամէն կողմ, թշնամիէն խլուած դրօշակներ, տեսակ – տեսակ հրացաններ եւ աղեղներ, զանազան սուրեր եւ նիզակներ, երկսայրի թուրեր, զրահներ եւ վահաններ կախուած էին բոլոր պատերէն: Ներքնանցքներուն մէջ սպաներ եւ բարձրաստիճան զինուորականներ կ'երթեւեկէին, իսկ գաւիթին մէջ քսանհինգ զինուած պահակներ գիշեր – ցերեկ փոխն ի փոխ պալատին վրայ կը հսկէին:

Վենետիկի զօրաց ընդհանուր հրամանատարին գրաւած դիրքը Վենետիկի բարձրագոյն դիրքն էր: Հրամանատարին ազդեցութիւնը դուքսին ազդեցութենէն վար չէր մնար: Սկզբունքով, դուքսը Վենետիկի զինուորական ուժին գերագոյն պետն էր: Բայց Քանտիանօ դուքսին անկումէն յետոյ Ֆօսքարի իր պաշտօնը կիսած էր Ալթիէրիի հետ. դուքսը իրեն վերապահելով քաղաքական իշխանութիւնը, զինուորական ուժը Ալթիէրիի ձգած էր, բայց, համոզուած ըլլալով որ զինուորական ընդհանուր հրամանատար մը հատու սուրէ մը ուրիշ ոչ մէկ բան պէտք է ըլլայ քաղաքական իշխանութեան ձեռքը, միշտ մօտէն հսկողութեան տակ առած էր անոր բոլոր շարժումները:

Այն երկրին մէջ ուր զինուորական ուժը եւ օրէնսդրական իշխանութիւնը իրարու հետ հակադրութեան կուգան, այդ երկրին ժողովուրդը կը ստրկանայ...:

Արդ, տեսնենք թէ դուքս Ֆօսքարի եւ զօրավար Ալթիէրի իրարու հետ ո՛ր աստիճան միացած էին:

Ինչպէս որ Պոռճիայի արկածախնդրական քաղաքականութեան մէջ եկեղեցին ժողովրդային ազատութեան դէմ պայքարեցաւ, այնպէս ալ պիտի տեսնենք որ այս արկածախնդրութիւններուն մէջ զինուորական ուժը ժողովուրդին ազատութեան դէմ պիտի պայքարի...:

Ամէն ազգ իր անկախութիւնը խորհրդանշած է երեւակայական կնոջ մը պատկերովը...: Ո՛հ, ըսել է կինը անկախութեան խորհրդանիշն է... Կինը, *այլ բառով* ազգը... *այլ բառով՝* մարդկութիւնը *... Նոր ազգերէն սկսեալ մինչեւ ամէնէն հին ազգերը, Ֆրանսայէն մինչեւ Հայաստան, իրենց ազատութեան խորհրդանիշը ունին. Նորը ունի իր Մայր Ազատուհին, հինը՝ իր Մայր Արաքսին...:*

Ամէն տեղ ուր բռնակալութեան հրէշ մը կայ, հոն ազատութիւնը անոր կողին մխուած սուր մըն է:

Ալթիէրին բռնակալութեան խորհրդանիշն էր, Լէոնոր՝ ազատութեան խորհրդանիշը, որ բռնակալութեան կողին մխուած էր, սրտին մխրճուած...: Պարտուողը, Ռոլան ինքն էր նշանածը... այսինքն՝ ժողովուրդին նշանածը...:

Ի՛նչ ահաւոր եւ միանգամայն խորհրդաւոր պատկեր...:

Լէոնոր Ալթիէրիի հետ ամուսնանալէն ի վեր ընդարձակ պալատին մէկ թեւը գրաւած էր: Հոն միշտ փակուած կ'ապրէր ան, շրջապատուած իր տիկիններէն եւ գրաւուած տնական գործերով: Երկու տարի եղած էր ամուսնանալնին:

Ալթիէրի, հակառակ կանուխ ըլլալուն, լուր ղրկեց Լէոնորի թէ զինքը տեսնելու պիտի գար:

Ռոլանի փախուստին լուրը տակնուվրայ ըրած էր զինքը:

Լէոնոր ամէն անգամուան պէս յարգալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ իր ամուսնին: Անոնց միութիւնը արտաքինով ոչ մէկ անսովոր բան ունէր իր մէջ: Լէոնոր իր ամուսինին հաւատարիմ եւ հլու կինը եղած էր:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մարսէյլի Ամասիացիներու եւ Մարզուանցիներու տարեկան հոգեհանգիստը Մայիս 30 Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցին, եւ այս առթիւ պիտի զետեղուի ծաղկեպսակ մը բոլոր հին եւ նոր Ամասիացի եւ Մարզուանցի մեռեալներու յիշատակին: Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ հոգեճաշ մը Մարսէյլի շրջանին մէջ, ճաշարան «Բայատու»:

Ճաշին համար կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Պ. Զէքէմեանի մօտ, հեռաձայն 47–84–57

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գօրգիկեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն այրի Տիկին Խաչիկ Մկրտիչեանի եւ զաւակներուն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Խաչիկ Մկրտիչեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆր. կը նուիրեն իր սիրած «Յառաջ»ին:

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Թորոս Ջարուկեան, Երուանդ Մարաշլեան եւ Տէր եւ Տիկին Արշաւիր Թէրզեան (Եթովպիա) իրենց զաւներու՝

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇԻ եւ ԷՄՄԱՆՈՒԷԼԻ ամուսնութեան ուրախ առթիւ 100 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

(Ամուսնացած Ապրիլ 30ին Կոլոմպոյ):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը Կիրակի, Մայիս 23, առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ տեղւոյն վրայ:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Մայիս 22, յիշատակ է աշխարհազօրաց եւ Զօրավարացն Հայոց, որք կատարեցան ի հերոսամարտին Սարդարապատի 1918 ամի, վասն հաւատոյ եւ հայրենեաց:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի եւ հոգեհանգիստ կը կատարուի:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ Վալանսի հայ հաւատացեալները Շաբաթ Մայիս 22, երեկոյեան ժամը 18.30ին մատուցուելիք հոգեհանգստեան պաշտօնի, Սարդարապատի հերոսներու անմահ յիշատակին, հայրենիքի ազատութեան նահատակուած հերոսներու հոգւոյն համար:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ի նպաստ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

Շաբաթ, Յունիս 12ին երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Գեղեցիկ տեսարանի մը մէջ Պուա տը Պուլոնիի, Սէն գետին եզերքը, առագաստանաւ – ճաշարանի մէջ

LE VIEUX GALLION
40, Allée du Bord de l'Eau, face à l' hippodrome de Longchamp, Paris 16
Parking

Մասնակցութեամբ

ՊԵՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Նուագախումբ եւ երգիչ՝

ՄԱՐԹԷՆ ԵՈՒՐԿԱՆՍ

Սահմանափակ տեղերու պատճառաւ արձանագրուիլ անյապաղ, դիմելով երգչախումբի անդամներուն կամ հեռաձայնելով հետեւեալ անձերուն՝

JOSEPH BOGHOSSIAN — 720-90-13 (heures de bureau)
644-69-47

Mr et Mme ZAHREDJIAN — 738-27-92 27-92
Mlle KELEK — 878-93-00 (heures de bureau)
Mr SIKARCIAN — 985-27-44

Մուտք եւ ճաշագին 200 փր.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12–14 ՌԻՒ ՍԷՆԹ'ՊԱԶԻԼ

ՄԱՅԻՍ 24, Երկուշաբթի դասախօսութիւն՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը համաշխարհային քաղաքակրթութեան — Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Ցուցադրութիւն նկարիչներ՝
ALINE ETMEKDJIAN et H. ZAYAN

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Արդութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին:

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Ս. Մորիսի ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20.30ին սովորական հաւաքատեղին: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի, Շաբաթ Մայիս 22, երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ, Սալ տէ Ֆէթի մէջ, Վալանս:

Կը նախագահէ ընկերուհի
ԺԱՆԷԹ ԽԱՉԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ, մեծ պարահանդէս, մասնակցութեամբ Կոռւնկ նուագախումբին:

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՑ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կը շարունակէ իր կազմակերպած դասախօսութեանց շարքը նուիրուած Հայոց պատմութեան եւ մշակոյթին սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը

Ուրբաթ 21 Մայիս

ԲԱՆԱԽՕՍ

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՎՐԴ. ՊՉՏԻԿԵԱՆ

« ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ» ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ սրահին մէջ, 118, Ռիւ տը Գուրսէլ 75017 ՓԱՐԻԶ, ժամը 21ին:

Նիւթ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայերը Անիի անկումէն վերջ — Ռուբէն իշխան եւ Կիլիկիա — Ռուբինեան իշխաններ — Լեւոն Բ. Մեծագործ Թագաւոր Կիլիկիոյ — Հայեւֆրանսական յարաբերութիւնները — Թեր եւ դէմ կուսակցութիւններ — Հեթումեանները — Լուսինեանները

ԾԱՆՕԹ.— Դասախօսութիւնները տեղի կ'ունենան հարց - պատասխանի ձեւին տակ:

COSTA-BRAVA

DIRECTION ARMENIENNE
Spécialités franco - espagnoles

La paella — les calamars farcis — la zarzuela

13, Rue de Valenciennes
75010 PARIS
Tél. : 607-54-65

Fermé le Lundi

MELINE et DANIEL
VOUS ATTENDENT

AVEC LE CONCOURS DE

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

JACQUES CHELELEKIAN vous propose des

VOYAGES EN ARMENIE

Prix par personne au départ de MARSEILLE

PRIX 2950 F.

Ces prix comprennent :

— Transport aérien Marseille — Erévan — Marseille
— Transferts aéroport — Hôtel et V. V.
— Logement en chambre double Hôtel lère classe
— Pension complète
— Visite Erévan — Etchmiadzin
— Excursions : Sardarabad — Garni — Kégart — Lac Sévan

IMPORTANT : Inscriptions : minimum un mois et demi avant la date de départ
Renseignements et résérvations :

toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN

87 La Canebière

13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

Exigez
de votre fournisseur habituel
les délicieux

halva lokoum tahin

Bongoût

USINE A St. MENET - 13011 MARSEILLE - TEL (91) 43 12 53 - 43 04 07

Fonds A.R.A.M

ՈՒՐԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
21
VENDREDI
21 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար.	200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.595 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 51e ANNÉE — N° 13.595

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԻԱԿ ԼՈՒԾՈՒՄԸ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

— o —

Բնականոն վիճակ չէ ստեղծուած դեռ Լիբանանի մէջ, որ աւելի քան տարի մը ի վեր կ'ապրի իր պատմութեան ամէնէն ցաւագին ու ողբերգութիւնը։

Անցեալ դարու քառասունական եւ վաթսունական թուականներուն եղերական դէպքեր արիւնով ներկած էին քրիստոնեայ Լեռնալիբանանը։ Նափոլէոն Գ. կայսեր օրով ֆրանսական մարտանաւեր 1860ին ծովակալ Պօֆոր տ'Օթփուլի հրամանատարութեամբ զինուոր ցամաք հանելով Լիբանան, վերջ տուեր էին Տիւրզիներու ջարդերուն եւ օսմանեան անարդարութեան։ 1861 Յունիս 9ի միջազգային համաձայնագրով Լեռնալիբանան դարձած էր ինքնավար։

Առաջին աշխարհամարտէն ծանր օրեր պիտի ապրէր Լիբանան արաբական դաշտին թշնամի Ջարդարար Ճէմալ փաշայի բռնակալ վարչաձեւին տակ։

Մեր օրերուն՝ 1958ին՝ եղբայրասպան կռիւներ իրարու դէմ պիտի հանէին Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան յարելու եւ անկախութիւնը պահպանելու կողմնակիցները։ Հայերն ալ պիտի խառնուէին կռւոյ ատենին, երկուստեք քանի մը հարիւր երիտասարդներ զոհ տալով, վասն ոչնչի։

Անցեալին Լիբանան քաջաբար դիմագրեց բոլոր տագնապներուն եւ յաղթական դուրս եկաւ։ Սակայն այս անգամուանը աննախընթաց է իր սաստկութեամբ եւ տեւողութեամբ։

1860ին օգնութեան հասած էր Ֆրանսա։ 1958ին ամերիկեան ծովայինները պարզապէս իրենց ներկայութեամբ, առանց փամփուշտ մը արձակելու, վերջ տուեր էին տագնապին։ Նախագահ Քամիլ Շամունին յաջորդած էր զօրավար Ֆուատ Շէհապ, 1958 Սեպտեմբերին, օրինական պայմաններուն։

1958էն 1975 Լիբանան գլխի կերպով դիմագիծ էր փոխած։ Չէր լուծուած Պաղեստինի արաբ գաղթականներու հարցը, ինչպէս կը յուսացուէր։ Ի բնէ բազմաթիւ տարուէ տարի աւելցած էր իսլամ Պաղեստինցիներու թիւը, խախտելով երկրին հաւասարակշռութիւնը, գլխաւոր կրաւականը Լիբանանի խաղաղութեան եւ իսլամ – քրիստոնեայ տարրերու համերաշխութեան։

Քանի՛ ուշացաւ Պաղեստինի փշոտ խնդրին կարգադրութիւնը, ա՛յնքան բարդացան Լիբանանի բնակչութեանց փոխյարաբերութիւնները։ Պաղեստինի ազատագրական շարժումները հետզհետէ մեծ ծաւալ առացին։ Նոր սերունդը սկսաւ անհամբերութեան նշաններ ցոյց տալ։

Ֆէտայիները իրենց սահմանափակ ռազմական միջոցներով կարելիութիւն չունէին ազատագրելու իրենց բռնագրաւուած հողերը։ Իսրայէլ չունչ առնել չէր տար անոնց։ Ու մէկլի դէմ հարիւրապատիկ կորուստի կ'ենթարկէր հարաւային Լիբանանի պաղեստինեան գաղթակայաններըը։

ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդը խնդիրը կը հանդարտեցնէր հոգեշահ բանաձեւեր քուէարկելով։ ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովը իր լիագումարին մէջ խօսք կուտար Եասըր Արաֆաթի, իբրեւ ներկայացուցիչ Պաղեստինի Ազատագրական Կազմակերպութեան։ Եւ անկախութեան իրաւունք կը ճանչնար Պաղեստինի։ Խըն-

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԵՐՁԱՒՈՐ - ԱՐԵՒԵԼՔ

ԼԻԲԱՆԱՆ.—

ՀՐԱԴԱԴԱՐ ՄԸ ԵՒՍ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՐ Է..

— o —

Կ'ըսուի թէ նոր նախագահը՝ Սարգիս, Ժումպլաթ եւ Արաֆաթ նոր հրադադար մը ստորագրած են։ Անոնք որ կը կարծեն լաւ յիշողութիւն ունենալ կ'ըսեն թէ 32րդն է։ Այս հրադադարը պիտի գործադրուէր 48 ժամ ետք (ստորագրուած էր Չորեքշաբթի օր) բայց արդէն Չորեքշաբթի համեմատաբար հանդարտ օր մը եղած էր, գուցէ նաեւ անոր համար որ քիչ մը յոգնութիւն կ'առնէն։ Սկզբունքով այս հրադադարը պիտի ծառայէ խաղաղ մթնոլորտ մը ստեղծելու որպէսզի Ֆրէնճիէ հրաժարի — ի վերջոյ — եւ աթոռը տայ Սարգիսի։ Քովլ որ Միւրվիլը մինակ չէ անչուշտ անդրադառնալու որ Սարգիսի ընտրութիւնը ոչինչ լուծած է։

Լիբանանեան Ձախը, այսինքն Ժումպլաթ կը պահանջէ միշտ, իբրեւ նախապայման որ սուրիական ուժերը քաշուին մինչ Ֆալանժի պարագլուխը՝ Ճէմայէլ կը պնդէ որ 1975 Մարտէն ի վեր միշտ ձախն է որ ձախողեցուցած է բոլոր կարգադրութիւնները, կամ հրադադարները։

Ռիատի ժողովը յետաձգուեցաւ ինչ որ նոր խոչընդոտ մը կը ստեղծէ։ Այս ժողովը հրաւիրած էր Սաուտի Արաբիան առաւելաբար հաշտեցնելու համար Եգիպտոսն ու Սուրիան։

Միւս կողմէ, Պէյրութի զինուորական գերագոյն կոմիտէն (Լիբանան – Սուրիա – Պաղեստին) որու պաշտօնն է հսկել յաջորդական հրադադարներուն վրայ, ցնոր տնօրինութիւն յետաձգեց իր գործողութիւնները, երբ ձախերը յայտարարեցին թէ պոյքոթի կ'ենթարկեն հանդիպումները։

× Զոհերու թիւը միշտ մեծ է եւ միայն մէկ շաբթուան հաշուեկշիռն է 750 մեռ-

դիրը գաղթականական հանգամանք ունենալէ կը դադրէր եւ կը դառնար քաղաքական հարց, — Պաղեստինի սնկախութիւն։

Զոյս պատերազմներ չկրցան լուծել արաբեւիսրայէլեան վէճը եւ խաղաղութիւնը վերահաստատել Մերձաւոր Արեւելքի մէջ։ Զորս Մեծերը (Մ. Նահանգներ, Խ. Միութիւն, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա) նոյնպէս չկրցան երկուստեք ընդունելի պատուաւոր լուծում մը գտնել Պաղեստինի հարցին։

Ինչպէս քանիցս շեշտած ենք այս էջերուն մէջ, Լիբանանի մէջ խաղաղութիւն հաստատելու միակ միջոցն է Պաղեստինի խնդրին լուծումը։

Դժբախտաբար բազմաթիւ բարդ հարցեր, մրցակցութիւններ, հակընդդէմ շահեր, կրօնական – դաւանական եւ գաղափարախօսական հակառակութիւններ արգելք կը հանդիսանան լուծումի մը յանգելու։

Մինչ այդ արիւնը կը շարունակէ հոսիլ եւ երկիրը կը քանդուի։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 17)

ՄՈՑԱՐԹԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅ

Երեւանի մէջ, արտասահմանեան երկիրներու հետ բարեկամութեան եւ մշակութային կապի Հայկական Ընկերութեան շէնքին մէջ, կազմակերպուած է երեկոյ մը, նուիրուած՝ աւստրիացի մեծ երաժիշտ Մոցարթի։ Մոցարթ, որ ապրած է 35 տարի, հինգ տարեկանին մտած է արուեստի ասպարէզը, իր ստեղծագործութեանց քանակը հասցուցած հըսկայ թիւի մը՝ 656 գործեր, որոնց 23ը օփերա եւ 46ը համանուագ։ Երեկոյի ընթացքին Մոցարթի կեանքի եւ գործունէութեան մասին խօսած է երաժշտագէտ Մարգարիտ Յարութիւնեան, ելոյթ ունեցած է Բազմարուեստից Հիմնարկութեան սենեկային նուագախումբը, մեկնաբանելով Մոցարթի «Գիշերային փոքրիկ սերենատը»։

×

Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ

Թիֆլիսի Ստ. Շահումեան հայկական թատրոնին մէջ տեղի ունեցած է երեկոյ մը, նուիրուած Գաբրիէլ Սունդուկեանի։ Բացման խօսքը ըրած է Դմիտրի Ալեքսիձէ։ Հայ թատերագրի կեանքի եւ գործունէութեան մասին խօսած է Վրաստանի Գրողներու Միութեան հայկական բաժնի նախագահ Բենիկ Սէյրանեան։ «Պէպօ» թատերախաղի վրացական եւ հայկական բեմերուն վրայ ներկայացումներու մասին խօսած է Սուրէն Աւչեան։ Երեկոյին ներկայ գտնուողներ ունկնդրած են «Պէպօ»ի ներկայացման ձայներիզը՝ հայերէն եւ վրացերէն։ Երեկոյին ներկայ եղած են Գ. Սունդուկեանի թոռը եւ ծոռները։ Հայ թատերագրին նուիրուած ուրիշ ձեռնարկներ ալ տեղի կ'ունենան յառաջիկային՝ Վրաստանի մէջ։

×

ԴԻԼԻՋԱՆԻ... ՆՈՐ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ

Դիլիջանի 30 հազար հեկտար տարածութիւն ունեցող արգելավայրերուն մէջ կարելի է հանդիպիլ կովկասեան կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչներու՝ գորշ արջ, վարազ, այծեամ, ընձառիւծ եւայլն։ Հոս արգիլուած է որսը։ Կենդանական աշխարհը պահպանելու նպատակով Հայաստանի կառավարութիւնը որոշ ժամեր արգիլած է նաեւ իշխան ձուկի որսը Սեւանայ լճին մէջ։ Վերջերս, Դիլիջանի կենդանական աշխարհը ունեցած է նաեւ նոր բնակիչներ, որոնք հեռաւոր արեւելքէն բերուած եղջերուներ են։

×

ԾԱՂՐԱՆԿԱՐԻՉ ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԱԲՐՈՅԵԱՆ

Երիտասարդ ծաղրանկարիչ Վլադիմիր Աբրոյեան շահած է՝ Հայաստանի Կոմերիտմիութեան եւ Նկարիչներու Միութեան կազմակերպած մրցումը։ Խորհրդային բազմաթիւ թերթերու եւ հանդէսներու ընթերցողներ ծանօթ են ծաղրանկարիչին արուեստին։ Վ. Աբրոյեանի երեք երգիծանկարները իր ինքնակենսագրականին հետ տեղ գտած են «Ծաղրանկարչութեան համաշխարհային ժամանակակից ծաղկաքաղ»ին մէջ, որ լոյս տեսած է Պուլկարիա։ Հայ ծաղրանկարիչին գործերը տպագրուած են նաեւ արտասահմանեան երգիծական հանդէսներուն մէջ՝ Պերլին, Սոֆիա, Վարշաւա եւ այլուր։

×

ՆՈՐ ԵԼԵԿՏՐԱՇԱՐԺԻՉՆԵՐ

Լենինականի «Հայելեկտրաշարժիչներ» գործատունը սկսած է մեծաքանակ արտադրել նոր ելեկտրաշարժիչներ, որոնք, ի տարբերութիւն նախորդներու, աւելի թեթեւ են, ունին բարելաւուած ելեկտրական աւընթերաչափեր։ Վերջերս այդ ելեկտրաշարժիչները արժանացած են պետական որականիշի։

×

ՍԵՐՕ ԽԱՆԶԱԴԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՅ ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏԻ ՄԷՋ

Սերօ Խանզադեանի ծննդեան 60ամեակին առթիւ Ստեփանակերտի պետական տաղամաթիք թատրոնին մէջ տեղի ունեցած է երեկոյ մը, որուն ներկայ եղած են լեռնային Ղարաբաղէն, Պաքուէն եւ Երեւանէն գրողներ եւ բազմաթիւ համակիրներ։ Երեկոյի բացումը կատարած է Ե. Սարգսեան։ Արձակագիրի կեանքին եւ գրական վաստակին մասին խօսած են Գուրգէն Անտոնեան, Ազրբէջանի Գրողներու Միութեան վարչութեան առաջին քարտուղար Իմրան Կասումով, Մկրտիչ Սարգսեան եւ ուրիշներ։

×

ՊԱՏԱՆԻ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ

Երեւանի մանկական պատկերասրահին մէջ բացուած է Մարտունիի շրջանի պատանի նկարիչներու ցուցահանդէսը, ուր ներկայացուած են 70 գործեր, որոնք կը ներկայացնեն հէքեաթներու սիրուած հերոսներ, բնութեան տեսարաններ։

×

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

Ծանր բախումներ պատահած են Երուսաղէմի եբրայական համալսարանը, իբրեւ հետեւանք Այսրյորդանանի դէպքերուն։ Վիրաւորուած են երեք արաբ երկու հրեայ ուսանողներ եւ հսկիչ մը։ Համալսարանի բախումները սկսած են երբ 150 արաբ ուսանողներ բողոքի ցոյց մը ըրած են՝ սպաննուած երեք Արաբներու համար։

(Continued from Tiflis report:) եալ եւ 1355 վիրաւոր։ Մեռեալներու մէջ է Սուրէն Խանամիրեանի վարորդը։ Կառքը, որու մէջ չէր երեսփոխանը, գնդակներու տարափի մը բռնուած է Անթիլիասի ճամբուն վրայ եւ վարորդը տեղն ու տեղը մեռած է։

Քանի մը տողով

ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Փոնիաթովսկի այս անգամ ընկերվարականներու վրայ յարձակեցաւ։ Առիթը տրուած էր իրեն Անկախ – Հանրապետական երեսփոխանի մը հարցումովը։ Երեսփոխանը կը բողոքէր վարչական մեքենային տեւական քաղաքականացման դէմ ընդդիմութեան կողմէ։ Իր պատասխանին մէջ, Ներքին նախարարը դատապարտեց «Փոքր փոքրամասնութիւնը, քաղաքականօրէն գործի վրայ, որ քաղաքականութիւնը կ'անցընէ օրէնքէն առաջ, եւ կուսակցութեան ծառայութիւնը՝ Պետութեան ծառայութենէն առաջ»։ Եւ փաստելու համար ըսածը կը կարդայ Ընկերվարական կուսակցութեան Փարիզի Դաշնակցութեան մէկ փաստաթուղթէն հատուածներ։ Ընկերվարականները չեն ժխտեր փաստաթուղթը, որու ընթերցումէն ալ գոհ մնացած են։

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ 7ՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Վ. Պետրոսեան իր զեկուցումին մէջ նաեւ անդրադարձած է Սփիւռքի հայ գրականութեան դիտել տալով թէ «Սփիւռքահայ առաջդիմական գրողները միշտ կապուած են եղել մայր հայրենիքի հետ եւ օտարութեան դժնդակ պայմաններում անգամ ստեղծել են ոչ քիչ թւով մնայուն արժէքներ: Սով. Հայաստանի մեր գրական կազմակերպութիւնը, բնականաբար, անտարբեր չէր կարող դառնալ եւ մասնաւորապէս յետպատերազմեան տարիներին հետեւել ու աջակցել է այդ գրականութեանը: «Սփիւռքահայ գրողներ» մատենաշարով միայն վերջին չորս-հինգ տարում տպագրուել է 10 անուն գիրք, այդ թւում՝ Արմէն Դարեանի, Յակոբ Ասատուրեանի, Վահէ Վահեանի գրքերը: Սփիւռքահայ առաջադէմ գրողները տպագրուել են նաեւ Մոսկուայում, նրանց ստեղծագործութիւնները պարբերաբար լոյս են տեսել Հայաստանի գրական մամուլում, մի շարք գրքեր գրախօսուել են: Գրողների միութիւնում ստեղծուած է սփիւռքահայ մամուլի եւ գրականութեան գրադարան:

Անցած հինգ տարիները անարդիւնաւէտ չեն եղել սփիւռքահայ առաջդիմական գրականութեան համար: Սփիւռքահայ աւագ եւ նոր սերունդը գիտակցում է, որ լոկ անցեալի վերյուշներով, լոկ աւանդոյթներով չի կարելի ծառայել հարազատ ժողովրդին: Ճիշտ է, գրողը չի կարող կտրուել իր ժողովրդի պատմութիւնից, բայց եւ այնպէս կենսականօրէն հարկաւոր է ունկնդրել ներկայի, ժամանակի ձայնին, համընթաց քայլել մեր դարի յուզումներին, մեր ժողովրդի ազգային հոգեբանութեան մէջ կատարուած վերափոխումների, նրա կեանքում տեղի ունեցած պատմական յեղաբեկումների հետ: Աւելորդ աւանդապաշտութիւնը թուլացնում է գրողի ներքին տեսողութիւնը, նեղացնում հորիզոնը:

Մայր հայրենիքի սոցիալիստական իրականութիւնը, հայրենիքում ստեղծուող գրականութիւնը սփիւռքահայ գրականութեան կենսական աղբիւրն են: Հայաստանի Կոմկուսի 26րդ Համագումարի հաշուետու զեկուցման մէջ եւս մէկ անգամ ընդգծուեց, որ սփիւռքահայ մեր հայրենակիցների գերակշռող մեծամասնութիւնը հայրենասիրական զգացումներ է տածում Սով. Հայաստանի նկատմամբ, խորին յարգանք ու համակրանք՝ Սով. Միութեան նկատմամբ:

Մեր հանրապետութեան հոգեբանական կլիմայի մէջ վերջին մէկ, մէկուկէս տարում էական փոփոխութիւններ են նկատւում: Այս հարցում գրողները կարող են կուսակցութեան օգնականները լինել, որովհետեւ մեր խօսքը պիտի ուղղուի մարդկային ներաշխարհին: Գեղարուեստական մեր խօսքով մենք պիտի կարողանանք փոխել հոգեբանական մթնոլորտը: Կաշառակերութիւնը, ընչաքաղցութիւնը, պաշտօնամոլութիւնը, պետական վերաբերմունքի բացակայութիւնը, չարամիտ զրպարտութիւնը, քաղքենիական հոգեբանութիւնը եւ այլ արարքներ նաեւ, գեղարուեստական խօսքով դատապարտուելու կարիք ունեն: Սրանք «տաք» խնդիրներ են նեգատիվ այս երեւոյթներ սրբագրելը մէկ օրուայ գործ չէ: Մենք կուսակցութեանը պէտք է օգնենք գրողի գեղարուեստական եւ հրապարակախօսական կենդանի խօսքով:

Հայաստանի Կոմկուսի 26րդ Համագումարում Կենտկոմի հաշուետու զեկուցման մէջ նշուեց, որ ստեղծագործական միութիւնների ղեկավարների, սկզբնական կուսակցական կազմակերպութիւնների խնդիրն է՝ լաւ, մտածուած աշխատանքով միութիւններում ստեղծել համախմբուածութեան, ստեղծագործական ակտիվութեան, ընկերական փոխադարձ պահանջկոտութեան մթնոլորտ: Դա ամբողջութեամբ վերաբերում է նաեւ գրողների միութեանը, որովհետեւ առանց համախմբուածութեան, առանց այն բանի, որ ընկերական հոգատարութիւնը զուգակցուի պահանջկոտութեան հետ եւ մեր կենցաղից բացառուեն անպարկեշտ, ոչ ինտելիգենտ վարքագծի թէկուզ ամենաչնչին դրսեւորումները: Առանց այս ամէնի անհնար է ստեղծագործական մթնոլորտ, որի պայմաններում են միայն ե՛ւ հնարաւոր, ե՛ւ անհրաժեշտ ստեղծագործական ամենակրքոտ վէճեր՝ ի շահ սովետահայ գրականութեան: Սովետահայ գրողների բազմանդամ ընտանիքը, ինչպէս միշտ, պարզ ճակատով է նայում, հարազատ ժողովրդին եւ ինչպէս միշտ, պատրաստ է իր հաւաքական տաղանդի եւ ուժերի լարումով օգնել կուսակցութեանը՝ մեծ կանխագծումների իրականացման գործում:

ԲԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

(ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Իր կարգին, գրագէտ Կարօ Փօլատեան ընդգծելէ յետոյ կատարուած հսկայական աշխատանքը ըսաւ. «Յաղթանակ մըն է այս շէնքը: Մեր հայրերը երբ գաղթական եկան Միջերկրականի այս ափերը, կատարեցին իրենց պարտականութիւնը իրենց աշխատասիրութեամբ, սիրցնելով մեր ժողովուրդը մեզ հիւրընկալող ազնիւ ֆրանսացի ժողովուրդին կողմէ: Անոնց զաւակները այսօր կը բարձրացնեն մշակոյթի այս շքեղ շէնքը շարունակելով իրենց հայրերուն առաքելութիւնը: Չէ վերջացած սակայն անոնց գործը: Մշակոյթի այս շէնքը կայան մըն է. յաջորդ կայանը այս Մշակոյթի Տան շունչ տուող հայ սերունդ պէտք է հասնի: Ուստի յաջորդ գործը ամէնօրեայ հայ դպրոցն է: Երբ բացուի հայ դպրոցը, կը տանինք փառաւոր յաղթանակը: Ուստի գործի՛. ամէնօրեայ հայ դպրոց մը Մարսէյլի մէջ»:

Յետոյ Կարօ Յովսէփեան խօսք տուաւ օտար անձնաւորութիւններէն, նախկին նախարար Ժ. Գոմիթի եւ ծերակուտական Իրմա Ռափուցիի, վեր առնելով իւրաքանչիւրին բարեացակամ վերաբերմունքը եւ գործնական աջակցութիւնը Մշակոյթի Տան ու անոնց ընդմէջէն Սփորի եւ Երիտասարդութեան Ենթանախարութեան (որուն ենթանախարար եղած է Ժ. Գոմիթի), Պուշ տիւ Ռոնի Ընդհանուր Խորհուրդին (ուր հաշուեկշռի ընդհ. տեղեկատուն է Իրմա Ռափուցի, եւ Մարսէյլի քաղաքապետութեան: Նոյնպէս յանուն Յանձնախումբի շնորհակալութեան խօսքեր ըսուեցան ճարտարապետ Ե. Մանուկեանի որ ձեռնհասութեամբ կառավարեց աշխատանքները միշտ ազնիւ ոգիով, գուրգուրանքով եւ նուիրումով:

Ժ. Գոմիթի ջատագովելէ ետք հայ ժողովուրդի բերած նպաստը համաշխարհային քաղաքակրթութեան եւ ընդգծելէ ետք Հայուն շինելու, քար քարի վրայ դնելու եւ շարունակելու վճռական ոգին, յատկապէս ըսաւ. «Ի՛նչ լաւագոյն պատասխան Թալէաթին որ կ'ուզէր բնաջնջել հայ ժողովուրդը, քան տեսնել հոս, ֆրանսական հողին վրայ, հայ երիտասարդութիւնը որ Ֆրանսացի է, շարունակել քաղաքակրթական աշխատանք եւ սատարել ֆրանսական ազգ. ժառանգը, դարերու ստացուածքը հարստացնել:

«Այս մշակոյթի տունը որ կառուցուեցաւ Մարսէյլի մէջ, կարեւորութեամբ առաջին կարգի վրայ կուգայ Ֆրանսայի մէջ եւ օրինակի արժէք ունի: Համոզուած եմ որ հոս պիտի զգաք ձեր հոգին, հոս պիտի վերյիշէք ձեր անցեալը, կերտելու ձեզի եւ ձեր զաւակներուն համար ապագայ մը, որ ըլլայ արժանի ձեր անցեալին»:

Վերջին խօսքը եղաւ քաղաքապետին ներկայացուցիչը՝ Օր. Իրմա Ռափուցի:

Ծերակուտականը նախ յիշեց տարիներու ընթացքին իր հաստատած սերտ կապերը հայ գաղութին հետ, որ առաջին անգամ կը յայտնուէր իրեն երբ դեռ երիտասարդ ուսուցչուհի էր 1935ին: Այդ թուականէն ի վեր միշտ գնահատած է Հայերու աշխատանքի, զոհողութեան եւ իմացականութեան արտակարգ ձիրքերը եւ յատկութիւնները: Մշակոյթի Տան այս բացումը տարիներու երազի մը փառաւոր պսակումն է որ կը թուէր դեռ երէկ անկարելի, սակայն այսօր դարձած է պատմական իրականութիւն մը: Պատմական՝ հայկական գաղութին համար, պատմական փոկէաեան գաղութին համար, պատմական՝ Մարսէյլի կեանքին համար: Ապա Իրմա Ռափիւցի ըսաւ թէ այս շէնքը սքանչելի արտայայտութիւն մըն է այն հարստութեան որ միշտ կը բերէ հայկական գաղութ Մարսէյլ քաղաքին եւ ֆրանսական ժողովուրդին: Համեստ օժանդակութիւն մը միայն բերինք ձեզի այս իրագործումին մէջ, սակայն կրնամ յայտարարել յանուն Նահանգային Ընդհանուր Խորհուրդին եւ յանուն Քաղաքապետութեան, որ պիտի շարունակենք միշտ նեցուկ ըլլալ, որովհետեւ այս ձեռնարկը պատիւ կը բերէ նաեւ Մարսէյլ քաղաքին: Քաղաքապետին ներկայացուցիչը վերջացուց հետեւեալ խօսքերով. «Հաւանաբար այլ պատեհութիւններով կը վերագտնենք զիրար, բայց պիտի մաղթեմ որ ըլլայ միշտ նման տարողութեամբ ձեռնարկներու առթիւ, որ պատիւ կը բերէ մարդուն իմացականութեան, կամքին եւ արիութեան եւ ցոյց կուտայ յաղթական պայքարը այն սպառնալիքներուն դէմ որոնք կը ճնշեն մարդկութեան, երիտասարդութեան, աշխարհին վրայ»:

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան հանդիսաւոր բացման արարողութիւնը վերջ գտաւ Կարօ Յովսէփեանի եզրափակիչ խօսքերով. «Ահաւասիկ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը, որ այս պահուն իսկ կը յանձնենք մեր գաղութին, որպէս կատարեալ մշակութային եւ ազգ. կեդրոն, իր զանազան բաժիններով, անհրաժեշտ սարքաւորումներով: Կեդրոն մը որ կոչուած է դառնալ հաւաքավայրը բոլոր հայ կազմակերպութիւններուն եւ միութիւններուն անխտիր, մենաշնորհեալ ժամադրավայրը հայ երիտասարդութեան, կեդրոնը գաղութի բոլոր ազգ. ձեռնարկներուն, այլ խօսքով տունը բոլոր Հայերուն...»:

Սոյն հանդիսութիւնը պատուեցին իրենց ներկայութեամբ բազմաթիւ օտար թէ հայ անձնաւորութիւններ՝ Օր. Իրմա Ռափիւցի՝ ծերակուտական, Ժ. Գոմիթի, Նախկին Նախարար, Քաղաքապետական Խորհուրդի անդամներ՝ Մէթր Ռ. Անաքլէմ, Պ. Լեւիս, Շ. Պոնիֆէ, Ժ. Ռոքասերա, Լ. Վիէկան, ինչպէս նաեւ Ժ. Գ. Պրէօն: Նոյնպէս Սարգիս Վրդ. Դաւիթեան՝ հոգեւոր հովիւ կաթողիկէ համայնքին, Բարսեղ Վրդ. Զէփիճեան՝ մեծաւոր Ս. Մուրատեան վարժարանի, տէր Շահան Տէտէեան, տէր Մակար Նաճարեան, տէր Նշան Գույումճեան քահանայ հայ-

ՋՈՐԻ ՄԻՐՈՆ

4.

— Սնջօ, թող արա էրթա, — ասաց զեարմավցի Մանուկը, ու խօսքի հետ թարթուեցին իր աչքերը: Սնջօն ճամբայ տուեց, իսկ ինքը մնա՛ց, մնաց, դարձաւ նստեց իր քարին, դարձաւ ասաց.

— Սնջօ, ինձ թուլհողի մի խմանյ··· Գերդաստան թաղելու կ'երթենք, վրէժի կ'երթենք, Սնջօ, իմ միտք գլուխ պահել չէ:

— Մենք չունի՞նք գերդաստան թաղելու, — պատասխան տուեց Սնջօն ու պատասխան չառաւ:

— Ջունի՞նք, Միրօ, — կրկնեց, — անթաղ թող անթաղ մնայ, դառնանք՝ թուր թվանքից փախած, սար ու ձոր ընկած մեր ազգ ու արնի մասին մտածենք, Միրօ:

Ե՛ւ հաշտ էր Սնջօյի ձայնը ու իր դէմ ոչինչ չկար, ե՛ւ տխուր էր Սնջօյի ձայնը, ե՛ւ ըմբոստ:

Յետոյ եկաւ դաշտադէմցի Առաքելը, լուր բերեց.

— Թուով հարիւր – հարիւր յիսուն ասկեար դէպ Սեպասար կը գան: Ժամ – ժամ ու կէսից կը հասնին սար:

Սեպասա՛ր··· Ընկուզարի պէս ծառոտ չէր, գագաթին ցից – ցից քարեր կային, կող ու կչտին՝ ցից – ցից քարեր՝ հիմքից մամուռ բռնած: Քարերի արանքում չորացած խոտ կար, հազա՛ր – հազար տարուայ փտած խոտ, ու ճերմակ փառի տակից՝ նորոգ ծիլ: Մասրենի կար, խավրծիլ, նուխիկ, գազ կանգառիփուշ··· Սեպասարում ոտնահետք քիչ էր, թէ պատահէր՝ որսորդի: Դրմփոցի հետ վայրի այծերը դուրս էին գալիս, ծփում աջակողմ ու քարափի դըլխից նետւում Իծաձոր, ծփում ձախակողմ՝ ձոր Գիլոց: Սեպասարի աջակողմում ձոր կար, ձախակողմում կար, ձորերը դրմփացող էին, արեւ խեղդող, ժայռոտ, անձաւաշատ: Օտարը, Իծաձորին ու Գիլոցին օտարը՝ ոչ իջնել կարող էր, ոչ՝ բարձրանալ:

Եւ վեցով Իծաձորից ելան, զէնք բռնեցին սարի վրայ ու զէնք բռնելու հետ՝ երգում:

— Թիզ մի չնահանջենք մեր դիրքէն:

— Տղէք, — ասաց Սնջօն, — թէ մենք էս սարի տէրն ենք, երգում էս սարի արեւ ու հովուն, ո՛ւ Մարաթուկին, ո՛ւ Ծովասարին, երգում մեր էրկրի սեւաւոր սարերուն: Թէ մենք էս ձորերու տէրն ենք, երգում էս ձորերու ահ ու ջրերուն, երգում մեր էրկրի ծուխ ու դումանոտ ձորերուն: Մեր աւեր օջախներուն՝ երգո՛ւմ, մեր կտրած ծխերուն՝ երգո՛ւմ, մեր էրկրի գէլ ու գազաններուն՝ երգո՛ւմ, էս սարի քարերուն՝ երգում, հարիւր–հարիւր–յիսուն չէ, հազար ասկեար մեր վրայ գան, չթողնենք Սեպասար··· Թիզ մի չնահանջենք մեր դիրքերէն:

Սնջօն քարին թիկնած ասում էր երգումը··· Չէ, երգում չէր, սիրտը լցուած էր, մի բան պիտի ասէր ու ստացուածը դա էր: Ձայնի մէջ թախիծ ու կռիւ կար, աչքերի մէջ՝ արիւն ու արցունք, Սնջօն ասում էր երգումը ու··· ու ինքը կարծես նոր էր հասկանում, թէ՝ Ցարութ պապից զատ, գիւղ ու օջախից զատ, Խանդութից զատ··· կորցրածն ու կորցնելիքը ինչքա՛ն ինչքան է: Եւ աչք թացել էր ուզում, եւ գոռալ.

«Սո՛ւս, Սնջօ, սո՛ւս անխիղճ»:

«Ու Սնջօն իր երգումին տէր մնաց, Մանուկ իր երգումին տէր մնաց, Իշխան երգում պահեց, Արթէն՝ պահեց, Առաքել՝ պահեց, ես··· չէ··· Մեղա՛յ, մեղա՛յ տղէք, մեղա՛յ, իմ բարձրիկ սար···»

Ջորի Միրօն երեխայի պէս բռունցքներով տրորեց աչքերը, եւ ականջին ընկաւ Արօյի ձայնը.

— Բանակայինի շորերից էղնի. մարդ չորս, հինգ, մինչեւ վեց տարի կը հագնի: Բարով – խերով էկար, քու շորեր տուր քու հօր:

— Ցարութ, լսէ իմ խօսք, — չոր կըտրեց Միրօն, — պատերազմ է ու դու կըռուելու է կ'երթաս, դառ, — լռեց ու մըտքում ասաց. «Իմ կեանք քու աչաց մէջ առած կ'երթաս», — քու գնալուն դէմ էղնիմ թէ կողմ՝ կ'երթաս կամօք – ակամք՝ կ'երթաս. երկիր նեղ վիճակի մէջ է, դու՝ երկրի տղամարդ, — դադար տուեց:

(— Բա բրիգադիր Գեւոն ի՞նչի չէր – թայ, շրջկենտրոն հասաւ–դարձաւ, — Արօն էր):

— Թէ էրթալ կայ ու կայ, դառ, ես սիրտ ու հոգով էրթալուն եմ կողմ:

— Իսկ ես սրտով չեմ գնում, հայրիկ, — նեղացաւ Ցարութը:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(22 – Շար.)

Fonds A.R.A.M

րեր, քոյր Գանտիտ Միքայէլեան՝ մեծաւորուհի Անարատ Յղութեան Հայ քոյրերու, Արծրուն Ջրբաշեան (Հ.Բ.Ը.Մ.), Կարօ Մեհեան՝ ներկայացուցիչ Հ.Յ.Դ. Բիւրոյի, Ժիրայր Մերիճեան («Յառաջ»), Արամ Գրիգոր («Հայաստան»), Օհան Հէքիմեան («Արմենիա»), Կարպիս Յակոբեան՝ Հ.Յ.Դ. Ֆրանսայի Կեդր. Կոմիտէի, Շառյեան՝ Հ.Յ.Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի, Արա Պիպէրեան՝ Փարիզի Մշակոյթի Տան, Յարութիւն Շիրվանեան՝ Իսի լէ Մուլինոյի Մշակոյթի Տան, Արամ Շէխիկեան՝ Մուրատ Ռափայէլեան նախկին Աշակերտաց Միութեան, Աւետիս Մելքոնեան՝ Հայ. Ֆրանսայի Ազգ. Վարչութեան, Ռ. Նազարեան՝ Հ.Մ.Ը.Մ. Արծիւ մարզական միութեան, Մ. Շահմիրեան՝ Հայ Արենոյշներու Միութեան, Վ. Պանտիկեան՝ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Յ. Խսկիճեան՝ նախկին Ռազմիկներու եւ Դիմադրականներու Միութեան, Հ. Փափազեան՝ Հայ Դատի Յանձնախումբ, եւայլն:

Յանձնախումբը նաեւ ստացած է համակրական եւ քաջալերանքի գիրեր:

×

Պաշտօնական հանդիսութենէն վերջ, տրուեցաւ գինեձօն մը գետնայարկի ճաշարանի սրահին մէջ, որ շատ ու շատ նեղ կուգար ընդունելու համար բազմութիւնը որ կ'այցելէր շէնքին զանազան յարկերը, բաժինները: Շատ շատեր երկար կանգ կ'առնէին ընդունելութեան անցքին եւ գրասենեակին առջեւ ուր նկարիչ Յարութիւն Յակոբեան՝ ազգ. յատկանշական դէմքերու, դէպքերու, թուականներու եւ տեսարաններու ժամանակագրային շարքով մը վերագծած է Հայոց պատմութիւնը: Նոյնպէս երիտասարդ եւ տաղանդաւոր նկարիչը լրագործած է մուտքի երկու պատերուն խղանկարի եւ կառուցողական գործերը որոնք կը ներկայացնեն մեր այբուբենը եւ Ա. գիրը:

Ապա կը յաջորդէր հացկերոյթը: Ըսել որ մեծ հանդիսասրահը ամբողջովին լեցուն էր, գետնայարկի ճաշարանի սրահը նոյնպէս ու շատեր տեղ չգտնելով վերադարձան, հազիւ կրնայ պատկեր մը տալ այն բազմութեան որ վճռած էր առաջին առիթով վայելել այս բացառիկ օրը մինչեւ երեկոյ:

Արամ Շէխիկեանի ձեռնհաս ղեկավարութեամբ եւ անսպառ շունչով ջերմ եւ զուարթ էր մթնոլորտը: Քոչարի նուագախումբը մերթ ընդ մերթ կը բերէր հայկական երգերու եւ եղանակներու փունջեր:

Այս խանդավառ մթնոլորտին մէջ է որ Ժիրայր Մերիճեան, յանուն «Յառաջ»ի խմբագրութեան նոյնքան խանդավառ ճառ մը արտասանեց բարձրացնելով ներկաներու բուռն ծափահարութիւնները: Բանախօսը ըսաւ որ «Յառաջ» յիսուն տարիներէ ի վեր որպէս առաջնորդ եւ հովիւ այս եւ այլ գաղութներու, այսօր ինքզինքը վարձատրուած կը զգայ եւ անհուն ուրախութեամբ եւ գոհունակութեամբ կ'ողջունէ այս յաղթանակը: Զմոռնանք որ հայ մամուլի մեծ երախտաւորը Շ. Միսաքեան իր տեւական կոչերով միշտ զգաստութեան հրաւիրած է ժողովուրդը, կոչ ուղղած է գաղութներուն որպէսզի տարուան մէջ օր մը յիշատակուի իբրեւ Հայ Մշակոյթի Օր, նպատակ ունենալով բանով եւ գրիչով պանծացնել մեր ժողովուրդին հոգեւոր սքանչելի հարստութիւնը: Ապա, Ժ. Մերիճեան խորհրդանշական երեւոյթ նկատեց հովանաւորութիւնը Մխիթարեան Միաբանութեան ընդհ. Աբբահօր՝ Պօղոս Վրդ. Անանեանի: Ս. Ղազարը մեր ժողովուրդի վերազարթնումը ապահովեց, պատմութեան փոշիներէն դուրս հանելով մեր անցեալի գանձերը: Աշխարհիկ սուրբեր են Մխիթարեան հայրերը եւ անոնց մեզի փոխանցած պատգամն է՝ տէր կանգնիլ, սիրել եւ գուրգուրալ մեր անցեալին անկորնչելի հարստութեան վրայ: Ժ. Մերիճեան վերջացուց հետեւեալ խօսքերով.

«Սիրել ու սիրցնե՛լ Հայոց լեզուն, գիտնալ ու գնահատել մեր ազգ. արժէքները, դառնալ ու մնալ գիտակից հայորդիներ: Ահա՛ նուիրական կտակը անցեալի մեծերուն, Մխիթարեան հայրերուն, Շաւարշ Միսաքեանի: Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ միշտ հնչէ ձայնը անոնց»:

Մշակոյթի Տան Յանձնախումբը բացառիկ ճիգ մը ըրած էր հրաւիրելով մեծանուն սիրուած ու յայտնի երգիչ՝ Ատոմ Հարմանտեանը, որ իրապէս յատուկ փայլ մը բերաւ գեղարուեստական բաժնին: Ատոմ Հարմանտեանի ստեղծած ալ աւելի խանդավառ մթնոլորտէն օգտուելով Արամ Շէխիկեան բացուած յայտարարեց հանգանակութիւնը: Հազիւ քանի վայրկեանի մէջ գոյացաւ շուրջ 85.000 Ֆր.: Այս առիթով երիտասարդ Տարօնցիներ ի մի գալով նուիրեցին 30.000 Ֆր. եւ խոստացան այս գումարը կրկնապատկել, որպէսզի գետնայարկի ճաշարանի սրահը կոչուի «Տարօն Սրահ»: Աւելցնենք որ այս առիթով Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը տուաւ 40.000 Ֆր. (գոյացած հայրենակիցներու նուիրատուութիւններով) որ կ'երթայ Վասպուրական սրահին (տե՛ս «Յառաջ» Փետր. 11):

×

Եզրակացնել շատ դժուար է նոյն ատեն դիւրին: Դժուար՝ որովհետեւ ինչպէս նկարագրել կամ արտայայտել իւրաքանչիւր Հայուն զգացումները ի տես այս բացառիկ գործին: Դիւրին՝ որովհետեւ բոլորի շրթունքներուն վրայ կար միայն մէկ բառ՝ հոյակապ:

Տեղական հեռատեսիլը անդրադարձաւ եւ նուիրեց քանի մը վայրկեաններ (Երեքշաբթի Մայիս 11):

Տեղական մամուլը, զոյգ զոյգ նկարներով բազմաթիւ եւ երկար սիւնակներով արձագանգը եղաւ այս բացառիկ իրագործումին:

«Լը Փրովանսալ» կը խորագրէ «Երէկ-ուընէ ի վեր Մարսէյլի Հայերը ունին իրենց Տունը»: «Լը Մերիտիոնալ» կ'ըսէ. «Բացում մը որ անմոռնալի պիտի ըլլայ մեր քաղաքի հայկական համայնքին համար»:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԿԵՍԱՐԱՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐԸ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ Կեսարիոյ եւ շրջանի Հայր. Միութեան վարչութիւնը գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր, Մեծ Եղեռնի 61րդ տարեդարձի յաջորդ օրը, Ապրիլ 25, Կիրակի առաւօտ հոգեհանգիստի արարողութիւն կատարել տալ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, Կեսարիոյ եւ շրջանի բիւրաւոր զոհերուն եւ վարչական կազմերուն աշխատած 12 մահացող հայրենակիցներու ի յիշատակ:

Հոգեհանգիստը կատարուեցաւ Հայր. Պատուիրակ եւ Փարիզի Առաջնորդ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի գլխաւորութեամբ ու եկեղեցիին մինչեւ դուռը լեցուն ներկաներով:

Արարողութիւնը՝ փառաւոր ու հոգեզմայլ, մեր բիւրաւոր զոհերուն արժանի, յիշատակութեան առաւօտ մը եղաւ:

Հոգեկան այս պարտականութիւնը կատարելէ ետք, բոլոր հայրենակիցներով գացինք, Հ. Բ. Ը. Մ.ի Ալեք Մանուկեան սրահը:

Կեսարական ապուխտով, երշիկով եւ այլ համեղ ուտելիքներով եւ խմիչքներով ճոխ սեղաններու շուրջ բոլորուելէ յետոյ, Կեսարիոյ եւ շրջանի Հայրենակցական Միութեան նախագահ՝ Միհրան Եփրեմեան բացման խօսքը ըսելէ առաջ, ներկաները հրաւիրեց ոտքի ելլել եւ վայրկեան մը լռութեամբ յարգել մեր հազարաւոր զոհերը... Այս խորհրդաւոր վայրկեանը լմնալուն պէս ըսաւ. «Ասկէ 61 տարի առաջ մարդկային բարօրութեան օջախներէն մին հանդիսացող, ծաղկող, հայաբնակ կեդրոններէն մին՝ Կեսարիան եւ իր շրջանները հրոյ ճարակ դարձաւ ջարդարար Թուրքերուն կողմէ:

Կեսարիոյ Հայութիւնը կը յատկանշուէր իր ստեղծագործ հրաշակերտ շինարար հանճարամտութեամբ որ գիտցած էր դարեր շարունակ շինել, ստեղծել, բարիք եւ գեղեցկութիւն տալ մարդկութեան: Առատութիւն, երջանկութիւն բերելով նոյնիսկ օտարներուն, որոնք բախտաւորութիւնը ունեցած էին Հայութեան համակեցութիւնը վայելելու:

Արարատի տեսքին առջեւ Նոր Կեսարիոյ կառուցումը կենդանի կոթող մըն է մեր ազգային գոյատեւման»:

«Մենք կանք, պիտի լինենք եւ դեռ շատանանք»:

Յատկանշական այս խօսքերը լսելով խանդավառուած սեղանակիցները սկսան կերուխումի եւ իրենց սեղանապետ ընտրեցին Յակոբ Վէզիրեանը որ մինչեւ ուշ ատեն վարեց այս պարտականութիւնը, իրեն օգնական ունենալով հայրենակիցներ՝ Ստեփան Տամլամեանն ու Միսաք Կիւլպէնկեանը:

Կարդացուեցաւ Միութեան պատուոյ նախագահ՝ Տոքթ. Խաչիկ Տամլամեանի յուզիչ եւ սրտառուչ նամակն ու յուշերու էջերէն փրցուած տողերը, որոնք նուիրուած էին հին Կեսարիոյ նիստուկացին եւ Նոր Կեսարիոյ խորդենիներու արժէքաւոր բոյսին:

Կենաց բաժակ վերցնելով՝ բազմաթիւ հայրենակիցներու խօսք տրուեցաւ, որոնք հին Կեսարիոյ համեմուած յուշերով, Նոր Կեսարիոյ յուսատու ապագան գովաբանեցին: Իսկ Յ. Վէզիրեան ուղերձով մը օրուան նպատակն ու նշանակութիւնը բացատրեց:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին ծանօթ դերասան Գէորգ Տէրվիշեան, երիտասարդ երգիչ Միհրան Էյմայեան եւ Տիկին Հըռիփսիմէ Վէզիրեան, հայրենասիրական սքանչելի արտասանութիւններով ու երգերով, եղան նաեւ խմբերգներ, որոնք ստեղծեցին խանդավառութիւն եւ տաքուկ մթնոլորտ:

Ի վերջոյ կամաւոր նուիրատուութիւններէ գոյացաւ 3500 Ֆր.: Եւ աւանդական հացկերոյթի մը առթած տպաւորութեան տակ գոհունակութեամբ հեռացան ճաշարահէն մեր հայրենակիցները:

ԹՂԼԱՍՅԻ

[illegible]

Հրապարակ ելած է հայ երգիչի մը «33 շրջան» սալը՝

ARAM (*)
A LA TERRASSE DU CAFE

երգիչը նաեւ հեղինակն է խօսքերուն եւ երաժշտութեան:

Արամ Սէտէֆեան ծնած է Տէսին 1944-ին եւ 15 տարեկանին արդէն հակում ցոյց տուած է երաժշտութեան նկատմամբ, կիթառը ձեռքին: Երկրորդական ուսումէն ետք, մեկնած է գերմանական Զուիցերիա, շրջան մը աշխատելու համար քիմիական ճարտարարուեստի մէջ, ապա կատարած է զինուորական ծառայութիւնը ու զանազան աշխատանքներէ ետք, իր ճամբան գտած երգի մէջ: Կը սիրէ առաւելաբար Ազնաւուր, Նուկարօ, Կէնսպուրկ: Իր առաջին սալն է, որու երգերը ցոյց կուտան Արամի յստակատես գուրգուրանքը կիներու նկատմամբ, մանկութեան եւ պատանեկութեան կարօտը կամ իր երազներուն քնարերգութիւնը:

(*) Aram Sedefian, 4 Rue Ravignan Paris 75018 ou
SARAVAH, tél. 252-47-40.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (94)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԱՒԱԳ ՀԱՒԱՏԱՔՆԻՐՋԸ

Երբ Ալթիէրի սենեակէն ներս մտաւ, տեսաւ որ Լէոնոր հանդերձեղէնի պահարանի մը մէջ զգեստներ կը զետեղէր:

Երկու սպասուհիներ կերպասեղէնի ծրարներ կը բանային որոնք ուշի ուշով կը քննէր Լէոնոր:

Ալթիէրի այս ընտանեկան պատկերը պահ մը դիտելով հառաչանք մը արձակեց:

Յետոյ, ձեռքի նշանով մը հասկցուց երկու սպասուհիներուն որ դուրս ելլեն:

Այր ու կին մէկ մէկ աթոռ գրաւեցին:

Լէոնոր ամուսինին երեսը նայելով նըշմարեց որ այս անգամ ան սովորականէն աւելի ջղայնացած էր, երեսները կախած եւ վրդովուած կ'երեւէր:

Բայց լռութիւն պահեց: Արդէն ամուսնացած օրէն սկսեալ ինք որեւէ խօսք չէր բանար, այլ միայն կը պատասխանէր ամուսնոյն ըրած հարցումներուն:

— Կը տեսնեմ թէ տիպար տանտիկին մըն ես, այնպիսի տիպար մը որ Վենետիկի մայրերը իրենց աղջիկներուն իբր բարի օրինակ ցոյց կրնան տալ, խօսք առաւ Ալթիէրի:

Լէոնոր չպատասխանեց:

— Այո, հայրդ ինծի կատարելագործուած տանտիկին մը տուաւ, մինչդեռ իմ ուզածս կին մըն էր, շարունակեց Ալթիէրի: Մտիկ ըրէ, Լէոնոր, այլեւս այս կեանքը չեմ կրնար տանիլ, ալ համբերութիւնս հատաւ...:

— Ինչո՞ւ կը գանգատիք, պատասխանեց Լէոնոր: Մեր ներքին կեանքին ո՞վ տեղեակ է Վենետիկի մէջ: Ամէն ոք այնպէս կը կարծէ թէ այր ու կին իրար կը հասկընանք...:

— Այո, ճիշդ է, ամէն ոք անանկ կը կարծէ: Բայց զիս կրծող հիւանդութիւնը ուրիշէն ճանչցուած չըլլալուն համար միթէ կրնա՞մ ինքզինքս երջանիկ համարել:

— Ձեր սարքած բոլոր խնջոյքներուն ներկայ կը գտնուիմ, ձեր տունը կը կառավարեմ, յաճախ երբ պաշտօնական այցելութիւն մը տաք կամ երբ պտոյտի ելլէք, ձեր հետը կուգամ, որպէսզի հանրութիւնը չգուշակէ մեր միջեւ կնքուած ներքին համաձայնութիւնը: Երբ ձեր հետը ամուսնացայ, պսակուած օրերնիս ճակատաբաց եւ կատարեալ անկեղծութեամբ ըսի ձեզի թէ միայն անունով եւ երեւութապէս ձեր կինը պիտի ըլլամ: Պահանջեցի ձենէ որ եթէ այս պայմանով հետս ամուսնանալ չուզէիք, պէտք չէր որ կեղեքէիք հայրս: Ընդունեցաք: Եթէ այն ատենը ընդունած չըլլայիք այս պայմանը, այն ատեն ես ալ գլխուս ճարը կը նայէի, բայց քանի որ ընդունեցաք եւ երդում ըրիք որ պիտի յարգէիք մարմինիս եւ հոգիիս ազատութիւնը, պէտք չէ որ այժմ գանգատիք ձեր կեանքէն եւ ճակատագրէն, որովհետեւ այդ պայմանին ընդունելուն փոխարէն ես ալ ձեզի երդում ըրի որ գանգատի տեղի տալիք որեւէ ընթացքի մէջ պիտի չգտնուիմ: Գանգատելիք որեւէ պատճառ մը ունի՞ք ինծի դէմ, խնդրեմ, ըսէք, պարոն, որեւէ ստըրտունջ մը ունի՞ք: Եթէ այս կեանքը ձեզի անհաճոյ կը թուի, ես պատրաստ եմ այս կենցաղէն ալ հրաժարելու եւ ընդունելու այն զոր պիտի պարտադրէք ինծի: Օր մը դուք ինծի դիտել տուիք թէ շատ քիչ անգամ ձեր հետը դուրս կ'ելլէի: Այն օրուընէ սկսեալ ամէն իրիկուն ձեզի հետ տափանաւով պտոյտի ելայ: Ձեր քմահաճոյքը այնպէս փչեց որ այն իրիկունը տափանաւը Հառաչանքի Կամուրջին տակէն անցընել տաք: Բայց ես կամուրջին խորին նկուղներէն լսուած հառաչանքներուն եւ ողբերուն սիրտս պատառ պատառ ըրած ըլլալը ձեզի իսկ իմաց չտուի: Եւ անկէ ետքը քանի անգամ որ առաջարկեցիք ինծի տափանաւով պտոյտ մը կատարել, հակառակ այդ պտոյտին ինծի համար չարչարանք մը ըլլալուն, առանց որեւէ բողոքի ձեզի ընկերացայ: Ասոնց ամէնքը ըրի. ըսէք, ի՞նչ կ'ուզէք որ ընեմ...:

Ալթիէրի դեղ-դեղին կտրած էր եւ աչքերը փայլակներ կ'արձակէին:

— Կ'ուզեմ որ իմ կինս ըլլաս, գոչեց ան խուլ ձայնով մը:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Պետրոս Գոչգոչեան, Տէր եւ Տիկին Անտրէ Մանխեան եւ զաւակը եւ ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (Մայիս 23) Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին իրենց կնոջ, մօր եւ մեծ-մօր՝

ԹԱԳՈՒՀԻ ԳՈՇԳՈՇԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Նաեան Սանուց Միութեան, Կիրակի, Մայիս 30, ժամը 15·30ին, ՍԱԼ ՌՈՍԻՆԻ (9րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը):

Յետագային մանրամասնութիւններ:

ՀԱՅԿ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

CABOURG
(Ծովափը)

Կազմակերպուած Նաեան Սանուցի կողմէ Հինգշաբթի, Մայիս 27, ամբողջ օրը:

Ճամբու ընթացքին՝ Լիզիէօ, Տօվիլ: Մեկնում Կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվէօրի առջեւէն ժամը ճիշդ 7ին: Վերադարձ 23ին

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 50 ֆր.

Ուսանողներու՝ 30 ֆր.

Արձանագրութեան համար հեռախօսել Պր. Ասլանեանի 842–08–57

ԳԱՐՆԱՆԱՅԻՆ ՀԱՄԵՐԳ

Բարձր հովանաւորութեամբ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթ. Պատրիարք Եւրոպայի Հայոց

Նախագահութեամբ
ՀԱՅՐ ԽՈՐԷՆ ՏԻԼԻՔԵԱՆԻ
Տնօրէն
Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի

«ՆԱՅԻՐԻ»
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ

Ղեկավարութեամբ
ԳԷՈՐԳ ԵԱՆԻԿԵԱՆԻ
Մեներգ՝ Տիկին ԱՍՏՂԻԿ ՏԷՏԷԵԱՆ
Կ'ընկերանայ՝ Ժանէթ Մաֆեան
Կիրակի Մայիս 23, ժամը 16·30ին
au Collège Samuel - Mouradian
26, Rue Troyon — Sèvres

Տոմսերը ապահովել սովորական հասցէներէն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի դպրոցին ամավերջի հանդէսը Կիրակի, Յունիս 20ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Նաեան Սանուց Միութիւնը 100 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

Տէր եւ Տիկին Մելքոնեան «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար կը նուիրեն 50 Ֆր. Պր. Հայկ Սէմէրճեանի մահուան առթիւ:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

Շաբաթ, Մայիս 22, յիշատակ է աշխարհազօրաց եւ Զօրավարացն Հայոց, որք կատարեցան ի հերոսամարտին Սարդարապատի 1918 ամի, վասն հաւատոյ եւ հայրենեաց:

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին պատարագ կը մատուցուի եւ հոգեհանգիստ կը կատարուի:

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Հինգշաբթի, Մայիս 27, տօն է Համբարձմանն Քրիստոսի: Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Նոյն օրը յատկացուած է մանուկներու հաղորդութեան:

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոցներուն աշակերտներն ու հաղորդութեան համար պատրաստուած մանուկները եւ ծնողները կը հրաւիրուին մասնակցելու պատարագին եւ հաղորդութեան:

×

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Հինգշաբթի Մայիս 27, Համբարձումն Տեառն է,· այս առթիւ կը մատուցուի պատարագ. Հայր Մեսրոպ առաջ կը կատարուի հայրապետական մաղթանք:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·20, պատարագ ժամը 10ին:

Հ. Յ. Դ.

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Արդութեան» խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին սովորական հաւաքատեղին:

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Ս. Մօրիսի ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին սովորական հաւաքատեղին: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. անդամական ժողովը Կիրակի, Մայիս 23, առաւօտեան ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Օրակարգ տեղւոյն վրայ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Զուիցերական խրաւավիճակ

ԼՕԶԱՆ

Համեւրոպահայ բացառիկ օրեր Լօզանի եւ Ժընեւի մէջ՝ հայրենի հիւրերով
ՅՈՒՆԻՍ 18 ԵՒ 19

Միութեան Եւրոպայի Շրջանակին Պատգամաւորական ժողովին առթիւ որ տեղի պիտի ունենայ իր երկրորդ օրւանին՝ Լօզանի մէջ

Հովանաւորութեամբ Եւրոպայի Կաթ. Պատրիարք ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ՝ Փարիզէն

Նախագահութեամբ Միութեան նախագահ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ՝ Տիթրօյթէն

Պատուոյ ներկայութեամբ Արտասահմանի հետ Մշակութային Կապի նախագահ ՎԱՐԴԳԷՍ ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆԻ՝ Երեւանէն

Ա.- ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ 70ԱՄԵԱԿԻՆ՝ 1906–1976

Ուրբաթ երեկոյ, Յունիս 18 ժամը 20·30ին Ժընեւի համալսարանին մեծ հանդիսասրահը

(UNIVERSITE II, 24 Rue du Général Dufour — GENEVE auditoire JEAN PIAGET)

Գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցին անուանի արուեստագէտներ՝
Երեւանէն երգչուհի ԼՈՒՍԻՆԷ ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Միլանէն երգիչ ԶԱՒԷՆ ԹԱՇՃԵԱՆ
Փարիզէն դաշնակահար ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

Բ.- ՄԵԾ ՃԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Լօզան – Փալաս պանդոկի շքեղ սրահներուն մէջ
(LAUSANNE-PALACE HOTEL, 9, Grand Chêne)
Շաբաթ, Յունիս 19, ժամը 19·30էն մինչեւ առաւօտ

մասնակցութեամբ Փարիզի հայ անուանի ժողովրդ. երգչուհի ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆի
Պարահանդէսը պիտի ոգեւորէ Փարիզէն ժամանող
« THE ARMENIAN'S SUNSHINE »

Ժիրայր ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ եւ Ռոպէր ՓԱՓԱԶԵԱՆ խառնուած նուագախումբը՝ եւրոպական թէ հայկական կտորներով

Ճաշագին՝ 50 Զ. Ֆ. առանց խմիչքի)
40 Զ. Ֆ. 20էն վար երկսեռ երիտասարդութեան համար

Այս հանդիսութիւններուն ներկայ պիտի ըլլան, պատգամաւորներէն զատ, հիւրեր Եւրոպայի բոլոր երկիրներէն, Միջին Արեւելքէն եւ Մ. Նահանգներէն: Փափաքողներ եւ սենեակ ապահովելու համար կը խնդրուի դիմել ուղղակի Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Գրասենեակը՝ հեռաձայն (21) 28–20–86, ժամը 9–12 եւ 14–18, հեռագրի հասցէ՝

UGAB, Chemin Cap 3, LAUSANNE (SUISSE)

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Վալանսի Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր կոմիտէի, Շաբաթ Մայիս 22, երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ, Սալ տէ Ֆէթի մէջ, Վալանս:

Կը նախագահէ ընկերուհի
ԺԱՆԷԹ ԽԱԶԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնէն վերջ, մեծ պարահանդէս, մասնակցութեամբ Կռունկ նուագախումբին:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

TRÈS URGENT RECHERCHONS

Crocheteuses et personne qualifiée sachant monter tricot machine.
Tél. : 508-46-40

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

Համբարձման առթիւ, Պօմոնի Կապոյտ Խաչի դպրոցին զբօսապտոյտը դէպի Շաթօ տ'Անսուի:

Մեկնում օթոքառով Մայիս 27, Հինգշաբթի ժամը 8ին, Պօմոնի եկեղեցիին առջեւէն: Կը հրաւիրուին աշակերտները, իրենց ընտանիքով եւ բարեկամները:

Մանրամասնութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար տեղեկանալ Պր. Թիւթէլեանէ, Պօմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ, մինչեւ Մայիս 25, ամէն առաւօտ ժամը 9–12, իսկ Չորեքշաբթի ամբողջ օրը: Հեռաձայն 93–13–50:

Restaurant
LA CAPPADOCE
3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

présente

tous les soirs
NORAYR
1er chanteur de l'Orchestre d'Etat d'Arménie

et tous les samedis soir
FERDI

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.
Fermé le Lundi

RESTAURANT EREVAN
ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵՐԵՒԱՆ
26, RUE BERGÈRE PARIS 9e
Tél. 770 85 81

Հայկական մաքուր խոհանոց — Հայկական ջերմ մթնոլորտ
Մատչելի գիներ

Երկուշաբթի՝ Կարսի տէօնէր
Երեքշաբթի իրիկուն՝ ծիթապուր – մանթը
Հինգշաբթի իրիկուն՝ էջմիածնի քէօֆթէ եւ պատուէրի վրայ՝ լահմաճուն ու չի-քէօֆթէ
Ուրբաթ իրիկուն՝ Սու-պէօրէկ
Եւ ամէն Կիրակի առտու, պատուէրի վրայ՝ խաշ:

Fonds A.R.A.M

ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ
23
DIMANCHE
23 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման	Տար. 200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.596

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

51e ANNÉE — N° 13.596

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ա. ԱՄՈՒՐԵԱՆ
(ԱՆՏՐԷ ՏԷՐ-ՕՀԱՆԵԱՆ)

(Յոբելեանին առթիւ)

— o —

Մայիս 23ին Թեհրանի մէջ կը տօնուի հրապարակագիր, գրող, ուսուցիչ եւ հանրային գործիչ Ա. Ամուրեանի (Անտրէ Տէր-Օհանեան) գործունէութեան 55-ամեակը:

Հանդիսութեան իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Իրանահայ Գրողների Միութիւնը, Թեհրանի ազգային — հասարակական մարմինները, մշակութային ու բարեգործական միութիւնները, մամուլի եւ յարանուանութեանց ներկայացուցիչները, հովանաւորութեամբ Թեհրանի թեմի առաջնորդ Արտակ Արք. Մանուկեանի:

Յոբելեար Անտրէ Տէր-Օհանեան ծանօթ է ֆրանսահայ գաղութին, քանական թուականներուն ապրած ըլլալով Փարիզ: Կուզար Փրակայէն, ուր համալսարանին մէջ հետեւած էր իրաւաբանութեան: Շրջած է Ֆրանսայի գաւառները՝ իբրեւ բանախօս մեր հանդէսներուն:

Պարսկաստան վերադառնալու իր ճամբուն վրայ Հայաստանի մէջ ձերբակալուած եւ բանտարկուած է Չեկային կողմէ: Սակայն իբրեւ պարսկահպատակ յաջողած է ազատիլ բանտէն եւ անցնիլ Պարսկաստան, ուր նուիրուած է հանրային գործունէութեան:

Տարիներով վարած է Ալիք՝ի խմբագրութիւնը:

Յոբելենական Կեդրոնական Յանձնախումբը իր Կոչին մէջ կը շեշտէ, որ Ամուրեան կը հանդիսանայ մէկը այն նուիրեալներէն, որ տասնամեակներ շարունակ, ի գին ամէն զոհողութեանց, իրենց առաւելագոյն նպաստը բերին, կանգուն պահելու համար ժամանակակից հայ գրականութիւնը սփիւռքի մէջ:

Իրանէն զատ ընկեր Ա. Ամուրեան բեղուն աշխատանք կատարած է նաեւ ամերիկահայ գաղութին մէջ: Երկար տարիներ խմբագրած է Քալիֆորնիոյ Ասպարէզը (նախապէս Ֆրէզնօ, այժմ Լոս Անճելըս) եւ գործօն մասնակցութիւն բերած էր շրջանի ազգային — կուսակցական աշխատանքներուն:

Քալիֆորնիա ապրած օրերուն Հուվըր հիմնարկութեան մէջ մանրակրկիտ քննութեան ենթարկած է ցարական Օխրանայի (ոստիկան գաղտնի սպասարկութիւն) վաւերագրերը: Ասոնք կը գտնուէին Կերէնսկիի կառավարութեան Փարիզի դեսպան Մաքլաքովի մօտ: Խորհրդայնացումէն տարիներ ետք, երբ Փրանսական կառավարութիւնը պաշտօնապէս ճանչցաւ բոլշեւիկեան իշխանութիւնը, Մաքլաքով դարձաւ Ռուս Գաղթականական Գրասենեակի (Օֆիս) նախագահ, ճիշդ ինչպէս Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութիւնը վերածուած էր Հայ Գաղթականաց Օֆիսի: Մաքլաքովի մահէն ետք, իր դիւանը փոխադրուեցաւ Քալիֆորնիա:

Ամուրեան այդ վաւերագրերուն մէջ բազմաթիւ կարեւոր նիւթեր գտաւ զանազան քաղաքական կազմակերպութեանց, ծանօթ դէմքերու արտասահմանեան գործունէութեան, ի մէջ այլոց Ստալինի եւ այլ մարդոց ոստիկան գործունէութեան մասին: Յոբելեարը իր հաւաքած փաստացի վկայութիւնները մասնաւորաբար Հ. Յ. Դաշնակցութեան մասին ռուսերէնէ թարգմանելով հրատարակեց Ազդակ — Դրօշակ շաբաթօրեակին մէջ:

1963ի աշնան ընկեր Ա. Ամուրեան Պէյրութի մէջ մասնակցեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ԺԸ. Ընդհանուր Ժողովին, իբրեւ պատգամաւոր Քալիֆորնիոյ Կեդրոնական Կոմիտէութեան:

Թեհրան վերադառնալով, ընկերը կըրկին դարձաւ խմբագիր Ալիք օրաթերթի, միաժամանակ պաշտօնավարելով իբրեւ հայերէնի ուսուցիչ Թեհրանի համալսարանին մէջ:

Բացի օրաթերթերու եւ պարբերականներու բերած իր մնայուն աշխատակցութենէն, ընկեր Ա. Ամուրեան առանձին հատորներով լոյս ընծայած է՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Պարսկաստանում՝ 1890-1918, Թեհրան, 1950, Գրական էջեր, Թեհրան, 1971 Յեղափոխական Եփրեմի ոդիսականը, Թեհրան 1972, եւայլն:

Ողջունելով 84ամեայ մեր բազմավաստակ պաշտօնակցին յոբելեանը, իրեն կը մաղթենք առողջ կեանք եւ նոր նուաճումներ:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 17)

ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀՐԱՉԵԱՅ ԱՃԱՌԵԱՆԻ

Երեւանի պետական համալսարանի հայագիտական կեդրոնը եւ հայերէն լեզուի ամբիոնը կազմակերպած են միատեղ գիտական նստաշրջան մը, նուիրուած՝ Հրաչեայ Աճառեանի: Բացումը կատարած է տնօրէնը՝ Ակադ. Մկրտիչ Ներսիսեան: Մեծանուն լեզուաբանի կեանքի եւ գործունէութեան մասին խօսած է Եդուարդ Աղայեան, իսկ բառագիտական — բառարանագրական ժառանգութեան մասին զեկուցած է Փրոֆ. Աղասի Սուքիասեան: «Հրաչեայ Աճառեանը Հայոց լեզուի պատմութեան հետազօտող» նիւթով հանդէս եկած է դոցենտ Յովհ. Բարսեղեան, մինչ՝ Աճառեանի բարբառագիտական ուսումնասիրութիւններու մասին խօսած է Փրոֆ. Մ. Ասատրեան, իսկ Ա. Մադոյեան ներկայացուցած է Աճառեանի բանասիրական հետազօտութիւնները: Գիտական նստաշրջանին մասնակցողներուն ներկայացուած է Հրաչեայ Աճառեանի նոր տպագրուած «Բանասիրական ուսումնասիրութիւններ» գիրքը, զոր կազմած է Ա. Մադոյեան:

×

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԵՌԼԻՏՆԵՐԸ

Հայաստանի մէջ կը գտնուին պեռլիտի բարձր որակով հանքավայրեր, որոնք ամէնէն ծանօթն են Խորհ. Միութեան մէջ: Անոնց մէջ ամէնէն մեծը Արագածի հանքավայրն է, որ ունի 25 միլիոն խորանարդ մեթր պաշար: Պեռլիտները թէ՛ արդիւնաւէտ շինանիւթ են եւ թէ հանքային հում նիւթ, որ կ'օգտագործուին արդիւնաբերութեան շատ մը ճիւղերուն մէջ: Պ ե ռ լ ի տ ի փոշին կ'օգտագործուի խիղերու եւ սննդամթերքներու համար իբրեւ զտող միջոց: Արագածի պեռլիտի գործատունը վերակառուցումէ ետք ամբողջովին կը գոհացնէ Անդրկովկասի երկիրներու պահանջքը: Գործատան կարողութիւնը կ'աճի գրեթէ երկուքուկէս անգամ, այսպէսով տարեկան կ'արտադրէ մինչեւ 700 հազար թոն քար:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ ԿԱՅ ԵՂԵՐ...

Համեմատական հանդարտութիւն մը կը տիրէ երկրին մէջ, ուր նորընտիր բայց առանց պաշտօնի նախագահը տեսակցութիւններ ունեցած է նախ գլուխ — գլուխ Ժումպլաթի հետ, ապա Արաֆաթի եւ Խալէֆի մասնակցութեամբ: Ասոնց խօսակցութիւնները առաւելաբար կեդրոնացած են խաղաղութեան ծրագրի մը շուրջ, բաղկացած երեք կէտերէ.— Այս կէտերէն է հրադադարի մը հաստատումը, որ նորոգուի ամէն 48 ժամը, շահակից կողմերու յանձնառութիւնը յարգելու «քաղաքական պատերազմին վերջը» եւ վերջապէս Պետութեան ղեկավարին հրաւէրը՝ «կլոր սեղան»ի մը, որուն հրաւիրուած ըլլան միայն կռուող բոլոր ուժերու ղեկավարները:

×

Ֆիկառոյի թղթակիցը, որ կրկին Պէյրութ գացած է վերջերս, կը նկարագրէ քաղաքին վիճակը բաժնուած երկուքի, Պերլինի ամօթի պատին պէս բանի մը վերածուած է Դամասկոս փողոցը եւ Ֆուատ Ա. — Դամասկոս քառուղին մկրտուած է «Չէք փօյնթ Չառլի» Պէյրութցիներուն կողմէ: Հոնկէ է որ փորձ կ'ըլլայ Էշրէֆիէի քրիստոնեայ թաղամասէն անցնիլ մահմետական գօտին, հոդ է որ սպաննուեցաւ Էտուար Սաապ:

Շաբաթ առտու կը հաղորդուէր նաեւ թէ Զօր. Ահտապ, որ պետական հարուած մը ըրած էր, քաշուած է, տարիքի բերմամբ, հանգստեան կոչուելու համար: Ահտապ կ'ուզէ նաեւ բան հասկցնել Ֆըրէնճիէի, որ շատ հասկնալու տրամադրութիւն ցոյց չի տար:

Կը խօսուի նաեւ ֆրանսական զինեալ ուժերու միջամտութեան մը վրայ: Ժիսքար յայտարարեց թէ Ֆրանսա կրնայ զօրք ղրկել եթէ Լիբանան ուզէ: Այդ զօրքը պիտի փոխարինէ պաղեստինեան ուժերը, խաղաղութիւնը յարգել տալու համար:

Քանի մը տողով

ԵԹՈՎՊԻՈՅ մէջ շրջող լրոյցներու համաձայն, երկրին հիւսիսը զինեալ գիւղացիներու «քայլարշաւ» մը կը պատրաստուի՝ Էրիթրէայի անկախութեան կողմնակիցներուն դէմ: Այս առթիւ Էրիթրէայի Ազատագրութեան Ճակատը կոչ մը ըրած է «Համաշխարհային ժողովրդավար հանրային կարծիքին առաջքն առնելու համար այս յարձակումին»: Ճակատը կը դատապարտէ Եթովպիոյ զինուորական կառավարութիւնը, որ «զօրաշարժի ենթարկած է 400 հազար անօթի, դժբախտ եւ անգործ Եթովպացիներ «կարմիր քայլարշաւ»ի մը մասնակցելու համար Էրիթրէայի վրայ:

ՈՒԶԲԵԿԻՍՏԱՆԻ երկրաշարժը բաւական վնաս հասցուցած է, հակառակ տըրուած առաջին լուրերուն: Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ 10 հազար անապաստան կայ բայց բան մը չըսուիր մեռեալներու կամ վիրաւորներու մասին: Ցնցումներ եղած են նաեւ Թիւրքմէնիստան: Դպրոցներ, շէնքեր փլած են Ուզբեկիստանի մէջ:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՆԱԽԿԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ
ՀՌՈՄ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ

— o —

ՀՌՈՄ.— Մայիս 15ին, Շաբաթ օր, լիբանանեան օդանաւային գծով Հռոմ հասաւ Իգնատիոս Արք. Պաթանեան, նախկին Կաթողիկոս — Պատրիարք Կաթողիկէ Հայոց, որուն երկու տարի առաջ ներկայացուցած հրաժարականը, միայն անցեալ ամսոյն ընդունուեցաւ Պօղոս Զ.ի կողմէ: Ընտրած է Հռոմ քաղաքը, որպէս բնակութեան եւ հանգստեան վայր:

ԵՐԵՒԱՆՑԻ ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿԸ
ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ

Բժշկագիտական բնոյթի դասախօսութիւններ տալու եւ բժշկական կեդրոններ այցելելու առաքելութեամբ խորհրդային երեք մասնագէտ բժիշկներ Մ. Նահանգներ կը գտնուին: Պատուիրակութեան գլուխը կը գտնուի Լենինգրադի Պոլինով Ջղաբանութեան Հետազօտութեան Հիմնարկութեան տնօրէնը՝ Վ. Ուկրիոնով, իրեն կ'ընկերանան Սարաթովի Բժշկական Հիմնարկութեան փրոֆեսէօր Բաբեչենկօ եւ Երեւանի Օրբելի Բնախօսական Հիմնարկութեան բժիշկներէն Լեւոն Մատինեան: Երեքն ալ մասնագէտ են ողնայարի, ողնածուծի հիւանդութեանց դարմանումին:

Յատուկ կարգադրութեամբ երեք մասնագէտ բժիշկները ամերիկացի չորս անդամալոյծներ ընդունեցան Ուաշինկթընի խորհրդային դեսպանատան մէջ:

Բժ. Ուկրիոնով, իր կողքին ունենալով Բժ. Լեւոն Մատինեանը քննեց Կրէկ Պետանը, որ երկու տարի առաջ ոտնագնդակի խաղի մը ընթացքին գլխուն վրայ իյնալով անդամալոյծ դարձած է — ձեռքերն ու ոտքերը — ողնաշարը վնասուած ըլլալով:

Քննութենէն ետք բժիշկները յայտարարեցին, թէ ողնաշարը շատ վնասուած ըլլալով՝ դարմանումի միակ միջոցն է վերադաստիարակութիւնը անդամալոյծ դարձած անդամներուն: Հիւանդը խընդրեց Բժ. Մատինեանէ, որ զինք անձիմի դարմանումի ենթարկէ, քանի այդ ուղղութեամբ հետազօտութիւններ եւ փորձեր կը կատարէ Երեւան: Բժ. Մատինեան պատասխանեց, թէ դարմանումի այս միջոցը շատ արդիւնաւէտ է, երբ արկածէն անմիջապէս ետք կը կիրարկուի. տուեալ պարագային ոչ մէկ օգուտ կրնայ ունենալ, որովհետեւ ողնայարը շատ վնասուած է:

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Հինգշաբթի իրիկուն Սէ. Ժէ. Թէ. Գիրքի Աշխատաւորներու Ֆրանսական Դաշնակցութեան տուած գործադուլի հրահանգը, պատճառ եղաւ որ «Յառաջ», ինչպէս փարիզեան բոլոր օրաթերթերը լոյս չտեսնէ Ուրբաթ օր, Մայիս 21 («Յառաջ»ի համար Շաբաթ, Մայիս 22 թուական կրող թիւը): Կը խնդրենք մեր ընթերցողներէն որ ներողամիտ գտնուին:

Fonds A.R.A.M

ՀԱՅԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԳՈՆԿՐԷՍԻ ՄԷՋ

Ուաշինկթըն.— 1920էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով ամերիկեան Գոնկրէսի մէջ Հայասպանութիւնը իբրեւ պատմական կարեւոր եղելութիւն քննուեցաւ Միջազգային Յարաբերութեանց Ենթայանձնախումբին կողմէ, որուն պարտականութիւնն է ապագայի արտաքին քաղաքականութեան ուսումնասիրութիւնը եւ քննութիւնը:

Ենթայանձնախումբի ատենապետ Գոնկրէսմէն Վուլֆի նախաձեռնութեամբ կայացաւ Հայասպանութեան յատուկ ունկնդրութիւնը, Մայիս 11ի Երեքշաբթի, կէսօրէ ետք ժամը 2 – 4, Գոնկրէսի Րէյպըրն շէնքի թիւ 2200 սենեակին մէջ:

Ունկնդրութեան ներկայ էին Ենթայանձնախումբի անդամներ՝ Գոնկրէսմէններ Վուլֆ, Պըրք, Հէյզ, ինչպէս նաեւ ուրիշներ, — Կիմըն, Գոչ, Քրեպս, Տանիէլըն, Պիրտ, Տերուինսքի:

Ունկնդրութեան նախապատրաստական աշխատանքները կատարուած էին Հայ Ազգային Մարմնի (Արմինիըն Նաշընըլ Քըմիթիի) եւ Արմինիըն Ըսեմպլիի ներկայացուցիչներուն կողմէ, ուղղակի կապ հաստատելով Գոնկրէսմէններ Վուլֆի եւ Տանիէլընի հետ:

Յետագային, Ըսեմպլին, որպէս համակարգիչ՝ տարաւ վարչական աշխատանքները:

Ունկնդրութիւնը վարեց Ենթայանձնախումբի ատենապետ Գոնկրէսմէն Լեսթըր Վուլֆ (Դեմոկրատ, Նիւ Եորք), որ բացման խօսքին մէջ կարգ մը հաստատումներ ըրաւ ետք անցաւ հարցի քննութեան: Անդրադարձաւ 1915ի ջարդերուն, Հայոց կրած տառապանքներուն ու շեշտեց անհրաժեշտութիւնը կանխարգիլելու նման աղէտներ:

Հայասպանութիւնը պատմական, իրաւագիտական ու քաղաքական անկիւններէ դիտուած ներկայացուցին պատմագէտներ Փրոֆէսէօրներ Րիչըրտ Յովհաննէսեան, Ալեքիս Սանճեան, Վահագն Տատրեան, Շաւարշ Թորիկեան, Տենիս Փափազեան եւ Հայ Ազգային Մարմնի կողմէ ընկ. Լեւոն Սարգիսեան, Հայկական Իրաւունքներու Շարժման կողմէ՝ Պր. Տիգրան Սըմսարեան:

Վերոյիշեալները վկայութեան կանչուած էին Ենթայանձնաժողովի ատենապետ Գոնկրէսմէն Վուլֆի կողմէ:

Լիբանանէն յատկապէս այս ունկնդրութեան հրաւիրուած էր Հ. Յ. Դ.ի Հայ Դատի Կեդրոնական Մարմնի ատենապետ ընկ. Շաւարշ Թորիկեան՝ որ Միջազգային Իրաւագիտութեան սահմանումին մէջ ներկայացուց հայասպանութիւնը, իր ամբողջական գծերով:

Փրոֆ. Րիչըրտ Յովհաննէսեան պատմական անհերքելի տուեալներու եւ աղբիւրներու վրայ յեցած՝ պարզեց հայասպանութեան ծալքերը, Թուրքերու կողմէ յղացուած:

Փրոֆ. Ալեքիս Սանճեան ներկայացուց հայասպանութիւնը՝ պատմական եւ ժամանակագրական վերլուծումով:

Փրոֆ. Վահագն Տատրեան՝ ցեղասպանութեան իբրեւ մասնագէտ, գիտական հիմերով ներկայացուց հայասպանութիւնը եւ հայկական ջարդերը:

Փրոֆ. Տենիս Փափազեան պարզեց հայասպանութեան հանդէպ ամերիկեան պետական ու քաղաքական շրջանակներու հակազդեցութիւնը, ինչպէս նաեւ նախագահ Ուիլսընի ճիգերը՝ որպէսզի Միացեալ Նահանգները ստանձնէին Հայաստանի հոգատարութիւնը:

Պր. Տիգրան Սըմսարեան անդրադարձաւ հայկական հարցին եւ ցեղասպանութեան:

Ընկեր Լեւոն Սարգիսեան վերլուծեց Հայկական Հարցը՝ Միջազգային յարաբերութեանց եւ յատկապէս Միացեալ Նահանգներու կապակցութիւնը շեշտելով: Պահանջեց որ Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը վերաքննութեան ենթարկէ Թուրքիոյ ի նպաստ վարած իր աղետաբեր քաղաքականութիւնը, յատկապէս հայկական հարցին նկատմամբ դրական մօտեցում մը յայտնաբերելով:

Ունկնդրութեան սկզբնաւորութեան ժխտական կեցուածք եւ հակահայ ելոյթ ունեցաւ Գոնկրէսմէն Պըրք (Հանրապետական – Ֆլորիտա), որ առարկեց ունկնդրութեան դէմ եւ «կրկէս»ի որակումով եւ հեգնական շեշտով առաջարկեց որ յաջորդ անգամ կարելի է «էշեր ու փիղեր հրաւիրել վկայութեան»: Այս որակումը խոր զայրոյթ եւ ընդվզում ստեղծեց ներկայ ունկնդիրներուն մէջ, որոնք պոռթկումներ ունեցան: Գոնկրէսմէնը հեռացաւ սրահէն ու չվերադարձաւ:

Ուրիշ Գոնկրէսմէն մը, Հէյզ (Դեմոկրատ – Օհայօ), ունկնդրութիւնը իր ամբողջութեան մէջ ամերիկեան շահերուն վնաս նկատեց ու փորձեց Թրքական ներկայ կառավարութիւնը անմեղ հռչակել անցեալի դէպքերուն ակնարկելով: Ապա եզրափակեց.— «Հայե՞ր էք թէ Ամերիկացիներ: Եթէ երջանիկ չէք հոս, այլ տեղեր կան՝ ուր կրնաք ապրիլ»:

Գոնկրէսմէնի այս ելոյթը եւս խոր ընդվզում ստեղծեց վկայութեան կոչուած հայ պատմագէտներուն եւ ներկայ ունկնդիրներուն մէջ: Պոռթկումներ եղան:

Միւս կողմէ, սակայն, Գոնկրէսմէններ Տանիէլըն, Տերուինսքի, Պիրտ, Գոչ եւ Քրեպս հայկական դատին նկատմամբ դրական ու նպաստաւոր արտայայտութիւններ ունեցան եւ իրենց անվերապահ աջակցութիւնը խոստացան:

Գոնկրէսմէն Քրեպս յայտնեց թէ ինք կը խօսի նաեւ Մեսաչուսեցի Դեմոկրատ Գոնկրէսմէն Ցոնկասի անունով:

Գոնկրէսմէն Տրայնըն, որ չկարողացաւ ներկայ գտնուիլ, ընկ. Լեւոն Սարգիսեանի հետ ունեցած հանդիպումին յայտնեց թէ պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի պատրաստէ ու պահանջէ որ Ենթայանձնախումբի Մայիս 11ի նիստի ատենագրութեան մէջ արձանագրուի:

Բացի բերանացի վկայութիւններէն, վկայութեան հրաւիրուած հայ պատմագէտներն ու քաղաքական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները խնամքով պատրաստուած ուսումնասիրութիւններ յղած էին Ենթայանձնախումբին՝ որպէս փաստաթուղթ Հայասպանութեան եւ Հայկական Հարցին:

Կ'ակնկալուի որ այդ փաստաթուղթերը ամբողջութեամբ հրատարակուին ու մաս կազմեն «Գոնկրէշընըլ Րեքըրտ»ի Մայիս 11ի թիւին, եթէ անշուշտ հոս եւս ամերիկեան Արտաքին Նախարարութիւնը արգելք չհանդիսանայ(?) — տեղ չխաղայ:

Արդարեւ, Գոնկրէսմէն Լեսթըր Վուլֆ իր եզրափակիչ խօսքին մէջ շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք հայ պատմագէտներուն եւ ներկայ ունկնդիրներուն՝ յայտարարեց.

— «Անձնապէս մեծ պատասխանատուութիւն կը զգամ, երբ հարցը ազատութեան կը վերաբերի: Ամերիկան երկիր մըն է՝ ուր ազատութիւնը միշտ գոյատեւած է ու պիտի շարունակէ այդպէս ըլլալ, որքան ատեն որ խօսքի դէմ կաշկանդումներ չկան:

« Սկզբունքներ պաշտպանելու երդում ըրած եմ: Հակառակ սպառնալիքներուն պիտի շարունակեմ այս կեցուածքս »:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ», (Մայիս 15)

«ԵՐԵՒԱՆ» ՓՈՂՈՑԻ

ԲԱՑՈՒՄԸ ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՄԷՋ

Մայիս 16ը յիշատակելի օր մը եղաւ Իսի լէ Մուլինոյի հայ գաղութի կեանքին մէջ:

Առաւօտեան, Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ փողոցն ու շրջապատը հետզհետէ կը լեցուէին բազմութեամբ, բարձրախօսներ առիթ կուտային դուրսը խռնուած Հայերուն հետեւելու պատարագին:

Ժամը 9ին կը սկսէր պատարագը, զոր կը մատուցանէր շրջանի հոգեւոր հովիւը Նորվան Վրդ. Զաքարեան: Եկեղեցւոյ մէջ ներկայ էին Եւրոպայի Հայոց Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան, Ներքին Ենթանախարար Թէթէնժէ, Օ տը Սէնի նահանգապետը, Իսիի եւ Քլամարի քաղաքապետներն ու քաղաքապետարանի անձնակազմերը, խորհրդարանականներ ու պետական անձնաւորութիւններ, հայ նախկին ռազմիկներու ներկայացուցիչներ՝ Ֆրանսական եւ հայկական եռագոյն դրօշակներով:

Պատարագի աւարտին տեղի կ'ունենար հոգեհանգստեան պաշտօն՝ Ֆրանսայի համար մեռած հայ ռազմիկներու յիշատակին:

Ժամը 11ին կը կազմուէր շքեղ թափօր մը: Փողահարներու նուագախումբի հնչեցուցած նուագներուն հետ թափօրը կը շարժէր դէպի Իսիի քաղաքապետարանը: Թափօրին մաս կը կազմէին Իսիի Կապոյտ Խաչի պարախումբը, Նայիրի պարախումբը, Դպրոցասէր Տիկնանց եւ Սամուէլ – Մուրատեան վարժարաններու աշակերտութիւնը, Հայ Արիները, Իսիի Հայ Մարզական Միութեան մարզիկները, բոլորն ալ իրենց տարազներով, որոնց կը հետեւէին պետական յիշեալ բոլոր անձնաւորութիւնները եւ 1500է աւելի բազմութիւն մը:

Թափօրը կը հասնէր Իսիի քաղաքապետարանը, ուր տեղի կ'ունենար յիշատակի արարողութիւն մը: Իսիի հայ գաղութի եւ հայ նախկին ռազմիկներու կողմէ ծաղկեպսակներ կը զետեղուէին Մեռեալներու Յուշարձանին առջեւ, մինչ նուագախումբը կը հնչեցնէր մահերգը եւ ապա Մարսէյեզով վերջ կը գտնէր արարողութիւնը:

×

Թափօրը կը շարունակէր իր երթը, անցնելով Իսիի փողոցներէն, հասնելու համար Փլաթօ փողոցը, որ քիչ ետք նոր մկրտութիւն մը պիտի ստանար:

Պատրաստուած էր յատուկ ամբիոն մը փողոցին մէջ, ուր խռնուած էր բազմութիւնը: Փողոցի նոր անունով մկրտութիւնը խորհրդանշող տախտակ մը դըրուած էր պատին վրայ, քօղով ծածկուած եւ Ֆրանսական դրօշակներով հովանաւորուած: Քաղաքապետը ծափերու տարափին տակ վար կ'առնէր քօղը եւ ներկայ 1500է աւելի Հայեր յուզումնախառն ուրախութեամբ կը կարդային՝ ԵՐԵՒԱՆ ՓՈՂՈՑ: Շէփի փողարներու նուագախումբի հնչեցուցած Մարսէյեզով կը նուիրագործուէր Երեւան Փողոցի անուանակոչութիւնը:

Ամբիոն բարձրանալով Իսիի քաղաքապետը իր խօսքը կ'արտասանէր օրուան առթիւ, անդրադառնալով հայ ժողովուրդի գոյատեւելու կամքին, պատմութեան ընթացքին կրած հալածանքներուն, Ֆրանսա գաղթին եւ կրկին յարուցեալ կեանքով մը ապրելու իրականութեան (ճառը կուտանք առանձին): Ապա Իսիի հայ գաղութին կողմէ խօսք կ'առնէր Մարտիրոս Գարակէօզեան, որ նշելէ ետք

ՋՈՐԻ ՄԻՐՕՆ

4.

— Ցարութ, իմ խօսք ուրիշ է... Կռուի մէջ մտնող ամէն մարդ հարկ է ունենայ երդում, չէ լեզուի՝ սիրտ ու հոգու: Թէ ունեցաւ, թէ պահեց երդում, ամո՛ւր, ամուր պահեց, երդում կը դառնայ թեւ ու թիկունք, գառ, երդում կը դառնայ ախպեր ու մարդու կը դարձնէ յաղթ:

(— Մեր Մխէն առաւօտ երդում կ'անէ, իրիկուն կը դառնայ տուն չորեր էլի բզիկ–բզիկ):

Ցարութը խորհեց հօր խօսքերի մասին, ուզեցաւ մինչեւ վերջ հասկանալ: Ինքն ու Հայրը երբեք լուրջ խօսակցութիւն չէին ունեցել. միշտ մտածել էր, թէ հայրը աշխարհի մասին քիչ բան գիտէ: Երբեմն փորձել էր իրենց ժողովներից պատմել, աշխարհից լուր տալ: Հայրը կէս ու պռատ լսել էր ու փակել.

«Հա, գառ, քու ասածն է»:

Հիմա հայրը բաներ է ասում, բոլորը նոր: Որտեղի՞ց է ասում. ժողովի չի գնում, գիւղամէջ՝ մէկ–մէկ... Որտեղի՞ց է ասում:

— Ցարութ, — շարունակեց Ջորի Միրօն, — քու կռիւ Գերմանացու դէմ թող մեծ երկրի համար չեղնի, էղնի էս Քաբաղլուխ գեղի, էղնի քու քողտիկի համար: Ու քու երդում աշխարքի չափ մեծ չեղնի, գառ, էղնի... — ուզում էր ասէր: Ջորի Միրոյի համար, չասաց, — քու հոգու մէջ երդում տուր էսպէս՝ կռուիմ, սալանի պէս կռուիմ ու չը... չը..., — կմկմաց, — չզարկուիմ, չզարկուիմ. դառնամ Ջորի Միրոյի մօտ:

(— Աստուած մեծ է, Միրօ):

Հօր խօսքերը Ցարութին նորից խորհել տուեցին: Ժողով ու միտինգներում բոլորն ասում են կեանք չխնայենք սովետական հայրենիքի համար: Իսկ հայրը...

«Ջորի Միրօն մենատնտեսի հոգեբանութիւն ունի...»:

Ցարութը յիշեց ականջն ընկածը եւ կողքանց նայեց հօրը: Խոնարհուած էր: Յետոյ Ցարութը գլուխը տեսնելու ցանկութիւն ունեցաւ՝ դարձաւ նայեց: Ձերբացել գլուխը: «Էլ չի՞ երեւալու», — զգաց, որ գլխին կարօտել է... Աչքերը կկոցած նայեց՝ չերեւաց... Շա՛տ է կարօտել...

— Միրօ, քու կարծիքն ի՞նչ է. Գերմանացի՞ն է լաւ կռւող, թէ Օսմանցին, — սայլապանը թեքուեց Միրոյի կողմը, — ասկեարներ շատ անխիղճ են:

— Ո՛չ Գերմանացու կռիւն եմ տեսէ, ոչ ասկեարներու:

Արօն զարմացած նայեց:

«Ո՛չ ասկեարների, — մտքում ամուր կրկնեց, — է՛ն ինչ էղաւ՝ կռիւ չէր:

Հայի ու Օսմանցու կռիւ չէր... կռիւ ճակատ – ճակատի բանակների մէջ է, չէ՝ թուր ու թվանքով ասկեարի ու... ու Խանդութի՝ գրկանոցով ու ծոցուոր, ո՛ւ Խութեցի հարսի, ո՛ւ Յումար մարէի, ո՛ւ պապ Ցարութի... կռիւ չէր...

Տաս զէնքաւոր մի տեղ միացան իրար, քսան՝ մի տեղ, մի չէն դիմադրիր կանգնելու ճար ունեցաւ. չէն ու օջախի համար կռուել – մեռնելու ճար ունեցաւ, տաս՝ չէ... Պոլէ Մնջօն, ախպօր հետ, մի սարի վրայ դիրք բռնեց, Մնջոյից եօթ սար էն կողմ փեթարա Ախօն, եօթ սար էն կողմ, Սեպասարի վրայ Տալուորիկցի Սնջօն դիրք բռնեց... Ու թող էղնի դիրք չթողնելու երդում ու թող էղնի երդում պահել... օգուտն ի՞նչ...»:

«Թէ էդ էլ չեղնէ՞ր, — Ջորի Միրօն ինքն իրեն հարց տուեց, — չեղնէր կամօք մեռնե՞լ, նահատակուե՞լ...»:

Ու դարձաւ պատասխան տուեց.

«Սարեր խռո՛վ կը մնեն մեզնէ... էն բարձրի՛կ սարեր»:

Ջորի Միրոյի միտքը ձայն դարձաւ, է՜, Սեպասարից հասնող Մնջոյի ձայնը դարձաւ ու զրնգաց ականջներում ու ձայնը կանչեց Միրոյին, տարաւ Սեպասար...

«Ասկեարներ կէսօրին էրեւացին...»:

Ցաք ու ցրիւ գալիս էին հրացաններն ուսերին, ինչպէս չորան Աւեն մահակն էր ուսում: Եկան, Սեպարասի փէշին դրին ոտք՝ անփոյթ, թառմռելով: Եւ Խլթրլթում ու ճօճւում էին Սեպասարն ի վեր, եւ խըլըթոցը հայհոյանք էր՝ սար ու սարատիրոջ: Սարին, որ դիք է, գըլուխբարձր, քար ու մացառոտ է, տիրոջը՝ որ ունեցած – չունեցածը չի հաւաքել, կուտակել աչքատես, յետոյ օջախն ու գերդաստանով չի եկել, խմբուել Իծաձորի ու Գիլոց ձորի պռնկին՝ Թուր ու Թվանքի դէմ: Թէ չէ, մի գիւղ էստեղ, մէկն՝ էնտեղ, մի քաղաք էստեղ աւերի, մի վանք՝ էն սարի վրայ: Մէկին մի քարի տակ վերջ տուր, յիսուն – վաթսուն՝ մի տան մէջ, հարիւր – երկու հարիւրին՝ մի մարագի, հազարին մի ձորի մէջ վերջ տուր... Այդպէս մինչեւ ե՞րբ... Թո՛ւ ձեր դեւաւոր:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(Շար. – 23)

Fonds A.R.A.M

ցեղասպանութենէն ճողոպրելով Ֆրանսա ապաստանած Հայութեան վարած կեանքն ու յատկանշային՝ իբրեւ երախտապարտու-թիւն՝ Ֆրանսայի իրենց հանդէպ ցոյց տուած հիւրընկալութեան, մասնակցու-թիւնը՝ Ֆրանսայի կողքին, համաշխար-հային եւ Ալժերիոյ պատերազմներուն եւ դիմադրականութեան, կ'ըսէր. «Ֆրանք-հայ յարաբերութիւնները դարաւոր պատմութիւն ունին: 13րդ դարուն Հայեր ընդունելով իրենց երկրին մէջ Խաչակիր-ները, կը կռուէին անոնց կողքին՝ սուրբ վայրերու պաշտպանութեան համար: Այդ դարերու վաղահաս դաշտ մը դէպի Օվեր-նը, աւելի կուտար Հայերուս տեղւոյն եկեղեցիներուն տալու Հայաստանի ճար-տարապետական ոճը: Հայկական գահը կ'ունենար ֆրանսացի թագաւոր մը՝ Լու-սինեան»: Մ. Գարակէօզեան իր խօսքը կը վերջացնէր շնորհակալութիւն յայտնե-լով Իսսիի քաղաքապետ Մ'ընանի եւ քաղաքապետարանի, փողոցը Երեւանի անունով կոչելու որոշումին համար:

Այնուհետեւ խօսք կը տրուէր Ներքին ենթանախարար Թէթէնժէի, որ շեշտը կը դնէր հայ ժողովուրդի ունեցած հաւա-տարմութեան ուխտին վրայ դէպի իր հայ-րենիքն ու մշակոյթը (ենթանախարարին յատկապէս ճառն ալ կուտանք առանձին):

Վերջին խօսողն էր Սերովբէ Արք. Մա-նուկեան, որ իր ուրախութիւնը կը յայտ-նէր օրուան հոգեպարար երեւոյթին առ-թիւ, շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք քաղաքապետարանի որոշումին համար դիտել կուտար որ մեր մշակոյթի եւ ա-նաղարտութեանց պահպանութեան համար անհրաժեշտ են երկու ազդակներ՝ մեր հաւատքն ու մեր լեզուն: Հաւատքը՝ մեր եկեղեցիներու գծով եւ լեզուն՝ մեր մշա-կութային հաստատութիւններու գոյու-թեամբ: Հայերը Ֆրանսայի մէջ, ամ-բողջական Ֆրանսացիներ ըլլալով հան-դերձ, կը պահեն իրենց ազգային դիմա-գիծն ու դարաւոր մշակոյթը:

Հայրապետական պատուիրակի խօսքէն ետք ներկաներու կողմէ երգուած «Երե-ւան-Էրեբունի» երգով վերջ կը գտնէր Իսի լէ Մուլինոյի մէջ Երեւան Փողոցի բացման հանդիսութիւնը, որ կը դառնար պատմական օր մը գաղութի կեանքին մէջ: Հանդիսութիւններու կազմակերպիչն էր Իսսիի քաղաքապետարանը:

×

Նոյն հանդիսութիւններու ծիրին մէջ, կէսօրէ ետք ժամը 3.30ին, Իսսիի մարզա-դաշտին վրայ տեղի կ'ունենար ոտնա-գնդակի մրցում մը Իսսիի հայկական խումբին եւ Փարիզի 7րդ թաղամասի մարզական խումբին միջեւ, որ կը վեր-ջանար Հայերու յաղթանակով (1-0): Բազմահարիւր հանդիսականներու ներ-կայութեան՝ Մարզական նախարար Մա-զոյի ներկայացուցիչը ջքանշաններով կը պարգեւատրէր կարգ մը հայ մարզիկ-ներ:

Ժամը 5.30ին, Իսսիի գերեզմանատան մէջ, բազմահարիւր Հայերու ներկայու-թեամբ, տեղի կ'ունենար հոգեհանգստ-եան պաշտօն՝ մեռած հայ նախկին ռազ-միկներու յիշատակին: Ներկայ էին Բա-նակի ենթանախարար Զօր. Պիժառ, զօ-րավարներ Պուրաէն, Փիքան եւ բարձրաս-տիճան զինուորականներ: Նորվան Վրդ. Զաքարեանի կատարած հոգեհանգստեան պաշտօնի եւ պատուելի Սիսլեանի աղօթ-քի աւարտին, Զօր. Պիժառ խօսք առնե-լով դովքը կը հիւսէր Ֆրանսայի համար մեռած հայ զինուորներու, շեշտելով Հա-յուն ունեցած հաւատարմութիւնը եւ զո-հաբերութեան ոգին: Ապա ծաղկեպսակ մը կը դրուէր Յուշարձանին առջեւ, մինչ զինուորական նուագախումբը կը հնչե-ցնէր մահերգը եւ մէկ վայրկեանի լռու-թենէ ետք՝ Մարսէյէզը:

Զօրավար Սմիթ շքանշաններով կը պար-գեւատրէր Փարիզէն, Մարսէյլէն, Սէն Շամոնէն, Քլամարէն եւ Իսիէն եօթը հայ նախկին ռազմիկներ:

×

Ուրբաթ, Մայիս 14ին, Փարիզի քա-ղաքապետարանին մէջ տեղի ունեցած ըն-դունելութեան մը ընթացքին, Փարիզ քա-ղաքի շքանշաններով պարգեւատրուած են կարգ մը Հայեր, որոնք մշակութային մարզէն ներս որոշ նպաստ մը բերած են Ֆրանսայի:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԸ

ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

ՀՌՈՄ (Յառաջ).— Անցեալ Մայիս 9ին, Կիրակի օրը, Լեւոնեան վարժարանի եկեղեցիին մէջ, Երանաշնորհ Մխիթար Աբբահօր ծննդեան 300րդ տարեդարձին առթիւ, Գոհաբանական Հայրապետական պատարագ մատոյց Կարապետ Եպիսկո-պոս Ամատունի, նախկին առաջնորդ Ֆը-րանսայի Կաթողիկէ Հայոց:

Ս. Աւետարանի ընթերցումէն ետք, Ներսէս Տ. Վ. Սէթեան ներբողականը հիւսեց Մեծն Սեբաստացիին, զոր յոր-ջորջեց երկրորդ Մաշտոց մը եւ վերա-ծնունդի ռահվիրայ մը հայ քաղաքական, գրական եւ կրօնական ԺԷ. դարու անկ-ման մէկ շրջանին:

Կարելի չէ, ըստ քարոզիչ Գերապայ-ծառը, բաժնել Մխիթարն ու իր գործը մեր ազգային վերելքի իրականութենէն: Որպէս հարազատ աստուածասէր եւ ճըշ-մարտասէր, Մխիթար ունեցաւ ոգեկան արտակարգ ուժ մը՝ դիմագրաւելու հա-մար իր անձին ու գործին սպառնացող բոլոր թշնամիները եւ դժուարութիւն-ները: Անոր անձին մէջ, ՛եզրակացուց Մեծաւոր Գերապայծառը, խտացած կը տեսնենք Հայու ցեղային փայլուն ձիր-քերը, առաքինութիւնները՝ դրոշմուած սրբութեան կնիքով, որուն շնորհիւ երկ-րի վրայ կառուցածները կը ստանան յաջողութեան եւ անմահութեան դրաւա-կանը:

Բացի բազմաթիւ ազգայիններէն, այս գոհաբանական արարողութեան ներկայ էին Լեւոնեան եւ Մխիթարեան ժառան-գաւորները, ինչպէս նաեւ Անարատ Յղու-թեան Միաբանութեան մայրապետները եւ ուսանողուհիները:

Յետ միջօրէին, Երանաշնորհ Մխիթար Աբբահօր ոգեկոչումը շարունակուեցաւ սոյն միաբանութեան ուսանողարանին մէջ: Հռոմի Մխիթարեան ժառանգաւոր-ները կոկիկ ոգեկոչման հանդէս մը սար-քեցին որ բաղկացած էր խմբերգներէ, բանախօսութենէ եւ արտասանութենէ:

Մխիթար Աբբահօր քայլերգէն ետք, Եղ. Եղիա Քիլաղպեան վերլուծեց հիմնա-դրին առաքելական հոգին: Երանաշնորհ Մեծ Սեբաստացիին — «Առ Երանուհի կոյսն» տաղէն ետք, Եղ. Գրիգոր Միքա-յէլեան խօսեցաւ Մխիթարի ներքին կեան-քի մասին, որմէ յետոյ Եղ. Գարեգին Սարգիսեան արտասանեց Հայր Վահան Յովհաննէսեանի «Տեսիլքէն ետք» քեր-թուածը: Ոգեկոչումը փակուեցաւ «Յի-շատակ անմահ» քայլերգով:

Ոգեկոչման հանդէսին փակումը կատա-րեց Կարապետ Եպիսկ. Ամատունի, որ, իբրեւ մասնագէտ Մխիթարի ապրած ԺԷ. եւ ԺԸ. դարերու ազգային անցուդարձե-րուն, չահեկան տեղեկութիւններով վեր-լուծեց Մխիթարի հաւատքին ուղղափա-ռութիւնը, ճշմարտասիրութիւնը եւ է-քիւմէնիք առողջ ըմբռնումը ու սկզբունք-ները որոնք որդեգրուած են Բ. Վատի-կանեան ժողովէն եւ կիրարկուած՝ Կա-թողիկէ Եկեղեցւոյ կողմէ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂՈՒԹԷՆ

ԳԱՆ-Ի ՀԱՅ ԿԱՆԱՆՑ

ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 5ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Գանի Հայ Կանանց Միութեան ան-դամուհիները, խրացուցած են իրենց հանդէսները ճարտարօրէն կազ-մակերպելու եղանակն ու թափանցած՝ անոր գաղտնիքին, որոնց մէջն մի ձեռ-նարկի մէջ կը գտնենք ընտրութեան ճա-շակ, նրբութիւն եւ հաճելին օգտակա-րին՝ համադիր ներդաշնակութիւն: Ահա՛ օրինակն էր իրենց Միութեան հիմնա-դրութեան 5րդ տարեդարձի «Կալա»ն, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 9ին Կիրակի, կէս-օրէ վերջ, Գանի «Փալէ տէ Քոնկրէ է տէ Ֆէսթիվալ»ի շքեղ սրահին մէջ:

Հանդէսի առաջին մասի բացման եւ բարի գալստեան խօսքը կատարող հա-մակրելի Տիկին Քր. Եարտըմեան, որ սահուն ֆրանսերէնով ներկայացուց նաեւ հիւրերէն՝ Թաղապետական խորհրդատու Պր. Կապրիէլ Պուագիզը, որ կը փոխա-րինէր Գանի երեսփոխան — քաղաքապետ Գոռնիւ — Ժանթիյը: Ներկայ էին Տէր եւ Տիկին Մ. Ճիէրճեան, Տարօն Վրդ. Ճէ-րէճեան, « Սաքրէ Քէօր »ի մայ-րապետներու մեծաւորուհին, Գանի Մայրապետներու ներկայացուցիչները, Թուրիզմի ենթանախարար եւ միա-ժամանակ Նիսի քաղաքապետ, Պր. Ժաք Մետըսէնի բովանդակալից նամա-կը, որով ան իր ակամայ բացակայու-թեան համար ցաւ յայտնելով, սրտագին յաջողութիւն կը մաղթէր Գանի հայ ժրա-ջան տիկնանց այս կալային:

Ապա ներկայացուեցան Հայաստանեան ֆիլմեր. մին Թումանեանի «Կաթիլ մը մեղր», երկրորդը «Կարինէ» երաժշտա-կան կատակերգութիւն, երգահան Զու-հաճեանի յայտնի երաժշտութեամբ (եր-գերն ու եղանակը բոլորին ծանօթ Լէպ-լէպիճի Հօր-Հօր աղա):

Օրուան խօսնակն էր Տիկին Նիքոլ Տէր-Պօղոսեան:

Հանդէսի երկրորդ մասի վարագոյրը բացուեցաւ հայ Արենոյշներու եւ Արի-ներու պարախումբէն, որոնք հայկական ներու պարախումբով, որոնք հայկական ի յայտ բերին իրենց դրաւիչ շնորհները, քաջալերական ծափահարութիւններով գը-նահատուեցան: Ներկայացուած պարերու ամէնէն սիրունները «Վարդերով պար»ը, մանաւանդ «Տաւիղ պար»ը դիւթիչ ու երազային հմայքով անվերջ ծափեր խլե-ցին:

Աստնց յաջորդող երաժշտական բաժինը կը սկսէր տաղանդաւոր դաշնակահարու-հի — մեանուագի վարպետ, Տիկին Սիւ-զան Փափազեանի կատարումով, որ Խա-չատրեանի « Թոքաթայ »ով, «Սուրերու պար»ով, նաեւ Ատոիսէլի «Քոնչերթօ տը Վարսովի»ով արդարացուց վարժ կատա-րողի իր մեծ վարպետութիւնը:

Յայտագրի ամենավերջին թիւը վերա-պահուած էր համակրանք վայելող ու մեծ համբաւ շահած Ֆրանսահայ երգչուհի Օր. Ալիս Շամիրեանի, որ այս անգամ եւս ցուցաբերեց իր տաղանդը: Իր ճոխ երգա-ցանկը կը բաղկանար հայ թէ օտար եր-գահաններու ստեղծագործութիւններէն:

Բիւրեղային իր ջինջ ձայնի ելեւէջ-ներուն միացած դէմքի եւ ձեռքի զուսպ շարժումները կ'ամբողջանային կեցուած-քի վեհութեամբ: Զգայուն հոգիէ մը ծորող հայերէն երգերու նուրբ խաղերու ար-տաբերումները խորապէս յուզող էին:

Ո՜վ արդեօք կրցաւ զսպել արտեւա-նունքներու ներքեւ առկախ արցունքի մի քանի կաթիլը լսելով խո՛ր ապրումով երգուած Կռունկ...: Իւրաքանչիւր երգի վերջաւորութեան, որոտընդոստ անվերջ ծափերու տարափի տակ կը թնդար սրա-հը, «Ապրի՛ք»ի բացագանչութիւններով:

Երգչուհիին դաշնակի ընկերակցու-թեան բաժինն ալ վերցնող Տիկին Սիւզան Փափազեան եւս միասնաբար երգչուհիին, գերազանցօրէն բացառիկ փայլով մը նը-պաստեցին սոյն կալայի կատարելու-թեան:

Իւրաքանչիւրը հեռացաւ սրահէն, հետը տանելով խոր ապրումի ու անսահման վայելքի տպաւորութիւն մը:

Նորանոր յաջողութիւններու մաղթան-քով կը շնորհաւորենք Գանի Կանանց Մի-ութեան վարչական՝ նաեւ բոլոր անդա-մուհիները, իրենց թափած ջանքերով յա-ռաջ եկած սոյն յոյժ պատուաբեր յաջո-ղութեան: Նուիրումի անվա՛րձ ծառայող-ներ, որոնք ի վերջոյ կը հասնին բարո-յական վարձատրութեան:

Լ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (95)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԱՒԱԳ ՀԱՒԱՏԱՔՆՆԻՉԸ

— Այդ տեսակ խօսքեր մի ընէք, պա-րոն: Գիտէք թէ Տանտոլօ մը ինչ կրնայ ընել: Ձեր ընթացքին մէջ ես սպառնալիք մը կը տեսնեմ: Աւելի լաւ է սակայն ան-կեղծօրէն սպառնալը, քան թէ կեղծաւո-րութեամբ երգուած ըլլալ: Իմ մեծ մայ-րերէս մին, ան ալ ինծի պէս Տանտոլօ մը, տասնեակ տարիներ առաջ դքսութեան պալա-տին վրայ քալող զօրավար մը դաշունա-հարելով Վենետիկի Հանրապետութիւնը փրկած է: Անշուշտ գիտէք այս պատմա-կան դրուագը: Այն ինչ որ ըստ Տանտո-լօ մը տարիներ առաջ փրկելու համար ժողովուրդին ազատութիւնը, նոյնը կըր-նայ ընել տարիներ վերջը նոյն սերունդին պատկանող ուրիշ Տանտոլօ մը՝ փրկելու համար իր սրտին ազատութիւնը:

— Այսինքն ըսել կ'ուզէք որ եթէ բոնի միջոցներու դիմելու ըլլամ զիս պիտի սպաննէ՞ք:

— Առանց վարանելու:

— Բայց եթէ ձեր հօրը վրայ յարձա-կելու ըլլա՞մ, այն ատեն ի՞նչ պիտի ընէք:

— Պիտի ձգեմ որ ուզածնիդ ընէք: Ես ինչ զոհողութիւն որ կրցայ, ըրի հօրս: Եթէ կ'ուզէք, խորտակեցէք անոր դիրքը. հայրս ձեզի հետ ամուսնացուցած օրէն ի վեր այլեւս իմ հայրս ըլլալէ դադ-րած է, որովհետեւ գիտէր թէ սիրտս ուզի մէջ էր եւ դարձեալ զիս ձեզի հետ ամուսնացուց:

Ալթիէրի զգալով իր անզօրութիւնը, կատաղութենէն սկսաւ դողալ: Լէոնոր իր այդ խօսքերով կը նմանէր այն հին կոյ-սերուն որոնք իրենց կեանքը նուիրած ա-ռաքինութեան դիցուհի Վեսթայի, աւելի զօրաւոր էին իրենց հպարտութեամբ, քան թէ կայսրերը՝ իրենց ուժով:

Լէոնոր, ձեւով մը ճամբելու համար իր ամուսինը ոտքի ելաւ:

Ալթիէրի հասկնալով որ խօսքը, աղա-չանքը եւ կամ սպառնալիքը որեւէ օգուտ պիտի չունենար, այլ ընդհակառակն այդ սպաւոր կոյս — կնոջ կամքի ուժը աւելի պիտի զօրացնէր, ոտքի ելլելով ըսաւ.

— Այս երկրորդ անգամն է որ կը խըն-դրեմ ձենէ իմ կինս ըլլալ. առաջին ան-գամ այս մասին խօսք բացի ձեզ տափա-նաւով Հառաչանքի կամուրջին տակէն անցած գիշերնիս: Այսօր նորանոր դէպ-քեր պատահած են են եւ ես պէտքը կը զգամ դարձեալ ձեզի ապաւինելու տիկին:

— Ո՞ր դէպքերը, հարցուց Լէոնոր սարսռալով:

— Կարծեմ թէ այդ դէպքերը քիչ թէ շատ ձեզ ալ պիտի հետաքրքրեն: Երբոր պատմեմ, թերեւս յառաջիկային ձեր այս ընթացքը փոխէք, որովհետեւ կը հասկը-նամ թէ կին մը պարտաւոր է հաւատարիմ մնալ իր սիրած անձին քանի այդ անձը դեռ ողջ է... բայց...

— Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, թոթովեց Լէո-նոր:

— Այսօր իմացանք թէ Ռոլան Քանտխա-նօն մեռած է:

Լէոնոր պրկուած, ոտքի վրայ մնաց. Ռոլան մեռած կամ պինդը լքած, միեւ-նոյն նշանակութիւնը ունէր իրեն համար. հոգիին մէջ սուգը նոյնը կը մնար...:

Իսկ գալով Ալթիէրիի, հեռացած մի-ջոցին սապէս մոլտաց խուրովի.

— Ըսածս սուտ չէ: Երկու դէպք կըր-նայ պատահած ըլլալ. Ռոլան կամ ջուրը նետուելով խեղդուած է եւ կամ փա-խած: Եթէ խեղդուած ըլլայ, ըսածս ճիշդ պիտի ելլէ, իսկ եթէ փախած ըլ-լայ, զայն մեռցնելը ինծի պիտի մնայ: Քանի մը ժամէն այս խնդիրն ալ կը կար-գադրենք:

Երբ Լէոնոր առանձին մնաց, սկսաւ արտասուել: Վեց տարիէ ի վեր աչքերը քարացած էին... բայց այժմ կ'արտաս-ուէր:

Ռոլան մեռած էր...:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Տէր–Յով – հաննէսեան ուրախ են յայտնելու ծնունդը իրենց Թոռնիկին՝

ԱՌՆՕ – ԺԱՆ ՏԷՐ–ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ 1976 Մայիս 1:

Այս առթիւ հետեւեալ նուէրները կ՚ը– նեն.— 100 Ֆր. Կարմիր Խաչին, 100 Ֆր. Կապոյտ Խաչին, 100 Ֆր. Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին, 100 Ֆր. Սա – մուէլ Մուրատեան վարժարանին եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Պ. Պարոյր Թուրեան 1000 Ֆր. կը նուի– րէ Մարսէյլի Մշակոյթի Տան եւ 500 Ֆր. Լիբանահայութեան ի նպաստ (ստանալ «Յառաջ»էն):

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Ֆրէնկեան ընտանիքը (Մարսէյլ) 30 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի Յովh. Տէվէճեանի մահուան առթիւ:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Փա– րիզի մասնաճիւղին կողմէ, Յունիս 13 Կիրակի ամբողջ օրը դէպի

DREUX ET ANET SUR EURE
Visite château de Diane de Poitiers et Chapelle Royale

ինչպէս նաեւ շրջակայ պտոյտներ:

Արձանագրութեան համար հեռախօսել Տիկիններ Թադէոսեանի 878–27–35,

Հրաչեանի 878–67–38, Արսլանկիւլեանի 734–70–19, Սանոսեանի 645–13–52

Հաւաքատեղի

Square Montholon — Métro Cadet
առաւօտեան ժամը 7ին

Ծախքերու մասնակցութիւն, այցելու – թիւններով միասին՝ 50 Ֆր.:

×

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ, Մայիս 29, իր վե– թերան ընկերուհիներու համար դէպի Թուարի:

Օթոքառը կը մեկնի Մայիս 29, կէսօրէ վերջ ժամը 14ին, Փլաս Լէոն Պլում, Իսի: Վերադարձ ժամը 19ի առեններ:

Ճշդապահ ըլլալ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ
ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Պօմոնի մէջ արձանագրութիւնները սկը– սած են 6–14 տարեկան երկսեռ մանուկ– ներու համար: Կը խնդրուի դիմել տեղ– ւոյն եկեղեցւոյ սրահը, Չորեքշաբթի ցե– րեկէ վերջ եւ Կիրակի առաւօտները:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչու – թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հարիւր Ֆր. այրի Տիկին Ա. Թադէոս – եանէ իր սիրեցեալ ամուսնոյն, ողբացեալ Աւետիս Թադէոսեանի մահուան առթիւ: Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է Աւլէն Փափազեանէ 250 Ֆր. Վիէն այցե– լութեան առթիւ:

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վար– չութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պր. Մաղաքեանէ 100 Ֆր. իր կնոջ մահ– ուան տարելիցին առթիւ, Տէր եւ Տիկին Մելքոնեանէ 50 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Մարիամ Մկրտիչեանի մահուան առթիւ:

Վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտ– նէ Թիւթիւնճեան եւ Պետիկեան ընտա – նիքներուն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ փե– սային՝ Հայկ Թիւթիւնճեանի մահուան առթիւ:

×

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի Խը– նամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.—

Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Գույումճեան 200 Ֆր. Գեղամ Պետիկեանի մահուան առ– թիւ եւ 100 Ֆր. Պ. Պալեանի հոգեհան – գիստին առթիւ, Տիկին Շաքէ Գործուն– եան 150 Ֆր. նոյն առթիւ եւ կրկին 150 Ֆր., Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան 100 Ֆր. Գույումճեան ընտանիքի հոգեհան – գիստին առթիւ, Գաբրիէլ Համբարձում – եան 100 Ֆր. Արմենակ Ուզունեան, 100, Դպրոցասէրի նախկին սանուհի մը 100, Տիկին Ժաքլին Պէիս 100 Ֆր.:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Հինգշաբթի, Մայիս 27, տօն է Համ– բարձմանն Քրիստոսի: Այս առթիւ Փա– րիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի հանդի – սաւոր պատարագ:

Նոյն օրը յատկացուած է մանուկներու հաղորդութեան:

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոց– ներուն աշակերտներն ու հաղորդութեան համար պատրաստուած մանուկները եւ ծնողքները կը հրաւիրուին մասնակցելու պատարագին եւ հաղորդութեան:

×

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը ծա– նուցանէ թէ Հինգշաբթի Մայիս 27, Համբարձումն Տեառն է,. այս առթիւ կը մատուցուի պատարագ. Հայր Մերէն ա– ռաջ կը կատարուի հայրապետական մաղ– թանք:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8.20, պա– տարագ ժամը 10ին:

TRÈS URGENT
RECHERCHONS

Crocheteuses et personne qualifiée sachant monter tricot machine.

Tél. : 508-46-40

ՀԱՅԿ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

CABOURG
(Ծովափը)

Կազմակերպուած Էսաեան Սանուց կողմէ Հինգշաբթի, Մայիս 27, ամբողջ օրը:

Ծամբու ընթացքին՝ Լիզիէօ, Տօվիլ: Մեկնում կառ տիւ Նոռ, Քաֆէ Քիւրվէօրի առջեւէն ժամը ճիշդ 7ին: Վերադարձ 23ին

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 50 ֆր.
Ուսանողներու՝ 30 ֆր.

Արձանագրութեան համար հեռախօսել Պր. Ասլանեանի 842–08–57

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Էսաեան Սանուց Միութեան, Կիրակի, Մայիս 30, ժամը 15.30ին, ՍԱԼ ՌՈՍԻՆԻ (9րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը):

Յետագային մանրամասնութիւններ:

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ

Համբարձման առթիւ, Պօմոնի Կապոյտ Խաչի դպրոցին զբօսապտոյտը դէպի Շաթօ տ'Անոււի:

Մեկնում օթոքառով Մայիս 27, Հինգ– շաբթի ժամը 8ին, Պօմոնի եկեղեցիին առջեւէն: Կը հրաւիրուին աշակերտները, իրենց ընտանիքով եւ բարեկամները:

Մանրամասնութիւններու եւ արձանա– գրութիւններու համար տեղեկանալ Պր. Թիւթէլեանէ, Պօմոնի եկեղեցւոյ սրահին մէջ, մինչեւ Մայիս 25, ամէն առաւօտ ժամը 9–12, իսկ Չորեքշաբթի ամբողջ օրը: Հեռաձայն 93–13–50:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռմի Թաղականութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Վարդան Պանտիկեանի եւ զաւակներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իր կողակից Լուսընթագ Պանտիկեանի (ծըն– եալ Հրաչեան) մահուան տխուր առթիւ: Փոխան ծաղկեպսակի ստացած է հետեւ– եալ նուէրները եկեղեցւոյ պայծառու – թեան եւ դպրոցին.— Տէր եւ Տիկին Ժան Մելքոնեան 100 Ֆր., Տէր–Մինասեան ըն– տանիք, Տիկին Աթէշեան, Րաֆֆի Նա – զարեան, Տէր–Պօղոսեան, Տիկին Ճէվիզ – եան, Հրաչ Մարտիրոսեան, Տէր եւ Տիկին Ալեքսան Պապայեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Վրոյր Շալճեան 30, Մինասեան եղբարք, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Ենովքեան, Ժորժ Գասպարեան 20ական, Մկրտիչեան եղբարք 25, Գրիգոր Դաւիթ– եան 50 դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Հոթոթեան 30, Տէր եւ Տիկին Պերճ Կա– րապետեան 20: Նաեւ Կարպիս Անէմեանի թաղման առթիւ՝ այրի Տիկին Արմենուհի Մարգարեան, Յակոբ Աճէմեան, Ժաք Փաստըրմաճեան, Տէր եւ Տիկին Այվազ– եան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թաշճեան, Պ. Սարգիս Զէյթունցեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թութլեան, Յարութիւն Նէվշէ – հիրլեան, Արթիւր Մամուլեան, Տէր եւ Տիկին Արշամ Պապայեան, Անթալեան, այրի Տիկին Երանուհի Տէր–Կարապետ – եան, Շամիրեան – Վարդանեան, այրի Տիկին Վարդուհի Թաշճեան, Տէր եւ Տի– կին Երուանդ Տօրումեան 50ական, Տէր– Մինասեան ընտանիք 50 եւ 50 դպրոցին, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Մինասեան 100, այրի Տիկին Կիւլեանէ Մկրտիչեան, Տէր եւ Տիկին Հանրի Չիչէքեան, Պառ Մո – տէռն, Երուանդ Ճըրըգեան 30ական, Սի– վազլեան ընտանիք 30 եւ 20 դպրոցին, Մարկոսեան ընտանիք 30 եւ 30 դպրոցին, Մանկիեան ընտանիք 25 եւ 25 դպրոցին, Մկրտիչ Պէրպէրեան, Ովսաննա Նէվշէ – հիրլեան, Անթառամ Ժամկոչեան, Օննիկ Նիկողոսեան, Կասթոն Ասլանեան, Մի – սաք Եմէնիճեան, Պառ–Թապա, Յ. Ժամ– կոչեան ընտանիք, Սրբուհի Պետրոսեան, Միհրան Սահակեան, Տէր եւ Տիկին Փա– ուէն Սաֆարեան, Ժորժ Բրուտեան, Հայկ Զուքուրեան, Ծերոն Մէլքմէնճեան, Սահակ Սոլաքեան, 20ական ֆրանք, Օհան Աւագեան, այրի Տիկին Աղա – տուհի Տիրատուրեան, Յակոբ Աղախին– եան, Աբրահամ Մանկասարեան, Բադէն Բրուտեան 10ական, Փօլ Գասապեան 10 եւ 10 դպրոցին: Նմանապէս դպրոցին՝ Տէր եւ Տիկին Պերճ Կարապետեան 50, այրի Տիկին Արշալոյս Հաճիվարդանեան, Գարբանեան ընտանիք 30ական, Տէր եւ Տիկին Բ. Խաչատուրեան, Մինասեան եղ– բարք 20ական Ֆր.:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12–14 ՌԻՒ ՍԷՆԹ'ՊԱԶԻԼ

ՄԱՅԻՍ 24, Երկուշաբթի դասախօսութիւն՝ Հայ ժողովուրդին նպաստը համաշխարհային քաղաքակրթութեան — Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Ցուցադրութիւն նկարիչներ՝
ALINE ETMEKDJIAN et H. ZAYAN

Ա Ղ Ք Ա Տ Ա Խ Ն Ա Մ Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍ 6, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ
44 – 50, Ավընիւ Շարլ Տը Կօլ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի օր մը անցընել:

Մանրամասնութիւնները յետագային — ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
– ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ –
ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
20-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

22 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԷՆ 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Փութով արձանագրուիլ

A PARIS

mondotours

2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

AU SECRETARIAT DE L'EGLISE ARMENIENNE, 15 Rue Jean-Goujon, 75008 PARIS — Tél. : 359-67-03

A LYON — Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

Բարձրագոյն Մեծաւորաց հրա– հանգով եւ պատկան իշխանութեանց հաւանութեամբ՝ Հռոմի Լեւոնեան հայ վարժարանի կողմէ հիմնուած Լիոնի

ՆԱՐԵԿԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԸ

Սեպտեմբեր ամսոյն իր դռները պի– տի բանայ այն հայ պատանիներուն որոնք կ'ուզեն օր մը օգտակար հան– դիսանալ հայ ազգին եւ հայ եկեղեց– ւոյ:

Նարեկեան հիմնարկութեան նպա– տակն է՝ Ֆրանսայի դպրոցական յայտագրին առընթեր՝ ջամբել աշա– կերտներուն քրիստոնէական եւ հա– յեցի կրթութիւն մը:

Մանրամասնութեանց համար դի– մել՝ Նարեկեան Հայ Կաթողիկէ վարժարանի տեսուչ

ԳԷՈՐԳ ՎՐԴ. ԶԱՊՊԱՐԵԱՆ
Père Georges Zabbarian
Collège St. Grégoire de Narek
38 route de Collonges
69450 St. Cyr au Mont d'Or
Lyon — Tél. : 47-28-65

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
25
MARDI
25 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.597
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.597

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՏԷՎԷՃԵԱՆ
(ԱՐՄԷՆ ՍԵՒԱՆ)

1892 – 1976

———— o ————

կատարեալ տերեւաթափ։

Եւ այս՝ Մայիսին, որ բանաստեղծներուն կողմէ երգուած է իբրեւ «ամիս ծաղկանց»։

Տխրունի գուժաբեր խորագիրը գրուեց Յառաջի յաջորդական երեք թիւերուն առաջին էջը (6-8 Մայիս)։

Մայիս 3ին Քալիֆորնիոյ մէջ իր մահկանացուն կը կնքէր Ֆրանսայի դաշնակցական կազմին ամէնէն հաւատարիմ եւ հաւատաւոր ընկերներէն Խաչիկ Մկրտիչեան, որ երիտասարդական տարիներուն իր ծննդավայր Տարօնի եւ Հայաստանի մէջ մեր ազատագրական շարժումներուն գործօն մասնակցութիւն բերելէ ետք, դարձած էր տարագիր՝ իրեն բախտակից հայերուն պէս եւ հաստատուած Փարիզ, ուր աւելի քան կէս դար թանկագին օժանդակութիւն բերաւ կուսակցական – հանրային աշխատանքներուն։ Անձնազոհ ու ամբասիր ընկերոջ յիշատակը անմոռանալի պիտի մնայ։

Նոյն օրը (Մայիս 3) Վենետիկի մէջ կը վախճանէր Մխիթարեան վարդապետ մը՝ Հ. Անդրէաս Վրդ. Ֆոկոլեան, Թրանսիլվանիոյ կորուսեալ վաղեմի գաղութէն փրկուած վաստակաւոր կրթական մշակ մը, որ իր ամբողջ կեանքը նուիրած էր ազգի ծառայութեան, հասցնելով հարիւրաւոր աշակերտներ։

×

Մայիս 4ին Պուէնոս – Այրէսի մէջ իր աչքերը յաւիտենութեան կը փակէր ընկեր Յովհաննէս Տէվէճեան, վաստակաւոր ուսուցիչ, գրագէտ եւ ազգային – հանրային գործիչ։

Մեր ողբացեալ ընկերը կը պատկանէր սերունդին այն ուսումնատենչ երիտասարդներուն, որոնք գաւառէն կը փութային Պոլիս, միջնակարգ եւ բարձրագոյն վարժարաններու մէջ ուսանելէ ետք վերադառնալու իրենց ծննդավայրը եւ նուիրուելու հանրային գործունէութեան, մասնաւորաբար կրթական ասպարէզին կամ ազգին ծառայելու իբրեւ բժիշկ, փաստաբան կամ ճարտարագէտ։

Տէվէճեան տասը տարեկան էր, երբ 1902ին գաւառի իր ծննդավայրէն ընտանիօք կը փոխադրուէր Հալէպ, ուր ազգային վարժարան յաճախելէ ետք, 1907ին կ'երթար Սկիւտարի Պէրպէրեան վարժարանը, որուն շրջանը 1911ին աւարտելով կ'արձանագրուէր Պոլսոյ օսմանեան համալսարանի իրաւաբանական ճիւղը։ Մեծ թիւ մը կը կազմէին իրաւաբանութեան հետեւող հայ ուսանողները Օսմանեան Սահմանադրութենէն ետք, պահ մը աւելի քան հարիւր հոգի։ Առանձին Ուսանողական Միութիւն մըն ալ կազմեր էին։

Կանուխէն մտած Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, Տէվէճեան գործօն մասնակցութիւն բերաւ Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Միութեան աշխատանքներուն։ Ընկերական կապեր հաստատեց Վիշապի շրջանի պատասխանատու ընկերներուն հետ։

1914 Յուլիսի Ընդհանուր Զօրաշարժին, իբրեւ համալսարանի ուսանող, մտաւ Փանկալթիի զինուորական վարժարանը՝ դառնալու համար պահեստի սպայ։ Էր – զրում զրկուելու նախօրեակին յաջողեցաւ պուլկարական նաւով մը հեռանալ Պոլսէն 1915ի սկիզբները եւ աշխարհամարտի տարիները անցուց Պուլկարիա, իբրեւ զինուոր Պլովտիւի (Ֆիլիպէ) մէջ։ Զինադադարին ստանձնեց Դաշնակցութեան Հայաստան թերթին խմբագրութիւնը Սոֆիայի մէջ։

Հ. Յ. Դ. պալքանի Կեդր. Կոմիտէին կողմէ ընտրուեցաւ պատգամաւոր Դաշնակցութեան Թ. Ընդհ. Ժողովին, որ գումարուեցաւ 1919ի աշնան Երեւանի մէջ։ Տէվէճեան մնաց Հայաստանի մայրաքաղաքը եւ անկախ Հանրապետութեան դահլիճին մէջ ստանձնեց պատասխանատու քարտուղարի պաշտօն։

Խորհրդայնացումէն ետք հեռացաւ Հայաստանէն եւ գնաց հաստատուիլ Պալքանները, ուր նախ Պուլկարիոյ, յետոյ Ռումանիոյ մէջ նուիրուեցաւ ուսուցչական ասպարէզին, միաժամանակ աշխատակցելով տեղւոյն դաշնակցական թերթերուն եւ պարբերական հրատարակութեանց (տարեգիրք, եւայլն)։

Ինչպէս ամէն պէրպէրեանական, Տէվէճեան եւս օժտուած էր գրելու շնորհքով։ Գրական ծածկանունն էր Արմէն Սեւան, զոր պահեց մինչեւ վերջ։ 1931ին Սոֆիայի մէջ լոյս ընծայեց գրքոյկ մը՝ Նահատակ գրողներ, Ա. հատոր։ Յետագային պիտի հրատարակէր ուրիշ հատորներ եւս, ինչպէս՝ Երգեր քաղաքէն, Բանտարկեալի մը յուշերը, Վերջալոյսի տաղեր եւայլն։

Ազդակ Շաբաթօրեակի մէջ հրատարակեց իր Ողխականն ու զանազան յիշատակներ իր կեանքէն։

1933ին կուգար Փարիզ՝ մասնակցելու Հ. Յ. Դ. ԺԲ. Ընդհանուր Ժողովին, իբրեւ պատգամաւոր Պուլկարիոյ Կեդրոնական Կոմիտէութեան։ o

1944ի աշնան, երբ կարմիր բանակը կը գրաւէր Պալքանները, մեր ողբացեալ ընկերն ալ — որ Պուքրէշ կ'ապրէր, — Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ կարգ մը ականաւոր դաշնակցականներուն հետ կ'աքսորուէր Սիպերիա, ուր տասը տարի պիտի քաշէր իր չգործած մեղքերը։

1955ին Ճենովայէն — դէպի Արժանթին իր ընտանիքին մօտ երթալու համար նաւ առնելէ առաջ — մեզի ուղղուած երկար նամակով մը մանրամասնութիւններ կուտար Սիպերիա աքսորուած ողջ կամ մեռած դաշնակցականներու մասին։ Առաջին անգամն է, որ ստոյգ տեղեկութիւններ կը ստանայինք երկաթէ վարագոյրին ետեւ տառապող մեր ընկերներուն մասին։

Իր կեանքի վերջին երկու տասնեակ տարիներուն անընդհատ ազգային – հանրային գործունէութեան պիտի նուիրուէր Պուէնոս Այրէսի մէջ՝ իբրեւ խմբագիր Արմենիայի — ուր գրութիւններ կը ստորագրէր Արտաւազդ Ազատեան անունով եւ կը գրէր խմբագրականները։

Մեծ եղաւ ողբացեալ Տէվէճեանի նպաստը Պուէնոս – Այրէսի կրթական գործին, մասնաւորապէս տեղւոյն Արսլանեան, Կեդրոնական, Խրիմեան եւ այլ համեստ դպրոցները ամէնօրեայ վարժարանի վերածելու աշխատանքին։

Տարիներով վարեց Խրիմեան վարժարանի տեսուչի պատասխանատու պաշտօնը։ Հազարներու կը հասնի իր հասցուցած երկսեռ աշակերտներու թիւը։

Մեծ Եղեռնի Յիսնամեակին առթիւ, Տէվէճեան հիմը դրաւ Լատին Ամերիկայի Հայկական Դատի Կեդրոնական Յանձնախումբին, որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին արժանթինահայ գաղութի բոլոր հոսանքները։

1973 Նոյեմբեր 10ին Պուէնոս – Այրէսի մէջ համագաղութային շուքով կատարուեցաւ իբրեւ գրագէտ – մանկավարժ եւ հանրային գործիչ իր պատուաբեր գործունէութեան վաթսունամեակը։ Քանի մը տարի առաջ կը կորսնցնէր իր կեանքի ընկերուհին։

Աստղ մը եւս կը մարի հայ մշակոյթի երկնակամարէն։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

———— o ————

ԼԻԲԱՆԱՆ.— ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶԻՆԵԱԼ ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԽՆԴԻՐՈՅ ԱՌԱՐԿԱՅ

ՔԱՐԱՄԷ ԵՒ ՁԱԽԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ

Ժիսքար տ'Էսթէն Կիրակի առաւօտեան ժամը 3ին Փարիզ վերադարձաւ Միացեալ Նահանգներէն Կոնքորտի ճամբով։ Ըսած էր թէ Ֆրանսա պատրաստ է զօրք ղրկելու Լիբանան, պայմանաւ անշուշտ որ լիբանանեան իշխանութիւնները դիմում ընեն։ Այս յայտարարութիւնը բաւական մեծ ընդդիմութեան բախեցաւ թէ՛ Ֆրանսայի մէջ, ուր Ձախը շատ վրդովուած կը գտնէ նման միջամտութիւն մը, ու նաեւ Լիբանան, ուր միայն Փիէր Ճէմայէլ կայ, որ ուրախ է։ Քրիստոնեաները արեւելքի միշտ հին կարօտներով կ'ապրին, խաչակիրներէն ի վեր եւ կը յիշուի անշուշտ թէ Նափոլէոն Գ. զօրք ղրկած է «Արեւելքի քրիստոնեայ եղբայրներու» պահ «Տիւրզիներու վայրագութեան»։ Բայց հարցը Ճէմայէլով չի փակուիր, ընդհակառակն եւ ձախէն առաջ նաեւ վարչապետ Քարամէ կը մերժէ ֆրանսական զինեալ օժանդակութիւնը։ Քարամէ ըսած է այս առթիւ.— «Պատրաստ ենք մեռնելու մեր ազատութեան եւ ազգային միասնականութեան պաշտպանութեան համար։ Երբեք չենք վերադառնար հոգատարութեան (իմա՛ ֆրանսական) օրերուն։ Ասիկա կ'ըսենք անոր որ օտար զօրք կ'ուզէ ղրկել, շնորհակալութիւն ձեր ուշադրութեան համար, բայց տրամադիր չենք մեր հողէն թիզ մը իսկ զիջելու։

Աւելի խիստ է Ճումպլաթ, որ կը «յուսայ թէ Ֆրանսա պիտի չիյնայ ծայրայեղ աջին պատրաստած ծուղակը — խաչակիրներու կարօտախտաւոր – խենթութիւն կ'ըլլայ»։ Նոյնն է ընդհանուր ձախին հակազդեցութիւնը եւ Երկուշաբթի առաւօտեան լիբանանեան մամուլը, բացի Ֆալանժիստներու պաշտօնաթերթէն, շատ խիստ է Ֆրանսայի նկատմամբ եւ աւելի քան 50 թերթերու խորագիրները թշնամական են։ Պաղեստինեան ճակատը կ'ըսէ նոյնիսկ թէ կը կռուի ֆրանսական զօրքին դէմ եթէ Լիբանան մտնէ։ Քատաֆի, Մալթայի մէջ, ուր էր, ըսած է թէ խաղաղութիւնը պահպանելու համար Ֆրանսայի ուժի առաքումը բռնութեան արարք մըն է Լիբանանի դէմ։ Ամէն պարագայի ըստ Ժիսքարի, այս զօրքը պիտի կատարէր տեսակ մը ՄԱԿի ուժի պաշտօնը, այսինքն խաղաղութեան պահպանում։ Բայց ոչ ոքի խելքին կը հասնէր թէ ի՞նչպէս պիտի կարենայ եւ անխուսափելի կը նկատուէր որ ինք ալ խրի ցեխին մէջ։

Ֆրանսայի Ձախն ալ դէմ է։ Միթերան իր մտահոգութիւնը կը յայտնէ, Շառլ Հերնիւ չի հաւատար թէ «ֆրանսական որոշում» ըլլայ (կ'ակնարկէ Ամերիկայի) իսկ Համայնավար կուսակցութիւնը ա–ռանձին զեկոյցով մը թէ Ռընէ Անտրէօյի խմբագրականով (Հումանիթէ Մայիս 24) բուռն ընդդիմութիւն կը յայտնէ, պաղ պատերազմի մասին կը խօսի եւ անընդունելի յաւակնութիւն կ'որակէ եղածը։

ԱՐԱՐԱՏ 1-0 ՅԱՂԹԵՑ «ԶԱՐԻԱ»Ի

———— o ————

Կիրակի օր, Վորոշիլովգրադի մարզադաշտին մէջ, Արարատ 0ի դէմ մէկ կէտով յաղթեց «Զարիա»յի, ախոյենական մրցումներու շարքին։ Այս յաղթանակով «Արարատ» Դինամոյի հետ կը պահէ իր դիրքը ավիւսակի գլուխը։ Նախքան այս մրցումը Արարատ 9 կէտ ունէր (7 խաղ, չորս յաղթանակ, երկու պարտութիւն, մէկ՝ հաւասար)։ Մանրամասնութիւնները կուտանք յետագային։

Եղեռնափորձեր Գերմանիոյ թրքական հիւպատոսարաններուն դէմ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն Մայիս 18 թուականով.—

Ֆրանքֆորթ.— Երէկ առտուան դէմ ռումբեր նետուեցան Ֆրանքֆուրթի, Քէօլնի եւ Էսսէնի Թրքական հիւպատոսարաններուն դէմ։ Ֆրանքֆուրթի հիւպատոսարանին վրայ նետուածը հրձիգ ռումբ մըն էր, որուն հետեւանքով հրդեհ ծագեցաւ շէնքին առաջին յարկին մէջ եւ հոն գտնուող երկու պաշտօնեաներ պատուհանէն դուրս նետուելով՝ փրկուեցան բոցերէն։ Ճամբէն անցնող շարժավար մը հրդեհը տեղեկացուց ոստիկանութեան, հրշէջները փութացին եւ մարեցին կրակը։

Էսսէնի հիւպատոսարանին դէմ արձակուած ռումբը չպայթեցաւ։ Ոստիկանութիւնը քննութիւն կատարեց տեղւոյն վրայ, եւ գտաւ կոտրած շիշ մը, որուն մէջ պենզին կար։

Քէօլնի մէջ, Թրքական հիւպատոսարանին դէմ արձակուած ռումբը զարնուեցաւ շէնքին երկաթէ ձողերուն եւ պայթեցաւ։ Երկաթէ փեղկերը ամուր մնացին եւ որեւէ աւեր չգոյացաւ։

Ոստիկանութիւնը այս առթիւ հաղորդեց թէ Կիրակի օր, Ֆրանքֆուրթի մէջ, խումբ մը Թուրք գործաւորներ ցոյցեր ըրին եւ բողոքեցին Թուրք կառավարութեան դէմ։

Ֆրանքֆուրթի դէպքին առթիւ, ոստիկանութիւնը երկու հոգի հսկողութեան տակ առաւ, մէկը՝ 27 տարեկան այր մը, եւ միւսը՝ 19 տարու աղջիկ մը։ Ոստիկանութիւնը մերժած է յայտնել անոնց ինքնութիւնը, եւ տեղեկութիւն չունի թէ ինչ պատճառներով հիւպատոսարանները ռմբակոծուած են։ Ճշդուած է որ ձերբակալեալները Արեւմտեան Գերմաններ են։

Քանի մը տողով

ՊԱՊԸ ուղղակի կը միջամտէ իտալական ընտրապայքարին, շեշտելով թէ մարքսիզմ եւ կաթողիկէութիւն խոտոր կը համեմատին։

Fonds A.R.A.M

ՄԵՐ ՀՈՂԵՐԸ 1976...

ԺԱ.

Ա Կ Ն

Մեծարենցը մեր ամենուրբ եւ «մխտիք» բանաստեղծներէն մին է եւ Հանգարտ ժամերուս լաւագոյն ընկերս: Գիտէի որ ծնունդ է Ակնի Բինկեան գիւղին, եւ բարձր Հայքը վերջնականապէս ձգելէ առաջ, եղբօրս երկար ճամբայ մը կ'ընեմ հասնելու իր ծննդավայրը, տեսնելու իր ներշնչարանին խակական աղբիւրը, թէ իրաւ – «Ցուլիկ փախչող իրիկուան, ծիրանի լո՞յսն է զուարթ...» կամ ի՞նչպէս «խունկի ծառաւ իմ հոգին, կը ծծէ պահն այս հանդարտ». կամ ո՞ր «Դաշտի ճամբու մը վրան կամ սարոտը լերան, ուղեւորին ժամանման, սպասող հիւղն...» ըլլալ կ'ուզեր ինք.

«Գիշերային չրտուքի ժամն է, լոյսին մէջ կայնած
Մշակն անճուն, կը սպասէ, ոտքը բոպիկ, բահն ուսին.
Պարտէզներուն վրայ կ'իջնէ թեթեւ քօղ մը միգամած
Ու ծղրիդներ՝ լուսնակով արբշիռ՝ անվերջ կը խօսին»:

Խեղճ Մեծարե՜նց. այն ատեն ծղրիդներն անգամ հայերէն կը խօսէին, Եփրատի վազող ջուրերը հայերէն կ'երգէին, դաշտի ճամբուն հիւղը հայ ուխտաւորին կը սպասէր, «Անանուն ծաղիկները» հայ երգերով կը բանային իրենց թերթերը...:

Այսօր ծննդավայրը՝ Բինկեան գոյութիւն չունի, իսկ Ակն որմով այնքան հըպարտ էր, քաշուած իր ձորերուն մէջ, կըղզիացած ինքնիրմէջ, իր միւս մեծ գաւակին հետ կ'երգէ.

«Աւա՜ղ, ապարանքի մը պէս մեծ էիր եւ չեղ
Ու ես՝ երդիքներուդ սպիտակ կատարէն
Աստղածորան գիշերներու յոյսին հետ
Վարէն, ահեղավազ Եփրատին կ'ունկնդրէի.
Բայց օր մը աւա՜ղ, սեւ, չարաշուք օր մը
Արցունքո՜վ, արցունքով լեցի ոչ աւերակ առ աւերակ,
Քու լայնանիստ պատերդ իրարու վրայ կործանեցին,
Սարսափի օր մը, կոտորածի օր մը, օր մը արիւնի...
Ձեզ եզերող պարտէզիդ ծաղկըներուն վրայ:

Այդ օրը, քու ուժ հազար զաւակներդ, առանց կարենալ հասկնալու թէ ինչո՞ւ, տեղահանուեցան իրենց տուներէն, ցըրուելու եւ կոտորուելու համար հայրենի եւ օտար ճամբաներու վրայ... Այդ սեւ օրը, քու այնքան զով անունդ ցամքեցաւ, դառնալու համար Գեմալիէ, ի պատիւ որո՞ւն... Մնձուրի եւ Սեպուհ լեռներու մէջ կորսուած, անհաղորդ ճամբաներով, կաթիլ – կաթիլ կը հասնիս, այսօր, բոլորովին անճանաչելի դարձած, թափթփած, կեղտոտ ու խոժոռադէմ...:

×

Ժամանակակից հայ այցելու մը, Հետեւեալը գրած է. «Մի՞թէ կ'արժե՞ս դու, մեծահամբաւ քաղաքդ, այսքան նեղութիւններ կրել տալ քեզ այցելու եկողին: Արդարեւ երբ ճնշուած՝ քարերէ, խոբերէ, վախերէ, յանկարծ կը տեսնես Ակն՝ ձորակի գագաթէն, այնքան չքեղ շէնքերով եւ գեղեցկազարդ ծառաստաններով, կարծես արքայութիւն մի է այն. իջնալ պէտք է մինչեւ կիրճին խոր յատակը, եւ երկրպագելով Եփրատի թագաւորութեան պատուանդանին, ապա անցնիլ կամուրջով մը, յանժամ կը տեսնես թէ այդ արքայութեան հանդիստ կարծած քաղաքդ՝ քանի՜ դժուարին եւ անելանելի առապար մ'է, ինչպէս մարդ պատէն կամ պարապէն ի վեր ընթանայ. քարերու մէջ ենք, քար կը կոխենք, քարերն ի վեր կ'ելլենք, եթէ մխիթարութիւն մը կայ՝ քարաշար սանդուխներն են, խոխոջացող առատ ջրեր, եւ ծառուց ու բուսոց կանանչ սաղարթներ, որ տարածուելով փողոցներու պատերէն դուրս՝ գեղեցկութիւն մը սփռած են»:

×

Ակնցիներու աւանդութեան համաձայն, Անիի կործանումէն վերջ, անոր բնակիչներէն մաս մը, նոր հայրենիք մը գտնելու յոյսով, կը գաղթեն դէպի հարաւ – արեւմուտք: Կ'անցնին Կամախի նեղ կիրճերէն եւ Եփրատի ափերը բռնելով՝ կը հասնին ձորի մը առջեւ որ չորս կողմէն լերկ ժայռերով շրջապատուած էր, ուսկից յորդահոս ջուր մը կ'անցնէր: Անոնք կը փափաքին այդ ջուրի ակին հասնիլ՝ քալելով քարոտ ժայռերն ի վեր, ուր կը գտնեն վերջապէս փնտռածնին. հոն հիմը կը դնեն նոր քաղաքին՝ զոր Ակն կ'անուանեն:

Բայց աւելի հաւանական է որ Ակնցիք սերած ըլլան Վասպուրականէն, երբ 1021ին, Սենեքերիմ Արծրունին, յետ իր թագաւորութիւնը յանձնելու Բիւզանդիոնի Վասիլ (հայաղէփ) կայսրին, շուրջ 400.000 ժողովուրդով կուգայ հաստատուելու իր նոր ստացած կալուածներուն մէջ՝ Սեբաստիա իր դաւառով, մինչ ճամբու ընթացքին, իր իշխաններէն ոմանք կանգ կ'առնեն Եփրատի ափերուն վրայ, եւ հոն կը հիմնեն Արաբկիր եւ Ակն քաղաքները:

Նոյն առիթով Նարեկայ վանքի միաբանները, Նարեկացիի մասունքները միասին առած, կը հաստատուին Ակնէն ոչ շատ հեռու, հոն հիմնելով Նարեկայ վանքը:

«Շինեցին եւ ոմանք յիշխանաց նորա (այսինքն Սենեքերիմի) քանի մի քաղաքս, ընդ որս եւ զքաղաքն Ակնայ, առ Եփրատ գետաւ, եւ զԱրաբկիր եւ զայլս» (Զամչեան, Վենետիկ, Բ. էջ 902):

Ակն՝ վերի թաղի մէջ ունէր Ս. Աստուածածին եկեղեցին, իսկ վարի թաղին մէջ՝ Ս. Գէորգ. կար նաեւ Ս. Յովհաննէս Ոսկեբերանի նուիրուած եկեղեցի մը, աւելի հին, որ հրոյ ճարակ դարձած է 1654ի հրդեհին:

Վարժարաններէն յիշեմ, Ներսիսեանը, Նարեկեանը եւ Հայկազեան ծաղկոցը:

Նշանաւոր էին Ակնցիներու մշակութային եւ կրթական ընկերութիւնները.— Ազգասիրական, Ուսումնասիրական, Առամեան, Ուսումնական:

1896ի համիտեան կոտորածներուն, Ակնցիները 2000 զոհ տուին «Հայոց եկեղեցիք այրուեցան, եւ երեցունք սպանուեցան... այս դէպքերէն վերջ, հարուստ Ակնի ողջ մնացած ժողովուրդն բոլորովին յետին աստիճանի աղքատացաւ եւ մինչեւ անգամ չոր հացի կարօտ մնաց»: (Էփրիկեան, 83): Մինչ հեռուն՝ Պոլսոյ մէջ, Ակնի տարագիր զաւակը՝ Սիամանթօ, կը սգար երգելով՝

«Հայրենի՜ տուն, խաւատա՛ ոչ մահէս յետոյ
Քու աւերակներուդ սեւին վրայ, իմ հոգիս
Պիտի գայ ,որպէս տատրակ մը տարագիր,
Իր դժբախտի երգն ու արցունքը լալու:

Բայց ո՞վ պիտի բերէ, ո՞վ պիտի բերէ, բսէ՛,
Քու սրբազան մոխիրէդ ափ մը մոխիր
Մահուան օրը, իմ տրտում դագաղիս մէջ,
Հայրենիքիս երգոցի իմ աճիւնին խառնելու...

Քու յիշատակէդ, քու ցաւէդ, քու անցեալէդ:
Ափ մը մոխիր... իմ սրտիս վրայ ցանելու»:

Խե՜ղճ Սիամանթօ... ի՜նչպէս գիտնայիր թէ, քանի մը տարիներ վերջ, 37 դարուններ հողէն բոլորած, ամբողջ մարմինդ, անդադար, որպէս մոխիր պիտի ցանուէր, հայրենի լեռներուն եւ դաշտերուն վրայ...:

×

Համիտեան կոտորածներէն վերջ, Ակնայ վիճակի 48 գիւղերուն մէջ, հազիւ 2000 վերապրողներ մնացած էին...: Անկէ վերջ ոչ ոք կրցաւ ստուգել, թէ ի՜նչ եղաւ ճակատագիրը շրջանի վանքերուն եւ ուխտատեղիներուն. Ս. Փրկիչ, Արաքելի կամ Նարեկացւոյ, Ս. Կոզմայի եւ Դամիանոսի, Անմահութիւն, Ս. Յակոբ, Ս. Թալալոս, Ս. Լուսաւորիչ, Ս. Սարգիս, Լուսաղբիւր...:

×

Ծոպատեւորիս մէջ նշանակած եմ տակաւին կարգ մը հասցէներ, Կարինի գաւառին մէջ, այցելելու նպատակով. բայց ժամանակին սղութիւնը, ճամբաներուն անապահովութիւնն ու դժուարամատչելիութիւնը կը ստիպեն որ հրաժարիմ Ընկուզեայ, Էշլիձորոյ, Քիւշիք Տէրէի, Աղձրիս պատմական բերդերու այցելութենէս եւ այդ շրջաններու վանքերէն եւ աւերակ եկեղեցիներէն:

Առաւօտեան առաջին լոյսին հետ, պէտք է մեկնիլ Թորդումէն դէպի պատմական Տայքի նահանգը, դէպի Արդուին, Արտահան, Կարս:

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՊԶՏԻԿԵԱՆ

(Շար. – 11)

ԻՍԻ «ԵՐԵՒԱՆ» ՓՈՂՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

Monsieur le Ministre,
Monsieur le s/Préfet,
Messieurs les Parlementaires,
Monsieur le Conseiller Général,
Monseigneur,
Mesdames, Messieurs,
Mes Chers Amis,

La cérémonie que nous célébrons aujourd'hui constitue l'aboutissement d'un désir intime, profond, de la Communauté Arménienne Isséenne.

Si la Municipalité et le Conseil Municipal y ont très volontiers accédé, c'est que nombre de raisons les y conviaient.

Comment ne pas être impressionné par l'intérêt et la compassion qui se dégagent de la lecture de l'histoire si douloureuse de l'Arménie.

Les luttes que son peuple a dû mener,

ՁՈՐԻ ՄԻՐՕՆ

4.

Ասկեարները խըլթալով, օձագալար սողացին ու երբ աչքերի սեւ փայլն էլ երեւաց, Սնջօն գիշերհաւքի պէս ձայն հանեց ու վեցով կրակ բացեցին... Ասկեարները խառն էին, խառնխուռն դառան՝ ալլա՜հ, ալլա՜հ...

Հէյ, գիտի, հէ՜յ, Օսմանը իր ալլահը ունէր, Սնջոյին աստուած չկար, ալլահը ճիշդ էր, աստուածը սուտ, Օսմանին միս էր՝ ցաւ ու մահ կ'ունենար, Սնջօն քար էր՝ ո՛չ ցաւ, ո՛չ մահ, Օսմանի երակների մէջ արիւն էր, Սնջոյին՝ ջուր...

Ալլա՜հ, ալլա՜հ... ամէն մէկը հազար անգամ առձայնեց, ամէն մէկը հազար սպանութիւն էր արել ու հազար մահուան ահ ունէր: Խառնխուռն եղան, դարձան իրար ճամբայ կտրեցին, գլտորեցին, ոտատակ տուեցին իրար, հասան սարի պորտը, պահ մտան քարերի ետեւ, կրակ բացեցին: Դիպնի չդիպնի՝ կրակեցին: Գիտէին, որ սարի գլխին զօրք չէ. գեավուրներին զօրք որտեղի՞ց, անիծուած մի քանի գեավուր կայ, թող տան պատասխան կրակ, իրենք ուղղութիւնը բռնեն, տաս ու քսանով կրակ բացեն, մէկը չէ, մէկը՝ կը դիպնի: Ասկեարների մեծաւորը աղաղակում, սարն ի վեր սողալու կարգադրութիւն էր անում չէին լսում, օդի մէջ կրակում, պահանջում էր՝ չէին լսում, օրինակ ցոյց տուեց՝ չարժուող չեղաւ... Գրոհով սա՞ր բարձրանալ, արի՞ւն թափել: Չէ՛: Ամէն մէկը դրպանում ոսկէ խաչ ունէր, ոսկէ ատամ, ոսկէ ականջօղ, ոսկէ մատանի, ոսկի ու ամէն մէկի կեանքը քաղցրացել – թանկացել էր, մի անիծուած գեավուրի երեսից դո՞ւրս տայ: Չէ՛: Ալլահի կամքն է, իրենք կոտորողներն են, գեավուրները՝ կոտորուողներ:

— Միրօ, Մանուկ, — ձայն հանեց Սնջօն, — կրակելու սխալմունք չունենաք. օգուտ չէ: Մինչեւ մօտ չգան, կրակ չեղնի:

Կրակոց – տրաքոց էր, Սեպասարի քարերը վիրաւորւում էին, վայրի այծերն ու սարի դազանները փախան – գնացին, եւ արեւը գնաց սարի գլխից, եւ երկինքը հեռացաւ: Օրը գնդակոծուեց – մեռաւ, եւ մթան հետ ասկեարները սողացին քարերի տակից: Ործուն սողում էին, վըթան հետ գուն – գունդ մութ էր թաւալւում Սեպասարն ի վեր:

— Տղէք, — կանչեց Սնջօն, — քար գլորէք ինչքան ձեր ուժ կը պատէ՝ մեծ, ինչքան ձեր ուժ կը պատէ՝ շատ:

Քար գլորեցին քարի ետեւից, քարի ետեւից՝ քար, քարը քար պոկեց – տարաւ, քար ու քարաբեկոր իջան, թափ առան – գնացին, զարկեցին – զարկուեցին, բուռ – բուռ կրակ ցողաց, գմփրտոց ընկաւ Իծաձորն ու Գիլոյ ձորը:

Ալլա՜հ, ալլա՜հ, ալլա՜հ... Սեպասարը ժայթքել էր, ասկեար ու ասկեարի բլթբլթոց էր ճխլւում: Ալլա՜հ, ալլա՜հ... Ամէն մէկը իր կաւէ տունն ունէր, կին ու լակէճ ունէր, թալան պիտի տանէր տուն, կնոջ համար՝ ականջօղ, լակէճի համար ոսկէ ատամ, ոսկի, ոսկեղէն... Ալլա՜հ, ալլա՜հ... կը սպանուի խալին կը մնայ պահուած, ոսկեղէնը... Ալլա՜հ, պէտք է դեռ հասնի Մուշ, Ալաշկերտ, Իգդիր, Ղարս, պէտք է դեռ հասնի Երեւան... դրախտի ճամբէն բացելու համար դեռ քանի՜ գեավուր պէտք է սպանի, դեռ ինչքա՜ն աւար կ'ունենայ...

Եւ գալարւում էին սարն ի վար, եւ ծռմռւում էին, անում նամազ, ձեռքերը թուր ու թվանքի հետ ճօճում զորանագիր:

Մութ էր, եւ ասկեարների խթխթոցը հէքեաթում լսած չարքերի պարի նման էր՝ զզուելի էր ու զզուանքից նոր կատաղութիւն էր ծնւում: Ամէն ինչ մոռացել էին, կար միայն Սեպասարը, Սեպասարի քարերը ու պարող չարքերի տեսիլքը:

— Հէ–հէ–հէ՜յ... — մռնչում էր Սնջօն, եւ գլխիդ – գըմփոցը թրատւում էր, գոչիւնը հասնում էր ձորերն ու ետ գալիս: Դա հոգու մէջ գալարուող ցաւ էր, գլորւող ու դեռ չգլորուած քար էր, ե՛ւ կռիւ, ե՛ւ զզուանք, ե՛ւ հայհոյանք: հէ–հէ–հէ՜յ Սնջօ, հէ–հէ–հէ՜յ Սեպասար:

Սնջօ՞ն էր առիւծ, թէ Սեպասարը: Երկուսն էլ: Իրենք Սեպասարի թիկունքին էին կանգնած, Սեպասարը՝ իրենց:

Եւ այդ գիշեր սարը Սեպասար մնաց, իրենք՝ երդումի տէր:

Խռո՜վ լռութիւն իջաւ սարի վրայ: Հաւաքուեցին մի տեղ, լուռ նայեցին իրար: Ոչ իր հոգում էր կանգնել յաղթողի հպարտութիւնը, ո՛չ Սնջոյի դէմքին կար, ո՛չ Մանուկի, ո՛չ Իշխանի, ո՛չ Արթէնի, ո՛չ Առաքելի: Կռուի տաք պահն անցել էր եւ էլի պարտուած էին ու պարտուած, մեծ կորուստի տէր: Կորուստի տէր էին, կորուստի տէր, կորուստի տէր. Սեպասարի պէս սարերի, Գիլոյ ձորի պէս ձորերի, շէների, գերդաստանների, շների... Կորուստի տէր էին ու երդումի «Թիզ մի չնահանջելու դիրքէն»:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(Շար. – 24)

Fonds A.R.A.M

non sans de cruelles souffrances, durant des siècles, pour maintenir sa personnalité ethnique, ses valeurs morales, ses principes de société, son attachement à une certaine conception de la vie spirituelle nous la font considérer avec infiniment de respect.

Quand ils résistaient farouchement aux invasions, à l'intolérance, aux attaques de toute nature tendant à la destruction de leur Patrie, les Arméniens n'étaient-ils pas mûs par les mêmes nobles pensées qui sont à la base de la doctrine humaniste dont s'inspire notre philosophie de l'organisation du monde.

Il n'est donc pas insensé d'imaginer que c'est par une sorte de réflexe sentimental que les hommes et les femmes d'Arménie se tournèrent vers notre pays, lors d'une des plus abominables périodes de leur histoire nationale.

Dans le même temps, la France se battait pour permettre aux peuples de disposer librement d'eux-mêmes. Le drame de l'Arménie apparut comme une illustration de la justesse, du bien fondé de ce combat gigantesque.

Sur le terrain, les Français furent accompagnés par des hommes venus de tous les horizons raciaux ou nationaux ; parmi eux des Arméniens comprenant que la cause défendue était aussi la leur.

Ce coude à coude dans un combat pour des idéaux communs explique, sans doute, l'orientation de la migration arménienne vers la France, terre de liberté, ce qu'elle entend bien demeurer. Les moins informés des choses du monde savaient y trouver un hâvre de paix.

Ils vinrent donc, traînant avec eux leur misère morale, encore horrifiés au souvenir des souffrances endurées.

Ils se mirent au travail, reconstituant leur foyer, comblant les vides creusés par l'extermination.

Peuple industrieux, courageux, laborieux, ils firent rapidement valoir leurs qualité et occupèrent bientôt une place enviable dans leur patrie d'adoption.

Tout en continuant à satisfaire à leurs habitudes, à leurs mœurs, à leurs croyances, en hommage de fidélité à leurs ancêtres, à leur foyer national, ils n'éprouvèrent aucune peine à partager la vie collective française, à s'y intégrer, si bien que l'on peut, maintenant compter nombre d'union où l'un des conjoints est de souche arménienne.

Reçus dans la Cité avec compréhension et empressement, ils sont devenus des citoyens à part entière.

La cérémonie de ce jour peut donc être considérée comme la consécration d'un état de faits historiques.

Certes, nous aurions du donner à cette rue, le nom d'un héros arménien frappé sur les champs de bataille français, il n'en manque malheureusement pas.

Si nous avons cru devoir choisir celui de la capitale de l'Arménie millénaire, c'est par souci et volonté de glorifier ce noble pays pour son histoire digne des peuples les plus grands, pour le caractère, le courage, la noblesse manifestés devant l'adversité par ses enfants auxquels je suis heureux de pouvoir offrir l'hommage de la Municipalité, du Conseil Municipal et de tous leurs concitoyens et amis.

RAYMOND MENAND

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԵՐԸ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՊԱՔԱԼՈՐԷԱՅԻՆ ՄԷՋ

— o —

Յունիս 2ին տեղի կ'ունենայ պաքալո — րէայի ծիրին մէջ՝ հայերէն լեզուի քննութիւնը: Ինչպէս ծանօթ է ֆրանսահայ աշակերտութեան, ֆրանսական պաքալորէայի քննութիւններուն իբրեւ երրորդ լեզու, կարելի է ընտրել հայերէնը, որմէ ստացուած թուանշանը իր դերը ունի ընդհանուր արդիւնքին մէջ:

Նկատի ունենալով քննութեան մօտա — լուտ թուականը, ֆրանսահայ աշակեր — տութեան ուշադրութեան կ'ուզենք յանձնել (անոնց որոնք ծանօթ չեն) պետական թիւ 62 = 1173 հրամանագիրը (*), որուն մէջ՝ պաքալորէայի քննութեանց վերաբերող ընդհանուր կանոններու շարքին, կը ներկայացուին հայերէնի քննութեան ձեւը, բովանդակութիւնը եւ թուանշաննե — րու սահմանումն ու արժէքը:

Հրամանագիրը դիտել կու տայ, որ պաքալորէայի քննութեան մասնակցող թեկնածուն, բազմաթիւ այլ լեզուներու կարգին, կրնայ ընտրել նաեւ հայերէնը իբրեւ ըստ կամս լեզու (փաէքիւլթաթիֆ):

ՁԵՒ – ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Թեկնածուն պարտի կարդալ հայերէն գրուած կարճ եւ մատչելի պարբերու — թիւն մը: Քննիչը, ընթերցումի համար էջը նշանակելէ ետք, թեկնածուին օգնելու նպատակով, առաւելագոյնը քառորդ ժամ պայմանաժամ կու տայ, որպէսզի թեկնածուն սերտէ կարդալիքը եւ ապա ներկայանայ քննութեան: Թեկնածուն կը կարդայ պահանջուած էջը: Չի բաւեր սահուն կարդալ, այլ պէտք է գիտնալ բացատրել, մեկնաբանել, կարծիք յայտնել գրուածքին մասին: Ընթերցանութեան մէջ քննիչը մեծ ուշադրութիւն կը դար — ձընէ թեկնածուին արտասանութեան, առոգանութեան եւ գրուածքի բացատրու — թեան, որ կը կատարուի հայերէնով:

Այս առթիւ յիշեցնենք որ թեկնածուն պէտք է սերտած ըլլայ նաեւ հայ ժողովուրդի կեանքէն 20–30 էջ ու մտածումին վերաբերող: Այս եւ ընթերցումի համար թեկնածուի նկատի առած բոլոր էջերը քննութենէն առաջ պէտք է յանձնուին քննիչին, որ իր կարգին, այդ էջերուն մէջէն կ'ընտրէ քննութեան ենթարկուե — լիք էջը:

ԹՈՒԱՆՇԱՆ

Պաքալորէայի քննութեան մէջ հայե — րէնի թուանշանը կը տրուի թեկնածուի հասկացողութեան, մտածելու եւ յատ — կապէս արտայայտուելու կարողութեան հիման վրայ: Այսպէս, նկատի կ'առնուին.

Ա) Արտայայտութեան որակը՝ արտա — սանութիւն, խօսուածք.

Բ) Լեզուի տիրապետութիւն՝ բառա — պաշարի հարստութիւն եւ ճիշդ գործա — ծութիւն.

Գ) Հասկացողութեան որակը՝ մտածելու յատկութիւնը.

Դ) Գիտութեան մակարդակը եւ հորիզոնը:

Հայերէնի քննութենէն ստացուած թըւանշանը՝ եթէ 10էն բարձր ըլլայ, կրնայ հաշուի առնուիլ բարձրացնելու համար բաւական լաւ յիշատակութիւնը կամ բաւարար (փասապլը) յիշատակութիւնը ունեցողին բաւական լաւ յիշատակութիւն շնորհելու:

(*) Decret No 62 = 1173 du 29 Septembre 1962, modifié par divers décrets, le plus récent étant celui du 13 Juillet 1973.

ԴԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Մհերի արձանին
ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆԸ ՖԻԼԱՏԵԼՖԻՈՅ ՄԷՋ

Ամերիկայի անկախութեան 200ամեակի եւ հայկական Եղեռնի 61ամեակին առ — թիւ, Ֆիլատելֆիոյ «Արթ Միւզեըմ»ի առջեւ կանգնեցուած է 15 ոտք բարձրութիւն ունեցող Մհերի պրոնզեայ արձանը: Բացումը տեղի ունեցած է Ապրիլ 24ի օրը. ներկայ եղած են նախագահ Ֆորտի ներկայացուցիչը, քաղաքային պաշտօնեաները եւ հոծ թիւով Հայեր: Խօսք առած են Ճան Սամուէլեան, քաղաքապետ Րիզօ, որ դատապարտած է Թուրքերու ջարդարարութիւնը, Իրաւաբան Ադամեան, որ օտար գիտնականներու փաստական տուեալներով ներկայա — ցուցած է հայկական ցեղասպանութիւնը: Խօսողները ծանրացած են նաեւ Մհերի արձանի գաղափարին եւ իմաստին վրայ, գնահատելով նոյնատեն հեղինակ Խորէն Տէր-Յարութիւնեանի արուեստը:

Ապրիլ 25ին, նոյն առիթով, Մէրիթ պանդոկի սրահին մէջ տեղի ունեցած է ճաշ — հանդիսութիւն մը, որուն ներկայ եղած են բազմաթիւ ծանօթ դէմքեր, որոնց շարքին աշխարհահռչակ բեմադիր Ռուբէն Մամուլեան, դերասաններ՝ Տէյվիտ Հերիսըն, Մայք Քանըրզ (Գրիգոր Օհանեան) եւ ազգային դէմքեր:

ՖԻԼԱՏԵԼՖԻՈՅ մէջ մեռած է ընկեր Աւագ Գահվէճեան: Ողբացեալը ծնած էր Ուրֆա՝ 1908ին: Տարագրութեան արհաւիրքէն ճողոպրած ու հաստատուած էր Պէյրութ: Աւարտելով Ս. Նշան ազգային վարժարանը, կեանքի պայման — ներու ստիպումով, նետուած էր շուկայ, դառնալով ծանօթ դէմք մը առեւտրական հրապարակի վրայ: Հիմնադիր անդամ — ներէն էր Հ. Յ. Դ. Պէյրութի «Բարգէն Սիւնի» պատանեկան միութեան եւ տա — րիներ շարունակ անդամ «Քրիստափոր» կոմիտէի: Համեստ եւ մաքուր նկա — րագրի տէր՝ անզիջող էր անարդար արտայայտութեանց հանդէպ եւ օրինակելի՝ իր զոհաբերութեան ոգին: Լիբանանի դժբախտ դէպքերուն բերումով՝ գացած էր Ֆիլատելֆիա, ուր եւ մեռած է:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԸՆԹԵՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Վիճակագրական տուեալներու համա — ձայն, Հայաստանի մէջ ամէն ընտանիք տարեկան քանի մը տասնեակ գիրք կը գնէ: Բնակչութեան քառորդէն աւելին կ'օգտուի գրադարաններէ: Գրադարան — ներ ստեղծուած են նոյնիսկ արդիւնաբերական շատ մը ձեռնարկութիւններու մէջ: Գործատուներու գրադարաններուն մէջ կան հարիւր հազարաւոր գիրքեր: Շատ է թիւը այն ընտանիքներուն, որոնք իրենց տան մէջ ունին հազարէ աւելի գիրքեր:

Համաձայն վիճակագրութիւններու, Հայաստանի բնակչութիւնը հաւասար հետաքրքրութիւն ցոյց կու տայ թէ՛ արձակին, թէ՛ բանաստեղծութեան: Աւ. Իսահակեանի արձակը, որ անցեալ տարի լոյս տեսաւ 60 հազար տպաքանակով, արագ կերպով սպառեցաւ Երեւանի, Լենինա — կանի եւ միւս քաղաքներու գրատունե — րուն մէջ: Վաճառքի առաջին իսկ օրերէն հազուագիւտ հրատարակութիւն դարձաւ Յովհ. Շիրազի «Քնար Հայաստանի» երրորդ հաւաքածոն, որ լոյս տեսած էր 50 հազար օրինակով:

Վերջին տարիներուն Հայաստանի մէջ թարգմանաբար հրատարակուեցան նաեւ օտար գրագէտներու գործեր, ինչպէս Անրի Թրուայի ստեղծագործութիւնները, Պայրընի «Լարա» պոէմը եւայլն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (96)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԱՐԱԹԻՄՈՍԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ

Երկու ամիս անցած էր:

Ընթերցողը տափանաւ մը առաջնոր — դելով փոխադրենք Փեթրոս Արաթիմոսի պալատը:

Տանտոլոյի, Ալթիէրիի եւ Էմփերիայի պալատներուն պէս, բանաստեղծին պալատն ալ Մեծ Ջրանցքին վրայ կը գտնուէր:

Թէպէտ Արաթիմոսի Վենետիկ հաստատուիլը հազիւ քանի օր եղած էր, բայց ան քանի մը օրուան մէջ մեծ համբաւ հանած էր:

Ան քանի մը խնջոյքներ տուած էր ուր հրաւիրուած էին բանաստեղծները, նկարիչները, արուեստագէտները եւ պատ — րիկները:

Փեթրոս Արաթիմոս ամէն կողմ պարտք ընելով իր պալատը պերճօրէն կահաւո — րած էր: Մինչեւ այն օրը դեռ մէկ ղրուշ իսկ չէր վճարած կարասիներուն, իսկ պալատին վարձքը գաղտնի ձեռքերէ ե — կած վճարուած էին:

Իրիկուն մը երկու մարդիկ տափանաւէն վար իջնելով պալատէն ներս մտան:

Այս երկու մարդիկը ընդարձակ սան — դուխէն վեր ելլելով ներքնախուց մտան:

Երկու մարդոցմէն այն որ միւսէն աւելի երիտասարդ կ'երեւէր, առջեւէն կը քալէր. համեստ այլ վայելուչ Ֆլորանսացիի զգեստներ հագած էր ան եւ մազերն ալ Ֆլորանսացիի պէս դեփ-դեղին էին:

Իսկ իր ընկերը, հակառակ իր մարմնեղ կազմուածքին, եթէ երիկամունքի հի — ւանդութենէ տառապող մէկու մը պէս մէկ կողմին կքած չքալէր, հսկայի մը երեւոյթը պիտի ստանար: Այս մարդուն մազերը ճերմկցած էին:

Ֆլորանսացին որ հազիւ քան ութէն ե — րեսուն տարեկան կ'երեւէր, առանց ուշադրութիւն ընելու հոն գտնուող բազմաթիւ հիւրերուն, ներքնախուցէն ներս մըտաւ:

Անգամ մը որ հոն մտաւ, բանաստեղծ Արաթիմոսի ունկնդրութեան արժանի ըլլալու համար համբերութեամբ իր կարգին սպասեց:

Փեթրոս Արաթիմոս, կարծես թէ պե — տական մարդ մը եղած ըլլար, այցելու — ները իրենց դիրքին ու արժանիքին կարգովը կ'ունկնդրէր:

Վերջապէս, սպասաւոր մը զիրենք առաջնորդեց սենեակ մը ուր երկու մանկամարդ կիներ, կիսամերկօրէն հագ — ուած, կիթառ կ'ածէին:

Երկու մարդիկը հոն քիչ մըն ալ սպասեցին:

Երբեմն ներքնախուցին վրայ դուռ մը կը բացուի դիմացի կողմէն ուրկէ բարձրաձայն խօսակցութեան ձայներ կու — գային:

Ֆլորանսացին այս սենեակէն ներս մտաւ իսկ ճերմակ մազերով մարդը երկու կիներուն քով մնաց:

Անծանօթ Ֆլորանսացին այս սենեակէն ներս մտնելով ինքզինքը գտաւ քանի մը այրերու եւ չորս կիներու դէմ:

Այդ միջոցին, կիները այրերուն երկարած գաւաթներուն մէջ գինի կը լե — ցնէին:

— Ի՞նչ կ'ուզէք, հարցուց լայն բազմոցի մը վրայ քովընտի պառկած մարդ մը հնչեղ ձայնով մը:

Ֆլորանսացին շուրջը նայուածք մը պըտըտցնելէ յետոյ ըսաւ.

— Այս պալատին մէջ բնակող հռչակաւոր բանաստեղծը տեսնել կ'ուզեմ:

— Էհ, պարոն, ձեր փնտռած անձը ես եմ, Արաթիմոսի դէմը կը գտնուիք, պատասխանեց հանգստաւէտ բազմոցին վրայ պառկող մարդը առանց տեղէն երերալու: Ըսէք, ի՞նչ կ'ուզէք:

— Պարոն բանաստեղծ, ես Ֆլորանսէն մասնաւորաբար եկած եմ ձեզ իմ հիացմունքիս հարկը վճարելու:

— Փենելոփի, Մարկարիթա, վաթկածներ, ի՛նչ կեցեր բերաննիդ բացեր ապուշ ապուշ երեսս կը նայիք, սա երիտասարդին աթոռ մը չտա՞ք, գաւաթ մը գինի չհրամցնէ՞ք, ջլթիկներ, գոռաց Արաթիմոս: Տոյլ արարածներ, ես ձեզի ինչո՞ւ Արաթիմոսուհիներ տիտղոսը շնորհած եմ, ձեզի տուած պաշտօնս չէ՞ք գիտեր, չէ՞ք գիտեր թէ դուք բանաստեղծ Փեթրոս Արաթիմոսի հիւրընկալ դիցուհիներն էք... շնորհալի եւ բանաստեղծական դիցուհիները...

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Մարսէյլի Ամասիացիներու եւ Մարզուանցիներու տարեկան հոգեհանգիստը Մայիս 30 Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին Մարսէյլի Ս. Սահակ – Մեսրոպ մայր եկեղեցին, եւ այս առթիւ պիտի զետեղուի ծաղկեպսակ մը բոլոր հին եւ նոր Ամասիացի եւ Մարզուանցի մեռեալներու յիշատակին: Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ հոգեճաշ մը Մարսէյլի շրջանին մէջ, ճաշարան «Բայատու»:

Ճաշին համար կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Պ. Չէքէմեանի մօտ, հեռաձայն 47–84–57

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Մ. Շահրիկեան 50 Ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչին Տիկին Անահիտ Արապեանի (ծնեալ Սերճանեան) մահուան 6րդ տարելիցին առթիւ (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Շաւիլի «Արղութեան» խումբի ընկերները եւ Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ընկերուհիները վեթերան ընկերոջ՝ Խաչիկ Մկրտիչեանի մահուան առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնեն ողբացեալ ընկերոջ ընտանեկան պարագաներուն:

×

Տէսինի Կապ. Խաչի վարչութիւնը խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Ալեք Մանուկեանի եւ պարագաներուն, իրենց հօր եւ ամուսնոյն՝ Յ. Մանուկեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 Ֆր. կը նուիրէ Տէսինի Հ. Յ. Դ. տան շինութեան:

Ի նպաստ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

կ'երգէ

Լիւսի Քոչեան

Հայաստանէն եկած ժողովրդական արուեստագիտուհի

Հինգշաբթի Յունիս 3 ժամը 20·30ին, Ալֆորվիլի հանդիսասրահը, 22 Ռիւ Վոլթէր:

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

Շաբաթ, Յունիս 12ին երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Գեղեցիկ տեսարանի մը մէջ Պուա տը Պուլոնի, Սէն գետին եզերքը, առագաստանաւ – ճաշարանի մէջ

LE VIEUX GALLION
40, Allée du Bord de l'Eau, face à l'hippodrome de Longchamp, Paris 16
Parking

Մասնակցութեամբ

ՊԵՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Նուագախումբ եւ երգիչ՝

ՄԱՐԹԷՆ ԵՈՒՐԿԱՆՍ

Սահմանափակ տեղերու պատճառաւ արձանագրուիլ անյապաղ, դիմելով երգչախումբի անդամներուն կամ հեռաձայնելով հետեւեալ անձերուն՝

JOSEPH BOGHOSSIAN — 720-90-13 (heures de bureau)
644-69-47

Mr et Mme ZAHREDJIAN — 738-27-9227-92
Mlle KELEK — 878-93-00 (heures de bureau)
Mr SIKARCIAN — 985-27-44

Մուտք եւ ճաշագին 200 ֆր.

Ա Ղ Ք Ա Տ Ա Խ Ն Ա Մ Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍ 6, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան պարտէզին մէջ

44 – 50, Ավընիւ Շարլ Տը Կօլ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի օր մը անցընել:

Մանրամասնութիւնները յետագային — ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ծագումով Հայ, Ֆրանսայի նախկին Հայ Ազգային Դիմադրականներու Բարեկամական Միութեան վարչութիւնը իր սրտագին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Միութեանս պատուոյ նախագահ Արամ Պետիկեանի, իր փեսային՝ Հայկ Թիւթիւնճեանի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Մ. Մանիկեանէ 200 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Յար. Օհաննէսեանէ (Թելեֆլոպ) 500 Ֆ., իրենց զաւկին Փաթրիսի համալսարանական յաջողութեան համար, Տէր եւ Տիկին Գառնիկ Տիմէճեանէ 50 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Հայրապետ Հօրճանեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Հինգշաբթի, Մայիս 27, տօն է Համբարձմանն Քրիստոսի: Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ:

Նոյն օրը յատկացուած է մանուկներու հաղորդութեան:

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոցներուն աշակերտներն ու հաղորդութեան համար պատրաստուած մանուկները եւ ծնողքները կը հրաւիրուին մասնակցելու պատարագին եւ հաղորդութեան:

×

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Հինգշաբթի Մայիս 27, Համբարձումն Տեառն է, այս առթիւ կը մատուցուի պատարագ. Հայր Մերէն առաջ կը կատարուի հայրապետական մաղթանք:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·20, պատարագ ժամը 10ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի Մայիս 30, Համբարձման տօնին առթիւ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Աւստրալիոյ եւ Ծայրագոյն Արեւելքի Առաջնորդ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊՍ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ ժամը 9·45ին:

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՔ ՕՐ ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ

Յունիս 5, 6 եւ 7

Հայ Կարմիր Խաչի ծովահայեաց օդափոխութեան կայանին մէջ

Ծովային զբօսապտոյտ Սէն Մարքուֆ կղզիին շուրջ:

Այցելութիւններ Շաթօ տը Գրէօյի եւ Համաշխարհային Բ. պատերազմի Նորմանտիի ցամաքահանման տեսարժան վայրերը եւ զոհուած ամերիկահայ զինուորներու շիրիմները: Գերեզմանօրհնէք ըստ պատահման:

Սովորական ճոխ սեղան եւ հայաշունչ մթնոլորտ երեք օրուան ընթացքին շամփուրով խորոված Կարմիր Խաչուհիներու կողմէ եւ կասկարած ձուկ: Օթոքարը որ Կարմիր Խաչի տրամադրութեան տակ պիտի գտնուի երեք օր, կը մեկնի, 5 Յունիս, Շաբաթ առաւօտ, ժամը 8ին:

Ժամադրավայր Սքուար Մոնթոլոն:

Արձանագրուիլ Կարմիր Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել 985 36 53

Ծախքերու մասնակցութիւնը 200 Ֆր.

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Մայիս 30, Կիրակի ժամը 15·30ին

Salle Rossini, 6, Rue Drouot — Métro Richelieu Drouot

Խօսք՝ ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կ'արտասանեն.— Ռ. Աբրահամեան, Ա. Տէվրէնեան, Ա. Էքիզեան, Գարփանթիէ Գ. Տէրվիշեան, Ս. Թիւթէն, Ն. Պշտիկեան, Ա. Պօտուրեան, Ք. Հազար, Ա. Տէր-Գրիգորեան

Դաշնակ ԱՆԻ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Պարգեւատրում հայ արժանաւոր մայրիկին

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԿԱԶՄՈՒՐՄԱՆ ԿԱՅԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՄԱՆԶԵՐՈՒՆ

Յուլիս 2–24 կազդուրման կայան կը բացուի Հռոմի Լեւոնեան հայ վարժարանի ամարանոցը

ԳԱԴԻՆՕ

որ կը գտնուի Իտալիոյ մայրաքաղաքին հիւսիսակողմը, 60 հազարամեթրի հեռաւորութեան վրայ:

Արձանագրութեան համար դիմել Մարսէյլի Անարատ Յղութեան հայ Քոյրերուն: Հասցէ՝

Ecole Notre-Dame du Sacré Cœur
167, Avenue des Caillols
13012 Marseille — Tél. 93-50-91

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆԻ ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի Կեդր. Վարչութիւնը կը տեղեկացնէ իր բոլոր մասնաճիւղերուն որ տարեկան Պատգ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 29, առաւօտեան ժամը 9·30ին, կազմակերպուած Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի կողմէ, Ֆապրեկուլի գիւղը, Մարսէյլի մօտ, Մարսէյլի հանրակառքի ընկերութեան հանգստավայրը:

Հիւսիսէն եկող պատգամաւորները էքս ան Փրովանսէն պէտք է անցնին գէպի Սէրթեմ:

Յաջորդ օրը, Կիրակի, տեղւոյն վրայ, դաշտահանդէս: Կը խնդրուի միասին բերել աթոռ եւ սեղան: Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված, կունկ նուագախումբ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ 21 ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՀԱՏՈՐՆԵՐ

—55 մեներգներ եւ զուգերգներ: — Համանուագներ՝ Ա. Հեթանոսական: Բ. Եղերական ա մրցանակ: Գ. Դիւցազնական: Դ. Վերածնունդի: — Դպրոցական. Մենեկային եւ Համանուագային երաժշտութիւն: — Լուսընթագ. պարանուագ երգչախումբով: — Անոյշ գուսաներգութիւն: — Երգախաղեր – Ժմա: Տէր-Գոնեակ: Ղարաբաղի Մելիքներ: — Մեներգներ խմբերգներով: — Մեսրոպեան լեզու. աշխարհական գանթաթ երգչախումբով: ա մրցանակ: — Հայ ժող. եւ աշուղական երաժշտութիւն. Արաբկիրէն. Տարօնէն. Զմշկածագէն. Շապին – Գարահիսարէն եւ Եղեսիայէն: Ասոնք բոլորը դաշնակի եւ նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

Դիմել՝

ԱԻԵՏԻՍ ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ
1, Allée Erckmann-Chatrian
93110 Rosny sous Bois
Tél. : 875-54-50

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

présente

tous les soirs

NORAYR

1er chanteur de l'Orchestre d'Etat d'Arménie

et tous les samedis soir

FERDI

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.

Fermé le Lundi

Imprimé sur les Presses du JOURNAL «HARATCH»
83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
26
MERCREDI
26 MAI
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

51րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.598
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — No 13.598

ԵՐԵՒԱՆ ⟺ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 17–18)

ԳՐԱԿԱՆ ՁՕՆԵՐ ԵՒ ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆ

Դարերու խորքէն եկած աւանդութիւն մըն է, ուր հեղինակ իր այս կամ այն ստեղծագործութիւնը նուիրէ իր մտերիմներէն կամ ազգականներէն մէկուն: Այսպէս, Մովսէս Խորենացի «Հայոց պատմութիւն» գործը նուիրած է իր մեկենասի եւ պատուիրատուի՝ Սահակ Բագրատունիին, Գրիգոր Նարեկացի իր ներբողներէն մէկը նուիրած է Մոկաց Ստեփանոսին: Այսպիսի օրինակներ շատ են, սակայն քիչ են այն հեղինակները, որոնք իրենց գործերը նոյնքան առատաձեռն կերպով նուիրած ըլլան իրենց մտերիմներուն որքան Գաբրիէլ Սունդուկեանը: Հայ թատերագիրի «Եւայլն կամ նոր Դիոգինէս» կատակերգութիւնը, որ առաջին անգամ բեմադրուած է 1869 Մայիս 2ին՝ Թիֆլիսի մէջ, կը կրէ հետեւեալ մակագրութիւնը. «Բնագիրը նուիրուած է մեծարգոյ Պարոն Գէորգ Ճմշկեանին»: Անկէ ետք, Գ. Սունդուկեան՝ Մոլիէրի մէկ գործէն ներշնչուելով կը գրէ «Պէպօ»ն, զոր դարձեալ կը նուիրէ Գ. Ճմշկեանին՝ հետեւեալ մակագրութեամբ. «Մեծարգոյ Պարոն Գէորգ Ճմշկեանին՝ նուէր հեղինակից»: Գ. Սունդուկեան իր «Քանդուած օջախ» թատերգութիւնը նուիրած է իր մտերիմ բարեկամին՝ «Յովհաննէս Տէր–Գրիգորեանի: «Ամուսիններ» կատակերգութիւնը նուիրած է իր կնոջ՝ Սոֆիայի, հետեւեալ մակագրութեամբ. «Անգուգական իմ Սոֆի, «Ամուսիններ» կատակերգութեանս բնագիրը ես նուիրեցի քեզ՝ մեր ամուսնութեան քսանհինգամեայ տարեդարձին: Այժմ հանրութեան սեփականութիւնը դարձնելով այս երկը, ես թոյլ եմ տալիս ինձ վերստին քո անարատ անունով զարդարել սրան: Թող քո մաքուր կենցաղը պաշտպանէ դըրածքիս իմաստն ու նպատակը եւ թող քո բարեկրթութեան ճառագայթը լուսազարդէ այն պատկերները, որ ես նկարագրել եմ սրա մէջ»: Գ. Սունդուկեան իր գրած «Խաթաբալա» կատակերգութիւնը նուիրած է դերասան Միհրդատ Ամերիկեանի: Ի դէպ, 1866 – 1867 թուականներու ընթացքին, այդ կատակերգութեան ներկայացումներու ժամանակ, գլխաւոր հերոսի՝ Գարասիմ Եակովլիչ Զամբախովի դերով հանդէս եկած է Միհրդատ Ամերիկեան, որ խաղացած է նաեւ Արութին Զիմզիմովի («Պէպօ»), Հարութ վաճառական Սարգիսի («Էլի մէկ զոհ») եւ այլ դերերը: Գ. Սունդուկեան «Օսկան Պետրովիչն էն կինքումը» կատակերգութիւնը նուիրած է դերասան Արտաշէս Սուքիասեանի յիշատակին: Ներկայիս, երբ չկան Գէորգ Ճմշկեանն ու Միհրդատ Ամերիկեանը, Արտաշէս Սուքիասեանն ու Սոֆիա Սունդուկեանը, Յովհաննէս Տէր–Գրիգորեանը, անոնց անունները մնացած են Գաբրիէլ Սունդուկեանի գրական ձօներուն մէջ եւ կը յիշուին այնքանատեն որ հայ թատերագիրի գործերը երեւան ընթերցողներու սեղաններուն վրայ կամ ներկայացուին բեմերուն վրայ:

×

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Մոսկուայի համաճարակաբանութեան եւ մանրէակենսաբանութեան հիմնարկութեան տնօրէնը՝ Յովհաննէս Բարոյեան արժանացած է Սոֆիայի բժշկական ակադեմիայի պատուոյ կրծքանշանին եւ պատուոյ գիրին, ի գնահատութիւն հայ գիտնականի բերած նպաստին՝ երկու երկիրներու բժշկական գիտութեան զարգացման գործին:

Խ. Միութեան բժշկական գիտութիւններու ակադեմիայի անդամ Յովհաննէս Բարոյեան արտասահմանեան կարգ մը գիտական ընկերութիւններու եւ հաստատութիւններու պատուոյ անդամ է եւ փոխ նախագահն է՝ մանրէաբանական հիմնարկութիւններու համաշխարհային ընկերակցութեան:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՀԱԿԱԹՈՒՐՔ ԵՂԵՌՆԱՓՈՐՁԵՐՈՒՆ ԱՌԹԻՒ

ԳԵՐՄԱՆՈՒՀԻ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ, ՈՐ ՇԱՏ ԿԸ ՍԻՐԷ ԵՂԵՐ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Մեր նախորդ թիւով, արձագանգ հանդիսացած էինք, Գերմանիոյ քբքական երեք հիւպատոսարաններու վրայ կատարուած եղեռնափորձերուն: Այս առթիւ, Պոլսոյ թերթերը, Մայիս 20 թուականով հետեւեալ յաւելեալ լուրերը կուտան.—

Ֆրանքֆուրթ.— Գերման ոստիկանութիւնը ձերբակալեց եւ բանտարկեց գերման երիտասարդ աղջիկ մը, որ կ'ամբաստանուի թէ ռումբ նետած է Ֆրանքֆուրթի թրքական հիւպատոսարանին վրայ: Աղջկան անունն է Անտրէա Պալթէս, 18 տարու, որ ոստիկանութեան ըսաւ թէ Թուրքերուն հաշիշն ալ կը սիրէ, այրերն ալ: Հետեւաբար չի փորձուիր Թուրքերուն չարիք ընել:

Անտրէա ձերբակալուեցաւ այն պահուն երբ կը սիրաբանէր 27 տարու գերման երիտասարդի մը հետ, զոր նոր ճանչցած էր: Սիրաբանութիւնը տեղի կ'ունենար Թրքական հիւպատոսարանին մօտ, երբ պայթումը պատահեցաւ եւ գերման ոստիկանութիւնը իբր կասկածելի ձերբակալեց Անտրէան, իր սիրահարին հետ: Երկուքն ալ 16 ժամ բանտ մնացին, յետոյ ազատ արձակուեցան: Գեղանի եւ սիրատենչ երիտասարդուհին զարմանքով լսեց, երբ իրեն ըսին թէ Թրքական հիւպատոսարանին դէմ ռումբ նետած է: Անտրէա Պալթէս ըսաւ.

— Մինչեւ այսօր շատ մը Թուրք սիրահարներ ունեցայ, բոլորն ալ գոհացուցին զիս, երջանկացուցին: Ոչ մէկ պատճառ, որպէսզի չարիք ընեմ իրենց եւ ռումբ նետեմ անոնց հիւպատոսարանին:

ՆԿԱՐԻՉ ԳՐԻԳՈՐ ԽԱՆՋԵԱՆԻ ՆՈՐ ՇԱՐՔԸ

Հայաստանի ժողովրդական նկարիչ Գրիգոր Խանջեան որոշած է իր հերթական անհատական ցուցահանդէսին մէջ ներկայացնել գրչական ստեղծագործութիւններու շարք մը, նուիրուած՝ Մեքսիկայի: Նկարները կը ներկայացնեն յիշեալ երկիրէն ստացած տպաւորութիւնները: Գրիգոր Խանջեան նկարներու շարքեր նուիրած է նաեւ Սպանիոյ, Իտալիոյ, Ֆրանսայի, Պուլկարիոյ, Լեհաստանի, Արեւելեան Գերմանիոյ, այդ երկիրները իր կատարած այցելութիւններէն ստացած տպաւորութիւններով: Հայաստանի Գեղարուեստի Ակադեմիայի անդամ Գ. Խանջեան կ'արտադրէ գեղարուեստի երեք ճիւղերու գործեր՝ գեղանկարչութիւն, գրչական գործեր եւ քանդակագործութիւն: 50ամեայ արուեստագէտը նկարազարդումներ ըրած է նաեւ Խաչատուր Աբովեանի, Յովհաննէս Թումանեանի եւ ուրիշ գրողներու գիրքերուն համար: Պարոյր Սեւակի «Անլռելի զանգակատուն»ի նկարազարդումներուն համար ան արժանացած է Հայաստանի պետական մրցանակի դափնեկիրի կոչումին: Գ. Խանջեանի գործերը ցուցադրուած են տասնեակ մը երկիրներու մէջ եւ ընդգրկուած են խորհրդային եւ արտասահմանեան թանգարաններու մէջ:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

«ԵԹԷ ՁԱԽԸ ՅԱՂԹԷ ՉԵՄ ՔԱՇՈՒԻՐ» Կ'ԸՍԷ ԺԻՍՔԱՐ

Լուիզիանի մէջ, Ժիսքարի կատարած երկրորդ յայտարարութիւնը (Լիբանանէն զատ) կը վերաբերէր իր մնալուն կամ քաշուելուն եթէ Ձախը յաղթէ 1977ի երեսփոխանական ընտրութեանց:

Ժիսքար կը մնայ, բայց Ձախը կ'ուզէ որ Նախագահը աւելի յստակ ըլլայ, մնալէն ետք, ձախ մը կը կանչէ՞ իբրեւ նախարարապետ, յարգելով ժողովուրդին կամքը: Ասոր պատասխանը տուաւ Լըքանիւէ, երբ ելոյթ ունեցաւ նորածին կուսակցութեան՝ «Ընկերային Դեմոկրատներու Կեդրոն»ի հիմնադրութեան, նախագահ ընտրուելէն ետք: Ծշդեց թէ Ժիսքար չի կրնար կառավարութիւնը ընդդիմադիրի մը յանձնել եւ հասկցուց թէ այդ պարագային, Նախագահը ժողովը կը լուծէ:

ՊԱՐՍԻԿ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Իրանի վարչապետ Ամիր Աբբաս Հովէյտա Փարիզ ժամանեց հինգ օրուան պաշտօնական այցելութեամբ: Վարչապետը՝ միջազգային եւ երկու երկիրներու յարաբերութեանց վերաբերեալ հարցերու մասին խօսելէ զատ, մասնաւորաբար Շիրաքի հետ վերջնական փուլի մէջ պիտի դնէ Թեհրան – Փարիզ տնտեսական պայմանագրութիւններու հարցը: Արդարեւ, ինչպէս ծանօթ է, Ֆրանսա Իրանի մէջ երկու հիւլէական կեդրոն պիտի կառուցէ, իւրաքանչիւրը 900 մեկավաթ կարողութեամբ, ինչպէս նաեւ Թեհրանի մեթրօն: Երկու վարչապետները կը խօսին նաեւ 420 քիլոմեթր ճամբու եւ 800 քիլոմեթր ելեկտրական գիծի զետեղման՝ երկաթուղիի համար: Խօսակցութեանց նիւթ կը դառնայ նաեւ 100 հազար բնակարաններու շինութիւնը: Ինչ կը վերաբերի Քոնքորտի, Իրան տակաւին կ'առարկէ որ գերձայն օդանաւը չի բաւարարեր իր պահանջները:

ԼԻԲԱՆԱՆ

ՄԻՇՏ ՄԵՌԵԱԼՆԵՐ

Ժիսքար տ'Էսթէնի յայտարարութիւնը աւելի իւղ լեցուցած է կրակին վրայ եւ ամէն կողմ կը բազմանան հակաֆրանսական ելոյթները, մանաւանդ արաբական աշխարհին մէջ: Էլիզէն պարտք սեպեց ճշդել թէ Ֆրանսական ուժերը պիտի ծառայեն միայն իբրեւ «ՄԱԿ»ի ուժեր բայց եւ այնպէս յայտարարութեան յաջորդող 48 ժամերը եկան փաստելու թէ այսքան սպասելէ ետք, Ժիսքարի յայտարարութիւնը ուրիշ տպաւորութիւն չէր ձգեր քան՝ ձախող քայլ մը: Պէյրութի մէջ, նորընտիր Նախագահը՝ Սարգիս կը տեսնուէր Ֆրանսայի դեսպանին հետ «լուսաբանութիւն» առնելու համար: Գալով Ձախին եւ Պաղեստինցիներուն, իրենց դիրքը շատ վճռական է՝ եթէ ֆրանսական զօրքը ոտք դնէ Լիբանան, անոր դէմ պիտի կռուին, այլ խօսքով՝ ճակատ մը պիտի աւելնայ:

Ամէն պարագայի մէջ: Երկուշաբթի օրուան համար մեռեալներու թիւը 71 էր եւ վիրաւորներն ալ՝ 120: Լուսարգել ալ հաստատուած է ժամը 23էն մինչեւ առաւօտեան 6ը:

Քանի մը տողով

ՔՈՆՔՈՐՏԸ հաւանաբար յաղթէ եւ լուռթեան մասնէ ամերիկացի իր կարգ մը հակառակորդները: Արդարեւ Երկուշաբթի օր, մէկը Փարիզէն, միւսը Լոնտոնէն առեւտրական իրենց առաջին թռիչքը կատարեցին եւ հասան Ուաշինկթըն երեք ժամ 50 վայրկեանէն: Փարիզէն երթուդարձը կ'արժէ 8.410 ֆրանք։

ՊԱՊԸ քսան եպիսկոպոս բարձրացուց կարդինալի աստիճանին, որոնց մէջ անակնկալը եղաւ՝ Հանօյի արքեպիսկոպոս Ժոզէֆ – Մարի Թրին Նհու Քհուէ, 76 տարեկան: Այս վերջին մէկն է այն երկու հոգեւորականներէն որոնք կարդինալ նշանակուած են In pectore, այսինքն Պապը այդ դրութիւնը կ'օգտագործէ (իր սրտին մէջ = գաղտնի) երբ հրապարակային յայտարարութիւնը կրնայ վտանգել ենթական եւ իր թեմը քաղաքական պատճառներով: Ծանօթ չէ երկրորդ «In pectore»ին անունը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Արտաքին նախարարները հանդիպում ունեցած են Օսլօ, Ատլանտեան ժողովին առթիւ եւ որոշած են որ կառավարութեան աստիճանի վրայ կապեր ունենան Կիպրոսի հարցը լուծելու համար: Մասնագէտներ պիտի հանդիպին գալ ամիս: Կողմերը կ'ուզեն նաեւ լուծել իրենց տարակարծութիւնը Եգէականի շուրջ:

ՓՐՈՖ. ՓԻԷՐ ԱՊՈՒԼՔԷՌ, սրտի տագնապի մը զոհ գնաց Օրլի, երբ կը պատրաստուէր օդանաւ առնել դէպի Աթէնք: Մեծ վիրաբոյժը ամէնէն հռչակաւոր մասնագէտներէն մէկն էր միզային գործարաններու: Ինք է որ գործողութեան ենթարկած էր Տը Կօլը: Ծնած էր Ալժէ 1906ին:

Fonds A.R.A.M

ԱՐԱՐԱՏ, ՍԻՐԵԼԻՍ

— Երեւանեան օրեր եւ ժամեր —

Ե.

Բիւրականի աստղադիտարանին համբաւը դուրս է Հայաստանի կամ նոյնիսկ Խորհ. Միութեան սահմաններէն: Անիկա այլեւս միջազգային կեդրոն մըն է, ուր կուգան բան սորվելու աշխարհի աստղագէտներն ու գիտունները ձեռնհաս ղեկավարութեան ներքեւ Վիքթոր Համբարձումեանի եւ Լուտվիկ Միրզոյեանի:

Այս վերջինն է, որ մեզ պիտի ընդունի, ու Կարպիս Զրբաշեանին եւ ինծի, համբերութեամբ եւ պարզ լեզուով բացատրէ Բիւրականի դերն ու առաքելութիւնը: Երկուքս ալ կը փորձենք շատ յայտնի չընել թէ ցարդ կը կարծէինք որ աստղերը կը ծառայեն միայն բանաստեղծներուն, սիրահարներուն եւ տխկին Սոլէյլին, ու մտիկ կ'ընենք, ջանալով նոր բաներ սորվիլ:

Լ. Միրզոյեան ճշմարիտ գիտնական մըն է, այսինքն շատ պարզ մարդ մը, հաղորդական եւ ջերմ:

Աստղադիտարանը կը գտնուի Բիւրականի գեղեցիկ բնութեան ծոցը, շրջապատուած պարտէզներով: Ադուոր անկիւն մը, ուր մարդ կը մոռնայ իր առօրեայ հոգերը: Կը բաւէ օդը շնչել ու երազել:

Աստղադիտարանը, իր պատմութեամբ իսկ, եզակի է, անոր համար որ կը կրէ մէկ մարդու՝ Վիքթոր Համբարձումեանի կնիքը: Ինք է հիմնադիրը, ունեցած է եւ ունի աշակերտներ ու բոլորը կամ իր կամ իր աշակերտներուն աշակերտներն են:

Համբարձումեանի գլխաւոր դերը եղած է հասկնալ ու համոզել ուրիշներն ալ որ աստղերը անկենդան չեն, ծերութեան շրջան չեն ապրիր եւ ժխտել ընդունուած բանաձեւը թէ ինչ որ պատահած է, պատահած է անցեալին: Յեղաշրջում կայ միշտ, աստղեր կը ծնին, անկայուն երեւոյթներու վրայ պայթող աստղեր կան: Այս ճիւղին մէջ, Համբարձումեան առաջինը եղած է ապացոյցը բերող եւ առով իսկ եզակի նշանակութիւն ստացած է Բիւրականը: Ասոր կողքին Համբարձումեան միշտ որոշակի ուղղութիւն տուած է աշխատանքներուն: Հարցերը միշտ ճշգրիտ դրուած են ու գիտակազմակերպչական գետնի վրայ ալ տարուած աշխատանքը անգնահատելի է: Աստղադիտարանի պաշտօնական բացումը կատարուած է 1956ին, փոքրիկ կորիզով մը միայն: Այսօր անձնակազմը բաղկացած է 200 հոգիէ, որոնց 50ը՝ գիտուններ, օժտուած է եզակի գործիքներով եւ առիթն ունեցանք այցելելու նոր դիտարանը, որ գրեթէ պատրաստ է:

Բիւրականէն կարելի չէր հեռանալ առանց պահ մը գոնէ կենալու սիրուն եկեղեցիի մը առջեւ՝ Կարմրաւոր, որ կը մնայ 7րդ դարէն: Տպաւորիչ իր պարզութեան մէջ, կը մնայ վկան մեր արուեստին, հարկ է սակայն որ Յուշարձաններու Պահպանման Կոմիտէին ուշադրութենէն չվրիպի, որ տանիքին մէկ կողմը փլելու վտանգին տակ է: Արագ վերանորոգում մը կը փրկէ այս գոհարը, որ որբի պէս, մինակը կ'ապրի հոս, հեռու ժխորէն ու նոր փաստը կը բերէ, եթէ պէտք է, որ հին դարերէն սկսեալ, Հայը, ուր որ եղած է, ամէնէն առաջ աղօթել ուզած է, գուցէ անոր համար, որ սեւէ ժողովուրդէ աւելի ըսելիք ունէր Աստուծոյ:

×

Իսկ ի՞նչ ըսել Գեղարդի համար: Ժայռերու մէջ փորուած այս եկեղեցին, իր տեսակին մէջ եզակի է: Շուրջ բոլորը լեռ, ձոր, ժայռ ու առանձնութիւն: Աշխարհէն եւ մարդկութենէն կտրուած այս անկիւնը, այլապէս տպաւորիչ է: Ամէն մէկ քար հիացում եւ զարմանք կը պատճառէ: Ի՞նչպէս, 12րդ դարուն, մարդիկ կրցեր են նման գլուխ-գործոցներ կառուցանել մինչ այսօրուան թեքնիքը ծառայած է միայն տգեղ շէնքեր բարձրացնելու աշխարհի ամէն կողմը:

Գեղարդը չի նկարագրուիր, ինչպէս չի նկարագրուիր Գեղեցկութիւնը:

Երեւանէն Գեղարդ տանող ճամբան կը պարզէ Հայաստանի հարազատ պատկերը, հովիտներ, բլուրներ ու վայրի բնութիւնը քաշողական անբացատրելի հմայք մը ունի: Տէտէեան եպիսկոպոսը, հմուտ բանասէր, կը հսկէ Գեղարդի վրայ: Մեզի վերապահած է սիրալիր ընդունելութիւն մը ու հաճելի ժամեր կ'անցընենք, դժբախտաբար կարճ, այս վանական մթնոլորտին մէջ: Լաւ կը հասկնամ Սըրբազանը, որ այս հրաշալի մենաստանին մէջ, աչքին լոյսը կը քամէ հայերէն ձեռագիրներու վրայ: Ու կարելի չէ երեւակայել աւելի յարմար ու անոյշ վայր մը, գլուխ գլխի նստելու համար հայ մատենագրութեան հետ քան այս ովասիսը, շրջապատուած հայրենի լեռներով: Կիրակիէ կիրակի, սակայն բազմահարիւր մանուկներ կը բերուին հոս մկրտուելու ու Սրբազանը կ'ուրախանայ:

Ճամբուն վրայ է Գառնին, զոր վերակառուցած է Սահինեան: Իր նորոգուած տեսքը չի խրտչեցներ քանի պահած է իր հին հարազատութիւնը եւ մենք չըգտանք պատասխանը սա հարցումին՝ պէ՞տք է վերաշինել թէ ձգել փլատակները: Գուցէ ճիշդ է որ աւերակները տխուր են բայց նաեւ անոնք պատմութիւն են, մե՛ր պատմութիւնը:

×

Երեւանը ինծի տուաւ նաեւ այլ հաճոյքներ: Նախ թատրոնը, որմէ այնքան զրկուած է սփիւռքը: Սունդուկեան թատրոնը գեղեցիկ եւ վայելուչ, կը լեցուի ամէն ներկայացման: Պատեհութիւնն ունեցայ տեսնելու երկու շահեկան թատերգութիւններ, մին՝ Պ. Զէյթունցեանի «Աւերուած քաղաքի առասպելը», ու միւսը՝ Վարդգէս Պետրոսեանի «Ծանր է Հիպոկրատի գլխարկը»:

Առաջինը, պատմական թատերգութիւն, երկու մասերէ կազմուած, Արշակ Բ.ի կեանքէն ներշնչուած, յաջող է բեմադրութեամբ եւ դերակատարութեամբ: Երկրորդը, արդիական թատերգութիւն մըն է: Վ. Պետրոսեան կը ձաղկէ համալսարանական քննութեանց բարքերը, առանց բառերը ծամծմելու: Ուժեղ սաթիռ մըն է, համարձակ, որ կը փաստէ նաեւ թէ հեղինակը ոչ միայն վարպետ արձակագիր մըն է այլեւ տաղանդաւոր թատերագիր մը, վարժ գրողներու դժուար արուեստին:

Երկու ներկայացումներն ալ խանդավառեցին զիս նաեւ խաղարկութեամբ: Բայց բեմէն զատ, ալրում մըն ալ կուռար սրահը, լեցուն Երեւանցիներով, տարեց այլ մանաւա՛նդ երիտասարդ: Ի՜նչ լաւ կ'ըլլար որ պարերէն ու երգերէն զատ, սփիւռքի Հայութեան առիթը տրուէր նաեւ վայելելու Սունդուկեան թատրոնի քանի մը ներկայացումները:

Սպենդիարեան օփերան ալ ունի ճոխ խաղացուցակ մը: Ինծի վիճակուեցաւ դիտել Գայեանէ բեմապարը, որու իրագործումը կը պարտինք Վ. Գալստեանի: Տաղանդաւոր արուեստագէտներ, ճկուն շարժուձեւեր, հրապուրիչ գոյներ լաւագոյնս կը ծառայեն Արամ Խաչատրեանի այնքան ժողովրդական երաժշտութեան:

Կարպիս Զրբաշեանն ու ես բախտն ունեցանք նաեւ յատուկ ներկայացման մը շնորհիւ տեսնել «Հեղնար աղբիւր»ի շարժանկարը: Հաւանաբար կարելի ըլլայ նաեւ որ Ֆրանսահայութիւնը նոյն վայելքն ունենայ: Արդարեւ, թէեւ սեւ-ճերմակ դարձուած, Մկրտիչ Արմէնի այս սիրուն վէպը (*) հարազատօրէն փոխանցուած է պաստառին, ու դերակատարներն ալ կը թուին ըլլալ տարաբախտ գրագէտին գիրքէն եկած Գիւմրիեցի հերոսները: Բարբառն ալ պահուած է անաղարտ: Իսկապէս յաջող ժապաւէն մը, որ չի դաւաճաներ վէպին ոգիին:

×

Հայկական ստեղծագործողութիւններէ դուրս, օփերա թէ թատրոն, իրենց խաղացանկին վրայ ունին եւրոպական գործեր եւ ամէն տեսակէտով լայն գոհացում կրնան տալ գեղարուեստասէր հասարակութեան:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Շար. 5, վերջը յաջորդով)

(*) Հրատարակուած է «Յառաջ»ի մէջ 1972, Ապրիլ 13էն Յուլիս 1:

ԻՍԻՍ «ԵՐԵՒԱՆ» ՓՈՂՈՑԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՆԱԽԱՐԱՐ ԹԷԹԷՆԺԷԻ ՃԱՌԸ

Monseigneur,
Mesdames— Messieurs,

Les Arméniens sont célèbres par leurs vertus non moins que par les tragédies nationales qui ont constamment marqué leur longue histoire.

De ces vertus, l'indéracinable attachement à la liberté n'est pas la moindre. Ils en ont donné des preuves sans cesse renouvelées, génération après génération, et ils en ont fait sentir l'incommodité à toutes sortes de conquérants, pendant plus de 25 siècles.

Une autre vertu héréditaire chez les Arméniens est la fidélité.

Fidélité à leurs origines, à la terre de leurs ancêtres, cette terre d'où nous sont venus avant eux — comment au mois de mai, ne pas le rappeler — ces précieux et poétiques messagers : le cerisier, le poirier, l'amandier, dont la floraison, au printemps, illumine comme un sourire, tous les vergers d'Occident?

Fidélité, encore, à leur héritage culturel, à leur langue, qu'ont illustrée de grands écrivains, à leurs traditions, à leur passé artistique, tant il est vrai, comme le remarquait André Malraux que « derrière chaque chef-d'œuvre rôde ou gronde un destin dompté ».

Fidélité, enfin et surtout peut-être, à leur foi religieuse, qui aura constitué, dans les périodes où ils furent maîtres de leurs destins, et dans les temps de persécution et de dispersion, dans la gloire et dans la déréliction, le ciment et la meilleure sauvegarde de leur identité propre et de leur être en tant que peuple.

Paradoxalement — est-ce toutefois vraiment un paradoxe? — on constate que la fidélité des Arméniens à l'Arménie, sucée, en quelque sorte avec le lait maternel, n'a jamais fait tort, chez ceux

ՋՈՐԻ ՄԻՐՕՆ

4.

Եւ գիտէին. երդումը կը մնայ, Սեպասարը՝ չէ: Գիտէին, զարկուելու են. գիշերը, աղամամութին, գուցէ՝ յաջորդ օրուայ իրիկնապահին, երկու – երեք օր յետոյ: Զարկուելու են: Ասկեարները տրորելու են Սեպասարը: Բայց ոչ մէկի աչքում զարկուելու վախը չկար: Չկա՛ր: Զարկուելը բռնած գործի վերջն էր: Էդպէս: Զարկուելը կորեկի արտը ցանել, վերջացնելն էր: Զարկուելը սարերից սահնակով խոտ ու տերեւ բերել, մարագի դուռը հասցնելն էր: Զարկուելը... զարկուելը... Ոչ ոք չէր մտածում զարկուելու մասին: Զարկուելը սարերից իջնող եւ ասկեարների մութ հոգուն նստող ահն էր, սարերից իջնող ու Ցարութ պապի անթաղ գլխին քսուող ճնճղաթեւ հով էր եւ մի բուռ հող պապի անթաղ գլխի համար, եւ չարձակուած գնդակ գիւղ Գործվարքի համար ու իրենց երկրի սար ու ձորերից անէծք չառնել, սար ու ձորերին անդաւաճան մնալ էր: Եւ զարկուելը զարկուել չէր՝ պարտք էր ու պահանջ:

Գիշեր էր, խուլ լռութիւն էր իջել Սեպասարի գլխին, վեցով նստած էին՝ հրացանները ծնկներին, քարերին թիկնած, ցածում կրակուած գիւղերը: Երկինքն էին լափում արնոտ լեզուները, հայեացքը փախցնում էր, կոպերից պոկ չէին գալիս: Եւ այրւում էին աչքերը, չփում էր ու այդ ժամանակ էր պոչ հայեացք գլպցնում Անջոյին, տղերքից մէկն ու մէկին. չգիտէր ինչու չիտակ նայել չէր կարող: Ոչ մէկը միւսին չիփ-չիտակ նայել չէր կարող. հայեացքները փախցնում էին հրդեհուած գետնից, հրդեհուած երկնքից, միմեանց հրդեհուած աչքերից: Գիլոց ձորով մէկ օդ կար կրծքի տակ, Գիլոց ձորով մէկ օդ կար՝ փոթորիկ էր, դուրս գալու ճամբայ էր որոնում, մէկէ՛ն դուրս գալու: Եւ ականջները դժժում էին, քունքերին՝ թմբուկի զարկ, ու սիրտն ուզում էր ասկեարները նորէն սողան Սեպասարն ի վեր, ու ենիկուրծքը դէմ անի քարին, տեղահան անի, գլորի: Ասկեարները եւ չզառնան, գան, ու քար գլորի, ձորերը էլի դմփդմփան, եւ ջնջխուի գիշերուայ լերդացած լռութիւնը: Ասկեարները ետ չզառնան, գան, ինքը թողնի քարերը, թուրն առնի եւ առաջին զարկի հետ, առաջին հերթին Սեպասարի գլխին նստած երկնքի կարմիր դէմքը թրատի: Յետոյ...:

Յետոյ, ի՞նչպէս եղաւ, թիկունքի քարը շարժուեց, գլորուեց, քար պոկեց տարաւ ու... դղրդոցով իջան քարերը: Սարի փէշին խլդըլթոց ընկաւ, եւ քարերի ետեւից քարեր գլորեց:

— Միրօ՛...

Անջօն կանգնեց դուաց, բոլորը ոտքի ելան, ձայն հանեցին: Անջօն որոտում ունէր սանձած, ամէնքն՝ ունէին եւ իր արածը առիթ էր՝ ուռած կուրծք ու սիրտ մի շնչով դատարկելու:

— Միրօ... Տնաւե՛ր Միրօ...:

Եւ այս անգամ Անջոյի ձայնը խոնաւ էր՝ Գիլոց ձորում խեղդուող հեղեղատի արձագանգի պէս:

— Միրօ, գեղի մէջ ցորեն պարու հետ փոխող չեղնի՞, — սայլապան Արօն դարձաւ Ջորի Միրոյին:

«Էրկու գիշեր, էրկու ցերեկ պաշտպան էղանք սարին...»:

— Փութ ցորենին՝ փութ ու կէսի գարի... Էրեխայ են, ինչ գարի, ինչ ցորեն, կուտին, ճմեռ կ'ելնին դուրս...:

«Էրկու գիշեր, էրկու ցերեկ պաշտպան էղանք սարին...»:

Երկու գիշեր ու երկու ցերեկ պաշտպանեցին Սեպասարը. ցերեկուայ կրակոցների դէմ՝ նշանառու կրակոցներով, գիշերուան՝ քարերով: Ասկեարները վերաւոր օձ էին դարձել:

Երկրորդ արեւմտոցին Իշխանը խըփուեց... Իշխանին թաղելու ժամանակ եղաւ: Հողին յանձնեցին զէնքով: Զէնքով թաղելուն Արթէնը դէմ էր, Անջօն պնդեց.

— Գերեզմանի մէջ էլ թող զինաթափ չեղնի:

Հոս Իշխանը հայեացքները հաւաքեց իր չիրմաթմբին, հաւաքեց ու բաց չթողեց: Անծպտուն էին ինչպէս Իշխանը: Մինչեւ Իշխանի զարկուելը ոչ մէկի մտքով չէր անցել, թէ՝ փոս փորել, թաղել կը լինի: Իշխանից յետոյ ո՞վ է խփուելու... Թաղելու ժամանակ կը լինի՞... Գերեզման կ'ունենա՞յ... Եւ իրեն ռնեց Իշխանին երանի տալու հեռաւո՛ր ցանկութեան մէջ: Իսկ Արթէնի միտքը խօսք դարձաւ.

— Իշխան անթաղ չմնաց... էս բարձրիկ սարի վրայ գերեզման ունեցաւ:

Է՛, Արթէ՛ն, Արթէ՛ն, ցանկացածը մի բուռ հող էր, չունեցաւ: Ամէն ծնուողի Աստուած մի բուռ հող է շնորհում վերջին օրուայ համար, Արթէնին՝ խնայեց, Անջոյին՝ խնայեց, գեարմացի Մանուկին՝ խնայեց, Առաքելին՝ խնայեց... հազա՛ր – հազարներին՝ նմանապէս:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(Շար. – 25)

Fonds A.R.A.M

de la diaspora, à une autre fidélité, non pas antagoniste, mais jumelle, celle qu'ils vouent à leurs patries d'accueil et dont l'émouvante authenticité a été signée par le sang.

Un sang non pas métaphorique, mais le sang vermeil et chaud qui coule des blessures sur le champ de bataille ou dans les ignobles salles de torture des régimes totalitaires : à cet égard nul n'oublie que les Arméniens de France, les Français d'origine arménienne ont généreusement et largement prodigué le meilleur d'eux-mêmes souvent jusqu'au sacrifice suprême, à la France et à la liberté, sous l'uniforme ou dans la Résistance, depuis deux générations.

Sur un plan moins tragique, en temps de paix, ils ont apporté, ils apportent à leur patrie d'accueil de solides qualités, aussi traditionnelles chez eux que le courage dans le danger ; une souple intelligence, la capacité et le sérieux dans la vie professionnelle, l'ardeur au travail, l'esprit de solidarité, le sens de la famille... Ils ont donné à l'économie, à l'Université, à la recherche, à la science, à la littérature française, à l'art de notre pays une contribution exceptionnellement brillante.

En tant que membre du Gouvernement, je me dois de souligner tout spécialement, et c'est, croyez-le, avec un vif plaisir personnel, le dévouement à la chose publique de nos concitoyens d'origine arménienne.

Précisément parce qu'on les savait tout ensemble dévoués et capables, ils sont nombreux à avoir été choisis par les électeurs pour sièger dans les mairies, les conseils généraux, ou au Parlement.

Aussi bien, la cérémonie qui nous rassemble ce matin a-t-elle été organisée par M. Raymond MENANT, maire et le Conseil municipal d'Issy les Moulineaux à l'occasion du Congrès de l'Association des élus locaux et nationaux de rites et de traditions arméniennes, dont il m'est agréable de saluer ici les membres qui entourent leur Président, M. MARDIKIAN, Maire-adjoint d'Angoulème et leur secrétaire Général, M. SIMONIAN, Conseiller municipal d'Issy. Je salue de même Monseigneur l'Archevêque délégué de Sa Sainteté le Catholicos d'Etchmiadzin.

Nous rendons aujourd'hui un hommage durable à Erévan puisque voici désormais inscrit dans la toponymie de votre propre ville d'Issy le nom de la capitale de l'Arminie, dont le dynamisme national de ses habitants a fait une cité moderne et active.

Qu'il s'agisse de fertiliser, par l'irrigation, les terres sèches qui l'entouraient jadis et qui sont transformées en véritables jardins, de développer puissamment ses industries, de promouvoir un urbanisme aéré, de mettre en valeur le patrimoine historique et artistique du pays, les Arméniens d'Erévan, ont, en vérité, beaucoup et bien travaillé.

Au VIIIe siècle avant notre ère, au bord de son fleuve, une ville existait déjà sur le site de la future Erévan, tandis que les rives de la Seine, là où s'élèvent à présent ISSY et PARIS, formaient encore une zone marécageuse hantée seulement par de rares néolithiques... Depuis lors elle a connu des fortunes diverses, mais plus heureuse que les capitales de Tigrane ou des Bagratides, elle est renée de ses cendres.

Les progrès, les reculs suivis de nouveaux essors jalonnent en alternance la vie des citées. Ces flux et ces reflux sont rarement synchrones. Pour l'heure, cependant, la région parisienne et la région d'Erévan sont toutes deux dans une phase positive de transformations : notre souhait est qu'une longue période de développement régulier et parallèle marque, et pour elles, et pour tous, les années à venir, dans un monde d'où seraient définitivement éliminés les antagonismes de races, les conflits dus à la volonté de puissance, et l'intolérance idéologique.

Les Arméniens de toute citoyenneté qui appartiennent à l'un des peuples les plus opprimés et les plus massacrés de l'histoire, mais qu'une des tentatives de génocide les plus caractérisées n'a pas réussi à éliminer au 19e et au début du 20e siècle, savent mieux que personne ce que coûtent à l'humanité de larmes et de sang les passions et les intérêts déchaînés. C'est pourquoi, je ne saurais mieux conclure mon propos qu'en exprimant à l'intention des habitants d'Erévan et des Arméniens en général mes vœux chaleureux de prospérité, de bonheur et de paix.

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

o

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յատուկ) — Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 61րդ տարեդարձը ոգեկոչուեցաւ մեծ շուքով Կիրակի, Մայիս 16ին:

Արդարեւ, տօնախմբութիւնը հերոսամարտի տարեդարձին, նորահաստատ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին մէջ, յատկանշական երեւոյթ մը եղաւ:

Հոծ բազմութիւն մը (սրահը լեցուած էր) փութացած էր վայելելու այս բացառիկ պահը: Վասպուրականցիները ընտանիքներով ժամանած էին Վիէնէն, Լիոնէն, Տեսինէն:

Տօնակատարութիւնը ճեռնհասօրէն վարեց Օր. Հայգործեան:

Ըստ սովորութեան, գեղարուեստական բաժինը այլազան եւ ճոխ էր: Հայ Արիներն ու Արենոյշները ներկայացուցին հայկական պարերու խնամուած յայտագիր մը: Նիքոլ Տէր-Պօղոսեան, ընկերակցութեամբ դաշնակի վրայ Մելինէ Տէմիրճեանի, հաճելի կերպով մեներգեց: Սոնիա Մկրտիչեան ալբումով եւ յաջող առոգանութեամբ արտասանեց «Ախթամար» բանաստեղծութիւնը: Ժորժ Պօղուքեան (դաշնակ) եւ Ժան-Քլօտ Զէօրէքճեան (ջութակ) երկուքն ալ Ս. Մրցանակ Մարսէյլի Ազգ. Երաժշտանոցէն, մեկնաբանեցին երկեր Ա. Խաչատրեանէ: Իսկ փոքրիկներէ կազմուած երգչախումբը, ներկաներուն հաճոյքին համար, երգեց ժողովրդական կտորներ: Երգչախումբը կը ղեկավարէր Մելինէ Տէմիրճեան, դաշնակի Ա. մրցանակ Մարսէյլի Ազգ. Երաժշտանոցէն:

Օրուան գլխաւոր բանախօսն էր Ժիրայր Միրիճեան: Վասպուրականի հերոսամարտը բնութագրելէ առաջ, Ժիրայր Միրիճեան հարկ նկատեց յիշեցնելու թէ հայահոծ այդ շրջանը հայ ազատագրական եւ յեղափոխական շարժումներու անդրանիկ օրրաններէն է եղած: Շատ կանուխէն զարթօնքի շարժումը ծայր տուած է հոն: Այսպէս, բանախօսը յիշեց Խրիմեան Հայրիկի 1857ին հիմնած ժառանգաւորացը՝ Վարագայ վանքը, Արծուի Վասպուրական ամսաթերթը: Մկրտիչ Փորթուգալեան 1879ին, Վանի մէջ, հաստատած է Արարատեան Ընկերութեան Վարժապետանոցը, իսկ աւոր փակումէն ետք՝ Հայկազեան Կեդրոնական Վարժարանը: Խրիմեանի, Փորթուգալեանի դաստիարակած սերունդներն են որ պէտ ի ձեռին պայքարած են Թուրք եւ քիւրտ խաժամուժի յարձակումներուն դէմ: Զարթօնքի շարժումին տարողութիւնը ցոյց տալու համար, Ժ. Միրիճեան մէկ առ մէկ յիշատակեց հրապարակ ելած թերթերն պարբերականները եւ անդրադարձաւ կրթական աշխատանքներու մասին եւս, շեշտելով որ 1910ական թուականներուն Վանի եւ շրջակայքի մէջ գոյութիւն ունեցած են 166 դպրոցներ աւելի քան տասը հազար երկսեռ աշակերտութեամբ:

Ապա Ժ. Միրիճեան ընդգծեց Ապրիլեան հերոսամարտի բնորոշ երեւոյթները՝ ազգ. միասնական ոգիի ցուցաբերում, պետական իմաստով կազմակերպչական ընդունակութիւն, մարտնչումի կորով: Բանախօսը ըսաւ. «Վանի ինքնավար նահանգապետութիւնը խորհրդանշական ձեւով կրկնութիւնը եղաւ հայկական մարզի պատմութեան, Ներսէս Աշտարակեցիի օրով, 1828ին: Պատմական այս դէպքերը թթխմորը հանդիսացան 1918ի Անկախ Հայաստանի կերտումին»: Բանախօսը խորախուսիչ երեւոյթ համարելով Վանեցիներուն համախմբումը իրենց Հայրենակցականին շուրջ վառ ու կենդանի պահելով իրենց օրրանին շունչն ու նկարագիրը, յատկապէս յայտարարեց. «Ասոր վերջին ապացոյցն է Հայ Մշակոյթի Տան գեղեցիկ սրահին մկրտութիւնը Վասպուրական անունով: Ապրեցնել ու փոխանցել յետնորդներուն հայրենիքի սէրը, յաւերժացնել մեր հոգեւոր եւ մտաւոր հարստութիւնները, ահա օրուան գլխաւոր աշխատանքը»:

Յետոյ Անդրանիկ Խլոյեան, յանուն Վասպուրականի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութեան նախագահին՝ Վարդան Պանտիկեանի, կարդաց շնորհակալութեան գիր մը ուղղուած բոլոր հայրենակիցներուն, որոնք իրենց լիառատ նուիրատուութիւններով մասնակցած են Միութեան բացած հանգանակութեան ի նպաստ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին, որ կոչուած է ընդմիշտ յաւերժացնելու Վասպուրականի փառապանծ անունը ֆրանսահայ հոծ գաղութին մէջ: (Օգտուելով այս պատեհ առիթէն կ'ուզենք սրբագրել ակամայ զանցառութիւն մը որ ըրած էինք, Վասպուրականի Հայր. Միութեան նուիրած մեր գրութեան մէջ, չյիշատակելով Անդրանիկ Խլոյեանի անունը, որ երկար տարիներէ ի վեր Վիէնէն Մարսէյլ միշտ եղած է յաջորդական վարչութիւններուն մէջ գործօն և խանդավառ տարր):

Վերջին խօսողը եղաւ Կարօ Փօլատեան: Զհասկցանք ինչո՞ւ, տրուած ըլլալով որ մեր յարգելի բարեկամը կը նախագահէր սոյն տօնակատարութեան: Կ. Փօլատեան ցոյց տալէ յետոյ որ մեր ազատագրական շարժման մեծագոյն կայանը Վասպուրականի ինքնապաշտպանութիւնն է եւ թէ անով կը սկսի մեր քաղաքական նոր կեանքը, յատկապէս ընդգծեց Վասպուրականի հերոսամարտէն բխող համերաշխ եւ միահամուռ ոգին որ առաջնորդեց մեր կուսակցութիւնները: Կարօ Փօլատեան ըսաւ. «Պարզ դիպուած մը չէ որ Վասպուրականի ինքնապաշտպանութեան յաղթական ելքէն վերջ, զէնքի մկրտութիւն ընելէ վերջ, 1918ին Սարդարապատի մէջ նոյն թշնամիին դէմ ծառացող ղեկավարը վանեցի Արամն էր»:

Այս պաշտօնական մասին յաջորդեց հացկերոյթը շատ ջերմ եւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ, Քոչարի նուագախումբի առաջնորդութեամբ:

Արդարեւ, Մայիս 16ը, ճերմակ քարով մը կ'արձանագրուի Վասպուրականի Հայրենակցական Միութեան յուշամատեանին մէջ:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

LIVRES REÇUS

« Mort d'un oiseau de proie » de Jean-Jacques Varoujan. Ed. Gallimard, Paris 1976

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

ՀՐԱՇԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանէ

Ա. ՄԱՍ

ԱՐԱԹԻՄՈՍԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ

Փեթրոս Արաթիմոս այս բառերը արտասանած միջոցին աչքին պոչովը Ֆլորանցիին մէջքէն կախուած քսակին նայեցաւ եւ տեսնելով որ այդ քսակը բաւական լեցունիկ էր, ձեռքը առջեւի սեղանին զարնելով գոչեց.

— Գլուխով եւ ոտքով (քսակին կ'ակնարկէ) քենէ շատ ախորժեցայ, կըտամեծար երիտասարդ, եւ հիմա քեզի քառեակ մը պիտի ձօնեմ:

— Վարպետ, թոյլ տուէք նախ որ ձեզի երկու բան ըսեմ, առաջին ըսելիքս սա է՝ ծարաւ չեմ որ գինի խմեմ, երկրորդ ըսելիքս սա է՝ կնամեծար չեմ որ մատրուակուհի մը պահանջեմ:

— Հապա ի՞նչ ես, հարցուց Արաթիմոս:

— Ես բանաստեղծ եմ, կամ եթէ աւելի ճիշդը կ'ուզէք, բանաստեղծ ըլլալու փափաք ունիմ:

— Վկայ մուսաները, գինիէ աւելին չափ արժէք ունի, մոլտաց Արաթիմոս յօնքերը պռստելով: Ըսէ նայիմ, երիտասարդ, ինչո՞վ կրնամ օգտակար ըլլալ ձեզի:

— Ձեր քարտուղարը ըլլալու յոյսով է որ Վենետիկ եկած եմ:

— Օհօ՜, ատ ի՞նչ փառասիրական գիրքերու տնկեր ես աչքդ, երիտասարդ, գոչեց Արաթիմոս: Մինչեւ հիմա որեւէ գործ արտադրա՞ծ ես, շնորհքով բանաստեղծութիւն մը գրա՞ծ ես: Նախ անգամ մը կարողութիւնդ հասկնալու եմ:

— Եթէ կ'ուզէք, հոս ձեր առջեւ կրնամ յանպատրաստից արձակ բանաստեղծութիւն մը գրել:

Այս ըսելով, Ֆլորանսցին համեստ կերպարանք մը առնելով բանաստեղծին օրօշումին սպասեց:

Արաթիմոս կռնակին վրայ պառկեցաւ, օտարականը ոտքէն մինչեւ գլուխը չափեց, յետոյ դառնալով իր հիւրերուն որոնք այս տեսարանէն շատ զուարճացած էին, մոլտաց.

— Եթէ ներկայ եղող նորին վսեմութիւնները որեւէ անպատեհութիւն չեն տեսներ...:

— Նորին վսեմութիւնները, ընդհակառակն շատ շատ գոհ պիտի մնան, ըսաւ մարդ մը որ մութին մէջ կեցած ըլլալուն համար Ֆլորանսցիին կողմէ չէր նշմարուած:

Ֆլորանսցին այս անգամ պայն տեսնելով ուրախութեամբ ժպտեցաւ:

— Քանի որ փափաքողը իմ ամէնէն սիրելի բարեկամս Պեմպօն է, թող ատանկ ըլլայ, գոչեց Արաթիմոս: Բայց սա կը մտածեմ որ, սիրելի Պեմպօ, եթէ հիմա քու հաւատարիմ ծուխերդ հոս ըլլալդ եւ սիրային բանաստեղծութիւններով այսքան հետաքրքրուիլդ լսէին, ի՞նչ պիտի ըսէին արդեօք:

Ապա խօսքը դեռատի բանաստեղծին ուղղելով ըսաւ.

— Սկսէ նայինք, երիտասարդ, քեզ մտիկ կ'ընենք:

— Դիւցազներգական բանաստեղծութիւնս յօրինուած է Փիւմէի կիրճերուն վրայ, խօսք առաւ այս անգամ երիտասարդ Ֆլորանսցին:

Արաթիմոս տեղէն վեր ցատքեց:

— Որուն խորագիրն է «Բանաստեղծը եւ Աւազակը» շարունակեց Ֆլորանսցին:

— Ի՜նչ հրաշալի խորագիր, գոչեցին հրաւիրեալներէն մէկ քանին:

— Ներողութիւն, պարոն, խօսք առաւ Արաթիմոս այս անգամ ոտքի ելլելով: Մոռցայ ըսելու որ խիստ կարեւոր ժամադրութիւն մը ունէի: Կը հաճի՞ք վաղը գալ, այսօր ժամանակ չունիմ, եթէ վաղը գալու ըլլաք, ձեր դիւցազներգական բանաստեղծութիւնը սիրով մտիկ պիտի ընեմ: Եկէք, եկէք այս սենեակէն անցէք, աւելի դիւրաւ դուրս կ'ելլէք:

Արաթիմոս քովընտի դուռ մը բացաւ եւ Ֆլորանսցիին դուրս ելած միջոցին ականջին ի վար փսփսաց.

— Հոս ինծի սպասեցէք:

Յետոյ հիւրերուն քով դառնալով աւելցուց.

— Գետնին տակը անցնին սա ժամադրութիւնները: Իրաւ որ ալ ժամադրութիւն տալէն ձանձրացայ: Ութ օրէ ի վեր Ֆեռրարէ դուքսին պահանջած քառեակէն դեռ տող մը իսկ չեմ գրած: Տարլ կայրին ալ պատմուածք մը ուզած էր, դեռ գրիչը ձեռքս չկրցի առնել: Ներողութիւն կը խնդրեմ, պարոններ:

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վարդան Պանտիկեան, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Պանտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շմաւոն - Վեռա Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահէ - Ամալիա Լօռճնեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Քամիլէ Շալ - ճեան եւ զաւակները, Յովհ. Հրաչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ցէրափ Հրաչ- եան, մայր եւ զաւակներ, Տէր եւ Տիկին Կարապետ - Արշալոյս Փօլատեան, ինչ- պէս նաեւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ - տօն կը կատարուի իրենց կնոջ, մօր, կե- սուրի, զոքանչի, եղբօր կնոջ, հօրա - քրոջ, մեծ-մօր՝

ԼՈՒՍԸՆԹԱԳ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունօրեակի առթիւ, Կի - րակի Մայիս 30ին, Սէն Ժեռոմի Սահակ- Մեսրոպ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Այս առթիւ Վարդան Պանտիկեան եւ զաւակները 500 Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Պելֆոնթէն կայանին (ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Մարսէյլի Ամասիացիներու եւ Մար - զուանցիներու տարեկան Հոգեհանգիստը Մայիս 30 Կիրակի առաւօտեան ժամը 10ին Մարսէյլի Ս. Սահակ - Մեսրոպ մայր ե- կեղեցին, եւ այս առթիւ պիտի զետեղ- ուի ծաղկեպսակ մը բոլոր հին եւ նոր Ամասիացի եւ Մարզուանցի մեռեալներու յիշատակին: Այս առթիւ տեղի կ'ունենայ հոգեճաշ մը Մարսէյլի շրջանին մէջ, ճաշարան «Բայատու»:

Ճաշին համար կը խնդրուի կանխաւ արձանագրուիլ Պ. Զէքէմեանի մօտ, հեռաձայն 47-84-57

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ

Հինգշաբթի, Մայիս 27, տօն է Համ- բարձմանն Քրիստոսի: Այս առթիւ Փա- րիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի հանդի - սաւոր պատարագ:

Նոյն օրը յատկացուած է մանուկներու հաղորդութեան:

Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր դպրոց- ներուն աշակերտներն ու հաղորդութեան համար պատրաստուած մանուկները եւ ծնողքները կը հրաւիրուին մասնակցելու պատարագին եւ հաղորդութեան:

×

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը ծա- նուցանէ թէ Հինգշաբթի Մայիս 27, Համբարձումն Տեառն է,. այս առթիւ կը մատուցուի պատարագ. Հայր Մերէն ա- ռաջ կը կատարուի հայրապետական մաղ- թանք:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·20, պա- տարագ ժամը 10ին:

Հայ Առաք. եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Կիրակի Մայիս 30, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի պատարագ: Յաւարտ պատա- րագի կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն Սարդարապատի հերոսներու յի- շատակին, որոնք նահատակուեցան վասն հաւատոյ եւ հայրենեաց:

Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժա- մը 8·30, պատարագ 10:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի Մայիս 30, Համբարձման տօ- նին առթիւ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Աւստրալիոյ եւ Ծայրագոյն Արեւելքի Առաջնորդ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊՍ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պա- տարագ ժամը 9·45ին:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Մայիս 30, Կիրակի ժամը 15·30ին
Salle Rossini, 6, Rue Drouot — Métro Richelieu Drouot
Խօսք՝ ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ
Կ'արտասանեն.— Ռ. Աբրահամեան, Ա. Տէվրէնեան, Ա. Էքիզեան, -Դարփանթիէ Գ. Տէրվիշեան, Ս. Թիւթէն, Ն. Պշտիկեան, Ա. Պօտուրեան, Ք. Հազար, Ա. Տէր- Գրիգորեան
Դաշնակ ԱՆԻ ԱՃԷՄԵԱՆ
ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ
Պարգեւատրում հայ արժանաւոր մայրիկին
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

AÉROFLOT - INTOURIST - Havas-Voyages

ԺԱՔ ՇԷԼԷԼԷՔԵԱՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՁԵԶԻ ԻՐ

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Գին, մարդ գլուխ Մարսէյլէն.—

2.950 Ֆր.

ԱՅՍ ԳԻՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ ԵՆ.—

— Օդանաւային ճամբորդութիւնը՝ Մարսէյլ — Երեւան - Մարսէյլ
— Օդակայանէն պանդոկ երթուդարձը
— Բնակութիւն երկու հոգինոց սենեակներ, Ա. կարգի պանդոկ
— Ամբողջական փանսիոն
— Այցելութիւններ Երեւան, Էջմիածին
— Պտոյտներ Սարդարապատ — Գառնի — Գեղարդ — Սեւանայ լիճ

ԿԱՐԵՒՈՐ

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՆՈՒԱԶԱԳՈՅՆ ՄԵԿ ՆՈՒՄԷՆ ԱՄԻՍՈՒԿԷՍ ԱՌԱՋ

Renseignements et réservations :

toutes agences HAVAS VOYAGES
et Jacques CHELELEKIAN
87 La Canebière
13001 MARSEILLE
Tél. : (91) 50-89-12 Lic. 97

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Զուիցերական իրաւավինակ

ԼՕԶԱՆ

Համեւրոպահայ բացառիկ օրեր Լօզանի եւ Ժընեւի մէջ՝ հայրենի հիւրերով
ՅՈՒՆԻՍ 18 ԵՒ 19
Միութեան Եւրոպայի Շրջանակին Պատգամաւորական ժողովին առթիւ որ տեղի պիտի ունենայ իր երկրորդ օրրանին՝ Լօզանի մէջ՝
Հովանաւորութեամբ Եւրոպայի Կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ ՄԱՆՈՒԿ- ԵԱՆԻ՝ Փարիզէն
Նախագահութեամբ Միութեան նախագահ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ՝ Տիթրօյթէն
Պատուոյ ներկայութեամբ Արտասահմանի հետ Մշակութային Կապի նախագահ ՎԱՐԴԳԷՍ ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆԻ՝ Երեւանէն

Ա.- ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ 70ԱՄԵԱԿԻՆ՝ 1906-1976
Ուրբաթ երեկոյ, Յունիս 18 ժամը 20·30ին Ժընեւի համալսարանին մեծ հանդիսասրահը
(UNIVERSITE II, 24 Rue du Général Dufour — GENEVE auditoire JEAN PIAGET)
Գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցին անուանի արուեստագէտներ՝
Երեւանէն երգչուհի ԼՈՒՍԻՆԷ ԶԱՔԱՐԵԱՆ
Միլանէն երգիչ ԶԱՒԷՆ ԹԱՇՃԵԱՆ
Փարիզէն դաշնակահար ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

Բ.- ՄԵԾ ՃԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Լօզան - փալաս պանդոկի շքեղ սրահներուն մէջ
(LAUSANNE-PALACE HOTEL, 9, Grand Chêne)
Շաբաթ, Յունիս 19, ժամը 19·30էն մինչեւ առաւօտ
մասնակցութեամբ Փարիզի հայ անուանի ժողովրդ. երգչուհի ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆԻ
Պարահանդէսը պիտի ոգեւորէ Փարիզէն ժամանող
« THE ARMENIAN'S SUNSHINE »
Ժիրայր ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ եւ Ռոպէր ՓԱՓԱԶԵԱՆ խանդավառ նուագախումբը՝ եւրոպական թէ հայկական կտորներով
Ճաշագին՝ 50 Զ. Ֆ. առանց խմիչքի)
40 Զ. Ֆ. 20էն վար երկսեռ երիտասարդութեան համար

Այս հանդիսութիւններուն ներկայ պիտի ըլլան, պատգամաւորներէն զատ, հիւրեր Եւրոպայի բոլոր երկիրներէն, Միջին Արեւելքէն եւ Մ. Նահանգներէն: Փափաքողներ եւ սենեակ ապահովելու համար կը խնդրուի դիմել ուղղակի Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Գրասենեակը՝ հեռաձայն (21) 28-20-86, ժամը 9-12 եւ 14-18, հեռագրի հասցէ՝
UGAB, Chemin Cap 3, LAUSANNE (SUISSE)

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
ԾԱՆՕԹ

ՔԵՄԱՆՉԻՍՏ ՌՈՒԲԷՆԻ

(ԳԱՐԱԽԱՆԵԱՆ)

Հովանաւորութեամբ
Լիոնի Հայ Ազգային Միութեան
Ուրբաթ Մայիս 28, ժամը 21ին Ազգ Տան սրահին մէջ, 295 Պուլօ փողոց
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՔ ՕՐ ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ
Յունիս 5, 6 եւ 7

Հայ Կարմիր Խաչի ծովահայեաց օդա- փոխութեան կայանին մէջ

Ծովային զբօսապտոյտ Սէն Մարքուֆ կղզիին շուրջ:

Այցելութիւններ Շաթօ տը Գրէօյի եւ Համաշխարհային Բ. պատերազմի Նոր - մանտիի ցամաքահանման տեսարժան վայ- րերը եւ զոհուած ամերիկահայ զինուոր- ներու շիրիմները: Գերեզմանօրհնէք ըստ պատահման:

Սովորական ճոխ սեղան եւ հայաշունչ մթնոլորտ երեք օրուան ընթացքին համ- փուրով խորոված Կարմիր Խաչուհիներու կողմէ եւ կասկարած ձուկ: Օթոքարը որ Կարմիր Խաչի տրամադրութեան տակ պի- տի գտնուի երեք օր, կը մեկնի, 5 Յունիս, Շաբաթ առաւօտ, ժամը 8ին:

Ժամադրավայր Սքուար Մոնթոլոն:

Արձանագրուիլ Կարմիր Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել 985 36 53

Ծախքերու մասնակցութիւնն 200 Ֆր,

Ի նպաստ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կ'երգէ

Լիւսի Քոչեան

Հայաստանէն եկած ժողովրդական ար- ուեստագիտուհի

Հինգշաբթի Յունիս 3 ժամը 20·30ին, Ալֆորվիլի հանդիսասրահը, 22 Ռիւ Վօլ- թէր:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆԻ ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆը- րանսայի շրջանի Կեդր. Վարչութիւնը կը տեղեկացնէ իր բոլոր մասնաճիւղերուն որ տարեկան Պատգամ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 29, առաւօտեան ժամը 9·30ին, կազմակերպուած Սէնթ Անթուա- նի մասնաճիւղի կողմէ, Ցապլեկուլի գիւղակը, Մարսէյլի մօտ, Մարսէյլի հան- րակառքի ընկերութեան հանգստավայրը:

Հիւսիսէն եկող պատգամաւորները էքս ան Փրովանսէն պէտք է անցնին գէ- պի Սէբթեմ:

Յաջորդ օրը, Կիրակի, տեղւոյն վրայ, դաշտահանդէս: Կը խնդրուի միասին բե- րել աթոռ եւ սեղան: Ճոխ պիւֆէ, համ- փուրով խորոված, կուռնկ նուագախումբ:

Ա Ղ Ք Ա Տ Ա Խ Ն Ա Մ Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍ 6, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ
44 - 50, Ավընիւ Շարլ Տը Կօլ
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ
Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի օր մը անցընել:
Մանրամասնութիւնները յետագային ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Fonds A.R.A.M

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՄԱՅԻՍ
27
JEUDI
27 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH
LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ. Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ. Հատը 1 Ֆ. 20

LE NUMERO 1,20 F.

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.599
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.599

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԳՈՒՐԳՈՒՐԱՆՔ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՎՐԱՅ

— o —

Արաբեւիսրայելեան չորս պատերազմները, որոնք 1948էն 1973՝ քառորդ դարու ընթացքին իրարու յաջորդեցին Միջին Արեւելքի մէջ, խնայեցին Լիբանանը, որ պահեց իր չէզոքութիւնը եւ գրեթէ ո՛չ մէկ վնասի ենթարկուեցաւ, եթէ չհաշուենք իսրայելեան օդանաւերու պարբերական յարձակումները պաղեստինեան գաղթակայաններու վրայ։

Ու երբ ժամանակաւոր խաղաղութիւն հաստատուեցաւ գլխաւոր պատերազմիկներու, մանաւորաբար Եգիպտոսի ու Իսրայէլի, մասամբ ալ այս վերջինոյն եւ Սուրիոյ միջեւ, տարօրինակ կերպով ռազմադաշտի վերածուեցաւ խաղաղասէր Լիբանանը, օրրան ժողովրդավարութեան եւ ազատութեան։

Թշնամին դուրսէն չէր, այլ ներսէն։ Արտաքին թշնամին ո՛չ մէկ գնդակ արձակեց։ Լուռ հանդիսատեսի դերին մէջ մնաց, ներքին անխառն գոհունակութեամբ։

Եղբայրասպան կռիւները՝ քրիստոնեայի եւ իսլամի, աջի ու ձախի միջեւ՝ անհաշուելի վնասներ պատճառեցին։ Վերջնական հաշուեկշիռ չէ հրատարակուած դեռ, սակայն մօտաւոր հաշուով սպաննուածներու թիւը 25–30.000ի, վիրաւորներունը՝ 50.60.000ի կը հասնի։ Եւ դեռ հաշիւը չէ փակուած։ Համրանք չունին քանդուած շէնքերն ու կողոպտուած խանութներն ու տուները։

Հայկական ճակատին վրայ եւս այս անգամ հաշուեկշիռը աւելի ծանր է քան 1958ին, հակառակ անոր, որ այս անգամ Հայերը խրատուելով անցեալի փորձառութենէն, համերաշխութեան ոգիով կարեւոր չէզոքութիւն պահեցին կողմերուն հանդէպ եւ մասնակցութիւն չբերին կռիւներուն։ Սպաննուածները պատահական գնդակներու զոհեր են։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը նախաձեռնութիւնն ստանձնեց կազմակերպելու հայաբնակ թաղերու ինքնապաշտպանութիւնը՝ մասնակցութեամբ բոլոր հոսանքներու պատկանող երիտասարդներու, ինչ որ առիթ մը աւելի ամրապնդեց կուսակցութեանց միջեւ կնքուած համերաշխութիւնը Մեծ Եղեռնի 60ամեակին առթիւ եւ ինքնավստահութիւն ներշնչեց։

Հայերու չէզոքութիւնը նոյնպէս բարեացակամ ընդունելութեան արժանացաւ քրիստոնեայ եւ իսլամ, աջ եւ ձախ բոլոր կազմակերպութեանց կողմէ։

Խոր ցնցումի ենթարկուեցաւ հայկական Լիբանանը, Միջերկրականի խաղաղ ափերուն վրայ ծնած ու զարգացած փոքրիկ Հայաստանը, որ տարիներէ ի վեր դարձած էր ոստան հայ մշակոյթի, մանկապարտէզէն սկսեալ մինչեւ ճեմարան եւ բարձրագոյն վարժարան հասնող դըպրոցներու հսկայական ցանցով, իր զոյգ կաթողիկոսարաններով (Անթիլիաս եւ Զմմառ), երեք դաւանանքներու պատկանող բազմաթիւ եկեղեցիներով, օրաթերթերով ու պարբերաթերթերով, տպարաններով եւ հրատարակչական տուներով, մշակութային, մարզական, երիտասարդական, ընկերային, քաղաքական, բարեսիրական, գրական – գեղարուեստական կազմակերպութիւններով եւ հայկականութիւն բուրող ամէն ինչով։

Ա՛յսքան ամուր հիմերու վրայ դրուած լիբանանահայ գաղութը այսօր ողբերգական օրեր կ'ապրի։ Աննախընթաց աղէտը մեծ վնասներու ենթարկած է հայ առեւտրականներն ու օրը օրին ապրող հայ արհեստաւորներն ու գործաւորները։ Փակուած են վարժարանները։ Ընդհատուած է երկսեռ աշակերտներու ուսումը։ Ուսուցիչները անգործութեան մատնուած՝ կը տուայտին նիւթական անձկութեան մէջ։

Աներեւակայելի չափերու հասած է կարիքը։ Սփիւռքի Հայութիւնը լայն բացաւ իր քսակը օգնութեան փութալու համար երէկի բարգաւաճ, այսօր թշուառութեան ենթարկուած լիբանանահայ գաղութին։ Տրուած լումաները իրենց նպատակին կը հասնին՝ դարմանելով բացուած վէրքերը։

Յառաջի 6 եւ 7 Մայիսի թիւերով հրատարակեցինք Լիբանանահայ Օգնութեան Յանձնախումբին Տեղեկագիրը, որ Հայերու նիւթական կորուստները կը հաշուէ նուազագոյն մէկ միլիառ լիբանանեան ոսկի (շուրջ երկու միլիառ ֆրանք)։

Նպաստաբաշխ մարմիններու մօտ արձանագրուած են մէկ շաբթուան մէջ 21 հազար կարօտեալներ։

Ֆրանսահայ գաղութը միասնականութեան ոգիէ մղուած տուաւ իր լուման։ Սակայն մեծ է կարիքը։ Նոր զոհողութիւններ անհրաժեշտ են՝ ընտանիք մը փրկելու, արցունք մը սրբելու համար։ Հանգանակիչ Յանձնախումբը պէտք է շարունակէ իր մարդասիրական գործը՝ առաւելագոյնին հասցնելու համար Ֆրանսահայ գաղութի նպաստը մեր աղէտեալ հայրենակիցներուն։

Գուրգուրա՛նք Լիբանանի Հայութեան վրայ։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ԺԻՍՔԱՐԻ ՃԱՌԸ

— o —

Նախագահը քառորդ ժամուան ելոյթ մը ունեցաւ առջի իրիկուն եւ անդրադարձաւ երկու նիւթի՝ յաւելում երրորդ տարիքի անձերու ծերութեան թոշակին եւ տնտեսական կացութեան վերազարթնումին։ Խոստացաւ որ մինչեւ 1977ի վերջ ամէն տարեց նուազագոյն տարեկան 10 հազար ֆրանք պիտի ստանայ, ինչ որ օրական 27 Ֆր. 40 կ'ընէ (ներկայիս՝ 22 Ֆր. է)։ Տնտեսական տագնապը վերջացած է Նախագահին համար։

Այս ելոյթով, Ժիսքար անգամ մը եւս համոզեց իր կողմնակիցները ու վրդովեց ընդդիմադիրները, որոնք չեն հաւատար վերազարթնումի երբ երկիրը մէկ միլիոնէ աւելի գործազուրկ ունի։

×

ՄԱՐԵՇԱԼ ՓԵԹԷՆԻ ԹՂԹԱՄԲԱՐԸ

« Պատմութեան թղթածրարները » շարքին մէջ, Երեքշաբթի իրիկուն, Արման ժամօ որոշած էր ներկայացնել փաստանկար մը մարեշալ Փեթէնի մասին, որուն պիտի յաջորդէր վիճաբանութիւն մը։ Այս յայտագիրին ցուցադրութիւնը արգիլելու համար բաւական բողոքներ եւ ցոյցեր եղան, անշուշտ «յանուն արտայայտութեան ազատութեան» համար պայքարողներու կողմէ։ Հաղորդումը 45 վայրկեան յապաղում ունեցաւ, նախատեսուած սթիւտիօն գրաւուած ըլլալով ցուցարարներու կողմէ եւ Ժողէֆ Փասթէօր ու հիւրերը տեղափոխուեցան այլուր։ Տեղահանուածները եւ դիմադրական կարգ մը շարժումներ « դայթակղութիւն » կը նկատէին այս սփռումը եւ Փեթէնը վերապատուելու յետին միտք մը կը տեսնէին։ Ինչ որ ալ ըլլան պատճառները անընդունելի է որ բռնաբարուի արտայայտութեան ազատութիւնը, մանաւանդ անոնց կողմէ որոնք կռուած են անոր համար։ Ի վերջոյ յայտագիրը գործադրուեցաւ եւ վէճը տեւեց մինչեւ առաւօտեան 1, ոչինչ փոխելով անշուշտ կողմերու տեսակէտներուն մէջ։ Փեթէնի կողմնակիցներուն համար 40ի զինադադարը նուազագոյն չարիք մըն էր, իսկ հակառակորդներուն համար՝ դաւաճանութիւն մը։ Պարզուեցաւ որ դեռ կանուխ է կամ ուշ կարենալ առարկայօրէն դատելու համար։

ԼԻԲԱՆԱՆ

ԷՏՏԷ ՎԻՐԱՒՈՐՈՒԱԾ

— o —

Րէմոն Էտտէ, որ չափաւորներու եւ Ձախին նախագահական թեկնածուն էր, վիրաւորուած է առջի օր երբ Պիպլոսէն Պէյրութ կը վերադառնար (ուր հանդիպում ունեցած էր Ճէմայէլի հետ)։ Էտտէ երկու կառքերով եւ հինգ թիկնապահներով էր երբ կրակ բացուած է իրենց վրայ։ Էտտէ սրունքէն վիրաւորուած է եւ հիւանդանոց փոխադրուած։ Յայտնի չէ թէ ո՞վ է զէնք քաշողը. ենթադրութիւններ կան անշուշտ, ոմանց համար Ֆալանժն է, ուրիշներու համար՝ Ֆրէնճիէի զօրքը։

Միւս կողմէ տեսակցութիւնները կը շարունակուին եւ Ճումպլաթ յստակ կերպով յայտնած է Ձախին պայմանները՝ Սահմանադրութիւնը պէտք է բարեփոխուի, նկատի առնելով յառաջդիմականներու առաջարկած ծրագիրը։ Կը թուի թէ աջն ալ սկսած է ջուր խառնել իր գինիին եւ մօտեցած է յառաջդիմական տեսակէտին։

Զոհերու թիւն է վերջին 24 ժամուան մէջ, 74 մեռեալ եւ 140 վիրաւոր։

Պէյրութի պատերը ամբողջ «զարդարուած» են զանազան չափի եւ գոյնի հանրագդերով, նուիրուած Լիբանանի «մարտիրոսներուն», ուր կան մեռեալներու անունները, նկարները ու մանաւանդ տարիքը՝ 20, 21, 26, 19 տարեկան։

Քանի մը տողով

ԱԹԷՆՔԻ մէջ շատ ծանր բախումներ տեղի ունեցած են ոստիկաններու եւ բանթողներու միջեւ։ Մէկ կին մեռած է, արկածով, 64 վիրաւոր կայ, որոնց 34ը ոստիկան։

ՍՊԱՆԻՈՅ Քորթէսը (Խորհրդարան) օրինագիծ մը քուէարկեց որ կ'արտօնէ հանրաժողովները եւ ցոյցերը։

ՔՈՆՔՈՐՏԸ Ուաշինկթընէն վերադարձին չյաջողեցաւ իր թռիչքը կատարել ըստ ընդունուած կանոններուն եւ օդը բարձրացած ատենը աղմուկը 129 տեսիպէլ էր։ Եթէ չբարելաւէ դատը կը կորսնցնէ...։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 18–24)

«ԱՐԱՐԱՏ» – «ԶԱՐԻԱ» ԽԱՂԸ (*)

«Արարատ» Վորոշիլովգրադի դաշտին վրայ յաղթեց «Զարիա»յի 0ի դէմ մէկ կէտով։ Խաղի հինգերորդ վայրկեանին իսկ Անդրէասեան հիանալի փոխանցում մը ըրած է Խալայջեանի, որ «Զարիա»յի բերդին առջեւ մինակը գտնուած է գնդակին հետ, սակայն յանկարծ հաւասարակշռութիւնը կորսնցնելով ինկած է։ Երեւանցիներու պաշտպանութեան գիծին վրայ սքանչելի խաղարկութիւն ցոյց տըւած է 22ամեայ Արտեմ Մովսիսեան, որ առաջին անգամն էր որ մաս կը կազմէր «Արարատ»ի։ Իր լաւ խաղարկութիւնը մեծ նշանակութիւն ունեցած է խաղի արդիւնքին տեսակէտէն, տրուած ըլլալով որ պաշտպաններ Սարգսեան, Փարսադանեան եւ յարձակող Յովհաննիսեան չէին մասնակցեր խաղին՝ Խորհ. Միութեան երիտասարդական հաւաքական խումբին կողմէ կանչուած ըլլալնուն հետեւանքով։ Խաղի երկրորդ կէսին, Արարատցիներ անցած են գրոհի եւ յաճախ վտանգաւոր կացութիւններ ստեղծած մրցակիցի բերդին առջեւ, սակայն խաղի 86րդ վայրկեանին է միայն որ Մինասեան նշանակած է միակ կէտը։ Այժմ «Արարատ» 11 միաւորով կը գրաւէ առաջին տեղը՝ Խորհ. Միութեան ախոյեանութեան ցանկին վրայ՝ Կիեւի Դինամոյին հետ։

(*) Այս խաղին արդիւնքը տուած էինք «Յառաջ»ի Մայիս 25ի թիւով։

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ՇԱԲԱԹԸ՝ ՍՈՖԻԱ

Սոֆիայի մէջ հայկական շարժանկարի շաբաթը բացուած է բեմադիր Հենրիկ Մալեանի «Մենք ենք, մեր սարերը» ժապաւէնի ցուցադրութեամբ։ Պուլկարացի հանդիսականներ կը դիտեն այդ շաբթուան ընթացքին «Պէպօ», «Եռանկիւնի», «Բարեւ, ես եմ» եւ այլ ժապաւէնները։

×

ՄԱՍՆԱԳԻՏԱԿԱՆ ԳՐՔՈՅԿ ՄԸ Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ

Հայաստանի Ալ. Միասնիկեան գրադարանը լոյս ընծայած է գրքոյկ մը, նուիրուած՝ հայ թատերագիր Գաբրիէլ Սունդուկեանի։ Գրքոյկին մէջ ներկայացուած են հայ թատերագրի կեանքի ու գրական գործունէութեան յիշատակութեան արժանի թուականները, անոր ստեղծագործութիւններու հրատարակութեանց ժամանակագրական ցանկը, հատուածներ՝ Սունդուկեանի յուշագրութիւններէն եւ ուրիշ հետաքրքրական նիւթեր։ Գրքոյկին մէջ տեղ գտած են նաեւ Գաբրիէլ Սունդուկեանի հերոսներու լաւագոյն մարմնաւորողներու, անոր հարազատներու եւ բարեկամներուն լուսանկարները։

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ տօնին առթիւ, «Յառաջ» վաղը լոյս չի տեսներ (Ուրբաթի թիւը)։ Մեր յաջորդ թիւը՝ Շաբաթ, Մայիս 29։

Fonds A.R.A.M

ԱՐԱՐԱՏ, ՍԻՐԵԼԻՍ

— Երեւանեան օրեր եւ ժամեր —

(Զ. եւ վերջ)

Արարատ, սիրելիս, այսօր Ապրիլ 29 է, քիչ ետք պիտի մեկնիմ: Երկու շաբաթ քեզի հետ պահուըտուք խաղացինք, ինչպէս տարիներէ ի վեր կը խաղաս քու ժողովուրդիդ աչքին ու սրտին հետ: Քեզի պատմեցի երեւանեան օրերս ու ժամերս, ինչպէս պիտի ընէի մտերիմի մը՝ սիրտ սրտի: Զրոյց չէր սակայն, քանի դուն լուռ մնացիր միշտ ու ես շարունակեցի մենախօսութիւնս: Եթէ լեզու ունենայիր...: Ի՞նչ պիտի ըսէիր արդեօք քու զաւակներուդ. ուրախ եւ տխուր բաներ, անկասկա՛ծ:

Ուրախ ես, վասնզի ժողովուրդդ մէկ մեծ մասը համախմբուած է ի՛ր հողերուն մէկ փոքր մասին վրայ, բայց նաեւ տխուր, տեսնելով այն միւս կողմը՝ ամայի ու փլփլած, եկեղեցիներ՝ որ աղօթող չունին, Աղթամարը՝ որ կը մնայ որբ ու Անին, որ կարօտն ունի հայ քահանայի: Դուն ալ իրենց հետ կը մնաս հո՛ն, ուր նոյնիսկ քեզի նոր անունով մը մկրտած են, անուն մը այնքան խորթ որքան կ'ըլլայ թշնամիին տուած անունը:

Տե՛ս, սակայն, Արարատ, սիրելիս, ա՛ս միւս կողմը, ուր ժողովուրդդ կ'աշխատի, կը վազէ համալսարանէ համալսարան, գործատունէ գործատուն, ու հայրենիք մը կը շէնցնէ ի՛ր քրտինքով, ի՛ր բազուկով, ի՛ր հանճարով: Տե՛ս, հոն Հռիփսիմէն է ու անդին Մատենադարանը, տե՛ս, հոս Կարմրաւորն է, ու կողքին՝ Բիւրականը, աւելի հեռուն Գեղարդն է, ու ասդին՝ Գիտութեան Ակադեմիան, հեռուն Օշականն է, ու հոն՝ Դանիէլ Վարուժան վարժարանը, տե՛ս, տե՛ս, Արարատ, սիրելիս, Ծիծեռնակաբերդը, որ քու պարտութիւնդ կը յիշատակէ, բայց նաեւ Սարդարապատը, որ յաղթանակդ կ'երգէ, ու տե՛ս, դեռ հերոսներդ՝ Վարդան Մամիկոնեանը, Սասունցի Դաւիթը ու Անդրանիկը, տակաւին անհանդիստ, քանի գործը կէս մնաց:

Ու շատ մի՛ տխրիր, Արարատ, սիրելիս, տեսնելով որ ռուսամոլութիւնը քիչ մը շատ ծաւալ կ'առնէ, ռուսախօսութիւնը կը տարածուի, որ շատեր կը նախընտրեն իրենց տղաքը ռուսական դպրոց դնել, վասնզի դուն գիտես, Արարատ, սիրելիս, որ ատիկա հին, շատ հին ցաւ մըն է: Անիկա չի գար օրուան վարչակարգէն, անիկա միա՛յն մեզմէ կուգայ: Մենք չունինք ո՛չ Էստոնացիին, ո՛չ իսկ Վրացիին նախանձախնդրութիւնը իրենց լեզուին հանդէպ: Մենք չտես ենք, Արարատ, սիրելիս, Արեւելահայը միշտ սիրած է իր ռուսերէնով «կուլտուրա» ծախել, ինչպէս Արեւմտահայը, ֆրանսերէն ջարդել (եւ ի՛նչ ջարդ) Պոլսէն կամ Պէյրութէն հազիւ շունչը Փարիզ առած, ու երբեմն մականունն իսկ ֆրանսացնել չանհան – գտացնելու համար իր դռնապանը:

Շատ մի՛ տխրիր, Արարատ, սիրելիս, վասնզի հոն կայ նաեւ հրաշալի երիտասարդութիւն մը, բծախնդիր, հպարտ որ գիտակից է թէ կարեւո՛ր է լեզուն, լեզուն, որ պէտք չէ նահանջէ: Թէ հայերէնի նախընտրութիւն տալ չի խանգարեր երբեք ռուսերէնն ալ լաւ սերտելու: Ու կարեւորը ա՛յդ երիտասարդութեան ոգին է:

×

Ահա, արդէն լրացան երեւանեան օրերս ու ժամերս: Վերջին օրն է: Վերջին ժամերը: Պատուհանիս առջեւ նստած, կը լսեմ Մայիս մէկի պատրաստութիւնները, տողանցքի փորձ կը կատարուի: Երեւանը տօնական բնոյթ առած է: Կը դիտեմ երիտասարդները, որ քայլ առ քայլ կ'անցնին, մինչ բարձրախօսէն ձայն մը կ'ուզէ որ աւելի եռանդով քալեն ու հրաշալի բանաձեւ մը կը գտնէ՝ «Հայու հողի չունէ՞ք»: Եւ բարձրախօսէն անդին, յանկարծ Թէքէեանն է որ կ'արձագանգէ ականջիս՝ «Ի՞նչ է Հողին, Հայու Հողին՝ հա՛րցուցի մերթ ինքզինքիս...»:

×

Ես ուխտի եկայ քեզի, Արարատ, սիրելիս, ու քիչ ետք կը մեկնիմ: Պիտի վերադառնամ լեռներ, որ ինծի ըսելիք չունին, Սէնը, զոր այնքան կը սիրեմ — մի՛ մեղադրեր, յանցաւոր չեմ — բայց, դուն գիտես, որ այլեւս երբեք պիտի չկարենամ ըլլալ այնպէս ինչպէս որ էի, քեզ տեսնելէ առաջ: Աւելի՛ լաւ: Անբացատրելի կարօտ մը ծնած է այլեւս սրտիս խորը: Աւելի լա՛ւ, ու գիտեմ, որ դեռ չմեկնած, արդէն գալ կ'ուզեմ: Ի՞նչպէս սահմանել այդ փափաքս, չեմ գիտեր, չեմ ալ փորձեր գիտնալ, կարեւոր ալ չէ: Որքա՜ն դժուար է Հայ ըլլալ...:

Ու դեռ քեզ չկորսնցուցած, կ'ուզեմ վերստին գտնել, Արարատ, սիրելիս, վասնզի ինծմէ բան մը մնաց հոդ, գուցէ ոչ ուրիշ բան քան՝ պճեղ մը անոյշ սիրտ:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑՆԵՐԻ ՅՈՒՇԵՐԸ ՀԱՅ ԴԱՍԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ»

———— O ————

ԽՄԲ. — Երեւանի մէջ, «Հայաստան» հրատարակչական տունը լոյս ընծայած է Պարգեւուհի Սիմոնեանի կազմած վերի խորագրով յուշագրութիւնը, որու մասին ժիրայր Անանեան գրախօսական մը ստորագրած է «Սովետական գրականութիւն» ամսագրի Ապրիլի թիւին մէջ: Կուտանք գրութիւնը արեւմտահայերէն:

Հատորին վերնագիրը ինքնին կը գրաւէ ընթերցողին ուշադրութիւնը: Յուշագրութեան սեռը՝ իր հրապուրիչ յատկանիշով կը յափշտակէ ընթերցողը եւ անհրաժեշտ կը դարձնէ երկու հանգամանքներ. առաջինը՝ որո՛ւ մասին է յուշը, եւ երկրորդ՝ ո՛վ է պատմողը:

Նախ՝ տեսնենք թէ որո՛ւ մասին են հատորին մէջ տեղ գտած յուշերը. Միքայէլ Նալբանդեանի, Ստեփանոս Նազարեանի, Սմբատ Շահազիզի, Ռափայէլ Պատկանեանի, Գրիգոր Արծրունիի, Րաֆֆիի եւ ուրիշներու մասին են: 19–20րդ դարերու հայ գրականութեան եւ մշակոյթի գրեթէ երկու տասնեակի հասնող անուններ, որոնք կը խօսին իրենք իրենց մասին: Իսկապէս, որո՞նք եղած են Նալբանդեանի ու Նազարեանի, Շահազիզի եւ Պատկանեանի, Րաֆֆիի, Արծրունիի եւ միւսներու ժամանակակիցները, որոնք ձեռք ձգած են անոնց մասին յուշ պատմելու իրաւունքը: Այդ ցանկին մէջ առաջինն է Նահապետ Աթանասեան, որուն մասին Րաֆֆի՝ ծանօթանալուն, սրտամօրէն ըսած է. «Բաւական չէ, որ բախտ է ունեցել Խաչատուր Աբովեանին տեսնել, դեռեւս նրա աշակերտն էլ է: Շատ ուրախ եմ»: Աթանասեան Ղամարլուի եւ Երեւանի միջեւ գտնուող կայարանի պանդոկին մէջ կը հանդիպի Միքայէլ Նալբանդեանին: «Ես նստեցի միակ աթոռի վրայ եւ իմ դիմացս մահճակալի վրայ նստած էր հանրահռչակ Միքայէլ Նալբանդեանը, հսկայ բարձր հասակով, սեւ յօնքերով, մեծ – մեծ խաժ աչքերով, այտերից վեր աչքի խոռոչները փոքր – ինչ փուք ընկած – ուռած, որոնք ոչ միայն տգեղութիւն չէին պատճառում, այլ նոյնիսկ գեղեցկութիւն էին տալիս նրա առնական դէմքին», — կը պատմէ յուշագիրը ուրուագծելով Միքայէլ Նալբանդեանի արտաքին նկարագիրը: Եւ մենք ոչ միայն կը տեսնենք, այլեւ կը լսենք Նալբանդեանը. «Ես այս գիշեր ժամը 9ին դուրս եկայ Էջմիածնից, ճանապարհի ցեխ, չամուռ լինելու պատճառով հազիւ թէ ժամը 11ին այստեղ հասայ... Եւ ահա շուտով պատրաստւում եմ դուրս գալ, առայժմ Տփխիս եմ գնալու, այնտեղ փոխարքայի դիւանատանը Սինոդից ստացած մի քանի փաստաթղթեր ունեմ վաւերացնել տալու, գործս վերջացնելուց յետոյ, Ռոստով – Նոր Նախիջեւան եմ գնալու, քիչ օրերից յետոյ Լոնտոնի եւ Կոստանդնուպոլսի վրայով Հնդկաստան կ'երթամ. տեսնենք, թէ Աստուած ինչ կը յաջողի: ... Այնուհետեւ թող ինձ հետ ինչ պատահում է պատահի, ես այդ մասին խկի հոգս էլ չեմ անում, միայն թէ այդ գումարը Նոր Նախիջեւան հասնելով՝ իր նպատակին ծառայի»:

Այս յուշը հազուագիւտ մասունք մըն է, յատկապէս եթէ նկատի ունենանք, թէ որքան քիչ բան հասած է մեզի մեծ յեղափոխականի կեանքի առօրեայ յարաբերութիւնները ներկայացնող էջերէն:

Նահապետ Աթանասեանի յաջորդ յուշը կը վերաբերի Ռափայէլ Պատկանեանի, 1887ին Երեւանի մէջ անոր ի պատիւ տեղի ունեցած ընդունելութեան հանդիսութիւններուն, որոնց ընթացքին վառ կերպով, կենդանի գոյներովկը դրսեւորուի այն բացառիկ ժողովրդականութիւնը, որ երջանիկ ու տառապող բանաստեղծը վայելած է ամենուրեք: Միաժամանակ ի յայտ կուգան այդ ժողովրդապետութեան աղբիւրները, որոնք պայմանաւորուած են Գամառ Քաթիպայի հայրենաշունչ քնարով:

Հատորին երկրորդ յուշագրողը Երուանդ Շահազիզն է, որ երկար տարիներ աշխատած է Ռափայէլ Պատկանեանի հայրենի քաղաք Նոր Նախիջեւանի թեմական դպրոցը, ուր շփումներ ունեցած է բանաստեղծին հետ: «Դրուագներ Ռափայէլ Պատկանեանի կեանքից» բաժնին մէջ ալ կը փորձէ ներկայացնել բանաստեղծին կեանքն ու գործը, դարձեալ կը շեշտուի գրողին մեծ ժողովրդականութիւնը:

«— Նախիջեւան ես եկայ իմ մայրենի քաղաքի կրթական գործը առաջ տանելու նպատակով՝ ասում էր նա», — կը պատմէ Երուանդ Շահազիզ, ուրուագծելով Պատկանեանի կերպարը:

Երուանդ Շահազիզ բանաստեղծ Սմբատ Շահազիզի եղբօրորդին էր, Լազարեան ճեմարանի նախկին աշակերտ, որուն ուսուցիչ եղած է Ստեփանոս Նազարեան. «Առաջ, երբ ես տեսնում էի նրան հեռուից, հարեւանցի, նա իմ վրայ այն տպաւորութիւնն էր թողնում, որ նա մի գայրացկոտ մարդ պիտի լինի, իսկ այժմ, երբ տեսայ նրան մօտիկից եւ մի լաւ տնտղեցի, նա իմ աչքին երեւաց իր աւելի ճիշդ պատկերով ու կերպարանքով», — կը գրէ Երուանդ Շահազիզ:

Հատորին մէջ լայն տեղ տրուած է Մարիամ Թումանեանի յուշերուն: Իր երեսնամեայ մշակութային գործունէութեան ընթացքին Մարիամ Թումանեան գրական շրջանակներուն մէջ ունեցած է շատ բարեկամներ, որոնց շարքին են՝ Մուրացան, Գրիգոր Արծրունի, Սմբատ Շահա-

ՋՈՐԻ ՄԻՐՕՆ

4.

Երկու ցերեկ, երկու գիշեր պաշտպան եղան Սեպասարին: Յետոյ ասկեարները հրանօթ բերեցին ու երրորդ լուսաբացին ու Սեպասարը առան հրանօթի բերան: Հրանօթը որոտաց, Սեպասարը պատասխան տուեց, հրանօթը մէկ որոտաց, Սեպասարը՝ հազար, թուփը՝ մէկ, Սեպասարը՝ հազար – հազար... Հէյ–հէյ–հէ՜յ, Սեպասար: Բարձրաբարձր էր, գլխով անցնող ամպերը քերծւում – բզկտւում էին, եւ գագաթի քարերին մամուռ կար ու նախշ: Չէ՛, գագաթի քարերը քար չէին, թագ էին, թագ եւ այդ լուսէլուսին թափթփւեցին քարերի նախշուն մամուռները, քարերը կարմիր ճաք տուեցին: Հէյ–հէյ–հէ՜յ, Սեպասար... կարկուտի պէս արկ թափուեց գլխին, քնած առիւծ էր արթնացաւ, թափ տուեց բաշը, դէմ ամէն արկի հազար քար ուղարկեց, յետոյ քարէ ալիք ելաւ, քարէ հեղեղ պոկուեց:

Լուսաբացից մինչեւ արեւգալ գնդակոծեցին: Արեւգալին Արթէնը... զարկուեց: Զարկուելուց առաջ եկաւ Անջօյի մօտ.

— Անջօ... Անջօ, երդում թող երդում մնայ, բայց... բայց էս վիճակի մէջ դիրքի վրայ մնալ միտք չունի... Թուփի դէմ կռիւ թողնինք սարին, նահանջինք, ուրիշ սարի վրայ բռնինք դիրք:

Արթէնի խօսքը իր... նաեւ իր սրտովն էր, իսկ Անջօն խոժոռուեց.

— Թէ թիկունքից զարկուելու միտք ունիս, քու երդում ոտատակ արա, գնա:

— Անջօ... Ինձ անպատիւ մի արա, երդում սրտի մէջ պահել, սարի վրայ պահելուց օգուտ է:

— Սեպասար թուփի բերան թողնող – գնացող չե՛մ, դու քու սիրտ ու երդում առ, ուրիշ սար գնա:

Արթէնը կոտրուած գնաց, դիրք բռնեց իր քարի թիկունքին ու... արեւգալին զարկուեց: Թաղելու ժամանակ չեղաւ...

Միւս զարկուողը Առաքելն էր...

Յետոյ՝ կեարմացի Մանուկը...

Մնացին ինքն ու Անջօն: Մնացին դիրքերի վրայ: Մնացին իրենց հերթին: Ամէն որոտի հետ աչք էր գլխցնում Անջօյին. կա՞յ, չկա՞յ... Իսկ Անջօն իր քարի թիկունքին քար էր: Անջօն Սեպասարի գլխի նախշաթափ, կարմիր ճաք տուած քարերից էր. կարող էր քարէ հեղեղի հետ պոկուէր, գնար հրանօթի որոտի դէմ: Խփուելու հերթը ո՞ւմն էր, իրե՞նը, թէ Անջօյին: Նոյնը չէ՞... Բայց ո՞վ առաջ կը զարկուի, Անջօ՞ն թէ... Զարկուելը հաստատ էր ու հաստատ, եւ ուղեղից դուրս չէր գալիս՝ ի՞նքը շուտ կը զարկուի՞, թէ Անջօն: Եւ կարօտ էր գտում Անջօյի նկատմամբ, սիրտն ուզում էր գնար, մեկնուէր Անջօյի կողքին, դըրկէր թիկունքը, դէմքը սեղմէր Անջօյի դէմքին, սեղմէ՜ր, սեղմէր, յետոյ Անջօն այդպէս քար չմնար, թեքուէր, աչք գլխցնէր իր աչքին եւ արցունք թող լինէր Անջօյի աչքի մէջ, եւ անձայն լաց լինէին... Լաց լինէին՝ զարկուած տղերքի համար ու հէնց այդպէս գրկուած զարկուէին, միասին զարկուէին, ո՛չ Անջօն սկզբից, ո՛չ ինքը... Ու փորձ արեց Անջօյին հետ գնալու... Չգնաց:

Յետոյ ձորերում փշրուող հրանօթի որոտի ու Սեպասարի պատասխան – որոտմունքի հետ հեռո՜ւ, հեռուից մի յոյս եկաւ՝ ասկեարները եղծը կը համարեն բաւարար, էլ գնդակոծութիւն չի լինի, կը սկսեն սողալ Սեպասարը եւ ինք ու Անջօն համազարկ կը տան, ամէն մէկը տասը – տասներկու լցուած հրացան ունեն, համազարկ կը տան եւ գուցէ, գուցէ...

Դեռ շնչում էին ինքն ու Անջօն, շնչի մէջ՝ գալարուող վրէժ, ու մեռնել չէր ուզում:

Էլի որոտաց հրանօթը եւ այս անգամ...

Այս անգամ Անջօն դիրքից հրուեց, ծնկածալ եղաւ, կքսականգնել ու ընկաւ թիկունքին: Եւ այս անգամ Անջօն աչք դարձրեց իր կողմ, ու այս անգամ՝ շուրթ շարժեց.

— Միրօ... Միրօ, կը խնդրեմ ինձ քաշիս իմ դիրքի վրայ...

Մարդու վերջին խօսքն էր՝ կատարեց, ու Անջօն շնորհակալ նայեց, բերան բացեց, ասելիքը չդարձաւ բառ եւ աչք ու հայեացքով հասկացրեց՝ «Միրօ, քու դիրքին գնա»:

Զլսեց. ծունկ իջաւ, առաւ համբոյր, իսկ Անջօն աչքերով կռիւ տուեց.

«Քու դիրքի՛ն...»:

Էլի հրանօթի որոտ եղաւ եւ դա միայն իր համար էր: Չէ, Սեպասարի ու իր... Չէ, միայն Սեպասարի համար էր: Ասկեար ու ասկեարի հրանօթի կռիւը Սեպասարի հետ էր միայն: Անջօյի պէս ինքն էլ ճակատից զարկուած լինէր, թուփ ու սարի կռիւը կը լինէր էլի:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(Շար. – 26)

Fonds A.R.A.M

ԽԱՍԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ

Խասեան Սանուց Միութեան Մշակութային Յանձնախումբը հրապարակային դասախօսութիւն մը կազմակերպած էր, Մայիս 15, Շաբաթ օր ժամը 20.30ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տան, Շաւարշ Միսաքեան սրահին մէջ։

Բանախօսն էր Փրոֆ. Մկրտիչ Պուլտուքեան, դասախօս՝ Պէյրութի Հայկազեան Քոլէժի առեւտրական, վարչագիտութեան եւ տնտեսագիտութեան բաժնին, նիւթ ունենալով՝ Ազգի մը գոյատեւման հիմնական պայմանները։

Օրուան նախագահուհի Օր. Գալուստեան, Պոլսոյ Խասեան վարժարանի նախկին տնօրէնուհին, երեկոյթը բացաւ հետեւեալ խօսքերով.—

Այս երեկոյ հաւաքուած ենք հոս լսելու համար բազմահմուտ մտաւորականի մը խօսքերը, իբրեւ Հայ մեզի ամէնէն աւելի շահագրգռող նիւթի մը շուրջ։ Ո՞ր հարցն արդարեւ կրնայ աւելի կենսական ըլլալ մեզի համար քան մեր գոյատեւումը, իբրեւ միաձոյլ ազգ մը։ Յարդ կըրցած ենք ցոյց տալ հրաշալի, օրինակելի դիմադրականութիւն մը, եւ նոյնիսկ այս երեկոյեան բանախօսութիւնը ցայտուն մէկ ապացոյցն է այդ աննուաճ ոգիին։ Փրոֆ. Պուլտուքեան Լիբանահայ մըն է, որ իր համայնքին այս աղէտալի օրերուն կը հակադդէ, խօսելով ոչ թէ մեր ցաւերուն, այլ այն պայմաններու մասին, որոնք կարելիութիւն պիտի տան մեզի յաղթելու։ Ուրեմն մեր ապագային նկատմամբ լաւատեսութեան զգացումով մըն է որ պիտի լսենք զինքը։ Փրոֆ. Մկրտիչ Պուլտուքեան ծնած է Պէյրութի հայաշատ Պուրճ – Համուտ թաղին մէջ եւ իր նախնական եւ երկրորդական ուսումը ստացած է հայ վարժարաններու մէջ։ 1957ին կը մտնէ Պէյրութի ամերիկեան համալսարանը ուր կը հետեւի առեւտրական վարչագիտութեան եւ տնտեսական գիտութեանց, եւ 1964ին կը ստանայ Master of Business Administration տիտղոսը։

Փրոֆ. Պուլտուքեան համայնական տեսակէտով օգտաշատ ձեռներէցութիւնը կ'ունենայ 1969ին Հայկազեան գոլէժի մէջ հիմը դնելու Առեւտրական վարչագիտութեան եւ Տնտեսական գիտութեանց ճիւղին, որու վարիչը կ'ըլլայ մինչեւ 1975, միաժամանակ դասաւանդելով նոյն հաստատութեան մէջ։

Պաշտօնավարած է Ամերիկեան դրամատան վարչութեան իբրեւ անդամ, իսկ այժմ պաշտօնի կոչուած է Փարիզի Ֆըրանսական դրամատուներէն միոյն մէջ։

Լայնածիր հետաքրքրութեան տէր՝ Փրոֆ. Պուլտուքեան ունի բազմաթիւ գրութիւններ հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն, որոնք լոյս տեսած են հայ թէ օտար հրատարակութեանց մէջ։

Խասեան Սանուց Միութեան Մշակութային Յանձնախումբին կողմէ ջերմօրէն շնորհակալութիւն կը յայտնեմ յարգելի բանախօսին որ սիրով ընդունած է մեր առաջարկը, եւ կը հրաւիրեմ զինքը մեզի տալու իր շահեկան բանախօսութիւնը։

Խօսք առաւ Փրոֆ. Պուլտուքեան եւ լայնօրէն ներկայացուց իր նիւթը։

Ներկաներու կողմէ եղան զանազան հարցումներ որոնց պատասխանեցին թէ՛ բանախօսը եւ թէ նախագահուհին։

Հաւաքոյթը վերջ գտաւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ ուշ գիշերին։

Պ. ՋՊՈՒՔՃԵԱՆ

վէպ, որուն ծանօթացած է Եալթայի մէջ։ Անմոռանալի է Արծրունիի մեծ շուքով թաղումը ներկայացնող պատկերը, որ ընթերցողին առջեւ կը գծագրուի իբրեւ կենդանի վկայութիւն մը։

Թիֆլիսի՝ ժամանակին յայտնի «Կիւթէնպերկ» գրատան մէջ աշխատող, Կարապետ Ադամեան, կը պատմէ դէպք մը, որ կը վերաբերի Սունդուկեանին։ Գրատան գործաւորը կ'այցելէ թատերագիրին, ծախելու համար անհրաժեշտ քանակութեամբ կ'առնէ Սունդուկեանի նոր տպագրուած գիրքերէն եւ գինը վճարելուն 20 կոպէկի սխալ մը կ'ընէ՝ ի վնաս իրեն։

«Յաջորդ օրը Սունդուկեանը պալիս է գրախանութ.

— Երէկուան վերցրածդ գրքերի մէջ սխալուել ես, որդի, քսան կոպէկ աւել ես տուել»։ Եւ կը շարունակէ. «Դուրս եկաւ, որ քսան կոպէկը մեծ անհանգըստութիւն է պատճառել այդ մեծ մարդուն եւ այն վերադարձնելու համար կառքին վճարել է յիսուն կոպէկ»։

Յուշագրողներէն շատերը Թիֆլիսի Ներսիսեան դպրոցի սաներ են։ Պերճ Պռօշեանի աշակերտը՝ Ս. Խանոյեան, կը պատմէ իր ուսուցչի մասին, Աւետիք Տէր-Պօղոսեան՝ Յովհաննէս Յովհաննիսեանի մասին։ Հատորին մէջ տեղ գտած են նաեւ Աւ. Իսահակեանի յուշերը Յովհ. Յովհաննիսեանի մասին, իսկ դերասան Պահարէ, Մեսրոպ Աղայեանի, Երուանդ Սէժմոնեան կը պատմեն Աւ. Իսահակեանի մասին։

«Ծիրվանզադէի կեանքի ուղին» խորագիրը կը կրէ գրողի մօրաքրոջ տղուն՝ Աբէլեանի յուշագրութիւնը։

«Ժամանակակիցների յուշերը հայ դասական գրողների մասին» հատորը, որ կազմած եւ ծանօթագրած է Պարգեւուհի Սիմոնեան, Եղիշէ Չարենց Թանգարանի հրատարակած «Գրական ժառանգութիւն» մատենաշարի 8րդ գիրքն է։

ԺԻՐԱՅՐ ԱՆԱՆԵԱՆ

ԱՊՐԻԼ 24Ը ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԼԻՈՆ.— Ապրիլեան նահատակներու ոգեկոչման հանդիսութիւնները Լիոնի մէջ տեղի ունեցան Հայ Ազգային Միութեան կազմակերպութեամբ եւ մասնակցութեամբ տեղւոյն բոլոր ազգային կազմակերպութիւններուն։

Ապրիլ 24ին, Շաբաթ ժամը 19ին՝ Փլաս Պելքուրի Վէյքօր տը Փիէրի յուշարձանին առջեւ, խռնուած բազմութեան մը ներկայութեամբ, յանուն Լիոնի հայ գաղութի ծաղկեպսակ մը զետեղուեցաւ, մինչ կը հնչէր մահերգը, որմէ ետք Հայ Ազգային Միութեան նախագահը Պ. Սարեան կարդաց ֆրանսերէն գրութիւն մը։ Այս արարողութեան ընթացքին հայկական ցեղասպանութիւնը դատապարտող թռուցիկներ կը ցրուէին ֆրանսական շըրջանակներու մէջ։

Նոյն օրը ժամը 20ին, Գեղամ Ծ. Վրդ. Զաքարեան պատարագ մատոյց Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ։

Ապրիլ 25ին, Կիրակի առաւօտեան Ֆուրվիէրի մայր տաճարին մէջ պատարագ մատոյց Հայր Լեւոնեան վարդապետ, բազմահարիւր հայ եւ ֆրանսացի անձերու ներկայութեան։ Նոյն պահուն Հայ Աւետարանական եկեղեցւոյ մէջ ալ պաշտամունք կը կատարէր Պատուելի Ռընէ Լեւոնեան։

Ապրիլեան նահատակներու ոգեկոչման հանդիսութիւնը տեղի ունեցաւ Կիրակի ժամը 15ին, Փալէ տէ Քոնկրէի մէջ։

Պ. Սարեան հանդէսին բացումը ընելով շնորհակալութիւն յայտնեց ֆրանսացի հրաւիրեալներուն, որոնք ներկայ գըտնուած էին սրահէն ներս՝ ի յարգանս հայ նահատակներու։ Ապա բեմ բարձրացաւ 25 հոգինոց «Աշուղ» երգչախումբը, որ ղեկավարութեամբ Պ. Աբրահամեանի, երգեց հայկական երգեր։ Օրուան առաջին բանախօսն էր Ռէյմոն Մարտիկեան, որ ֆրանսերէնով անդրադարձաւ հայկական ցեղասպանութեան դրդապատճառներուն։ Երկրորդ բանախօսը՝ Գեղամ Կանանեան, ֆրանսերէն եւ հայերէն լեզուներով մանրամասն պարզեց օսմանեան կայսրութեան համաթուրանական ծրագիրները, որոնց իրականացման ճամբուն վրայ խոչընդոտ մըն էր հայ ժողովուրդը, զոր արմատապէս բնաջնջելու որոշումը տուաւ Թուրքը։ Այնուհետեւ, նկարագրելէ ետք Եղեռնը, Գեղամ Կանանեան եզրակացուց. «Հայ ժողովուրդը կ'ապրի այսօր հայրենիքի թէ արտասահմանի մէջ, Եղեռնի անմար յիշատակը իր հոգւոյն մէջ։ Փա՜ռք՝ Երեւանի Ծիծեռնակաբերդի բարձունքին կառուցուած Ապրիլեան նահատակներու յուշարձանը»։

Երրորդ բանախօսը Հանրի Սիրանեան (ֆրանսերէն) վերլուծեց դէպքերը եւ տըւաւ յաւելեալ ծանօթութիւններ Եղեռնի մանրամասնութիւններու մասին։ Չորրորդ եւ վերջին բանախօսն էր Արի Թոփուզխանեան (հայերէն«Բանբեր»ի խմբագիր, որ դիտել տուաւ թէ «ժամանակը եկած է ոչ թէ միայն ոգեկոչումներու հանդիսութիւններով գոհանալու, այլեւ Ապրիլեան նահատակներու ջահը յանձնելու մեր նոր սերունդին, որ ան կարենայ ոչ թէ տարին միայն մէկ անգամ, այլ ամէն օր նախահայրերուն մարտիրոսացումը յիշելու»։ Ապա, անդրադառնալէ ետք հայ ժողովուրդի փառաւոր անցեալին, եզրակացուց. «Պէտք է որ նոր սերունդը սորվի մեր մեծասքանչ լեզուն, որպէսզի կարենայ լաւ ճանչնալ Հայոց պատմութիւնը, հայ մշակոյթին արժէքը։ Մինչեւ հայկական դպրոցներ ունենալը, անհրաժեշտ է որ իւրաքանչիւր հայ ընտանիք իր զաւակներուն սորվեցնէ Հայոց պատմութիւնը, տայ տոհմային դաստիարակութիւն»։

Գեղարուեստական բաժնին մէջ կատարուեցան արտասանութիւն, երգ եւ խմբերգներ։

Հանդիսութիւնը վերջ գտաւ երեք յարանուանութեանց պետերու միասնաբար արտասանած պահպանիչով եւ Տէրունական աղօթքով։

ՀՐԱՆԴ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԵԾ ՊՈՍԹԸՆԻ մէջ, Վիէննայի Մխիթարեանները, Մայիս 16ին Հարվըրտի հրապարակին շատ մօտիկ՝ Պրոպուէի եւ Էլըրի փողոցի անկիւնը, գնած են 44.500 քառակուսի ոտք տարածութեամբ հողամաս մը, 550.000 տոլար արժողութեամբ, որուն վրայ ծրագրուած է կառուցել Վիէննայի Մխիթարեաններու վանքը, — իբրեւ մշակութային եւ դաստիարակչական կեդրոն։ Հողին փոխանցումը կատարուած է արդէն Մեծ Պոսթընի հայ կաթողիկէ ժողովրդապետ Հ. Ղուկաս Վ. Առաքելեանի, ի ներկայութեան Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան աբբահայր Հ. Գրիգորիս Վրդ. Մանեանի։ Ապահովուած հողամասին վրայ պիտի կառուցուի երեք յարկանի շէնք մը՝ ուր մէկտեղուած պիտի ըլլան մատենադարանը, թանգարանը, ընթերցասրահը եւ յարակից կարգ մը գրասենեակներ, անկախաբար վանական բաժանումէն։

×

Վիէննայի Մխիթ. աբբահայրը Հ. Գրիգորիս Մանեան, որ 1975 Նոյեմբերէն ի վեր Մ. Նահանգներ կը գտնուէր, Մայիս 18ին վերադարձած է Վիէննա։ Այդ առթիւ ողջերթի ընդունելութիւն մը տեղի ունեցած է Հարվըրտի «Վուրսթհաուզ» ճաշարանը։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (98)

ՀԱՌԱՉԱՆՔԻ ԿԱՄՈՒՐՋԸ

Մեծ վէպ

Սիրային, ընտանեկան կեանքէ

Ա. ՄԱՍ

ԱՐԱԹԻՄՈՍԻ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐԸ

— Անելի մէջ ես, սիրելի փեթրոս, ըսաւ խորը նստող մարդ մը։

— Է՛հ, ի՞նչ ընենք, սիրելիս, ապրուստ պիտի հայթայթենք, պատասխանեց Արաթիմոս։ Ես քեզի պէս ծիրանաւոր չեմ որ պատրաստ թօշակ ունենամ։

— Արաթիմոսի շնորհիւ ծիրաւոր, ըսաւ Պեմպօ ժպտելով։

— Ճիշդ է, ամենապատիւ սրբազան Պապին մօտ քիչ ազդեցութիւն չունիմ, ըսաւ Արաթիմոս։ Ձեռքէն ընաւ դրամ չելլէր, գրպանը խեցգետին կայ, բայց չմոռնանք ըսելու որ տիտղոս բաշխելու մէջ շատ առատաձեռն է։

Հիւրերը հրաժեշտ առին։ Պեմպօ իր կարգին դուրս ելաւ։

Ասոր վրայ, Արաթիմոս Փենելոփին եւ Մարկարիթան ճամբելով՝ արագ քայլերով ուղղուեցաւ դէպի այն դուռը, ուրկէ իր քարտուղարը ըլլալ ուզող փառասէր Ֆլորանսացին դուրս ելած էր։

Ֆլորանսացին հոն իրեն կը սպասէր։

— Եկուր, ըսաւ Արաթիմոս զայն քովի սենեակը առաջնորդելով։

Եւ երբ պարզօրէն կահաւորուած սենեակ մը մտան, աւելցուց.

— Հոս մեզ ոչ ոք կրնայ լսել եւ կրնանք ազատօրէն խօսիլ։ Նախ ըսէք տեսնեմ, ինչո՞ւ ձեր դիւցազներգութիւնը «Բանաստեղծը եւ Աւազակը» տիտղոսով խորագրած էք եւ ինչո՞ւ դէպքը Փիտվէի կիրճերուն մէջ տեղի կ'ունենայ։

Ֆլորանսացին ասոր ի պատասխան, կըռնակի լայն վերարկուն մէկ կողմ նետեց եւ գլուխէն դեղին կեղծամը քաշելով Արաթիմոսի առջեւը անշարժ կեցաւ։

— Դո՞ւք, դո՞ւք էք եղեր, գոչեց Արաթիմոս զարմանահար։

— Այո, ես եմ, պատասխանեց Ռօլան։ Ինչպէս որ դուք ձեր դերը լաւ կատարեցիք, այնպէս ալ ես իմ դերիս մէջն եմ։

— Հրամայեցէք, տէր իմ, ի՞նչ կ'ուզէք որ ընեմ։

— Նախ եւ առաջ ատենի մը համար ձեր քարտուղարը պիտի ըլլամ, շարունակեց Ռօլան։ Իսկ երկրորդ, ես ալ պէտք է ներկայ ըլլամ այն խնջոյքին որուն պիտի մասնակցիս երկու օր ետքը։

— Ո՞ր խնջոյքին։

— Պերճաշուք Էմփերիայի սալքածին։ Աղէկ միտքս ինկաւ. այդ կինը հիմա ի՞նչ կ'ընէ, իմացածիս նայելով զաւակ մը ունի եղեր, ճի՞շդ է։

— Այո, տէր իմ, ճիշդ է, բայց մարդ չի գիտեր անոր զաւակ ունենալը։ Աղջիկ է։

— Անունը ի՞նչ է։

— Պիանքա։

— Քանի՞ տարեկան է։

— Տասներեքէն տասը չորս տարեկան կայ։

— Լաւ։ Հիմա գանք մեր գործին։ Այդ խնջոյքին միջոցին անանկ մը կարգադրելու ես որ այդ մանկամարդ Պիանքան կարենամ տեսնել։ Յետոյ, պէտք է որ այդ պերճաշուքը քու քարտուղարիդ վրայ մեծ վստահութիւն ունենայ...։ Իմ մասիս գովասանքով խօսելու ես... հասկըցա՞ր։

— Այո, տէր իմ։ Ուրի՞շ։

— Հիմակուհիմա այսքան։ Ես վաղը դարձեալ հոս պիտի գամ։ Դուն զիս պիտի ընդունիս եւ պիտի հաւանիս որ քու քարտուղարդ ըլլամ։ Յաջորդ օրը, զիս հետդ Էմփերիայի սալքելիք խնջոյքին պիտի տանիս։ Մնացածին մասին ետքը կը մտածենք թէ ինչ ընել պէտք է։ Հիմա զիս հոսկէ դուրս առաջնորդէ, բայց անանկ ճամբայէ մը հանէ որ մարդ չտեսնէ։ Քիչ մնաց պիտի մոռնայի ըսելու։ Այն մարդը որ հետս բերած էի եւ որ հիմա ներքնախուցին մէջ ինծի կը սպասէ, քու սպասաւորդ պիտի ըլլայ։ Ան ալ քու հետդ իբրեւ հետեւորդ Էմփերիայի պալատը պիտի գայ։

Այս ըսելով, Ռօլան դեփ-դեղին մազերով կեղծամը գլուխը անցուց եւ բոլորովին անճանաչելի դարձած, դուրս ելլելու պատրաստուեցաւ։

Արաթիմոս, դեփ-դեղին կորած, զայն առաջնորդեց գաղտնի դրան մը առջեւ ուրկէ պալատին ետեւի կողմը կ'ելլուէր։ Ֆլորանսացին արագ քայլերով հեռացաւ։

Ասոր վրայ, Արաթիմոս վերադարձաւ այն ներքնախուցը ուր ճերմակ մազերով մարդը իրեն կը սպասէր։

ՄԻՇԷԼ ԶԷՎԱՔՕ

(Շար.)

Fonds A.R.A.M

Տէր եւ Տիկին Վահրամ Ճենազեան եւ իրենց զաւակը՝ Եղուարդ, այրի Տիկին Հիլտէ Ճենազեան եւ աղջիկը Սիպիլ (Անգլիա), Սուրէն եւ Ժիրայր Ճենազեան (Ցունաստան), Ղազիկեան ընտանիք (Պոլիս) եւ Տէր եւ Տիկին Գազանճէն, Տէր եւ Տիկին Տիմոն եւ զաւակները, Ալեք–սանդր Սապինճնքով խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, հօրաքրոջ, խնամիին եւ ազգականին՝

ՕՐ. ՀՌԻՓՍԻՄԷ ՃԵՆԱԶԵԱՆԻ
(նախկին ուսուցչուհի Դպրոցասէր վարժարանին, Պոլիս)

մահը, որ պատահեցաւ Մայիս 24ին Նուպարեան Հանգստեան տան մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Փանթէնի գերեզմանատունը, Մայիս 26, ժամը 14·30ին:

Մասնաւոր մահազդ չրկել հնարաւոր չըլլալուն պատճառաւ, կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն, ներկայս իբր այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները Ճենազեան ընտանիքին:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ մասնաճիւղի ընկերուհիներ Տիկին Արաքսի Մկրտիչեանի, Տիկին Մատլէն Ուլուպէյեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեանի ցաւալի կորստեան առթիւ:

×

Կապ. Խաչի Լիոնի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Սարլօ Կարապետեան եւ Թուֆլեան ընտանիքներուն իրենց հօրեղբօր եւ կեսրայրին Կարապետ Թուֆլեանի մահուան առթիւ:

Լիոնէն՝ Գ. Աճէմեան ընտանիքը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տիկին Արաքսի Մկրտիչեանի, զաւակներուն եւ պարագաներուն ընկ. Խաչիկ Մկրտիչեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 Փր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի Մայիս 30, Համբարձման տօնին առթիւ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Աւստրալիոյ եւ Ծայրագոյն Արեւելքի Առաջնորդ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՊՍ. ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պատարագ ժամը 9·45ին:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԾԱՆՕԹ

ՔԵՄԱՆՉԻՍՏ ՌՈՒԲԷՆԻ

(ԳԱՐԱԽԱՆԵԱՆ)

Հովանաւորութեամբ Լիոնի Հայ Ազգային Միութեան

Ուրբաթ Մայիս 28, ժամը 21ին Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Գուալօ փողոց

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վարդան Պանտիկեան, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Պանտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շմաւոն–Վեռա Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Վահէ – Ամալիա Լօռէնեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Քամիլէ Շալ–ճեան եւ զաւակները, Յովհ. Հրաչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ֆէրտի Հրաչ–եան, մայր եւ զաւակներ, Տէր եւ Տիկին Կարապետ – Արշալոյս Փօլատեան, ինչպէս նաեւ ընտանեկան պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց կնոջ, մօր, կեսուրի, զոքանչի, եղբօր կնոջ, հօրաքրոջ, մեծ–մօր՝

ԼՈՒՍԸՆԹԱՑ ՊԱՆՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունօրեակի առթիւ, Կիրակի Մայիս 30ին, Սէն Ժեռոմի Սահակ–Մեսրոպ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Չրի բնակութիւն առանձին կամ հանգստեան կոչուած կնոջ մը, ապրելու համար պարտէզով փավիյոնի մը մէջ առանձին կնոջ մը հետ:

Հեռաձայնել՝ 522–06–07 ժամը 9էն 11 եւ 20էն 21:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՓԱՐԻԶ

ՏԻԿՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՐՄՆԻ կազմակերպութեամբ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Չորեքշաբթի Յունիս 2 ժամը 16ին Ալեք Մանուկեան Մշակ. կեդրոնին՝ մէջ, 118 Քուրսէլ փողոց, Փարիզ 17րդ

Գեղարուեստական բաժին՝ մասնակցութեամբ՝ Երգ ՝Պ. Միհրան Էլմայեանի, արտասանութիւն Դպրոցասէր եւ Սամուէլ Մուրատեան վարժարաններու աշակերտութեան, հայկական պարեր Միջի–Սօսիի:

Բոլոր հայ մայրերը սիրով կը հրաւիրուին իրենց պզտիկներով:

Կը խնդրուի նախապէս հեռաձայնել Հ. Բ. Ը. Մ.ի կեդրոնը՝

Հեռ. 924–86–71 եւ 227–12–26

Ի նպաստ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կ'երգէ

Լիւսի Քոչեան

Հայաստանէն եկած ժողովրդական արուեստագիտուհի

Հինգշաբթի Յունիս 3 ժամը 20·30ին, Ալֆորվիլի հանդիսասրահը, 22 Ռիւ Վոլթէր:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆԻ ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎ ԵՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի Կեդր. Վարչութիւնը կը տեղեկացնէ իր բոլոր մասնաճիւղերուն որ տարեկան Պատգամ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Մայիս 29, առաւօտեան ժամը 9·30ին, կազմակերպուած Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի կողմէ, Ֆայրեկուլի դղեակը, Մարսէյլի մօտ, Մարսէյլի համբակառքի ընկերութեան հանգստավայրը:

Հիւսիսէն եկող պատգամաւորները էքս ան Փրովանսէն պէտք է անցնին դէպի Սէրթեմ:

Յաջորդ օրը, Կիրակի, տեղւոյն վրայ, դաշտահանդէս: Կը խնդրուի միասին բերել աթոռ եւ սեղան: Ճոխ պիւֆէ, չամփուրով խորոված, Կոռնկ նուագախումբ:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԽՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Մայիս 30, Կիրակի ժամը 15·30ին

Salle Rossini, 6, Rue Drouot — Métro Richelieu Drouot

Խօսք՝ ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կ'արտասանեն.— Ռ. Աբրահամեան, Ա. Տէվրէնեան, Ա. Էֆիզեան, –Դարփանթիէ Գ. Տէրվիշեան, Ս. Թիւթէն, Ն. Պշտիկեան, Ա. Պօտուրեան, Ք. Հազար, Ա. Տէր–Գրիգորեան

Դաշնակ ԱՆԻ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Պարգեւատրում հայ արժանաւոր մայրիկին

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Հայ Առաք. եկեղեցւոյ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Կիրակի Մայիս 30, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ կը մատուցուի պատարագ: Յաւարտ պատարագի կը կատարուի հոգեհանգստեան պաշտօն Սարդարապատի հերոսներու յիշատակին, որոնք նահատակուեցան վասն հաւատոյ եւ հայրենեաց:

Սկիզբ առաւօտեան ժամերգութեան ժամը 8·30, պատարագ 10:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

COSTA-BRAVA

DIRECTION ARMENIENNE
Spécialités franco - espagnoles

La paella — les calamars farcis — la zarzuela

13, Rue de Valenciennes
75010 PARIS
Tél. : 607-54-65

Fermé le Lundi

MELINE et DANIEL VOUS ATTENDENT

Ա Ղ Ք Ա Տ Ա Խ Ն Ա Մ Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍ 6, Մոնմօրանսիի Հանգստեան Տան դարաստանին մէջ

44 – 50, Ավընիւ Շարլ Տը Կօլ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Երգ – նուագ, մասնակցութեամբ

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ՍՎԱՃԵԱՆԻ, ձեռնադաշնակ – երգչուհի

Պր. ՆՈՐԱՅՐ ԱԳԸԼԵԱՆԻ, երգիչ – յօրինող

Առնուվիլի Կապոյտ Խաչի պարախումբին եւ ԳԱՐՈՒՆ նուագախումբին

Աւանդական հայկական չամփուրով խորոված եւ ճոխ պիւֆէ

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Աղքատախնամի կեդրոնը, հեռ 878–02–99

Անձրեւի պարագային ապահովութիւններ ձեռք առնուած են:

Ծանօթ.— Մոնմօրանսի երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նորէ եւ իջնել Անկէն (խիւաքանչիւր քառորդ ժամուն), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով Կրոլէի կայարանը իջնել:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Կը յանձնարարուի ուտելիք չբերել եւ տեղւոյն վրայ ծախսել:

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի օր մը անցընել:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Pélerinage Exceptionnel

SAINTE ETCHMIADZINE

Bénédiction "Sourp Muron"

Festivités pour le 20ème Anniversaire de l'intronisation de Sa Sainteté le Catholicos de tous les Arméniens

DU 22 SEPTEMBRE AU 6 OCTOBRE

Renseignements et inscriptions dès maintenant auprès de :

A PARIS

mondotours

2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

AU SECRETARIAT DE L'EGLISE ARMENIENNE, 15 Rue Jean-Goujon, 75008 PARIS — Tél. : 359-67-03

A LYON Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

Exigez

de votre fournisseur habituel

les délicieux

halva lokoum tahin

Bongoût

USINE A St. MENET - 13011 MARSEILLE - TEL (91) 43 12 53 - 43 04 07

Fonds A.R.A.M

ՇԱԲԱԹ
ՄԱՅԻՍ
29
SAMEDI
29 MAI
1976

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE NUMERO 1,20 F.

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 — Fondé en 1925
C. C. P. Paris 15069-82 571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 170 Ֆ.	Վեցամսեայ	90 Ֆ.
Արտասահման Տար.	200 Ֆ.	Հատը	1 Ֆ. 20

51ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 13.600
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.600

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԼՈՒՍԱՇՈՂ ՓԱՐՈՍԸ

Մայիս 28։

Հրաշագործ Թուական, որ Հայոց դարաւոր պատմութեան տարեգրութեանց մէջ արձանագրուած է ոսկի տառերով՝ իբրեւ կենդանի վկայ Հայուն տոկալու, վերապրելու եւ յաւերժանալու աննկուն կամքին ու անսասան հաւատքին։

Լուսաշող փարոս, որ 58 տարի առաջ ճեղքելով Հայաստան աշխարհը ծածկող մահաբոյր աղջամուղջը՝ փայլեցաւ յաւիտենական Արարատի գագաթէն՝ ճամբայ ցոյց տալով անդունդին ծայրը հասած ուղեկորոյս Հայութեան յոյս ու լոյս պարգեւելով յուսակտուր հոգիներու։

Փարոս, որուն յառած է իր աչքերը համայն Հայութիւնը՝ հայրենիքի թէ սփիւռքի մէջ։

Մայիս 28 խորհրդանշան մըն է ցեղին յարութեան՝ Մեծ Եղեռնի մահասարսուռ տարիներու վաղորդայնին։

Վատոգի ցեղասպանը իր դիւային ծրագրով արմատախիլ ընելէ ետք Արեւմտահայութիւնը՝ գերակշիռ ուժերով կը յառաջանար դէպի Արեւելեան Հայաստան՝ միանգամ ընդմիշտ աշխարհի երեսէն ջնջելու համար Հայութեան անունը, երբ 1918 Մայիսի վերջին տասնօրեակին հրաշք մը գործուեցաւ Արարատեան դաշտին մէջ։

Զրահուած ինքնապաշտպանութեան, ֆիզիքական գոյութիւնը պահպանելու բնազդով, հզօր, անընկճելի բնազդով, գօտեպնդուած Հայու բարոյական բարձր արժանիքներն ու ազգային ինքնուրոյն դիմագիծը անեղծ պահելու հաստատ կամքով, Հայութեան զաւակները առանց սեռի, տարիքի ու դաւանանքի խտրութեան, մէկ սիրտ մէկ հոգի, բոլորուած իրենց ղեկավարներուն շուրջ, կասեցուցին անարգ թշնամին՝ հերոսաբար կռուելով։ Սեղծեցին Սարդարապատ։

Հինգուկէս դարու ստրկութենէ ետք կեանքի կոչեցին անկախ Հայաստանը Մայիս 28ին։

Ազատամարտ չէր միայն, ինչ որ տեղի ունեցաւ 1918 Մայիսի ճակատագրական օրերուն, այլ եւ իսկ գոյամարտ։ Մահու եւ կենաց կռիւ։ Ապրելու կամ պատմութեան թատերաբեմէն խսպառ հեռանալու, յաւէտ անհետանալու ճակատամարտ։

Արիւնաքամ Հայութիւնը յաղթանակ տարաւ իր պատմութեան ճգնաժամային, բախտորոշ այդ օրերուն՝ անյուսալի պայմաններու տակ։ Այս փաստն իսկ գրաւական մըն է, որ հայ ազգը ընդունակ է նոր հրաշքներ գործելու՝ երբ դանակը ոսկորին կը հասնի։

Մայիս 28ի շնորհիւ է, որ այսօր ունինք կորիզ Հայաստանը։ Առանց Սարդարապատի, Ղարաքիլիսայի եւ Բաշ Աբարանի յաղթանակներուն չէինք կրնար աշխարհի քարտէսէն կորզել փոքրիկ հողամաս մը եւ վրան արձանագրել «Հայաստան» պաշտելի անունը։

Նեղ սահմաններու եւ տարբեր վարչաձեւի տակ է այդ հայրենիքը խորհրդայնացումէն ի վեր։ Ուրախալի երեւոյթ է սակայն, որ շուրջ երեք միլիոն Հայեր կ'ապրին այնտեղ։ Լծուած են շինարարական աշխատանքի։ Ամէն օր նոր նուաճումներ կը կատարեն գիտութեան, գրականութեան եւ մշակոյթի բոլոր մարզերուն մէջ, սատարելով երկրի վերելքին։

Մայիս 28ի առթիւ անգամ մը եւս կուզանք հրապարակելու համայն Հայութեան քաղաքական – հողային պահանջները։ Անկորնչելի իրաւունքները։

Կրկնելու մեր ուխտը՝ հաւատարիմ մնալու մեր նահատակներու կտակին։ Անընդհատ հետապնդելու Հայ Դատը։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃՈՒՄՊԼԱԹԻ ՔՈՅՐԸ՝ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

— O —

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԱԼ ՍԽԱԼԵՐ Է ԵՂԵՐ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Եղեռնափորձերը կը շարունակուին Պէյրութի մէջ եւ այս անգամ մահմետական Ձախի պարագլուխին՝ Ճումպլաթի քոյրն է, որ սպաննուած է իր բնակարանին մէջ իսկ, ահաբեկչական խմբակի մը կողմէ։ Ինք գնդակ մը կերած է գլխուն մինչ իր երկու աղջիկները կը վիրաւորուէին եւ բաւական ծանր վիճակի մէջ կը գտնուէին։

Անկա չէ անշուշտ որ կիրքերը կրնայ մեղմացնել եւ լուծումի մը ճամբան բանալ Լիբանանի արիւնալի դէպքերուն վերջ տալու համար։ Ֆալանժները անմիջապէս դատապարտած են այս արարքը, զոր գրգռութիւն մը կը նկատեն, քանի կը պատահի այնպիսի առեն մը երբ աջ ու ձախ խօսակցութեան մէջ էին եւ յոյս կար որ Սարգիսի առաջարկած «կլոր սեղանը» կազմակերպել անկարելի պիտի չըլլայ։ Ծէմայէլի երկու տղաքը՝ Պէշիր եւ Ամին յայտարարած են թէ կողմնակից են «կռուողներու զրոյցի» մը։ Ծիշդ այս պատճառով է որ գրգռութիւնը հաւանական կը նկատուի։ Արդարեւ, վերջին երեք օրերու ընթացքին մթնոլորտը շատ լարուած է, զոհերու օրական հաշուեկշիռն է՝ Երկուշաբթի 79 մեռեալ եւ 120 վիրաւոր, Երեքշաբթի 44 մեռեալ եւ 75 վիրաւոր, Չորեքշաբթի 51 մեռեալ եւ 117 վիրաւոր եւ Հինգշաբթի՝ 95 մեռեալ եւ 90 վիրաւոր։

Միւս կողմէ, ամերիկացի բանագնացը, Տին Պրաուն յայտարարած է թէ ըստ իրեն ամերիկեան կառավարութիւնը «սըխալ մը ըրած է» արգելք հանդիսանալով որ Սուրիա նոր զօրք ղրկէ Լիբանան անցեալ ամիս։ «Շատ զսպեցինք Սուրիացիք հաճելի ըլլալու համար Իսրայէլի»։

× Գալով լուծումի մը յոյսին, ալժերացի դեսպանը, տեսնուելէ ետք Սարգիսի հետ, Չորեքշաբթի օր ըսած էր. «կրնամ ըսել որ Լիբանան լիբանանեան քաղաքական լուծումի մը ճամբուն վրայ է»։ Յաջորդ օրն էր սակայն որ կը սպաննուէր Ճումպլաթի քոյրը եւ Ճումպլաթ կը ջնջէր Սարգիսի հետ ժամադրութիւնը մինչ նախապէս ինք ալ ալժերացի դեսպանին նման յոյս յայտնած էր մերձաւոր կարգադրութեան մը առընչութեամբ։

Քանի մը տողով

ԹՈՒՐՔ ԿԻՊՐԱՑԻՆԵՐԸ նախապայմաններ դրած են բանակցելու համար յոյն – Կիպրացիներուն հետ։ Օնան, յանուն Թուրքերու նամակ մը ղրկած է յոյն ներկայացուցիչ՝ Փափատոփուլոսի, ուր կ'ըսէ թէ հողային հարցը պէտք է ծեծուի բոլորովին գաղտնի մինչեւ որ գոհացուցիչ ելք մը գտնուի երկու կողմերուն համար ալ։ Այս կէտը ընդունելէ ետք, Թուրքերը կ'ըսեն նաեւ թէ Թուրք եւ յոյն շրջանները պէտք է նման ըլլան աշխարհագրական թէ բնակչութեան տեսակէտով, Թրքական գօտին պէտք է ապահով պայմաններ ունենայ, երկու կողմերն ալ պէտք է պատասխանատու ըլլան իրենց պաշտպանութեան։

ՀԱՅՏԸՆԿԸՐ, գերման փիլիսոփան մեռաւ առջի օր, 86 տարեկանին։ Հայրերէն մէկը կը նկատուէր գոյապաշտութեան թէեւ ինք կը մերժէր այդ մակդիրը։ Իր գլխաւոր աշխատանքը՝ Զայ ունd Ցայ լոյս տեսած է 1927ին։ Իր համբաւը տուժած է սակայն երբ 1933ին անդամակցած է նացի կուսակցութեան։

ՍՈՒՐԻԱ ընդունեցաւ որ ՄԱԿի ուժերը աւելի երկար մնան Կոլանի վրայ։

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 18–24)

ԱԿԱԴ. ՍԱՀԱԿ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Ակադեմական Սահակ Կարապետեան պարգեւատրուած է Հայաստանի Գերագոյն Խորհուրդի կողմէ՝ ժողովուրդներու բարեկամութեան շքանշանով, իր ծննդեան 70ամեակին առթիւ։ Հայ գիտնականը կենսաբանական գիտութեան զարգացման մեծ ծառայութիւններ մատուցած է. մասնաւոր ուշադրութեան արժանացած է անոր յայտնաբերած փորձառական տուեալները գիւղատնտեսական կենդանիներու մարսողութեան կենսաբանութեան ասպարէզին մէջ։ Ս. Կարապետեանի նախաձեռնութեամբ 1957ին՝ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի կենսաբանութեան հիմնարկութեան մէջ ստեղծուած է տարրալուծարանը։ Մեծ դեր ունեցած է նաեւ գիտնականի բազմամեայ հետազօտութիւններուն արդիւնքը հանդիսացող թռչնաբուծութեան մասին գրած մէկ գիրքը, որ ծառայած է իբրեւ գիտական հիմք՝ Հայաստանի մէջ արդիւնաբերական թռչնաբուծութեան զարգացման համար։ Սահակ Կարապետեանի գրիչին կը պատկանին աւելի քան 300 գիտական գործեր, որոնց շարքին 11 հատոր եւ երկու դասագիրք։ Ակադեմականը իր կարգ մը ուսումնասիրութիւններու արդիւնքներուն մասին զեկուցումներ կարդացած է միջազգային համագումարներու մէջ՝ Մեքսիկա, Ճափոն, Միացեալ Նահանգներ, Սպանիա, Արեւելեան Գերմանիա եւ Հնդկաստան։ Ս. Կարապետեան Հայաստանի Կենսաբանական Ընկերութեան վարչութեան նախագահն է եւ մեծ ջանքեր ի գործ կը դնէ գիտական ժողովներու կազմակերպման, ինչպէս նաեւ գիտական ուսումնասիրութիւններու հրատարակման համար։ Հայ գիտնականը օգտակար դեր կատարած է նաեւ սերունդի պատրաստութեան տեսակէտէն։ Ան պատրաստած է քսան գիտութեան թեկնածուներ եւ դոկտորներ։

×

ՀԱՄԵՐԳ՝ 668 ՄԵԹՐ ԳԵՏՆԻ ՏԱԿ

Չայքովսկիի « Սանթիմանթալ վալս »ը հնչած է զարմանալի «սրահ»ի մը մէջ, որ կը գտնուի 668 մեթր գետնին տակ, Արփի – Սեւան շինարարութեան մէջ, ուր տեղի ունեցած է համերգ – հանդիպում մը։ Համերգի յայտագիրը բաղկացած է երգերէ եւ նուագներէ։ Թաւջութակահար Գուրգէն Ադամեան նուագած է Չայքովսկիի գործը, երգչուհի Աննա Նշանեան մեկնաբանած է Գրիգոր Հախինեանի «Ծովինար» օփերայէն Ծովինարի երգը։ Ներկաներու գնահատութեան արժանացած են նաեւ Անահիտ Ցիցիկեանի, Ֆլորա Խորէնեանի, Մելանիա Արուեանի, Մարտին Վարդազարեանի, Լոլա Խոմեանցի, Արտաշէս Աւետեանի եւ Էլէոնորա Ադամեանի ելոյթները։ Երեւանցի երաժիշտները ներկայացուցած են դասական եւ ժամանակակից հեղինակներու ստեղծագործութիւններէն՝ հայկական, ռուսական, ուկրանիական ժողովրդական եւ ճազ երգերէն կազմուած յայտագիր մը։

×

«ԱԽԹԱՄԱՐ» ԶԱՐԹՈՒՑԻՉՆԵՐԸ

«Նայիրի» մակնիշը կրող երաժշտական զարթուցիչները, կանացի եւ տղամարդու ձեռքի ոսկէ ժամացոյցները լայն ժողովրդականութիւն կը վայելեն եւ տարուէ տարի կ'աւելնայ ապսպրանքներու պահանջը։ Այս տարի ձեռնարկութիւնը սկըսած է արտադրութիւնը « Ախթամար » մակնիշով զարթուցիչներու։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՄԷՋ ԱՐԿԱԾՈՎ ՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՅԹԱԾ Է

— O —

ՄԷԿ ՄԵՌԵԱԼ — ՄԷԿ ՎԻՐԱՒՈՐ

Ուրբաթ առաւօտ ժամը 1էն սկսեալ ձայնասփիւռի զանազան կայանները, պետական թէ ոչ, արձագանգ կը հանդիսանային արկածի մը, որ պատահած էր Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 rue Bleue։ Ըստ ոստիկանութեան տուած առաջին տեղեկութեանց, Հինգշաբթի կէս գիշերին մօտ է, որ շէնքին առաջին յարկի մէկ սենեակը ռումբ մը պայթած է եւ տեղն ու տեղը մեռած է ան որու ձեռքն էր ռումբը։ Ուրիշ երիտասարդ մըն ալ վիրաւորուած, Օթէլ-Տիէօ փոխադրուած է, ուր կը հարցաքննուի։ Ոչ մէկ մանրամասնութիւն կար մեռնողին ինքնութեան մասին, քանի բոլորովին անճանաչելի դարձած էր։ Երկու զոհերն ալ Հայ են։ Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, վիրաւորուած տղան ոչ մէկ կապ ունէր եղածին հետ, այլ պատը կը գտնուէր երբ ջարդուփշուր եղած ապակիներէ վէրքեր ստացած է։

×

Ուրբաթ ցերեկ, Ֆրանս - Սուար առաջին էջին վրայ կը խորագրէր.—
3 ՌՈՒՄԲ — 1 ՄԵՌԵԱԼ ՌԻՒ ԲԼԷՕ (9րդ)
ու կը գրէր ի մէջ այլոց թէ «խորհրդաւոր պայթիւն մը պատահած է Հայ Մշակոյթի Տունը, ժամը 23.50ին» եւ պայթած ռումբէն զատ, երկու հատ ալ ուրիշ գտնուած է։ Ոստիկանապետը յայտարարած է թէ ռումբը պայթած է զոհին ձեռքին մէջ, որ 30 տարեկան մարդ մըն էր, լիբանանեան անցագրով։

Թերթը արձագանգ կը հանդիսանայ նաեւ դրացիի մը յայտարարութեան եւ հանրագրերու որոնցմէ կը հետեւցնէ թէ կրնայ «ազգայնական Հայերու գործն ըլլալ, որոնք կը պայքարին Թուրքերու դէմ» ու կը յիշէ Թուրք դեսպանին սպանութիւնը։

×

Թերթը մամուլի տակ դրած ատեն մեզի կը պակսին ճշգրիտ տեղեկութիւններ, կարենալ որեւէ բան ըսելու համար։ Ի յառաջագոյնէ սակայն կրնանք ըսել թէ եղածը միայն ու միայն անպատասխանատու տարրերու գործ է։

Fonds A.R.A.M

ՄԱՅԻՍ 28Ը

Մայիս 28ը նախորոշուած մի գործ չէր, այլ պատմական բերման արդիւնք: Դէպքերն այնպէս դասաւորուեցին, որ պէտք էր գործնական վճիռ արձակել, թէ ո՞ւմն էր այս մարզը, որ Ռուսերը լքեցին: Մայիսի 26ին Վրաստանն իրան հռչակեց տէր իր հայրենիքի՝ քայքայելով Կովկասեան միութիւնը: Մայիս 27ին նոյն քայլը կրկնեց Թաթարը, ինքն իրան տէր հռչակելով Ադրբեջանին: Մնում էր Հայաստանը:, որին չհամարձակեցան ձեռք մեկնել ու տէր դառնալ: Ազգային Բիւրօն, որ հայութեան ներկայացուցիչն էր այն ժամանակ, որոշեց տէր կանգնել Անդրկովկասի հարաւային մնացորդին, որ թողած էին թաթարն ու վրացին:

Ամէն տեսակէտով քաղաքական եւ ռազմական կացութիւնն անակնկալ էր հայութեան համար: Հայերը վստահ էին ռուս կայսրութեան մեծազօր ուժին, որ մի դար շարունակ նկատած էին ապաւէնն իրենց ապահովութեան: Վստահ էին թէ այդ ուժի դէմ անզօր է Թուրքիան եւ պիտի պարտուի՝ հայաբնակ վայրերը թողնելով ռուսին, որ յոյս ունէին թէ պիտի ստեղծուի հայկական ինքնավար աշխարհ՝ ռուսի հովանու տակ: Ոմանք մտածում էին աւելի հեռուն. կարծում էին թէ վաղ թէ ուշ նոյն ինքնավարութեան մաս պիտի կազմեն եւ Կովկասի հայաբնակ նահանգները: Թէեւ կային աննպաստ նշաններ այս յոյսերի եւ ակնկալութեան դէմ, բայց հայութեան յոյսն ու հաւատքը զօրաւոր էին: Եւ յանկարծ... վառ յոյսերու փլուզում. ռուս զօրքի խուճապային փախուստ ու նահանջ Կովկասեան ճակատից եւ ոչ միայն տաճկապատկան Հայաստանի լքում եւ զանգուածային գաղթ հայ ժողովուրդի, այլեւ Կովկասի մէջ օրհասական վիճակ հայութեան համար: Հայութիւնը հոգեբանօրէն պատրաստ չէր այս անակնկալը դիմագրաւելու համար:

Նա պատրաստ չէր նաեւ քաղաքական դաստիարակութեամբ: Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը տարիներ շարունակ հայութեան միտքն ու կամքը ուղղած էր դէպի տաճկապատկան Հայաստան: Իր քաղաքական մեծագոյն պահանջն էր հայաբնակ ինքնավար նահանգներ Թուրքի գերիշխանութեան տակ եւ հայաբնակ ինքնավար մարզեր ռուսի հովանու տակ Կովկասում: Այս էր պահանջում իր ծրագիրը եւ այս ոգով մարզուած էր դաշնակցական մարտիկն ու շարքային ընկերը: Թուրք ոմանք երազում էին աւելին, մանաւանդ պարզամիտ գիւղացին եւ մի քանի ազգամիտ մտաւորական, բայց կուսակցութեան պաշտօնական ծրագիրն աւելի լայն պահանջներ չունէր:

Եւ յանկարծ պայմաններն այնպէս փոխուեցին, որ հայն ստիպուած էր տէր կանգնել իր պատմական հայրենիքին եւ ստեղծել մի նոր պետութիւն՝ ապաւինած իր ուժին միայն: Դաշնակիցները, որոնց պայքարին հայը տուած էր յաւելեալ ճիգ ու արիւն՝ շատ էին հեռու սահմաններից: Միակ մերձաւորը ռուսն էր, որ լքում էր Կովկասեան ճակատը եւ հայը մնում էր մենակ ու անպաշտպան սպառնացող Թուրքի դէմ: Վրացին նախօրօք կապ էր հաստատած Թուրքի հետ եւ մանր գործերով նրա օգտին՝ շահած էր նրա բարեացակամութիւնը: Թաթարն սպասում էր Թուրքի խուժումին, որ կարենայ հաշիւ տեսնել հայի հետ, որ նրան ծանր դասեր տուած էր հայ–թաթարական ընդհարումների ժամանակ: Այս պայմանների մէջ էր, որ հայը պէտք է հիմք դնէր հայոց անկախ պետութեան՝ իր յոգնած զօրքերով, իր տարանջատ ռազմական ուժերով, իր սովահար գաղթականով եւ աղքատացած շինականով:

Հայութեան մէջ տիրական էր Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը իր բազմահազար հետեւորդներով եւ հանրային լայն համակրանքով: Հայ Սոցիալ–Դեմոկրատները, որ վրացական գործակալ էին կամ ռուս համանուն կուսակցութեան մի համեստ թեւը, հայ ընկերվար յեղափոխականները՝ որ աննշան հետեւորդներ ունէին Հայերի մէջ եւ ռուս համանուն կուսակցութեան մի համեստ հատուածն էին, առժամապէս ազդեցութեան տիրացան, բայց շուտով դարձան աննշան ուժեր, երբ ռուս զօրքը քաշուեց Կովկասից եւ Ռուսաստանի հմայքն ընկաւ տեղացու աչքին: Նրանք հետեւորդներ ունէին Թիֆլիս ու Բագու, որ մայիսեան ակտերով դարձան անջատ եւ օտար պետութեանց մայրաքաղաքներ, իսկ իրենց սակաւաթիւ հետեւորդները Վրաստանի եւ Ադրբեջանի քաղաքացիներ: Հայաստանի մէջ նրանք աշխատած չէին, բայց իրերի բերումով դառնում էին Հայաստանի քաղաքացի: Հետեւորդները չէին կարող լքել իրենց բնավայրը, իսկ նրանց վարիչները պէտք է սակաւարժէք դառնային երբ առանց հետեւորդի մտնէին Հայաստան: Այս ուժերը չէին կարող պետութիւն կառուցել, որովհետեւ չունէին զանգուած եւ հմայք:

Իրադարձութեանց բնական բերումով այդ դժուարին աշխատանքը պիտի ծանրանար Հ.Յ. Դաշնակցութեան ուսերին, որ խոր արմատներ ունէր մեզ բաժին ինկած երկրամասին մէջ. ունէր բազմահազար անդամներ եւ համակիր ժողովուրդ: Հանրային վտանգների ժամանակ նա էր եղած վարիչը լայնածաւալ շարժումների – եկեղեցական գոյքերի գրաւում, հայ–թաթարական ընդհարումներ– նա էր եղած կրողն ու վարողը ազատագրական գաղափարի եւ պայքարի, նա էր կազմակերպած կամաւորական շարժումը եւ վերջապէս նա էր հաստատուն յենարանը Ազգային Բիւրոյի, որ ազգընտիր մարմին էր եւ ստանձնած էր քաղաքական դեր: Դաշնակցութիւնն այդ մարմնի մէջ մեծադեցիկ էր, որովհետեւ ունէր մեծ զանգուած եւ մարտական շարքեր: Դաշնակցութեան առջեւ դրուեց ժամանակի ծանրագոյն խնդիրը–տէր կանգնել հայաբնակ Կովկասին, որ թողած էին մեզ, կազմակերպել ժողովուրդի պաշտպանութիւնը վերահաս Թուրքի եւ անողոք սովի դէմ: Իր թիկունքը բռնած էին անբարեացակամ թաթարն ու վրացին. իր բազմահազար գաղթականները հռչակուած էին օտար պետութեանց քաղաքացիներ, նրանց հարստութիւնը իրաւապէս անցած էր օտար պետութեանց – թաթարին ու վրացուն: Դաշնակցութեանը մնում էր աւեր եւ անբնակ տաճկապատկան Հայաստանը եւ նոր բուն դրած գաղթականներով եւ նոր ծլած արտերով եւ կիսաւեր ռուսապատկան Հայաստանը, որ եղած էր ռազմաբեմ եւ մերձաւոր թիկունք: Թաթարն ու վրացին ապրած էին խորին թիկունքում, ուր ամբարուած էր անբաւ պաշար եւ ռազմամթերք, որին տէր դարձան. Նրանց մնում էր անվթար տնտեսութիւն, որ ուռճացած էր պատերազմի ընթացքին. ո՛չ սով տեսած էին, ո՛չ սրածութիւն, ո՛չ գաղթ, ո՛չ աւեր: Գալիս էր Թուրքը եւ գալիս էր հայութեան վրայ: Հայն էր վիճակուած պաշտպանել Կովկասի ճակատը: Թաթարը մատը մատին չէր զարկում. վրացին վէճ ու վրէժ չունէր Թուրքի դէմ եւ թաթարին դաշնակից՝ իր գործերը կարգադրում էր դիւանական ճանապարհով: Միայն հայն էր, որ պէտք էր ե՛ւ պետութիւն կառուցէր իր կիսաւեր հայրենիքում, ե՛ւ սովահար բազմութիւններ կերակրէր, ե՛ւ ժողովուրդ ու հայրենիք պաշտպանէր Թուրքի դէմ, որ գալիս էր հարաւից եւ թաթարի դէմ, որ խլրտում էր երկրի մէջ եւ թիկունքում:

Գալիքն ահաւոր էր եւ գործն ամեհի. պէտք էր ճիգերի գերմարդկային լարում: Նման պայմանների մէջ պատմական հայութիւնը լքած էր իր հայրենիքը եւ բռնած էր գաղթի ճամբան: Նոյնը փորձեց եւ նոր հայութեան ապահով դասը, բռնելով Ռազմավիրական խճուղին, որ միակ ելքն էր խուսափումի եւ տանում էր Ռուսաստան: Բայց Դաշնակցութիւնը եւ նրան ապաւինած ժողովուրդը վճռեցին մնալ, ճակատ յարդարել եւ կռիւ ընդունել մեր դարաւոր ոսոխի դէմ, որ Հայաստան աշխարհի մեծ մասը մաքրած էր հայ տարրից եւ գալիս էր միւս մասը մաքրելու:

Սա մի գերագոյն վճիռ էր, մի հերոսական կեցուածք, մի անօրինակ վճռականութիւն եւ նրա փառքը պատկանում է Հ.Յ.Դաշնակցութեան եւ հայ ժողովուրդի խոնարհ խաւերին, որ տէր կանգնեցին հայ հայրենիքին, կազմակերպեցին նրա պաշտպանութիւնը եւ դրին անկախ Հայաստանի պետութեան հիմքերը: Դաշնակցութիւն եւ ժողովուրդ քայլ առ քայլ նահանջեցին Երզնկայից, Խնուսից ու Բագրեւանդից, աստիճանաբար թողին Կարինը, Կարսն ու Սուրմալուն եւ վճռական գրոհի դիմեցին, երբ այլեւս նահանջելու տեղ չկար, երբ դէմ առան Արագածին եւ Գեղամայ լեռներին: Հայոց անվարժ եւ թերազէն բանակը գերագոյն ճիգով դիմագրաւեց Թուրքի արշաւին, շահեց մի քանի պատուաբեր կռիւներ – Սարդարապատ, Ապարան – եւ իր կամքը պարտադրեց Թուրքին: Շուտով միջազգային ռազմական կացութիւնը նպաստաւոր կերպարանք առաւ եւ Թուրքը քաշուեց Կովկասից առանց կարենալու ռուսապատկան Հայաստանը անապատի վերածել, թէեւ տեղ–տեղ յաջողեցաւ հայ տարրին վնասել:

Յետագայ դարերի հայ մարդը պիտի զարմանայ այն սերունդի վրայ, որ օրհասի տարիներին հերոսական վճռականութեամբ տէր կանգնեց իր անտէր հայրենիքին եւ իր անվարժ ու թոյլ ձեռքով, բայց անվեհեր հոգով կարողացաւ աւերակների եւ սովի միջից նոր Հայաստան ստեղծել:

Այս բախտորոշ եւ գերագոյն վճռականութեան տօնն է Մայիս 28ը:

Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հայաստանի անկախութեան հռչակումէն ճիշտ տարի մը ետք՝ 1919 Մայիս 28ին, մեր նոր շրջանի պատմութեան մէկ նոր անկիւնադարձը կ'արձանագրուէր, երբ Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը «Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան»ի Յայտարարութիւնը կը հրապարակէր. «Այժմ, կ'ըսուէր ի մէջ այլոց հոն, Անդրկովկասում եւ Օսմանեան կայսրութեան սահմաններում գտնուած պապենական հայկական երկրների միացման եւ անկախութեան այս ակտը կատարելով Հայաստանի կառավարութիւնը յայտարարում է, որ Միացեալ Հայաստանի պետական ձեւն է Ռամկավար Հանրապետութիւն, եւ որ ինքն հանդիսանում է Միացեալ Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը»:

Այս պատմական աքթին հրապարակումէն երեք ամիս առաջ, նոյն տարուան Փետրուարի սկիզբը, Երեւանի մէջ կը գումարուէր Արեւմտահայ Բ. Համագումարը՝ մասնակցութեամբ 55 պատգամա–

ՋՈՐԻ ՄԻՐՈՆ

4.

Մինչեւ արեւգալ ու արեւը մի պարան ճամբայ կտրեց, կռուեց Սեպասարը: Գագաթին ինչքան թաղքար բոլորը կարմիր ճաք տուեցին, կտոր–կտոր եղան, փշուր–փշուր: Ընկածը՝ կանգնածի թիկունքում չէր պահւում. պոկւում իջնում էր... Քարէ ալիք էր, քարէ հեղեղ:

Հէ–հէ–հէ՛յ, Սեպասար... երգում ունէր Սնջոյի պէս:

Յետոյ... յետոյ զարկուելու իր հերթն էլ եկաւ: Ինքն էր արիւն խառնում Սեպասարի փշրուած քարերին, սարի հին ու նոր կանաչներին: Զգում էր, որ մահը հեռու է եւ ուզում էր խանձոր դնել վէրքին ու կրակի մասին էր մտածում, ուզում էր արիւնահոսութեան դէմն առնել ու շալիկը պատռելու մասին էր մտածում, ուզում էր դիրքը թողնէր, քաշ–քաշ լինէր սարից ու... չիտակաչք նայել չէր կարող երեւն ի վար մեկնուած Սնջոյի կողմ:

Ապա թմրութիւն իջաւ Սեպասարի գլխին, ամէն ինչ դարձաւ թեթե՛ւ, փափո՛ւկ: Խանձարձուկ ունենալու ո՛չ ցանկութիւն, ոչ ուժ: Թւում էր, թէ ինքը սարի գլխին չէ՝ Յարութ պապի ճօճքի վրայ է: Չէ՛, հանդա՛րտ լողում է օդում: Կուրծքն ի վար մեկնուած էր ու երբ շարժուելու փորձ էր անում, գլուխը վանքի գմբէթի չափ խոշոր էր ու Սեպասարի ամպի նման թեթե՛ւ, թեթեւ...

Եւ յիշողութեան պատառիկներ էին պոկւում ուղեղից, անցա՛ծ–գնացած բաներ, որոնք ինքը երբեւէ չէր յիշել ու չէր յիշելու:

Փոքր էր, շա՛տ–շատ փոքր էր, պորտաբաց... Սանդի վրայ նստած էր մի ծիտ... Ուզում էր բռնել, ծիտը մատների արանքից պոկւում – նստում էր մի քիչ այն կողմ, նստում էր մի քիչ այն կողմ, մի քիչ...

Հօր ուսին նստած գնում էին արտ: Քարի ետեւից նապաստակ փախաւ... Մի ականջը սեւ էր, մէկը՝ ճերմակ... Մի ականջը սեւ էր, մէկը՝ ճերմակ, մի ականջը սեւ էր, մէկը...

Թաց քարի մօտ լորը բոյն էր դրել: Բնում հինգը պուտ–պուտ ձու կար, չորսը՝ մօտի՛կ – մօտիկ, մէկը՝ մի քիչ այն կողմ: Մէկը՝ մի քիչ այն կողմ... Մի քիչ...

Մանո՛ւկ օրերի յիշողութիւններից պատառիկներ էին պոկւում ուղեղից, փափո՛ւկ ալիք տալիս, մեծ ու նախշուն շրջանագծեր կազմում օդի մէջ, գունդ ու կծիկ շարժւում, մեծանում, յետոյ կորչում, խառնւում էին իրար...

Ուշքի եկաւ գիշեր էր. ոչ թափ ու որոտում, ոչ ասկեար: Քըռ ու քաշ իջաւ սարից... Չէ՛, իջնել չէր՝ տղաներից փախնել, գող – գող փախնել էր... Սեպասարի փէշին չուրթերը կպցրեց քարի թաց պռնկին, չուրթերը ձուլեց՝ ծուեց ջրի չիթը... Ե՛ւ ջուր, ե՛ւ մամուռ, ե՛ւ նշխարհ հող, ե՛ւ փշուր քար խառնեց երակներում մնացած պուտ արեան հետ:

Ջորի Միրօն խոնարհեց գլուխը ու նրա մաշուած թերթօնքներից կախուեց – տարուբերուեց իր կեանքի օրերի թելը՝ ո՞նց չկտրուեց... Սեպասարի փէշի ծլընգան աղբիւրի ջուրը անմահական էր՝ պահեց:

Յետոյ Ջորի Միրօն հայեացքը հաւաքեց ճամբից, հայեացքը տարաւ հասցրեց հեռու լեռնաշարը, աչքերը մանրացրեց՝ ծակեց մշուշը: Այնտեղ, լեռնաշարից այն կողմ, «տղեքից» մի բան մնացել է՝ իր համար չնչաւոր: Նայե՛ց, նայեց Ջորի Միրօն, աչքերը ծակծկուեցին՝ տրորեց ու ասաց որդուն.

— Յարութ, կռուի միջի ընկերութեան ընկերութիւն չի հասնի. թեւ ու թիկունք չէ՝ հոգու ընկերութիւն է: Ու կռուի մէջի ընկերոջ դաւաճանութեան դաւաճանութիւն չի հասնի. ընկերոջ թեւ ու թիկունք չպահել չէ՝ մարդու վերջին շունչ հարամել է, դառ...

Յարութը լսեց, ճպճպացրեց աչքերը եւ ասաց.

— Ճիշդ է, հայրիկ:

— Յարութ, դու կոմսոմոլ ես, չէ՞... Մեր Մխէն էս տարի կոմսոմոլ կ'ընդունուի, — ժպտաց Արօն, ապա լրջացաւ, — վայ թէ չընդունեն. ծննդականով է տասչորս, էնպէս՝ պստիկ – մստիկ, տասներկու էղնի – չէղնի... Ծննդական սխալ է, գիւղխորհրդի սխալմունք... Յարութ, փոխել կ'եղնի:

— Եթէ սխալուել են, պէտք է ճշդեն: Պարտաւոր են:

— Գիւղխորհուրդ Մխիկի մօր կ'ուղարկիմ. Մխիկի մօր գիր կ'իմանայ. երկու տարի լիկկայան գնաց:

ՄՈՒՇԵՂ ԳԱԼՇՈՅԵԱՆ

(Շար. – 27)

Fonds A.R.A.M

ւորներու: Արեւմտահայութեան քաղա – քական միտքին եւ կամքին յստակ ձեւա – ւորումը կ'արտայայտուէր քուէարկուած բանաձեւով.— «Արեւմտահայ Երկրորդ Համագումարը քննելով հայ ժողովուրդին ներկայ կացութիւնը սրտագին կ'ողջունէ եւ կը յայտարարէ Ազատ եւ Միացեալ Հայաստանի անկախութիւնը: ... Կը յայ– տարարէ իր վճռական որոշումն ու կամքը՝ ունենալ քաղաքական եւ պետական մէկ միութիւն համազգային հատուածներու եւ երկրամասերու միաւորումով»: Համա– գումարը կուտար միաժամանակ գործ – նական բնոյթի որոշում՝ «Կը պարտադ– րէ ընտրուած Գործադիր Մարմնին՝ նա– խարարական դահլիճին հետ անմիջական յարաբերութեան մէջ մտնել՝ իրականաց– նելու եւ գործնականացնելու քաղաքա – կան եւ պետական այն բոլոր աշխատանք– ները, որոնք հարկաւոր են Ազատ եւ Մի – ացեալ Հայաստանի պետական գոյութիւ– նը հիմնաւորելու համար»:

Այսպէս, ուրեմն, Բարենորոգումներու պահանջէն մինչեւ ինքնավարութեան ա– կընկալութիւն, անկախութեան հռչակու– մէն մինչեւ միացեալ Հայաստանի բանա– ձեւում՝ Հայութեան քաղաքական միտքը քայլմաթիւ հոլովոյթներէ կ'անցնէր ու կը հասնէր սրբազան նպատակին իրագործ – ման փուլին: Երկար, շատ երկար եղած էր ճամբան, այլ մանաւանդ արիւնալի. հայը նետուած էր պայքարի դաշտ ու արիւն տեսած էր տասնամեակներ շա – րունակ. աւելին՝ տեսած էր արհաւիրք – ներ եւ մինչեւ անգամ ի սպառ անհետա – նալու սեմին հասած էր: Այսուհանդերձ, գերագոյն ճիգով մը յաջողած էր իր ան– կախ պետականութիւնը հաստատել՝ իր– րեւ երաշխիք իր գոյութեան յաւերժու – թեան: Եւ ահա հազիւ տարի մը անց իր պետականութեան հիմերու հաստատու – մէն, այն ալ՝ անձեւ քաոսէ ետք, հայ միտքը երկրորդ մեծ ոստումը կը կատա– րէր բանաձեւելով իբրեւ ազգային ուխտ՝ Միացեալ Հայաստանը:

Այս ակտին պատմական ու քաղաքական արժէքը այնքան ակներեւ էր ու նաեւ՝ յայտուն, որ Ստեփան Մալխասեան, ա– կանաւոր լեզուաբանն ու պատմաբանը, անդրադառնալով Միացեալ Հայաստանի հռչակումին կը գրէր այդ Թուականնե – րուն.— «Մենք ապրում ենք մի ծայր աստիճանի հազուագիւտ պատմական մո– մենտ, ոչ միայն մեր ազգային պատմու– թեան, այլ նոյնիսկ համաշխարհային պատմութեան տեսակէտից: Ամբողջ պատ– մութեան ընթացքում առաջին անգամն է, որ հանդէս է գալիս եւ Պետութիւններից ճանաչւում է Միացեալ Անկախ Հայաս – տան»:

Այնուհետեւ ծանօթ են բոլորին քա – ղաքական իրադարձութիւնները, որոնք աննպաստ կացութիւն մը կը ստեղծէին մեր ազգային ուխտին ձեւաւորման հա– մար: Ծանօթ են նաեւ բոլորին այն խորթ ու օտարոտի առաջադրութիւններն ու բա– նաձեւումները, որոնք կը պարտադրուէին մեր ժողովուրդի հայրենի հատուածին, տասնամեակներ շարունակ: Արեւմուտքը Լօզանի մէջ 1923 Յուլիս 24ին կը Թաղէր հայկական իրաւունքները: Անկէ առաջ Կարմիր Մոսկուան 1921 Մարտ 16ին եւ նոյն տարուան Հոկտեմբեր 13ին բարե – կամութեան եւ եղբայրութեան դաշնագիր կը կնքէր Անգարայի հետ ու Թրքական հող կը նկատէր ո՛չ միայն ամբողջ Արեւ– մտահայաստանը, այլեւ Արեւելեան Հա– յաստանի այն մասը, որ Արաքսէն այն կողմ կը մնար: Մոսկուայի եւ Կարսի ծանօթ դաշնագիրներն են ասոնք: Հա – յաստանի խորհրդայնացումէն ետք եր – կրին նոր վարիչները կոնակ կը դարձնէին իրենց ժողովուրդին անբռնաբարելի իրա– ւունքներուն: Ալեքսանտր Միասնիկեանն էր, որ Սեւրի դաշնագիրը Թուրքիոյ վի– զին փաթթուած «ասիական Վերսայլ» կ'որակէր ու կ'առաջարկէր «հաշտուել ու խաղաղութիւն հաստատել հայ եւ Թուրք ժողովուրդների միջեւ»: Ուրիշ մը՝ Ար – տաշէս Կարինեան կը պնդէր, թէ պէտք է «վերջ տալ Հայութեան հաւաքման գա – ղափարին Հայաստանում, մի գաղափար, որ մինչեւ այժմ էլ ապրում է ժողո – վրդական զանգուածների գիտակցու – թեան մէջ»:

Աւելորդ է ըսել, թէ նման գաղափար – ներ օտարոտի էին մեր ժողովուրդին հա– մար ու կը պարտադրուէին, ինչպէս միշտ, Մոսկուայէն: Երկար եւ մաշեցնող կ'ըլլայ պայքարը այս չնարշխարհիկ տեսութիւն–

ներուն դէմ, որոնք այսպէս թէ այն – պէս սահմանուած էին փոշիանալու, քա– նի անոնք չէին համապատասխաներ մեր բովանդակ ժողովուրդին ազգային – քա– ղաքական ձգտումներուն:

Այսօր, տասնամեակէ մը ի վեր «մեր հողերը, մեր հողերը» բանաձեւումը դար– ձած է համազգային կանչ, տենչ եւ ձըգ– տում: 1919 Մայիս 28ի բանաձեւումն է, որ կը մնայ միշտ ի զօրու ամէնուր, ա– մէն հայու համար:

Ուրեմն աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է միասնական ճակատ յարդարել այն ու– ժերուն դէմ, որոնք կաշկանդել կ'ուզեն մեր իրաւունքները արտայայտող ձայնը. անհրաժեշտ է որեւէ ատենէ աւելի միաս– նական ճակատով գտնուիլ պահանջատէրի դիրքին մէջ: Այլ սակայն հրամայական պահանջ է, որ աշխատանք ու պայքար կատարուին ծրագրուած ու յստակ ա – ռաջադրուած ձեւերով, դարուն եւ պայ– մաններուն համապատասխանող միջոց – ներով եւ եղանակներով: Անցեալին, կ'ըսէ մեր պատմութիւնը, շատ բան կորսնցու – ցինք անկազմակերպ ու պարագայական բնոյթ կրող մեծ աշխատանքներու եւ պայքարներու հետեւանքով: Թուական – ները մեծ յուշարարներ են, գիտնանք ու– րեմն լսել յուշարարին ձայնը:

1918 Մայիս 28ը հայ ժողովուրդին ա– զատ եւ անկախ ապրելու իրաւունքը կը հաստատէ ու կը խորհրդանշէ. 1919ի Մա– յիս 28ն ալ՝ անոր իրաւունքը տէր դառ– նալու իր պատմական հողերուն, որպէսզի կերտուի միացեալ Հայաստանը:

Յիշենք, որ օրուան ազգային հանգա – նակն է՝ ամբողջական Հայաստան, ամ – բողջական հայութեամբ:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ԿԱՐՕՏ

ԽՄԲ.— Հայաստանի Անկախութեան Փոխառութեան Պրոպագանդայի Մասնա– ժողովը Թիֆլիսի մէջ 1920 Օգոստոս 2ին լոյս ընծայած է միօրեայ թերթ մը՝ «Հա– յաստանի Անկախութեան փոխառութիւն» անունով: Այդ թիւին մէջ, Հայաստանի անկախ Հանրապետութեան ամրապնդման եւ բարգաւաճման ի նպաստ կատարուած փոխառութեան արշաւին զօրավիգ կեցած են Յովհաննէս Թումանեան, Դերենիկ Դե– միրճեան, Ստ. Մալխասեան, Ստ. Լիսից– եան, Հնչակեան կուսակցութեան պարա – գլուխներէն Ռ. Խան–Ազատ եւ ուրիշներ:

Ստորեւ իբրեւ հին եւ մոռցուած էջ կը ներկայացնենք Ստեփան Լիսիցեանի գը– րութիւնը, զայն քաղելով վերոյիշեալ թերթէն: Վաստակաւոր մանկավարժ եւ բանասէր Ս. Լիսիցեան վարիչն էր եղած Երեւանի համալսարանի փիզիքական աշ– խարհագրութեան ամպիոնի եւ Հայաստա– նի Գիտութիւններու Ակադեմիայի պատ– մական թանգարանի ազգագրական բաժ– նի: Մեռած է 1947ին:

×

Իմ առջեւ դրուած է ժուռնալ Ագիա – թիքի 1919 Թուի Մայիս – Յունիս համա– րը: Այդ գրքի մէջ յայտնի Ֆ. Մակլէրը լուսանկարներ եւ քաղուածքներ է բերում Բլէնդի անգլերէն հրատարակութիւնից, որ նուիրուած է Մալակայի (Հնդկաչին) պատմական գերեզմանաքարերին, ի մի– ջի այլոց նաեւ ԺԸ. դարում Նոր–Ջուղա– րից այդ անկիւնը տեղափոխուած գա – ղութի: Այդ գեղեցիկ հայկական տապա– նաքարերից մէկը մանաւանդ Թողնում է ինձ վրայ խորին տպաւորութիւն եւ մի շարք մտքեր է արծարծում իմ մէջ: Դա՝ 1774 Թուին վախճանուած 29 տարեկան Յակոբ Շամաշամեանցի «դբի» վրայ ձգուած քարն է:

Մի սիրող ձեռք կամենալով յաւերժա– ցնել հանգուցեալի զգացմունքները՝ զար– դարել է տուել քարը հայկական ձեռա – գիրներից փոխ առած նկարներով եւ սի– րուն երկաթագրով արձանագրել է.

«Ողջո՛յն ընդ քեզ, դամբարանիս տառն ընթերցող: Տուր ինձ լուր ազատութեան ազգին իմոյ, որ եմ տենչող, եթէ յարեաւ ի մէնջ ոմն իբր փրկիչ եւ կառավարող, ընդ որ աշխարհի յաւէտ էի յոյժ ցան– կացող»:

Արդէն աւելի քան մէկուկէս դար հայ–

րենիքից բունի հանած Նոր Ջուղայեցի ըն– տանիքի զաւակը, մի ունեւոր Հայ, ըն – կած Հին Աշխարհի էն ծայրին, ամբողջ կեանքն ու անգամ մեռնելիս երազել է ոչ թէ հոգու փրկութեան եւ յաւիտենական երջանկութեան մասին. նրա համար ա– ւելի սրբազան երազանքներ են եղել իր ազգի ազատութիւնը եւ անկախ կառա – վարութիւնը:

Ո՞րտեղից է այդ սուր Թախիծը, հայ– րենիքի այն ցաւագին կարօտը:

Ինչո՞ւ ահա քանի դար է Հայը իր երկ– րից դուրս դեռեւս շարունակ «ղարիբ» է զգում եւ հարցնում է կռունկին.

«Կռունկ, մեր աշխարհէն խաբրիկ մը չունի՞ս»:

Ի՞նչից է, որ մի լեհահայ, մեծ կալ– ուածատէր, ինտելիգենցիայի նշանաւոր ներկայացուցիչ, Բուժանովիչը, որ տաս– նեակ եւ աւելի սերունդներով բաժան – ուած է այն ժամանակից, երբ պապերը գաղթել են Լեհաստան, իր մի նամակի մէջ գրում է.

«Բայց չեմ կարողանում մոռանալ իմ տատիս, Հայաստանը»:

Ի՞նչպէս է, որ հայրենիքի այս տեն –

չանքը դարձել է մի բնորոշ գիծ ամէն մի հին եւ նոր պանդխտացած Հայի նկա– րագրի:

Չեմ կասկածում նոյնպէս, Թէ որպիսի Անշուշտ կան անխզելի կապեր, որ դարերի ընթացքում Հայի ամբողջ կազ – մուածքը, թէ՛ նրա հոգեկանը եւ թէ նրա Փիզիկականը, հիւսել են հայ երկրի բնութեան, Հայկական լեռնաշխարհին հողի, օդի, գոյների, հնչիւնների հետ: Այդ կապերը դարձել են մի ուժեղ դի – մացիկ բնազդ, որ շատ դանդաղ է տեղի տալիս նոր բնակավայրի երկարատեւ եւ բազմակողմանի ներգործի առջեւ:

Ես չեմ կասկածում, որ նոյն Յակոբ Շամաշամեանցը եթէ դեռ մեր օրերում ապրելիս լինէր, սրտի յուզիչ թրթիռով պիտի լսէր «լուրն ազատութեան ազգին իմոյ», որի «փրկիչն ու կառավարողն» ինքը հայ ժողովուրդն է:

խանդավառութեամբ նա կը վերաբերուէր այդ իր ցանկացած Անկախ Հայաստանի փոխառութեան կոչին:

ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը

«Միացեալ Հայաստանը մի անդառնալի երազ չէ. համբերութիւն ազգս իմ, համ– բերութիւն եւ հաւատք»

Աւ. Ահարոնեան

Ահա Թուական մը՝ փառաւոր եւ ան– մոռանալի, Թուական մը՝ Արմենական ցեղիս յաւութեան:

Վեց դարերու սուգութենէն յետոյ՝ Թուական մը, յոյսի եւ լոյսի՝ մեր ժո – ղովուրդի յաւիտենականութեան:

Սուգի ու զուլումի, ջարդի եւ աքսորի օրերէն հազիւ երեք տարիներ ետք, «Իւր քաջ որդւոց սուրբ արիւնով» ունեցանք ազատ եւ անկախ հայրենիքը՝ Արարատի հովանիին տակ, Թէեւ փոքրիկ, թէեւ կի– սաքանդ եւ լքուած՝ թէ՛ բարեկամներէ եւ թէ՛ թշնամիներէ, սակայն ան մերն էր եւ մերը պիտի մնայ:

Հազարաւոր հայորդիներ ամէնէն դը– ժընդակ պայմաններու մէջ կուրծք տուին մեր դարաւոր թշնամիին անհաւասար ու– ժերուն դէմ եւ ստեղծեցին Հայաստանի պետութիւնը:

Մայիս 28ը հայ ազատագրութեան փը– շոտ ճանապարհին վրայ կանգնած այն լուսաւոր փարոսը հանդիսացաւ այն օ – րերու անապատի «մնացորդաց»ին, որ մոռցած էր ամէն ինչ, յոյս եւ հաւատք ներշնչեց եւ սորվեցուց ըսել աշխարհին

որ, հակառակ ցեղասպան Թուրքի սեւ ե– րազին, մենք կա՛նք ու պիտի մնանք:

Մայիս 28ին հայ ժողովուրդը իր ամ – բողջութեամբ, առանց տարիքի եւ գաղա– փարի խտրութեան, մէկ մարդու պէս նետուեցաւ իր գոյամարտին մէջ եւ հայ– կական սրբազան եռագոյնին տակ կըռ– ուեցաւ Սարդարապատի, Բաշ–Աբարանի եւ Գարաքիլիսէի դաշտերուն վրայ եւ ստեղծեց իր Անկախ Հանրապետութիւնը, առանց որուն այսօր չէինք ունենար ներ– կայ Հայաստանը: Փա՜ռք Երեւանի սըր– տին վրայ կառուցուած Սարդարապատի յուշարձանը:

Եթէ չըլլար Մայիս 28ը, այն օրերուն պիտի չկրնայինք ըսել՝

«Վերջապէս ազատ եւ մենք մեզի տէր,
Հայաստանն հայուն, հայ դրօշի տակ,
Փառք հսկաներուն ողջ թէ նահատակ,
Որ վեց դարերու մեր խաչն են քանդեր,
Հայոց աշխարհի արեւն է ծագեր»...

Բոլոր ժողովուրդներուն պէս հայն ալ ունի առաքելութիւն մը կատարելիք յա – ռաջդէմ մարդկութեան կողքին, սա – կայն հայը ունի նաեւ պահանջք մը, այն է՝ մեր պապենական հողերուն վերա – դարձը իր բուն տիրոջ՝ հայ ժողովուր – դին:

Մայիս 28ը՝ հայ ժողովուրդի խաչե – լութենէն ետք իբրեւ յարութեան Թուա – կան, խորհրդանիշն է մեր գոյութեան:

ԿԱՐԱՊԵՏ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՆՉՆ Է ԱՀԱ

Յարութեան շունչն է ահա, չարդակոտոր Ա՛զգդ իմ,
Հորիզոնէն ծայր տըւած, ու կը փըչէ մարմնոյդ վրայ...
Ամայութի՛ւն լըռութի՛ւն... Օրօրոց չէ. այլ շիրի՛մ
Երկիրն ամբողջ՝ ուր երէկ դուն զոհուեցա՛ր անխըռնայ...

Բայց Յարութեան շունչն է այս, ու զայն զգաս պիտի դուն
Գերեզմանիդ խոր խորէն՝ կուրծքի՛դ վըրայ ջախջախուած
Ու շուրթներուդ մըսաքափ... եւ քու աչքերըդ ի քուն,
Մարա՛ծ աչքերդ արթննա՛ն պիտի լոյսին նորաբաց...

Քու արիւնէդ բողբոջած խոտերը քեզ քօղելով
Պիտի տան քեզ նոր կեանքի գըթոտ զգուա՛նքն առաջին,
Մինչ, կանչելով դուն անոնց, յամըր սակայն ապահով
Շարժմամբ մ'ոտքի պիտ'ելլես՝ թափած պատանքը հողին...

Մեղմի՛ւ, մեղմի՛ւ, վախնալով քեզ տալ յուզում մը սաստիկ,
Պիտի անցնին գարնային ծիծեռնակները երկինքէն.
Մեղմի՛ւ կռունկը իջնէ պիտի ճեռքիդ քու մօտիկ
Եւ սոխակները հեռուն պիտի մեղմի՛ւ դայլայլեն...

Բայց դուն արդէն մօտեցած ես առուակի մը ահա՛
Եւ քու վէրքերդ իր ջուրին մէջ խըռնամքով կը լըւաս,
Զայն կը խըմե՛ս, եւ հակած իբր հայելոյ մը վըրայ՝
Ո՛վ խըռովիչ սխրանք, քիչ մ'արդուզա՛րդ ալ կուտաս...

Ու փլատակներդ ահա կը հաբըրին քիչ առ քիչ,
Մոխիրներուդ նիրհէն փոքր ածուներ կը յառնեն,
Ամենուրեք կը շարժին արօր ու բահ ու բըրիչ,
Եւ լուսափիւռ դաշտերուդ սա՛ կանանչ քօղն է ցրեն...:

Ու փօրացած, աղուորցած՝ հունձքի գիշեր մը երբոր
Դուն կը հսկես գորովով զաւկըներուդ վրայ կայտառ
Որ արտին մէջ կը նիրհեն, ահա՛ աստղերը բոլոր,
Ո՛վ Յարուցեալ, գլխուդ շուրջ կ'ըլլան պըսա՛կ մը պայծառ:

1918 ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

Fonds A.R.A.M

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Պ. Կարապետ Քեյէկեան եւ զաւակը՝ Տիգրան, Տէր եւ Տիկին Ասատուր Օհաննէսեան, այրի Տիկին Գոհարիկ Օհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Երջանիկ Ուզունեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Ճընկըտրեան, Տէր եւ Տիկին Ժաք Ճընկըտրեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Եղսա Օհաննէսեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժաք Թէրզեան եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունիս 6, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, իրենց կնոջ, մօր, քրոջ, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ, մեծ-մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱԶԱՏՈՒՀԻ ՔԵՅԷԿԵԱՆԻ

(ծնեալ Ճընկըտրեան)

մահուան տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Այս առթիւ Պ. Քեյէկեան հետեւեալ նուէրներըըրած է.— 100ական Ֆր. Լիոնի եկեղեցիին, Հայկազեան վարժարանին, Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերու մասնաճիւղերուն: Եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Պեհրէեան 50 Ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ին Յովսէփ Թաքիկեանի մահուան Գ. տարելիցին առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայրենակցական Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Միութեանս պատուոյ նախագահ Պ. Արծրուն Ջրբաշեան ընտանիքէ նուէր Հայրենակցական Միութեան 2500 Ֆր.: Նոյնպէս Տէր եւ Տիկին Ռոժէ Ջրբաշեանէ (Փարիզ) նուէր Հայր. Միութեան 1000 Ֆր.:

×

Տիկին Ամալիա Լոռէնեան (Տրակին - եան), Տիկին Վեռա Փափազեան իրենց սիրելի մօր, ողբացեալ Տիկին Լուսընթագ Պանտիկեանի մահուան առթիւ, Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան Վասպուրական սրահին ի նպաստ կը նուիրեն 1000 Ֆր.:

×

Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Արամ Պեաիկեանէ 50 Ֆր. Տիկին Վիքթորիա Մկրեանէ 100 Ֆր. իր ամուսնոյն հոգեհանգստեան առթիւ:

×

Վիէնի Հայ Ազգ. Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հարիւր Ֆր. Տէր եւ Տիկ. Մուրատ Մանկասարեանէ, իրենց սիրեցեալ մօր՝ այրի Տիկին Արփինէ Մանկասարեանի մահուան առթիւ:

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Հինգշաբթի, Յունիս 3, ժամը 2·20ին, Իսիի Մշակոյթի Տունը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ նահանգի Մուրատ Ռուսումնասիրացի ժողովը Շաբաթ, Յունիս 5, ժամը 15ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Օրակարգ.— Մխիթար Աբբահօր 300-ամեակ:

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ ԷՍԱԵԱՆ ՍԱՆՈՒՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Մայիս 30, Կիրակի ժամը 15·30ին

Salle Rossini, 6, Rue Drouot — Métro Richelieu Drouot

Խօսք՝ ՕՐ. ՀԵՐՄԻՆԷ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

Կ'արտասանեն.— Ռ. Աբրահամեան, Ա. Տէվրէնեան, Ա. Էֆիզեան, -Գարփանթիէ, Գ. Տէրվիշեան, Ս. Թիւթէն, Ն. Պշտիկեան, Ա. Պօտուրեան, Ք. Հազար, Ա. Տէր-Գրիգորեան

Դաշնակ ԱՆԻ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՆԱՅԻՐԻ երգչախումբ՝ ղեկավարութեամբ ԳԷՈՐԳ ԵԱՆՊԷԿԵԱՆԻ

Պարգեւատրում հայ արժանաւոր մայրիկին

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

Շաբաթ, Յունիս 12ին երեկոյեան ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Գեղեցիկ տեսարանի մը մէջ Պուա տը Պուլոնի, Սէն գետին եզերքը, առագաստանաւ - ճաշարանի մէջ

LE VIEUX GALLION

40, Allée du Bord de l'Eau, face à l' hippodrome de Longchamp. Paris 16

Parking

Մասնակցութեամբ

ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Նուագախումբ եւ երգիչ՝

ՄԱՐԹԷՆ ԵՈՒՐԿԱՆՍ

Սահմանափակ տեղերու պատճառաւ արձանագրուիլ անյապաղ, դիմելով երգչախումբի անդամներուն կամ հեռաձայնելով հետեւեալ անձերուն՝

JOSEPH BOGHOSSIAN — 720-90-13 (heures de bureau)

644-69-47

Mr et Mme ZAHREDJIAN — 738-27-92

Mlle KELEK — 878-93-00 (heures de bureau)

Mr SIKARCIAN — 985-27-44

Մուտք եւ ճաշագին 200 Ֆր.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տոքթ. Նորա Տամլամեան 1000, Տէր եւ Տիկին Հաար 1000, ոմն 300, Տէր եւ Տիկին Սթոքէր 170, Տիկին Տիլաւեան, Տիկին Գարաօղլանեան, Տիկին Քէօսէեան, Տիկին Ալթունեան, Տիկին Պետիկեան, Տիկին Շալճեան, Տիկին Ճամալեան-Իսահակեան 100ական, Տիկին Զապէլ Արզումանեան 40, Տիկին Անահիտ Արզումանեան 20:

×

Նաեւ շնորհակալութեամբ ստացած է 500 Ֆր. ընկերուհի Մաալէն Իպլիպէեանէ իր հօրը՝ Խաչիկ Մկրտիչեանի յիշատակին, եւ 200 Ֆր. Տիկին Նունիկէ:

ՆՈՒԷՐ

Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տօնէլեանէ 100 Ֆր., Սէն Մօռէն Տէր եւ Տիկին Պարթեւեանէ 50 Ֆր., Օր. Օր. Փիլիկեանէ եւ Կիւլեանէ 100 Ֆր.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Արշալոյս Պապեանէ 100 Ֆր. իր ամուսնոյն յիշատակին:

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ - ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 27, Կիրակի

Կազմակերպուած վարժարանի Ծնողաց Միութեան եւ նախկին աշակերտներու խանդավառ գործակցութեամբ:

ՕՐ ՄԸ ԱՄԲՈՂՋ

Երգ, պար, ուրախութիւն

Ազգ. հարազատ մթնոլորտ եւ խոհանոց

Յաջորդով մանրամասնութիւններ:

REPRESENTATION DE DANSES

de caractère arménien

Direction artistique :

EVA ARZOUIAN

Vendredi, 4 Juin, à 20 h. 30

6, Rue Albert de Lapparent

Paris 7, métro Ségur

Location de billets :

278-18-97

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Պօմոնի մէջ արձանագրութիւնները սկսած են 6–14 տարեկան երկսեռ մանուկներու համար: Կը խնդրուի դիմել տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահը, Չորեքշաբթի ցերեկէ վերջ եւ Կիրակի առաւօտները:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՓԱՐԻԶ

ՏԻԿՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՐՄՆԻ կազմակերպութեամբ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Չորեքշաբթի Յունիս 2 ժամը 16ին Ալեք Մանուկեան Մշակ. կեդրոնին մէջ, 118 Քուրսէլ փողոց, Փարիզ 17րդ

Գեղարուեստական բաժին՝ մասնակցութեամբ՝ Երգ. Պ. Միհրան Էլմայեանի, արտասանութիւն Դպրոցասէր եւ Սամուէլ Մուրատեան վարժարաններու աշակերտութեան, հայկական պարեր Մինի-Սօսիի:

Բոլոր հայ մայրերը սիրով կը հրաւիրուին իրենց պզտիկներով:

Կը խնդրուի նախապէս հեռաձայնել Հ. Բ. Ը. Մ.ի կեդրոնը՝

Հեռ. 924-86-71 եւ 227-12-26

Ի նպաստ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կ'երգէ

Լիւսի Քոչեան

Հայաստանէն եկած ժողովրդական արուեստագիտուհի

Հինգշաբթի Յունիս 3 ժամը 20·30ին, Ալֆորվիլի հանդիսասրահը, 22 Ռիւ Վոլթէր:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՆ 21 ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՀԱՏՈՐՆԵՐ

—55 մեներգներ եւ զուգերգներ: — Համանուագներ՝ Ա. Հեթանոսական: Բ. Եղերական ա մըցանակ: Գ. Դիւցազնական: Դ. Վերածնունդի: — Դպրոցական. Սենեկային եւ Համանուագային երաժշտութիւն: — Լուսընթագ. պարանուագ երգչախումբով: — Անոյշ զուսաներգութիւն: — Երգախաղեր - Էմմա: Տէր-Գոնեակ: Ղարաբաղի Մելիքներ: — Մեներգներ խմբերգներով: — Մեսրոպեան լեզու. աշխարհական գանթաթ երգչախումբով: ա մըցանակ: — Հայ ժող. եւ աշուղական երաժըշտութիւն. Արաբկիրէն. Տարօնէն. Զմշկածագէն. Շապին - Գարահիսարէն եւ Եղեսիայէն: Ասոնք բոլորը դաշնակի եւ նուագախումբի ընկերակցութեամբ:

Դիմել՝

ԱՒԵՏԻՍ ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ

1, Allée Erckmann-Chatrian

93110 Rosny sous Bois

Tél. : 875-54-50

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տրապիզոնի նահանգի Հայրենակցական Միութեան խնջոյք-ճաշը՝ ՅՈՒՆԻՍ 27ին:

ԲԱՑԱՌԻԿ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

— ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ —

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ՄԻՒՌՈՆԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ
20-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

22 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐԷՆ 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

Փութով արձանագրուիլ

A PARIS

mondotours

2, Rue de Sèze — 75009 Paris — Tél. : 073-32-64 266-50-12 073-30-64

AU SECRETARIAT DE L'EGLISE ARMENIENNE, 15 Rue Jean-Goujon, 75008 PARIS — Tél. : 359-67-03

A LYON

Varoujan Sarkissian

sevan voyages

50 Cours de la Liberté - 69 LYON Tél. 60 13 66

Licence Voyages : A. 721.

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Fonds A.R.A.M

ԿԻՐԱԿԻ
ՄԱՅԻՍ
30
DIMANCHE
30 MAI
1976

LE NUMERO 1,20 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE, 75010 PARIS

— Tél. : 770-86-60 —
C.C.P. Paris 15069-82
Fondé en 1925
571027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 170 Ֆ.
Արտասահման Տար. 200 Ֆ.
Վեցամսեայ 90 Ֆ.
Հատը 1 Ֆ. 20

ԾԱ՝ ՏԱՐԻ — Թիւ 13.601
Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN
51e ANNÉE — N° 13.601

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ ՊԱՅԹՈՒՄԸ ԵՒ ՏԵՂԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

— o —

Ինչպէս գրած էինք մեր երէկուան թիւով, Հինգշաբթի կէս գիշերին ռումբ մը պայթած էր Փարիզի Հայ Մշակոյթի տունը եւ տեղն ու տեղը մեռած էր երիտասարդ մը, որու ինքնութիւնը կարելի չէր եղած ճշդել, տրուած ըլլալով որ երկու թեւերը պոկուած էին եւ դէմքն ալ գրեթէ գոյութիւն չունէր: Կը թուէր թէ ռումբը պայթած էր ենթակային ձեռքին խել, առաջին յարկի փոքր սենեակ մը, ուր կը գտնուէր: Թերթերը, ճայնասփիւռ թէ հեռատեսիլ անմիջապէս լայնօրէն կը զբաղէին այս խնդրով, զանազան վարկածներ յառաջացնելով: Ոստիկանութեան կարծիքն այն էր, առաջին քննութիւններէ եաք, թէ զոհը, ռումբով կը զբաղէր երբ պայթած է: Ոստիկանութիւնը տեղւոյն վրայ կը գտնէր նաեւ երկու ուրիշ ռումբեր, զորս յետագային կը չէզոքացնէր: Կը կարծուէր նաեւ թէ զոհը կրնայ ըլլալ Յակոբ Յակոբեան անուն ֆրանսահայ երիտասարդ մը, որ վերջերս կը փոխարինէր շէնքին բուն պահակը: Ոստիկանութիւնը տեղւոյն վրայ գտած է նաեւ թռուցիկներ, Մայիս 28 թուականը կրող եւ ստորագրուած «Հայկ. ցեղասպանութեան արդարադատներ» ուր կ'ըսուի թէ «Երրորդ եղեռնափորձ մըն է բողոքելու համար Թուրքերու կատարած ցեղասպանութեան դէմ», յիշելով երկու Թուրք դեսպաններու սպանութիւնը: Կարելի չէ եղած ճշդել թէ ո՞րն էր պատրաստուած այս նոր եղեռնափորձը, կ'ըսէ ոստիկանապետը:

Ուրբաթ երեկոյ, ՖՐԱՆՍ – ՍՈՒԱՌ, իր վերջին հրատարակութեան մէջ, շատ աւելի լայն տեղ կուտար այս խնդրին եւ դէպքին մանրամասնութիւններէն զատ, հայանպաստ յօդուած մը կը հրատարակէր «Աւելի քան 150 հազար Հայ Ֆրանսայի մէջ» խորագրով:

ԼԱ ՔՌՈՒԱ, «Ռումբ մը Հայաստանի տան մէջ, մէկ մեռեալ, մէկ վիրաւոր, հաւանաբար ձեռքի արկած մը» կը խորագրէ կարդ մը հակիրճ տեղեկութիւններ տալով:

ԼԸ ՄՈՆՏ, «Անծանօթ մը սպաննուած Հայաստանի Մշակոյթի Տան մէջ» խո – րագրով է որ կ'անդրադառնայ դէպքին, տալով ինչպէս բոլոր թերթերը ոստիկանութեան հաղորդած լուրերը բայց յիշելով նաեւ հայկ. Ջարդերը 1915 Ապրիլ 24ի ու նաեւ Թուրք դեսպաններու մահա – փորձերը:

Շաբաթ առաւօտ, ՖԻԿԱՌՕ լոյս չէր տեսներ (ինչպէս Ֆրանս–Սուառ), բայց միւս բոլոր օրաթերթերը աւելի թէ պակաս կ'անդրադառնան:

ՓԱՐԻԶԻԷՆ ԼԻՊԵՌԷ, անհրաժեշտ տեսած է լուրը տալ «Ահաբեկչութիւնը» ընդհանուր խորագրին տակ, տալու համար բոլորին տուած լուրերը:

ՔՈԹԻՏԻԷՆ ՏԸ ՓԱՐԻ «Ռիւ Պլէօյի խորհրդաւորութիւնները» կը խորագրէ եւ հարց կուտայ թէ Մշակոյթի Տունը «զործողութեան դաշտի կը ծառայէ՞ր Հայաստանի խորհրդաւոր ազատագրութեան բանակին»:

ԻՆԹԵՐՆԷՇԸՆԸԼ ՀԵՐԸԼՏ ԹՐԻՊԻՒՆ կարճ ձեւով կ'արձագանգէ եղածին, յիշելով ոստիկանութեան հաղորդած տեղեկութիւնները:

ԻՒՄԱՆԻԹԷ «Պայթում Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, մէկ մեռեալ» խորագրով կ'անդրադառնայ եղածին, ամփոփ ձեւով եւ աւելորդ մեկնութիւններէ խուսափելով:

ՌՈՒԺ, սրամիտ գտած է բառախաղ մը տեղաւորել «Կապոյտ գիշերը, Կապոյտ փողոցը» (Մշակոյթի Տան փողոցը կը կոչուի՝ Ռիւ Պլէօ) խորագրով եւ քանի մը տողով միայն անդրադառնալ, բայց այդ քանի մը տողերուն մէջ, ծանրանալ գըտնուած թռուցիկներուն վրայ:

ԼԻՊԵՌԱՍԻՈՆ, «Հայկ. Տան պայթու – մը» խորագրով լուրին կ'անդրադառնայ, նաեւ կ'ակնարկէ հայկ. Ջարդերուն եւ եղեռնափորձերու:

ՕՌՈՌ, ոստիկանական վէպի վերածե – լու իր ձգտումը ցոյց տալով, լայն տեղ կուտայ «Մեռեալին գաղտնիքը» «խոս – տըմնալից» խորագրին տակ: Կը պատմէ ու կը պատմէ, հինէն ու նորէն, ճիշդն ու սխալը իրար խառնելով:

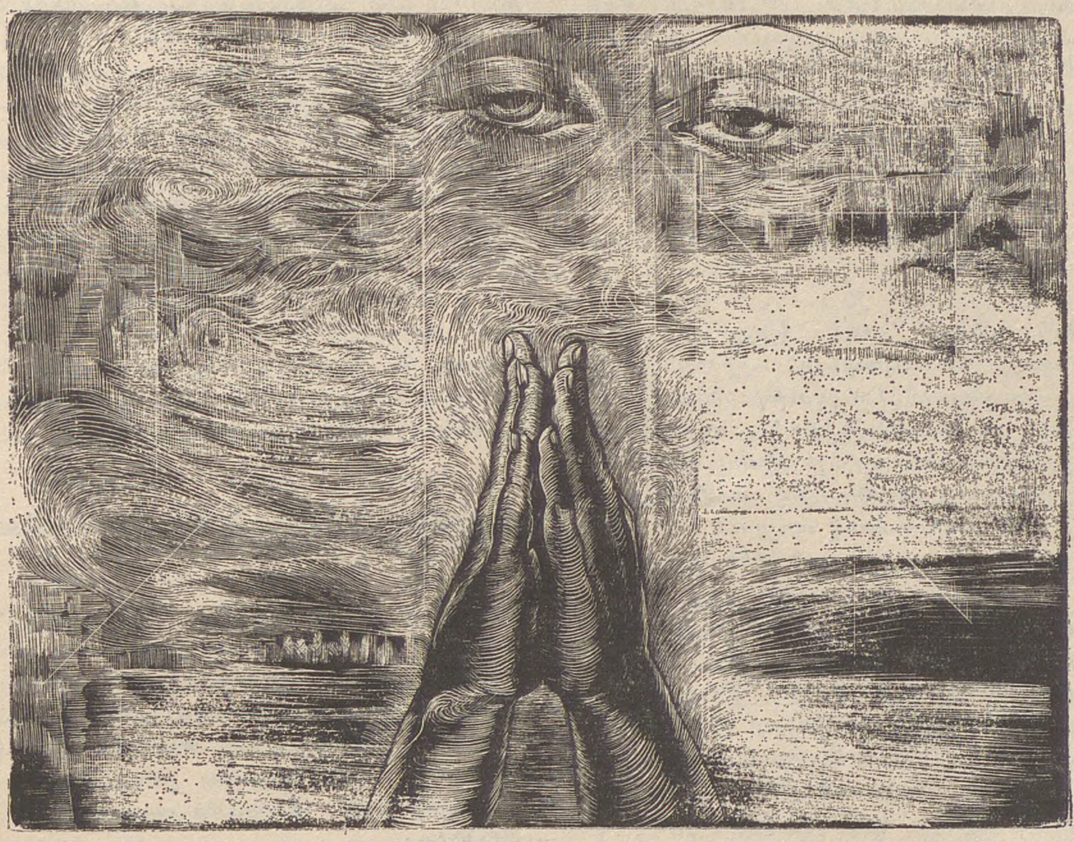
Գալով թրքական մամուլին, Մայիս 29ի ԹԵՐՃԻՒՄԱՆը լուրը կուտայ շատ կարճ ձեւով, միայն ու միայն արձագանգ հանդիսանալով ֆրանսական մամուլի գոր – ծակալութեան հեռագրին, առանց որեւէ մեկնութիւն տալու:

×

Ոստիկանութեան տուած լուրերէն կը պարզուէր թէ վիրաւորը որ ձերբակալ – ուած է, կը կոչուի Գէորգ Փափազեան եւ միշտ հարցաքննութեան տակ է:

Մշակոյթի Տան առաջին յարկը բաւական մեծ վնասներ կրած է ու սրահը քարուքանդ է:

Ամէն պարագայի մէջ, աւելորդ է շեշտել թէ եղածը ինքնագլուխ գործ մըն է, որմէ, պարզ է, որեւէ լուր չունին Մշակոյթի Տան պատասխանատուները:

Գործ՝ Բարգէն Պօտոսեանի

ՄՕՐՍ ՀԱՄԱՐ ԳԱԶԵԼ

Յիշում եմ դէմքը քո ծեր, մայր իմ անոյշ ու անգին,
Լոյս խորշոմներ ու գծեր, մայր իմ անոյշ ու անգին:

Ահա նստած ես տան դէմ ու կանաչած թթենին
Դէմքիդ ստուեր է գցել մայր իմ անոյշ ու անգին:

Նստել ես լուռ ու տխուր, հին օրերն ես յիշում այն,
Որ եկել են ու անցել, մայր իմ անոյշ ու անգին:

Եւ յիշում ես քո որդուն, որ հեռացել է վաղուց, —
Ո՞ւր է արդեօք հեռացել, մայր իմ անոյշ ու անգին:

Ո՞ւր է արդեօք հիմա նա, ո՞ղջ է արդեօք, թէ մեռած,
Եւ ի՞նչ դռներ է ծեծել, մայր իմ անոյշ ու անգին:

Եւ երբ յոգնած է եկել, եւ երբ խաբուել է սիրուց —
Ո՞ւմ գրկում է հեծեծել, մայր իմ անոյշ ու անգին:

Մտորում ես դու տխուր, եւ օրրում է թթենին
Տխրութիւնը քո անծիր, մայր իմ անոյշ ու անգին:

Եւ արցունքներ դառնաղի ահա ընկնում են մէկ–մէկ
Քո ձեռքերի վրայ ծեր, մա՛յր իմ անոյշ ու անգին...:

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑ

ԵՐԵՒԱՆ ⟷ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (Արմէնփրէս, Մայիս 18–24)

ՊԵՊՕՅԻ ԱՐՁԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Համաձայն Գաբրիէլ Սունդուկեանի կըտակին, Երեւանի Գ. Սունդուկեան Թատրոնի շէնքին առջեւ կանգնեցուած է Պեպոյի արձանը, զոր քանդակած է նկարիչ Գրիգոր Ահարոնեան: Մայիս 21ին տեղի ունեցած է Պեպոյի յուշարձանին հանդիսաւոր բացումը, հազարաւոր բազմու – թեան մը ներկայութեամբ, որոնց մէջ՝ կուսակցական, արհեստակցական միու – թիւններու, գրականութեան, գիտութեան եւ մշակոյթի գործիչներ եւ խորհրդային երկիրներէ եկած հիւրեր: Բացման հանդիսութեան ներկայ եղած են Կարէն Դեմիրճեան, Բաբկէն Սարկիսով, Գրիգոր Արզումանեան եւ կառավարութեան ան – դամները: Բացումը կատարած է Երեւանի քաղաքապետը՝ Մուրադ Մուրադեան, հետեւեալ խօսքերով.— «Պեպոյի արձանին բացման իրողութիւնը իր մէջ մեծ խորհուրդ ունի: Առաջին անգամն է որ Երեւանի մէջ կը կանգնի ո՛չ թէ գրողի մը, այլ անոր հերոսին յուշարձանը: Պեպօն աւելի քան մէկ դարէ ի վեր դարձած է ժողովուրդի սիրելին, «հալալ աշխատանքի» եւ ընկերային արդարութեան նշա – նաբանը: Այս յուշարձանի բացման մեծ խորհուրդն ու բացառիկ իմաստն այն է նաեւ, որ Գ. Սունդուկեանի նուիրական փափաքին, անոր կտակին իրականացումն է»: Եւ մինչ հրապարակին վրայ կը հնչէր «Դամբը ձեռքիս» ծանօթ երգը, քաղաքապետը վար կ'առնէր արձանը պա – րուրող ճերմակ ծածկոցը: Այնուհետեւ խօսք առած են՝ Դ. Ալեքսիձէ, Դաւիթ Մալեան, Մկրտիչ Սարգսեան, Սարգիս Մելիքսէթեան, Գ. Առաքելեան, որոնք անդրադարձած են Գ. Սունդուկեանի ունեցած դերին հայկական իրապաշտ թատրոնի ստեղծման մէջ:

ՎՐԻՊԱԿ.— « Արարատ, սիրելիս » յօդուածաշարքին մէջ՝ վերջին երկու յօդուածներուն (Մայիս 26 եւ 27) հարմրաւոր եկեղեցին պիտի ըլլայ՝ Աշտարակ:

Քանի մը տողով

ՖԻԿԱՌՕ եւ ՖՐԱՆՍ – ՍՈՒԱՌ քաշուեցան մամուլի սենտիքայէն, չկարենալով համաձայնիլ ներկայ խօսակցութիւննե – րուն սենտիքային եւ Ֆիրքի բանուորներու միջեւ: Շաբաթ օր, գործադուլի հետեւանքով, երկու օրաթերթերն ալ լոյս չտեսան:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ օդակայանը բաւական մեծ վնասներ կրած է բայց երթեւեկը, թէեւ քիչ, չէ դադրած: Միւս կողմէ, հազարաւորներ ներկայ եղած են Ճումպլաթի քրոջ յուղարկաւորութեան:

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ Քաննի փառատօնը վերջ գտաւ: Ոսկի մրցանակը ստացաւ Թաքսի Տրայվըր ժապաւէնը (ամերիկեան) դա – տակազմի մասնաւոր մրցանակը ստացան միաժամանաբար երկու ֆիլմեր՝ մարքիզուհի տ'Օ (Գերմանիա) եւ Քրիա Քուէրվոս (Սպանիա), լաւագոյն այր դերասանը՝ Խոսէ Լուիս Կոմէզ, կին դերասանը՝ Տոմինիք Սանտա եւ Մարի Թորոսկի: Բեմադրութիւն՝ Էթթօռէ Սքոլա: Դատա – կազմին անդամ էր՝ Գառզու:

Fonds A.R.A.M

ԼՈՅՍԻՆ ՉԱՓ ՄԵԾ ԵՍ ՍՈՒՐԲ՝ ՄԱՅՐԸ...

Մայրերու Օրուան իմաստը — աւելորդ է թերեւս ընդգծել — ՄԱՅՐՈՒԹԵԱՆ ըմբռնումով միայն կ'ամբողջանայ. ո՛չ այնքան բեղնաւորութեան գաղափարով՝ որքան ծնուցիչ այդ զօրութիւնը արժեւորող նուիրումի եւ ամբողջակա՛ն զոհաբերութեան յանձնառութեամբ:

Կենդանական աշխարհի բնական երեւոյթներէն մէկն է սերնդագործումը: Մայրեր կան անոնց բոլոր դասերուն մէջ: Բնազդական գուրգուրանքի մղումը ինքնեկ է եւ ուժեղ: Սակայն՝ բանաւոր էակին համար մայրութեան գաղափարը կ'ենթադրէ ԻՆՔՆԱՄԵՐԺՈՒԹԵԱՆ ԳԾՈՎ ԸՆԾԱՅՈՒՄԻ ՄԸ ԿՈՉՈՒՄԸ. գիտակցուած զոհողութիւններու պատասխանատուութեան զգացումով պայմանաւոր նուիրումի մը յօժարութիւնը:

Տեւականութեան, վերանորոգումի, յաւիտենական գոյատեւումի իմացումը անըմբռնելի է առանց մայրութեան: Անմահութեան ամէնէն վերացական եւ բնազանցական հասկացողութիւնն իսկ կը գտնէ գոյութեան իրաւունքը, երբ սերունդներու յաջորդականութիւնը կը վստահի մայրութեան ժխտումով: Եթէ յաւիտենականութեան գաղափարը ապրողներու մտքին մէջ կուտան կը գտնէ իբրեւ ապագայի մը, որուն կերտումը երաշխաւորուած է սերունդէ սերունդ փոխանցուող մարդկային արժէքներով, այդ մեծ իրագործումներուն մէջ կարելի չէ չտեսնել մայրութիւնը՝ իբրեւ սկզբնաղբիւր ծագող ու ճառագայթող բոլոր հանճարներուն, մտաւոր եւ հոգեկան բոլոր կերտումներուն. աստուածային այն շունչին, որ սահմանուեցաւ առաջին մարդուն, մայրերու ճամբով կտակուելու համար զաւակներուն, իբրեւ անկողոպտելի ժառանգ:

Առակը կ'ըսէ. «Աստուած ստեղծեց մայրերը, որովհետեւ գիտէր թէ ամէն տեղ չի կրնար ըլլալ»:

Ժողովրդային իմաստութիւնը, իր ա՛յս ձեւակերպումով իսկ, մարդկային արարչագործութեան եւ ստեղծարար ուժի բարձրագոյն պատուանդանին վրայ կը տեսնէ մայրութեան առաքելութիւնը:

Բայց թէ գիտութիւն եւ քաղաքակրթութիւնը ո՛րքանով կ'այլայլեն զայն՝ չենք գիտեր:

Մերօրեայ լայն շարժումը, որ դերաճումի մէջ վտանգ կը տեսնէ եւ որդեծնութեան ալիքը սահմանափակելու կը հետամտի, արդիւնք ու հետեւանք է վստահօրէն այն իրողութեան՝ որ մայրութեան կոչումով եկողներէ քիչեր միայն կ'արժեւորեն բնութեան ու կեանքի կողմէ բանաւոր կին էակին վերապահուած առաքելութիւնը: Անոնք ծնունդ կուտան՝ սակայն կեանք չեն տար: Առաջինը արարքն է, սերնդագործելու, կենդանական ընթացքը, — իբրեւ անձնասիրական պահանջի մը, եսական գոհացումի մը բնական հետեւութիւնը: Երկրորդը կոչումն է, ստեղծելու տենչով մը սատանձնուած պատասխանատուութիւն, — որ կ'ենթադրէ մարմնեղէն ձեռակերտին մէջ մշակել աստուածային ինքնութիւնը, իբրեւ երկարաձգումը սկզբնական այն շունչին՝ զոր Արարիչը ուզեց խառնել հողեղէն մեր էութեան:

×

Տարբե՛ր տնօրինուէր ապահովաբար մարդկութեան կեանքը, եթէ մայրութիւնը ցաւի, տառապանքի, անձնուրացութեան եւ ստեղծագործ նուիրումի պսակում մը մնար՝ երջանկութեան աղբիւր դառնելով երջանկացնելու ձգտումը:

Մա՛յրը միայն գիտէ, թէ հողեղէն եւ մահկանացու մարդը իր ծնունդով իսկ ճակատագրուած է ցմահ պայքարի մը՝ աշխարհի շօշափելի, նիւթեղէն եւ առարկայական իրականութեան դէմ. այդ իրականութենէն բխող նիւթապաշտութեան, կեղծիքին, անհանդուրժողութիւններու, եսասիրական կիրքերու դէմ:

Դրախտէն արտաքսումի այլաբանական պատկերացումը՝ կը պարզէ մարդ էակի « աստուածգիտութեան » յոխորտանքին եւ յաւակնութեան սնանկութիւնը. մարդուն դատապարտումը գոյութեա՛ն մը՝ որ տեւական մաքառում պիտի ըլլայ, տառապանքի ուժով մաքրելու համար առաջին այդ մեղքը:

Մեր առաքելութիւնը կը մեկնի ա՛յս գիտակցութենէն, — սիրոյ մէջ գտնելով դարմանը բոլոր խաղաղ լուծումներուն. զոհաբերութեան եւ նուիրումի մէջ որոնելով գերագոյն այն ուժը, որ մահկանացու եւ հողեղէն էակին կը ներշնչէ տոկալու կամքը:

×

Ամբողջական է հայ մօր հաւատքը, զոհաբերական իր առաքելութեան հանդէպ:

— « Եթէ դուն մայր ըլլայիր՝
փոխանակ հայր ըլլալու,
Աշխարհ արդեօք չէ՞ր թուալեր առանց
արցունք մը լալու»...

կ'ըսէ Սիպիլ՝ Աստուծոյ ուղղեալ իր «խօսք»ին մէջ:

— «Մօր սիրտը անդունդ մըն է, որուն խորը ներո՛ւմը կայ միշտ», կ'ըսէ Պալզաք, առելութիւնները փշրող գերագոյն ուժը ողջունելով մայրական սրտին մէջ:

Դանիէլ Վարուժան, լոյսին նուիրուած իր անզոյգ քերթուածին մէջ կը հաստատէ.

— « Ան ամէնո՛ւն զինքը կուտայ, ան
ամէնո՛ւն կը նուիրուի,
Եւ կը մնայ անբաժան՝ նշխարքին պէս»:

Ու դարձեալ, վկայութեան կոչելով Ռիկ Վէտան, կը շեշտէ՝ միշտ լոյսի փառաբանութեան ի խնդիր.

— « ԴՈՒՆ ԿԸ ՓԱՅԼԻՍ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԶՈՀԱԳՈՐԾՈՒՄԻՆ ՀԱՄԱՐ »:

Կրնանք հիմա դառնալ հայ մօր տեսլական տիպարին եւ ըսել.

— Լոյսին պէս եւ լոյսին չափ մեծ ես դուն:

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Արձանիկի մը առասպելը

ՄԱՅՐԱԿԱՆ ԱՆՁՆԱԶՈՀՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

Աշխարհի ամենամեծ թանգարաններէն մէկուն մէջ կայ քարակերտ թանկագին արձանիկ մը, որ կը ներկայացնէ երիտասարդ մայրիկ մը: Թեւերուն մէջ սեղմած է ան հրեշտականման պճլլիկ մանկիկ մը, որ ջերմաջերմ գուրգուրանքով մը կը սեղմէ կուրծքին վրայ, կարծես զայն պաշտպանելու, հոգեհատորին սպառնացող մեծ վտանգէ մը զերծ պահելու համար զայն:

Ահա՛ թէ ի՛նչ կը գրէ առասպելը այդ արձանիկին մասին:

×

«Օրին մէկը, ինչպէս կ'ըլլայ, երկնի եւ երկրի Մեծն Արարիչը, աչքերը դէպի վար, հրաշագան գեղեցկութիւններով եւ զգալի տգեղութիւններով, օրինակելի արարքներով եւ գարշելի վատութիւններով, նուիրեալ սէրերով եւ սահմռկեցուցիչ թշնամութիւններով առլցուն մեր աշխարհին վրայ դարձուցած մէկ պահուն, հոն՝ իր ամենատես աչքին կը զարնէ հսկայ վաճառատուն մը, որուն ընդարձակածաւալ մէկ սրահը բերնէ բերան լեցուած էր այլազան խաղալիքներով, որոնց մեծ մասը կը բաղկանար ասուն կամ անասուն արուեստական արարածներէ:

«Ո՛վ գիտէ, տարուած թերեւս գութի զգացումէ մը, եւ կամ թէ իր հայրական ողորմածութեամբ անգամ մըն ալ փրկելու փորձը ընելու համար թշուառ մարդկութիւնը այն հաճոյքի, հեշտանքի եւ իրերասպանութեան մոլուցքէն, որուն մէջ պիտի թաւալէր եւ կորսուէր օր մը առյաւէտ, երկրի եւ երկնքի մեծ Արարիչը իր քով կը կանչէ հրեշտակապետը եւ կը հրամայէ անոր.

« — Շուտ, ձեռք առ ցպիկդ եւ վար, աշխարհ գնա՛ եւ մտի՛ր սա դէմի խաղալիքի վաճառատունը: Կ'ուզեմ որ մէկ գիշերուան համար կեանք պարգեւես այն բոլոր ասուն եւ անասուն խաղալիքներուն, որոնք զրկուած են օդին, արեւին եւ ազատութեան բարիքներէն:

«Ըսէ անոնց, որ ամբողջ գիշերը ազատ են խաղալու, ցատքելու, պարելու եւ երգելու որքան որ կ'ուզեն: Այդ ամէնը ընելու են սակայն պատշաճ ձեւով, համերաշխութեամբ եւ իրերօգնութեամբ:

Պէտք է հնազանդին անոնք այս պատգամիս եթէ կ'ուզեն որ աւելի երկար կեանք մը շնորհուի իրենց, կերտելու համար բոլորովին նոր եւ ամէն տգեղութիւններէ զերծ աշխարհ մը: Գնա՛ ուրեմն:

« — Ձեր հրամանը պիտի գործադրեմ ըսելով, մեծ Արարիչին առջեւ երկրպագեց հրեշտակապետը եւ թռաւ գնաց դէպի երկիր: Մտնելով իրեն մատնանշուած սրահէն ներս, հիացումով դիտեց հրեշտակապետը արուեստի այն բոլոր նուրբ գործերը, որոնք ձեռակերտուած էին այնքա՛ն ճաշակով եւ նրբութեամբ, եւ այդպէս բանտարկուած տեսնելով զանոնք ճմլուեցաւ իր ազնիւ սիրտը եւ իսկոյն կեանք տալ ուզեց անոնց: Որով, երեք անգամներ շարժեց ան ցպիկը ըսելով.

« — Արթնցէ՛ք խե՛ղճ անմեղունակ խաղալիքներ: Յանուն երկնի եւ երկրի մեծ Արարիչին, կուգամ ես կեանք պարգեւելու ձեզի: Արթնցէ՛ք ուրեմն, բացէ՛ք ձեր աչքերը եւ վայելեցէ՛ք ձեզի շնորհուած այդ վաղանցուկ ժամերը:

«Եւ ահա ընդոստ շարժիլ սկսան բոլոր այդ քարակերտ առարկաները, բացխփեցին լոյսէն շլացած իրենց աչքերը, մեծ զարմանքով նայեցան իրենց շուրջ բոլորը եւ արձակեցին հիացումի բացագանչութիւններ:

«Այն ատեն, ամենաողորմած մեծ Արարիչին պատգամաբերը բացատրեց անոնց իրեն տրուած Վերին հրամանը եւ կրկին ու կրկին պատուիրեց անոնց, որ չարաչար չգործածէին իրենց տրուած ազատութիւնը:

« — Զուարճացէ՛ք, երգեցէ՛ք, պարեցէ՛ք մինչեւ առաւօտ: Ես պիտի վերադառնամ արեւածագին եւ պիտի վարձատրեմ ձեզ եթէ արժանի եղաք այդ վարձատրութեան, հակառակ պարագային պիտի դառնաք դուք ձեր նախկին վիճակին՝ հիմա ազատ էք ուրեմն ձեր ուզածին պէս զուարճանալու:

«Այս ըսաւ հրեշտակապետը եւ աներեւութացաւ:

«Այժմ, բոլոր քարակերտ խաղալիքները վերածուած էին ասուններու եւ անասուններու: Անոնցմէ ո՛չ մէկը կը համարձակէր սակայն բերանը բանալու, այն աստիճան սահմռկած էին անոնք իրենց այս նոր գոյավիճակէն: Այդպէս երկա՛ր պահ մը լուռ մնալէ վերջ, հսկայ փիղ մը ձայն բարձրացուց յանկարծ.

« — Է՜հ, բարեկամներ, մեր թանկագին վայրկեանները կը վատնենք:

« — Իրաւունք ունի մեր փիղ բարեկամը, ըսաւ անդիէն երիտասարդ մը: Տեսէ՛ք, որքա՜ն լուսապայծառ որքա՜ն օդաւէտ է մեր սրահը: Վայելենք զայն:

« — Այո, վայելենք եւ կարելի եղածին չափ զբօսնունք. կարճ է կեանքը եւ համբուած են մեր վայրկեանները, ձայնեց անդիէն տարիքոտ կին մը:

« — Ես պիտի ուզէի, դուլսը, բայց օդին մէջ վազվզել, այս սրահը շատ նեղլիկ է ինծի համար, ըսաւ ձին:

« — Իսկ ես, պիտի ուզէի դաշտին մէջ ծաղիկներ հաւաքել, ըսաւ անուշիկ փոքրիկ աղջնակ մը:

« — Օ՜հ, ծաղիկը ձգէ՛ հիմա. ես պիտի ուզէի դաշտին մէջ շուան ցատքել, պոռաց անդիէն աւելի մեծկակ աղջիկ մը:

« — Օ՜հ, ամէնէն աղուորը մարգադաշտին մէջ գնդակ խաղալը չէ՞ միթէ:

« — Է՜հ, պարապ խօսքերով ատեն կը վատնէք, տխմարներ: Ո՞ւր է սրնդահարը, թող մէջտեղ ելլէ նայինք, պոռաց անդիէն կարմիր գլակով մարդուկ մը, որ քաջութիւնը ունեցաւ առաջինը ըլլալով նետուիլ սրահին մէջտեղը: Անկէ քաջութիւն առնելով ամէնքը մէկ մէջտեղ նետուեցան ուրախութեան աղաղակներով:

« Եւ ահա՛ մէկէն, ամբողջ սրահը լեցուեցաւ խառնիճաղանճ աղմուկով մը: Ամէն մէկը բաներ մը կ'երգէր, ամէն մէկը բաներ մը կը պոռար: Ոմանք ի՛նչ ընելիքնին չուարած, մէկ կողմէն միւսը կը վազվզէին: Երիտասարդները կ'ուզէին պարել, բայց որովհետեւ պէտք եղածին չափ տեղ չէին գտներ, զիրար կը քաշկռտէին քրքիջներ արձակելով:

« Եւ ահա թէ՝ պճլլիկ մկնիկ մըն ալ ուզեց մասնակից ըլլալ այդ հաճոյքի եռանդայորդ խնջոյքին: Իր բարակուկ ձայնը մէջտեղ նետած հսկայ ոտքերուն մէջտեղէն կ'ոստոստէր ան աջէն ձախ, ձախէն աջ: Որկրամոլ կատուն կը փախցնէ՞ միթէ այս համադամ ճաշի առիթը: Եւ ընդոստ կը ցատքէ ան մուկին վրայ լափելու համար զայն: Այս անգամ սակայն, մանչուկ մը. «Անպիտա՛ն քեզի, մեր խաղին արգելք ըլլալու իրաւունք չունիս» ըսելով, կը քաշէ կը բռնէ կատուին պոչիկէն եւ մէկ հարուածով կը փակցնէ զայն պատին, ուրկէ վար կը գլորի կատուն ջախջախուած գլուխով:

« — Ինչո՞ւ հանդարտ չէք կենար, կը գոռայ անդիէն իշուկ մը կատղած:

« — Դուք ձեր գործին խառնուեցէք, աւանա՛կ, կը պատասխանէ մանչուկը բարկութեամբ. իմ ալ իրաւունքս է կարծեմ ուզած ձեւովս զբօսնուլ:

« — Խփեցէք ձեր թշուառական բերանները կը պոռայ անդիէն գոմէշ մը քալելով մանչուկին վրայ:

« Եւ ահա թէ դայլ մը, որ անոնց վէճը դիտելով հանդերձ կը սրէր ակռաները, վայրագօրէն կը նետուի գոմէշին վրայ եւ կը սկսի խածոտել զայն:

« Յետո՛յ: Օ՜հ, զարհուրելի՛ տեսարան: Սրահին ամէն մէկ կողմէն բարձրացող զոռում գոչումներ, վայնասուններ, ցաւի ճիչեր, լաց ու կոծեր, հծծիւններ: Մարդկային թէ անասնական, անզսպելի, անպարտելի բնազդն է որ գլուխ ցցած է այս անգամ: Մեծ ու պզտիկ, ասուն թէ անասուն զիրար կը յօշոտեն, զիրար կը բզքտեն առանց ինչո՞ւն գիտնալու: Ոմանք իրենց վայրագութեան բնազդէն, ոմանք ալ ինքնապաշտպանութեան բնազդէն տարուած, կը ջանան անխնայ յարձակիլ միւսներուն վրայ:

« Եղբայրակցութի՞ւն կ'ուզէք: Է՜հ, պատերազմի դաշտէ մը շատ աւելի սրտաճմլիկ տեսարան մը: Ահ ու սարսափ, սոսկում եւ զարհուրանք: Կոտրած ոսկորներ, բզքտուած մարմիններ, հոս ու հոն փռուած ձեռքեր, ոտքեր, գլուխներ եւ յորդառատ գետի մը նման հոսող արի՛ւն, արի՛ւն, արի՛ւն...

« Արեւածագին, երբ եկաւ երկրի եւ երկնի մեծն Արարիչին պատգամաւորը, մնաց ան շլմորուն այդ անհաւատալի եւ սրտաճմլիկ տեսարանին դիմաց: Երկար պահ մը խոկալէ վերջ,

« — Ինծի ընելիք բան մը չէ մնացած, իրենք զիրենք պատժեր են արդէն » ըսաւ ան ինքն իրեն: Երբ արդէն իսկ կը պատրաստուէր մեկնելու ցպիկը բարձրացնելով օդին մէջ վերադարձնելու համար ամէն բան իրենց նախկին քարացեալ վիճակին, ականջին հասաւ երախայի մը լալու ձայնը: Զարմացած նայեցաւ չուրջը, փնտռեց եւ վերջապէս նշմարեց երիտասարդ մայրիկ մը, որ կծկուեր էր կարասի մը ետեւը, կուրծքին սեղմած իր պճլլիկը կարծես պաշտպանելու համար զայն ահռելի վտանգի մը դէմ:

« Հրեշտակապետը զարմացած, մօտեցաւ դանդաղ քայլերով եւ հարցուց.

« — Ո՞վ ես դուն, ուրկէ՞ եկար եւ ի՞նչ գործ ունիս այս արիւնաներկ սրահին մէջ:

« — Ե...ս, կակազեց սարսափահար հէք կինը: Տեղէ մըն ալ չեկայ, ես հոս էի արդէն:

« — Հո՞ս, զարմացաւ հրեշտակապետը:

« — Այո՛, հո՛ս, կրկնեց երիտասարդ մայրիկը, չէ՞ք տեսներ: Ես ալ բոլոր միւսներուն պէս խաղալիք մըն էի:

« — Եւ ի՞նչպէս եղաւ որ դուն ողջ մնացիր:

« — Ա՜հ, չէ՞ք տեսներ, ես մայրիկ մըն եմ: Փոխանակ զուարճանալու, ուզեցի հեռու պահել զաւակս այդ թոհ ու բոհէն, որուն վտանգաւոր բնոյթ մը ունենալը կը զգայի:

« — Անձնուէր մայրիկ մըն ես դուն եւ արժանի ես վարձատրուելու, ըսաւ հրեշտակապետը ձեռքը դնելով անոր ուսին: Եւ խօսքը շարունակելով. «Քեզի եւ ձագուկիդ երկա՛ր կեանք մը պիտի շնորհեմ հիմա. պիտի ապրիք դուք այնքան երկար, որքան աշխարհի բոլոր մարդիկը եւ պիտի վայելէք աշխարհի բոլոր մարդկային վայելքները:

« — Վայելքնե՞րը ըսիք, կակազեց երիտասարդ կինը սարսափած: Ո՛ր վայելքները: Սա տեսարանը վայե՞լք կ'անուանէք դուք: Ես ապրեցայ միայն քանի մը ժամեր բայց շատ լաւ ճանչցայ երկրային

Fonds A.R.A.M

ԸՍԷ՛ ԻՆԾԻ, Ի՛ՆՉ ԿԱՅ

(ՄՕՐՍ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ)

Մա՛յր, բոլոր աստնք ու այս պատմածներուդ ամենայետին մանրամասնութիւններն ալ միտքս են տակաւին, որոնք տուներն ալ մտացեր ու անոնց պզտիկներն ալ չեն մոռցեր ու անոնք մէկ-մէկ սրբեցուած աղօթքիդ պէս կը յիշեն, բայց՝ քանի որ կ'ըսեմ, միայն գիշեր մը ճամբորդելով, այնքան մը տեղեկութիւններ կը բերէիր գեղէն, որ այնքան հեռու կը մնար մեզմէ, հիմա ալ պահ մը վեր ա՛ռ գլուխդ ու ըսէ՛ ինծի, ի՞նչ կայ անդին. — Ի՞նչ ունիս գերեզմանէն, որ հոնա այնքան ալ մեր մօտը կը դրտնուի։ Ըսէ՛, մայր, վստահ եղիր, որ պիտի չմերժեմ լսել, երբեք պիտի չձանձրանամ ըսելիքներէդ։ Երազներուդ պէս արդեօք գերեզմանէն անդիններն ալ նորէն ճշմարիտ իրականութիւննե՞ր պիտի հաշակես, թէ բացարձակ ոչնչութիւն պիտի ըսես պարզապէս։ Հարցուկի մը պատկառոտ սարսռանքներուն մէջ ու միշտ անանուն կարեւորութիւնով մը պիտի լսէի քեզ, Մա՛յր, ո՞րն է երազը. սաարեւի՞նը, թէ վաղուան ստուերներուն կեանքը, որուն դուն ամիսներէ ի վեր սկսուածքն ըրիր՝ դեռ մեզի բան չես պատմած, մեզ յուսահատ սպառնանքի մը կեանքը։ Կ'աղաչեմ, կը պաղատիմ ձեզի, փոխանակ կեանք պարգեւելու մեզի, մեր նախկին վիճակին վերադարձուցէք մեզ։

«— Լաւ խորհեցէք սակայն։

«— Շատ լաւ խորհած եմ։ Եթէ չունենայի մանկիկ մը, հաւանաբար մեծ ուրախութեամբ ընդունէի ձեր շնորհը, որովհետեւ բաւական հաստնութիւն ունիմ ես, ինչպէս այսօր, միշտ ալ ինքզինքս պաշտպանելու համար։ Սա մատղաշ մանչուկս սակայն. իր երիտասարդական խանդ ու աւիւնով եւ անփորձութեամբ, վերջ ի վերջոյ պիտի տարուի ան գեհենային հոսանքէն եւ պիտի ունենայ տառապալից, թերեւս ալ անարժան կեանք մը, որուն չեմ ուզեր ենթարկել պաշտելի ձագուկս։ Կը հասկնա՞ք զիս չէ՞։

«— Այո, շատ լաւ կը հասկնամ։ Դուք ոչ միայն գիտակից եւ անձնուէր մայրիկ մը, այլ եւ մանաւանդ ու մանաւանդ անձնազոհ մայրիկ մըն էք։ Ձեզ նման մայրերն են որ այսօրուան աշխարհը պիտի փրկեն թերեւս այն դժոխային քաոսէն, որուն մէջ քիչ մը աւելի կը մխրճուի ամէն օր։ Օրհնեա՛լ ըլլան ձեր մայրական բարձր զգացումներով տոգորուած աշխարհի բոլոր մայրերը։

«Հիմա, ձեր փափաքին համաձայն, ձեզ պիտի վերադարձնեմ ձեր նախկին վիճակին, այսինքն քարակերտ խաղալիքի մը։ Այդ խաղալիքը, պիտի չըլլայ սակայն այն սովորական խաղալիքներէն, որոնք կը փշրուին, կը բզքտուին տղոց ձեռքերուն մէջ։ Դուք պիտի ըլլաք անձնազոհութեան մը, մայրական անձնազոհութեան խորհրդանիշը եւ յաւէ՛տ պիտի պրկք թանգարանի մը մէջ եւ մարդիկ պիտի զմայլին ձեր վրայ»։

«Այսպէս խօսեցաւ երկնի եւ երկրի Արարիչին պատգամաւորը, ձեռքը օդին մէջ շարժեց երեք անգամներ եւ աներեւութացաւ։

«Սենեակը վերադտեր էր արդէն խաղալիքներով լեցուն իր նախկին լուռ եւ խաղաղ վիճակը։

×

Այս է ահա առասպելական պատմութիւնը այն արձանիկին, որ խնամքով կը պահուի աշխարհի ամենանշանաւոր թանգարաններէն մէկուն մէջ իբրեւ խորհրդանշանը մայրական մաքրամաքուր սիրոյ եւ անկրկնելի անձնազոհութեան։

Ցարգա՛նք ուրեմն, ծանօթ թէ անծանօթ բոլոր արժանաւոր մայրերուն ու օրհնեա՛լ ըլլայ մեզմէ առյաւէտ բաժնուած մեր սիրելի մայրերուն յիշատակը։

ՏՈՔԹ. ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ Ե. ԽՕՋԵՐ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԵՍՐՈՊԻՆ ԳԻՐԵՐԸ ՔԵԶԻ ԸՆԾԱՅ՝ ՄԱ՛ՅՐ

— o —

Գրել – կարդալ չէր գիտեր մայրս։ Հազիւ մանկապարտէզ յաճախած՝ աղօտ պատկերը ունէր Մեսրոպի տառերուն։ Գաղթական ծնողքներուն վիճակուած դաժան պայմաններուն զոհն էր եղած անշուշտ։ Աստր կողքին, ան ունէր զարգացումի տէր հայր մը, որուն դաստիարակութիւնը ստացած էր ընտանեկան յարկին տակ։ Դաստիարակութիւն մը որ ներգործած էր իր մէջ անսակարկ նուիրումի եւ ուրիշին օգտակար ըլլալու ոգի։

Ու այդ ոգին էր որ տարիներուն հետ կ'արմատանար ու հետզհետէ կը պտղաբերէր։ Երիտասարդ տարիքէն իսկ կ'անդամագրուէր Լիբանանի Հայ Օգնութեան մէջ օգնութիւններ կը պահես, բայց դուն այսչափ երկար չէիր քնանար, Մա՛յր, դուն աքաղաղին ճիչովը ընդոստ արթնցող մը, հիմա ամպերը կը պռռան ականջիդ ու բնաւ չես շարժիր, վեր չես առներ գլուխդ, աղօթքի չես վազեր, երազներդ իրականութիւն թէ ինչ, չես յայտներ մեզի… ու կը զարմանամ թէ՝ ի՞նչպէս կրնաս համբերել։

Այսչափ երկար ու խորունկ քուն քնանալով, մինչեւ հիմա աշխարհք մը ըսելիք կը կախէիր շրթունքէդ. Թզուկ գիշերի մը կեանքէն ամէնքն ալ, հիմա ի՞նչ պիտի կրնայի խօսիլ ան մեծ գիշերին կողքին, անոր սոսկալի ու խաւարակուլ ալքերէն, ուր մտար եւ մարեցիր ճրագը եռեւէդ։

Առաջին օրը ի՞նչպէս ճամբորդեցիր, որո՞ւ հանդիպեցար, ո՞ւր ըրիր հանդիստի վայրկեանային դադարդ, դուն որ արդէն շունչէդ կը կանչէիր։

Այն պահուն, ուր հողն ու քարը բուռբուռ քու մարմինդ խփող սնտուկին վրայ թափելով՝ գոռ թնդիւն մը կը լեցնէր գերեզմանդ, ի՞նչ խորհեցար արդեօք, հէք Մայր, մեղաւոր հնդկուհի՞ մը կը թաղեն ըսիր, թէ՝ մարդիկ մահուան վրէժը կ'առնեն այնպէս հողին տակ քեզ՝ քու մարմինն ծեծելով։

Դուն սակայն զգացի՞ր անոնք, անդրադարձա՞ր այն եղածներուն, երդում քեզի, որ ես աւազահատ մըն ալ չնետեցի վրադ, այդպէս թող ձեռքս փրթէր, Մա՛յր, թող այդ տեսակ յիմար սովորութեան մը համակերպութիւնով աջ ձեռքս, աջ աչքս զրկուէի։ Քարերը, հողերը քու կուրծքդ նետուած, իմ գլխուս կ'իյնային արդէն, գերեզմանիդ քովէն դէպի տուն ես արդէն ճշմարիտ մեռել մը դարձայ։ Առաջին մուտքը դժուար քայլափոխ մըն է եղեր կ'ըսեն, հոգիս աս կողմէ այն կողմը սաւառնող հրեշտակներն ալ անխուսափելի այդ դժուարութիւններէն պիտի անցնին եղեր անպատճառ, հոգ մի՛ ըներ։ Դուն միայն հիմա ըսելու եղիր թէ՝ ի՛նչ տեսար այն քուկիններդ, որոնց կը փափաքէիր հէնց թերաստուերը տեսնել։

Հայրս ո՞ւր մնաց արդեօք, չտեսա՞ր, չբարեւեցի՞ր, չըսի՞ր թէ՝ երեսիս վրայ իր զարկած ապտակներուն տեղը հիմա աղերեկ մօրուք մը կը չփէ տղադ, ան ատեն, որ անել ու թնճկոտ խորհուրդ մը կը ճմռթկէ իր միտքին մէջ։

Ես ալ ո՞ր ճամբով գայի, որ չիտակ հասնէի, հոն ալ մէկտեղ ապրէինք. առանց քու ներկայութեանդ, ինծի համար այդ լոյսերու աշխարհն ալ տրտում դատարկութիւն մըն է յայտնապէս, ինչպէս հոս քեզ կորսնցնելէս ի վեր դժոխքի մը ցաւերն ունիմ հոգիիս մէջ։ Միայն քեզի կը հաւատամ, Մա՛յր, պահ մը վեր ա՛ռ գլուխդ ու ըսէ՛, հէնց ակնարկով մը հասկցուր, թէ ի՞նչ կայ անդին։ Միայն քու բառծներուդ անձնատուր պիտի մնամ, Մա՛յր։

ԹԼԿԱՏԻՆՑԻ

1908

Յաչ կազմակերպութեան, կարճ ժամանակուան մէջ դառնալով դանձապահը իր ապրած թաղամասի մասնաճիւղին։ Մեսրոպին գիրերը չէր ճանչնար մայրս, բայց ծանօթ էր թիւերու լեզուին։ Անշուշտ վարչութեան անդամները, բացի իր մէկ մտերիմէն, անծանօթ էին մօրս անգրագէտ ըլլալուն։ Մայրս, իբրեւ գանձապահ, պէտք է ստացագիրները ստորագրէր։ Սորվեցաւ իր անունն ու մականունը կազմող հայերէն գիրերը։

Ու օր մը, երբ հարցուցի իրեն թէ ստացագիրները ստորագրելէն առաջ ի՞նչպէս կը լեցնէր բովանդակութիւնը, մայրս բացատրեց թէ իր մտերիմ ընկերուհին կ'օգնէր իրեն ու այսպէսով գործը առաջ կ'երթար։ Բայց մայրս կ'ամչնար։ Ամէն անգամ որ նման հարցում մը ուղղէի իրեն՝ կը կարմրէր, կ'ափսոսար որ իր ծնողքները հնարաւորութիւն չեն ունեցած զինք դպրոց ղրկելու։ Եւ կ'ուզէր սորվիլ, ճանչնալ Մեսրոպին գիրերը, հիացում ունէր անոնց գեղեցկութեան հանդէպ։ Կը խնդրէր մեզմէ՝ իր զաւակներէն, որ սորվեցնենք իրեն։ Մենք, դաժան հեգնանքով մը՝ կ'ըսէինք. «Քառասունէն ետք՝ սա՞զ պիտի նուագես, արդէն առանց գիտնալու՝ վարչութեան գանձապահ ես, եթէ գիտնաս՝ նախագահ կ'ըլլաս»։ Մօրս հակադդեցութիւնը չէր ուշանար՝ «արժանի չե՞մ»։

Եւ օր մը, չեմ գիտեր ի՛նչ մտածումէ մղուած, տրամադրուեցայ հայերէն գիրերը ծանօթացնել մօրս։ Խելօք աշակերտի մը նման նստաւ մօտս, գիս առաւ թեւերուն մէջ ու կարծես աղերսանքով մը ըսաւ. «Տղա՛ս, այնպէս սորվեցուր, որ շատ կարճ ատենուան մէջ բոլոր գիրերը ճանչնամ եւ սկսիմ կարդալ հայերէն օրաթերթը»։ Հարցուցի թէ գիրերը կ'ուզէ ճանչնալ նախագա՞հ ըլլալու թէ հայերէն թերթ կարդալու համար, պատասխանեց թէ նախագահական աթոռին աչք չունի, այլ կ'ուզէ թերթ կարդալ, մանաւանդ ծանուցումները, որովհետեւ, կ'ըսէր՝ մա՛րդ կը մեռնի, հոգեհանգիստ կ'ըլլայ, ամուսնութիւններ կը կնքուին, հանդէսներ տեղի կ'ունենան, բայց դժբախտաբար, չկարենալով կարդալ, իր ատենին չի կրնար իր պարտականութիւնը կատարել։

Հասկնալի էր մօրս մտահոգութիւնը։

×

Քանի մը ամիս անցած էր։ Շաբաթ երեկոյ մը նկատեցի որ մայրս խոհանոցին մէջ ճաշ կը պատրաստէր։ Տեսնուած պատրաստութիւնը քիչ մը արտակարգ թուեցաւ ինծի։ Հարցուցի թէ իրիկունը այս ամէ՞նը պիտի ուտենք։ Բացատրեց թէ մէկ մասը Կիրակի օրուան ճաշի հաշւոյն է, կը պատրաստէր որովհետեւ յաջորդ առտու եկեղեցիէն քիչ մը ուշ տուն պիտի վերադառնար, որովհետեւ իր մէկ բարեկամուհիին հօր մահուան տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուէր։ Հարցուցի թէ ո՞ւրկէ գիտէ։ Ըսաւ՝ թերթէն իմացայ։

Մայրս հայերէն կարդալ սորված էր։ Շաբաթ օր առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ 11·30 ժամանակ տրամադրած էր՝ հեգելով – հեգելով կարդացած էր օրաթերթի այդ օրուան թիւին մէջ լոյս տեսած երկու «հոգեհանգիստ»ներու ծանուցումը։

Մեսրոպ Մաշտոցի լոյսը իջած էր մօրս միտքին մէջ։

Մեզմէ զատ, այս ուրախութիւնը առաջին կիսողն էր անշուշտ մօրս մտերիմ ընկերուհին, որուն գործը կը թեթեւնար այս ձեւով։

Յաջորդ շաբաթներու ընթացքին կը նկատէի որ մայրս յաճախ կը յամենար դրադարանիս մէջ շարուած գիրքերուն դիմաց, կ'առնէր գիրքերը ձեռքին մէջ, կը կարդար հեղինակի անունը, գիրքի անունը։ Հեղինակներ, մանաւանդ նահատակ սերունդի, որոնց անունները լսած էր, ծանօթ էր անոնց հռչակը իրեն, բայց անձամբ չէր կրցած ըմբռշխնել անոնց գրականութիւնը։ Ցաւակնութիւնն ալ չունէր անշուշտ զանոնք կարդալ սկսելու, որովհետեւ՝ «ասոնք չեմ կրնար կարդալ, ես միայն թերթին ծանուցումները կրնամ կարդալ» կ'ըսէր։ Այլեւս ծանուցումները իր ամբողջութեան մէջ անգամ չէր կարդար։ Ծանօթ էր տարազին։ Կը կարդար անունը, վայրը, ժամը ու կը հասկնար։

Երբեմն նոյնիսկ դիտել կուտար, որ բառի մը մէջ պակաս գիր մը կայ ու կը հարցնէր՝ արդեօք այդպէ՞ս ալ կը գրուի այդ բառը եւ կը բացատրէի, որ եղածը վրիպակ է։

×

Հինգշաբթի օր մըն էր։ Երեկոյեան ընթրիքի ժամէն քիչ մը ուշ տուն կը վերադառնար մայրս։ Սովորաբար ժողովներէն յոգնած կը վերադառնար, բայց այդ օր դէմքին վրայ ժպիտ մը ունէր։ Ընթրիքի ատեն հարցումներ կ'ընէինք ժողովի մասին, անշուշտ ո՛չ՝ առանց քաշքշուքի։ Սովորաբար կը բարկանար, ըսելով որ ժողովին մէջ խօսուածները չեն պատմուիր դուրսը ու մեզի ալ կը խրատէր ընել նոյնը։ Բայց այդ օր, մեր հարցումները չէին նեղեր զինք, կը ժպտէր ու կ'ըսէր՝ սեղանի վրայ շատ չեն խօսիր, կերէք։ Քոյրս տեղի չէր տար, կը հարցնէր թէ ի՛նչ արդիւնք տուած է վարչութեան ընտրութիւնը։

Մայրս վարչութեան նախագահուհի ընտրուած էր։ Այժմ աւելի շեշտուած կը զգար պատասխանատուութեան զգացումը իր մէջ։ Մեզի՝ իր զաւակներուն համար, քաշքշուքի նոր առիթ մըն էր անշուշտ։ Այս անգամ քոյրս էր որ կը տեղացնէր հարցումներու տարափը՝ եթէ տեղ մը հաւաքոյթ ըլլայ, ի՞նչ պիտի խօսիս իբրեւ վարչութեան նախագահուհի, միջմասնաճիւղային ժողովներու մէջ ի՞նչպէս պիտի ներկայացնես քու մասնաճիւղդ, ճիշդ է որ այժմ գիտես հայերէն թերթ կարդալ, բայց ի՞նչպէս պիտի կարդաս որեւէ հանդիպումի, ժողովի կամ պատգամաւորականի ընթացքին ձեռագիր գրութիւնները, մասնաճիւղիդ զեկուցումները, եւայլն։ Մայրս այս բոլորին դիմաց մէկ պատասխան ունէր՝ «միթէ ճառախօսնե՞րը միայն նախագահ կրնան ըլլալ, ինչ կը վերաբերի ձեռագիր կարդալուն, այդ ալ կը փորձեմ ու կը սորվիմ, եթէ որոշ բառեր չկարենամ կարդալ, գրողին կ'ըսեմ որ ձեռագիրը թող բարելաւէ։ Ես ճառախօս չեմ եւ ճառերէն ալ արդէն շատ չեմ ախորժիր. կարեւորը աշխատիլ եւ ազգին ծառայելն է»։ Այս խօսքերէն ետք անշուշտ հարցը լուրջ բնոյթ կը ստանար եւ մենք չէինք համարձակեր աւելի առաջ երթալ, քանի որ կը զգայինք թէ գաղափարներու եւ սկզբունքներու տէր անձի մը դէմ յանդիման կը գտնուէինք, որուն հետ այլեւս կարելի չէր շատ կատակել։

Տարիները կը սահէին եւ մայրս կը մընար նախագահուհին վարչութեան, որուն գործերը շատոնց արդէն աւելի առաջ անցած էին քան տան գործերը. այս երեւոյթը անշուշտ շատ հաշտ աչքով չէր դիտուեր խարբերդցի հօրս կողմէ, որ, իր կարգին, աւելի գրաճանաչ չէր քան մայրս։ Հպարտ էր Խարբերդի Քոլէճով զոր ոչ տեսած էր եւ ոչ ալ քովէն անցած։ Բայց մայրս գիտէր կացութիւններ փրկել։ Կը բաւէր յաւելեալ ճիգեր եւ զոհողութիւններ ընել, որպէսզի երկու գործերն ալ չտուժէին։ Այդ ճիգին մէջ, արդէն մեծցած քոյրս՝ կ'օգնէր իրեն։

×

Անյագ փափաք մը ունէր մայրս՝ երթալ Հայաստան ու տեսնել ներգաղթած իր քոյրը։ 25 տարիները չկրցան իրականացնել իր երազը։ Եւ քոյրը այցելեց Լիբանան՝ խունկ ու մոմ վառելու համար մօրս շիրիմին վրայ…

Եւ այսօր, երբ ամենուրեք կը տօնուի մայրերու օրը, երբ խանութները ողողուած են գնորդներով, որոնք երկար կը յամենան այլազան իրերու առջեւ կարենալ որոշելու համար առնելիք նուէրը իրենց մայրերուն, մօրս պատկերն է որ կը պարզուի աչքերուս առջեւ, կարծես ըսելու համար՝ դո՛ւն, տղաս, դուն ի՞նչ պիտի նուիրես։

Կաթիլ մը արցունքը, մա՛յր, քեզի հաճոյք պիտի չպատճառէ, ուստի մայրերու օրուան առթիւ, քեզի կը նուիրեմ՝ քու այնքա՛ն սիրած ու պաշտած, Մեսրոպին գիրերը, որոնցմով շարադրեցի այս քանի մը անկապ տողերը, մահուանդ 5րդ տարեդարձին առթիւ։

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

Fonds A.R.A.M

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Երամ եւ Նորայր Զատէեան եւ Օր. Յօղիկ Զատէեան կը ծանուցանեն թէ իրենց ողբացեալ հօր՝

ԱԼԵՔՍԱՆ ԶԱՏԷԵԱՆԻ

թաղումը կատարուեցաւ Չորեքշաբթի Մայիս 26ին, ընտանեկան մտերիմ շրջանակի մէջ եւ այս առթիւ կը նուիրեն 100 Ֆր. Կապոյտ Խաչի Պանթէօ-Քաշանի մասնաճիւղին եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ի:

(Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կրընոպլէն Օր. Արմենուհի Անտոնեան իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Օր. Ժաքլին եւ Աղաւնի Մարանկոզեանի եւ Պր. Արման Մարանկոզեանի, իրենց սիրելի մօր այրի Տիկին Ազատուհի Մարանկոզեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 100 Ֆր. Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՍԱՄՈՒԷԼ-ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱՎԱՃԱՌ - ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 27, Կիրակի

Կազմակերպուած վարժարանի Ծնողաց Միութեան եւ Նախկին աշակերտներու խանդավառ գործակցութեամբ:

ՕՐ ՄԸ ԱՄԲՈՂՋ

Երգ, պար, ուրախութիւն

Ազգ. հարազատ մթնոլորտ եւ խոհանոց

Ցաչորդով մանրամասնութիւններ:

Imprimé sur les Presses
DU JOURNAL «HARATCH»
83,rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935

Հ. Յ. Դ.

ԽՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Հինգշաբթի, Յունիս 3, ժամը 2·20ին, Իսիի Մշակոյթի Տունը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ նահանգի Մուրատ Ուսումնասիրացի ժողովը Շաբաթ, Յունիս 5, ժամը 15ին Իսիի Մշակոյթի Տունը: Օրակարգ.— Մխիթար Աբբահօր 300-ամեակ:

REPRESENTATION DE DANSES

de caractère arménien
Direction artistique :

EVA ARZOUIAN

Vendredi, 4 Juin, à 20 h. 30
6, Rue Albert de Lapparent
Paris 7, métro Ségur
Location de billets :
278-18-97

Ի նպաստ Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կ'երգէ

Լիւսի Քոչեան

Հայաստանէն եկած ժողովրդական արուեստագիտուհի

Հինգշաբթի Յունիս 3 ժամը 20·30ին, Ալֆորվիլի հանդիսասրահը, 22 Ռիւ Վոլթէր:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Զուիցերական իրաւավիճակ

ԼՕԶԱՆ

Համեւրոպահայ բացառիկ օրեր Լօզանի եւ Ժընեւի մէջ՝ հայրենի հիւրերով

ՅՈՒՆԻՍ 18 ԵՒ 19

Միութեան Եւրոպայի Շրջանակին Պատգամաւորական ժողովին առթիւ որ տեղի պիտի ունենայ իր երկրորդ օրրանին՝ Լօզանի մէջ

Հովանաւորութեամբ Եւրոպայի Կաթ. Պատուիրակ ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ՝ Փարիզէն

Նախագահութեամբ Միութեան Նախագահ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ՝ Տիթրոյթէն

Պատուոյ ներկայութեամբ Արտասահմանի հետ Մշակութային Կապի Նախագահ ՎԱՐԴԳԷՍ ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆԻ՝ Երեւանէն

Ա.- ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՅԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ 70ԱՄԵԱԿԻՆ՝ 1906–1976

Ուրբաթ երեկոյ, Յունիս 18 ժամը 20·30ին Ժընեւի համալսարանին մեծ հանդիսասրահը

(UNIVERSITE II, 24 Rue du Général Dufour — GENEVE auditoire JEAN PIAGET)

Գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցին անուանի արուեստագէտներ՝

Երեւանէն երգչուհի ԼՈՒՍԻՆԷ ԶԱՔԱՐԵԱՆ

Միւնիխէն երգիչ ԶԱՒԷՆ ԹԱՇՃԵԱՆ

Փարիզէն դաշնակահար ՍԵԴՐԱԿ ԵԱՎՐՈՒԵԱՆ

Բ.- ՄԵԾ ՃԱՇ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Լօզան – փալաս պանդոկի շքեղ սրահներուն մէջ

(LAUSANNE-PALACE HOTEL, 9, Grand Chêne)

Շաբաթ, Յունիս 19, ժամը 19·30էն մինչեւ առաւօտ

մասնակցութեամբ Փարիզի հայ անուանի ժողովրդ. երգչուհի ԼԻԶ ՍԱՐԵԱՆի

Պարահանդէսը պիտի ոգեւորէ Փարիզէն ժամանող

« THE ARMENIAN'S SUNSHINE »

Ժիրայր ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ եւ Ռոպէր ՓԱՓԱԶԵԱՆ խանդավառ նուագախումբը՝ եւրոպական թէ հայկական կտորներով

Ճաշագին՝ 50 Զ. Ֆ. առանց խմիչքի)

40 Զ. Ֆ. 20էն վար երկսեռ երիտասարդութեան համար

Այս հանդիսութիւններուն ներկայ պիտի ըլլան, պատգամաւորներէն զատ, հիւրեր Եւրոպայի բոլոր երկիրներէն, Միջին Արեւելքէն եւ Մ. Նահանգներէն: Փափաքողներ եւ սենեակ ապահովելու համար կը խնդրուի դիմել ուղղակի Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Գրասենեակը՝ հեռաձայն (21) 28-20-86, ժամը 9-12 եւ 14-18, հեռագրի հասցէ՝

UGAB, Chemin Cap 3, LAUSANNE (SUISSE)

Ա Ղ Ք Ա Տ Ա Խ Ն Ա Մ Ի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ ՅՈՒՆԻՍ 6, Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան դաշտավայրին մէջ

44 – 50, Ավընիւ Շարլ Տը Կօլ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ

Երգ – նուագ, մասնակցութեամբ

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ՍՎԱՃԵԱՆԻ, ձեռնադաշնակ – երգչուհի

Պր. ՆՈՐԱՅՐ ԱԳՐԼԵԱՆԻ, երգիչ – յօրինող

Առնուվիլի Կապոյտ Խաչի պարախումբին եւ ԳԱՐՈՒՆ նուագախումբին

Աւանդական հայկական չամփուրով խորոված եւ ճոխ պիւֆէ

ԹՈՄՊՈԼԱ, արժէքաւոր առարկաներով

Սեղանները ապահովելու համար դիմել Աղքատախնամի կեդրոնը, հեռ 878-02-99

Անձրեւի պարագային ապահովութիւններ ձեռք առնուած են:

Ծանօթ.— Մոնմորանսի երթալու համար շոգեկառք առնել Կառ տիւ Նոռէ եւ իջնել Անկէն (իւրաքանչիւր քառորդ ժամուն), անցնիլ կամրջակը եւ թիւ 6 օթոպիւսով Կրոլէի կայարանը իջնել:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Կը յանձնարարուի ուտելիք չբերել եւ տեղւոյն վրայ ծախսել:

Դուռները կը բացուին ժամը 10ին եւ կը տեւէ մինչեւ ժամը 22

Հայ հասարակութիւնը սիրով կը հրաւիրուի հաճելի օր մը անցընել:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԵՔ ՕՐ ՄԱՆՇԻ ԱՓԵՐՈՒՆ

Յունիս 5, 6 եւ 7

Հայ Կարմիր Խաչի ծովահայեաց օդափոխութեան կայանին մէջ

Ծովային զբօսապտոյտ Սէն Մարքուֆ կղզիին շուրջ:

Այցելութիւններ Շաթօ տը Գրէօյի եւ Համաշխարհային Բ. պատերազմի Նորմանտիի ցամաքահանման տեսարժան վայրերը եւ զոհուած ամերիկահայ զինուորներու շիրիմները: Գերեզմանօրհնէք լուս պատահման:

Սովորական ճոխ սեղան եւ հայաշունչ մթնոլորտ երեք օրուան ընթացքին չամփուրով խորոված Կարմիր Խաչուհիներու կողմէ եւ կասկարած ձուկ: Օթոքարը որ Կարմիր Խաչի տրամադրութեան տակ պիտի գտնուի երեք օր, կը մեկնի, 5 Յունիս, Շաբաթ առաւօտ, ժամը 8ին:

Ժամադրավայր Սքուար Մոնթոլոն:

Արձանագրուիլ Կարմիր Խաչուհիներու մօտ կամ հեռաձայնել 985 36 53

Ծախքերու մասնակցութիւնը 200 Ֆր,

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ — ՓԱՐԻԶ

ՏԻԿՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԱՐՄՆԻ կազմակերպութեամբ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Չորեքշաբթի Յունիս 2 ժամը 16ին Ալեք Մանուկեան Մշակ. կեդրոնին մէջ, 118 Քուրսէլ փողոց, Փարիզ 17րդ

Գեղարուեստական բաժին՝ մասնակցութեամբ՝ Երգ ՝Պ. Միհրան Էլմայեանի, արտասանութիւն Դպրոցասէր եւ Սամուէլ Մուրատեան վարժարաններու աշակերտութեան, հայկական պարեր Միհի-Սօսիի:

Բոլոր հայ մայրերը սիրով կը հրաւիրուին իրենց պզտիկներով:

Կը խնդրուի նախապէս հեռաձայնել Հ. Բ. Ը. Մ.ի կեդրոնը՝

Հեռ. 924-86-71 եւ 227-12-26

Restaurant

LA CAPPADOCE

3, rue Marivaux (derrière l'Opéra-Comique, M° Richelieu-Drouot) tél 742-83-65

présente

tous les soirs

NORAYR

1er chanteur de l'Orchestre d'Etat d'Arménie

et tous les samedis soir

FERDI

Il est nécessaire de réserver sa table pour le dîner.
Fermé le Lundi

Savez-vous que vous trouverez à :

AIR FRANCE

AGENCE DES INVALIDES

2, Rue Esnault-Pelterie — 75007 Paris — Métro : Invalides
Téléphone : 551-96-20 — Poste 6-46-55

le meilleur accueil auprès de :

ANAHID BOYADJIAN

pour vos voyages d'affaires
et de tourisme - individuels ou groupes

Ձեր ճամբորդութիւններուն համար, գործի, զբօսաշրջիկութեան, անհատական թէ հաւաքական,

մի՛ վարանիք

դիմեցէք վերոյիշեալ հասցէին, ուր

ԱՆԱՀԻՏ ՊՈՅԱՃԵԱՆ

լաւագոյն ընդունելութիւն կը վերապահէ ձեզի

Fonds A.R.A.M